

JOURNAL OF MCU
BUDDHAPANYA
REVIEW

E-ISSN : 2630-0524

JMBR

Approved by TCI during 2020-2024

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1
มกราคม - กุมภาพันธ์ 2566

VOLUME 8 NUMBER 1
JANUARY - FEBRUARY 2023

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

Journal of MCU Buddhapanya Review

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2566)

Vol. 8 No. 1 (January-February 2023)

E-ISSN : 2630-0524 (Online)

❖ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านการพัฒนาสังคมและชุมชน และสหวิทยาการด้านการศึกษา โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต้องมีค่าเปอร์เซ็นต์ความคล้าย (ทั้งเอกสาร) ด้วยระบบ Copy Catch ไม่เกิน 20 % และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้ ผลงานที่ขอรับการตีพิมพ์ในวารสารจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด โดยผู้พิมพ์จะต้องปฏิบัติตามรูปแบบ ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด สำหรับความคิดเห็นที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความถือเป็นความรับผิดชอบของผู้พิมพ์ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของวารสาร

ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นไป วารสารทำการเปลี่ยนแปลงกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ เป็นปีละ ๖ ฉบับ คือ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์), ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน), ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม-มิถุนายน), ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-สิงหาคม), ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม), และฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน-ธันวาคม) และเปลี่ยนแปลงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ใหม่ ตามประกาศที่ได้แจ้งทางเว็บไซต์ของวารสารแล้วนั้น

The goal of the **MCU Buddhapanya Review Journal** is to promote education and dissemination of research and academic publications for researchers, academicians, lecturers, and graduate students. inside aspects of Buddhism, Liberal Arts, Political Science, Public Administration, Jurisprudence, Interdisciplinary Humanities and Social Sciences, Interdisciplinary Society and Community Development, and Interdisciplinary Education. since accepting papers in both Thai and English

Before publishing, journals undergo a quality evaluation procedure undertaken by specialists. The journal articles must have a percentage of resemblance (the entire text) with the "Copy Catch" system of no more than 20% and must be examined by at least three qualified individuals in a way that conceals the list (double-blind peer-reviewed). The paper being considered for publication in a journal must not have been previously

published or be under consideration for publication in any other journal. The writing style and rigorous adherence to the journal's policies and procedures are required of all writers. The author of the article, not the editorial staff, is in charge of the comments that appear in the article's body.

According to a statement issued on the journal's website, the journal's publication schedule will be 6 issues each year beginning in 2023: No. 1 (January-February), No. 2 (March-April), No. 3 (May-June), No. 4 (July-August), No. 5 (September-October), and No. 6 (November-December).

❖ เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

❖ Owner

Buddhapanayasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ สำนักงาน

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ Officer

Buddhapanayasridvaravadi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

51 M.2, Raikhing, Samphran, Nakhon Pathom, Thailand, 73210

โทร/โทรสาร 034-326-912

<http://www.rk.mcu.ac.th> , <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/>

Email : journalbudpan@gmail.com

❖ ที่ปรึกษา (Advisors)

อธิการบดี

Rector

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

Vice-Rector for Administration

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

Vice-Rector for Academic Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

Vice-Rector for General Affairs

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Dean, Graduate School

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Director, Buddhist Research Institute

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Director, Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College

❖ บรรณาธิการ (Executive Editor)

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.,

Prof. Dr. Phramaha Boonlert Indhapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

❖ หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ผศ.ดร.

Asst. Prof. Dr. Phramaha Prakasit Sirimedho

❖ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ (Assistant Editors)

นางสาวฉัตรระวี มณีขัติย์

Miss Chatravee Maneekut

❖ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอมทวนลม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กั้วล คัชขิมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Asst. Prof. Dr. Roman Meinhold

Mahidol University International College

❖ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลง (Peer Review)

❁ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระมหาดวงเด่น จิตตญาโณ, ผศ.ดร.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญญา, ดร.

พระปลัดประพจน์ สุภาโต, ดร.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, ดร.

พระครูใบฎีกาธีรยุทธ จันทูปโม, ดร.

พระเจริญพงษ์ ธรรมทีโป, ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ ฉิมหา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ปริมาตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยื้อง ปั่นแห่งเพ็ชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายน้ำผึ้ง รัตนงาม

ดร.ประเสริฐ บุพผาสุข

ดร.สุชาติ ไหมอ่อน

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

คณะพุทธศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์

คณะครุศาสตร์

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาเขตเชียงใหม่

คณะมนุษยศาสตร์

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิทยาเขตนครราชสีมา

วิทยาเขตเชียงใหม่

วิทยาเขตเชียงใหม่

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

วิทยาเขตเชียงใหม่

วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

❁ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระเมธาวิสัยรส, รศ.ดร.

พระมหามหวิฑร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ศิริพร นุชสาเนียง

รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.หญิง ดร.ทัตตาว โฉมลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (สามพราน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณวดี คัชชีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา รุจิโชค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชศร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรารัตน์ ศุภภะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

การที่วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 นั้น มีการพัฒนาคุณภาพมาอย่างต่อเนื่อง ได้ผ่านการรับรองคุณภาพวารสารวิชาการจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย [Thai-Journal Citation Index (TCI) โดยจัดให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 (Tier 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567

สำหรับการตีพิมพ์เผยแพร่ฉบับนี้ เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม–กุมภาพันธ์ 2566) มีผลงานที่ผ่านการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ รวมจำนวน 25 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 24 เรื่อง บทความวิชาการ 1 เรื่อง โดยเป็นบทความภาษาอังกฤษ 1 เรื่อง และบทความภาษาไทย 24 เรื่อง ดังนี้ (1) The Creation of Digital Game on Smartphone to Promote Lanna Culinary Art in Chiang Mai Province (2) พระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง: คติการสร้าง ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจ (3) กลวิธีการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาในธรรมบรรยายสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) (4) พฤติกรรมกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี (5) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี (6) แรงจูงใจของปัจจัยหลักและปัจจัยดิ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย (7) การศึกษาความคิดเห็นในการจัดทำบัญชีต้นทุนของเกษตรกรเลี้ยงสุกรในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก (8) พัฒนาการของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทย (9) รูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถื่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย (10) การสังเคราะห์งานวิจัยโครงการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัยของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (11) การบริหารจัดการของผู้นำสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลของเทศบาลเมืองพญา (12) บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานที่พยากรณ์การพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ (13) การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้เป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า (14) การสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม (15) การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี (16) การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม (17) กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในธุรกิจรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี (18) การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา (19) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ในระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (20) การวิเคราะห์พระดั่งปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 (21) การพัฒนาระบบบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา : กรณีการให้บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (22) การรอบรู้ดิจิทัลและความสามารถในการเรียนรู้ออนไลน์ (23) โหราศาสตร์ปัจจุบันในมิติแห่งพุทธศาสตร์ (24) พัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นภายใต้รัฐธรรมนูญไทย และ (25) วิวัฒนาการ รัฐประศาสนศาสตร์ จากอดีตสู่ปัจจุบัน

ทำน้ํากองบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เลือกให้วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ได้ทำหน้าที่
เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์
ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการ
ปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดียิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(6)
สารบัญ	(8)
ผลงานที่เผยแพร่	
1. THE CREATION OF DIGITAL GAME ON SMARTPHONE TO PROMOTE LANNA CULINARY ART IN CHIANG MAI PROVINCE by Konlawat Klaynak, Pairoj Jamuni and Jirawat Vongphantuset	1-12
2. พระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง: คติการสร้าง ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจ โดย จริญญา สุพรรณ ธนพร เสรีชัยกุล และรัตนพล ชื่นคำ	13-28
3. กลวิธีการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาในธรรมบรรยายสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ของพระ โพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) โดย ธนิตา พิมพ์โนทัย, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และ บุญเลิศ วิวรรณ	29-41
4. พฤติกรรมกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแล ผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี โดย ประทีนร์ ชันทอง	42-53
5. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาด ไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี โดย อรุณา อ่อนหวาน, วิทยา สุจริตธนารักษ์ และธนภุต โพธิ์เงิน	54-67
6. แรงจูงใจของปัจจัยหลักและปัจจัยดิ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในประเทศไทย โดย สนั่น วงศ์ทวีทอง, สิทธิพร อินทวงศ์, ศุภวัฒน์ สุขะประเมษฐ์	68-82
7. การศึกษาความคิดเห็นในการจัดทำบัญชีต้นทุนของเกษตรกรเลี้ยงสุกรในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดย รัตน์ชนก พรหมณศิริ และ บุญณีย์ เทวะ	83-97
8. พัฒนาการของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทย โดย ภัสร์วิญญู เอี่ยมสะอาด, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และ เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา	98-111
9. รูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถื่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย โดย ยุวเรศ หลุดพา และ มนตรี โสคติยานุรักษ์	112-124
10. การสังเคราะห์งานวิจัยโครงการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของชุมชนพระยา ประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดย วิจิตรา ศรีสอน, สันฐาน ชยมนต์, และทิฆัมพร พันลึกเดช	125-135
11. การบริหารจัดการของผู้นำสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลของเทศบาลเมืองพญา โดย สุพรรณรัตน์ วงศ์ดุสิตบุรี	136-148
12. บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานที่พยากรณ์การพัฒนา ตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ โดย ภรณ์ภักดิ์ ฤกษ์ดาวิเศษศักดิ์ และชนัดดา เพ็ชรประยูร	149-162

เรื่อง	หน้า
13. การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้เป็นแหล่งเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า โดย วัชรพงษ์ ชุมดวง	163-176
14. การสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดย พระครูวิชัยธรรมานุกุล (วันชัย น้ำสุวรรณ)	177-188
15. การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดย พระครูสุวรรณจันทนิวิฐ (สมพงษ์ เกตพูนทอง)	189-200
16. การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครปฐม โดย พระครูปลัดพงศ์พันธ์ ขนดีโสภณ (สีลาโคตร)	201-213
17. กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในธุรกิจรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการ ทหารบกในจังหวัดลพบุรี โดย วิมลศิริ กุลบัตจิระโชติ และนพดล พันธุ์พานิช	214-228
18. การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา โดย ขวัญสิริ นิสัยนต์ และ สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง	229-242
19. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ในระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย คณาภูมิ ขอดอนุ , ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ สวัสดิ์ โพธิวัฒน์ และ วัฒนา สุวรรณไตรย์	243-259
20. การวิเคราะห์พระดัตปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ใน พื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดย เทพเทววรรณ วงษาเนา , ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และเพลินพิศ ธรรมรัตน์	260-270
21. การพัฒนาระบบบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา : กรณีการ ให้บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดย เนตรชนก สุนาสวน, อำนวย บัญรัตน์ไมตรี, อนันต์ เตียวต้อย และ ชัยยงค์ พรหมวงศ์	271-285
22. การรอบรู้ดิจิทัลและความสามารถในการเรียนรู้ออนไลน์ โดย อาทิตยา พิพัฒน์พงศ์อำไพ	286-298
23. โหราศาสตร์ปัจจุบันในมิติแห่งพุทธศาสตร์ โดย อริย์ธัช เลิศรวมโชค , พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ, พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา,	299-308
24. พัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นภายใต้รัฐธรรมนูญ โดย ฒาลัศมา จุลเพชร	309-322
25. วิวัฒนาการ รัฐประศาสนศาสตร์ จากอดีตสู่ปัจจุบัน โดย พระสุเทพ กิตติปัญญา (เฮงจินดา)	323-333

THE CREATION OF DIGITAL GAME ON SMARTPHONE TO PROMOTE LANNA CULINARY ART IN CHIANG MAI PROVINCE

Konlawat Klaynak¹, Pairoj Jamuni and Jirawat Vongphantuset

Silpakorn University Thailand

E-mail : klaynakk@gmail.com¹

Received 21 March 2022; **Revised** 27 May 2022; **Accepted** 27 June 2022

Abstract

The mix method was used in this research article, which was based on the concepts of local culinary arts and mobile game design. The study takes place in Muang, a district in Chiang Mai province, and the subjects are 30 undergraduates chosen using a purposive sampling method. In terms of the tools used in the study, there are three types: 1) Four expert and specialist interviews 2) A workshop with 30 attendees 3) Questionnaires for research participants After that, all of the primary data was analyzed using descriptive statistics and narrative reasoning.

The result of the study reveals: 1. The ways in which information concerning culinary arts, especially those used to promote Lanna's culture, is currently disseminated is through museum exhibitions and workshops, which are less likely to satisfy their interest. 2. Knowledge and interdisciplinary approaches in design and development are required to create a digital game on smartphones with the goal of promoting certain cultural aspects among Thai teenagers. Not only how the game works, but also how to keep players motivated while playing, must be incorporated into the design by 1) having the game characters tell the story, 2) presenting dominant characteristics of Lanna culture, and 3) designing the gameplay around Lanna cooking methods. 3. The digital games on smartphones promote the culinary arts of Lanna's culture to present its identity with ease of use for users.

The research findings suggest that to apply knowledge of cooking culture in digital game development, it is necessary to involve experts in all the related areas which include scientists, mathematicians, experts in cultures, and artists in the project to ensure that the game is guided in the right direction so that it can be used as teaching material in classroom and part of museum exhibition. This way, the game will allow more young people, as well as tourists with an interest in culture, to access another form of content representing the arts and culture of the country.

Keywords : Digital Game Design, mobile Game, Lanna Culinary Art, Cultural Promotion

Introduction

Lanna food is local food with uniqueness. It is different from that of other regions or countries around the world, so it is considered cultural heritage, gathering and transferring wisdom for a long period of time (Thongmee O. et. al., 2015) At present, Chiang Mai is seen as the center of the Lanna kingdom, influenced by different local cultures and a variety of such ethnic groups as Tai Yuan, Tai Lue, and Tai Yai. This results in special cooking methods, combining and adapting both the tastes and ingredients from the settler community, making its food culture valuable and distinctive, with proper nutrition (Suwanapha C. et al., 2017) all of which make the local dishes cultural products for the region, and are therefore worth the promotion and preservation. However, while immigration grows, local wisdoms are abandoned. This is particularly true with young generation (Aromkliang T. and Chatraphorn S. (2014), leading to culture loss. Earlier in culinary history, knowledge related to cooking methods were passed down in 3 distinguished ways: observation, word of mouth, and practice (Sharif, M.S. et al., 2018) by family members and one's community. Nowadays, in a more modern society, people have become more isolated from their neighbors, or even from their family which resulted in changes in culture transmission, especially among Thai teenagers.

Media and technology in the 21st century play an important role in presenting and transferring knowledge for its users, young people in particular. Therefore, instructors should integrate technology into their lessons to enhance the student's eagerness to learn. One of the most preferable technologies, appropriate for teenagers, is digital games. Sung H.Y. et al. (2017) says that educational games are practical tools to increase students' motivation and help them connect with the lessons being taught in the class. Similarly, Tlili A. et al. (2016) states that educational games on mobile phones play an important role in creating an effective learning environment and drawing learners' attention, allowing them to gain new knowledge and experiences while being motivated.

This suggestion is valid not only for fundamental subjects like science, mathematics, or English language, all of which often benefit from digital games when used as teaching materials. Some of those used to transfer knowledge in cultures are a game designed for architectural heritage promotion (Malegiannaki I. A. et al. (2020) cultural heritage in visual arts (Zhao S. et. al., 2018) and knowledge in producing local products (Chai-Arayalert, S., & Puttinaovaratt, S. 2021). Still, there have not been studies and game design to promote food and culinary traditions. In the gaming industry, meanwhile, there have been many cooking games that simulate cooking methods in real life such as Cooking Mama. Most of this kind of game represents European food like hamburgers and pizzas, or Japanese one like sushi and ramen, but there has not been Thai food, especially Lanna's food. Therefore, a game designed and developed with Lanna culinary culture content is likely to generate interest in such culture among game players.

As above-mentioned, the research realized obstacles to transferring knowledge in culinary art, and meanwhile see the promising future in using digital games, compatible with modern lifestyle, to reach young generation. Moreover, the game can establish a connection between instructors and learners in education institutions, museums, or local learning centers whose objectives are to promote traditional culinary skills.

Consequently, development of a digital game with the content concerning Lanna cuisine is aimed to promote Lanna culinary art among Thai teenagers in the northern region of the country. The researcher employed a mix method, collecting data from interviews with experts and specialists in Lanna culture, game design, and educational technology. All the raw data were analyzed to arrange a workshop so that players had a chance to participate in the design stage of this Lanna cooking game, that the researcher used the game as a tool to collect more data from the research subjects via a questionnaire concerning usability evaluation (Federici, S. & Borsci, S., 2010).

Obviously, studies and development of digital games with cultural heritage content have potential to benefit the locals both directly and indirectly, which includes the community itself and tourism. As mentioned earlier, the researcher was intended to conduct research concerning digital game development for smartphones to promote Lanna culinary art in Muang district, Chiang Mai, to create an outline for game design and the results from this research can be applied to cooking games for educational purposes with regard to food cultures in other regions. In addition, the findings can be used in the gaming industry to further develop more games for food culture promotion.

Research Objectives

1. to study methodology for Lanna culinary art promotion among Thai teenagers living in Muang district, Chiang Mai, at the present time.
2. to develop guidelines for digital game design for culinary heritage conservation for educational institutions and Thai public sector organizations.
3. to present the digital game designed to promote culinary arts particularly for Thai teenagers living in Muang district, Chiang Mai.

Literature Reviews

The results of literature review concerning Lanna culinary art, digital game development, and cultural promotion reveals beneficial outcomes found by many academics. Lanna cuisine is considered local food with distinctive characters. Suwanapha C. et al., (2017) explains the term local food as the food consumed by the local on a daily basis and special events or traditions and cooked with condiments and ingredients found in both nature (gathered or hunted in the forest) and household (cultivation and farming). The food is often cooked with unique methods, resulting in distinctive tastes depending on its location, but common features can be identified

as 1) being consumed in daily life and special events 2) being cooked with local ingredients and condiments 3) being prepared from simple to complicated methods in order to preserve original tastes of the ingredients 4) using a variety of cooking methods and techniques 5) employing the methods influenced by seasonal variations. Lanna cuisine, in fact, can be classified according to seasons, customs, tribes (Bangsud S. and Arom P., 2015) and cooking methods, whereby the Lanna used to name the dishes. For example, Kaeng Kanoon, whose main ingredient is Kanoon or jackfruit boil with traditional condiment called Kaeng, or Larb Kwai, whose main cooking method is mincing (Larb) meat before adding local condiments and spices such as makhaen (Sirikham N., 2018) Reviewing Lanna culinary art literature, the researcher noticed some key content of its cooking characteristics to be used in data collection and analysis for the game design.

Unesco emphasized the importance of traditional food preservation for new generation in the workshop held to discuss traditional knowledge in order to transfer cultures and identities among members of each community or even as citizens (UNESCO, 2007). The study conducted by Aromkhang T. and Chatraphorn S. (2014). suggests 3 methods to transfer folk wisdom of Lanna cooking methods which include cultural values, beliefs, and skills. 4 practical guidelines to be considered when transferring Lanna food culture include (1) communicators, taking the advantage of databases, providing opportunities or holding events, being a lecturer, communicating with communities, fostering and honoring local sages. (2) receivers, strengthening the knowledge to be learned by the locals and raising awareness of the importance and advantages of folk wisdom in terms of Lanna cruising, generating motivation, practicing skills to become independent learners, observe and memorize (3) transfer, demonstrating, cooperating, creating, and sharing (4) results of the transfer, emphasizing research, preservation, restoration, and further development of Lanna local cuisine.

After reviewing wisdom transfer literature, the approaches whereby the knowledge in Lanna food are often applied to content used in educational institutions, schools or museums with a resource person demonstrating how to cook particular dishes in an authentic way and sometimes including cooking activities that allow visitors to engage. The researcher held an opinion that interactive media, appropriate for learners, can strengthen such presentation, keep the learner interested in the content being presented, and retain their attention.

Main concepts of digital game design is identified by Zubek R. (2020) as 1) game system: the design of game rules influenced by mathematical patterns or programming so that different players can follow in order to achieve the same goals 2) the design of game world to generate the sense of reality 3) the design of game characters and storyline so that the players understand the gameplay and feel as if they are in the game 4) the design of game quest ideas with different difficulty levels to challenge the players, which normally start with the easiest one, and gradually become more challenging to prolong the players' attention (Schell, J., 2020) 5) graphics and sound designs 6) user experience and user interface designs or the design of how the players

and the game itself interact (Deacon, P., 2020). All the elements mentioned in the design stage will be used in the following development of digital game. Fullerton, T. et al. (2004) suggests the idea of iterative game design, which is the method to develop games as a cycle, repeating the processes of making the game prototype, testing and analysing. The final stage of the development, therefore, is the result of continuous discussion between game designers and testers. This process greatly benefits game developers to take advantages of user experiences to identify possible core elements that would contribute to the sense of enjoyment before selecting most effective ones. Reviewing game design literature, the researcher understood the concept, design process, and game testing to be applied in the design and development of Lanna cooking game.

Research Methodology

This research is Mix Method Research conducted in Muang district, Chiang Mai with the subjects of 30 undergraduates majoring in game design and originally coming from northern region of Thailand, selected with a purposive sampling method. Since the goal is to obtain details to be used in game design, it is essential to involve research subjects with some basic understanding in game development.

1) interviews with 4 experts and specialists in Lanna culture, especially in terms of cooking, game design, and educational technology using open ended from created by the notion of folk wisdom transfer by Aromkiang T. and Chatraphorn S. (2014). in order to gather information concerning culinary art of Lanna culture and the methods to be used with knowledge transfer and game elements

2) workshop and group discussions with regard to core elements in digital games to promote culinary art of Lanna cuisine based on the fundamental of game design. (Adams, E., 2019) studies the elements of digital game designs that support such cultural promotion and reflect Lanna identities.

3) questionnaires for satisfaction evaluation including usability, usefulness and engagement evaluation among the research subjects, at least 30 participants, formed by the evaluation used by Federici, S. & Borsci, S., (2010) to identify whether the players are satisfied with the game. This is used to examine users' satisfaction after playing the game. The data were collected from interviews, observation, records, classification, documentation of the results. While quantitative information was analysed with basic statistics, qualitative information derived from synthesizing and analysing the data before being narrated. All the data were collected from June 2020 to February 2021.

Research Result

After studying culinary art of Lanna cuisine in Muang district, Chiang Mai and the development of digital games to promote such culture, the researcher conducted in-depth

interviews with specialists in Lanna culture in terms of knowledge and cultural transfer, held a workshop with game testers, followed by group discussions, and questionnaire completion with regard to satisfaction after playing the game designed to promote Lanna cuisine. Once all the data were collected, the researcher started to analyze them in both qualitative and quantitative terms before narrating the results according to the research objectives as follows:

1. The discussion with experts in culture and academicians in education reveals that, at the present, there are 5 common methods by which knowledge in culinary arts in Muang district, Chiang Mai: 1) classroom learning 2) talks by resource persons expertised in Lanna cooking methods, some of which also include demonstration as activities outside the classroom 3) self-taught method when visiting local exhibitions of local Lanna culture 4) self-taught when browsing through directory websites showing pictures and videos of such content 5) workshops teaching participants to prepare Lanna dishes

2. Since the development of digital games for cultural promotion needs Interdisciplinary, the designer team has to integrate and apply knowledge in different fields, and this research includes

2.1 Knowledge in Lanna culinary art in all aspects, including sources of ingredients in the area, cooking methods, types of dishes, the relationship between food and traditional belief, as well as nutrition values, are considered so that the designer team can apply them into the gameplay. This also inspires the team when designing game elements such as graphics of the ingredients. Once the designers understand the characters or dominant features of each ingredient, they will be able to generate a clearer version of game graphics for the players

2.2 Knowledge in Lanna history which helps the designer team to understand the origins of the culture practice in a particular community. For example, Lanna culture was formed by a variety of ethnic groups settling in the same area, resulting in cultural integration in many aspects of life including cooking methods. Knowing this, the team will be able to design each game element with more precise details. To illustrate, knowing that Kaeng Hang Lei, a Lanna dish, was influenced by a tribe called Tai Yai, the designers will be able to generate the environment and game scene design based on Tai Yai history so that the players have a better experience while playing or cooking the dish.

2.3 Knowledge in game design, the designer team should have a good understanding in game rule design, gameplay, and players' experience by integrating the knowledge mentioned in 1 and 2 to create the game most suitable with the players' needs while reflecting the uniqueness of Lanna culinary art.

2.4 Knowledge in narrative design, to tell a story concerning particular cultures, it is important to narrate the story through game characters because such stories often contain a large amount of information. Therefore, players need to feel as if they are part of the game, or they are in the game world through the eyes and actions of their protagonist. The character's

facial expressions and body language are essential in conveying the sense of food culture and eating simulation.

2.5 Knowledge in technology and computer programming is also important in software and hardware selection in game development. That is to say, it is important when the team creates game graphics of game characters, scenes, and user interface as well as the design of how the game would interact with its players.

3. Evaluation and descriptive statistics categorize the research outcomes into 3 areas: Satisfaction evaluation in terms of usability, In this part, the designer team considers the level of content and convenience, for example gradually increasing the difficulty levels of the game quests, divided complex content into smaller parts and embedded them into the game story. Aesthetic designs also emphasize the importance of players' perception through colors, graphics, and sound, as well as the selection of technology and software to be used for game development. The research subjects agreed that the game can be played with ease, as the top three highest scoring areas found in the evaluation are user interface: game interface is consistent and easy to use 2) Feedback are given clearly; status, score, and outcome 3) game terminology and language are easy to understand.

The satisfaction evaluation in terms of the benefits of playing the Lanna Cooke game, based on the content on the research objectives and designed to suit the needs and interests of the target group reveals 3 highest scores in 1) learning objectives, which are integrated into the core game design 2) a meaningful game story and game play 3) appropriate levels of game challenges. All these findings show that the players understand the game story and the game design itself is appropriate for educational purposes. That is to say, the game design and learning objectives need to be considered with the level of game difficulty to challenge the players and deliver the content successfully.

The satisfaction evaluation to motivate or maintain the players' attention throughout the gameplay. The target content presented in the game, the evaluation of core elements in game design which help the players to understand the gameplay, strategies to win the game and become part of the game in a short period of time. This kind of game is developed to provide its players with an impressive experience even after playing it for the first time. In addition to this, the game itself serves as a learning tool to promote food culture, which is designed to generate interest and the sense of enjoyment at the same time.

More importantly, this game is designed for the players to practice and learn different cooking skills at their own pace. The result of satisfaction evaluation shows a similar trend in 3 most valuable assets 1) the game is able to create an effective learning environment with pleasure 2) the game is able to motivate the players to become more interested in Lanna culinary art 3) the game is seen as a more efficient way to deliver cultural content when compared to traditional media

Discussion

This research found that there are five ways to promote the art of Lanna cooking in the present situation, namely 1) learning in the classroom 2) giving lectures who are experts in Lanna cooking to give lectures and demonstrate methods. Cooking in learning activities outside the classroom 3) Self-study through exhibits in the Lanna Folklife Museum 4) Self-study through a website that combines knowledge in still images and animations. 5) Workshop on teaching Lanna cooking as the research of Aromkliang T. and Chatraphorn S. (2014). It can be seen that a venue and a source person in a specific area are required for number 1 to 3 while according to 4, senses of perception are limited to only vision and auditory. Finally, although this could provide learners with first-hand experience in cooking, the conditions of time and place make it inconvenient. The digital game, Lanna Cooking, then has potential to be an effective option to transfer knowledge in Lanna food from the game story where the players can learn and practice their cooking skills while playing without any of the limitations mentioned earlier.

With regard to the development of digital games to promote cultural heritage, fundamental knowledge in game design, technology and programing, and the art of storytelling are not sufficient for designing an entertainment game. Experts in Lanna's culinary art, as well as historians, also play an essential role in the design stage of the game, which can be considered interdisciplinary. In addition to this, testing and efficiency analysis to identify and quickly correct any flaws found in the design.

As for the development of digital games to promote cultural heritage, it was found that Digital game design requires an interdisciplinary body of knowledge where designers must use multidisciplinary knowledge or co-designers come from multiple disciplines. In this research, the game design team needed knowledge in the following areas: 1) knowledge of Lanna's culinary arts, 2) knowledge of Lanna history, 3) knowledge of game design, 4) knowledge of the art of storytelling, and 5) Knowledge of technology and programming is consistent with Zubek R. (2020) and Fullerton, T. et al. (2004), iterative game design, a cyclical game development process of combining methods. Prototyping, testing, and final product analysis repeat several steps through constant discussions between designers and testers

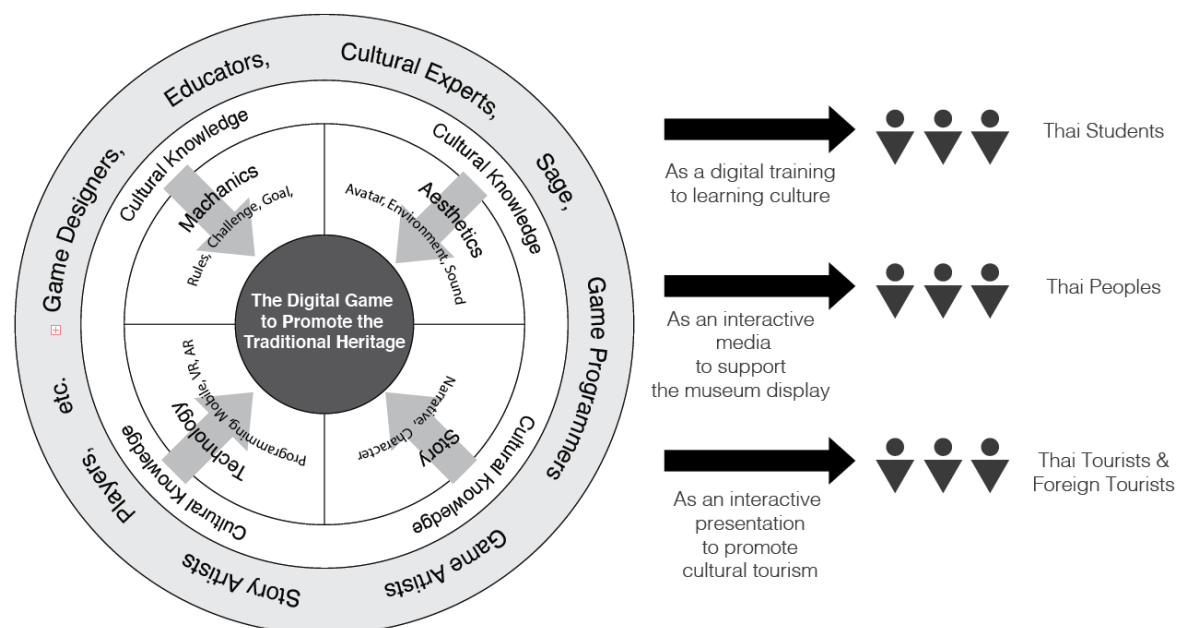
For evaluating the use of the game to promote the art of Lanna cooking, the findings are 1) the samples agreed that the game was easy to use because the design team has designed the game level from easy to hard. It also divides the content into sections and correctly inserts it into the game system. The graphic design focuses on reflecting the player's perception of the identity of Lanna food culture, such as colors, characters, sounds, etc., including choosing the right technology and software to develop the game. This result is consistent with research by Angelo, J. et al., (2019). 2) Players can understand the story in the game that is consistent with the play and learning content. The learning objectives are applied with a level of challenge appropriate to the player for the game to convey knowledge effectively. Like the research by Malegiannaki I. A. et al. (2020), which studies cultural teaching

through storytelling within games. Therefore, the digital game design for enhancing cultural heritage should employ a narrative approach to communicate with target audiences. 3) The game can create an enjoyable learning atmosphere and encourage players to be interested in learning about the art of Lanna cooking which is more interesting than broadcast or traditional media. This result is consistent with the hypothesis that Digital games can be an effective tool for promoting the art of Lanna cooking. This is because Players are free to make decisions and feel free to learn and experiment independently (Al-Hunayyan, A. et al., 2018). That is to say, the development of digital games to promote cultures allow users to learn with ease, breaking down the barriers of place and time. The game, with interactive features, also allows users to learn from their mistakes and feel the sense of entertainment at the same time. Being motivated, the game has potential to be part of lessons taught in school and museum exhibitions.

According to the usability assessment of cooking games, most users noted that the methodology adopted in this Lanna cooking game has the potential to be used in-game development for other cultures and provide players with a virtual reality experience. They further stated that if the games are appropriately designed to utilize new technology, along with appropriate amounts of target content and gameplay, this kind of media tends to become successful in preserving local culture as more and more young people use it. This is because games allow players to express their feelings and learn at their pace, which generates more curiosity about their culture. This can also lead to sharing reviews of the game on social media sites, which can be interpreted as a good sign for cultural awareness. However, game designers, undergraduates, culturalists, and those working in related fields should bear in mind that the same type of media cannot equally benefit everyone in society. Familiarity with technology, attitudes toward technology, notions, and preference need to be taken into account.

Conclusion Knowledge from Research

Designing digital games to promote cultural heritage requires knowledge of science and mathematics combined with knowledge of arts and culture. To create interactive, automated media to convey and pass on cultural understanding through play attitude. The game is interdisciplinary creative work that requires collaboration with various co-designers from many fields. Using cultural content as a base to create elements of digital games and put them together effectively promotes Thai culture to Thais and foreigners.

Contribution

Digital game as culinary training: Digital Lanna Food Games can be considered a digital cooking exercise for food culture learners and teachers. It can be used as supplementary media for teaching in the classroom. It can also be used as a medium for learning outside the school or having fun on your own. In addition, the game can also be used as a public relations medium to attract tourists in the tourism industry.

The guideline for digital game to promote traditional heritage: In terms of cultural heritage, digital game design knowledge can be transferred to game developers or cultural promoters in other regions or cultures to create games for their own culture. This will bring benefits in two aspects: 1) stimulate research in digital games and research on cultural heritage in Thailand; 2) can be used to create games for various cultural content in Thailand. This allows the new generation to learn about Thai cultural heritage through game media. Moreover, it can spread widely to both Thai and foreign tourists.

Recommendation

This research found the process of designing digital games to promote cultural heritage can be applied to cultural learning and tourism in Thailand

For any further study, a wider range of target audience, such as young children, culinary students, tourists (both Thai and foreign travelers) should be taken into account. Another consideration is that local or traditional clothing, Thai architecture elements can also be applied to the game graphic design for a more extensive cultural promotion. Finally, the objectives of the game can also expand to cover activities in museum tours or sightseeing tours in particular areas.

References

- Adams, E. (2019). *Fundamentals of Game Design, 3rd Edition*. New Riders, Pearson Education, Inc.
- Thongmee O., Rodhetbhai C., and Siltragool W., (2015), *Lanna Food: The Cultural Management Strategy for the Creative Economy Development*, Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts, Silpakorn University, 15, 3.
- UNESCO. (2007). *Intangible Heritage/2003 Convention*. Retrieved on 1st June, 2021, from <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00022#art2>.
- Sharif, M.S., Rahman, A.E., Zahari, M., and Abdullah, K.M. (2018). *Malay Traditional Food Knowledge Transfer*. Asian Journal of Quality of Life, 3, 10; 79-88.
- Sung, H.Y., Hwang, G.J. Lin, C.J. and Hong, T.W. (2017) *Experiencing the analects of Confucius: an experiential game-based learning approach to promoting students' motivation and conception of learning*, Computers & Education, 110; 143–153.
- Tlili, A., Essalmi, F. and Jemni, M. (2016). *Improving learning computer architecture through an educational mobile game*, Smart Learning Environments, 3, 7.
- Al-Hunaiyyan, A., Alhajri, R.A. and Al-Sharhan, S. (2018), *Perceptions and challenges of mobile learning in Kuwait*, Journal of King Saud University – Computer and Information Sciences, 30; 279–289.
- Suwanapha C., Woowong O., and Suphametheesakul S., (2017). *Local food: the management process for the quality of life and social ethics in northern communities*, Research report, Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Aromkhang T. and Chatraphorn S. (2014). *Sustainability of Local Wisdom Transferring on Lanna Food*. Kasetsart J. (Soc. Sci) 35: 189 – 205.
- Fullerton, T., Swain, C., and Hoffman, S. (2004). *Game Design Workshop: Designing, Prototyping, & Playtesting Games*. CMP Books, San Francisco, New York & Lawrence.
- Zubek, R. (2020). *Elements of game design*. Massachusetts London, England: The MIT press Cambridge.
- Deacon, P. (2020). *UX and UI Strategy: A step by step Guide on UX and UI design*. United States of America.
- Schell, J. (2020). *The Art of Game Design: A Book of Lenses, 3rd edition*. United State : Taylor & Francis Group, LLC, CRC press.
- Malegiannaki I. A., Daradoumis T. and Retalis S. (2020). *Teaching Cultural Heritage through a Narrative- based Game*. Journal on Computing and Cultural Heritage. 13, 4.
- Zhao S., Kirk D., Bowenand S., and Wright P. (2018). *Enhancing the Appreciation of Traditional Chinese Painting Using Interactive Technology*, Multimodal Technologies and Interact, 2, 16.
- Chai-Arayalert, S., and Puttinaovarat, S. (2021). *A Digital Micro-Game Approach to Improve the Learning of Hand-Weaving Art and History*. International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET), 16, 8; 4–19.

- Federici S. and Borsci, S. (2010). *Usability evaluation: models, methods, and applications*. The Center for International Rehabilitation Research Information and Exchange (CIRRIE).
- Bangsud S. and Arom P., (2015) *Flavor of Lanna - Traditional Heritage of Cuisine*, Sangdad Publishing.
- Sikhiram N., (2018). *Food Culture in Lanna Way of Life*, Journal of Food Health and Bioenvironmental Science, 11, 2: 56-66
- Al-Hunaiyyan, A., Alhajri, R.A. and Al-Sharhan, S. (2018), *Perceptions and challenges of mobile learning in Kuwait*, Journal of King Saud University – Computer and Information Sciences, 30; 279–289.
- Angelo, J., Ribeiro, A., Gotardi, G., Medola, F. and Rodrigues, S. (2019). *Video game simulation on car driving: Analysis of participants' gaze behavior and perception of usability, risk, and visual attention*. Strategic Design Research Journal, 12, 3.

พระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง : คติการสร้าง ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจ¹
ZODIAC RELIC REPLICAS IN THAILAND'S CENTRAL REGION: PURPOSES, BELIEFS, RITUALS,
AND MOTIVATIONS

จริยา สุพรรณ¹, ธันวพร เสรีชัยกุล, และ รัตนพล ชื่นคำ
Jariya Supun, Thanwaporn Sereechaikul, and Rattanaphon Chuenka
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Faculty of Humanities, Kasetsart University
Email: jariya.su@ku.th¹

Received 28 February 2022; Revised 30 May 2022; Accepted 21 June 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติการสร้างและวิเคราะห์ความเชื่อ พิธีกรรม แรงจูงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้ทฤษฎีเรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรม เป็นกรอบการวิจัย โดยศึกษาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง 8 แห่งในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลาง 6 จังหวัด กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์และผู้อาวุโสท้องถิ่น 16 คน คัดเลือกแบบเจาะจงและประชาชน 726 คน คัดเลือกแบบบังเอิญ เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกคติการสร้างและแบบสอบถามความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ส่วนวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การจำลองพระธาตุประจำปีเกิดในภาคกลางทั้ง 12 ปีนักขัตฤกษ์ 2) การจำลองพระธาตุประจำปีเกิดในภาคกลางเพียงปีนักขัตฤกษ์เดียว จำแนกคติการสร้างเป็น 7 ประการ ได้แก่ 1) อำนาจความสะกดให้พุทธศาสนิกชน 2) ถวายเป็นพุทธบูชาในโอกาสครบ 2,600 ปี แห่งการตรัสรู้ 3) เป็นศูนย์กลางความเชื่อของคนในชุมชน 4) เป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า 5) กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ระลึกถึงถิ่นกำเนิด 6) เถลิงพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์ และ 7) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประชาชนมีความเชื่อในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง มากที่สุด คือ เป็นการระลึกถึงพระพุทธเจ้า และเคยปฏิบัติพิธีกรรมการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง มากที่สุด คือ บูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน ส่วนแรงจูงใจที่พบในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลอง มากที่สุด คือ เชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุประจำปีเกิดจำลอง

คำสำคัญ: พระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง; คติการสร้าง; ความเชื่อ; พิธีกรรม; แรงจูงใจ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “พระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง: ความเชื่อและพิธีกรรมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2559

Abstract

The purpose of this research is to investigate and analyze beliefs, rituals, and motivations associated with replica worship in Thailand's central region. This is a mixed-methods research project that uses narrative theory, belief, and ritual as the research framework. The research was carried out in eight locations in six provinces of central Thailand where zodiac relic replicas could be found. Sixteen subjects were specifically chosen for the study, including monks and local elders. In addition, a total of 726 locals were chosen at random. This study's tools include in-depth interview sessions about the purpose of zodiac relics and a questionnaire about beliefs, rituals, and motivations for worshiping zodiac relic replicas. The quantitative research data analysis methodology is descriptive statistics, such as average and percentage. The qualitative research employed content analysis.

It was found that the model of building zodiac relic replicas in Thailand's central region is linked to the social and cultural context of the area in two forms: 1. a replica of all the relics of the zodiac, and 2. a replica of only one relic of the zodiac. There are seven principles for building: 1) to help facilitate Buddhists, 2) to celebrate 2,600 years of Buddha's enlightenment, 3) to serve as a center of Buddhist belief, 4) to be used as a symbol or representation of Buddha, 5) to recall the origin of the group of people who came to live in Thailand, 6) to honor the King, and 7) to promote religious-based tourism.

Keywords : Zodiac relic replicas in Central Thailand; Purposes; beliefs; rituals; motivations

บทนำ

คติความเชื่อเรื่องการไหว้พระธาตุประจำปีเกิดเป็นวัฒนธรรมการบูชาพระบรมสารีริกธาตุของชาวล้านนาซึ่งบอกเล่ากันว่ามีมาแต่โบราณ โดยกำหนดหมายเอาพระธาตุเจดีย์ต่างๆ ที่กระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ ในล้านนา ล้านช้าง และพม่า โดยการนำเอารูปสัตว์มาเป็นสัญลักษณ์ประจำปีรอบนักษัตร ชาวล้านนาเรียกสัญลักษณ์รูปสัตว์เหล่านี้ว่า “ตัวเป้ง” (Thawatchai Ongwutwet and Wilairat Rangrat, 2004) ปัจจุบันการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดกำลังเป็นที่นิยมอย่างมากเพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับความเพลิดเพลินแล้วยังได้รับบุญกุศลไปพร้อมกัน อีกทั้งยังได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และตำนานที่เล่าถึงมูลเหตุการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งสัมพันธ์กับการเสด็จโปรดสัตว์ของพระพุทธเจ้าในดินแดนต่างๆ ข้อมูลเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ประการสำคัญสังคมไทยมีความเชื่อเรื่องปีนักษัตรที่สัมพันธ์กับปีเกิด จึงกำหนดด้วยสัญลักษณ์เป็นสัตว์ประจำปีเกิดหรือที่เรียกว่า 12 นักษัตร อีกทั้งพุทธศาสนิกชนยังมีความเชื่อว่าอานิสงส์ของการกราบสักการะพระธาตุประจำปีเกิดเทียบเท่าได้กับการกราบสักการะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยตนเอง ปฐม หงษ์สุวรรณ (2548) ได้กล่าวว่าคติความเชื่อในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดปรากฏในสังคมล้านนาที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคติการเกิดและการตายตามความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนหลังจากที่ตายไปแล้วจะต้องไปชาติใช้กรรมวิญญานของบุคคลเหล่านี้จะต้องมาผ่านกัณฑ์ประจำปีเกิดของตนเองเป็นการชั่วคราวก่อนที่จะเดินทางไปยังดินแดนอื่นๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าพระธาตุประจำปีเกิดเปรียบเสมือนหนึ่ง “บ้านพักชั่วคราว” ของดวงวิญญานมนุษย์นั่นเอง ปธานชัย วายุโชติ (2559) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระธาตุต่อชาวพุทธในล้านนาหรือต่อชุมชนแต่ละพื้นที่

หลายประการ อาทิ เป็นสัญลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม เป็นเครื่องมือขัดเกลาทางสังคม เป็นสิ่งสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงการขยายตัวของการท่องเที่ยว ทำให้มีการนำวัฒนธรรมมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาให้วัดและพระธาตุประจำปีเกิดในท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมบทบาทและแนวคิดใหม่จากชุมชนและหน่วยงานการท่องเที่ยว ให้เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเชื่อเรื่องการไหว้พระธาตุประจำปีเกิดแผ่ขยายไปสู่ชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลาง เกิดการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองขึ้นใหม่หลายแห่ง บางแห่งมีการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาตามคติเดิม ขณะที่บางแห่งมีการสร้างสรรค์พิธีกรรมการบูชาขึ้นใหม่ เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในปัจจุบัน จากความสำคัญดังกล่าวบทความวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์คติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง และวิเคราะห์ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง ผลการวิจัยจะได้องค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา อันจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านสังคมและเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed-method research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้การสำรวจ สัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้แบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบของงานวิจัยครอบคลุมรอบด้านและสมบูรณ์ที่สุดในประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง พื้นที่วิจัยคือ พื้นที่วัฒนธรรมภาคกลาง ตามการแบ่งเขตพื้นที่วัฒนธรรมของสภานุกรมวัฒนธรรม ภาคกลาง พ.ศ.2542 (Thai Cultural Decree, 1999) ปรากฏพระธาตุประจำปีเกิดจำลอง จำนวน 8 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ 1) พระธาตุประจำปีเกิดจำลอง 12 นักษัตร พุทธอุทยานมาฆบูชาอนุสรณ์ จังหวัดนครนายก 2) พระธาตุประจำปีเกิด 12 นักษัตร วัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) พระธาตุเจดีย์ 12 นักษัตร วัดบ่อกรุ จังหวัดสุพรรณบุรี 4) เจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ จังหวัดนครสวรรค์ 5) เจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดวังแก้ว การาม จังหวัดกาญจนบุรี 6) เจดีย์ชเวดากองจำลอง วัดห้วยเจริญศรีธาราม จังหวัดกาญจนบุรี 7) พระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดทัพศิลา จังหวัดกาญจนบุรี และ 8) พระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมี 2 กลุ่ม คือ 1) พระสงฆ์ และผู้อาวุโสท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางทั้ง 8 แห่ง อย่างน้อยแห่งละ 2 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงและใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก รวม 16 คน ประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ คติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง 2) กลุ่มประชากรที่เป็นประชาชนหรือนักท่องเที่ยวใช้วิธีการคัดเลือกแบบบังเอิญซึ่งการวิจัยนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน จากผู้ที่เดินทางมากราบบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางทั้ง 8 แห่งแต่ผู้วิจัยสามารถเก็บตัวอย่างได้จริง 726 คน คิดเป็นร้อยละ 81.5 ของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการสอบถามความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจในการบูชาพระธาตุ

ประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

การทบทวนวรรณกรรม

1. ตำนานพระธาตุของชนชาติไท: ความสำคัญและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมของปฐม หงษ์สุวรรณ (2548) ศึกษาพบว่า พิธีกรรมการบูชาพระธาตุปรากฏในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติไท ทั้งพิธีกรรมเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุ พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ พิธีกรรมเกี่ยวกับการบันดาลความอุดมสมบูรณ์ พิธีกรรมเกี่ยวกับการสร้างบุญและอุทิศส่วนกุศล พิธีกรรมเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม การวิเคราะห์ลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมที่สะท้อนจากโครงสร้างและเนื้อหาของตำนานพระธาตุตลอดจนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการบูชาพระธาตุพบว่า มีหลายลักษณะ ทั้งการขัดแย้ง การยอมรับ และการผสมผสานกลมกลืนกัน ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางความคิดความเชื่อของคนไทที่นับถือพุทธศาสนา

2. การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธในล้านนา ของปธานชัย วายุโชติ (2559) ศึกษาพบว่า อานิสงส์ของการได้กราบสักการบูชาพระธาตุตามความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งของชาวพุทธในล้านนานั้นส่งผลให้มีความใส่ใจในการดำเนินชีวิต เป็นอานิสงส์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทันทีทั้งก่อน ในขณะ และหลังจากการบูชาแล้ว โดยไม่สามารถกล่าวได้ว่าการบูชานั้นจะทำให้บุคคลได้ถึงซึ่งมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ หรือนิพพานสมบัติดังที่ได้กล่าวในคัมภีร์ แต่ก็สามารถพิจารณาได้ว่า เมื่อบุคคลบูชาพระธาตุด้วยจิตใจเลื่อมใสก็ย่อมทำให้เกิดความสุขใจสบายใจ เกิดจิตใจที่เป็นบุญกุศล อีกทั้งการบูชาพระธาตุย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลระลึกนึกถึงพระพุทธเจ้า เมื่อบุคคลระลึกนึกถึงพระพุทธเจ้าด้วยจิตใจที่แท้จริงแล้วย่อมนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมและปฏิบัติตามพระธรรมของพระพุทธองค์ในที่สุด เมื่อผู้ปฏิบัติตามพระธรรมของพระพุทธองค์แล้วย่อมประสบกับมนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ หรือนิพพานสมบัติ ได้อย่างแน่นอน

3. การศึกษาความเชื่อและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดแพร่ ของพระครูสมุห์หรรวิทย์ ผาสุก (ดุษฎีพดฺมิพนฺธุ) (2554) ศึกษาพบว่า ความเชื่อและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับพระธาตุเจดีย์และพระธาตุประจำปีเกิดของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดแพร่ นั้น เกิดจากแนวคิดและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ด้านพุทธเจดีย์และสังเวชนียสถาน ต่อมามีการประยุกต์ใช้ทั้งการสร้างวัตถุธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องจนกลายเป็นความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำปีเกิดในสังคมไทย ซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติคือการบูชาด้วยอามิสและการปฏิบัติธรรม พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องของพุทธคุณต่อพระธาตุและความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุประจำปีเกิด

4. การวิเคราะห์คติความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์อันมีสัตว์สัญลักษณ์เป็นที่พึ่งประจำปีเกิดของคนที่ควบคู่ไปกับการนับปีนักษัตรแบบล้านนา ของรังสรรค์ จันต๊ะ (2559) พบว่า พระธาตุประจำปีเกิดมีชื่อเรียกในท้องถิ่นล้านนาว่า ชูธาตุ หรือพระธาตุตัวเป้ง (ตัวพึ่ง) มีที่มาจากคติความเชื่อที่ถือเอาพระธาตุเจดีย์อันเป็นที่บรรจุพระอัฐิจากพระสรีระของพระพุทธเจ้าที่ประดิษฐานในแต่ละท้องถิ่นมาเป็นที่พึ่งประจำปีเกิดเพื่อสักการบูชาของคนที่เกิดในปีนักษัตรนั้นๆ แนวคิดดังกล่าวเกิดจากคติการบูชาพระธาตุเจดีย์ตามอิทธิพลแบบลังกาคติผสมผสานกับความคิดความเชื่อบนรากฐานจักรวาลวิทยาด้านการพยากรณ์โชคชะตาราศีที่ผูกพันอยู่กับสัตว์สัญลักษณ์ประจำปีเกิดนั้นๆ ส่วนองค์พระธาตุในดินแดนล้านนาก็มีตำนานอธิบายที่มาอันสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับการเสด็จมาของพระพุทธเจ้ายังดินแดนล้านนา

จากบทพจนานานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดในวัฒนธรรมล้านนาและในกลุ่มชนชาติไท ยังไม่พบว่ามีการศึกษาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลางแต่อย่างใด จึงสนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าเมื่อคติความเชื่อเรื่องการไหว้พระธาตุประจำปีเกิดของวัฒนธรรมล้านนาได้แพร่กระจายไปยังภูมิภาคทำให้เกิดการจำลองพระธาตุประจำปีเกิดในพื้นที่ต่างๆ รวมทั้งพระธาตุประจำปีเกิดในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลาง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางจากความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับคติความเชื่อพระธาตุประจำปีเกิดในวัฒนธรรมล้านนา และวิเคราะห์คติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางตามรูปแบบการสร้างซึ่งสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ใน 2 รูปแบบ ปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การจำลองพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางครบทั้ง 12 ปีนักษัตร พบจำนวน 3 แห่ง ผลการวิเคราะห์คติการสร้างปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1.1 คติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลอง 12 นักษัตร พุทธอุทยานมาฆบูชาอนุสรณ์ จังหวัดนครนายก เกิดจากการประสงค์สร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ล้อมรอบองค์พระพุทธรูปปางแสดงโอวาทปาติโมกข์ขนาดใหญ่อันเป็นตัวแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงกำหนดสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองทั้ง 12 นักษัตรซึ่งได้สะท้อนคติความเชื่อในการไหว้พระธาตุประจำปีเกิดของคนไทยแต่เดิมเป็นที่นิยมอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยเท่านั้นยังไม่ได้มีการกระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ เนื่องจากเป็นคติความเชื่อของวัฒนธรรมล้านนาในการสร้างโบสถ์หรือวิหารที่ด้านหลังต้องมีพระธาตุซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธรูปเจ้า คือหลังจากไหว้พระประธานเรียบร้อยแล้วก็ไหว้พระธาตุซึ่งเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนหรือเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธรูปเจ้า ต่อมาคติความเชื่อดังกล่าวเริ่มแพร่หลายมาสู่พุทธศาสนิกชนนอกวัฒนธรรมล้านนาเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา เมื่อเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้จึงเห็นว่าการสร้างพระธาตุเจดีย์ประจำปีเกิดทั้ง 12 นักษัตรไว้ ณ ที่แห่งนี้เป็น การช่วยย่นระยะเวลาของพุทธศาสนิกชนให้สะดวกขึ้นเพราะถ้าจิตผูกพันหรือนับถือแล้วจะไหว้พระธาตุประจำปีเกิดองค์จริงหรือองค์จำลองก็ได้บุญเหมือนกัน (พระเทพประสิทธิ์มณฑ, 2561)

1.2 คติการสร้างพระธาตุเจดีย์ 12 นักษัตร วัดบ่อกรุ จังหวัดสุพรรณบุรี เกิดจากการเดินทางไปยังวัดต่างๆ ทั่วประเทศมากกว่า 20 ปี ของพระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดบ่อกรุ และได้เห็นคติการไหว้พระธาตุประจำปีเกิดซึ่งเชื่อว่าพุทธศาสนิกชนคนใดที่ได้มีโอกาสไปกราบสักการะพระธาตุประจำปีเกิดตามปีนักษัตรของตนเองจะเป็นสิริมงคลต่อการดำเนินชีวิตจึงได้นำมาถ่ายทอดสู่ชาวบ้าน แต่เนื่องด้วยชาวบ้านตำบลบ่อกรุโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่มีรายได้เพียงพอที่จะเดินทางไปกราบสักการะพระธาตุประจำปีเกิดองค์จริงจึงได้มีโครงการสร้างพระธาตุเจดีย์ประจำปีเกิดจำลองขึ้น ระหว่างการหล่อพระธาตุเจดีย์ 12 นักษัตรมีการประกอบพิธีกรรมสวดมนต์ตั้งจิตอธิษฐานและการจุดเทียนประจำปีเกิดซึ่งผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้กำหนดให้เป็นชาวบ้าน 3 กลุ่ม คือ (1) ผู้นำประจำท้องถิ่นที่เกิดในปีนักษัตรทั้ง 12 นักษัตร (2) ชาวบ้านทั่วไปที่เกิดในปีนักษัตรทั้ง 12 นักษัตร (3) ผู้อาวุโสท้องถิ่นที่ถือศีลอุโบสถอย่างเคร่งครัดและมีพระธาตุประจำปีเกิดในปีนักษัตรทั้ง 12 นักษัตร (พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์, 2561)

1.3 คติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิด 12 นักษัตร วัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดจากแนวคิดของพระพิพัฒน์ศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิบุญโญ) เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง ที่มีความมุ่งหมายหลักให้แม่ค้าและพ่อค้าที่มาขายของที่วัดได้กราบไหว้เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจและให้ค้าขายได้กำไรดี รวมทั้งต้องการให้พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาทำบุญได้มีโอกาสกราบสักการะพระธาตุประจำปีเกิดของตนเองเพื่อ

ความเป็นสิริมงคลโดยไม่ต้องเดินทางไปกราบสักการะพระธาตุประจำปีเกิด ณ สถานที่จริง ในการสร้างได้ให้ช่างที่ทำโรงหล่อศึกษาแบบจากพระธาตุประจำปีเกิดองค์จริงโดยการดูจากเอกสารและตำราวิชาการต่างๆ (จิตพล สายหยุด, 2561)

ภาพที่ 1-3 ตัวอย่างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางของผู้ที่เกิดในปีนักษัตรชวด พบการจำลองครบทั้ง 12 ปีนักษัตรที่วัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดบ่อกรุ จังหวัดสุพรรณบุรี และพุทธอุทยานมาฆบูชาอนุสรณ์ จังหวัดนครนายก ที่มา: ภาพถ่ายโดยคณะผู้วิจัย/จริยา สุพรรณ, ธันวพร เสรีชัยกุล และรัตนพล ชื่นคำ

2. การจำลองพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางเพียงปีนักษัตรเดียว พบจำนวน 5 แห่ง ผลการวิเคราะห์หัตถการสร้างปรากฏผลการศึกษาดังนี้

2.1 คติการสร้างเจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี จากหนังสือ 84 ปี หลวงพ่ออุตตมะ พบว่า เจดีย์พุทธคยาจำลองวัดวังแก้วเวการามเกิดจากดำริของหลวงพ่อดุตตะที่ประสงค์จะสร้างเจดีย์ที่สวยงามและเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงพระพุทธเจ้า จึงได้จำลองรูปแบบการสร้างมาจากเจดีย์พุทธคยาประเทศอินเดีย แต่มีขนาดเล็กกว่า โดยมีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้าง 42 เมตร ยาว 42 เมตร สูง 59 เมตร ใช้งบประมาณในการสร้างจากผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันบริจาคเงินสด ทองคำ และวัสดุ รวมทั้งใช้แรงงานชายและหญิงชาวมอญในหมู่บ้านประมาณ 400 คน ทำงานตลอดทั้งวันตั้งแต่การปรับพื้นที่เนินให้เรียบและการเผาอิฐขนาดใหญ่ให้ได้จำนวน 260,000 ก้อน ตลอดจนการติดกระเบื้องเคลือบให้เหมือนเจดีย์พุทธคยาประเทศอินเดีย หลังการก่อสร้างแล้วเสร็จบนยอดเจดีย์พุทธคยาจำลองได้ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุส่วนที่เป็นกระดูกนิ้วหัวแม่มือขวา 2 องค์ ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสาร ซึ่งได้รับมาจากพระมหานายกะ พระสังฆราช ประเทศศรีลังกา (พระราชอุดมมงคล, ม.ป.ป.) พระกัศชา (2560) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการสร้างเจดีย์พุทธคยาจำลองมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านและเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า แต่ไม่ได้มีการสร้างตามคติความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดของล้านนา ส่วนการไหว้พระธาตุประจำปีเกิดมีเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีปีเกิดตรงกับปีมะเส็งมากราบสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล

2.2 คติการสร้างเจดีย์ชเวดากองจำลอง วัดห้วยเจริญศรัทธาราม จังหวัดกาญจนบุรี สร้างขึ้นจากความศรัทธาของชาวบ้านห้วยปากคอกและชาวบ้านนอกชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ทวาย กะเหรี่ยง และเมียนมาที่อาศัยตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยและในประเทศพม่าซึ่งได้มีการเดินทางข้ามชายแดนไปมาหาสู่ระหว่างกันเพราะส่วนใหญ่มีเชื้อสายเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นเครือญาติ ประกอบกับคติความเชื่อในการสร้างเจดีย์ว่ามีอานิสงส์และได้บุญมากกว่าการสร้างโบสถ์ จึงช่วยกันบริจาคทรัพย์สินเงินทองและแรงงานช่วยขนอิฐ หิน ปูนทรายในการสร้างจนสำเร็จ การสร้างเจดีย์ชเวดากองจำลองได้ย่อส่วนให้มีขนาดเล็กกว่าองค์จริงและรูปแบบสถาปัตยกรรมไม่ได้มีรายละเอียดเหมือนกับเจดีย์ชเวดากองที่ประเทศพม่าทั้งหมด โดยมีความแตกต่างในรายละเอียดของลวดลายและฐานบัว อีกทั้งรอบเจดีย์ชเวดากองจำลองยังมีการสร้างพระประจำวันเกิดประดิษฐานอยู่โดยรอบเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาอีกด้วย หลังการสร้างเจดีย์ชเวดากองจำลองแล้วเสร็จได้มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาประดิษฐานไว้บนยอดพระเจดีย์ เพื่อเป็นที่สักการบูชาและระลึกถึงองค์

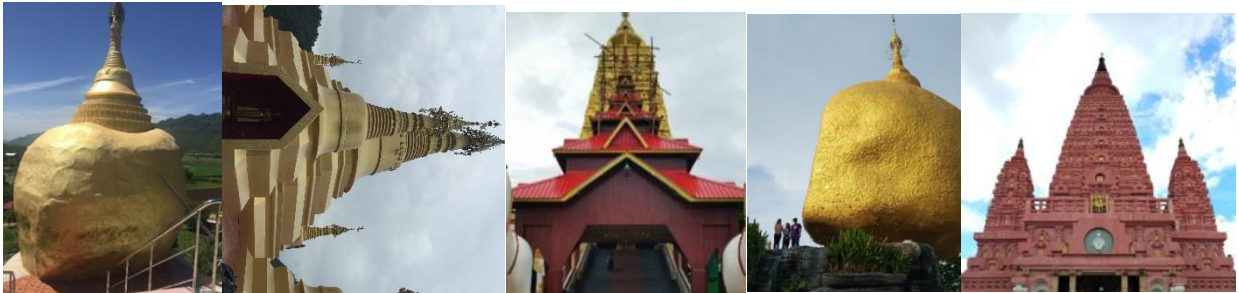
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมถึงแก้วแหวนเงินทองสิ่งของมีค่าต่างๆ และพระเครื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พุทธศาสนิกชนนำมาใส่ไว้ตามความเชื่อและศรัทธาและได้ดำเนินการปิดทองคำเจดีย์เขวดากองจำลองมาจนถึงปัจจุบัน แต่เนื่องด้วยประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ กะเหรี่ยง และทวาย ซึ่งไม่ได้มีคติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดของผู้ที่เกิดปีมะเมียตามคติความเชื่อในวัฒนธรรมล้านนาแต่จะมีคติความเชื่อเกี่ยวกับการไหว้ขอพรพระประจำวันเกิดของตน (พระครูกิตติกาญจนธรรม, 2560)

2.3 คติการสร้างพระธาตุนิรขณเจดีย์ วัดทัพศิลา จังหวัดกาญจนบุรี มีที่มาจากความเชื่อของชาวบ้านในความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมีเทวดาปกปักรักษาจำนวนมากของวัดทัพศิลาที่มีมาแต่โบราณ จึงมีความเห็นร่วมกันระหว่างวัดทัพศิลากับชาวบ้านในชุมชนในการสร้างสิ่งที่เป็นอนุสรณ์สถานให้กับพื้นที่แห่งนี้ ประกอบกับจังหวัดกาญจนบุรีและพื้นที่ใกล้เคียงมีกลุ่มชนที่มีเชื้อสายมอญ พม่า กะเหรี่ยง ทวายเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมีคติความเชื่อที่ว่า การได้ร่วมก่อสร้างเจดีย์จะทำให้ได้บุญใหญ่ และอีกทั้งมีความเคารพและบูชาความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุนิรขณเจดีย์เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้การสร้างพระธาตุนิรขณเจดีย์ในพื้นที่วัดทัพศิลาได้จำลองรูปแบบสถาปัตยกรรมของพระธาตุนิรขณเจดีย์ที่ประเทศพม่าอย่างค่อนข้างสมบูรณ์ เพื่อให้เป็นที่กราบสักการะของพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวพม่า เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของชาวพม่าที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย เมื่อสร้างแล้วเสร็จในวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2557 ได้ประกอบพิธียกยอดฉัตรพระธาตุนิรขณเจดีย์ขึ้นที่ภูเขาซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังวัดทัพศิลาโดยมีประชาชนชาวพม่า มอญ และกะเหรี่ยงที่ทำงานอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทยมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก ผู้ร่วมงานส่วนใหญ่แต่งชุดชาติพันธุ์ ทางวัดจะประกอบพิธีกรรมแบบพม่าโดยการทำการกราบเข้าแบบชาวมอญพม่าแล้วใช้สิ่งซึ่งขึ้นไปผูกกับต้นไม้ ตั้งเสาบริเวณยอดฉัตรข้างบนแล้วตั้งยอดฉัตรขึ้นไปทีละชั้นในระหว่างที่ตั้งยอดฉัตรจะมีการแห่และสวดมนต์เป็นภาษาพม่าตลอดเวลา ชาวมอญพม่าที่มาร่วมงานนำแก้วแหวนเงินทองของมีค่าใส่ลงไปในเจดีย์ นอกจากนี้การสร้างพระธาตุนิรขณเจดีย์ วัดทัพศิลา ทำให้นักท่องเที่ยวหรือประชาชนทั่วไปที่มีปีเกิดในปีนักษัตรจอกตามคติความเชื่อในวัฒนธรรมล้านนามากราบไหว้บูชาพระธาตุนิรขณเจดีย์เพื่อความเป็สิริมงคล (พระครูจันทกาญจนสิริ, 2560)

2.4 คติการสร้างเจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยดำริร่วมกันของคณะกรรมการวัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ ขณะนั้นในการกำหนดสร้างเจดีย์พุทธคยาขึ้นเนื่องจากเป็นสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างเพื่อเฉลิมฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และมุ่งหมายให้เป็นสถาปัตยกรรมที่แฝงปริศนาธรรมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของพุทธศาสนิกชน และเพื่อให้เจดีย์พุทธคยาจำลองมีความเหมือนกับเจดีย์พุทธคยาประเทศอินเดียมากที่สุดจึงได้เดินทางไปศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมของเจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเป็นภูเขาและป่า ทำให้การสร้างเจดีย์พุทธคยาจำลองมีขนาดเล็กกว่าครึ่งหนึ่งของเจดีย์พุทธคยาประเทศอินเดีย คือ สูง 28 เมตร กว้าง 16 เมตร ส่วนยอดทำด้วยทองแดงซึ่งแตกต่างจากเจดีย์พุทธคยาองค์จริงซึ่งทำด้วยทองคำ หลังการก่อสร้างแล้วเสร็จได้มีการสมโภชเจดีย์พุทธคยาจำลองเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2551 พร้อมทั้งมีการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ปัจจุบันคือ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร) ด้วยความสวยงามของเจดีย์พุทธคยาจำลองซึ่งออกแบบได้เหมือนกับเจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย ทำให้มีผู้เดินทางมาสักการะและชมสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการสร้างเจดีย์พุทธคยาจำลองยังเป็นการอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่เกิดปีนักษัตรมะเส็งมากราบสักการะเพื่อความเป็สิริมงคลในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้บริเวณรอบวัดทางขึ้นของเจดีย์พุทธคยาจำลองได้มีการวาดภาพสัญลักษณ์ตราประจำปี 12 นักษัตรในกรอบวงกลมไว้ด้วยซึ่งอาจ

สะท้อนความเชื่อในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดตามวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยในพื้นที่ภาคกลาง (พระครูวิจิตรศีลาภรณ์, 2561)

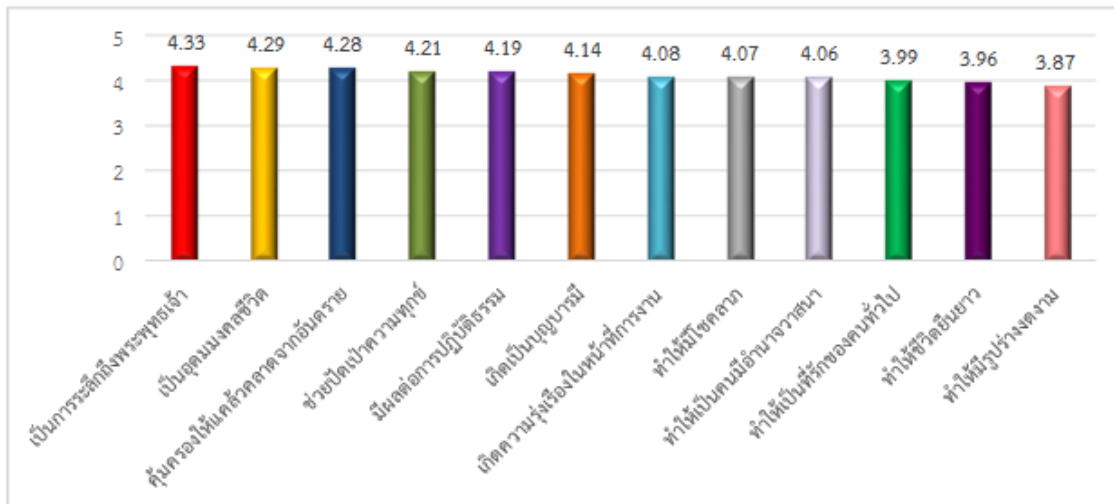
2.5 คติการสร้างพระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดจากแนวคิดของพระครูธรรมธร (ไพรัตน์ ปุณณฺโธ) เจ้าอาวาสวัดสมานรัตนาราม ต้องการสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวพม่าจำนวนมากที่มารับจ้างทำงานให้กับวัดสมานรัตนาราม รวมถึงชาวพม่าที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดอื่นๆ จึงได้มีการสร้างพระธาตุอินทร์แขวนจำลองขึ้น มีขนาดกว้าง 12 เมตร สูง 12 เมตร จากฐานถึงปลายยอด เนื่องจากชาวพม่าและชาวมอญมีความเชื่อว่าพระธาตุอินทร์แขวนมีความศักดิ์สิทธิ์และหากใครได้ไปกราบสักการะจะได้รับอานิสงส์ผลบุญมาก และได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าบนยอดของพระธาตุอินทร์แขวนจำลองไว้ด้วย อีกทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว สำหรับให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป หรือผู้ที่มิได้เกิดในปีเกิดในปักษีจรตอที่ไม่มีโอกาสในการเดินทางไปกราบสักการะพระธาตุอินทร์แขวนที่ประเทศพม่าสามารถเดินทางมากราบสักการะพระธาตุอินทร์แขวนจำลองที่วัดสมานรัตนาราม เนื่องจากเชื่อว่าจะได้บุญเหมือนกับได้ไปกราบสักการะพระธาตุอินทร์องค์จริง (พระครูปลัดวัลลภ, 2561)

ภาพที่ 4-8 พระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดทัพศิลา เจดีย์เขตกองจำลอง วัดห้วยเจริญศรัทธาราม เจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดวังแก้วการาม จังหวัดกาญจนบุรี พระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา และเจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ จังหวัดนครสวรรค์
ที่มา: ภาพถ่ายโดยคณะผู้วิจัย/จริยา สุพรรณ, ธนพร เสรีชัยกุล และรัตนพล ชื่นคำ

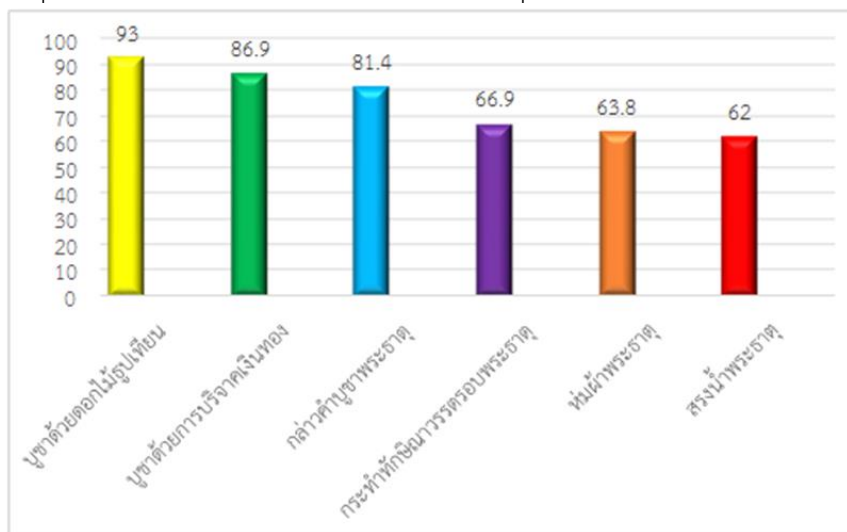
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง จากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากผู้เดินทางมากราบบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางทั้ง 8 แห่ง จำนวน 726 คน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. ความเชื่อในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 726 คน มีความเชื่อในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง มากที่สุดในข้อ เป็นการระลึกถึงพระพุทธเจ้า (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.33) รองลงมาคือ เป็นอุดมมงคลชีวิต (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.29) ค้ำครองให้แคล้วคลาดจากอันตราย (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.28) ช่วยปัดเป่าความทุกข์ (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.21) มีผลต่อการปฏิบัติธรรม (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.19) เกิดเป็นบุญบารมี (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.14) ทำให้มีความรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08) ทำให้มีโชคลาภ (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07) ทำให้เป็นคนมีอำนาจวาสนา (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.06) ทำให้เป็นที่รักของคนทั่วไป (มีคะแนนเท่ากับ 3.99) ทำให้ชีวิตยืนยาว (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.96) และน้อยที่สุดในข้อ ทำให้มีรูปร่างงดงาม (มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.87) ตามลำดับ ดังแสดงในแผนภาพ

ภาพที่ 9 ค่าเฉลี่ยระดับความเชื่อของประชาชนหรือนักท่องเที่ยวในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง

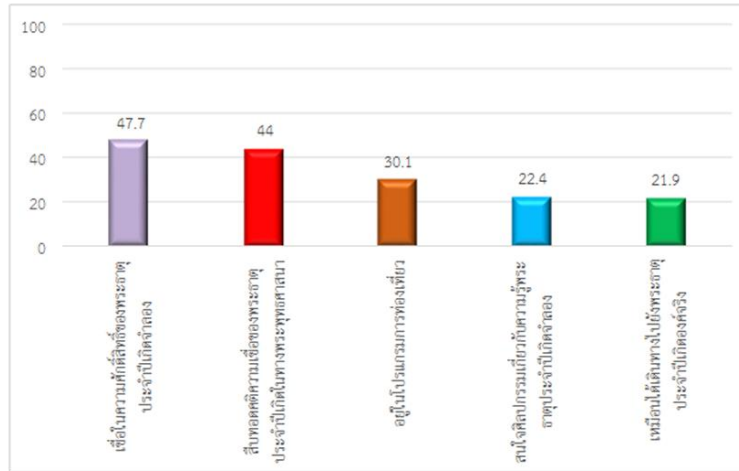
2. พิธีกรรมในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 726 คน เคยปฏิบัติพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางโดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ บูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน (คิดเป็นร้อยละ 93.0) บูชาด้วยการบริจาคเงินทอง (คิดเป็นร้อยละ 86.9) กล่าวคำบูชาพระธาตุ (คิดเป็นร้อยละ 81.4) กระทำทักษิณาวรรต (เวียนขวา) รอบพระธาตุ (คิดเป็นร้อยละ 66.9) ห่มผ้าพระธาตุ (คิดเป็นร้อยละ 63.8) และการสรงน้ำพระธาตุ (คิดเป็นร้อยละ 62.0) ตามลำดับ ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 10 ร้อยละระดับพิธีกรรมของประชาชนที่เคยปฏิบัติในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง
หมายเหตุ: สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3. แรงจูงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 726 คน มีแรงจูงใจในการเดินทางมากราบสักการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองภาคกลางโดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ เชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุประจำปีเกิดจำลอง (คิดเป็นร้อยละ 47.7) รองลงมาคือ สืบทอดคคความเชื่อของพระธาตุประจำปีเกิดในทางพระพุทธศาสนา (คิดเป็นร้อยละ 44.0) อยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยว (คิดเป็นร้อยละ 30.1) สนใจศิลปกรรม/ความรู้เกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิด

จำลอง (คิดเป็นร้อยละ 21.9) และน้อยที่สุด คือ รู้สึกเหมือนได้เดินทางไปยังพระธาตุประจำปีเกิดองค์จริง (คิดเป็นร้อยละ 21.9) ตามลำดับ ดังแสดงในแผนภาพ

ภาพที่ 11 ร้อยละระดับแรงงใจของประชาชนในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง
หมายเหตุ: สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง: คติการสร้าง ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงงใจ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาคติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง 2) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า พระธาตุประจำปีเกิดจำลองกระจายในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลางจำนวน 8 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ 1) เจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี 2) เจดีย์เขาดองจำลอง วัดห้วยเจริญศรีธาราม จังหวัดกาญจนบุรี 3) พระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดทัพศิลา จังหวัดกาญจนบุรี 4) พระธาตุประจำปีเกิดจำลอง 12 นักษัตร พุทธอุทยานมาฆบูชาอนุสรณ์ จังหวัดนครนายก 5) เจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ จังหวัดนครสวรรค์ 6) พระธาตุเจดีย์ 12 นักษัตร วัดบ่อกรุ จังหวัดสุพรรณบุรี 7) พระธาตุประจำปีเกิด 12 นักษัตร วัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 8) พระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

พระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางทั้ง 8 แห่ง พบการบอกเล่าเรื่องราวของคติการสร้างที่เป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะ ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นการเล่าโดยพระสงฆ์ที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางแต่ละแห่ง มีรูปแบบการสร้างที่จำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การจำลองพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางครบทั้ง 12 ปี นักษัตรตามคติความเชื่อของวัฒนธรรมล้านนา ได้แก่ 1.1) พระธาตุประจำปีเกิด 12 นักษัตร วัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1.2) พระธาตุประจำปีเกิด 12 นักษัตร วัดบ่อกรุ จังหวัดสุพรรณบุรี และ 1.3) พระธาตุประจำปีเกิด 12 นักษัตร พุทธอุทยานมาฆบูชาอนุสรณ์ จังหวัดนครนายก 2) การจำลองพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางเพียงปีนักษัตรเดียว คือ 2.1) พระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดทัพศิลา จังหวัดกาญจนบุรี และวัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา 2.2) เจดีย์พุทธคยาจำลอง วัดวังแก้วเวการาม จังหวัดกาญจนบุรี และวัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ จังหวัดนครสวรรค์ 2.3) เจดีย์เขาดองจำลอง วัดห้วยเจริญศรีธาราม จังหวัดกาญจนบุรี สามารถจำแนกคติการสร้างได้เป็น 7 ประการ ได้แก่ 1) อำนวยความสะดวกให้พุทธศาสนิกชน 2) ถวายเป็นพุทธบูชาในโอกาสครบ 2,600 ปี แห่งการตรัสรู้ 3) เป็นศูนย์กลางทางความเชื่อของคนในชุมชน 4) เป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า 5) กลุ่มชนที่

อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ระลึกถึงถิ่นกำเนิด 6) เฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์ และ 7) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 726 คน มีความเชื่อในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางมากที่สุดในการระลึกถึงพระพุทธเจ้า และน้อยที่สุดในข้อทำให้มีรูปร่างงดงาม เคยปฏิบัติพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางมากที่สุดในข้อบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน และเคยปฏิบัติพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองน้อยที่สุดในข้อบูชาด้วยการสรงน้ำพระธาตุ และมีแรงจูงใจในการเดินทางมากราบสักการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางมากที่สุดในข้อเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุประจำปีเกิดจำลอง และน้อยที่สุดในข้อ รู้สึกเหมือนได้เดินทางไปยังพระธาตุประจำปีเกิดองค์จริง

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการสร้าง ความเชื่อ พิธีกรรม และแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลาง พบว่าในแต่ละพื้นที่ที่มีการจำลองพระธาตุประจำปีเกิดเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) จำลองพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางครบทั้ง 12 นักษัตร แต่จะมีความคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับพระธาตุองค์จริงเพียงลักษณะกายภาพภายนอกเท่านั้น เนื่องจากการย่อส่วนพระธาตุประจำปีเกิดทั้ง 12 นักษัตรให้มีขนาดเล็กมากขนาดเท่ากับพระพุทธรูปที่ประชาชนสามารถนำมาประดิษฐานเพื่อบูชาในบ้านเรือน และ 2) จำลองพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางเพียงปีนักษัตรเดียว ทั้งนี้การจำลองพระธาตุประจำปีเกิดดังกล่าวมีการเลียนแบบมาจากองค์จริง แต่ได้มีการย่อส่วนหรือเปลี่ยนมาตราส่วนให้มีขนาดเล็กลงกว่าพระธาตุองค์จริง ทำให้รายละเอียดต่างๆ ถูกตัดทิ้งไป ในการกำหนดว่าจะคัดเลือกพระธาตุประจำปีเกิดสำคัญองค์ใดตามคติความเชื่อในวัฒนธรรมล้านนามาจำลองในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลางนั้นมีการเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมไทยที่เชื่อมโยงกับประเพณีการไหว้พระธาตุประจำปีเกิดกับการเดินทางติดต่อกันของผู้คนในพื้นที่วัฒนธรรมต่างๆ และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งของพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางทั้ง 8 แห่งใน 3 ประการ คือ 1) เป็นการสร้างความสามัคคีระหว่างชุมชน ดังจะเห็นได้จากการคิดการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการมีจิตศรัทธาร่วมกันของคนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าหากมีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองทำให้ได้บุญมากเช่นเดียวกับการได้ไปกราบสักการะพระธาตุประจำปีเกิดองค์จริง 2) เป็นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับคติความเชื่อในเรื่องการบูชาพระธาตุซึ่งเป็นคติความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยล้านนาจนแพร่หลายไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในปัจจุบัน 3) เป็นการสร้างรายได้และสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนจากการจัดกิจกรรมการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองผ่านประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันได้พยายามส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาหรือการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ สอดคล้องกับการศึกษาของเอียรชยา อักษรดิษฐ์ (2545) ได้ศึกษาพระธาตุประจำปีเกิดในมิติทางวัฒนธรรม โดยพิจารณาจากระบบของพระธาตุกับปีนักษัตร พบว่าเป็นการใช้องค์พระธาตุสำคัญเข้ามามีความสัมพันธ์กับปีนักษัตรทั้งสิบสอง โดยเชื่อว่าพระธาตุศักดิ์สิทธิ์จะทำหน้าที่สลายอิทธิพลของการ “เล็ง” หรือการ “ชง” รวมถึงการทำมอมสารระหว่างปีนักษัตรต่างๆ ตามคติที่ได้รับจากความรู้เรื่องโหราศาสตร์จีน ทั้งนี้การกำหนดพระธาตุต่างๆ เข้าไว้ในระบบปีนักษัตรนอกจากจะให้ความสำคัญกับระบบความสำคัญของสถานที่เป็นเกณฑ์แล้ว การให้ความหมายของพระธาตุแต่ละแห่งยังให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมอย่างลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับ ศรีศักร วัลลิโภดม

(2546) ได้วิเคราะห์คติการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ขึ้นแต่ละท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญทางสังคมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นทั้งการสร้างชุมชนและสร้างสิ่งที่เป็นศูนย์กลางทางความเชื่อของท้องถิ่นด้วย เมื่อสร้างแล้วก็ต้องอุทิศให้ผู้คนได้เป็นข้าพระธาตุและบรรดาสมาบัติศฤงคาร ตลอดจนสัตว์พาหนะและเครื่องใช้ไม่ว่าสอยถวายพระบรมธาตุ ส่วนพระบรมธาตุนั้นเมื่อสร้างแล้วก็กลายเป็นสิ่งสักการะร่วมกันของคนในท้องถิ่นที่มีความหลากหลายในชาติพันธุ์ซึ่งบางทีก็มาจากถิ่นอื่นๆ พวกเขามาร่วมไหว้ด้วยในฤดูกาลเทศกาล ทำให้เกิดการชุมนุมสังสรรค์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่หลากหลายเหล่านั้น

นอกจากนี้คติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดตามคติความเชื่อในวัฒนธรรมล้านนาที่นำมาจำลองในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลางนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระธาตุประจำปีเกิดจำลองแต่ละแห่ง พบที่พระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดทัพศิลา จังหวัดกาญจนบุรี และพระธาตุอินทร์แขวนจำลอง วัดสมานรัตนาราม จังหวัดฉะเชิงเทรา และการจำลองเจดีย์ชเวดากอง ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนที่เกิดปีมะเมีย พบที่วัดห้วยเจริญศรีธาราม จังหวัดกาญจนบุรี ได้สะท้อนถึงกลุ่มชาติพันธุ์มอญ พม่า กะเหรี่ยง เป็นต้น ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ในความเชื่อถือศรัทธาถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุอินทร์แขวนและเจดีย์ชเวดากอง ที่สำคัญยังเป็นการระลึกถึงถิ่นกำเนิดของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2560) กล่าวว่ารูปแบบการสร้างเจดีย์ได้สะท้อนกลุ่มคนในพื้นที่นั้นๆ ได้ระลึกถึงถิ่นกำเนิดและความมีศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละกลุ่มชนที่ปรากฏอยู่ และอาจรวมถึงความเป็นชนชาติของตัวเองด้วย ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดจากชนชาวมอญที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ในดินแดนไทยไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็สร้างเจดีย์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนคือเจดีย์แบบมอญสำหรับไหว้เพื่อระลึกถึงเจดีย์และดินแดนของตนเอง กับอีกส่วนหนึ่งชาวมอญซึ่งไม่มีดินแดนเป็นของตนเองจึงมีจิตใจที่รักและหวงแหนวัฒนธรรมของตัวเองมากกลัวว่าจะสูญหายหรือถูกกลืนจึงสร้างเจดีย์แบบมอญเพื่อประกาศความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ขณะที่เอียรชยา อักษรดิษฐ์ (2545) ได้วิเคราะห์ความสำคัญของการเป็นเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมของคติการบูชาพระธาตุว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นรากฐานหรือสัญลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมระหว่างพม่ากับล้านนามาช้านาน ซึ่งเป็นที่ปรากฏอยู่ภายใต้ความเชื่อของท้องถิ่นเดียวกัน ทั้งนี้หากจะพิจารณาความสัมพันธ์ของพม่าและล้านนานั้นปรากฏทั้งในลักษณะของการเป็นคู่สงครามต่อกันและความสัมพันธ์ในลักษณะของการค้าระหว่างชายแดนของพม่าและล้านนา ซึ่งคติความเชื่อเรื่องการบูชาพระธาตุแต่ดั้งเดิมได้ถูกสอดแทรกอยู่ภายใต้จิตสำนึกและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวของผู้คนที่เดินทางไปมาระหว่างรัฐดังกล่าว จึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การรับเอาพระธาตุตะไกอง์ (เจดีย์ชเวดากอง) เข้าบรรจุอยู่ในระบบพระธาตุประจำปีมะเมีย (ปีสง่า) นักชดร้าในเวลาต่อมา ดังจะเห็นหลักฐานที่แสดงถึงการรับรู้และความศรัทธาต่อพระธาตุตะไกอง์ของผู้คนในสังคมล้านนา จากพิธีการถวายทานข้าวบูชาพระธาตุตะไกอง์หรือในตำราเรียกชื่อว่า พระเจดีย์สิ่งคู่ตะ ซึ่งเป็นการจัดขึ้นเพื่อสะเดาะเคราะห์ปัดเป่าโรคร้ายให้ทุเลาเบาบางลงด้วยรูปแบบของพิธีกรรม

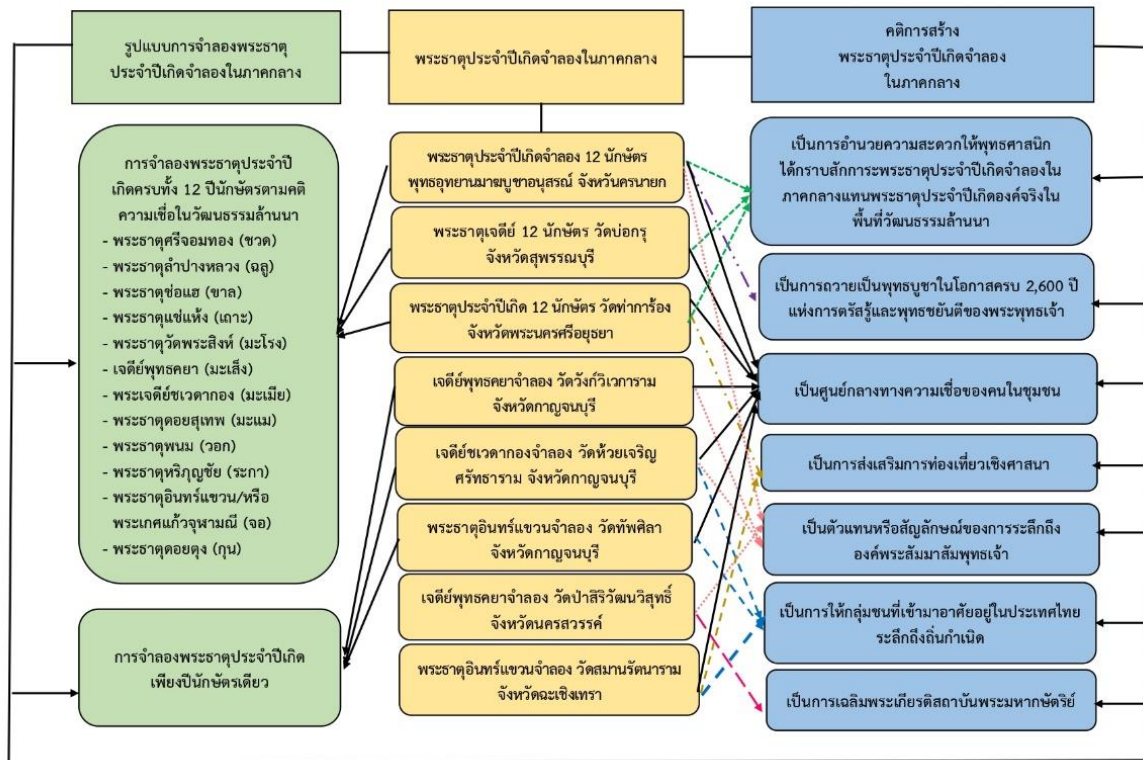
ความเชื่อในการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางพบว่า มากที่สุดเป็นการระลึกถึงพระพุทธเจ้าและเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุประจำปีเกิดจำลอง ซึ่งเป็นความเชื่อที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมล้านนาแบบดั้งเดิม ปฐม หงษ์สุวรรณ (2548) กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุได้ว่าเป็นมรดกอันแสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่แห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมทั้งหลักธรรมคำสอนของพระองค์อันเป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ในกลุ่มชนที่นับถือพระพุทธศาสนาาร่วมกัน ในขณะเดียวกันพระธาตุยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยพุทธต่างเคารพบูชาและเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ มีพลังอำนาจสามารถบันดาลสิ่งดีงามให้กับผู้คนชาวเมืองได้ พระธาตุจึงมิได้เป็นเพียงตัวแทนทางพุทธศาสนาเท่านั้นแต่ยังมีบทบาทและความหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความคิดแบบพุทธศาสนาชาวบ้าน พระกรวิญญ์ ธมมวโร (อินเทพ) (2555) พบประเด็นการศึกษาที่น่าสนใจในการศึกษาคติความเชื่อของพระธาตุที่มีต่อพระธาตุแช่แห้ง จังหวัด

น่าน คือ ด้านความเชื่อศรัทธาของประชาชนต่อพระธาตุแช่แห้งได้แสดงออกมาเป็นรูปธรรมด้วยการจัดงาน ประเพณีมัสการพระธาตุแช่แห้ง เป็นคติความเชื่อที่เชื่อมโยงกันหลายมิติ คือ มิติความเชื่อทาง พระพุทธศาสนาซึ่งเน้นสอนหลักธรรมด้านการฝึกจิตให้เข้มแข็งต่อการทำความดี ละความชั่ว ทำใจให้ผ่องใส โดยปฏิบัติตามหลักศีล 5 อริยสัจ 4 มิติความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เน้นอำนาจลึกลับของธรรมชาติ เทพ ผี วิญญาณ มิติทางด้านการประยุกต์ความเชื่อและพิธีกรรมให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ความเชื่อของประชาชนต่อพระธาตุแช่แห้งยังคงมีอิทธิพลต่อจิตใจและวิถีชีวิตของ ประชาชนต่อไปแม้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์จะเจริญมากเพียงใดก็ตามแต่ความเชื่อนี้ยังฝังลึกในจิตใจและให้ ประโยชน์ต่อประชาชน จริยา สุพรรณ ธนพร เสรีชัยกุล และรัตนพล ชื่นคำ (2563) ได้วิเคราะห์ความเชื่อในการ บูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางพบ 4 เรื่อง ได้แก่ 1. เป็นการระลึกถึงพระพุทธเจ้า 2. เป็นบุญบารมี และอุดมมงคลต่อชีวิต 3. เป็นอานิสงส์ให้เกิดโชคลาภและเจริญในหน้าที่การงาน และ 4. เป็นการระลึกถึงถิ่น กำเนิดและความศรัทธาในพระธาตุของกลุ่มชนที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ความเชื่อในการบูชา พระธาตุประจำปีเกิดจำลองยังมีความสัมพันธ์กับความเชื่อในการบูชาพระธาตุในวัฒนธรรมล้านนาในความเป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” เนื่องจากการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้ารวมถึงวัตถุมงคลต่างๆ ที่ชาวบ้าน นำมาบรรจุไว้ในระหว่างที่มีการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองส่งผลให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเชื่อว่าการ บูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองได้บุญมาก เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และช่วยคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัย เหมือนกับการได้ไปสักการะบูชาพระธาตุประจำปีเกิดองค์จริง

ในขณะเดียวกันความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางสามารถ สะท้อนค่านิยมของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการนำเอาภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็น พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด เช่น สถูป เจดีย์ และพระธาตุ มาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและรณรงค์ในเรื่องของ การท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนดังจะเห็นได้จากกิจกรรมการไหว้พระธาตุประจำปีเกิด เดือนเกิด และวันเกิด ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันอย่างยิ่ง ดังที่สุวิภา จำปาวัลย์ (2558) ได้แสดงทัศนะ ว่าความเชื่อเรื่องพระธาตุล้านนาในสังคมโลกาภิวัตน์เปลี่ยนไปตามแนวความคิดการเปลี่ยนวัฒนธรรมให้กลายเป็น สินค้าซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสังคม 2 ลักษณะ คือ ส่งเสริมให้เกิดการศึกษา ค้นคว้าและอนุรักษ์พระธาตุให้ถ่ายทอดรูปแบบในสังคมรัฐจารีตเพื่อเป็นหลักฐานทางวิชาการให้ท้องถิ่นรู้ถึง รากเหง้าของตนเอง และส่วนหนึ่งเพื่อเป็นข้อมูลสร้างเรื่องราวเพื่อเพิ่มมูลค่าแก่การท่องเที่ยว ขณะที่ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2560) ได้วิเคราะห์ถึงที่มาของการนำรูปแบบของเจดีย์พระธาตุศักดิ์สิทธิ์มาสร้างจำลองตามวัดที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวหรือจุดผ่านบนเส้นทางต่างๆ เนื่องจากว่าในปัจจุบันเป็นยุคของความหลากหลายทางวัฒนธรรม การสื่อสารไร้พรมแดน ประกอบกับเป็นยุคทุนนิยมและวัตถุนิยมทำให้วัดวาอารามต่างแสวงหาความแปลกใหม่ ในการสร้างถาวรวัตถุเพื่อให้ผู้แสวงบุญได้สัมผัสบรรยากาศใหม่ๆ จึงเกิดการสร้างเจดีย์ พระพุทธรูปหรือรูป เคารพในศาสนาอื่นๆ ในวัดขนาดใหญ่และต้องมีความแปลก จึงเป็นเหตุผลหนึ่งของการสร้างเจดีย์ขนาดใหญ่และ นำรูปแบบเจดีย์จากต่างภูมิภาค ต่างประเทศหรือต่างวัฒนธรรมมาสร้าง

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าคติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลาง ทั้ง 8 แห่งมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และ วัฒนธรรมในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระธาตุประจำปีเกิดจำลองแต่ละแห่ง ดังแสดงในแผนภาพ

ภาพที่ 12 โมเดลองค์ความรู้คติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลาง

จากแผนภาพพบว่าพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางทั้ง 8 แห่งมีคติการสร้างเพื่อเป็นศูนย์กลางทางความเชื่อของคนในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางล้วนมีความสำคัญต่อชาวบ้านและชุมชนที่เป็นที่ตั้งของพระธาตุประจำปีเกิดจำลอง อีกทั้งยังเป็นกลไกอย่างหนึ่งของการเดินทางติดต่อกันทำให้คนในพื้นที่วัฒนธรรมเดียวกันมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการบันทึกคติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางซึ่งเป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนในการนำมาต่อยอดพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่เชื่อมโยงระหว่างพระธาตุประจำปีเกิดตามคติความเชื่อล้านนากับพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางหรือการผลิตสินค้าที่ระลึกโดยใช้เหตุการณ์หรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางเป็นฐานคิด

2. นำผลการศึกษาคติการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางซึ่งเป็นเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมของพื้นที่มาเป็นพื้นฐานการต่อยอดการเพิ่มมูลค่าของสินค้าหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาคติและรูปแบบการจำลองพระธาตุประจำปีเกิดในพื้นที่ภาคอื่นๆ ของประเทศไทย นอกเหนือจากภาคกลาง

2. ควรศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการสร้างพระธาตุประจำปีเกิดจำลองในภาคกลางว่ามีความแตกต่างกันตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมและพื้นที่ตั้งอย่างไร

References

- Aksornidit, T. (2002). *Lanna : Universe, Identity, Power*. Project of Study Areas in 5 Regions, Sirindhorn Anthropology Center Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization).
- Champawan, S. (2015). The Relic-Enshrining Pagoda in Lanna: Conservation and Tourism in the Globalized Society. *Journal of Fine Arts*, 6(2), 106-137.
- Hongsuwan, P. (2005). *The Buddha Relics Myths of the Tai Peoples: Significance and Interaction between Buddhism and Indigenous Beliefs*. (Doctoral Dissertation) . Chulalongkorn University. Bangkok.
- Janta, R. (2016). *The Legend of the Annual Relic born Lanna Includes Folk Literature Articles: Heritage National Cultural Wisdom*. Bangkok: Office of Printing Works Veterans Relief Organization.
- Phrakorawit Thammawaro (Inthep). (2012). *A Study of the People Beliefs to Phradhatchaehaeng Pagoda in Nan Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok.
- Phrakhru Chantakanchansiri. (2017). Abbot of Thap Sila Temple, Kanchanaburi Province. *Interview*. June, 12.
- Phrakhru Kittikanchanatham (Buasing) . (2017). Abbot of Huai Charoen Saththaram Temple, Kanchanaburi Province. *Interview*. June, 11.
- Phrakhru Komutsuwannaporn (Kanphakdi). (2018). Abbot of Bor Kru Temple, Suphanburi Province. *Interview*. April, 1.
- Phrakhrupalad Wanlop. (2018). Deputy Abbot of Saman Rattanaram Temple, Chachoengsao Province. *Interview*. May, 10.
- Phrakhru Wichitsilapol (Pranee Supaphato). (2018). Abbot of Wat Pa Siri wattanavisuth, Nakhon Sawan Province. *Interview*. April, 29.
- Phrakrusamu Woravit Phasuko (Dutsadeepreuttipan). (2011). *The Belief and the Method of Practice Concerning the Relics for the Year of Birth for the Buddhists in Prae Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok.
- Phra Kuttcha. (2017). Monk of Wangwiwekaram, Temple Kanchanaburi Province. *Interview*. April, 10.
- Phrathepprasitmon (Kosol Mahawior). (2018). President of the Makha Bucha Memorial Park, Nakhon Nayok Province. *Interview*. March, 1.
- Phraratudommongkol. (n.d.). *Uttma*. Bangkok: Vathanagul Group co.,LTD.
- Saising, S. (2017). *Chedi in Thailand Forms Development and Power of Faith*. Nonthaburi: Ancient City.
- Saiyut, J. (2018). Head Office of Tha Ka Rong Temple, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Interview*. April, 6.

- Supun, J., Sereechaikul., T., and Chuenka, R. (2020). The Replicated Buddha's Relics of the Thai Zodiac Years in Central Thailand towards Religious Tourism. *Buddhana Journal*, 7(2), 222-237.
- Thai Cultural Encyclopedia Foundation. (1999). *Thai Cultural Encyclopedia, Central Region*. Bangkok: Thai Cultural Encyclopedia Foundation, Siam Commerical Bank.
- Wanliphodom , S. (3rd ed.). (2003). *Meaning of Buddha's Relics in Siam Civilization*. Bangkok: Ancient City.
- Wayuchot, P. (2016). *An Analytical Study of Beliefs and Rituals in Worshipping the Buddha's Relics of Buddhists in Lanna*. *Kasalongkham Research Journal*, 10(2), 109-119.
- Youngrod, W., and Ongwuth, T. (2004). *Worship of Phra That Chedi by Birth Year*. Bangkok : Amarin Printing and Publishing.

กลวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมาในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)
THE USE OF SIMILES IN THE DHAMMA TALKS OF PHRA BODHIYANATHERA (CHA SUBHADDO)

ธนิดา พิมพ์โนทัย¹, วิลัยศักดิ์ กิ่งคำ และ บุญเลิศ วิวรรณ
Thanida Pimtanotai, Wilaisak Kingkham and Boonlert Wiwan
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Faculty of Humanities, Kasetsart University
Email: tanidanidnoi@gmail.com¹

Received 28 February 2022; Revised 30 May 2022; Accepted 21 June 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมาในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) 2) ศึกษาเปรียบเทียบภาพพจน์อุปมาในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) สำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีทางภาษาในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเชิงเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) จำนวน 67 เล่ม

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมาที่พบมีลักษณะโดดเด่น โดยลักษณะการใช้ภาพพจน์อุปมาสำหรับบรรพชิต มีการเปรียบเทียบระหว่างนามธรรมกับรูปธรรม และรูปธรรมกับรูปธรรม เช่น ใจเหมือนกับเสือ, จิตใจเหมือนกับใบไม้, ความทุกข์เปรียบประหนึ่งเสี้ยนหรือหนาม, การปฏิบัติภาวนาเหมือนกับจับปลา เป็นต้น ส่วนลักษณะการใช้ภาพพจน์อุปมาสำหรับคฤหัสถ์ มีการเปรียบเทียบระหว่างนามธรรมกับรูปธรรม และรูปธรรมกับรูปธรรมเช่นเดียวกัน เช่น จิตใจเปรียบเหมือนมิด, ศาสนาเปรียบประหนึ่งเกลือ, สังขารเปรียบเหมือนก้อนน้ำแข็ง, สังขารเปรียบประหนึ่งสิ่งของเครื่องใช้, ชีวิตคนเหมือนผลไม้ เป็นต้น

ผลการเปรียบเทียบภาพพจน์อุปมาสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ อุปมาแบบนามธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิต นามธรรมเน้นเรื่องจิตใจ ความสุขและความทุกข์ เพื่อให้บรรพชิตได้พิจารณาถึงสิ่งที่ไม่มีรูป รู้ได้เฉพาะทางใจให้ลึกซึ้ง เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมซึ่งเป็นปัญหาได้อย่างกระจ่าง หมดความสงสัยในปัญหาที่เกิดขึ้น สำหรับคฤหัสถ์ นามธรรมเน้นเรื่องพระพุทธศาสนาและหลักธรรมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องนำไปศึกษาและปฏิบัติให้ได้ประโยชน์สูงสุด ส่วนการเปรียบเทียบภาพพจน์อุปมาแบบรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิต รูปธรรมเน้นเรื่องการปฏิบัติธรรมที่ต้องยึดถือและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด สำหรับคฤหัสถ์ รูปธรรมเน้นเรื่องสังขารและชีวิตซึ่งเป็นสิ่งที่ประกอบและปรุงแต่งขึ้นเป็นร่างกายและจิตใจรวมกัน ในส่วนรูปธรรมที่นำมาเปรียบทั้งหมดจะเกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว คนส่วนใหญ่รู้จักและเคยมีประสบการณ์มาก่อน ทำให้สามารถสร้างมโนภาพ เข้าใจเรื่องธรรมะได้ชัดเจนและง่ายขึ้น

คำสำคัญ: ภาพพจน์อุปมา, ธรรมบรรยาย, บรรพชิต, คฤหัสถ์, พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)

Abstract

The objectives of this research article are to 1) study the strategies of using similes in the Dhamma talks of Phra Bodhiyanathera (Cha Subhaddo) and 2) compare similes in the Dhamma talks of Phra Bodhiyanathera (Cha Subhaddo) for monks and laymen. This study is part of the research on the language strategies found in the Dhamma talks of Phra Bodhiyanathera (Cha Subhaddo). It is a qualitative documentary research analyzing 67 Dhamma books of Phra Bodhiyanathera (Cha Subhaddo).

The research findings revealed that similes found in the Dhamma talks are distinctive. The use of similes aimed towards monks is the comparison between abstract words and concrete words, and between concrete words and concrete words, for example, mind vs. tiger, mind vs. leaf, suffering vs. splinter or thorn, meditation practice vs. fish catching, etc. The similes aimed towards laymen are also between abstract words and concrete words, and between concrete words and concrete words, for example, mind vs. knife, religion vs. salt, body vs. ice cube, body vs. appliance, human life vs. fruit, etc.

Regarding the results of using similes for comparison, it was found that the comparison between abstract words and concrete words is emphasized for the Dhamma talks aimed towards monks. In such cases, abstracts words are used to emphasize mind, happiness, and suffering for monks to ponder formless things which can be felt only through the heart and to gain a clear understanding of the intangible in order to totally eliminate doubts about problems. Meanwhile, for laymen, abstract words are used to convey the Buddhist concepts and teachings, which need to be studied and practiced to gain the highest benefit. As for the use of similes to compare concrete words and concrete words aimed towards monks, concrete words are used to highlight Dhamma practice which needs to be observed and performed strictly. On the other hand, for laymen, the use of concrete words emphasizes body, mind, and life. All the concrete words used for the comparison involve nature and things surrounding us, which is a common experience of most people, in order to promote imagination and understanding of Dhamma more clearly and easily.

Keywords: Similes, Dhamma Talks, Monks, Laymen, Phra Bodhiyanathera (Cha Subhaddo)

บทนำ

การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาถือเป็นภาระสำคัญของพระสงฆ์ โดยผู้ที่ถ่ายทอดหลักธรรมต้องอาศัยรูปแบบ กลวิธีต่าง ๆ ในการนำเสนอหลักธรรมเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้พุทธศาสนิกชนให้สนใจ เข้าใจ และสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน การบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมได้อย่างลึกซึ้งนั้นต้องมีกลวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้อุปมา การยกนิทานประกอบ ใช้อุปกรณ์การสอน ทำตนให้เป็นตัวอย่าง เลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะสม เป็นต้น การใช้อุปมาเป็นวิธีการทางภาษารูปแบบหนึ่งที่

อธิบายธรรมในเรื่องที่เข้าใจยากให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น สร้างความกระจ่าง และเห็นภาพชัดเจนขึ้น ตัวอย่าง กลวิธีการสอนการแบบอุปมาที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบทที่พระอรรถกถาจารย์ (พระพุทธโฆษาจารย์) แต่งแก้เนื้อความหรือขยายความภาษาบาลีที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายและชัดเจนจากการสอนธรรมของพระพุทธเจ้า เช่น “บิดาของเหล่าชนพาล เป็นคนแก่ ต้องเที่ยวขอรานที่เรือนของบุคคลอื่นเหมือนม้าแก่ที่ใช้ไม่ได้ ถูกเขาพรากไปจากอาหาร ฉะนั้น”- เปรียบคนแก่เหมือนม้าที่หมดอายุการใช้งาน, “สนิมตั้งขึ้นแต่เหล็ก ครั้นตั้งขึ้นแต่เหล็กแล้ว ย่อมกัดเหล็กนั้นเอง ฉนใด กรรมทั้งหลายของตน ย่อมนำบุคคลผู้มักประพฤติล่วงปัญญาไปสู่ทุกขี ฉนนั้น”- เปรียบกรรมชั่วเหมือนสนิม เป็นต้น (Mahamakut Wittayalai, 1994)

การใช้อุปมาเป็นเครื่องมือในการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกลวิธีการสอนและการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เกิดประโยชน์ อุปมาช่วยอธิบายเรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยากให้ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมา โดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นามธรรมเปรียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือแม้เปรียบด้วยเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยอุปมาแบบรูปธรรมก็ช่วยให้เนื้อความหนักแน่น (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2006: 249) นอกจากนี้ประการหนึ่งที่ถือเป็นเรื่องสำคัญคือ สำหรับบางคนหากพูดด้วยภาษาธรรมดา หรือแบบบรรยายก็อาจจะไม่อาจเข้าใจเรื่องที่ต้องการสื่อได้จะต้องอาศัยการอุปมาเท่านั้นจึงจะเข้าใจ ข้อความนี้สอดคล้องกับพุทธดำรัสสอนหนึ่งว่า “บัณฑิตบางพวกในโลกนี้ ย่อมรู้เนื้อความได้ด้วยการอุปมา” แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการสอนแบบอุปมามีความสำคัญและจำเป็นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (PhraMaha Thongsuk Panyavanno, 2017: 87)

พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) เป็นพระภิกษุแห่งคณะสงฆ์ไทยที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเผยแผ่ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติให้กับพุทธศาสนิกชน นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเผยแผ่จนเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้รับความเลื่อมใสศรัทธาจากพุทธศาสนิกจำนวนมาก ในการเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนา หนังสือธรรมบรรยายที่ถอดเทปมาจากการบรรยายธรรมของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) เป็นหนังสือที่รวบรวมการบรรยายธรรมของท่าน ซึ่งมีวิธีการบรรยายธรรมลักษณะหนึ่งที่โดดเด่นคือ กลวิธีการใช้ภาษา โดยเฉพาะกลวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมา เป็นการเปรียบเทียบที่สร้างความชัดเจนและเข้าใจในการสื่อสารความหมายทางธรรมสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยภาษาที่โดดเด่น ชัดเจน และเข้าใจง่าย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมาจากธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) เพื่อให้ทราบถึงภาพพจน์อุปมามีลักษณะการเปรียบอย่างไรบ้าง สิ่งที่ยกขึ้นนำมาเปรียบและสิ่งที่ถูกเปรียบมีอะไรบ้าง และทราบถึงความเหมือน ความแตกต่างในการเปรียบแบบอุปมาสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ทำให้เกิดประโยชน์ได้เข้าใจธรรมะอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ช่วยให้เข้าใจเรื่องธรรมะที่ยากปรากฏความหมายเด่นชัด เข้าใจง่าย และนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมาในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)
2. เพื่อเปรียบเทียบภาพพจน์อุปมาในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) สำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมภาพพจน์อุปมา ได้ศึกษาแนวคิดภาพพจน์ (Figures of Speech) เป็นการใช้ภาษาและภาพเพื่อการสื่อความหมาย ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกได้ลึกซึ้งกว่าการกล่าว

อย่างตรงไปตรงมา เพราะภาพพจน์สามารถสร้างสุนทรียะทางอารมณ์ เป็นภาษาที่สร้างสรรค์ มีความน่าสนใจ ช่วยจุดประกายความคิดและจินตนาการให้กับผู้รับสารได้เป็นอย่างดี

ภาพพจน์ หมายถึง สำนวนภาษารูปแบบหนึ่ง เกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้แปลกไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ เพื่อให้เกิดภาพหรือมีความหมายพิเศษ (Royal Institute, 2002: 182) เป็นถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพพจน์หรือการใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อข้อความได้อย่างกระฉ่างชัด (Thaiupoon, 2543: 73) สรุปได้ว่า ภาพพจน์เป็นศิลปะการใช้ภาษาอย่างมีชั้นเชิงเพื่อขยายความ เพิ่มอรรถรสให้ข้อความเด่นชัดขึ้น เกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อข้อความได้อย่างกระฉ่างชัดกว่าการบอกเล่าที่ตรงไปตรงมา

ในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทโท) พบการใช้ภาพพจน์อุปมาที่โดดเด่นและน่าสนใจ ซึ่งอุปมา คือ สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ, ข้อเปรียบเทียบได้แก่ตัวอย่างที่ยกขึ้นมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่กำลังพูดถึงเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น (Phra Thammakittiwong, 2008: 1404) สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบ มักใช้เข้าคู่กับอุปไมย (Royal Institute, 2002: 1427) นอกจากนี้ อุปมาเป็นกรเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วมีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน เพื่อเน้นให้เห็นจริงว่าเหมือนอย่างไรและในลักษณะใด (Suwanchomphu, 1997: 44) อุปมาจะนำสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันมาเปรียบเทียบกับกันเป็นการช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักสิ่งที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน โดยนำสิ่งที่เคยรู้จักแล้วมาใช้เป็นสื่อเชื่อมโยงความคิด หรือช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพสิ่งที่พูดถึงได้ชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น สังเกตได้จากคำที่แสดงการเปรียบเทียบปรากฏในประโยคหรือข้อความ เช่น คำว่า เหมือน, ราวกับ, ดุจ, ประดุจ, คล้าย, ประหนึ่ง, เช่นเดียวกับ เป็นต้น (Pinitpuwadol, et al, 1971: 95)

สรุปได้ว่า ภาพพจน์อุปมาเป็นความเปรียบสิ่งหนึ่ง (ตัวเปรียบ) กับอีกสิ่งหนึ่ง (ตัวถูกเปรียบ) ที่รู้จักแล้ว มาใช้เพื่อเชื่อมโยงความคิดหรือช่วยให้เห็นภาพและสื่อความหมายได้ชัดเจนขึ้น มีความสอดคล้องกับกลวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทโท) ที่เป็นวิธีทำให้นิเวศนาหลักธรรมคำสอนบางเรื่อง ที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อนที่ท่านได้ยกมาเสนอในขณะนั้น ๆ ให้มีน้ำหนัก โดยยกสภาวะแวดล้อมที่ใกล้ตัวมาเปรียบเทียบกับรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ เพราะเมื่อคำอธิบายในนามธรรมไม่ชัดเจนจำเป็นที่จะต้องนำสิ่งที่คนรู้จัก สิ่งที่มีอยู่จริงมาเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งที่คนไม่เข้าใจ ไม่กระฉ่าง มากล่าวเปรียบเทียบจนกระทั่งทำให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ให้ผู้ฟังเข้าใจคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ชัดเจน ลึกซึ้งและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง สามารถจัดความสงสัยได้อย่างชัดเจน นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดแห่งการเกิดองค์ความรู้และปัญญา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยขอบเขตของข้อมูลได้นำมาจากการเก็บรวบรวมหนังสือธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทโท) ซึ่งได้มาจากการถอดเทปการบรรยายธรรมและจัดพิมพ์โดยศูนย์เผยแผ่มรดกธรรม จำนวน 67 เล่ม มีการตีพิมพ์จำนวนหลายครั้งสะท้อนให้เห็นว่าได้รับความนิยม มีความน่าสนใจ น่าอ่าน เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ศึกษาข้อมูลเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้อุปมา การบรรยายธรรมและวิธีการเผยแผ่หลักธรรมของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทโท) เพื่อนำมาเชื่อมโยงในประเด็นของการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลกลวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมา และการเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์อุปมาสำหรับบรรพชิต และคฤหัสถ์ นำผลการศึกษาวิเคราะห์มาเรียบเรียง นำเสนอ สรุปและอภิปรายผลการศึกษารูปแบบพรรณาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษากลวิธีการใช้อุปมาในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ผลการศึกษาพบว่า มีลักษณะการเปรียบเทียบด้วยการนำสิ่งที่เป็นนามธรรมกับรูปธรรม และรูปธรรมกับรูปธรรมมาเปรียบเทียบกัน นามธรรม หมายถึง สิ่งที่ไม่มีรูป คือ รู้ไม่ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย รู้ได้เฉพาะทางใจเท่านั้น (Royal Institute, 2013: 622) ส่วนรูปธรรม หมายถึง สิ่งที่มีรูปร่างทางตา หู จมูก ลิ้น กาย อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย, สิ่งที่สามารถแสดงออกให้ปรากฏเป็นจริง, สิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ (Royal Institute, 2013: 1010) ในการอุปมาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) สิ่งที่ยกนำมาเปรียบมี 6 ลักษณะ คือ จิตใจ, ความทุกข์-ความสุข, สังขาร, ชีวิต, พระพุทธศาสนา-หลักธรรม และการปฏิบัติธรรม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะนำไปเปรียบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ได้แก่ สัตว์, สิ่งของ, อาหาร, ธรรมชาติ และการกระทำ เพื่อโยงความคิดของผู้ฟังให้กระจ่าง ช่วยให้ผู้ฟังได้ความคิดทางธรรมที่ลึกซึ้งและเห็นภาพได้ดียิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. กลวิธีอุปมาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) สำหรับบรรพชิต

กลวิธีอุปมาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) สำหรับบรรพชิต ผู้วิจัยได้แยกนำเสนอเป็น 2 ประเด็น คือ อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรม และอุปมาที่เปรียบเทียบรูปธรรมกับรูปธรรม ดังนี้

1.1 อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิต

อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรม หมายถึง สิ่งที่ไม่มีรูป คือ รู้ไม่ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย รู้ได้เฉพาะทางใจเท่านั้น นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่รู้ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย เพื่อใช้สื่อสารสำหรับบรรพชิตมีการเปรียบเทียบ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 จิตใจเปรียบเหมือนคนอนาถา

“จิตใจของตนเองเมื่อไม่มีใครตามรักษาก็เหมือนคนที่ปราศจากพ่อแม่ที่จะดูแลเหมือนคนอนาถา เป็นคนที่ขาดที่พึ่ง จิตใจนี้เหมือนกัน ถ้าหากขาดการอบรมจิตใจนี้ก็ลำบาก” (Bodhiyan, 2011: 16)

ตัวอย่างที่ 2 ใจเหมือนกับเสือ

“ใจของเรานี้มันเหมือนเสือที่กำลังอาละวาด เอาแต่ใจ หากไม่ได้อะไรตามที่ต้องการ มันก็อาละวาด” (Bodhiyan, 2011: 80)

ตัวอย่างที่ 3 จิตใจเหมือนกับใบไม้

“จิตใจที่แท้จริงก็เหมือนกับใบไม้ที่หนึ่ง ใบไม้เกิดมาธรรมชาติของมัน มันก็หนึ่ง ๆ ไม่มีอะไร ใบไม้เวลามันกวัดแกว่งเพราะมันถูกลม จิตใจของเรานั้นหลงอารมณ์มันจึงกวัดแกว่ง ถ้ารู้อารมณ์เป็นมันไม่กวัดแกว่ง” (Three Flavors of Mango, 2012: 28)

ตัวอย่างที่ 4 ความสุขและความทุกข์เปรียบเสมือนงู

“สุขและทุกข์นี้ก็เปรียบเสมือนงูตัวหนึ่ง ถ้าลูบทางหัวมันมีพิษ ทางปากมันมีพิษ แต่ถ้าจับหางไม่วางก็หันกลับมากัดได้เหมือนกัน ทั้งหัวและหางงูอยู่ในงูตัวเดียวกัน” (Beyond the cause above the effect, 2012: 32)

ตัวอย่างที่ 5 ความทุกข์เปรียบประหนึ่งเสี้ยนหรือหนาม

“ทุกข์นี้เป็นสิ่งที่ควรกำหนดรู้เปรียบประหนึ่งว่าเรามีเสี้ยนหรือหนามน้อย ๆ ถ้าเท้าต้องเกี่ยว หนามที่มันยอกเท้าให้ออกเสีย ต้องพิจารณาที่ตรงนั้น แกะที่ตรงนั้นให้ออกเสีย” (48 Preaching, 2015: 272)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิตอธิบายความได้ว่า ตัวอย่างที่ 1 ผู้ที่ไม่ได้อบรมรักษาคือจิตใจด้วยธรรมะเปรียบเหมือนไม่มีพ่อแม่ดูแล เอาใจใส่

ขาดความรัก ขาดความห่วงใย นับได้ว่าเป็นคนไม่มีที่พึ่งพา ตัวอย่างที่ 2 จิตใจที่มีสิ่งเร้ามากกระทบให้เกิดอารมณ์โกรธ โมโหเหมือนกับเสือที่มีพฤติกรรมดุร้าย ออกอาการอาละวาด ตัวอย่างที่ 3 จิตใจที่สงบเหมือนกับใบไม้ที่มีลักษณะนิ่ง ไม่พัดปลิว ไม่เคลื่อนไหว แต่เมื่อจิตใจหลงไปกับอารมณ์ ไม่รู้เท่าทันอารมณ์ เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้าเหมือนกับใบไม้ที่ถูกลมพัด ไม่นิ่ง กวัดแกว่ง ตัวอย่างที่ 4 ความสุขและความทุกข์ส่งผลทั้งข้อดีและข้อเสียกับทุกคนเปรียบเหมือนงูทั้งส่วนหัวและส่วนหางมีพิษและอันตรายอยู่รอบตัว สร้างความหวาดกลัวกับผู้ที่เข้าไปอยู่ใกล้ และตัวอย่างที่ 5 ให้ทำความเข้าใจปัญหาหรือสภาวะที่เป็นทุกข์เพื่อแก้ไขความทุกข์ให้หมดไปเปรียบประหนึ่งกับเสี้ยนหรือหนามที่ทิ่มตำเท้าต้องรับนำออกเพื่อให้หายเจ็บปวด

ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบเทียบกับนามธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิต ผู้วิจัยพบว่านามธรรมที่ยกมาเปรียบเน้นในด้านจิตใจ ความสุขและความทุกข์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบรรพชิตที่จำเป็นต้องเข้าใจอย่างแท้จริงเพื่อปล่อยวางสิ่งดังกล่าวให้หมดสิ้นไป ส่วนรูปธรรมที่ถูกเปรียบเน้นในด้านคน สัตว์ สิ่งของ และธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งรอบตัวนำมาพิจารณาเปรียบเทียบให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน

1.2 อุปมาที่เปรียบเทียบกับรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิต

อุปมาที่เปรียบเทียบกับรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิต หมายถึง สิ่งที่อยู่ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย, สิ่งที่สามารถแสดงออกให้ปรากฏเป็นจริง, สิ่งที่สามารถปฏิบัติได้นำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อใช้สื่อสารสำหรับบรรพชิตมีการเปรียบเทียบ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 6 การปฏิบัติธรรมเหมือนผลมะม่วง

“การปฏิบัติต้องแสวงหาสมาธิ ปัญญา ศิลปะไปพร้อมกันเหมือนมะม่วงมันแก่ ลูกนั้นมันก็แก่หมดทั้งลูก มันสุกมันก็สุกทั้งลูก มันไม่แยกกัน” (Three Flavors of Mango, 2012: 36)

ตัวอย่างที่ 7 การปฏิบัติธรรมเหมือนประหนึ่งโคกินหญ้า

“ตั้งใจมาปฏิบัติแล้ว มาถึงที่ปฏิบัติแล้ว เราไม่ปฏิบัตินี้ มันก็เป็นคนไม่มีศรัทธา หมดความหมายจงทำเหมือนประหนึ่งว่าโคมันกินหญ้า ถ้ามันไม่กินหญ้า มันไม่รู้จักหญ้า มันก็เป็นสัตว์อย่างอื่นไปเท่านั้น” (Practice or practice, 2014: 44)

ตัวอย่างที่ 8 การปฏิบัติภาวนาเหมือนกับจับปลา

“การปฏิบัติภาวนาให้มีความอดทน ทำไปเรื่อย ๆ เหมือนกับเราจับปลาตัวใหญ่ให้ค่อย ๆ ไปเรื่อย ๆ ไม่หยุด นาน ๆ ปลาจะไม่ตื่นแรง ถ้าปลาหมดกำลังก็จับง่าย ถ้ารีบจนเกินไปปลาจะดันออกจากแห” (Read nature's mind, 2015: 15)

ตัวอย่างที่ 9 การปฏิบัติธรรมเปรียบประหนึ่งการเดินทาง

“การปฏิบัติของตนเอง ความฟุ้งซ่านรำคาญไม่ถนัดใจอยู่ ยังไม่ได้รับความพอใจ เปรียบประหนึ่งว่า เราเดินทางออกจากบ้านเรา แล้วก็เร่ร่อนไปสารพัดแห่ง ไม่มีความสุขสบาย ยังไม่ถึงบ้านเรา” (48 Preaching, 2015: 268)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบเทียบกับรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิตอธิบายความได้ว่า ตัวอย่างที่ 6 การปฏิบัติธรรมต้องมีศีล สมาธิและปัญญาประกอบไปพร้อมกันทุกห้วงข้อธรรมจะเชื่อมโยงกัน ช่วยสนับสนุน ส่วนเสริม ส่วนสร้างให้การปฏิบัติธรรมนั้นสมบูรณ์เหมือนมะม่วงผลที่แก่ต้องแก่ทั้งลูก หรือผลที่สุกก็ต้องสุกทั้งลูกต้องกลมกลืนกันไป ไม่มีส่วนใดแยกหรือแตกต่างกันได้ ตัวอย่างที่ 7 ผู้ปฏิบัติธรรมที่ดีต้องรู้จักและเข้าใจหลักของการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง เลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเองและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเหมือนประหนึ่งโคที่ต้องรู้จักเลือกกินหญ้า เพราะหญ้าเป็นอาหารสำหรับโคที่กินอยู่เป็นประจำ ตัวอย่างที่ 8 การปฏิบัติภาวนาต้องมีความตั้งใจและความอดทน ฝึกปฏิบัติไปอย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรเร่งรีบให้เป็นไปตามความพร้อมของร่างกายและจิตใจเหมือนกับการจับปลาที่ต้องใช้ความรอบคอบ ระวังระมัดระวัง

รอจังหวะเวลาที่เหมาะสมจึงจะสามารถจับปลาตัวใหญ่ได้สำเร็จ ตัวอย่างที่ 9 การปฏิบัติธรรมที่ยังไม่พบความสงบของจิตใจ ยังไม่พึงพอใจ มีความฟุ้งซ่าน สับสน ปฏิบัติไม่พบถึงความหลุดพ้นเปรียบประหนึ่งการเดินทางออกจากบ้านแล้วไม่พบเส้นทางกลับบ้าน ไม่มีจุดหมายที่แน่นอน มีความกังวลที่ต้องการจะไปให้ถึงจุดหมายปลายทาง

ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบเทียบรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิต ผู้วิจัยพบว่า รูปธรรมที่ยกนำมาเปรียบเน้นในด้านการปฏิบัติธรรม เพราะการปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับบรรพชิต ส่วนรูปธรรมที่ถูกเปรียบเน้นในด้านการกระทำ และธรรมชาติเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความชัดเจน ความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน

2. กลวิธีอุปมาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) สำหรับคฤหัสถ์

กลวิธีอุปมาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) สำหรับคฤหัสถ์ ผู้วิจัยได้แยกนำเสนอเป็น 2 ประเด็น คือ อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรม และอุปมาที่เปรียบเทียบรูปธรรมกับรูปธรรม ดังนี้

2.1 อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรมสำหรับคฤหัสถ์

อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรม หมายถึง สิ่งที่ไม่มีรูป คือ รู้ไม่ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย รู้ได้เฉพาะทางใจเท่านั้น นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่รู้ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย, สิ่งที่สามารถแสดงออกให้ปรากฏเป็นจริง เพื่อใช้สื่อสารสำหรับคฤหัสถ์ มีการเปรียบเทียบ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 10 จิตใจเหมือนกับเทปบันทึกเสียง

“จิตใจมนุษย์เราทั้งหลาย ไม่แปลกอะไรกับเทป ถ้าเราเปิดเครื่องบันทึกเสียงอะไรต่าง ๆ มันจะเข้าไปวนวายในเทป ทำจิตให้เป็นหนึ่ง สำรวมไว้ มันก็จะเหมือนกับเราอัดเทปในที่เงียบ ๆ จะไม่มีเสียงอะไรเข้าไปปะปนในเทป” (Above all, 2012: 2)

ตัวอย่างที่ 11 จิตใจเปรียบเหมือนมิด

“จิตมีหลายอารมณ์ ไม่รวมเป็นอารมณ์เดียว เปรียบเรามีมิดเล่มหนึ่งแต่ฟันหิน อิฐ หล้าทั่วไป มิดก็หมดความคม จึงต้องฟันแต่สิ่งที่จะเกิดประโยชน์” (48 Preaching, 2015: 512)

ตัวอย่างที่ 12 ความทุกข์เปรียบประหนึ่งการฉีดยาพิษ

“ทุกข์ที่ไม่ใช่ธรรมาคือเข้าไปยึดมั่นถือมั่นไว้ เปรียบประหนึ่งว่าเอาเข็มฉีดยาไปอาบยาพิษแล้วก็ฉีดเข้าไป” (48 Preaching, 2015: 495)

ตัวอย่างที่ 13 ศาสนาเปรียบประหนึ่งเกลือ

“ศาสนาเปรียบประหนึ่งว่าเหมือนกันกับเกลือ เกลือมีความเค็มอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นพุทธศาสนาเสื่อมไม่ได้ คนเสื่อมต่างหาก ไม่ใช่ศาสนามันเสื่อม” (Basic Meditation, 2005: 10)

ตัวอย่างที่ 14 ศาสนาเหมือนมิดที่คม

“ศาสนาเมื่ออยู่ สอนอยู่ แต่คนไม่ทำตาม ไม่รู้ค่าของศาสนา และมีคนงมงายใช้ศาสนาเป็นเครื่องมืออยู่ มากมันจะเกิดประโยชน์อะไร หรือเหมือนมิดที่คมมาก แต่ถูกทิ้งไว้เฉย ๆ ความคมของมิดก็ถูกปล่อยทิ้งอยู่อย่างนั้น ไม่เกิดประโยชน์” (Reverend Father Cha talks to his children., 2012: 89)

ตัวอย่างที่ 15 ธรรมะของพระพุทธเจ้าเหมือนกับน้ำในพื้นดิน

“ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นธรรมะที่มีอยู่ประจำโลก ไม่สูญหายเหมือนกับน้ำที่มีอยู่ในพื้นแผ่นดิน ขุดให้ลึกลงไปให้ถึงน้ำ น้ำก็มีอยู่แล้ว” (Bodhiyan, 2011: 39)

ตัวอย่างที่ 16 ธรรมะของพระพุทธเจ้าเหมือนการสร้างบ้าน

“ธรรมะที่พระพุทธเจ้าสอนเหมือนเราจะสร้างบ้านเรือน ไม่ได้สำเร็จมาเลยทีเดียว ต้องหาสิ่งที่ยังไม่สำเร็จ ไปเลื่อย ไปแปรรูปไม่ออกมาเอามาสสร้างบ้านเรือน” (48 Preaching, 2015: 495)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรมสำหรับคฤหัสถ์ อธิบายความได้ว่า ตัวอย่างที่ 10 จิตใจที่มีความวิตกกังวล ฟุ้งซ่าน มีปัญหาให้ขุนมัวเปรียบเหมือนกับเทพที่บันทึกลงแล้วมีเสียงอื่น ๆ แทรกเข้ามาสร้างความรำคาญและรบกวนการฟัง ต่อเมื่อได้ทำจิตใจให้สงบ มีสติ และสมาธิจนเกิดปัญญาจึงเปรียบกับเทพที่บันทึกลงในสิ่งที่เงียบ ไม่มีเสียงรบกวน ได้ฟังเพียงเสียงที่ได้บันทึกลงไว้เท่านั้น ตัวอย่างที่ 11 จิตใจที่มีหลายอารมณ์ แปรปรวน ควบคุมตัวเองไม่ได้เมื่อเจอเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ เปรียบเหมือนการนำมิดไปใช้กับสิ่งที่ไม่เหมาะสม ไม่สร้างประโยชน์ ตัวอย่างที่ 12 ความทุกข์ที่ไม่ละ ไม่ปล่อยวาง ยึดมั่นถือมั่นเปรียบประหนึ่งการฉีดยาพิษเข้าไปในร่างกายสร้างความเจ็บปวดและทรมาน ตัวอย่างที่ 13 พระพุทธศาสนามีความคงอยู่ มั่นคง ไม่เสื่อมสลาย ความเสื่อมเกิดที่ตัวบุคคลนำศาสนาไปใช้ในทางที่ผิดเปรียบประหนึ่งเกลือ เมื่อนำเกลือไปใช้ประกอบกับสิ่งใดก็จะได้ลักษณะรสชาติของเกลือที่มีความเค็มอยู่เสมอ ตัวอย่างที่ 14 พระพุทธศาสนาเป็นหลักของความจริงและสิ่งที่ถูกต้อง แต่ถ้าไม่มีผู้นำมาใช้ศึกษาปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควรแล้ว ย่อมไม่เกิดผลดีและไร้คุณค่าเหมือนกับมิดที่มีความคม ตัด สับสิ่งของได้ดี แต่เมื่อไม่นำมาใช้งาน ปล่อยทิ้งวางไว้อย่อมไม่เกิดประโยชน์ ตัวอย่างที่ 15 หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และนำมาเผยแผ่เป็น หลักธรรมที่ไม่เสื่อมสลายหรือสูญหายไปจากโลก เป็นหลักของธรรมชาติและเป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ เหมือนกับน้ำในพื้นดินเมื่อขุดลึกลงไปเพียงใดก็สามารถพบน้ำที่เกิดจากใต้พื้นดินขึ้นมา ตัวอย่างที่ 16 การศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งและเลือกวิถีทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อให้ประสบผลสำเร็จเหมือนการสร้างบ้านต้องเลือกสรรวัสดุอุปกรณ์ที่ดีมาประกอบเป็น บ้านให้เสร็จสวยงามพร้อมอยู่อาศัยได้

ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรมสำหรับคฤหัสถ์ ผู้วิจัยพบ นามธรรมที่ยกนำมา เปรียบเน้นในด้านของจิตใจ ความสุขและความทุกข์ เช่นเดียวกับบรรพชิต ตั้งข้อสังเกตได้ว่าต้องการให้คฤหัสถ์ เข้าใจความจริงของชีวิตที่ไม่แน่นอน ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น และพบนามธรรมในด้านศาสนาและหลักธรรม เพื่อ ต้องการให้คฤหัสถ์ได้เข้าถึงพระพุทธศาสนาและนำหลักธรรมไปปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ส่วน รูปธรรมที่ถูกเปรียบเทียบเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัว ปรากฏเห็นเป็นจริงได้อย่างชัดเจน เช่น เทพบันทึกลงเสียง มิด เกลือ การฉีดยาพิษ การสร้างบ้าน เป็นต้น

2.2 อุปมาที่เปรียบเทียบรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับคฤหัสถ์

อุปมาที่เปรียบเทียบรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับคฤหัสถ์ หมายถึง สิ่งที่เราได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย, สิ่งที่สามารถแสดงออกมาให้ปรากฏเป็นจริงนำมา เปรียบเทียบกัน เพื่อใช้สื่อสารสำหรับคฤหัสถ์มีการเปรียบเทียบ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 17 สังขารเปรียบเหมือนก้อนน้ำแข็ง

“ความสั่นไปสั่นไปของสังขารเปรียบเหมือนก้อนน้ำแข็ง เอาก้อนน้ำแข็งใหญ่ ๆ ไปวางไว้ กลางแจ้ง จะดูความสั่นของก้อนน้ำแข็งก็เหมือนสังขาร มันจะสั่นทีละน้อย ไม่กี่นาที ไม่กี่ชั่วโมง ก้อน น้ำแข็งก็ละลายหมด” (Still flowing water, 2004: 32)

ตัวอย่างที่ 18 สังขารเปรียบประหนึ่งสิ่งของเครื่องใช้

“สังขารคือร่างกาย ร่างกายนี้กำเนิดขึ้นมาจนถึงแก่ชราเปรียบประหนึ่งว่าเครื่องใช้ไม่สอยต่าง ๆ ที่อยู่ในบ้าน สิ่งทั้งหลายเหล่านั้นก็ทรุดโทรมไป บางวัตถุก็แตกไปบ้าง หายไปบ้าง ชิ้นที่มันเหลืออยู่นี้ก็แปรไป เปลี่ยนไป ไม่คงที่” (48 Preaching, 2015: 558)

ตัวอย่างที่ 19 ชีวิตคนเหมือนผลไม้

“เมื่อนึกถึงคนแล้วก็นึกถึงผลไม้ก็เห็นความไม่แน่นอน เหมือนกับผลไม้เอาแน่นอนไม่ได้ ผลไม้ถูกลมพัดตกลงไปเลยไม่ได้สุก บางซ່อยังไม่ได้เป็นลูกเป็นดอกเท่านั้นก็หักไปก็มี” (Bodhiyan, 2011: 29)

ตัวอย่างที่ 20 ชีวิตคนเหมือนไก่

“บางคนเกิดมามีชีวิตเหมือนไก่ตัวหนึ่ง ค่อยๆหา กินไปตามเรื่องราว ออกหากินไป ตอนเย็นก็กลับมานอนทำอยู่อย่างนี้ ถ้ามนุษย์ใช้ชีวิตแบบนี้ ชีวิตจะไม่มีประโยชน์ ไม่มีปัญญา คนขาดการฟังธรรม ใจจะไม่สูงขึ้น” (Reverend Father Cha talks to his children, 2012: 78)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบเทียบระหว่างรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับคฤหัสถ์อธิบายความได้ว่า ตัวอย่างที่ 17 สังขารมีความเสื่อมสลายไป ไม่แน่นอน ไม่คงที่ เปลี่ยนไปตามธรรมชาติเปรียบเหมือนก้อนน้ำแข็งต้องละลาย เปลี่ยนสภาพไปตามสภาวะแวดล้อม และตัวอย่างที่ 18 ตามธรรมชาติเมื่อร่างกายถูกใช้งานย่อมมีการเสื่อมถอยทรุดโทรม เปลี่ยนแปลงสภาพไปตามกาลเวลาเปรียบประหนึ่งสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้อยู่เป็นประจำย่อมเก่า แตกหัก เสียหายไปตามการใช้งาน ตัวอย่างที่ 19 ชีวิตมนุษย์มีความไม่แน่นอน ไม่สามารถคาดคิดสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตของตนเองได้เหมือนกับผลไม้เจริญเติบโตไม่ได้เต็มที่ ไม่ได้ออกผลที่สวยงามอาจต้องร่วงหล่นเสียหายไปตามเหตุที่เกิดขึ้น ตัวอย่างที่ 20 ผู้ที่ใช้ชีวิต หาเลี้ยงชีพโดยละเลยการเข้าวัด ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม ไม่มีหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจ ย่อมใช้ชีวิตอย่างไรประโยชน์ไร้คุณค่าเหมือนกับการใช้ชีวิตของไก่ที่ค่อยๆหาอาหารเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดไปในแต่ละวันเท่านั้น

ภาพพจน์อุปมาที่เปรียบเทียบรูปธรรมกับรูปธรรมสำหรับคฤหัสถ์ ผู้วิจัยพบว่า รูปธรรมที่ยกมาเปรียบเน้นสังขารและชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่ประกอบและปรุงแต่งขึ้นเป็นร่างกายให้มีชีวิตและจิตใจรวมกัน ส่วนรูปธรรมที่ถูกนำมาเปรียบเป็นสิ่งที่เห็นจริงและมีอยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ผลไม้ ไก่ ก้อนน้ำแข็ง และสิ่งของเครื่องใช้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพพจน์อุปมาในธรรมบรรยายของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) สำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบภาพพจน์อุปมาแบบนามธรรมกับรูปธรรมสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยนามธรรมที่ยกขึ้นมาเปรียบจะมีลักษณะที่เหมือนกัน ส่วนรูปธรรมที่ถูกเปรียบเทียบจะแตกต่างกันไป ซึ่งนามธรรมที่เหมือนกันจะเน้นในเรื่องของจิตใจเป็นลำดับแรก พบเปรียบเทียบหลายครั้งในการบรรยายธรรมสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ เนื่องด้วยจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ มีอำนาจมากที่สุดกับมนุษย์ทุกคน ความสุข ความทุกข์ ความดี ความชั่ว ความสงบ ความวุ่นวายเกิดขึ้นจากใจทั้งสิ้น ตั้งข้อสังเกตสำหรับบรรพชิตควรต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง หนักแน่นและอดทนได้มากกว่าคฤหัสถ์ โดยนำจิตใจไปเปรียบรูปธรรม ได้แก่ คนอนาถา, สัตว์, ใบไม้, เทปบันทึกเสียง และมีด รองลงมาอุปมาแบบนามธรรมที่เหมือนกันในเรื่องความสุขและความทุกข์ พบในการบรรยายธรรมสำหรับบรรพชิตมากกว่าคฤหัสถ์ ซึ่งความสุข ความทุกข์เป็นผลจากการปรุงแต่งของจิต มีติดอยู่ในอารมณ์ของมนุษย์ทุกคน บรรพชิตควรต้องละความสุข ความทุกข์ออกจากจิตใจให้ได้โดยสิ้นเชิง โดยได้นำความสุขและความทุกข์เปรียบรูปธรรม ได้แก่ ภู, เสี้ยนหรือหนาม และการฉีดยาพิษ นอกจากนี้ภาพพจน์อุปมาแบบนามธรรมที่ยกขึ้นมาเปรียบในเรื่องพระพุทธศาสนาและหลักธรรมเน้นบรรยายธรรมโดยเฉพาะสำหรับคฤหัสถ์ ซึ่งศาสนาและหลักธรรมจะช่วยกล่อมเกลาคำคิดและจิตใจให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน เป็นเรื่องที่คฤหัสถ์ต้องยึดถือและปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อประโยชน์มากที่สุดกับตนเอง อีกทั้งช่วยสืบทอดและบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาและหลักธรรมให้คงอยู่ต่อไป นามธรรมดังกล่าวเปรียบกับรูปธรรม ได้แก่ เปลือก, มีด, น้ำในพื้นดิน และการสร้างบ้าน

ในการเปรียบเทียบภาพพจน์อุปมาแบบรูปธรรมและรูปธรรมสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยรูปธรรมที่ยกขึ้นมาเปรียบและรูปธรรมที่ถูกเปรียบเทียบจะแตกต่างกัน ซึ่งรูปธรรมที่ยกมาเปรียบในการบรรยายธรรมสำหรับบรรพชิตจะเน้นในเรื่องการปฏิบัติธรรมพบการเปรียบเทียบหลายครั้ง บรรพชิตต้องนำหลักธรรมมาใช้ปฏิบัติให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและผู้อื่น พึงต้องปฏิบัติธรรมทุกหลักธรรมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติให้เห็นแก่นของความจริง ได้นำเรื่องการปฏิบัติธรรมไปเปรียบกับรูปธรรม ได้แก่ โศกินทฎา, การจับปลา, การเดินทาง และผลมะม่วง ในส่วนการบรรยายธรรมสำหรับคฤหัสถ์รูปธรรมที่ยกมาเปรียบเน้นในเรื่องสังขาร และชีวิตพบในการบรรยายธรรมสำหรับคฤหัสถ์เท่านั้น สังขารเป็นสิ่งที่ประกอบและปรุงแต่งขึ้นเป็นร่างกาย และจิตใจรวมกัน สังขารมีความเสื่อมสลาย ร่วงโรย ชีวิตไม่เที่ยงแท้ ไม่แน่นอน คฤหัสถ์มักยึดติดในสังขาร ปล่อยว้างจากสังขารไม่ได้ ยึดมั่นถือมั่นในชีวิตและร่างกาย ได้นำสังขารและชีวิตมาเปรียบกับรูปธรรม ได้แก่ ก้อนน้ำแข็ง สิ่งของเครื่องใช้ ผลไม้ และไก่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาทวิวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมาจากการบรรยายธรรมของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ปรากฏว่า มีการใช้อุปมาที่โดดเด่นและน่าสนใจ ท่านได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความพร้อมของผู้ฟัง ปรับรูปแบบการใช้อุปมาให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของผู้ฟังอยู่เสมอ ในการบรรยายธรรมของบรรพชิตที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่จะมีทวิวิธีทางภาษาที่เน้นการใช้อุปมาเพื่อสื่อสารทางธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาทวิวิธีทางภาษาคำสอนของพุทธทาสภิกขุ พบทวิวิธีความนึกเปรียบเทียบอุปมา (Kuisuwan, 2010) เข้ากันกับผลการศึกษาทวิวิธีทางภาษาในการบรรยายธรรมของอาจารย์บุญเสริม ธรรมปาโล พบทวิวิธีการใช้อุปมา (Dontaolek, 2014) และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาการใช้วาทศิลป์ทางภาษาเพื่อการเผยแผ่ธรรมะของพระมหาวุฒิชัย พบการใช้ภาพพจน์อุปมาด้วยเช่นกัน (Srichinda, 2010) การใช้ภาพพจน์อุปมาในการบรรยายธรรมเป็นการสื่อสารทางความหมายที่เน้นเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นเรื่องที่ยากเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้ผลการศึกษาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธานุศาสนของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) พบว่า ท่านมีเทคนิคการบรรยายธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์คือ การใช้อุปมาอุปไมย อธิบายธรรมะทำให้ผู้ฟังเข้าใจ เนื้อหาสาระที่พูดได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหลักธรรมที่ยากซึ่งเป็นเรื่องของนามธรรมนั้นสามารถพูดให้คนฟังเข้าใจได้ง่าย ให้เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เรื่องธรรมะใดที่ยากท่านก็ยกอุปมาอุปไมยหรือหาตัวอย่างมาเปรียบเทียบแทบทุกครั้ง ทำให้ทุกคนสามารถฟังเข้าใจได้อย่างง่ายดายและชวนใจให้เข้าไปปฏิบัติอย่างแพร่หลาย (PhraMaha Amornwit Chakornmethi, 2004) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาอุปมาอุปไมยในคำสอนของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) การอุปมานั้นเรื่องของการเข้าถึงหลักธรรมโดยอาศัยองค์ประกอบสิ่งที่อยู่รอบตัวเช่น บ้าน ศาลา วัด ร่างกาย บุคคล สัตว์ สถานที่ สิ่งแวดล้อม สถานการณ์ต่าง ๆ กาลเวลา ซึ่งในเรื่องเหล่านั้นท่านได้เปรียบเทียบให้เห็นเด่นชัดโดยการนำเอาหลักธรรมต่าง ๆ มาเปรียบเทียบให้กระจ่างชัดสามารถจัดความสงสัยได้อย่างชัดเจน และสามารถที่จะนำไปอธิบายเผยแผ่ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ด้วยการสอนในทุกวิธีการของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ที่มีวิธีการอุปมาอุปไมยปรากฏอยู่ด้วยเสมอเพื่อทำเนื้อความสละสลวย ชัดเจน มีอรรถรส มีน้ำหนัก ไปกระทบจิตใจของผู้ฟังให้เห็นเหตุมีผลนำเอาคำสอนไปปฏิบัติตามอย่างผู้มีปัญญา ซึ่งเหมาะสมกับการเป็นพุทธบริษัทอย่างแท้จริง (PhraMaha Somphon Apakaro, 2005) ในการบรรยายธรรมโดยทวิวิธีการใช้ภาพพจน์อุปมาน่าจะช่วยให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในทางที่ดีขึ้น นอกจากนั้นยังชี้ให้เห็นการมองชีวิตโดยใช้ภาพพจน์อุปมาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายของหลักธรรมให้ข้อคิดและความจริงของชีวิต ช่วยให้ผู้ฟังเห็นหลักความจริงได้ชัดเจนและช่วยยืนยันว่าธรรมะเป็นเรื่องธรรมดาไม่เหลือวิสัยที่จะเข้าใจและปฏิบัติได้

สรุปองค์ความรู้

ภาพพจน์อุปมาสำหรับบรรพชิต	
นามธรรมกับรูปธรรม	รูปธรรมกับรูปธรรม
1. จิตใจ เปรียบเหมือนคนอนาถา, เสือ, ไบไม้	1. การปฏิบัติธรรม เปรียบเหมือนโคกินหญ้า, การจับปลา, ผลมะม่วง, การเดินทาง
2. ความสุขและความทุกข์ เปรียบเหมือนเสี้ยนหรือหนาม, งู	

ตารางที่ 1 ภาพพจน์อุปมาสำหรับบรรพชิต

จากตารางที่ 1 แสดงองค์ความรู้การวิจัยที่ได้จากการศึกษาทวิการใช้ภาพพจน์อุปมาสำหรับบรรพชิตจากการบรรยายธรรมของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) พบเปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรม นามธรรมที่ยกมาเปรียบ ได้แก่ จิตใจ ความสุขและความทุกข์ นำมาเปรียบกับรูปธรรม ได้แก่ คนอนาถา เสือ ไบไม้ งู และเสี้ยนหนาม และเปรียบเทียบรูปธรรมกับรูปธรรม รูปธรรมที่ยกมาเปรียบ คือ การปฏิบัติธรรมนำมาเปรียบกับรูปธรรม ได้แก่ โคกินหญ้า การจับปลา ผลมะม่วง และการเดินทาง

ภาพพจน์อุปมาสำหรับคฤหัสถ์	
นามธรรมกับรูปธรรม	รูปธรรมกับรูปธรรม
1. จิตใจ เปรียบเหมือนเทพบันทึกลีเสียง, มืด	1. สังขาร เปรียบเหมือนก้อนน้ำแข็ง, สิ่งของเครื่องใช้
2. ความสุขและความทุกข์ เปรียบเหมือนการฉีดยาพิษ	2. ชีวิต เปรียบเหมือนผลไม้, ไม้
3. พระพุทธศาสนาและหลักธรรม เปรียบเหมือนเกลือ, มืด, น้ำในพื้นดิน, การสร้างบ้าน	

ตารางที่ 2 ภาพพจน์อุปมาสำหรับคฤหัสถ์

จากตารางที่ 2 แสดงองค์ความรู้การวิจัยที่ได้จากการศึกษาทวิการใช้ภาพพจน์อุปมาสำหรับคฤหัสถ์จากการบรรยายธรรมของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) พบเปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรม นามธรรมที่ยกมาเปรียบ ได้แก่ จิตใจ ความสุขและความทุกข์ พระพุทธศาสนาและหลักธรรม นำมาเปรียบกับรูปธรรม ได้แก่ เทพบันทึกลีเสียง มืด การฉีดยาพิษ เกลือ น้ำในพื้นดิน และการสร้างบ้าน และเปรียบเทียบรูปธรรมกับรูปธรรม รูปธรรมที่ยกมาเปรียบ ได้แก่ สังขารและชีวิต นำมาเปรียบกับรูปธรรม ได้แก่ ผลไม้ ไม้ ก้อนน้ำแข็ง และสิ่งของเครื่องใช้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาการใช้ภาพพจน์ในการบรรยายธรรมของสัทธวิหาริกที่ได้รับการถ่ายทอดธรรมของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)
2. ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาในการเปรียบเทียบจากการบรรยายธรรมของบรรพชิตสามารถนำองค์ความรู้ไปเป็นแนวทางเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง

References

- Dontaolek, S. (2014). *Language strategies and content in dharma lectures by Ajarn Boonserm Thammapalo*. (Master's Thesis). Khon Kaen University. Khon Kaen.
- Kuisuwan, K. (2010). *Discourse on the teachings of Buddhadasa Bhikkhu*. (Doctoral Dissertatioin). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Mahamakut Wittayalai. (1994). *Tripitaka and translation*. (3th ed). Bangkok: Mahamakut Wittayalai Printing House.
- Phra Bodhiyanathera (Cha Subhaddo). (2004). *Still flowing water*. Bangkok: N.P. Screen Printing Co., Ltd.
- _____. (2005). *Basic Meditation*. (2th ed). Ubon Ratchathani: Ubonkit Offset Printing Ltd.
- _____. (2011). *Bodhiyan*. (5th ed). Bangkok: October.
- _____. (2012). *Three Flavors of Mango*. (2th ed). Bangkok: Q Print Management Ltd.
- _____. (2012). *Reverend Father Cha talks to his children*. (3th ed). Bangkok: TQP Ltd.
- _____. (2012). *Beyond the cause above the effect*. (8th ed). Bangkok: N.P. Printing and Packaging Co., Ltd.
- _____. (2012). *Above all*. (4th ed). Bangkok: Q Print Management Co., Ltd.
- _____. (2014). *Practice or practice*. Ubon Ratchathani: Siritham Offset.
- _____. (2015). *Read nature's mind*. Bangkok: October.
- _____. (2015). *48 Preaching*. (7th ed). Bangkok: Rungsilp printing.
- _____. (2016). *Key of Phawana*. (6th ed). Nonthaburi: Mata printing.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2006). *Buddhist Methods of Teaching*. Bangkok : Company Printing House Sahathamik Co., Ltd.
- PhraMaha Amornwit Chakornmethi (Buddhasarn). (2004). *A Study of Ajahn Cha's Techniques in Propagating Buddhism*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- PhraMaha Thongsuk Panyawanno. (2017). *An Analysis of the Importance of Using Parables for Dharma Media Appears in the Scriptures of Opam Paragraph*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- PhraMaha Somphon Apakaro (Lao Smart). (2005). *A Study of The Simile Discussion of Phra Bodhiyanathera*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Thammakittiwong (Thongdee Suratecho). (2008). *Dictionary for Buddhist Studies Temple words*. Bangkok: The Dharma Council and the Banluetham Institute.
- Pinitpuwadol, S. et al. (1971). *Writing and Speaking*. Bangkok: printing house Ramkhamhaeng University.
- Royal Institute. (2002). *Dictionary of English-Thai Literature Terms*. Bangkok: Royal Institute.

- Royal Institute. (2013). *The Royal Institute's Dictionary 2011*. (2th ed). Bangkok: Nanmee Book Publications Co., Ltd.
- Srichinda, S. (2010). *The use of language rhetoric for the propagation of the Dharma of PhraMaha Wuttichai through mass communication*. (Master's Thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Suwanchomphu, C. (1997). *Language and communication*. Bangkok: Silpakorn University.
- Thaiupoon, D. (2000). *Thai writing skills*. Bangkok: Chulalongkorn Printing House University.

พฤติกรรมกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแล
ผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี

BEHAVIORS AND SERVICE QUALITY AFFECTING THE SATISFACTION OF USING THE ELDERLY
CARE FACILITY IN PATHUM THANI PROVINCE.

ประทีนร์ ชันทอง

Pratin Khanthong

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University

E-mail: Tin2114@gmail.com

Received 22 January 2022; Revised 19 July 2022; Accepted 11 February 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี (2) ศึกษาคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี (3) หาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 148,660 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนทั้งสิ้น 399 คน ตามสูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก เป็นเพศหญิงอายุมากกว่า 70 ปี สถานภาพโสด การศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี แหล่งที่มาของรายได้มีเงินออมจากการทำงาน ผู้ที่มาด้วยคือครอบครัว จำนวนผู้ที่มาด้วย 2 คน ระยะเวลาในการเข้าพัก 3-4 สัปดาห์ วิธีการเดินทางมาคือรถพยาบาล (2) คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี อันดับแรก คือ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ อันดับสองคือ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ อันดับสาม คือ การสนองตอบลูกค้า อันดับสี่ คือ การให้ความเชื่อมั่น และอันดับสุดท้าย คือ ความเอาใจใส่ (3) ตัวแปรคุณภาพบริการมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเป็นความสัมพันธ์ในทางบวก

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ พฤติกรรมของผู้สูงอายุ สถานบริการดูแลผู้สูงอายุ จังหวัดปทุมธานี

Abstract

The objectives of this research were to: (1) study the behavior of the elderly in Pathum Thani Province affecting the satisfaction of the elderly care facility for the elderly in Pathum Thani Province; (2) study the quality of services affecting the satisfaction of the elderly care facility for the elderly in Pathum Thani Province; and (3) find the relationship between service quality and satisfaction in using the elderly care facility in Pathum Thani Province.

The study was conducted through a survey. The elderly people in Pathum Thani Province, which has a population of 148,660 people, were used in the study. The Taro Yamane formula determined the sample size to be 399 people. The sampling technique used was purposeful sampling. A questionnaire with a reliability rating of 0.96 was used as the research tool. Percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis were the statistics used.

The research findings were as follows: (1) the most elderly were female, over 70, single, with a lower bachelor's degree, the source of income is work savings, the accompanying family, the number of accompanying persons, the length of stay 3-4 weeks, and the method. It takes an ambulance to get there. (2) The following service quality variables influenced the satisfaction of the elderly care facility in Pathum Thani Province: first, tangibility; second, dependability; third, responsiveness; fourth, assurance; and finally, empathy; and (3) the service quality variables had a positive correlation with service satisfaction.

Keywords: Service Quality, Behavior of the Elderly, Elderly Care Facility, Pathum Thani Province.

บทนำ

สถานการณ์ประชากรกำลังได้รับความสนใจในสังคมโลกปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากโครงสร้างประชากรที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุ" [Aging Society:หมายถึงการที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (Papar K., 2013) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลกนี้ มีผลให้สัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นประชากรโลกได้เปลี่ยนผ่านสู่ประชากรสูงวัยแล้ว ในปี พ.ศ. 2555 โลกมีประชากรอายุ 65 ปี ขึ้นไปประมาณร้อยละ 8 ของประชากรโลกทั้งหมด 7,000 ล้านคน สำหรับประเทศพัฒนาแล้วมีสัดส่วนประชากรสูงอายุ ร้อยละ 16 ซึ่งมีมากกว่าประเทศกำลังพัฒนาที่มีประชากรสูงอายุอยู่ที่ร้อยละ 6 ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสมาชิกในยุโรป อเมริกาเหนือได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว (Population Reference Bureau, 2012 Claiming in Chongchit Ritthong and the Faculty, 2013) ในขณะที่บางประเทศในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดแล้วเช่นกันโดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 30.4 (Gubhaju, 2011 Claiming in Chongchit Ritthong and the Faculty, 2013) นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติได้ทำงานวิจัยซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี 2007 หรือ 13 ปี มาแล้วว่ามีประชากรสูงอายุเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าประชากรวัยเด็กเป็นครั้งแรกก่อนปี 2050 โดยจะมีสัดส่วนถึง 21% ของประชากรโลก ซึ่งมากกว่าช่วงใดๆ ในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ (Wiwan Tharahiranchot, 2013)

เพราะฉะนั้น ประเทศไทยก็กำลังประสบปัญหาประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน โดยในปี พ.ศ. 2556 ประชากรสูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปมีประมาณ 9.5 ล้านคน

คิดเป็นร้อยละ 17.4 ของประชากรทั้งหมดของประเทศและคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.8 ในปี 2568 (Institute of Elderly Medicine, 2006) สำหรับจังหวัดปทุมธานี ในปี 2554 พบว่า ประชากรสูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปมีจำนวน 64,746 คน คิดเป็นร้อยละ 13.44 จัดเป็นลำดับความรุนแรงที่ 40 ใน 77 จังหวัดของประเทศไทย (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Social Development and Human Security, 2013) จังหวัดปทุมธานีจึงจัดเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่เป็นสังคมวัยสูงอายุ

จากการคาดการณ์อีกประมาณสิบสองปี หรือหนึ่งทศวรรษข้างหน้าแนวโน้มของจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลายจังหวัดของประเทศไทย รวมทั้งจังหวัดปทุมธานีที่จะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุต่อไป ซึ่งหมายถึงไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มประชากรที่มีอายุมากขึ้นเท่านั้นแต่หมายถึงเป็นกลุ่มวัยที่มีความเสื่อมถอยลงทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ รวมถึงภาวะสุขภาพที่ตามมา โดยเฉพาะกลุ่มโรคเรื้อรังที่ไม่ติดต่อ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศปฏิเสธไม่ได้ที่จะมีการแบกรับภาระโรค (Burden of Diseases) (Wandee Phokkul and Faculty, 2004) ด้วยเล็งเห็นความสำคัญในการดูแลและการบริการด้านสุขภาพผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานครจึงได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์เวชศาสตร์ผู้สูงอายุขึ้นซึ่งเป็นโรงพยาบาลผู้สูงอายุแห่งแรกในประเทศไทย โดยเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2555 ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานเปิดอาคารผู้ป่วยนอก (ไอพีดี) โรงพยาบาลผู้สูงอายุบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร และต่อจากนั้นก็ได้มีการเปิดสถานบริการด้านสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดต่างๆ อีกมากมาย จึงทำให้เกิดธุรกิจใหม่ๆ ขึ้น ซึ่งไม่ใช่เฉพาะแค่ธุรกิจการรักษาพยาบาล และการดูแลรักษาผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงสถานที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ ซึ่งเรียกว่า “ธุรกิจผู้สูงอายุ” หรือ “senior business” แนวโน้มธุรกิจบริการผู้สูงอายุ มีแนวโน้มเติบโตในอนาคต แต่อย่างไรก็ดี การแข่งขันกันในตลาดก็มีแนวโน้มจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น และการเริ่มต้นทำธุรกิจประเภทนี้ก็ไม่ใช่ง่ายมากนัก โดยที่น่าสังเกตอย่างยิ่งคือ คนที่มีอายุเกินกว่า 60 ปีขึ้นไปส่วนมากไม่ชอบได้รับการดูแลเหมือนเป็นคนแก่และการดูแลผู้สูงอายุจะแตกต่างจากการดูแลทั่วไป ประกอบไปด้วยบริการต่างๆ เช่น การเฝ้าดูแลอย่างเอาใจใส่ การส่งอาหาร การช่วยซื้อของและการทำความสะอาด เป็นต้น ซึ่งบริการเหล่านี้จัดขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตหลายด้าน เช่น อาหารและโภชนาการ ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและเครื่องสำอางชะลอความแก่ กิจกรรมสันทนาการและงานอดิเรก เป็นต้น ทั้งหมดนี้เพื่อช่วยผ่อนคลาย ลดความเครียดจากการเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในธุรกิจนี้ต้องทำความเข้าใจคุณภาพบริการและสามารถตอบสนองความต้องการที่ละเอียดอ่อนของผู้สูงอายุแต่ละคนอย่างละเอียดถี่ถ้วน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีเพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพบริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 148,660 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย 2560, ข้อมูลสถิติจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทย) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5 % ซึ่งจะได้จำนวนตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 399 ตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสุ่มเก็บตัวอย่างจากผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.96 ความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.87
5. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม spss และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัย

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีทั้งหมดจำนวน 399 คน

เป็นเพศหญิงจำนวน 214 คน (ร้อยละ 53.60) และเพศชายจำนวน 185 คน (ร้อยละ 46.40) ตามลำดับ

มีอายุ มากกว่า 70 ปี จำนวน 175 คน (ร้อยละ 43.90) รองลงมาเป็นอายุ 61-65 ปี จำนวน 143 คน (ร้อยละ 35.80) อายุ 66-70 ปี จำนวน 58 คน (ร้อยละ 14.50) อายุ 55-60 ปี จำนวน 23 คน (ร้อยละ 5.80)

มีสถานภาพโสดจำนวน 271 คน (ร้อยละ 67.90) รองลงมามีสถานภาพสมรส จำนวน 111 คน (ร้อยละ 27.80) มีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 17 คน (ร้อยละ 4.30) ตามลำดับ

มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 299 คน (ร้อยละ 74.90) รองลงมามีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 85 คน (ร้อยละ 21.30) มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 12 คน (ร้อยละ 3.00) มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน (ร้อยละ 0.80) ตามลำดับ

มีแหล่งที่มาของรายได้ มีเงินออมจากการทำงาน จำนวน 185 คน (ร้อยละ 46.40) รองลงมาเป็นเงินช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตร จำนวน 110 คน (ร้อยละ 27.60) เบี้ยบำนาญ จำนวน 76 คน (ร้อยละ 19.00) เงินเดือน จำนวน 20 คน (ร้อยละ 5.00) เงินช่วยเหลือจากญาติ/พี่น้อง จำนวน 3 คน (ร้อยละ 0.75) เบี้ยบำเหน็จ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.50) เงินจากประกันสังคม จำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.50) เงินช่วยเหลือจากรัฐบาล จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.25) ตามลำดับ

ผู้ที่มาด้วย อันดับแรก ครอบครัว จำนวน 272 คน (ร้อยละ 68.20) รองลงมา คือ เพื่อนที่ทำงาน จำนวน 48 คน (ร้อยละ 12.00) ไม่มีผู้ที่มาด้วย จำนวน 34 คน (ร้อยละ 8.50) เพื่อน จำนวน 18 คน (ร้อยละ 4.50) อื่นๆ จำนวน 17 คน (ร้อยละ 4.30) ลำดับสุดท้าย คือ ญาติพี่น้อง จำนวน 10 คน (ร้อยละ 2.50) ตามลำดับ

จำนวนผู้ที่มาด้วยในแต่ละครั้ง อันดับแรก ผู้ที่มาด้วย 2 คน จำนวน 180 คน (ร้อยละ 45.10) รองลงมา คือ ผู้ที่มาด้วย 3 คน จำนวน 77 คน (ร้อยละ 19.30) เดินทางคนเดียว จำนวน 67 คน (ร้อยละ 16.80) ผู้ที่มาด้วย 4 คน จำนวน 44 คน (ร้อยละ 11.00) ผู้ที่มาด้วย 5 คน จำนวน 20 คน (ร้อยละ 5.00) ลำดับสุดท้าย คือ มากกว่า 5 คน จำนวน 11 คน (ร้อยละ 2.80) ตามลำดับ

ระยะเวลาในการเข้าพัก อันดับแรก 3-4 สัปดาห์ จำนวน 124 คน (ร้อยละ 38.60) รองลงมา คือ 5-6 สัปดาห์ จำนวน 101 คน (ร้อยละ 25.30) มากกว่า 6 สัปดาห์ จำนวน 77 คน (ร้อยละ 19.30) และลำดับสุดท้าย คือ 1-2 สัปดาห์ จำนวน 67 คน (ร้อยละ 16.80) ตามลำดับ

วิธีการเดินทางมา อันดับแรก รถพยาบาล จำนวน 142 คน (ร้อยละ 35.60) รองลงมา คือ รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 137 คน (ร้อยละ 34.30) รถโดยสารสาธารณะ จำนวน 101 คน (ร้อยละ 25.30) และลำดับสุดท้าย คือ อื่นๆ จำนวน 19 คน (ร้อยละ 4.80) ตามลำดับ

2) การวิเคราะห์คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุโดยพิจารณา ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibility)

ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibility)	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ	3.56	.918	มาก
2. มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาด ลิฟต์รถเข็น ราวจับ	3.42	.801	ปานกลาง
3. มีป้ายแสดงที่ชัดเจน มองเห็นง่าย	3.22	.889	ปานกลาง
4. สถานที่โปร่งใส สะอาด สบายตาและทำให้รู้สึกปลอดภัย	3.41	.828	ปานกลาง
รวม	3.40	.0859	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ($\bar{X} = 3.56$) มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาด ลิฟต์รถเข็น ราวจับ ($\bar{X} = 3.42$) และสถานที่โปร่งใส สะอาด สบายตาและทำให้รู้สึกปลอดภัย ($\bar{X} = 3.41$)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุโดยพิจารณาด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability)

ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability)	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. พนักงานมีความตั้งใจในการแก้ปัญหาให้ท่าน	3.42	.882	ปานกลาง
2. พนักงานให้บริการด้วยความจริงใจ ยิ้มแย้ม	3.36	.879	ปานกลาง
3. วัสดุอุปกรณ์ของสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมกับผู้สูงอายุ	3.33	.857	ปานกลาง
4. มีระบบเรียกยามฉุกเฉิน เพื่อให้ความช่วยเหลือทันเวลาที่	3.41	.880	ปานกลาง
รวม	3.38	0.874	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ พนักงานมีความตั้งใจในการแก้ปัญหาให้ท่าน ($\bar{X} = 3.42$) มีระบบเรียกยามฉุกเฉิน เพื่อให้ช่วยได้ทันทั่วทั้งที่ ($\bar{X} = 3.41$) และพนักงานให้บริการด้วยความจริงใจ ยิ้มแย้ม ($\bar{X} = 3.36$)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุโดยพิจารณาจากการสนองตอบลูกค้า (Responsiveness)

ด้านการสนองตอบลูกค้า (Responsiveness)	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีบริการยานพาหนะสำหรับเคลื่อนย้าย เช่น รถพยาบาล	3.42	.891	ปานกลาง
2. พนักงานสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่น ผู้สูงอายุเป็นลม	3.41	.890	ปานกลาง
3. พนักงานกระตือรือร้นและใส่ใจท่าน	3.22	.889	ปานกลาง
4. พนักงานมีความเต็มใจให้บริการและช่วยเหลือท่าน	3.36	.879	ปานกลาง
รวม	3.35	0.887	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 ด้านการสนองตอบลูกค้าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ มีบริการยานพาหนะสำหรับเคลื่อนย้าย เช่น รถพยาบาล ($\bar{X} = 3.42$) พนักงานสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่น ผู้สูงอายุเป็นลม ($\bar{X} = 3.41$) พนักงานมีความเต็มใจให้บริการและช่วยเหลือท่าน ($\bar{X} = 3.36$)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุโดยพิจารณาจากการให้ความเชื่อมั่น (Assurance)

ด้านการให้ความเชื่อมั่น (Assurance)	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ภายในห้องพักมีปุ่มสัญญาณเตือนไปยังเคาเตอร์ผู้ดูแลเพื่อติดต่อกรณีฉุกเฉิน	3.50	.847	ปานกลาง
2. สิ่งอำนวยความสะดวกใช้งานได้ง่ายและปลอดภัย	3.43	.926	ปานกลาง
3. มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี เช่น กล้องวงจรปิด	3.42	.804	ปานกลาง
4. พนักงานรักษาข้อมูลความเป็นส่วนตัวของท่าน	3.20	.909	ปานกลาง
รวม	3.38	0.856	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 ด้านการให้ความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ภายในห้องพักรมมีปุ่มสัญญาณเตือนไปยังเคาเตอร์ผู้ดูแลเพื่อติดต่อกรณีฉุกเฉิน ($\bar{X} = 3.50$) สิ่งอำนวยความสะดวกใช้งานได้ง่ายและปลอดภัย ($\bar{X} = 3.43$) และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี เช่น กล้องวงจรปิด ($\bar{X} = 3.42$)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุ โดยพิจารณาด้านความเอาใจใส่(Empathy)

ด้านความเอาใจใส่ (Empathy)	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1.มีช่องทางด่วนพิเศษสำหรับผู้สูงอายุที่ป่วยหนัก	3.15	.988	ปานกลาง
2.บริการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ เช่น การบำบัดหรือฟื้นฟูสภาพร่างกายจากการป่วย	3.42	.987	ปานกลาง
3.มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ออกกำลังกาย ร้องคาราโอเกะ นั่งสมาธิ	3.77	.860	มาก
4.มีอาหารเพื่อสุขภาพพร้อมกับบรรยากาศที่ดีต่อใจ	3.20	.909	ปานกลาง
รวม	3.38	0.938	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 ด้านความเอาใจใส่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ออกกำลังกาย ร้องคาราโอเกะ นั่งสมาธิ ($\bar{X} = 3.77$) บริการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ เช่น การบำบัดหรือฟื้นฟูสภาพร่างกายจากการป่วย ($\bar{X} = 3.42$) และมีอาหารเพื่อสุขภาพพร้อมกับบรรยากาศที่ดีต่อใจ ($\bar{X} = 3.20$)

3) ความพึงพอใจในการใช้งานสถานบริการผู้สูงอายุ พบว่า

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้งานสถานบริการผู้สูงอายุ

ความพึงพอใจในการใช้งานสถานบริการ ผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1.ท่านพอใจในความสะอาดและความปลอดภัย	3.51	.885	มาก
2.ท่านพอใจในการบริการของพนักงาน	3.59	.848	มาก
3.ท่านพอใจในอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ทันสมัย	3.67	.842	มาก
4.ท่านพอใจในค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับสิ่งที่ได้รับ	3.53	.822	มาก
5.โดยภาพรวมท่านมีความพึงพอใจ	3.64	.914	มาก
รวม	3.06	0.862	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 ด้านการตัดสินใจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ท่านพอใจในอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ($\bar{X} = 3.67$) โดยภาพรวมท่านมีความพึงพอใจ ($\bar{X} = 3.64$) และท่านพอใจในการบริการของพนักงาน ($\bar{X} = 3.59$)

4) การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุเมื่อให้ปัจจัยคุณภาพบริการกับความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ตัวแปรคุณภาพบริการ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความเชื่อมั่น และด้านความเอาใจใส่ มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรคุณภาพบริการ 2 ด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านการสนองตอบลูกค้าไม่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงส่วน

$$\hat{Y} = 0.453 + 0.261 (X_4)^* + 0.622 (X_5)^*$$

สมการพยากรณ์ความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z' = 0.232 (X_4)^* + 0.584 (X_5)^*$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

โดยสรุปจากสมการพยากรณ์ความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี พบว่า มีตัวแปรคุณภาพบริการด้านการให้ความเชื่อมั่น และด้านความเอาใจใส่ผลในทางบวกต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ หากตัวแปรคุณภาพบริการด้านการให้ความเชื่อมั่น ปรับตัวเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้ความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีปรับตัวเพิ่มขึ้น 0.232 หน่วย หากตัวแปรคุณภาพบริการด้านความเอาใจใส่ ปรับตัวเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้ความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีปรับตัวเพิ่มขึ้น 0.584 หน่วย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่เข้าใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยที่ได้รับแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนมากเป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับเพ็ญพร กลัดหล้า (2562) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักแรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในอำเภอหัวหิน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ธมนวรรณ บรรพสุทธิ (2561) ทำวิจัยเรื่อง คุณภาพบริการส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าชาวญี่ปุ่น กรณีศึกษา โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพบริการส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าชาวญี่ปุ่น

ที่มาใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร และยังพบว่าความพึงพอใจส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าชาวญี่ปุ่นที่มาใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับ เพ็ญพร กลัดหล้า (2562) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในอำเภอหัวหิน พบว่า ตัวแปรคุณภาพบริการมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในอำเภอหัวหิน เป็นความสัมพันธ์ในทางบวกจะส่งผลให้ความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในอำเภอหัวหิน ปรับตัวเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการให้ความเชื่อมั่น ด้านความเอาใจใส่ และด้านการสนองตอบลูกค้า สามารถอธิบายได้ตามลำดับดังนี้

1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibility) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาด ลิฟต์รถเข็น รววจับ และสถานที่โปร่งใส สะอาด สบายตา และทำให้รู้สึกปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจพร เชื้อผึ้ง, ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ, รัชต วรณสุขะศิริ, สันติธร ภูริภักดี (2020) ทำวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการบริการของโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่มาพักแรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ทางเดิน ทางลาด บันได และลิฟต์ โดยความคาดหวังของนักท่องเที่ยวสูงอายุต่อที่พักแรม นักท่องเที่ยวสูงอายุมีความคาดหวังสูงสุด

2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ พนักงานมีความตั้งใจในการแก้ปัญหาให้ท่าน มีระบบเรียกยามฉุกเฉิน เพื่อให้ช่วยได้ทันทั่วทั้งที่ และพนักงานให้บริการด้วยความจริงใจ ยิ้มแย้ม ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญพร กลัดหล้า (2562) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักแรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในอำเภอหัวหิน พบว่า คุณภาพการบริการเป็นรายด้าน อันดับแรก คือ ด้านการให้ความเชื่อมั่น

3. ด้านการให้ความเชื่อมั่น (Assurance) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ภายในห้องพักมีปุ่มสัญญาณเตือนไปยังเคาเตอร์ผู้ดูแลเพื่อติดต่อกรณีฉุกเฉิน สิ่งอำนวยความสะดวกใช้งานได้ง่ายและปลอดภัย และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี เช่น กล้องวงจรปิด ซึ่งสอดคล้องกับ ขวลิต นรสาร และ อูมา สีนุญเรื่อง (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานครของผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และกลุ่มวัยที่จะก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี จนถึง 60 ปี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการประเมินคุณภาพของระบบขนส่งสาธารณะมากที่สุด คือ ลักษณะทางกายภาพของสถานีขนส่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งได้แก่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ มีอาคารที่พักเพียงพอ มีห้องน้ำเพียงพอและสะอาด

4. ด้านความเอาใจใส่ (Empathy) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ออกกำลังกาย ร้องคาราโอเกะ นั่งสมาธิ บริการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ เช่น การบำบัดหรือฟื้นฟูสภาพร่างกายจากการป่วย และมีอาหารเพื่อสุขภาพพร้อมกับบรรยากาศที่ดีต่อใจซึ่งสอดคล้องกับ นววรรณ ทวยเจริญ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่องโครงการการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่เหมาะสมต่อการมองเห็นของผู้สูงอายุ พบว่า วิวที่มองผ่าน

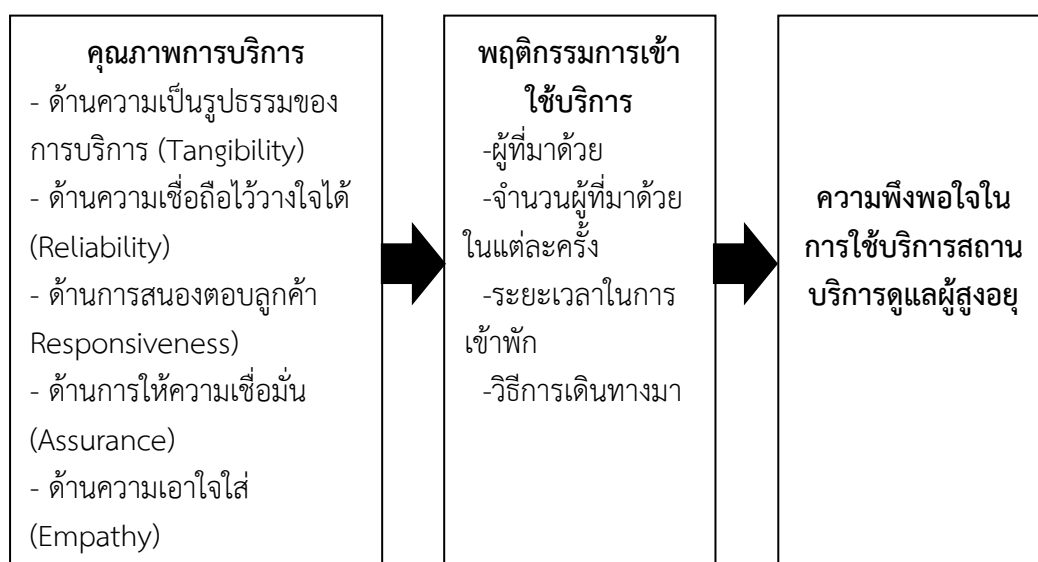
หน้าต่างในห้องรับแขกที่ก่อให้เกิดความสบายตาสำหรับผู้สูงอายุชาวไทยนั้นควรจะเป็นวิวประเภทวิวสวนโดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญได้แก่ น้ำ สัตว์ ผู้คน ดวงอาทิตย์ รวมถึงการมีสิ่งก่อสร้างหรืองานสถาปัตยกรรมรวมอยู่เป็นส่วนหนึ่งในวิว

5. ด้านการสนองตอบลูกค้า(Responsiveness)ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ มีบริการยานพาหนะสำหรับเคลื่อนย้าย เช่น รถพยาบาล พนักงานสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่น ผู้สูงอายุเป็นลม และพนักงานมีความเต็มใจให้บริการและช่วยเหลือท่าน ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจพร เชื้อผึ้ง, ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ, รัชต วรณสุขะศิริ, สันติธร ภูริภักดี (2020) ทำวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการบริการของโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มาพักแรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต่อที่พักแรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความคาดหวังสูงที่สุดต่อด้านที่พักและบริการรองลงมาคือ ด้านพนักงานบริการ

6. ความพึงพอใจในการใช้งานสถานบริการผู้สูงอายุ โดยพิจารณาด้านการตัดสินใจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ท่านพอใจในอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ทันสมัย โดยภาพรวมท่านมีความพึงพอใจ และท่านพอใจในการบริการของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญพร กลัดหล้า (2562) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมกับคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่พักแรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในอำเภอหัวหิน พบว่า พิจารณาความพึงพอใจในการเข้าพักแรมเป็นรายข้อ พบว่า อันดับแรก คือ พอใจในอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ทันสมัย และพอใจในค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับสิ่งที่ได้รับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยนี้จะสามารถสร้างคุณประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมต่อธุรกิจสถานบริการดูแลผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี โดยธุรกิจสถานบริการดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีความเข้าใจด้านพฤติกรรมการใช้บริการ คือ ผู้ที่มาด้วย จำนวนผู้ที่มาด้วยในแต่ละครั้ง ระยะเวลาในการเข้าพักและวิธีการเดินทางมา แล้วจะต้องมีคุณภาพการบริการที่ดีใน 5 ด้าน คือ 1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibility) 2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้(Reliability) 3. ด้านการสนองตอบลูกค้า(Responsiveness) 4. ด้านการให้ความเชื่อมั่น (Assurance) 5. ด้านความเอาใจใส่(Empathy) ดังโมเดลดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานบริการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีควรมีนโยบายในการให้คุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้ 1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibility) 2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) 3. ด้านการสนองตอบลูกค้า (Responsiveness) 4. ด้านการให้ความเชื่อมั่น (Assurance) 5. ด้านความเอาใจใส่ (Empathy)

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สถานบริการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีควรปรับเปลี่ยนสถานที่พักแรมตามที่ผู้สูงอายุต้องการ ที่พักรมมีสิ่งอำนวยความสะดวก และอุปกรณ์ความปลอดภัยตามทาง ภายในห้องพักและบริเวณโดยรอบ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกปลอดภัยและสบายใจ แม้จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุเหมือนกัน แต่ความสนใจหรือกิจกรรมที่ชอบทำของแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น การทำการตลาดกับกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งในด้านทัศนคติ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานในด้านคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำการวิจัยข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุเพิ่มเติมเนื่องจากจะได้ข้อมูลที่จะได้นำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนให้สอดคล้องตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการวางแผนดึงดูดผู้สูงอายุให้เข้ามาใช้บริการสถานบริการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานีเพิ่มขึ้น

References

- Jongjit Ritthirong, Sutthida Chuanwa & Promote prasertkun. (2013). Aging of the population in ASEAN. Retrieved 15 April 2014, from [https:// www2.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr/](https://www2.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr/)
- Chawalit Norasan & Uma Seeboonruang. (2019). Travel Behavior in Bangkok for Elderly Travelers (Thesis Faculty of Engineering), King Mongkut's Institute of Technology Ladkraban.
- Thamonwan Bumpasoot. (2018). The Influence of Service Quality on Customer Satisfaction And Loyalty a Case Study of One Private Hospital in Bangkok. (Thesis Master of Business Administration Program in Japanese Business Administration Graduate School) Thai-Nichi Institute of Technology.
- Nuanwan Tuaycharoen. (2013). The development of appropriate interior environment for Thai senior visibility (Faculty of Architecture), Naresuan University.
- Penporn Kladlum. (2020). Behavior and Service Quality Affecting the Satisfaction to use Hotel Accommodation Among Thai Elderly Tourists in Hua Hin at Prachuap Khiri Khan Province (Independent Study Master of Business Administration Bachelor of Business Administration Hotel Management), University of the Thai Chamber of Commerce.

- Wandee Phokakul & All. (2004). The results of the survey on health and fitness of the elderly, Nonthaburi: Agricultural Cooperative Association of Thailand Printing House.
- Wiwan tharahirunchot. (2013). Prepare to deal with the change in the global population Structure, Bangkokbiznews. Retrieved 15 December 2020.
- Benjaporn Chuapung, Nattapol Praditphonlert, Ratchata Warunsukhasiri, Santidhorn Pooripakdee. (2020). Hotel Service Management for Thai Elderly Tourists Staying at PhraNakhonSi Ayutthaya Province, (Doctorate of Philosophy Degree Tourism Management), University of Phayao.
- Pathum thani Provincial Health Office. (2013). Briefing Pathum Thani Province. Retrieved 15 December 2020. From http://pathumthani_news/attach_file/
- National Statistical Office Ministry of Interior. (2017). Statistics on the number of elderly people in Thailand. Retrieved 15 December 2020. From <http://www.dop.go.th/th/know/1>.
- Institute Of Geriatric Medicine. (2005). Elderly care multidisciplinary. Bangkok: Agricultural Cooperative Association of Thailand Printing House.
- Social Development and Human Security Office. (2013). Top stories of the week. health journal (4), 1-3.
- Papar Kananurak. (2013). *An Economic Analysis of Voluntary Health Insurance after Retirement*. Retrieved April 15, 2014, from Website:<http://www.bot.or.th/Thai/>

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาด
ไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF GOVERNMENT ADMINISTRATION IN THE MIDST
OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC 2019 IN PATHUM THANI PROVINCE

อรอุมา อ่อนหวาน, วิทยา สุจริตนารักษ์ และธนกฤต โพธิ์เงิน

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University

E-mail: nongtip2@gmail.com

Received 7 June 2022; Revised 30 September 2022; Accepted 19 October 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากโรคระบาดที่เกิดขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงาน 2) วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารงานมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานและ 3) แนวทางประสิทธิผลการบริหารงาน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กรอบแนวคิดใช้แนวและทฤษฎีของ อคิน รพีพัฒน์; Cohen & Uphoff ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,163,604 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ .92 และนำข้อมูลคุณภาพมาวิเคราะห์สรุปความตามเนื้อหา สถิติที่ใช้ได้แก่ แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับประสิทธิผลการบริหารงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงาน และ ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2) วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารงาน มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน พบว่าปัจจัย 7 ตัว ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการป้องกัน งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยีการสื่อสาร มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน ได้ร้อยละ 99.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางประสิทธิผลการบริหารงาน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตของประชาชนและประชาชนกลุ่มเสี่ยงควรดำเนินการ 1)การทำงานเชิงรุก 2)การจัดตั้งศูนย์บริหาร 3)ผู้เกี่ยวข้องต้องมีจิตสาธารณะและรับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, การบริหารงาน, รัฐบาล, ไวรัสโคโรนา

Abstract

This research focuses on the effectiveness of government administration in the middle of the coronavirus pandemic of 2019 in Pathum Thani Province as a guideline for solving problems arising from the epidemic. This has the goals of 1) researching the level of administration effectiveness. 2) Analysis of management factors affecting the effectiveness of management 3) To propose guidelines for management effectiveness. This research was mixed-methods research. The conceptual framework uses the concepts and theories of Akin, Rapeepat, Cohen, and Uphoff. The province of Pathum Thani had a population of 1,163,604 people. The sample group consisted of 400 people. The qualitative research population consisted of five experts chosen using a specific sampling method. The quantitative research tools were the questionnaire and the interview. The questionnaire had a confidence level of 92. And content analyzes and summarizes quality data. Statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. According to the findings of the study, 1) the administration's effectiveness was mediocre. When considering each part, the average from most to least found that four parts were middle level. Finding the problem and its root cause was average. Next were operational planning and operations. Performance monitoring and evaluation were below average. According to the analysis of management factors influencing management effectiveness, the seven factors of public relations information, defense processes, budgets, materials and equipment, politics, law, and communications technology had a 99.1% effect on management effectiveness with a statistical significance of .05 level. And 3) In order to reduce the risk of death for people and people at risk in the COVID-19 epidemic situation, the following guidelines for management effectiveness should be followed: 1) Proactive work 2) Establishment of the Coronavirus Infectious Disease Management Center 3) People involved must have a public mind and social responsibility.

Keyword : Effectiveness, Administration, Government, Coronavirus.

บทนำ

ปัจจุบันโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ นับเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนไทย ทำให้มีผู้เจ็บป่วยและทุกข์ทรมานจากการเป็นโรคเหล่านี้ทวีมากขึ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าคนไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบการป้องกันและดูแลสุขภาพของตัวเองตั้งแต่เนิ่น ๆ แต่จะปล่อยให้เกิดโรคก่อนจึงจะเดินทางไปรักษาพยาบาล หรืออาจเป็นเพราะคนไทยยังยึดหลัก "ทำอะไรตามใจ คือไทยแท้" คือตามใจตัวเองทุกอย่าง โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค จากนิสสัยคนไทยในข้อนี้เองที่ทำให้โรคต่าง ๆ มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และโรคติดต่อที่สามารถป้องกันได้ แต่กลับกลายเป็นปัญหาสาธารณสุขของประเทศ เป็นปัญหาที่เกิดจากวิถีชีวิตที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมและขาดความสมดุล แต่ละชีวิตของคนหรือมนุษย์ เป็นหน่วยหนึ่งของธรรมชาติ ก่อเกิดโดยธรรมชาติ แตกดับเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการดำรงชีวิตขณะที่ยังมีลมหายใจอยู่ จึงควรสอดคล้องกับวิถีของธรรมชาติ การดูแลสุขภาพ หมายถึง การส่งเสริมป้องกันและรักษาร่างกายและจิตใจให้เป็นปกติสุข จึงควรยึดหลักการของธรรมชาติเป็นสำคัญ การที่ชีวิตมนุษย์

เข้าสถานที่กักกันที่รัฐจัดให้ จำนวน 49 ราย ผู้ป่วยยืนยันสะสม จำนวน 140,485 ราย ผู้ป่วยยืนยันสะสมตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 จำนวน 169,348 ราย ผู้ป่วยที่หายป่วย ณ วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2564 จำนวน 3,626 ราย หายป่วยสะสม จำนวน 90,778 ราย ผู้ป่วยรักษาอยู่ 49,998 ราย หายป่วยสะสมตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 จำนวน 118,204 ราย ผู้เสียชีวิตสะสม จำนวน 1,052 ราย เพิ่มขึ้น 39 ร้อยละ 0.75 เสียชีวิตสะสมตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 จำนวน 1,146 ราย ร้อยละ 0.63 สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในต่างประเทศ ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2564 เช่น 1) สหรัฐอเมริกา เริ่มการทดลองทางคลินิกเพื่อทดสอบว่าหากประชากรวัยผู้ใหญ่ที่ได้วัคซีนป้องกัน โรคโควิด 19 ครบโดสแล้ว ฉีดกระตุ้นด้วยวัคซีนคนละตัวกัน จะก่อให้เกิดผลข้างเคียงใดหรือไม่ โดยการทดลองดังกล่าวมุ่งทดสอบความปลอดภัยและการสร้างภูมิคุ้มกันจากการฉีดวัคซีนกระตุ้นแบบผสม ในอาสาสมัครราว 150 คน ที่ฉีดวัคซีนครบโดสหนึ่งในสามของวัคซีนที่ผ่านการรับรองในสหรัฐฯ ได้แก่ Johnson & Johnson, Moderna และ Pfizer 2) ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยเทศบาลกรุงพนมเปญ บังคับใช้มาตรการควบคุมทางสังคมอีกครั้ง เพื่อควบคุมสถานการณ์โรคโควิด 19 ในประเทศ โดยคำสั่งจะมีผลบังคับใช้อย่างน้อย 14 วัน ระหว่างวันที่ 3 -16 มิถุนายนนี้ โดยปิดสถานบันเทิงยามค่ำคืนทุกรูปแบบ ห้ามการรวมกลุ่มในสถานที่สาธารณะเกิน 15 คน ส่วนธุรกิจที่ได้รับอนุญาตให้เปิด ต้องลงทะเบียนในระบบ Stop Covid หากพบการฝ่าฝืนต้องรับโทษตามกฎหมาย 3) สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน เปิดตัววัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ได้แก่ วัคซีนแคนซิโน (CanSino) ของจีน โดยปากีสถานผลิตขึ้นเองในประเทศ โดยตั้งชื่อว่า วัคซีนแพกแวก (PakVac) ซึ่งจะช่วยให้ปากีสถานมีวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 เพียงพอสำหรับการรับมือกับการแพร่ระบาด 4) เขตบริหารพิเศษฮ่องกง เห็นชอบที่จะขยายการฉีดวัคซีนให้แก่กลุ่มเด็กที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไป ในการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ของไบโอเอ็นเทค (BioNTech) อย่างไรก็ตาม มติดังกล่าวต้องได้รับการอนุมัติขั้นสุดท้ายจากรัฐบาลก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ ซึ่งอยู่ระหว่างพิจารณาข้อมูลการทดลองทางคลินิกระยะที่ 3 ที่เกี่ยวข้อง จากบริษัทไฟซัน พาร์มา ผู้จัดจำหน่ายวัคซีนไบโอเอ็นเทคในจีนแล้ว จากสถานการณ์การฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2564 พบว่าได้มีการจัดสรรวัคซีนไปแล้วทั้งสิ้น 4,295,889 โดสใน 77 จังหวัดทั่วประเทศ และมีจำนวนผู้ที่ได้รับวัคซีนทั้งหมด 3,959,356 คน แบ่งเป็นผู้ที่ได้รับวัคซีนเข็มที่ 1 จำนวน 2,738,289 คน และเป็นผู้ที่ได้รับวัคซีนเข็มที่ 2 จำนวน 1,221,067 คน คิดเป็นอัตราการได้รับวัคซีนต่อประชากรที่มีอายุมากกว่า 18 ปี ร้อยละ 7.50 โดยตั้งแต่เริ่มมีการฉีดวัคซีน มีจำนวนการให้บริการฉีดวัคซีนเฉลี่ยอยู่ที่ 17,000 คนต่อวัน แต่ในช่วง 1 เดือนย้อนหลัง (ตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม 2564) มีจำนวนการให้บริการฉีดวัคซีนอย่างน้อย 63,000 คนต่อวัน ซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่ก้าวกระโดด และหากมีการฉีดวัคซีนในอัตรานี้ต่อไป จะมีผู้ที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 1 เข็ม จำนวนไม่ต่ำกว่า 6.2 ล้านคนในอีก 1 เดือนข้างหน้า อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้มีโครงการเพิ่มศักยภาพในการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ให้แก่ประชาชน โดยมีการเพิ่มจำนวนจุดบริการ เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงการได้รับวัคซีนของประชาชน ซึ่งทำให้จำนวนของผู้ที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 1 เข็มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ประชาชนที่ควรได้รับวัคซีนในช่วงนี้ ได้แก่ ผู้ที่ต้องทำงานในที่ชุมชนหรือสถานที่แออัด ตลอดจนงานด้านบริการสาธารณะต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการระบาด กลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่มีโรคเรื้อรังประจำตัวทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติตามมาตรการ DMHTT ยังคงเป็นมาตรการสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่กับการฉีดวัคซีน เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค (ทีมตระหนักสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉิน กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรมควบคุมโรค (Ministry of Public Health, 2021))

ในการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผ่านมาระทรวงสาธารณสุข โดยกรมควบคุมโรค ได้กำหนดแนวนโยบายเพื่อให้การดำเนินงานป้องกันโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้หมดไปจากชุมชน และได้สร้างความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย

ดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข แสดงถึงความสมดุลของร่างกายและจิตใจที่เกิดจากพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่ การรับประทานอาหารที่มีคุณภาพได้สัดส่วนในปริมาณที่พอเหมาะ ออกกำลังกายตามสมควร ขับถ่ายได้เป็นเวลา พักผ่อนอย่างเพียงพอ อาศัยอยู่ในที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์และอุณหภูมิที่เหมาะสม ทำให้มีจิตใจที่เบิกบาน อยู่เสมอ และมีพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีความพอเหมาะไม่มากหรือน้อยเกินไป ขณะเดียวกันหากมนุษย์มีพฤติกรรมใด ๆ ที่ไม่เหมาะสมจะทำให้เกิดการเสียสมดุล ส่งผลกระทบต่ออวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยเร็วขึ้น ภูมิคุ้มกันโรคของร่างกายลดลง จุลินทรีย์ที่มีอยู่โดยทั่วไปจะสามารถเข้าสู่โจมตีทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บเร็วขึ้น จุลินทรีย์หรือจุลชีพ คือ สิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ที่เราไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ต้องใช้กล้องจุลทรรศน์ที่มีกำลังขยายเป็นพันเท่าหรือหมื่นเท่าจึงจะมองเห็นได้ในบรรยากาศที่ล้อมรอบตัวเราจะสามารถตรวจพบจุลินทรีย์ต่าง ๆ ได้มากมายหลายชนิด จุลินทรีย์บางชนิดมีชีวิตอยู่โดยไม่ทำอันตรายต่อคนหรือสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่น บางชนิดมีประโยชน์ แต่บางชนิดก่อโรคให้กับคน สัตว์และพืช จุลินทรีย์ที่ก่อโรคนี้นี้รวมเรียกว่า "เชื้อโรค" ซึ่งทำให้เกิดโรคติดต่อได้

ปัจจุบันทุกประเทศกำลังประสบกับปัญหาการระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 19 ซึ่งเป็นไวรัสในวงศ์ใหญ่ที่เป็นสาเหตุของโรคทั้งในสัตว์และคน ในคนนั้น ไวรัสโคโรนาหลายสายพันธุ์ทำให้เกิดโรกระบบทางเดินหายใจตั้งแต่โรคหัดธรรมดาจนถึงโรคที่มีอาการรุนแรง เช่นโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) และโรกระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง (SARS) ไวรัสโคโรนาที่ค้นพบล่าสุดทำให้เกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 เป็นโรคติดต่อซึ่งเกิดจากไวรัสโคโรนาชนิดที่มีการค้นพบล่าสุด ไวรัสและโรคอุบัติใหม่นี้ไม่เป็นที่รู้จักเลยก่อนที่จะมีการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนในเดือนธันวาคมปี 2019 ขณะนี้โรคโควิด 19 มีการระบาดใหญ่ไปทั่ว ส่งผลกระทบแก่หลายประเทศทั่วโลก อาการทั่วไปของโรคโควิด 19 ที่พบบ่อยที่สุดคือ ไข้ ไอ ลื่นไม่บรรล จมูกไม่ได้กลิ่น และอ่อนเพลีย อาการที่พบน้อยกว่าแต่อาจมีผลต่อผู้ป่วยบางรายคือ ปวดเมื่อย ปวดหัว คัดจมูก น้ำมูกไหล เจ็บคอ ท้องเสีย ตาแดง หรือผื่นตามผิวหนัง หรือสีผิวเปลี่ยนตามนิ้วมือนิ้วเท้า อาการเหล่านี้มักจะไม่น่ารุนแรงนักและค่อย ๆ เริ่มทีละน้อย บางรายติดเชื้อแต่มีอาการไม่รุนแรง ผู้ป่วยส่วนมาก (80%) หายป่วยได้โดยไม่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ประมาณ 1 ใน 5 ของผู้ติดเชื้อโควิด 19 มีอาการหนักและหายใจลำบาก ผู้สูงอายุและมีโรคประจำตัว เช่น ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคเบาหวาน หรือมะเร็งมีแนวโน้มที่จะมีอาการป่วยรุนแรงกว่า อย่างไรก็ตามทุกคนสามารถติดโรคโควิด 19 ได้และอาจป่วยรุนแรง คนทุกเพศทุกวัยที่มีอาการไข้ และ/หรือไอร่วมกับอาการหายใจลำบาก/ติดขัด เจ็บหน้าอก เสียงหาย หรือเคลื่อนไหวไม่ได้ ควรปรึกษาแพทย์ทันที หากเป็นไปได้ แนะนำให้โทรไปล่วงหน้า เพื่อสถานพยาบาลจะได้ให้คำแนะนำ โรคนี้สามารถแพร่จากคนสู่คนผ่านทางละอองน้ำมูก น้ำลายจากจมูกหรือปากซึ่งออกมาเมื่อผู้ป่วยโรคโควิด 19 ไอ จามหรือพูด ละอองเหล่านี้ค่อนข้างหนัก ไปไม่ได้ไกล และจะตกลงสู่พื้นอย่างรวดเร็ว เราติดเชื้อโรคโควิด 19 ได้จากการหายใจเอาละอองเข้าไปจากผู้ป่วย เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะรักษาระยะห่างจากผู้อื่นอย่างน้อย 1 เมตร ละอองเหล่านี้ยังตกลงสู่วัตถุและพื้นผิวต่าง ๆ เช่น โต๊ะ ลูกบิดประตู ราวจับ และเมื่อคนเอามือไปจับพื้นผิวเหล่านั้นแล้วมาจับตา จมูกหรือปาก ก็จะมีเชื้อโรค นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมเราจึงต้องล้างมือบ่อย ๆ ด้วยน้ำและสบู่ หรือใช้แอลกอฮอล์เจลถูมือ ที่สำคัญไวรัสโคโรนาบนพื้นผิวต่าง ๆ คือสามารถทำความสะอาดได้อย่างง่ายดายด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อที่ใช้สำหรับงานบ้านทั่วไป งานศึกษาวิจัยระบุว่าเชื้อมีชีวิตอยู่บนพื้นผิวสเตนเลสและพลาสติกถึง 72 ชั่วโมง น้อยกว่า 4 ชั่วโมงบนทองแดงและน้อยกว่า 24 ชั่วโมงบนกล่องกระดาษแข็ง (file:///C:/Users/Administrator.WMJIPD/PIAKPDR1L)

สถานการณ์ในประเทศไทยวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2564 พบผู้ป่วยรายใหม่ จำนวน 3,886 ราย ประกอบด้วย 1) ผู้ป่วยรายใหม่จากระบบเฝ้าระวังและระบบบริการฯ จำนวน 1,362 ราย 2) ค้นหาผู้ติดเชื้อเชิงรุกในชุมชน จำนวน 1,245 ราย 3) จากเรือนจำ/ที่ต้องขัง จำนวน 1,230 ราย 4) ผู้เดินทางจากต่างประเทศ

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อร่วมประสานนโยบาย และแผนปฏิบัติงานกันอย่างใกล้ชิด รวมทั้งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าในระดับส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ในด้านทรัพยากร กำลังคน และเงินงบประมาณ ตลอดจนเพื่อสนับสนุน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้มีการดำเนินการรณรงค์ในชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Office of Corona Virus 2019) แต่จากการดำเนินงานเพื่อการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมที่ผ่านมานั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญและไม่ให้ความร่วมมือในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (รัตนา เหมือนสิทธิ์, ม.ป.ป) ปัญหาของวิธีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ที่ไม่สามารถสร้างความตระหนักให้ประชาชนเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืนได้ (Nithiphat Meipoksom, 2008) และประชาชนส่วนใหญ่ยังคิดว่าการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ (Wichit Sarakit, 2010) สาเหตุที่ทำให้ประชาชนเข้าใจดังกล่าวนี้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันโรค (พอชม ฉวีวัฒน์, 2543) ส่งผลให้ไม่ใส่ใจและไม่ร่วมมือในการพัฒนาหรือไม่ร่วมทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ซึ่งเกิดจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ในการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนที่จะให้ได้ผลตามที่คาดหวังไว้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหาโดยชุมชนเอง (Supharatanakul S., 2004) ด้วยการเฝ้าระวังและป้องกันโรคที่เน้นการนำประชาชนเข้ามาร่วมกันเพื่อที่จะแก้ปัญหาของส่วนรวม สร้างการสื่อสารระหว่างกลุ่มในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความต้องการของแต่ละกลุ่ม และสร้างความสัมพันธ์อันดีที่จะยับยั้งการกระทำที่แปลกแยกไป (Kositanon W., 2007)

สำหรับสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2564 พบว่า 1) ผู้ป่วยรายใหม่ ณ วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2564 จำนวน 211 ราย ประกอบด้วย (1) ค้นหาผู้ติดเชื้อเชิงรุกในชุมชน จำนวน 188 ราย ได้แก่ คนไทย จำนวน 112 ราย คนต่างด้าว จำนวน 76 ราย (2) ในโรงพยาบาล จำนวน 23 ราย ได้แก่ คนไทย จำนวน 21 ราย คนต่างด้าว จำนวน 2 ราย 2) ผู้ป่วยยืนยันสะสม จำนวน 4,333 ราย ประกอบด้วย (1) ค้นหาเชิงรุก คนไทย จำนวน 747 ราย คนต่างด้าว จำนวน 1,453 ราย (2) ในโรงพยาบาล คนไทย จำนวน 2,081 ราย คนต่างด้าว จำนวน 52 ราย 3) การค้นหาเชิงรุก วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2564 จำนวน 1,440 ราย ผู้ป่วยสะสม จำนวน 92,239 ราย พบเชื้อ จำนวน 188 ราย พบเชื้อสะสม จำนวน 1,997 ราย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี, 2564)

จากปัญหาที่พบดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะวิจัยเพื่อพัฒนา ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งกลยุทธ์ที่ คาดว่า จะได้รับนั้น จะเป็นประสิทธิผลที่ผู้บริหารหน่วยงาน บุคลากรผู้รับผิดชอบงาน ตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถที่จะนำไปใช้ปฏิบัติการได้จริง และจะนำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลให้การระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนมีแนวโน้มลดลงจนเป็นที่น่าพอใจได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารงาน มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานของรัฐบาลในการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยการบริหารงาน มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

1. ด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่

1.1 ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานีใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การวางแผนการดำเนินงาน 3) การดำเนินกิจกรรมการพัฒนา 4) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

1.2.1 ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคลากร 2) ปัจจัยด้านกระบวนการ 3) ปัจจัยด้านงบประมาณ 4) ปัจจัยวัสดุอุปกรณ์

1.2.2 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยด้านการเมือง 3) ปัจจัยด้านกฎหมาย 4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร 5) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม

2. ด้านประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,163,604 คน

3. ด้านระยะเวลา

ดำเนินการระหว่างเดือน ตุลาคม 2563 – มิถุนายน 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,163,604 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2563) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยนำมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเปิดตารางเครจซ์และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

การสุ่มตัวอย่างจะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. เป็นการสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) เพื่อพยายามทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างฝ่ายประชากรที่มีอยู่มากให้ลดลงโดยการแบ่งประชากรออกเป็นชั้น ๆ โดยจะแบ่งประชากรออกเป็น 2 ชั้นภูมิคืออำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแยกแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงสู่หมู่บ้านหรือ ชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการ เพื่อให้ได้จำนวนของกลุ่มประชากรตามที่กำหนดในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. เป็นการสุ่มอย่างแบบง่าย (simple random sampling) คือ วิธีการจับสลากตามสัดส่วน ลักษณะการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายที่สร้างโอกาสให้กับประชากรทุกกลุ่มที่กำหนดมีความเท่าเทียมกันในการได้รับการคัดเลือกเป็นตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 5 คน ได้แก่

1. แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดต่อ จำนวน 1 คน
2. นักวิชาการสาธารณสุขระดับชำนาญการขึ้นไปที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน
3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน
4. เจ้าหน้าที่ศูนย์/หน่วยควบคุมโรคติดต่อที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน
5. ผู้นำชุมชน/หมู่บ้านที่มีประสบการณ์ในการบริหารชุมชน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าเท่ากับ .92
2. สถิติพื้นฐาน. 2.1 ค่าร้อยละ (Percentage) 2.2 ค่าเฉลี่ย Mean ($\bar{X}$) 2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard deviation (S. D.)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบความสัมพันธ์ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอย หรือสมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี วิธีที่เหมาะสมที่สุดเป็นวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยอาศัยตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรพยากรณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

ตารางที่ 1		(n=400)		
ประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	3.07	.983	ปานกลาง	1

2. การวางแผนการดำเนินงาน	3.06	1.056	ปานกลาง	2
3. การดำเนินงาน	2.89	1.103	ปานกลาง	3
4. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน	2.79	1.040	ปานกลาง	4
รวม	2.95	1.031	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$; S.D.= 1.031) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ($\bar{X} = 3.07$; S.D.= 0.983) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.06$; S.D.= 1.056) ด้านการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.89$; S.D.= 1.103) และด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.79$; S.D.= 1.040) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2.ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

ตารางที่ 2		(n=400)		
ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ปัจจัยภายใน	3.37	0.955	ปานกลาง	1
2. ปัจจัยภายนอก	3.06	1.001	ปานกลาง	2
รวม	3.22	0.973	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$; S.D.= 0.973) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ปัจจัยภายใน ($\bar{X} = 3.37$; S.D.= 0.955) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และ ปัจจัยภายนอก ($\bar{X} = 3.06$; S.D.= 1.001) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3.ระดับและอันดับปัจจัยภายในที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

ตารางที่ 3		(n=400)		
ปัจจัยภายใน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร	3.42	1.008	มาก	1
2. ด้านกระบวนการป้องกัน	3.26	0.992	ปานกลาง	4
3. ด้านงบประมาณ	3.42	0.881	มาก	2
4. ด้านวัสดุและอุปกรณ์	3.40	0.978	ปานกลาง	3
รวม	3.37	0.955	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยภายในที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$; S.D.= 0.955) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ระดับปานกลาง 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา

น้อย อันดับแรก คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.42$; S.D.= 1.008) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.42$; S.D.= 0.881) ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ($\bar{X} = 3.40$; S.D.= 0.978) และด้านกระบวนการป้องกัน ($\bar{X} = 3.26$; S.D.= 0.992) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

4.ระดับและอันดับ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

ตารางที่ 4 (n=400)				
ปัจจัยภายนอก	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.34	1.054	ปานกลาง	2
2. ด้านการเมือง	3.41	0.916	มาก	1
3. ด้านกฎหมาย	2.66	1.098	ปานกลาง	4
4. ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร	2.84	1.064	ปานกลาง	3
รวม	3.06	1.001	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4 พบว่าปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$; S.D.= 1.001) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านการเมือง ($\bar{X} = 3.41$; S.D.= 0.916) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.34$; S.D.= 1.054) ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ($\bar{X} = 2.84$; S.D.= 1.064) และด้านกฎหมาย ($\bar{X} = 2.66$; S.D.= 1.098)มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

5.การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี โดยวิธีเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความคาดหวังเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งใช้ตัวแปรพยากรณ์ 8 ตัวแปร คือ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการป้องกัน งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยีการสื่อสาร พบว่า ตัวแปรทั้ง 8 ตัว สามารถพยากรณ์ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสมการที่คาดว่าจะได้มีดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 5

ตัวแปร	B	S.E.	Beta	P
Constant	.070	.026	-	.000*
1. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร	.238	.034	.233	.000*
2. กระบวนการป้องกัน	.923	.033	.888	.000*
3. งบประมาณ	.368	.031	.315	.000*
4. วัสดุและอุปกรณ์	.091	.032	.087	.005*
5. เศรษฐกิจ	.037	.023	.038	.105

6. การเมือง	.391	.034	.347	.000*
7. กฎหมาย	.140	.020	.149	.000*
8. เทคโนโลยีการสื่อสาร	.287	.021	.296	.000*

$$R^2 = .991 \quad SEE = .097 \quad F = 5585.115^*$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว ร่วมกันอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 99.1 โดยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี คือ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการป้องกัน งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยีการสื่อสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี มากที่สุด คือ กระบวนการป้องกัน การเมือง งบประมาณ เทคโนโลยีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กฎหมาย วัสดุและอุปกรณ์ ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้เป็นค่าพยากรณ์ โดยมีรูปแบบของสมการดังนี้

$$Y = C + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \beta_7 X_7 + \beta_8 X_8$$

โดยสามารถแทนค่าสมการได้ดังนี้

$$Y = -.070 + (-.233)X_1 + (.888)X_2 + (-.315)X_3 + (-.087)X_4 + (-.038)X_5 + (.347)X_6 + (.149)X_7 + (.296)X_8$$

6.ผลการทดสอบสมมติฐาน เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลทั้ง 7 ตัว ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการป้องกัน งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยีการสื่อสาร สามารถพยากรณ์ ประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 99.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี สรุปได้ดังนี้

1.ด้านงบประมาณ โดยให้เหตุผลที่คล้ายกัน คือ งบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ การเบิกจ่ายงบประมาณล่าช้าทำให้การดำเนินงานล่าช้าตามไปด้วย ทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในช่วงที่ผ่านมาพบว่าไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สังเกตได้จากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาในหลายพื้นที่ ขาดความพร้อม เช่น อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อ วัสดุอุปกรณ์การตรวจหาเชื้อ วัคซีนป้องกัน แพทย์ พยาบาล และโรงพยาบาลสนาม เป็นต้น ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้ยังมีจำนวนผู้ติดเชื้อในแต่ละวันอยู่เป็นจำนวนมาก

2.ด้านการเมือง โดยให้เหตุผลที่คล้ายกัน คือ รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาไปในทิศทางที่ประชาชนมุ่งหวังได้ สังเกตได้จากความล้มเหลวของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานีที่เป็นประจักษ์พยาน คือ การบริหารจัดการเรื่องวัคซีนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จำนวนผู้เสียชีวิตที่เกินหลักร้อยมาอย่างต่อเนื่อง และยังมีคนจำนวนมาก ที่ยังต้องรักษาตัว และในจำนวนนี้มีผู้ที่อาการหนักอีกหลายพันคน เป็นภาพที่สะท้อนให้ประชาชนเห็นได้ชัดว่านักการเมืองมองแต่ประโยชน์ของ

ตัวเอง จนเป็นที่พึงให้ประชาชนไม่ได้อย่างที่ควรจะเป็น ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในนักการเมือง และเชื่อว่าคนไทยยังคงจะต้องอยู่กับโควิด -19 อีกนาน โอกาสที่จะเดินหน้าเพื่อพัฒนาประเทศในด้านอื่นก็เป็นไปไม่ได้ เพราะจะเห็นได้ชัดว่าปัญหาโควิดส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการศึกษา เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี มีการอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ปัจจัยภายใน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และ ปัจจัยภายนอก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

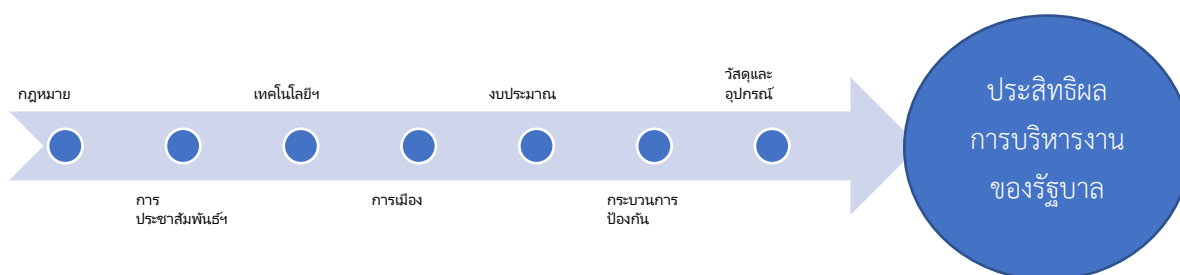
1.ปัจจัยภายในที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ระดับปานกลาง 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการระดมทุนป้องกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจจะเห็นเพราะประชาชนคิดว่ารัฐบาลมีงบประมาณที่ใช้ดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ไม่เพียงพอ ประกอบกับการบริหารงบประมาณที่ใช้ดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สอยฤทัย เกลี้ยงนิล (2563) ที่ศึกษาเรื่องรัฐ-ชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติโรคไวรัสโควิด-19 พื้นที่ถนนข้าวสาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดการ โควิด - 19 มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ ด้านบุคลากร มีการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน ด้านงบประมาณ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์ ในการป้องกันโรครวมถึง ค่าตอบแทนบุคลากรชุดปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนเครื่องมืออุปกรณ์ ในการลงพื้นที่ ของเจ้าหน้าที่ ทำให้อาจเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ และด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ที่มีไม่เพียงพอ ขาดความน่าสนใจ

2.ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านการเมือง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และด้านกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจจะเห็นเพราะประชาชนคิดว่ารัฐมนตรีที่รับผิดชอบในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ขาดความเสียสละอย่างแท้จริง ขาดความกระตือรือร้นและความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานประกอบกับ นโยบายของรัฐบาลในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เสาวณี จันทะพงษ์ และทศพร ตองหุ้ย (2563) ศึกษาวิกฤตโควิด-19 กับมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์สุขภาพ พบว่า ความเข้มแข็งของระบบสาธารณสุขไทยมาจากการวางรากฐานที่มั่นคงตั้งแต่อดีต การจัดตั้งกรมสาธารณสุขในปี 2461 ด้วยหลักคิดคือ “ป้องกันดีกว่ารักษา” โดยมีการวางรากฐานป้องกันโรคอย่างเป็นระบบและสั่งสมความรู้ด้านระบาดวิทยา มาจากประสบการณ์ในอดีต เช่น การควบคุมไข้ทรพิษ อหิวาตกโรค กาฬโรค และการควบคุมการแพร่ระบาดของเอชไอวีได้จัดเจนเป็นแบบอย่างระดับโลก โดยปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ คือ การมีผู้นำที่ให้ความสำคัญการทำแผนควบคุมโรค

แบบบูรณาการการดำเนินการเชิงรุกผ่านระบบการรักษาที่ครอบคลุม และความร่วมมือจากท้องถิ่น และประชาชน

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานีพบว่าตัวแปรจำนวน 7 ตัว ประกอบด้วย กฎหมายการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีการสื่อสาร การเมือง งบประมาณ กระบวนการป้องกัน และวัสดุและอุปกรณ์ มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 โรคระบาดนี้เกิดโดยสาเหตุใด ๆ ยังไม่ปรากฏแน่ชัดแต่กระจายไปทั่วโลกสิ่งสำคัญคือ กฎหมายต้องชัดเจนการบังคับใช้ด้วยความเสมอภาค ไม่มียกเว้นต้องทำในเชิงประจักษ์เพื่อลดการเสียชีวิตตลอดจนกลุ่มเสี่ยง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่สื่อสารออกไปสู่สาธารณะต้องชัดเจนทั้งส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่นต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การใช้เทคโนโลยีก็สำคัญเพื่อความรวดเร็วในการส่งถึงประชาชนทั้งประเทศให้เห็นภาพเชิงประจักษ์ ความรู้และเข้าใจตรงกัน การเมืองต้องนิ่งทุกฝ่ายต้องร่วมมือไปทิศทางเดียวกันสู่เป้าหมายลดการแพร่กระจาย งบประมาณต้องพร้อมและชัดเจนเกิดความคุ้มค่า กระบวนการป้องกันรัฐต้องสื่อสารให้ชัดเจนไม่ควรเปลี่ยนแปลงบ่อยอาจทำให้เกิดความสับสนได้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องมีการวางแผนในการใช้งาน การจัดหา การกำจัด สามารถสรุปได้ดังนี้

รูปภาพ: องค์ความรู้ใหม่ประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐบาลในท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 รัฐบาลควรจะรีบดำเนินการเกี่ยวกับการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี อย่างเร่งด่วน ด้วยการทำงานเชิงรุก ด้วยการสรรหาและจัดตั้งทีมงานที่มีความรู้ความสามารถ มีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อสังคมเข้ามาทำหน้าที่ในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน สามารถไปเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายและการวางแผนในการป้องกันและควบคุมการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 รัฐบาลควรปรับปรุงเรื่อง กลยุทธ์ การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ผนึกความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและควบคุมโรคระบาด

ไวรัสโคโรนา 2019 ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของรัฐให้ถูกต้อง ชัดเจนมากขึ้น

1.3 รัฐบาลควรสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับประชาชนให้ได้ด้วยการจัดตั้งทีมงานที่มีคุณภาพทั้งความรู้ ความเข้าใจ ติดตามประเมินผล และกำหนดแผนงานหรือมาตรการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

2.1 จากผลการศึกษา พบว่า การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการแพร่ระบาดของ โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น รัฐบาลควรจะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นว่ารัฐบาลรับรู้และเข้าใจ ปัญหาและสาเหตุปัญหาของโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เช่น การส่งข้อมูลถึงบ้าน แผ่นพับต่าง ๆ

2.2 จากผลการศึกษา พบว่า การวางแผนดำเนินงานด้านการแผนการป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น รัฐบาลควรปรับปรุงแผนดำเนินงานด้านการวางแผนการป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ให้สอดคล้องกับปัญหาอย่างแท้จริง

2.3 จากผลการศึกษา พบว่า การดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น รัฐบาลควรส่งเสริมการสนับสนุนจากเครือข่ายอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในจังหวัดปทุมธานี

2.4 จากผลการศึกษา พบว่า การติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น รัฐบาลควรปรับปรุงกระบวนการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เช่น การติดตามประเมินผลการเก็บรวบรวมข้อมูล การติดตามประเมินผลการให้บริการในการตรวจหาเชื้อ การติดตามประเมินผลการให้บริการฉีควัคซีน การติดตามประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์ พยาบาล และการอาสาสมัคร การติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรเพิ่มพื้นที่ในการศึกษาประสิทธิภาพในการนำนโยบายการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019

3.2 ควรเพิ่มตัวแปรในการและศึกษาถึงการเปรียบเทียบการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ของรัฐบาลไทยกับต่างประเทศ

3.3 ควรเพิ่มเทคนิคการวิจัยประสิทธิภาพในการนำนโยบายการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เช่น สถิติและข้อมูลเชิงคุณภาพ

References

- Department of Communicable Disease Control. Coronavirus disease 2019 situation report. [online]. (2021) source : <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/situation.php> [31 August 2021]
- Thaiyarat Chumchuea and Sirinthip Pengtowong. (M.P.P.). Disaster near you. [Online]. Available : <http://www.thaigoodview.com/node/47597>. [1 February 2021].

- Nithipat Meepoksom. (2008). The use of social marketing process in the production of dengue fever campaign media in Phetchabun municipality. [Online]. Available : www.jvkk.go.th/researchnew/details.asp?code=0103125 . [21 May 2021].
- Prochom Chawiwat. (2000). Community participation to the Pracha Ruamjai Project to prevent and control Dengue fever in honor In the occasion of His Majesty the King, 72, Case Study: Mueang District, Nonthaburi Province. Master of Science Thesis: Kasetsart University.
- Lowan Saiyot and Angkhana Saiyot. (2010). Educational research techniques. 11. Bangkok: Suwiyasan
- Wichit Sarakit and others. (2010). Developing a form of control of dengue fever Public participation. Buriram: Provincial Health Office.
- Wisan Kosittanon. (2007). Public awareness of the people in the urban community in Phetchabun province. Graduate School: Naresuan University
- Pathum Thani Provincial Health Office. (2021). Corona virus situation 2019 in Pathum Thani Province. Pathum Thani: Pathum Thani Provincial Health Office.
- Akin Rapeephat. (2004). Community participation in rural development in Thai society and culture. File: /// C: /urs/administrator.wmjipdpiakpdr1l)

แรงจูงใจของปัจจัยผลักและปัจจัยดึงที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

MOTIVATION OF PUSH-PULL FACTOR AFFECTING AGRITOURISM DECISION IN THAILAND

สนัด วงศ์ทวีทอง¹, สิทธิพร อินทุวงศ์, และ ศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ

Sanat Wongthawethong¹, Sittiporn Intuwonges, and Supawat Sukhaparamate

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์¹

College of Innovation Management, Rajamangala University of TechnologyRattanakosin

E-Mail : sanat2507@gmail.com¹

Received 10 April 2022; Revised 27 July 2022; Accepted 11 February 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แรงจูงใจที่เป็นปัจจัยผลักที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย และ (2) แรงจูงใจที่เป็นปัจจัยดึงที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกรอบแนวคิดของงานวิจัยประยุกต์จากทฤษฎีแรงจูงใจและลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีขั้นบันไดแห่งการเดินทาง และหลักแนวคิดของปัจจัยผลักและปัจจัยดึง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ วิธีการสำรวจเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนทั่วไป โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ จำนวน 523 คน ในเขตกรุงเทพมหานครและส่วนอื่นๆ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้างและการวิเคราะห์หัตถ์แปรสองตัว

ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจที่เป็นปัจจัยผลักที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านอารมณ์และความรู้สึก (2) ปัจจัยด้านส่วนบุคคล (3) ปัจจัยด้านสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร) โดยตรง โดยที่ปัจจัยด้านสรีระหรือกายภาพ ส่งผลต่อปัจจัยด้านอารมณ์และความรู้สึก ปัจจัยด้านสถานภาพและปัจจัยด้านวัฒนธรรม ส่งผลต่อปัจจัยด้านสถานภาพเชิงเกษตร(สวนเกษตร) โดยตรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัจจัยดึงที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (2) ปัจจัยด้านความสามารถในการเข้าถึง (3) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร โดยที่ปัจจัยด้านธรรมชาติและปัจจัยด้านกิจกรรมท่องเที่ยวส่งผลต่อปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, แรงจูงใจในการท่องเที่ยว, ปัจจัยผลักและปัจจัยดึง, การตัดสินใจ

Abstract

The purposes of this research were to determine the motivation of the push factor affecting agritourism decisions in Thailand and the motivation of the pull factor affecting agritourism decisions in Thailand. The conceptual framework was based on Maslow's hierarchy of needs, the theory of travel and career ladders, and the push-pull motivation concept. A stratified

random sampling technique was applied to select 523 people in Bangkok and other areas to answer an online questionnaire. The data were analyzed by a structure equations model (SEM).

According to the research findings, the push-factors that significantly influenced agritourism decisions were (1) emotional factors, (2) personal factors, and (3) orchard status factors. Physical factors influence emotional factors, status factors, and cultural factors, thereby influencing agricultural status factors with statistical significance. (1) Amenities factors, (2) Accessibility factors, and (3) Image factors were identified as pull-factors that significantly influenced agritourism decisions. Natural and tourism activity factors have statistically significant effects on image factors.

Keywords: Agritourism, Motivation in Tourism, Push-Pull Factor, Decision

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นกระแสการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยมีผู้ให้คำนิยามการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าเป็นการเยี่ยมชมภูมิทัศน์ สถานที่ทำงานด้านเกษตรกรรม ซึ่งโดยปกติคือไร่นา สวน หรือฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อการศึกษาเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเกษตร (Santeramo & Barbieri, 2017; Tew & Barbieri, 2012 as cited in Ammirato, Felicetti, Raso, Pansera & Violi, 2020 pp.112-120) ทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นที่ตอบโต้ทั้งการหลีกเลี่ยงพื้นที่ชุมชนหนาแน่น ได้ประสบการณ์ที่ผจญภัย ได้เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือจุดหมายที่น่าจะได้ประโยชน์จากเทรนด์นี้มากที่สุด โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Amazing Agricultural Heritage) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในโครงการ Amazing Thailand 1998-1999 แบ่งเป็นกิจกรรมย่อย ๆ 7 แบบ ได้แก่ การทำสวนผลไม้ การทำนา การทำสวนไม้ตัดดอก การทำสวนผัก การทำสวนสมุนไพร การทำฟาร์ม ปศุสัตว์ และงานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทั้งนี้มูลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความเครียด ความสวยงามของสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ การดูแลสุขภาพสภาพแวดล้อมความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงาม ความเหมาะสมของสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว (Hirangitti P., 2014 : 363)

การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศมีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมากเป็นโอกาสในการกระจายรายได้สู่ชุมชนในชนบทและการจ้างงานในท้องถิ่น การตลาดท่องเที่ยวของประเทศไทยจะเน้นการยกระดับตลาดในประเทศไทยให้คุณภาพมากขึ้นเพื่อสร้างความแตกต่าง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความยั่งยืนให้การท่องเที่ยวในเชิงเกษตรชุมชนควรมีการจัดการทรัพยากรการเกษตรที่เน้นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการเกษตร การเรียนรู้วัฒนธรรมชนบท และสัมผัสธรรมชาติ (Na Songkhla T., 2013: 4) การท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนจะทำให้ชุมชนยกระดับดีขึ้น คนในชุมชนมีงานทำ เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชน เกษตรกรที่ทำสวนผลไม้สามารถมีกำไรที่เพิ่มมากขึ้นได้เมื่อหันมาทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยมีกำไรเพิ่มขึ้นถึง 2.09 เท่า ณ ราคาผลไม้ปกติ และเพิ่มขึ้นถึง 12.17 เท่า ณ ราคาผลไม้ตกต่ำ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในช่วงราคาผลไม้ปกติและช่วงราคาผลไม้ตกต่ำได้ ก็ยังพบปัญหาว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบันนั้นยังขาดจุดขายและแรงดึงดูด รวมถึงยังขาดการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่ดี ทำให้มีความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอนาคต (Khemkhan J., 2017) เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีตัวเลือกในการไป

ท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ มากมายตามความสนใจ แรงจูงใจหรือสิ่งกระตุ้นให้คนเดินทางเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อเดินทางไปท่องเที่ยว (Rayapsri W. , 2008)

ด้วยการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการที่จะดึงดูดหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ประชาชนมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น จะต้องทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะผลักดันหรือดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า เหตุจูงใจที่เป็นปัจจัยผลักและปัจจัยดึง (Push-Pull Factor) มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร ดังนั้นงานวิจัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แรงจูงใจที่เป็นปัจจัยผลักที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย (2) แรงจูงใจที่เป็นปัจจัยดึงที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและผลักดันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยให้ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น งานวิจัยนี้มีทำการสำรวจประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและส่วนอื่นๆ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล

ทบทวนวรรณกรรม

หลักแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)

แรงจูงใจ หมายถึง บางสิ่งบางอย่างที่อยู่ภายในตัวของบุคคลหรือเป็นกระบวนการที่กระตุ้นชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความพยายามต้องกระทำหรือการเคลื่อนที่ไปในทิศทางที่มีเป้าหมาย ซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายที่มีอยู่ในภาวะสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการบางอย่างให้บรรลุผลสำเร็จ (Lovell, 1980:109, Loundon & Bitta.1988:368) โดยที่แรงจูงใจเกิดขึ้นจากทั้งจากภายในและภายนอกหรือทั้งสองอย่างซึ่งส่งผลไปกระตุ้นร่างกายให้แสดงให้พฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเองเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้ (Hanson, Mark E., 1996: 195, Domjan 1996:199)

ทฤษฎีขั้นบันไดแห่งการเดินทาง (Travel Career Ladder)

Philip Pearce (1983) เสนอทฤษฎีทฤษฎีขั้นบันไดแห่งการเดินทาง โดยประยุกต์จากทฤษฎีลำดับความต้องการของ Abraham (1970) ซึ่งระบุว่าบุคคลมีความต้องการเรียงลำดับจากระดับพื้นฐานที่สุดไปยังระดับสูงสุด แต่ความแตกต่างอยู่ตรงที่ในลำดับขั้นแห่งความต้องการของนักท่องเที่ยวในขั้นที่ 1 หรือความต้องการทางสรีระวิทยา ถึงขั้นที่ 4 หรือความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงนั้น ในแต่ละขั้นเกิดขึ้นทั้งจากกลุ่มบุคคลเป็นผู้กำหนดเอง (Self-directed) ส่วนหนึ่งเป็นการชักนำหรือกำหนดโดยผู้อื่น (Other-directed) ยกเว้นความต้องการในขั้นสูงสุดหรือความต้องการได้รับความพอใจสูงสุด(Fulfillment needs) เป็นขั้นที่เกิดจากความต้องการของตัวบุคคลเป็นผู้กำหนดเอง ทฤษฎีนี้ได้อธิบายถึง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เกิดจากแรงผลักดันของปัจจัยภายนอกในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความต้องการที่จะออกไปท่องเที่ยว และปัจจัยภายในจากจิตใต้สำนึกของนักท่องเที่ยวในด้านแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้นักท่องเที่ยวเดินทางออกไปท่องเที่ยวตามความต้องการของตนเอง

แนวคิดเรื่องแรงจูงใจในการท่องเที่ยว(Travel Motivation)

เริ่มต้นจากทฤษฎีลำดับขั้นของ มาสโลว์ กล่าวถึงลำดับความต้องการของมนุษย์ โดยนักวิชาการได้มีการกล่าวเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งมีความคล้ายกับปัจจัยผลัก และปัจจัยดึง (Push and Pull Factor) โดยจะเป็นส่วนประสมของความปรารถนาที่ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบที่แตกต่างกัน มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมโดยเริ่มจากขั้นพื้นฐานไปยังลำดับที่สูงกว่าและจะมีการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเองได้ โดยแรงจูงใจเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการกระทำของนักท่องเที่ยวโดยได้แบ่งปัจจัยเป็นปัจจัยผลักกับปัจจัยดึง(Cromton, 1979, pp. 408-424) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยได้แก่ ปัจจัยด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านความต้องการส่วนบุคคล ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก ด้านคมนาคม ด้านภาวะทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยวและ/หรือ ครอบครัว และด้านสินค้าและบริการ โดยที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ คลายเครียดในชีวิตประจำวัน และต้องการอยู่กับธรรมชาติที่เงียบสงบ ความสวยงามของสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะนิยมเดินทางท่องเที่ยวพร้อมกับครอบครัวโดยที่ครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการเดินทางไปเที่ยว คนที่มีอายุและรายได้ต่อเดือนมากมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาพรวมที่มากด้วยเช่นกัน

หลักแนวคิดทฤษฎีของปัจจัยผลักและปัจจัยดึง (Push - Pull Factor)

หลักแนวคิดนี้จะอธิบายว่าทำไมคนถึงเดินทางท่องเที่ยว โดยแนวคิดของปัจจัยผลัก หมายถึงความจริงที่ว่าเราต้องการเดินทางเพื่อสนองความต้องการของเราเองซึ่งเป็นความปรารถนาที่เกิดจากภายใน แรงผลักจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานเป็นแรงจูงใจด้านจิตวิทยาภายในที่ผลักดันทำให้คนต้องการเดินทางท่องเที่ยว และแนวคิดของปัจจัยดึง หมายถึง ความจริงที่ว่านักท่องเที่ยวได้รับแรงดึงดูดจากแหล่งท่องเที่ยวซึ่งได้รับการออกแบบหรือมีกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลดึงดูดให้คนเดินทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการ โดยปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวและการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทาง

ปัจจัยผลัก เป็นปัจจัยภายในที่ผลักดันให้คนอยากเดินทางไปท่องเที่ยว โดยมีผู้ทำการศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสรีระหรือกายภาพ (Physical) โดยคนมีความต้องการออกไปสัมผัสกับธรรมชาติ (Oh et al., 1995, p. 123-137; Klenosky, 2002, p. 385-395; Yoon & Usal, 2005, p. 45-56) ความต้องการหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมเดิม และ ความต้องการที่จะพักผ่อนและผ่อนคลาย (Cromton, 1979, Dann, 1981, p. 187-219, Iso-Ahola, 1982, p. 256-262)

2. ปัจจัยด้านอารมณ์ และความรู้สึก (Emotion) นักท่องเที่ยวอยากที่จะสัมผัสบรรยากาศที่โรแมนติก ต้องการความรู้สึกความสงบ และปลอดภัย ได้รู้สึกถึงธรรมชาติและความสะดวกสบาย (Oh et al., 1995, p. 123-137; Klenosky, 2002, p. 385-395; Yoon & Usal, 2005, p. 45-56)

3. ปัจจัยด้านส่วนบุคคล (Personal) เป็นความปรารถนาจากภายในของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการที่จะเข้า สังคมและรวมตัวกัน ความต้องการแสวงหาพบปะผู้คนในท้องถิ่น ความต้องการที่จะให้รางวัลแก่ตนเอง (Pearce, 1983, p. 16-20; Yuan & McDonalds, 1990, p. 42-44) การใช้เวลาไปเที่ยวกับคนรักและครอบครัว การใช้เวลาอยู่ร่วมกัน (Klenosky, 2002, p. 385-395; Yoon & Usal, 2005, p. 45-56)

4. ปัจจัยด้านสถานภาพ (Status) เป็นความต้องการในการแสวงหาโอกาสไปยังสถานที่ที่ไม่เคยไป หรือสถานที่คนส่วนใหญ่ยอมรับและกล่าวถึง ซึ่งจะเป็นโอกาสในการไปท่องเที่ยวได้ (Cromton, 1979, p. 408-424; Dann, 1981, p. 187-219) สถานภาพที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวจะส่งผลให้มีโอกาสในการไปแสวงหาสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต การพักผ่อนหย่อนใจ ในสถานที่ใหม่ ๆ

5. ด้านสถานภาพ (Status) เชิงเกษตร (สวนเกษตร) โดยตรง เช่น ความต้องการในการไปยังพื้นที่ใหม่ๆ ในรูปแบบการเกษตร เพื่อมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเชิงเกษตรและวิถีสังคมเกษตรกรไทย หรือเป็นการหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายในเมืองเข้าสู่ธรรมชาติแทน (พิมพ์ หิรัญกิตติ, 2557)

6. ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (Personal Development) เป็นความต้องการในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ประสบการณ์และสถานภาพของตนเองให้มากยิ่งขึ้น (Iso-Ahola, 1982, p. 256-262; Usal &

Jurowski, 1994, p. 844-846) รวมทั้งต้องการได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างและกิจกรรมที่สนใจ (Oh et al., 1995, p. 123-137; Klenosky, 2002, p. 385-395; Yoon & Usal, 2005, p. 45-56)

7.ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural) ความต้องการในการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานในการกำหนดความต้องการของนักท่องเที่ยวและพฤติกรรมของผู้บริโภคให้สอดคล้องกับความเชื่อ ค่านิยม รูปแบบการดำเนินชีวิต ศิลธรรม ประเพณี ของสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยว (Dann, 1981, p. 187-219; Iso-Ahola, 1982, p. 256-262; Oh et al., 1995, p. 123-137; Klenosky, 2002, p. 385-395; Kim et al., 2005, p. 169-180; Yoon & Usal, 2005, p. 45-56)

ทั้งนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้แก่ (1) ปัจจัยด้านสรีระหรือกายภาพส่งผลต่อปัจจัยด้านอารมณ์และความรู้สึก (ปริศนา มั่นเภา, 2557) (2) ปัจจัยด้านสถานภาพ ด้านการพัฒนาตนเอง และ ด้านวัฒนธรรม ส่งผลต่อปัจจัยด้านสถานภาพ เชิงเกษตร (สวนเกษตร) โดยตรง

ปัจจัยตั้ง เป็นปัจจัยภายนอกที่ตั้งให้คนอยากเดินทางไปท่องเที่ยว โดยมีผู้ทำการศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Natural) นักท่องเที่ยวพึงพอใจต่อการดูแลรักษา สภาพแวดล้อม ความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงาม ความเหมาะสมของสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ ทัศนียภาพที่สวยงามแปลกตา ความสมบูรณ์ในธรรมชาติ (Klenosky, 2002, p. 385-395; Kim et al, 2005, p. 169-180; Yoon & Usal, 2005, p.45-56 Fakaye & Crompton, 1991, p.10-16; Usal & Jurowski, 1994, p. 844-846; Magehee, 1996, p. 45-57 พิมพา หิรัญกิตติ, 2557)

2. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ บริการร้านอาหาร ที่พัก ข้อมูลข่าวสาร แหล่งความรู้ และการดูแลรักษาความปลอดภัย การบริการที่ดีต้องก่อให้เกิดความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำได้ (Crompton , 1979, p. 408-424; Pearce, 1983, p. 16-20; Yuan & McDonsals, 1990, p. 42- 44; Usal & Jurowski, 1994, p. 844-846 ; Oh et al, 1995, p. 123-137; Magehee, 1996, p. 45-57; Yoon and Usal, 2005, p. 45-56)

3. ปัจจัยด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) การให้บริการการเดินทางและการขนส่งที่สะดวกจะส่งผลต่อการท่องเที่ยว (Iso-Ahola, 1982, p. 256-262; Fakaye & Crompton, 1991, p. 10-16; McGehee, 1996, p. 45-57; Dann, 1977, p. 184-194 40 1981, p. 187-219; Kim et al., 2005, p. 169-180; Yuan and McDonsals, 1990, p. 42-44)

4. ปัจจัยด้านกิจกรรมท่องเที่ยว (Activities) ได้แก่ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์ (Fakaye & Crompton 1991, p. 10-16) กิจกรรมที่มีความแปลกและมีความแตกต่าง จะดึงดูดนักท่องเที่ยว (Klenosky, 2002, p. 385-395; Yuan & McDonsals, 1990, p. 42-44; Oh et al., 1995, p. 123-137)

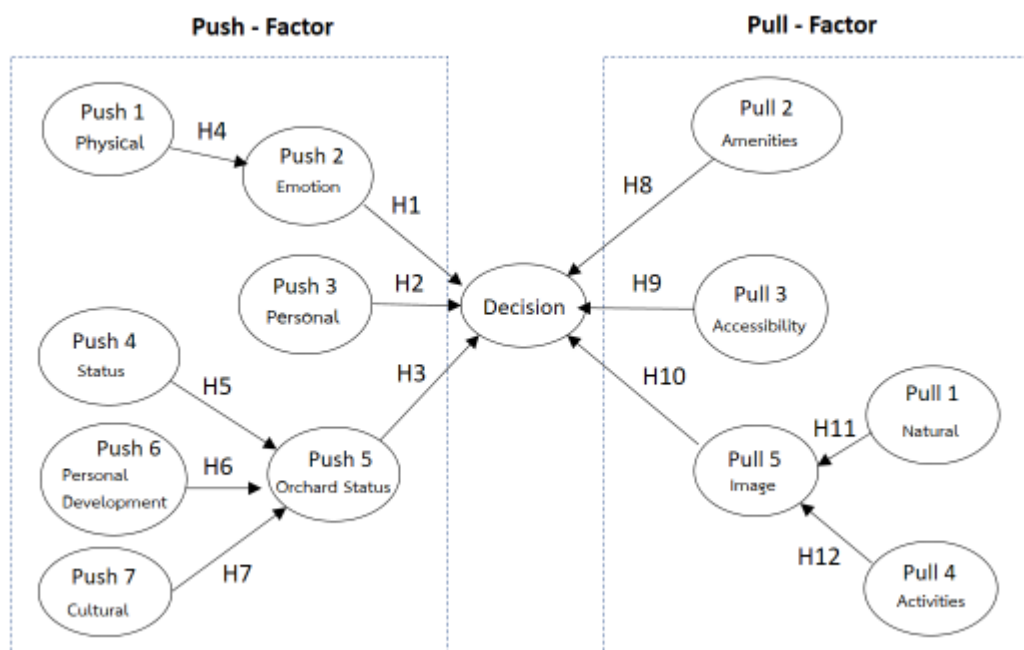
5.ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร เช่น ผลไม้ ดอกไม้ ฟาร์ม นา ผัก สมุนไพร เช่น การแสดงเอกลักษณ์ที่เป็นจุดที่น่าสนใจของสถานที่ (Hirankitti P. ,2014)

ทั้งนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตั้งด้วยกัน ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้แก่ ปัจจัยด้านธรรมชาติและด้านกิจกรรมท่องเที่ยวส่งผลต่อปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งในปัจจัยหลักที่เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้นักท่องเที่ยวที่อยากสัมผัสถึงธรรมชาติ ความสงบเงียบ อยากพักผ่อน ผ่อนคลายกับครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต่างปรารถนา ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นสิ่งแปลกใหม่ในกลุ่มคนหนุ่มมากที่ชอบเดินทางท่องเที่ยวถือเป็นการเปิดโอกาสในการแสวงหาสิ่งใหม่ๆ ในสถานที่ใหม่ๆ อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นการศึกษาหาความรู้ควบคู่ไปกับการเป็น

ส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และปัจจัยตั้ง ที่มีส่วนในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในสวนเกษตร โดยสวนเกษตรต้องสร้างแรงดึงดูดทั้งในด้าน ความพึงพอใจต่อสถานที่และผู้คน สิ่งอำนวยความสะดวก การเดินทางที่สะดวกสบาย สภาพแวดล้อม ความปลอดภัย รวมถึงกิจกรรมที่มีความแปลกใหม่ ถือเป็นจุดที่น่าสนใจของสถานที่ที่จะเป็นแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้งานวิจัยทางด้านนี้ในประเทศไทยการศึกษาอย่างเป็นระบบมีน้อย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย โดยพิจารณาจากปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดที่เป็นปัจจัยในการตัดสินใจไปท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังแสดงใน ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัยสมการโครงสร้าง (SEM)

จากกรอบแนวคิดข้างต้น งานวิจัยนี้กำหนดสมมติฐานของงานวิจัยดังนี้

- H1: ปัจจัยผลักดันอารมณ์และความรู้สึก มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- H2: ปัจจัยผลักดันส่วนบุคคล มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- H3: ปัจจัยผลักดันสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร) มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- H4: ปัจจัยผลักดันสรีระหรือกายภาพ มีผลเชิงบวกต่อปัจจัยผลักดันอารมณ์และความรู้สึก
- H5: ปัจจัยผลักดันการพัฒนาตนเอง มีผลเชิงบวกต่อปัจจัยผลักดันส่วนบุคคล
- H6: ปัจจัยผลักดันการพัฒนาตนเอง มีผลเชิงบวกต่อปัจจัยผลักดันสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร)
- H7: ปัจจัยผลักดันวัฒนธรรม มีผลเชิงบวกต่อปัจจัยผลักดันสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร)
- H8: ปัจจัยดึงดูดด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- H9: ปัจจัยดึงดูดด้านความสามารถในการเข้าถึง มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- H10: ปัจจัยดึงดูดด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- H11: ปัจจัยดึงดูดด้านธรรมชาติ มีผลเชิงบวกต่อปัจจัยดึงดูดด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร
- H12: ปัจจัยดึงดูดด้านกิจกรรมท่องเที่ยว มีผลเชิงบวกต่อปัจจัยดึงดูดด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ(สำรวจ) พื้นที่วิจัย คือ กรุงเทพมหานครและส่วนอื่นๆ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการสำรวจครั้งนี้เป็นประชากรแบบมีจำนวนไม่แน่นอน (Infinite Population) เป็นคนทั่วไปในกรุงเทพมหานครและส่วนอื่นๆ ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลกลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sample) จำนวน 523 คน จำแนกตามการมีบุตรและระดับรายได้ ตามตารางที่ 1 ทำการตอบแบบสอบถามออนไลน์ ในช่วงฤดูการท่องเที่ยวระหว่างเดือน ธันวาคม 2563 - มกราคม 2564

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีบุตรและระดับรายได้

Children	Income (Baht/Month)			Total
	Less than 25,000	25,000-75,000	More than 75,000	
No Child	67 29.1%	80 34.8%	83 36.1%	230 100.0%
With Children	48 16.4%	74 25.3%	171 58.4%	293 100.0%
Total	115 22.0%	154 29.4%	254 48.6%	523 100.0%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วนได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) พฤติกรรมในการท่องเที่ยว (3) ปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ (4) ปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีกลุ่มตัวแปรจากสมมติฐานตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย ทั้งหมด 12 ตัวแปร 50 คำถาม พร้อมทั้ง Decision โอกาสในการไปท่องเที่ยวเชิงเกษตร อีก 2 คำถาม และใช้วิธีการวัดแบบ Likert Scale โดยกำหนดเกณฑ์การใช้คะแนน คือ 1-5 คะแนน ดังนี้ 5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 คะแนน หมายถึง เห็นด้วย 3 คะแนน หมายถึง ไม่แสดงความเห็น 2 คะแนน หมายถึง ไม่เห็นด้วยและ 1 คะแนน หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรม STATA ในการประมวลผล หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach's Alpha และใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งผลการทดสอบได้ค่า Cronbach's Alpha ระหว่าง 0.7921-0.9694 ซึ่งสูงกว่า 0.70 ตามตารางที่ 2 จึงถือว่าแบบสอบถามนี้เชื่อถือได้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรของตัวแปรทั้งหมดโดยศึกษาเป็นภาพรวมตามรูปแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equations Modeling: SEM) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรพหุ ซึ่งได้รวมการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) เข้าด้วยกัน รวมทั้งทำการวิเคราะห์ Analysis of Variance (ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.1

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 316 คน คิดเป็นร้อยละ 60.42 อายุระหว่าง 40-55 ปี มากที่สุด จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 57.55 มีสภาพสมรส มากที่สุด จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 57.55 อายุของบุตร(คนสุดท้อง) อายุมากกว่า 15 ปี มากที่สุด จำนวน 166 คน ร้อยละ 31.74 ระดับการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 223 คน ร้อยละ 42.64 อาชีพรับราชการ / รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ มากที่สุด จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 31.93

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเชิงจิต ด้านปัจจัยผลึกและปัจจัยดิ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้ผลการประมาณค่าตามแบบจำลอง SEM (Structural Equations Modeling)

การทดสอบสมมติฐานด้วยแบบจำลองโมเดล SEM ตามภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรปัจจัยของการกำหนดสมมติฐาน H1-H12 มีความสัมพันธ์กันตรงตามกรอบแนวคิดในงานวิจัยครั้งนี้ โดยมีค่า CFI = 0.769 ค่า TLI = 0.757 และค่า RMSEA = 0.104 ซึ่งแบบจำลองนี้ถือว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี

ส่วนที่ 3. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.1 จำแนกตามการมีบุตร จากผลการเปรียบเทียบพบว่า

คนที่มีบุตร มีแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในขณะที่คนไม่มีบุตรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) ปัจจัยผลึกด้านสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร) โดยตรง เนื่องจากคนที่มีบุตรส่วนใหญ่คนในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กๆ มีความต้องการที่จะชมสวนเพื่อไปถ่ายรูปและลองรับประทานผลผลิตทางการเกษตรที่สวน (2) ปัจจัยดิ่งด้านความสามารถในการเข้าถึง เนื่องจากคนที่มีเด็กส่วนใหญ่จะเดินทางเป็นครอบครัว จึงให้ความสำคัญกับการเดินทางที่สะดวก มีป้ายบอกทางเข้าชัดเจน. ความปลอดภัยในการเดินทาง เพราะว่ามีบุตรมาด้วยจึงต้องคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นพิเศษ ซึ่งต่างจากคนที่ไม่มียุตรจะไม่ค่อยมีความกังวลในเรื่องการเดินทางมากนัก (3) ปัจจัยดิ่งด้านธรรมชาติมีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยดิ่งด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร เนื่องจากคนที่มีบุตรจะไปท่องเที่ยวแบบครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับทัศนียภาพของธรรมชาติที่สวยงาม การจัดการภูมิทัศน์ให้สวยงาม แหล่งท่องเที่ยวในธรรมชาติที่สวยงามแปลกตา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตรที่ทำให้เป็นที่รู้จักและความมีชื่อเสียงของสวน

คนที่ไม่มียุตร มีแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในขณะที่คนมีบุตรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยผลึกด้านอารมณ์และความรู้สึกเนื่องจากคนที่ไม่มียุตรจะเป็นการท่องเที่ยวแบบคู่รัก ซึ่งต้องการไปเที่ยวเพื่อต้องการสัมผัสบรรยากาศที่ดีๆ ต้องการความสบายใจ. ต้องการความสงบ เพื่อสนองความต้องการภายในทางด้านอารมณ์และความรู้สึกมากกว่าคนที่มีบุตร

3.2 จำแนกตามรายได้ จากผลการเปรียบเทียบพบว่า

คนที่มีรายได้ต่ำ (รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 25,000 บาท) มีแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในขณะที่คนมีรายได้ปานกลาง-สูง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยดิ่งด้านความสามารถในการเข้าถึง เนื่องจากคนที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถโดยสารสาธารณะสำหรับให้บริการ รับ-ส่งถึงสวน ในการไปท่องเที่ยว รวมทั้งสวนเกษตรเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

คนที่มีรายได้ปานกลาง-สูง(รายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท) มีแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในขณะที่คนมีรายได้ต่ำไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) ปัจจัยผลึกด้านสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร) เนื่องจากคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความต้องการภายในที่อยากจะไปชมสวนเกษตร อยากไปรับประทานผลผลิตทางการเกษตรโดยตรงที่สวน โดยเฉพาะผลไม้ที่หายากเช่น ทุเรียนจากต้นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี เป็นต้น (2) ปัจจัยดิ่งด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก เนื่องจากคนที่มีรายได้ปานกลาง-สูง ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความสะดวกสบายใน

สถานที่ท่องเที่ยวได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกเช่นห้องน้ำ ที่จอดรถ ที่เพียงพอ สถานที่พักค้างแรม ร้านอาหารและร้านค้าแพที่อร่อย รวมทั้งทางลาด/ห้องน้ำ สำหรับคนพิการ

3.3 จำแนกตามเพศ จากผลการเปรียบเทียบพบว่า

เพศชาย มีแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในขณะที่เพศหญิงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านความสามารถในการเข้าถึง เนื่องจากส่วนใหญ่เพศชายจะเป็นผู้ที่ดูแลและวางแผนในการเดินทาง ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าเพศหญิงซึ่งส่วนใหญ่จะให้ผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้จัดการในส่วนนี้

เพศหญิง มีแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในขณะที่เพศชายไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร (โดยตรง) เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้หญิงอยากจะไปเที่ยวในสถานที่ที่มีชื่อเสียง มีคนรู้จักมาก มีความเป็นเอกลักษณ์ โดยชอบผู้หญิงชอบที่จะไปถ่ายรูปไปลงใน Social Media เช่น Facebook Instagram มากกว่าผู้ชาย

3.4 จำแนกตามการศึกษา จากผลการเปรียบเทียบพบว่า

ระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า (BA) มีแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในขณะที่ระดับตั้งแต่ปริญญาโทขึ้นไปไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) ปัจจัยหลักด้านสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร) (2) ปัจจัยด้านธรรมชาติมีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร เนื่องจากคนในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับทัศนียภาพที่สวยงามและการจัดภูมิทัศน์รวมทั้งการไปแหล่งท่องเที่ยวในธรรมชาติที่แปลกตา เพราะว่าคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีโอกาสได้ไปท่องเที่ยววนๆ ครั้งเพราะว่ามีรายได้น้อยและค่อนข้างจะปลื้มตัวไปเที่ยวยาก การเที่ยวแต่ละครั้งจึงต้องพิจารณาในตรงจุดนี้มากเป็นพิเศษ

ระดับตั้งแต่ปริญญาโทขึ้นไป (MAup) มีแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในขณะที่ระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านความสามารถในการเข้าถึงเนื่องจากคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะขับรถเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวกันเอง จึงคำนึงว่าสถานที่เที่ยวที่จะเดินทางไปนั้นสะดวกสบายหรือไม่ (2) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร (โดยตรง) เนื่องจากส่วนใหญ่คนที่มีการศึกษาสูงคำนึงถึงภาพลักษณ์ของสวนเกษตรที่จะไปเที่ยว เพื่อให้เหมาะสมกับฐานะและการศึกษาของตนเอง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจของปัจจัยหลักและปัจจัยดิ่งมีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์เช่นเดียวกับในหลักแนวคิดของทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ และ ทฤษฎีขั้นบันไดแห่งการเดินทาง ของ Philip Pearce (1983) โดยมีข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

1. ปัจจัยหลักด้านอารมณ์และความรู้สึก พบว่าตัวแปรด้านการมีเด็ก รายได้ เพศ การศึกษา มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในทุกปัจจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yoon & Usal (2005, p. 45-56) Klenosky, (2002, p. 385-395) ที่กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวเป็นการได้สัมผัสธรรมชาติ บรรยากาศที่โรแมนติก ต้องการความรู้สึกความสงบ และปลอดภัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ไชยมูลวงศ์ (2562) สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้มีส่วนที่แตกต่างคือคนที่ไม่มีบุตร ปัจจัยด้านอารมณ์และความรู้สึกไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Variable	Total	Children		Income			Gender		Education	
		No	Yes	<25k	25-75k	>75k	Male	Female	BA	Maup
Push2										
Push1	0.960 ***	0.940 ***	0.964 ***	0.905 ***	0.965 ***	0.967 ***	0.953 ***	0.942 ***	0.973 ***	0.949 ***
Push5										
Push4	0.659 ***	1.256 ***	0.484 ***	1.130 ***	0.913 ***	0.401 ***	0.658 ***	0.683 ***	0.611 ***	0.705 ***
Push7	0.553 ***	0.424 *	0.689 ***	0.534 *	0.741 **	0.434 **	0.423 *	0.627 ***	0.454 **	0.632 ***
Push6	0.054	-0.246	0.073	-0.170	-0.328	0.333	0.201	-0.015	0.137	-0.023
Pull5										
Pull1	0.313 ***	0.177	0.289 ***	0.576 ***	0.244 **	0.211 **	0.206 *	0.348 ***	0.474 ***	0.140
Pull4	0.516 ***	0.626 ***	0.599 ***	0.299 ***	0.554 ***	0.613 ***	0.638 ***	0.461 ***	0.395 ***	0.665 ***
Decision										
Push2	0.127 ***	0.125 **	0.026	0.372 ***	0.094 *	0.108 **	0.116 **	0.140 ***	0.138 ***	0.128 ***
Push3	0.425 ***	0.298 ***	0.399 ***	0.194 ***	0.298 ***	0.514 ***	0.324 ***	0.505 ***	0.422 ***	0.455 ***
Push5	0.091 ***	0.049	0.083 **	0.073	0.122 **	0.094 **	0.131 **	0.075 **	0.132 ***	0.047
Pull2	0.137 ***	0.156 **	0.188 ***	0.078	0.183 ***	0.147 ***	0.153 ***	0.127 ***	0.144 ***	0.129 ***
Pull3	0.085 **	0.128	0.099 *	0.152 **	0.099	0.030	0.173 ***	0.021 ***	0.055	0.116 **
Pull5	0.136 ***	0.216 ***	0.161 ***	0.181 *	0.068	0.134 **	0.056	0.198 ***	0.095	0.155 ***
N	523	230	293	115	154	254	207	316	252	271
LogL	-23159	-6763.6	-13251	-4339.5	-6369	-11958	-9442.6	-13479	-10500	-12493
CFI	0.769	0.749	0.738	0.717	0.724	0.739	0.751	0.748	0.737	0.761
TLI	0.757	0.736	0.724	0.701	0.71	0.725	0.737	0.735	0.722	0.748
RMSEA	0.104	0.114	0.109	0.134	0.112	0.112	0.116	0.105	0.111	0.109

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญ 0.1 ** มีนัยสำคัญ 0.05 *** มีนัยสำคัญ 0.01

Push 1 ด้านสรีระหรือกายภาพ, Push 2 ด้านอารมณ์และความรู้สึก, Push 3 ด้านส่วนบุคลิก, Push 4 ด้านสถานภาพ, Push 5 ด้านสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร), Push 6 ด้านการพัฒนาตนเอง, Push 7 ด้านวัฒนธรรม, Pull 1 ด้านธรรมชาติ, Pull 2 ด้านสิ่งแวดล้อมสะดวก, Pull 3 ความสามารถในการเข้าถึง, Pull 4 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว, Pull 5 ด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร

2.ปัจจัยหลักด้านส่วนบุคคล มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Usal and Jurowski, (1994, p. 844-846) และ Yuan & McDonalds (1990, p. 42-44) ที่กล่าวว่า ความต้องการด้านบุคคลเป็นการใช้เวลาร่วมกับคนที่รักและครอบครัว และสอดคล้องกับ Pearce, (1983, p. 16-20); Cromton (1979, p. 408-424) กล่าวว่า ความต้องการที่จะเข้าสู่สังคมและรวมตัวกัน เป็นความต้องการที่จะให้รางวัลแก่ตนเอง ทั้งนี้ตัวแปรที่แตกต่างกัน ในด้านการมีเด็ก รายได้ เพศ และการศึกษา มีปัจจัยเชิงจิตที่เป็นปัจจัยหลักด้านส่วนบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งต่างจากงานวิจัยของ ปริศนา มั่นภา (2559) ที่กล่าวว่านักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวท่องเที่ยวแบบเชิงเกษตรที่แตกต่างกัน ยกเว้นนักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

3.ปัจจัยหลักด้านสถานภาพเชิงเกษตร (สวนเกษตร) โดยตรง พบว่า ความต้องการในการไปยังพื้นที่ใหม่ๆ ในรูปแบบการเกษตร เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dann (1981, p. 187-219) ที่ได้กล่าวถึงสถานภาพ เช่น ความต้องการในการแสวงหาโอกาส ไปยังสถานที่ที่ไม่เคยไป หรือสถานที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ ทั้งนี้ตัวแปรในด้านการมีเด็ก รายได้ เพศ การศึกษา มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในทุกตัวแปร ยกเว้น คนไม่มีบุตร คนมีรายได้น้อยกว่า 25,000 บาท มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจาก คนที่ไม่มีเด็กมักเดินทางท่องเที่ยวได้ง่ายและสะดวกกว่า อาจจะเดินทางท่องเที่ยวไปสถานที่อื่นไปกับเพื่อนหรือครอบครัว

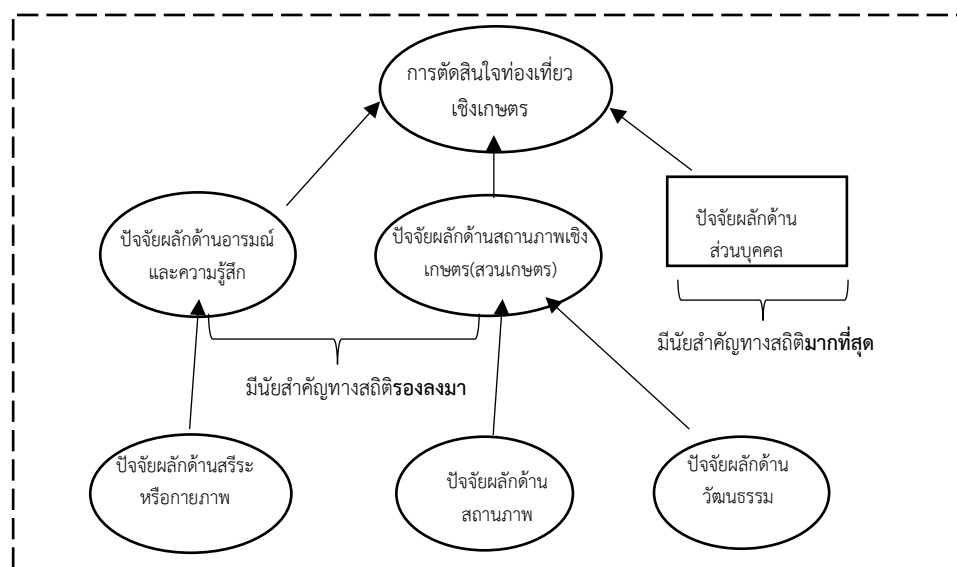
4.ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกจะเป็นร้านอาหาร ที่พัก แหล่งความรู้ ความปลอดภัย เป็นปัจจัยสำคัญต่อทุกตัวแปร ในการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pearce (1983, p. 16-20); Oh et al. (1995, p. 123-137) พบว่า ในด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการบริการที่ดี รวมถึงที่พักใกล้ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นการบริการข่าวสาร และแหล่งข้อมูลความรู้ที่ครบถ้วนด้วย ยกเว้นผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 25,000 บาท ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีผลต่อการตัดสินใจอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีรายได้น้อยอาจจะเลือกไปท่องเที่ยวเชิงเกษตรเนื่องจากประหยัดงบประมาณไม่ต้องจองโรงแรมแพง ๆ ในการไปท่องเที่ยว และได้สัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติในรูปแบบเชิงเกษตร เป็นการสัมผัสกับวิถีชีวิตที่แปลกใหม่ ได้เข้าใจกับธรรมชาติเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนิกา มะลาหอม (2563) ที่ได้ทำการเปรียบเทียบจำแนกตามรายได้ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในประเด็นเรื่องความสะดวกสบายของที่พัก โดยนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่ำ มีค่าคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจสูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้ปานกลาง-สูง

5.ปัจจัยด้านความสามารถในการเข้าถึง พบว่า การเดินทางที่สะดวกใช้เวลาไม่นาน มีเส้นทางเข้าสวนที่สะดวก มีรถโดยสารสาธารณะสำหรับให้บริการ ที่พร้อมและเพียงพอต่อการไปท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dann (1977, p. 184-194), McGehee, (1996, p. 45-57); Kim et al (2005, p. 169-180) ยกเว้นการ ไม่มีเด็ก ไม่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยด้านความสามารถในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเนื่องจากนักท่องเที่ยวที่ชอบเดินทางไปท่องเที่ยวแบบธรรมชาติหรือท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่างเป็นคู่แฟนที่ชอบเดินทางยังไม่มีภาระผูกมัดมากนัก การท่องเที่ยวโดยปราศจากการไม่มีเด็กจึงท่องเที่ยวได้เต็มที่มากกว่าการมีเด็ก รวมถึงผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาทปัจจัยด้านความสามารถในการเข้าถึงมีผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากมีรายได้และกำลังซื้อในการท่องเที่ยวสูง มีโอกาสในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและส่วนใหญ่จะขับรถไปเที่ยวเองจึงไม่ค่อยกังวลเรื่องความสามารถในการเข้ามากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ไชยมูลวงศ์ (2562) กล่าวว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้ต่อเดือนมากจะมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาก

6.ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร กล่าวคือ การแสดงเอกลักษณ์ที่เป็นจุดที่น่าสนใจของสถานที่ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fakaye & Crompton (1991, p.10-16) และ Usal & Jurowski (1994, p. 844-846) แหล่งท่องเที่ยวควรจะเน้นในด้านการบริการและสร้างจุดสนใจอันเป็นเอกลักษณ์ของสวนผลไม้เชิงเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพา หิริญกิตติ (2557) ที่กล่าวว่า การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผู้ประกอบการสวนผลไม้จะทำให้มีคนมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยการตกแต่งสถานที่ที่รับบริการลูกค้า การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างความประทับใจ ทั้งนี้จากผล การศึกษาครั้งนี้ เพศชายและผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร มี ผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปองค์ความรู้

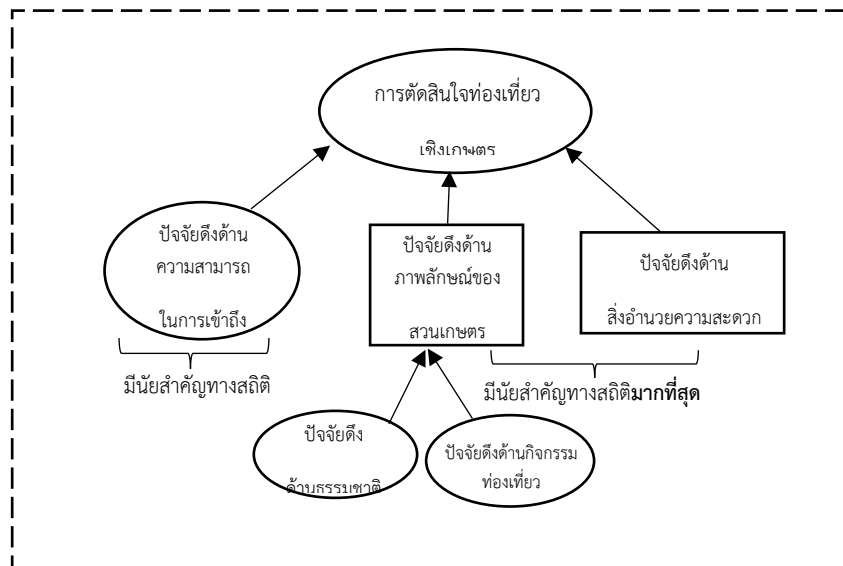
จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยหลักซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่เป็นแรงผลักดันให้คนไปท่องเที่ยวเชิงเกษตร มากที่สุดคือ ปัจจัยหลักด้านส่วนบุคคล ซึ่งแสดงถึงความปรารถนาจากภายในของนักท่องเที่ยวที่จะส่งผลต่อ พฤติกรรมการท่องเที่ยว หรือความต้องการออกไปแสวงหาผู้คนใหม่ๆ พบปะผู้คนในท้องถิ่น แสดงถึงการให้รางวัล แก่ตนเอง และ ปัจจัยรองลงมาอย่าง ปัจจัยหลักด้านอารมณ์และความรู้สึก รวมถึงปัจจัยหลักด้านสถานภาพเชิง เกษตร (สวนเกษตร) ก็นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรที่จะให้ความ สนใจ ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนทางด้านการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทั้งภายในและ ภายนอกประเทศหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการภายในของลูกค้า กลุ่มเป้าหมายด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 2 แรงจูงใจที่เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเป็นแรงจูงใจที่ดึงดูดให้คนมาเที่ยวเชิงเกษตร โดย ปัจจัยดังที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ปัจจัยดังด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ ปัจจัยดัง ด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญทั้งในด้านบริการร้านอาหาร ที่พัก ข้อมูลข่าวสาร แหล่งความรู้ และการดูแลรักษาความปลอดภัย การบริการที่ดีต้องก่อให้เกิดความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำได้ รวมถึงปัจจัยดังด้านธรรมชาติของสวนเกษตรและปัจจัยดังด้านกิจกรรมท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยดึงดูด นักท่องเที่ยวเช่นกัน และในปัจจัยรองลงมาคือ ปัจจัยดังด้านความสามารถในการเข้าถึงนั้นก็มีความสำคัญรวมถึง

การให้บริการการเดินทางและการขนส่งที่สะดวกจะส่งผลต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวของตนรวมทั้งนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 3 แรงจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

ผู้ประกอบการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีการบริหารจัดการทางด้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการเข้าถึง และด้านภาพลักษณ์ของสวนเกษตรที่ดีเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวมีความประทับใจและกลับมาเที่ยวใหม่ในครั้งถัดไป

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีกลยุทธ์ในด้านการตลาดเพื่อชักจูงให้คนมาเที่ยว อาทิเช่น (1) ควรมีการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ มีการจัดแคมเปญ จัดโปรโมชั่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดอารมณ์ความรู้สึกอยากมาท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยในด้านอารมณ์และความรู้สึก ได้แก่ นักท่องเที่ยวต้องการความสบายใจ ต้องการสัมผัสบรรยากาศที่ดีๆ ต้องการความสงบ มีความรู้สึกดีๆ เมื่อได้ทานผลผลิตการเกษตร เช่น ผลไม้ที่สวน (2) ควรมีการจัดกิจกรรมสำหรับครอบครัว โดยจัดโปรโมชั่นสุดพิเศษขึ้นสำหรับครอบครัวที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นปัจจัยในด้านส่วนบุคคล เพราะจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว อีกทั้งเป็นการแสวงหาพบปะผู้คนในท้องถิ่นผู้คนที่ไม่เคยรู้จัก และยังเป็นการให้รางวัลแก่ตนเองและครอบครัวอีกด้วย

หน่วยงานภาครัฐ

ภาครัฐควรมีการสนับสนุนการเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากยิ่งขึ้น
2. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใหม่ๆ รวมถึงปรับปรุงช่องทางการเข้าถึงผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อการท่องเที่ยว และออนไลน์
3. ส่งเสริมการเข้าถึง ในด้านการเดินทางที่สะดวกใช้เวลาไม่นาน เส้นทางเข้าสวนเกษตรมีความสะดวกสบายมีป้ายบอกทางเข้าชัดเจน ความปลอดภัยในการเดินทางไปเที่ยว มีรถโดยสารสาธารณะสำหรับให้บริการ รับ-ส่ง ถึงสวน สวนเกษตรเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

สำหรับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ได้แก่ (1) ศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของผู้ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2) แรงจูงใจของนโยบายภาครัฐที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวเชิงเกษตร (3) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นคนที่กำลังเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในขณะนั้นๆ

References

- Abraham H. Maslow. (1954). *Motivation and Personlity*. New York: Harpers and Row.
- Antara, M. & Prameswari, Y. A. (2018), Push and Pull Factors of Tourists Visit the Tourism Destination of Bali, Indonesia, *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 112-120
- Ammirato S, Felicetti AM, Raso C, Pansera BA & Violi A (2020). Agritourism and Sustainability: What We Can Learn from a Systematic Literature Review. *Sustainability*. 12(22):9575.
- Chaimoolwong, S., Fongmul, S., Rungkawat, N. and Sakkatat, P. (2019). Factors Affecting Thai Tourists' Motivations and Behaviors of the AgroTourism : Case Study of Mae Jam- Village, Mueang Pan District, Lampang Province. *Journal of Agri. Research & Extension* 37(3): 71-78.
- Chaiyarat, S., Sartmool, S. and Suwannasatit, S. (2020). Push and Pull Factors in Ecotourism by Community-Based in the Northern Area of Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(1), 211-224.
- Cromton, J. L. (1979). Motivation of pleasure vacations. *Annals of Tourism Research*, 6(4), 408-424
- Dann, G. M. S. (1981). Tourist motivation-an appraisal. *Annals of Tourism Research*, 8(2), 187-219.
- Dawwiankan, K., Pinta, L. (2020). The study of influence factors toward Tourism's decision making to Ecotourism destinations: The Royal Agricultural Station Angkhang and Inthanon. *Journal of Arts Management*, 4(2), 1-16.
- Fakaye, P. C. & Crompton, J. L. (1991). Image differences between prospective, first time and repeat visitors to the lower Rio Grande valley. *Journal of Travel Research*, 30(2), 10-16.
- Hirankitti, P. (2014). Agro-Tourism Behavior of Thai Tourists. *Journal of Suthiparithat Rajamangala University of Technology Thanyaburi*, 28(88), 362-384
- Iso-Ahola, S. E. (1982). Toward a social psychological theory of tourism motivation: A rejoinder. *Annals of Tourism Research*, 9, 256-262.
- Kakaew, K. (2015). Agrotourism behaviors of Thai tourists at Agricultural gardens in Rayong Province. A thematic paper for the degree of master of art, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University.
- Klenosky, D. B. (2002). The pull of tourism destinations: A means – end investigation. *Journal of Travel Research*, 40, 385-395.
- Khermkhan, J., Mankeb, P. (2017). Supply Chain Management for Agrotourism in Rayong Province. *Journal of the Association of Researchers*, 23(3), 98-110.
- Mannell, R. C., & Iso-Ahola, S. E. (1987). Psychological nature of leisure and tourism experience. *Annals of Tourism Research*, 14(3), 314-331.

- McGehee, N. G., Loker-Murphy, L. & Uysal, M. (1996). The Australian international pleasure travel market: Motivations from a Gendered perspective. *The Journal of Tourism Studies*, 7(1), 45-57.
- Munpao, P. (2016). Agrotourism decision making behaviors: a case study of Mahasawas canal in Nakornpatom Province. *Journal of Thonburi University*, 10(22): 104-110.
- Na Songkhla, T. (2013). Model of agricultural resources management for sustainable agro-tourism in Changklang District, Nakorn Si Tammarat Province. Thesis for the Degree of Doctor of philosophy Program, Tropical Agricultural Resource Management Prince, Songkla University.
- Nunti, C. (2009). Behavior of visitors in Thailand to the attractions in Mae Hong Son Province. Faculty of Economics, Chiang Mai University.
- Oh, H. C., Uysal, M., & Weaver, P. A. (1995). Product bundles and market segments based on travel motivations: A canonical correlation approach. *Journal Hospitality Management*, 14(2), 123-137.
- Pearce, P. L., & Caltabiano, M. (1983). Inferring travel motivation from traveler's experience. *Journal of Travel Research*, 21, 16-20.
- Perdue, R. R., Long, P. T., & Allen, L. (1987). Rural resident tourism perceptions and attitudes. *Annals of Tourism Research*, 14(3), 420-429.
- Rayapsi, W. (2008). Buddhist tourism behavior of Thai tourists and Foreigners who come to visit temples in the area of Rattanakosin Island, Bangkok. The Master of Science Degree in Ecotourism planning and Management, Srinakharinwirot University.
- Santeramo, F.G. & Barbieri, C. (2017). On the demand for agritourism: A cursory review of methodologies and practice. *Tour. Plan. Dev.*, 14, 139-148
- Usal, M. & Jurowski, C. (1994). Testing the push and pull Factors. *Annals of Tourism Research*, 21(4), 844-846.
- Yoon, Y. & Usal, M. (2005). An examination of the effects of motivation and satisfaction on destination loyalty: A structural model. *Tourism Management*, 26(1), 45-56.
- Yuan, S., & McDonalds, C. (1990). Motivational determinates of international pleasure time. *Journal of Travel Research*, 29(1).

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม
ของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

THE KNOWLEDGE AND UNDERSTANDING OF ACCOUNTING OF TRADITIONAL RETAIL SHOPS
A CASE STUDY OF AMPHUR MAEUNG, PHITSANULOK PROVINCE

รัตน์ชนก พรหมณศิริ และ บุษณีย์ เทวะ

Ratchanok Phramsiri and Bussanee Tewa

มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

Phitsanulok University

E-Mail : ratchanokp@plu.ac.th

Received 16 March 2022; Revised 14 June 2022; Accepted 16 June 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 352 ร้านค้า ซึ่งผู้วิจัยได้มาโดยวิธีทำการสุ่มแบบเจาะจง ได้จำนวนร้านค้าทั้งหมด 240 ร้านค้า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบ ได้แก่ t-test และ F-Fest ที่ระดับนัยสำคัญ ที่ 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D.=1.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้า มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=1.20) ด้านข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, S.D.=1.16) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, S.D.=1.11) 2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม จากการวิจัยพบว่า กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม มีการบันทึกบัญชีที่ไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่แท้จริง อยู่ในระดับมาก เมื่อดูจากปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้าแบบดั้งเดิม ดังนั้นควรมีภาครัฐ ภาคเอกชนหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าที่ถูกต้อง ตลอดจนควรมีการดูแลติดตามผลและให้คำปรึกษาการจัดทำบัญชีร้านค้า หรือจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าให้กับกลุ่มร้านค้าในตำบล

คำสำคัญ : การจัดทำบัญชี, ร้านค้าปลีก, บัญชีแบบดั้งเดิม

Abstract

The following are the goals of this study: 1) Research the knowledge and understanding of traditional retail store bookkeeping in Muang District, Phitsanulok Province. 2) To investigate the issues and challenges in traditional retail accounting in Muang District, Phitsanulok Province. A total of 352 stores were used for the following purposes: 1) Research the knowledge and understanding of traditional retail store bookkeeping in Muang District, Phitsanulok Province. 2) To investigate the issues and challenges in traditional retail accounting in Muang District, Phitsanulok Province. The researcher obtained a total of 352 stores through a specific random sampling get a total of 240 stores, research tools.

The analysis revealed that: 1) Traditional retailers' knowledge and understanding of bookkeeping in Muang District, Phitsanulok Province Overall, it was excellent ($\bar{x}=3.80$, S.D.=1.16). In terms of difficulties and obstacles in opening a merchant account, the average was high ($\bar{x}=3.85$, S.D.=1.20). The knowledge of store bookkeeping was at a high level ($\bar{x}=3.81$, S.D.=1.16), In terms of difficulties and obstacles in opening a merchant account, the average was high ($\bar{x}=3.74$, S.D.=1.11) 2) Issues and obstacles in traditional retailers' accounting According to the findings of the research, Traditional Retail Group There is inconsistency in the accounting record. As a result, there should be a government. The private sector or related parties are present to provide knowledge and understanding of the proper merchant account setup. In addition, take care to follow up and provide advice on merchant account preparation. or train groups of retailers in all 20 sub-districts on store account management.

Keyword : Bookkeeping, Retail, Traditional account

บทนำ

ธุรกิจการค้าปลีกเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับที่มนุษย์ได้เริ่มรู้จักการจับจ่ายใช้สอย ซึ่งได้มีการพัฒนามาจากแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ในอดีตมนุษย์ไม่มีสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน จึงใช้สิ่งของหรืออาหารของผู้หนึ่งมาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งการใช้ของแลกเปลี่ยน เกิดขึ้นจากการมีความต้องการและพึงพอใจในการที่จะได้สิ่งของนั้นตรงกัน โดยจะมีการแลกเปลี่ยนกันที่เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย แต่ในบางครั้งความต้องการในการแลกเปลี่ยนอาจไม่ตรงกัน มนุษย์จึงได้คิดค้นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนขึ้นมาก็คือเงิน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนมากขึ้น และเกิดเป็นรูปแบบการค้าปลีกในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันร้านค้าปลีกนั้นมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงไม่ว่าจะเป็นร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม หรือร้านค้าปลีกแบบสมัยใหม่ ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกอีกอย่างว่า “โชห่วย” จึงมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมานานและในปัจจุบัน ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตเป็นอย่างมาก ยังส่งผลต่อร้านค้าปลีกดั้งเดิมหรือร้านค้าโชห่วย ร้านค้าโชห่วยมีแนวโน้มจะลดลงและปิดตัวลงตามเป็นลำดับ แต่ร้านค้าปลีก-ค้าส่งเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจไทยเพราะมีสัดส่วน 16% ของ GDP ซึ่งการเติบโตในช่วง 10 ปี (พ.ศ.2551-2561) อยู่ที่ 6.8% ต่อปี และในปี 2561 ธุรกิจค้าปลีก-ค้าส่งในไทยเติบโต 8.5% จะเห็นได้ว่าจากข้อมูลข้างต้นจะ

พบว่า ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย แต่ในทางกลับกันร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของไทยมีจำนวนมากและมีการเติบโตในอัตราที่น้อยลงจากเมื่อก่อน ทำให้ส่งผลกระทบต่อกิจการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ดังนั้นร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมควรมีการปรับตัวต่อเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง (Retailing Model of Thailand)

จังหวัดพิษณุโลกอยู่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่ประมาณ 10,815,854 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,789,937.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.37 ของพื้นที่ภาคเหนือ และคิดเป็นร้อยละ 2.1 ของพื้นที่ทั้งประเทศ “เศรษฐกิจจังหวัดพิษณุโลกปี 2562 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.1 ตามการขยายตัวของทั้ง ด้านอุปสงค์ และอุปทานภายในจังหวัด และมีแนวโน้มขยายตัวใกล้เคียงกันที่ร้อยละ 3.2 ในปี 2563” (สำนักงานคลังจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มงานบริหารการคลังและเศรษฐกิจ) ร้านค้าปลีกในจังหวัดพิษณุโลกมีเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของคนเดียว ให้คนในครอบครัวช่วยกันดูแลกิจการ ผู้ประกอบกิจการส่วนมากมักไม่ได้เตรียมความพร้อมหรือให้ความสำคัญในการจัดการระบบบัญชีของกิจการ โดยมักขาดความสนใจในการทำบัญชีของกิจการ จึงไม่สามารถตรวจสอบที่มาที่ไปของเงินได้ ทำให้ไม่สามารถทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการที่แท้จริง จะรับรู้เพียงแค่ภาพรวม ส่วนร้านที่มีการจัดทำบัญชี บางร้านค้าก็ยังมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีที่ยังไม่ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้เมื่อถึงเวลาที่กิจการมีความจำเป็นต้องขยายกิจการหรือด้วยเหตุผลอื่นใดก็ตาม การขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินจึงมักจะเกิดอุปสรรค และข้อขัดขัดต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการขอเครดิตและมาตรฐานในการตรวจสอบ เนื่องจากสถาบันทางการเงินไม่เชื่อถือเอกสารทางการเงินที่กิจการนำมาเสนอประกอบเป็นหลักฐานในการกู้ยืม ซึ่งในบางกรณีความไม่ชัดเจนของระบบบัญชี ยังส่งผลให้เกิดข้อสงสัยไปถึงความเป็นไปได้ของธุรกิจของผู้ประกอบการนั้น ว่าจะสามารถดำเนินกิจการไปได้ด้วยดี อย่างที่แจ้งบอกไว้ในแผนธุรกิจหรือไม่ และกิจการร้านค้าปลีกขนาดย่อม ยังพบเจอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดทำบัญชีและไม่ทราบถึงวิธีแก้ไขที่แท้จริง บางกิจการ ก็จะใช้ปัญหาหรืออุปสรรคในการจัดทำบัญชีได้ไม่ตรงจุดหรือบางกิจการไม่ทราบถึงปัญหาในการจัดทำบัญชีร้านค้า

เขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ประมาณ 750.810 ตารางกิโลเมตร (474,250 ไร่) มีอาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอพรหมพิราม และอำเภอวัดโบสถ์ ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอบางระกำ และอำเภอบางกระทุ่ม ทิศตะวันออก อำเภอวังทอง ทิศตะวันตก บางระกำ และอำเภอกงไกรลาศของจังหวัดสุโขทัย มีจำนวนประชากรทั้งหมด 270,239 คน แยกเป็นชาย 132,391 คน หญิง 137,840 คน อำเภอเมืองพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของจังหวัด ทั้งทาง เครื่องบิน รถไฟ รถยนต์ และทางน้ำ มีการปกครองแบ่งออกเป็น 20 ตำบล 171 หมู่บ้าน เขตอำเภอเมืองมี 20 ตำบล ประกอบด้วยตำบล ในเมือง , วังน้ำคู้ , วัดจันทร์ , วัดพริก , ท่าทอง , ท่าโพธิ์ , สมอแข , ดอนทอง , บ้านป่า , ปากโทก , หัวรอ , จอมทอง , บ้านกร่าง , บ้านคลอง , พลายชุมพล , มะขามสูง , อรัญญิก , บึงพระ , ไร่ขุดดอน , จั้วงาม ซึ่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีร้านค้าจำนวนมากซึ่งไม่รู้จำนวนประชากรที่แน่นอน

ด้วยเหตุผลดังที่นำเสนอมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงความสนใจและต้องการทราบถึงการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และเพื่อศึกษาถึงการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยผลจากการวิจัยสามารถเป็นประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการจัดทำบัญชีต่อไป ผลจากข้อค้นพบจากการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ในด้านการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จของกิจการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

อธิบายขั้นตอนการวิจัยด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย โดยกล่าวถึงแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมหรือร้านค้าโชห่วยที่เปิดกิจการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีร้านค้าจำนวนมาก ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ที่มีอยู่ในเขตพื้นที่ 20 ตำบล ซึ่งมีจำนวน 352 ร้านค้า (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพิษณุโลก, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เจ้าของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมหรือร้านค้าโชห่วย ที่เปิดกิจการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยกำหนดให้สัดส่วนของประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เก็บเฉพาะเจ้าของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ร้านค้าละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 240 ร้านค้า

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้าง เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลกโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 6 ข้อประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับ

การศึกษา ประสบการณ์การเปิดกิจการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และทุนในการเปิดกิจการ ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบคำถามที่ให้ผู้ตอบคำถามที่ให้ผู้ตอบตามตัวเลือกที่กำหนดให้ ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม โดยแบ่งเป็น 2 ด้านคือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า ,ข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชี 2) ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้า ซึ่งได้กำหนดระดับ ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert scale

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนของการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ตามกรอบแนวคิดและศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัยที่คล้ายคลึงกัน

2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากแบบสัมภาษณ์ของงานวิจัยนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นมาเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เพื่อหาค่าความสอดคล้องกันของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence) (IOC) โดยผู้วิจัยเลือกข้อคำถามในระดับค่าความสอดคล้องที่ 0.60 – 1.00 นำมาจากสูตรของ (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2558)

3) นำแบบสอบถาม ไปปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะและนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งเพื่อความถูกต้อง

4) นำเครื่องมือไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม จากสูตรของ ไพศาล วรคำ (2559) โดยต้องมีระดับค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.853

5) จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อไปรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย ได้ติดต่อเพื่อความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีการรวบรวมข้อมูล 2 แบบ คือ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยแหล่งข้อมูลมีดังนี้

1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นจากเจ้าของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมหรือร้านค้าโชห่วย ที่เปิดกิจการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยกำหนดให้สัดส่วนของประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เก็บเฉพาะเจ้าของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ร้านค้าละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 240 ร้านค้า คิดเป็นร้อยละ 68.18 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ ซึ่งได้แก่ ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ ระเบียบ วารสาร งานวิจัย หนังสือต่างๆ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ดำเนินการหาค่าทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ตามขั้นตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย นำมาวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบัญชีร้านค้าแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก นำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Means) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของระดับการมีส่วนร่วมได้กำหนดเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ (สัมฤทธิ์ เก่งเพ็ง)

ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำบัญชีของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Means) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของระดับการมีส่วนร่วมได้กำหนดเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบ ได้แก่ t-test และ F-Fest ที่ระดับนัยสำคัญ ที่ 0.05 (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลการวิจัยได้ตั้งนี้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” แบ่งผลการสรุปออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเปิดกิจการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทุนในการเปิดธุรกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเปิดกิจการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทุนในการเปิดกิจการ ดังนี้

1) เพศ

กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 75.42 และเป็นเพศชาย จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 24.58

2) อายุ

กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25 – 44 ปี มีจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 66.25 เป็นช่วงอายุ 45-60 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 22.08 และช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี มีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.67

3) ระดับการศึกษา

กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาอนุปริญญาจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 เป็นระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 25.42 ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 17.08 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 11.25

4) ประสบการณ์การเปิดกิจการ

กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเปิดร้าน 1-5 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 เป็นประสบการณ์ 6-10 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 32.92 ประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 19.58 และประสบการณ์ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50

5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยในช่วง 15,000-20,000 บาท จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รายได้ 10,000-15,000 บาท จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 รายได้ 20,000 ขึ้นไปจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.67 รายได้ 5,000 – 10,000 บาท ขึ้นไปจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

6) ทุนในการเปิดกิจการ

กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ส่วนใหญ่ใช้ทุนในการเปิดกิจการ 50,000 – 100,000 บาท จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 47.08 ทุนในการเปิดกิจการ 100,000 บาท จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 และทุนในการเปิดกิจการต่ำกว่า 50,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า	3.74	1.11	มาก	3
2. ด้านข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชี	3.81	1.16	มาก	2
3. ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้า	3.85	1.20	มาก	1
รวม	3.80	1.16	มาก	

จากตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D.=1.16) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=1.20) รองลงมาคือด้านข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, S.D.=1.16) และด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, S.D.=1.11)

ตารางที่ 2 ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ
1. มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี	3.75	1.14	มาก	2
2. มีความรู้ความเข้าใจในการจดบันทึกบัญชีตามหลักการ ของบัญชีได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน	3.52	1.18	มาก	4
3. มีความรู้ความเข้าใจในหลักบัญชี 5 หมวด ได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย	3.67	1.21	มาก	3
4. มีความเข้าใจความหมายของรายการการค้า	3.42	1.21	มาก	5
5. มีความรู้และความเข้าใจในความหมายของบัญชีรายรับ- รายจ่าย และคงเหลือ	4.33	0.79	มากที่สุด	1
รวม	3.74	1.11	มาก	

จากตารางที่ 2 ตารางข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, S.D.=1.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของบัญชีรายรับ-รายจ่าย และคงเหลือ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.79) รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, S.D.=1.14) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความเข้าใจความหมายของรายการการค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.42$, S.D.=1.21)

ตารางที่ 3 ข้อมูลด้านการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชีของผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้านข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชี	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ
1. ท่านคิดว่าการบันทึกบัญชีมีประโยชน์ต่อธุรกิจของท่าน	3.60	1.16	มาก	9
2. ท่านคิดว่าการจัดทำบัญชีมีความสำคัญต่อร้านค้าปลีก แบบดั้งเดิม	3.48	1.24	มาก	10
3. มีการบันทึกบัญชีตามหลักขั้นตอนการบันทึกบัญชี	3.96	1.12	มาก	2
4. มีการบันทึกรายการค้าอย่างสม่ำเสมอ	3.84	1.33	มาก	4
5. มีการจัดทำงบแสดงรายรับ-รายจ่าย	3.71	1.16	มาก	7
6. มีการจำแนกรายการบัญชีตามหมวดหมู่	3.65	1.26	มาก	8
7. มีการบันทึกบัญชีของร้านค้ามีความครบถ้วนและสมบูรณ์ตามระบบบัญชี	3.75	1.36	มาก	6
8. มีการจำแนกรายการบัญชีตามหมวดหมู่ จำแนกรายการว่าเป็นสินทรัพย์ส่วนตัวออกจากสินทรัพย์กิจการ	4.37	0.90	มากที่สุด	1
9. มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดทำบัญชี	3.84	1.03	มาก	5
10. รูปแบบในการจัดทำบัญชีในกิจการให้ความสะดวกและง่ายในการบริหารกิจการ	3.90	1.02	มาก	3
รวม	3.81	1.16	มาก	

จากตารางที่ 3 ตารางข้อมูลด้านการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชีของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ด้านข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชี ของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, S.D.=1.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการจำแนกรายการบัญชีตามหมวดหมู่ จำแนกรายการว่าเป็นสินทรัพย์ส่วนตัวออกจากสินทรัพย์กิจการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.90) รองลงมา มีการบันทึกบัญชีตามหลักขั้นตอนการบันทึกบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$, S.D.=1.12) และ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านคิดว่าการจัดทำบัญชีมีความสำคัญต่อร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.48$, S.D.=1.24)

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของ
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 4 ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้า ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้า	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ
1. ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า	3.85	1.39	มาก	5
2. มีความสับสนในเอกสารทางการบัญชี	3.47	1.35	มาก	8
3. ไม่มีเวลาในการบันทึกบัญชี	4.05	1.24	มาก	2
4. ไม่มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำบัญชี	3.52	1.29	มาก	7
5. ค่าใช้จ่ายในการจัดทำบัญชีสูง	3.77	1.25	มาก	6
6. ไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าที่ถูกต้อง	3.92	1.20	มาก	4
7. มีการบันทึกบัญชีที่ไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่แท้จริง	4.17	1.06	มาก	1
8. ข้อมูลบัญชียังไม่มีความถูกต้องและครบถ้วน	4.01	0.84	มาก	3
รวม	3.85	1.20	มาก	

จากตารางที่ 4 ตารางข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี กลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้า ของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=1.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการบันทึกบัญชีที่ไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่แท้จริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$, S.D.=1.06) รองลงมา ไม่มีเวลาในการบันทึกบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$, S.D.=1.24) ข้อมูลบัญชียังไม่มีความถูกต้องและครบถ้วน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.84) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความสับสนในเอกสารทางการบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.47$, S.D.=1.35)

สรุปผลการนำเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผลการดำเนินการสัมภาษณ์ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม เพื่อเสนอเป็นแนวทางการดำเนินการปฏิบัติงานด้านการจัดทำบัญชีของกลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีความคิดเห็นดังนี้

1.ด้านความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมยังไม่เข้าใจรายการค้าทางบัญชี และหลักบัญชีทั่วไปซึ่งไม่สามารถแยกได้ รวมถึงยังไม่เคยได้เรียนรู้เกี่ยวกับความหมายของการบัญชีรายรับ - รายจ่าย และยอดคงเหลือ ที่ถูกต้องตามหลักการบัญชี ถึงอย่างไรก็มีการจดบันทึก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการจดแบบสะดวก ตามความเข้าใจของตัวเอง และไม่ยุ่งยากจนเกินไป

2. ด้านข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชี ส่วนใหญ่ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมคิดว่าการจัดทำบัญชียังมีความสำคัญ และถ้ามีการกำหนดรูปแบบที่ชัดเจนในการทำบัญชีเพื่อแสดงรายรับ - รายจ่าย และแยกตามหมวดหมู่ แบบง่ายๆ ก็สามารถจัดทำได้และถือว่ามีความประโยชน์ต่อธุรกิจในอนาคต

3. ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้า ส่วนใหญ่จะให้ความเห็นว่า การจดบันทึกบัญชียังมีไม่มากพอ เนื่องจากต้องค้าขาย ไม่มีเวลาในการจดบันทึก ยังไม่มีความครบถ้วนถูกต้อง จึงไม่สามารถทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายที่แท้จริงต่อเดือน

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเปิดร้าน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทุนในการเปิดธุรกิจ

ตารางที่ 5 แสดงการทดสอบความแตกต่างระหว่างเพศ

เพศ	จำนวน(คน)	ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	t	df	Sig
ชาย	59	24.58	0.44	2.168	239	0.117
หญิง	181	75.42	0.45			
รวม	240					

*มีนัยสำคัญทางสถิติ (0.05)

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์เพศที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ในระดับนัยสำคัญที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า เพศที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 6 แสดงการทดสอบความแตกต่างระหว่างอายุ

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	df	Sig
อายุต่ำกว่า 25 ปี	28	3.55	0.45	5.464	239	0.061
อายุ 25 – 44 ปี	159	3.84	0.47			
45 – 60 ปี	53	3.83	0.33			
รวม	240					

*มีนัยสำคัญทางสถิติ (0.05)

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์อายุที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ในระดับนัยสำคัญที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า อายุที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 7 แสดงการทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	df	Sig
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	61	3.83	0.41	10.730	239	0.260
อนุปริญญา	111	3.66	0.45			
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	41	4.00	0.36			
สูงกว่าปริญญาตรี	27	4.07	0.44			
รวม	240					

*มีนัยสำคัญทางสถิติ (0.05)

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 8 แสดงการทดสอบความแตกต่างระหว่างประสบการณ์การเปิดร้าน

ประสบการณ์การเปิด ร้าน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	df	Sig
ต่ำกว่า1ปี	30	4.00	0.37	2.989	239	0.053
1-5ปี	84	3.82	0.43			
6-10ปี	79	3.78	0.44			
10ขึ้นไป	47	3.70	0.50			
รวม	240					

*มีนัยสำคัญทางสถิติ (0.05)

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ประสบการณ์การเปิดร้าน ที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า ประสบการณ์การเปิดร้านที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 9 แสดงการทดสอบความแตกต่างระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	df	Sig
รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท	6	3.98	0.33	2.866	239	0.104
รายได้ 5,000-10,000 บาท	20	4.10	0.33			
รายได้ 10,000-15,000 บาท	66	3.80	0.42			
รายได้ 15,000-20,000 บาท	120	3.75	0.43			
รายได้ 20,000 ขึ้นไป	28	3.82	0.58			
รวม	240					

*มีนัยสำคัญทางสถิติ (0.05)

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 10 แสดงการทดสอบความแตกต่างระหว่างทุนในการเปิดธุรกิจ

ทุนในการเปิดธุรกิจ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	F	df	Sig
ต่ำกว่า 50,000 บาท	15	4.13	0.34	5.689	239	0.051
50,000 – 100,000 บาท	113	3.74	0.43			
100,000 บาทขึ้นไป	112	3.83	0.45			
รวม	240					

*มีนัยสำคัญทางสถิติ (0.05)

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ทุนในการเปิดธุรกิจที่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า ทุนในการเปิดธุรกิจที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การอภิปรายผล

1. จากการวิจัย เรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า จะส่งผลให้การจะทำบัญชีร้านค้าเป็นไปตามหลักการของบัญชีได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนมีความสำคัญต่อธุรกิจในการดำเนินกิจการและการวางแผนในอนาคต และยังมีประโยชน์ต่อธุรกิจของท่าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลลดา เหมะจุลิน , นฤมล ชินวงศ์ , ยุทธนา จันทรพิตุ (2561) เรื่อง ปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประเภทจักสาน ในจังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประเภทจักสาน จังหวัดอุดรธานี โดยส่วนใหญ่กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ทั้ง 13 กลุ่ม ได้มีการจดบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ต้นทุนในการผลิต ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งเป็นการบันทึกบัญชี แบบง่ายๆ ในสมุดบัญชีในแต่ละวันเท่านั้น ซึ่งผู้บันทึกบัญชีไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบัญชีมากนัก โดยส่วนใหญ่แล้วการบันทึกรายการทางบัญชีจะใช้สมุดบัญชีเพียงไม่กี่เล่มเท่านั้น โดยมุ่งหวังต้องการทราบถึงผลกำไรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มากกว่าการลงบัญชีให้ถูกต้องตามหลักการบัญชีและไม่มีการจัดเก็บข้อมูลทางการบัญชี โดยละเอียด ครบถ้วน ซึ่งส่งผลต่อการนำข้อมูลผลการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาเปรียบเทียบกันในแต่ละปีเพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน หรือลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น รวมทั้งนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการวางแผนงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พิศา วรรณวิจิตร , ปวีณา กองจันทร์ (2560) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่าความรู้ทางด้านบัญชีและความเข้าใจในขั้นตอน การทำบัญชีมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.5 และ 0.01 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ในการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยผู้ทำบัญชีที่มีความรู้ทางด้านบัญชี เข้าใจ หลักการพื้นฐานทางบัญชีทั้งการบันทึกรายการและที่มาของ ตัวเลข รวมถึงผู้ทำบัญชีจะต้องมีความเข้าใจใน ขั้นตอนการทำบัญชีที่ทางหน่วยงานภาครัฐกำหนดให้ทำ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนการจัดทำบัญชีควรกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์และง่ายต่อการ นำไปปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ทำบัญชีสามารถเข้าใจขั้นตอนต่างๆ ได้ไม่ยาก นอกจากนี้ ผู้ทำบัญชีที่ไม่มีความเข้าใจใน ขั้นตอนการจัดทำบัญชี จะไม่สามารถทำบัญชีได้ครบถ้วน ตามระเบียบข้อบังคับ ให้ข้อคิดเห็นว่า เหตุที่ผู้ทำ บัญชีไม่ให้ความสำคัญกับ ขั้นตอนการจัดทำบัญชีของภาครัฐ อาจเพราะระบบบัญชีมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ยาก ต่อการนำมาปฏิบัติดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกแบบระบบบัญชีให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและ สามารถปฏิบัติได้ จึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ปฏิบัติและกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร อุดมลาภ (2563) เรื่อง ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของเจ้าหน้าที่การเงิน และบัญชีในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีโดยรวม และเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตาม กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการเงินและบัญชี ด้านบริหารจัดการทางการเงินและบัญชี และด้านการควบคุม คุณภาพงานการเงินและบัญชี อยู่ในระดับมาก เนื่องจากในการปฏิบัติงานทางการเงินและบัญชีเจ้าหน้าที่ การเงินและบัญชีต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้และปฏิบัติงานให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเงินและบัญชี เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีต้องมีความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอนและหลักปฏิบัติในการรับ-จ่ายเงินและต้องสามารถตรวจสอบเอกสารหลักฐานการรับ- จ่ายเงินให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การบริหารจัดการ ด้านการเงินเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง รัดกุมและสามารถควบคุมได้ และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีต้อง รักษาระดับคุณภาพของผลงานโดยมีการตรวจสอบด้วยความละเอียด รอบคอบ แม่นยำ เพื่อป้องกันหรือลด ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น มีการให้คำแนะนำยืดหยุ่น และผ่อนปรนในการให้บริการโดยรักษามาตรฐานในการ ปฏิบัติงาน จึงทำให้เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้ให้ความสำคัญกับความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงานเป็น อย่างยิ่ง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เรื่องความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่ามี ปัญหาดังนี้ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี มีการบันทึกบัญชีที่ไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่ทราบถึงรายได้ และค่าใช้จ่ายต่อ เดือนที่แท้จริง ขาดความเชี่ยวชาญในการจัดทำบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลชนก โฆษิตคณิน , ชนิดาภา ดีสุขอนันต์ และวรเทพ ตรีวิจิตร (2560) เรื่อง ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการ พัฒนาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำ บัญชีของผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐมโดยรวมอยู่ในระดับมากระดับการศึกษาต่างกันให้ ความสำคัญกับประเด็นปัญหาทุกด้านแตกต่างกัน มีปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีในด้านความรู้ ความสามารถด้านเอกสารและวิธีการจัดทำบัญชี และเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานในการจัดทำบัญชี ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไฮดา สุดินปรีดา (2563) เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ใน อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส มีการบันทึกบัญชีด้วยมือ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความสะดวกในการปฏิบัติงานความรวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วนและแม่นยำ เพราะการบันทึกบัญชีด้วยมือ จำเป็นที่จะต้องใช้เวลาละเอียดในการจดบันทึกและการคำนวณตัวเลข การบันทึกบัญชีในรูปแบบนี้มีความปลอดภัยในการใช้งาน การจัดทำบัญชีค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับการบันทึกบัญชีด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพราะไม่สามารถกำหนดรหัสผ่านสำหรับการเข้าใช้งานได้เหมือนกันคอมพิวเตอร์ อีกทั้งในส่วนเรื่องของการเปรียบเทียบข้อมูลย้อนหลังทำได้ยาก เนื่องจากจำเป็นที่จะต้อง ค้นหาสมุดบัญชีเล่มที่ต้องการเปรียบเทียบ ซึ่งแตกต่างจากคอมพิวเตอร์ที่สามารถดึงข้อมูลย้อนหลังมาเปรียบเทียบได้ตลอดเวลา ปัญหาด้านความร่วมมือและการประสานงาน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า วิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในเรื่องการให้ความร่วมมือของประธานกลุ่มในการให้ข้อมูลทางการเงินบัญชี และความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มในการจัดทำบัญชี ทั้งนี้อาจเนื่องจากการที่บุคคลเหล่านี้ยังไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับนิรมล จานงศรี วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน (2562) เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของงานการเงินและบัญชีคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความเป็นจริงระดับมาก เรียงตามลำดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านข้อมูลด้านบุคลากร และด้านการควบคุมในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คือปัญหาด้านข้อมูล พบว่า คณะ/หน่วยงาน ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการขาดความรู้ความเข้าใจวิธีการแยกประเภทเอกสารบัญชี รายละเอียดของเอกสารมีความซ้ำซ้อน การแยกประเภทรายได้ การวางระบบบัญชีปัญหาการจัดระเบียบเอกสารการบันทึกบัญชีให้ถูกต้องส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน รวมถึงปัญหาการรับงานและการส่งงานต่อให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้านค้ามีความรู้และความเข้าใจในรายรับ - รายจ่าย และคงเหลือ ในแบบง่าย มีการบันทึกบัญชีแบบง่ายเพราะมีความเข้าใจในการบันทึกบัญชีแบบพื้นฐาน ดังนั้นภาครัฐควรให้การสนับสนุนการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของกลุ่มร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ให้มีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง ซึ่งควรมีการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความรู้ให้แก่ผู้จัดทำบัญชี
2. ด้านข้อมูลในการจัดทำบัญชีร้านค้าและรูปแบบการจัดทำบัญชีพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้านค้า มีการจำแนกรายการบัญชีตามหมวดหมู่ได้ จำแนกรายการว่าเป็นสินทรัพย์ส่วนตัวออกจากสินทรัพย์กิจการ แต่มีการบันทึกบัญชีของร้านค้าไม่เป็นตามหลักบัญชี มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดทำบัญชีแค่บางร้านเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่สูง เจ้าของกิจการไม่ให้ความสำคัญกับเอกสารทางบัญชีเท่าที่ควร อยากให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีความใส่ใจในการจัดทำบัญชีมากขึ้น รอบคอบในการจัดทำมากขึ้น เนื่องจากการบันทึกบัญชีมีประโยชน์ต่อธุรกิจ และยังมีความจำเป็นต่อการดำเนินงาน
3. ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีร้านค้าพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้านค้า ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีร้านค้า มีการบันทึกบัญชีที่ไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่แท้จริง มีความสับสนในเอกสารทางการเงิน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดทำบัญชีร้านค้าที่ถูกต้อง ควรมีสื่อเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจง่ายในการตอบคำถามในด้านการจัดทำบัญชีของร้านค้า หรือมีตัวแทนในแต่ละพื้นที่ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ และภาครัฐควรสนับสนุนในการใช้เทคโนโลยีในการทำบัญชีให้มีราคาที่น้อยลง เพื่อสนับสนุนให้ร้านค้ามีการจัดทำบัญชีที่เพิ่มขึ้น

References

- Kalaya Vanichbancha. (2015). Using SPSS for Windows in data analysis (27th edition). Bangkok: Department of Statistics Faculty of Commerce and Accountancy Chulalongkorn University.
- Chonkanok Kositkanin, Chanidapa Dee Sukanan and Wora Thep Triwichit. (2017). Problems, obstacles and guidelines for accounting development. Community Enterprise Nakhon Pathom Province Wara San, Humanities Social science and art. Silpakorn University. Year 10 (Issue 3).
- Chollada Hemathaulin, Narumon Chinnawong, Yuthana Chanpitu. (2018). Problems in the preparation of community visa OTOP products in Udon Thani Province Journal of the School of Graduate Asia. Asian College. Year 8 (Issue 1).
- Teerawut Ekakul. (2000). Research methods, behavioral and social sciences. Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani Rajabhat Institute
- Niramon Chamnongsi (2019). Factors affecting problems and obstacles in the operation of financial and accounting work Faculty of Public Health Community Public Health Journal, National Health Security Office, Maha Sarakham University. Year 5 (No. 4),
- Naphap Udonlab. (2020). Knowledge and understanding of financial and accounting operations. Of financial and accounting staff at Maha Sarakham University Journal of politics and administration. Maha Sarakham University Year 10 (No. 1)
- Pimpisa Wanwichit, Pawina Kongchan. (2017). Factors that affect the efficiency of the accounting of the savings group for production. In Maha Sarakham Province Wara San, Humanities Social science and art. Silpakorn University. Year 10 (No. 3).
- Phaisan Worakham. (2016). Education Research. Search 18 September 2021, from <http://autolib.rmutl.ac.th/catalog/bibitem.aspx?bibid>
- Samrid Kangpheng and Prayut Chusut (2014). Leadership in globalization: concepts and research 2. Khon Kaen: Doctor of Philosophy Program Educational Administration Program. Khon Kaen University
- Hyada Sudprida. (2020). Problems and obstacles of the organizer of community host in Mueang District. Narathiwat Province National and International Hat Yai Conference, 11. Hat Yai University.

พัฒนาการของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทย

THE DEVELOPMENT OF THE PARTICLES “/lâw/ and “/làʔ/” IN THAI

ภัสร์วริญญ์ เอี่ยมสอาด¹, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และ เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา

Bhasrvarin Iamsa-ard, Wilaisak Kingkham and Methawee Yuttapongtada

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Humanities Kasetsart University

Email: arpond.ia@ku.th¹

Received 26 March 2022; Revised 14 June 2022; Accepted 29 June 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางหน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย - ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) การจัดเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 สมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ สมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งออกเป็น 25 ทศวรรษ จำแนกหมวดคำโดยการใช้กรอบประโยคทดสอบ (Phanupong, 1995) และเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า “เล่า” เป็นคำเดียวที่เป็นคำเนื้อหา ประเภทคำกริยา สมัยสุโขทัยปรากฏเพียงหน้าที่เดียว คือ คำลงท้าย สมัยอยุธยาและสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 มี 3 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา ส่วนมูลฐานในการประสมคำและคำลงท้าย สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นไป มี 5 หน้าที่ คือ คำกริยา ส่วนมูลฐานในการประสมคำ วลีตายตัว นามวลีแปลง และคำลงท้าย คำว่า “ละ” ปรากฏครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 - 5 ทำหน้าที่เป็นคำลงท้าย และสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน มีหน้าที่เพิ่มอีกประการหนึ่ง คือ วลีตายตัว ในด้านความหมาย คำว่า “เล่า” เป็นเพียงคำเดียวที่มีความหมายประจำ คือ ‘พูด, บอกให้ผู้อื่นฟัง’ ทั้งยังมีความหมายทางไวยากรณ์ และวัจนปฏิบัติเช่นเดียวกับคำว่า “ละ” ได้แก่ ความหมายแสดงการบอกเล่า การชี้แนะ ความรู้สึก การเกิดซ้ำ ความหมายเหตุผล การเริ่มต้น และการยุติ

คำสำคัญ : เล่า, ละ, คำลงท้าย, พัฒนาการ

Abstract

The objectives of this research were to study the functions and meanings of the particles “/lâw/” and “/làʔ/” in Thai since the Sukhothai period to the reign of King Rama IX-the present day). (B.E. 2564) The data collection was divided into 3 periods, namely: 1) the Sukhothai period 2) the Ayutthaya period, and 3) the Rattanakosin period. The Rattanakosin period was divided into 25 decades. “/lâw/” and “/làʔ/” were classified by sentence test frame (Phanupong, 1995) and semantic criteria.

The research revealed that /lâw/ is the only word that is a content word, a verb type. In the Sukhothai period, there appeared to be only one function; the particle. The Ayutthaya period and the reign of King Rama III, /lâw/ had three functions; verbs, compounding, and particles. From the reign of King Rama IV onwards, there are five functions: verbs, compounding, fixed phrases, nominalization, and particles. The first of /lâw/ appeared during the reign of King Rama IV–V as the particle. And from the reign of King Rama IX to the present day, there has been another function: a fixed phrase. In terms of meaning, the word /lâw/ is the only one that has a content meaning: "speak, tell others." Moreover, /lâw/ has grammatical and practical meanings like /lâw/ namely affirmative meaning, instructive meaning, expressive meaning, repetitiveness meaning, cause-effect meaning, initiation meaning, and cessation meaning.

Keywords: /lâw/, /lâw/, particles, development

บทนำ

คำลงท้าย เป็นคำที่ปรากฏอยู่ท้ายสุดของประโยค หรืออาจปรากฏอยู่ในตำแหน่งท้ายส่วนของประโยค (Phanupong, 1995) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (The Royal Institute, 2013) นิยามความหมายของคำลงท้ายไว้ว่า คำที่เขียนไว้ท้ายจดหมายก่อนลงชื่อ เป็นความหมายของคำลงท้ายที่ใช้ในจดหมายหรือหนังสือราชการซึ่งสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ และไม่ใชความหมายทางไวยากรณ์ อาจกล่าวได้ว่า คำลงท้ายทางไวยากรณ์เป็นคำวิเศษณ์ประเภทหนึ่ง อาทิ คำว่า “นะ” เป็นคำวิเศษณ์ทำหน้าที่ประกอบท้ายคำอื่น บอกความเชิงอ่อนวอน บังคับ หรือเน้นให้หนักแน่น เป็นต้น

ลักษณะพิเศษของคำลงท้ายในภาษาไทย คือ สัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรม ใช้แสดงความรู้สึก ความสนิทสนม และระดับความอาวุโส (Phanupong, 1995) เป็นหน่วยคำที่ไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งต้นกริยาวลีได้ ทั้งยังแสดงสถานะทางไวยากรณ์ เช่น การณลักษณะ ทศนคติของผู้พูด (Thomson, 1965) ซึ่งคำลงท้ายมีบทบาทสูงต่อความหมายโดยรวมของประโยคด้วย

คำลงท้าย “เล่า” เป็นคำที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (The Royal Institute, 2013) กำหนดให้เป็นคำกริยาซึ่งเป็นคำเนื้อหา ชนิดหนึ่ง มีความหมายว่า พูดหรือบอกเรื่องราวให้ผู้ฟังข้อสังเกตสำคัญของคำกริยา “เล่า” คือ ความหมายของคำกริยา “เล่า” มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงไปสู่คำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” หรือไม่ หากสัมพันธ์กันทางภาษาย่อมแสดงให้เห็นว่าคำดังกล่าวเป็นคำหลายหน้าที่ อันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทุกภาษา

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การปรากฏใช้ของ “เล่า” และ “ละ” มีลักษณะแปรผกผันกัน กล่าวคือ คำลงท้าย “เล่า” พบใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาในหลายปริบท ดังข้อมูลภาษาจากไตรภูมิภคา เช่น “...ชื่อภูมิ ๓ อันนั้นเล่า อันนี้ ชื่อว่ากามภูมิ อันนี้ชื่อว่ารูปภูมิ อันนี้ชื่อว่าอรุณภูมิ” (Fine Arts Department, 2012) แต่เมื่อเข้าสู่สมัยปัจจุบันพบว่า คำลงท้าย “ละ” ปรากฏแทนที่ในตำแหน่งเดียวกัน เช่น “ถ้าไม่ยากคบบกับใครก็ต้องรู้จักปฏิเสธให้ได้คิดหา ไม่อย่างนั้นมันก็คิดว่ามีความหวังอยู่นั้นละ” (Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007) คำลงท้าย “เล่า” มีลักษณะจำเพาะมากขึ้น มักพบเป็นคำลงท้ายใน

การเขียนบรรยายหรือพรรณนา เช่น “ชีวิตของนิตร่วมกับกิตติมาน ก็จะมีภาวะใดในโลกที่น่าจะเป็นสุขยิ่งกว่าเล่า” (Thepayasuwan, 1977) นอกจากนี้ Panthumetha (2015) เรียกคำลงท้ายว่า “คำบอกมาลา” โดยกล่าวถึงคำบอกมาลา “ละ” ว่า คำดังกล่าวใช้ในประโยคคำถาม ผู้พูดต้องการทราบคำตอบ หรือใช้ในประโยคบอกให้ทำ มักเป็นการสั่งห้ามล่วงหน้าแม้เหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น เช่น “หนูไม่ว่าอะไรที่ยายจะว่าเราโง่ แต่ว่าหนูต้องการให้คนฉลาดสอนคนโง่ หนูยังโง่ละ” “รู้อย่างนี้ แล้วก็อย่าบอกใครละ” (Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007)

อย่างไรก็ตามยังไม่มีงานวิจัยใดศึกษาพัฒนาการคำลงท้าย “ละ ละ เล่า แหละ” ในด้านหน้าที่และความหมายตามการศึกษาเชิงประวัติและการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา โดยใช้ข้อมูลเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัย-ปัจจุบัน เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านหน้าที่และความหมายของคำลงท้ายข้างต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการทางหน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย – ปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคำลงท้าย

ประเด็นเกี่ยวกับคำลงท้ายจากนักภาษาศาสตร์ท่านอื่น ๆ สามารถสรุปได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ตำแหน่งของคำลงท้าย แนวคิดของ Phanupong (1995) อธิบายว่า คำลงท้าย ปรากฏอยู่ท้ายสุดของประโยค หรืออาจปรากฏอยู่ในตำแหน่งท้ายส่วนของประโยค อาจมีหลายรูป โดยแตกต่างกันตามเสียงวรรณยุกต์หรือความสั้นยาวของสระ นิยามที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งเป็นนิยามที่ใกล้เคียงกับ “คำอนุภาค” ของ Prasitrattasinthu (2010) “คำบอกมาลา” ของ Panthumetha (2015) และ “คำท้ายประโยค” (Varotsikkhadit, 1999) นอกจากนี้นิยามคำลงท้ายของ Prasitrattasinthu (2010) ยังรวมถึงคำที่ปรากฏตำแหน่งหน้าสุดของข้อความ เช่น ไชโย แหม อีกด้วย

2. ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้าย คำลงท้ายเป็นคำที่ให้ความหมายเชิงไวยากรณ์ กล่าวคือใช้แสดงความสุภาพ ความสนิทสนม หรือฐานะทางสังคม (Phanupong, 1995) มักให้ความหมายเชิงนามธรรมหรือแสดงข้อมูลทางไวยากรณ์ เช่น การณ์ลักษณะ ทศนคติของผู้พูด Panthumetha (2015) อธิบายความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำลงท้ายหรือ “คำบอกมาลา” ไว้อย่างละเอียดโดยเป็นคำที่ใช้ในภาษาพูด ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ Panthumetha (2015) ไม่กล่าวถึงคำลงท้าย “เล่า” สันนิษฐานว่าอาจเป็นคำลงท้ายที่ปรากฏใช้น้อยในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งควรศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจำแนกหมวดคำตามไวยากรณ์ โครงสร้างและหมวดคำลงท้าย

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกและจำแนกเอกสาร การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติ ดังนั้นจึงเก็บข้อมูลภาษาตั้งแต่สมัยสุโขทัย- ปัจจุบัน โดยแบ่งช่วงเวลาและคัดเลือกเอกสารตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ก. การแบ่งช่วงเวลาที่ใช้เก็บข้อมูล เก็บข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัย- ปัจจุบันต่อเนื่องกันเพื่อให้เห็นพัฒนาการของคำลงท้าย โดยแบ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 สมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา (รวมสมัยธนบุรี) และสมัยรัตนโกสินทร์ อย่างไรก็ตามสมัยรัตนโกสินทร์เป็นระยะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ส่งผลกระทบโดยตรงต่อปริมาณเอกสาร และพลวัตทางภาษา ผู้วิจัยจึงแบ่งช่วงเวลาในสมัยรัตนโกสินทร์โดยใช้ทศวรรษ ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2330 (พ.ศ. 2325 - 2329) - 2560 (พ.ศ. 2560 - 2564)

ข. การแบ่งประเภทเอกสารที่ใช้เก็บข้อมูล เอกสารที่ใช้เก็บข้อมูลประกอบด้วยประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารสมัยสุโขทัย ศึกษาจารึกที่จารึกด้วยภาษาไทยทุกหลัก เอกสารสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วยเอกสารที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ เอกสารที่มีลักษณะเป็นจดหมายหรือมีการโต้ตอบกัน เอกสารการปกครอง เอกสารวิชาการ เอกสารบันเทิงคดี และเอกสารประเภทรวมเรื่อง ข้อมูลภาษาในสมัยรัตนโกสินทร์มีจำนวนมาก ผู้วิจัยคัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย การแบ่งช่วงเวลาในสมัยดังกล่าวโดยใช้ระบบทศวรรษ ทำให้กระจายการเก็บเอกสารได้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพิจารณาจากปัจจัยทางสังคมร่วมด้วย เนื่องจากตั้งแต่ทศวรรษที่ 2370 เป็นต้นไป มีวิวัฒนาการด้านการพิมพ์ ส่งผลต่อจำนวนเอกสาร ประชาชนสามารถเข้าถึงคลังข้อมูลหรือความรู้จากหนังสือได้ง่ายขึ้น อีกทั้งการได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตกในทศวรรษ 2410 เป็นต้นมา ดังนั้นเอกสารที่ถูกเลือกหลังทศวรรษที่ 2370 จึงมีจำนวนมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2540 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ

ค. หลักเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร ต้องเป็นเอกสารประเภทร้อยแก้วเท่านั้น เป็นเอกสารที่ต้นฉบับใช้ภาษาไทยและเอกสารแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย การใช้เอกสารแปลจากภาษาต่างประเทศเนื่องจากคำลงท้ายเป็นลักษณะเฉพาะของภาษาไทย ซึ่งผู้แปลมักใช้คำลงท้ายประกอบบริบทต่าง ๆ ในงานแปลด้วย เป็นเอกสารที่สามารถอ่านได้ชัดเจน และตีพิมพ์แล้วเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ปรากฏในเอกสารที่คัดเลือกไว้ รวมถึงเก็บข้อมูลคำที่สันนิษฐานว่าอาจเป็นคำเนื้อหาของคำลงท้ายข้างต้น โดยคำลงท้าย “ละ ละเล่า แหละ” จะต้องไม่เป็นส่วนหนึ่งของชื่อเฉพาะหรือเป็นหน่วยคำไม่อิสระที่ไปประกอบกับหน่วยคำอื่น เช่น ละอู ละมั่ง เป็นต้นคัดลอกข้อมูลภาษาพร้อมบริบทที่ปรากฏ และบันทึกรายละเอียดของข้อมูล ได้แก่ ชื่อหนังสือ เลขหน้า หรือชื่อบทหรือตอน กรณีที่เก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลเป็นออนไลน์

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกหมวดคำของคำว่า “เล่า” และ “ละ” โดยใช้กรอบประโยคทดสอบ (Phanupong, 1995) ร่วมกับเกณฑ์อรรถศาสตร์วิเคราะห์การปรากฏร่วมในบริบท และวิเคราะห์หน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ”

ผลการวิจัย

กระบวนที่ 1 คำว่า “เล่า” ทำหน้าที่เป็นคำกริยา คำว่า “เล่า” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา ปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นไป มีความหมายว่า พูด, บอกให้ผู้ฟัง ฟัง คำกริยา “เล่า” มี 4 โครงสร้าง ดังนี้

โครงสร้างที่ 1 (กริยาวลี₁) + “เล่า” + (กริยาวลี₂) : คำกริยา “เล่า” ปรากฏเป็นคำกริยาหลักของประโยคในโครงสร้างกริยาเดียวหรือหน่วยสร้างกริยาเรียงก็ได้ โครงสร้างนี้ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 - 3 เป็นต้นไป ดังตัวอย่าง

(1) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว... แต่ถึงไปก็อาจจะเล่าไม่ถูกเช่นกัน...

(Rangsit, 1969)

โครงสร้างที่ 2 (กริยาวลี₁) + “เล่า” + (กริยาวลี₂) + [หน่วยกรรม]_๓ : ปรับท่อนคำกริยา “เล่า” จัดเป็นกริยากรรม เนื่องจากมีหน่วยกรรมรองรับ ซึ่งเป็นหน่วยกรรมตรง คำกริยา “เล่า” อยู่ในโครงสร้างกริยาเดียวหรือหน่วยสร้างกริยาเรียงก็ได้ ปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นต้นไป ดังตัวอย่าง

(2) สักยามหนึ่งให้ป่าโสมเล่า[นิทาน]_๓ เรานอนหลับ.

(Maha Vajirunhis, 2007)

โครงสร้างที่ 3 (กริยาวลี₁) + “เล่า” + (กริยาวลี₂) + [หน่วยกรรมของบุพบท]_๔ : ปรับท่อนคำกริยา “เล่า” ปรากฏร่วมกับคำบุพบท เช่น ใน ถึง ที่ ตาม ด้วย เป็นต้น หน่วยที่ปรากฏหลังคำบุพบทจัดเป็นหน่วยกรรมของบุพบท พบตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นต้นไป ดังตัวอย่าง

(3) หาผู้ใดว่ากล่าวความชอบไม่ จึงเพนทหารเลวอยู่ณนี้ กองขุนจ้างจึงเล่า [ในหนังสือรับสั่ง]_๔ ...

(Phraklang (Hon), 1972)

โครงสร้างที่ 4 (กริยาวลี₁) + “เล่า” + (กริยาวลี₂) + [อนุพากย์]_๕ : ปรับท่อนคำกริยา “เล่า” ปรากฏร่วมกับอนุพากย์ 2 ชนิด ได้แก่ อนุพากย์นามและอนุพากย์วิเศษณ์ ดังตัวอย่าง

(4) จอจันท์เล่า [ว่า เวลา ร่ายยามหนึ่งท่านเอาตัวไปที่ศาลอำเภอ]_๕... ตัวท่านนั่งเก้าอี้อยู่ที่โต๊ะ...

(สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545)

(5) จึงเอาเรื่องที่เกี่ยวตามอำเภอใจมารวมเล่าเสียในตอนนี้ รอเรื่องที่เกี่ยวข้องได้รับเชิญไว้เล่า [เมื่อข้ากลับ]_๕...

(Damrong Rajanuphap, 1946)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำว่า “เล่า” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

1. คำกริยา “เล่า” จะปรากฏร่วมกับหน่วยประธานที่เป็นบุคคลเสมอ ข้อมูลภาษาในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน พบหน่วยประธานที่ไม่ใช่มนุษย์ แสดงให้เห็นถึงการปรากฏใช้ในบริบทที่หลากหลายขึ้น ดังตัวอย่าง

(6) ในขณะที่เอกสารล้านนาเล่าเรื่องอย่างละเอียดว่า พระเจ้าติโลกราชได้เมืองในลุ่มแม่น้ำนาน...

(Matichon, 2017)

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า หน่วยประธาน “เอกสารล้านนา” เป็นการกล่าวถึงเอกสารทางประวัติศาสตร์ในภาพรวม เอกสารบางประเภทอาจไม่ปรากฏนามผู้แต่ง หรือผู้ใช้ภาษาต้องการชี้เฉพาะที่ข้อมูลในเอกสารเป็นหลักมากกว่าการระบุผู้เขียนเอกสาร

2. การขยายความหมายของคำกริยา “เล่า” จากเดิมมีความหมายเกี่ยวกับการพูดหรือบอกขยายความหมายไปสู่การเขียนเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ปรากฏในบริบทที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อ “บอก” ให้อีกฝ่ายรับทราบข้อมูล แต่ใช้การเขียนเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร ดังตัวอย่าง

(7) ถึงที่ประทับบ่าย ๕ โมงกว่า เสด็จพระสุธารสเสด็จก็เตรียมแต่งพระองค์เสด็จงานบ้านท่านเศรษฐี แก้มิสเตอร์และมิสซิสติลลิ่งฮ้า ดังที่เล่าแล้วในจดหมายฉบับก่อน

(Rangsit, 1969)

กระสวนที่ 2 คำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐานในการประสมคำ คำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐานในการประสมคำ พัฒนาจากคำกริยา “เล่า” แบ่งออกเป็น 3 โครงสร้างตามลักษณะของหน่วยคำอิสระ

โครงสร้างที่ 1 คำซ้อน : ปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นไป คำว่า “เล่า” สามารถปรากฏเป็นส่วนต้นของส่วนสุดท้ายในส่วนมูลฐานของคำซ้อนก็ได้ ดังนี้

1. **เล่าเรียน** : คำซ้อน “เล่าเรียน” ปรากฏสมำเสมอตั้งแต่สมัยอยุธยา ทำหน้าที่เป็นกริยา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (The Royal Institute, 2013) นิยามความหมายของ “เล่าเรียน” ไว้ส่วนหนึ่ง ว่า “ท่องบ่น เช่น เล่าเรียนคาถาอาคม” เป็นความหมายที่ตรงกับความหมายแก่นของทั้งสองคำ อย่างไรก็ตาม คำซ้อน “เล่าเรียน” ในสมัยรัชกาลที่ 9 ถึง ปัจจุบัน เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยหมายถึง ศึกษาหาความรู้

2. **เล่าลือชาและเล่าลือ** : “เล่าลือชา” หรือ “เล่าลือชาปรากฏ” หมายถึง ‘เป็นที่นิยม’ ซึ่งคำซ้อนดังกล่าวมีความหมายตรงกับ “ลือชา” แม้ว่าจะมีคำกริยา “เล่า” ปรากฏเป็นส่วนต้นของส่วนมูลฐานก็ตาม ทั้งนี้ในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 1 - 3 ปรากฏอักขรวิธีของคำว่า “ลือ” โดยการใช้รูป “ฤ” ซึ่ง Caswell & Chandler (2001) นิยามความหมายของ “ลือ” (ลือ) หรือ “ฤ” หมายถึง “ความเขาเล่ากันต่อ ๆ มา ก็เรียกว่าลือข่าวมาเหมือนคำพูดว่าเขาลือมาว่าเป็นอย่างนั้น ลางทีก็ใช้ฤอย่างนี้ตามจะใช้” โดยมีความหมายใกล้เคียงกับ “เล่า” ตามพจนานุกรมฉบับดังกล่าว คือ “เล่า นั้นคือบอกซึ่งถ้อยความเพนต้น” ดังนั้น “เล่าลือ” หรือ “เล่าฤ” จึงจัดเป็นคำซ้อน หมายถึง เล่าหรือบอกเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปทั่วหรือตรงกับความหมายปัจจุบัน คือ แพร่ข่าวไปทั่ว

3. **เล่าขาน** : คำซ้อน “เล่าขาน” ทำหน้าที่เป็นกริยา เกิดจากหน่วยคำอิสระ “เล่า” และ “ขาน” หมายถึง ออกเสียงพูดหรือตอบ (The Royal Institute, 2013) ความหมายหลักของคำซ้อน “เล่าขาน” จะปรากฏที่คำว่า “เล่า” อย่างไรก็ตามเกิดการขยายความหมายเพื่อใช้กับเรื่องที่ถูกรับรู้ถึงในแต่ละช่วงเวลา เช่น

(8) ...เป็นเรื่องที่เล่าขานกันมากในหมู่ชาวบ้าน เพราะพ่อของเขามีลูกสาวตอนอายุเกือบแปดสิบ

(Jarungkitanan, 2008)

4. **บอกเล่า** : คำซ้อน “บอกเล่า” ทำหน้าที่เป็นกริยา คำกริยา “เล่า” เป็นส่วนมูลฐานส่วนหลังของคำประสม หน่วยคำอิสระทั้งสองหน่วยคำเป็นหน่วยคำมีความหมายใกล้เคียงกัน หน่วยคำที่นำมาประกอบกันเป็นหน่วยคำหลักทั้งคู่ คำซ้อน “บอกเล่า” ปรากฏสมำเสมอตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นไป

โครงสร้างที่ 2 คำประสม : คำประสมจากคำว่า “เล่า” ปรากฏครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน คือ “เรื่องเล่า” ทำหน้าที่เป็นคำนาม อย่างไรก็ตามการประกอบคำของ “เรื่องเล่า” ในบางบริบทเป็นการเรียงคำในระดับวลี ความหมายที่ปรากฏคำไม่ใช่ความหมายใหม่ แต่เป็นผลรวมทางความหมายในวลีดังตัวอย่าง

(9) สำหรับ “ไอ้ไข่ วัดเจดีย์” มีเรื่องเล่าต่อๆ กันมาว่า เป็นเด็กวัดคนหนึ่งในวัดเจดีย์

(Aueaphatiphan (Ed.), 2021)

ตัวอย่างที่ (9) หากนำคำไวยากรณ์ “ที่” แทรกในการประกอบคำของ “เรื่องเล่า” เป็น “เรื่อง[ที่]เล่า” จะไม่ส่งผลต่อความหมายของประโยคซึ่งจะทำให้ “ที่เล่า” กลายเป็นอนุพจน์คุณศัพท์เท่านั้น

คำประสม “เรื่องเล่า” เทียบเคียงกับคำว่า “narrative” ในภาษาอังกฤษ Oxford advanced learner's dictionary of current English (Hornby, 2015) ให้ความหมายของ “narrative” ไว้ดังนี้

Noun a spoken or written accounted events; a story: a gripping narrative.

[mass noun] the narrated part of a literary work, as distinct from dialogue: the dialogue and the narrative suffer from awkward syntax.

ดังนั้น “เรื่องเล่า” จึงมีความหมายเฉพาะมากขึ้น หมายถึง งานวรรณกรรมรูปแบบหนึ่ง อาทิ ชีวิตประวัติ นิทานปรัมปรา ซึ่งมีโครงสร้างแก่นเรื่อง ขนบของการเล่าเรื่อง และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในเรื่องเล่า

โครงสร้างที่ 3 คำซ้ำ : คำซ้ำปรากฏเพียง 1 รูปเท่านั้น คือ “เล่า ๆ” ทำหน้าที่เป็นกริยา ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - 3 และสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน การนำคำกริยามาซ้ำกันย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย โดยคำซ้ำ “เล่า ๆ” มีความหมายว่าเหตุการณ์ที่แสดงโดยกริยา “เล่า” เกิดขึ้นหลายครั้ง

กระแสนที่ 3 คำว่า “เล่า” ในนามวลีแปลง นามวลีแปลง มีหน่วยมูลฐานที่ถูกแปลงมักเป็นคำกริยาหรือกริยาวลีซึ่งส่งผลกระทบต่อหน่วยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับกริยาวลี ดังนั้นการแปลงเป็นนามวลีจึงเป็นการเปลี่ยนสถานะจากกริยาไปเป็นนาม ตัวบ่งชี้นามวลีแปลงที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา “เล่า” ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้นามวลีแปลง “การ-” และ “คำ-” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 -5 อย่างไรก็ตามนามวลีแปลงที่ปรากฏในแต่ละสมัยมีจำนวนแตกต่างกัน ทั้งนี้นามวลีแปลงของคำว่า “เล่า” มีความหมายเช่นเดียวกับคำกริยา “เล่า” รวมถึงสอดคล้องกับการประสมคำที่มีคำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐาน โครงสร้างของนามวลีแปลงจากคำว่า “เล่า” แบ่งโครงสร้างตามตัวบ่งชี้นามวลีแปลง ดังนี้

โครงสร้างที่ 1 ตัวบ่งชี้นามวลีแปลง “การ-” : ปรากฏร่วมกับคำซ้อน “เล่าเรียน” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 เป็นต้นไป ทั้งนี้ในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน มีพลวัตเพิ่มสูงขึ้นโดยปรากฏร่วมกับคำกริยา “เล่า” และคำซ้อนที่มีคำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐาน ได้แก่ การเล่า การเล่าลือ การเล่าขานและการบอกเล่า

โครงสร้างที่ 2 ตัวบ่งชี้นามวลีแปลง “คำ-” : ปรากฏร่วมกับคำประสม “บอกเล่า” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 ในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน ตัวบ่งชี้นามวลีแปลง “คำ-” ปรากฏร่วมกับคำซ้อนที่มีคำว่า “เล่า” เป็นส่วนมูลฐาน ได้แก่ คำเล่าลือและคำเล่าขาน

กระแสนที่ 4 คำว่า “เล่า” ในวลิตายตัว วลิตายตัว (fixed phrases) เกิดจากกระบวนการทำให้กลายเป็นสำนวน วลิตายตัวพบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 เป็นต้นไป แบ่งโครงสร้างดังนี้

โครงสร้างที่ 1 กริยา “เล่าสู่กันฟัง” : ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 ทำหน้าที่เป็นคำกริยา มีความหมายว่า ‘พูด,บอก’ ‘แลกเปลี่ยนความคิดเห็น’ และ ‘ได้ถาม’ เป็นการขยายความหมายจากคำกริยา “เล่า” ใช้ในการสื่อสารทางเดียวหรือการสื่อสารสองทางก็ได้ ดังตัวอย่าง

(10) บทความนี้จะนำเกร็ดความรู้จากจารึกหลักอื่นมาเล่าสู่กันฟังบ้างจะกล่าวถึงจารึกพ่อขุนรามคำแหง เพียงว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1826

(Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007)

โครงสร้างที่ 2 ____ + แล้ว + ____ + “เล่า” : คำว่า “เล่า” ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของโครงสร้างแสดงความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ คือ ความหมายแสดงการเกิดซ้ำของนามวลีหรือเหตุการณ์ในกริยาวลี โครงสร้างย่อยนี้แบ่งเป็น 4 โครงสร้างย่อย ตามชนิดของคำที่นำมาประกอบสร้าง ดังนี้

1. กริยา + แล้ว + กริยา + “เล่า” : ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 มีคำกริยาปรากฏหน้าคำว่า “แล้ว” และ “เล่า” โดยคำกริยาที่ปรากฏเป็นคำกริยาเดียวกัน คำว่า “เล่า” ที่ปรากฏในโครงสร้างพัฒนาความหมายไปไกลจากความหมายประจำคำ ทำให้คำว่า “เล่า” เป็นวลิตายตัวที่มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ เช่น “กินแล้วกินเล่า” “บอกแล้วบอกเล่า” “ห้ามแล้วห้ามเล่า” เป็นต้น

2. นาม + แล้ว + นาม + “เล่า” : บริบทนี้มีค่านามปรากฏหน้าคำว่า “แล้ว” และ “เล่า” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 เป็นต้นไป เช่น “เดือนแล้วเดือนเล่า” “ปีแล้วปีเล่า” “วันแล้ววันเล่า” เป็นต้น

3. ลักษณนาม + แล้ว + ลักษณนาม + “เล่า” : บริบทนี้มีคำลักษณนามปรากฏหน้าคำว่า “แล้ว” และ “เล่า” แม้ว่าคำลักษณนามหลายคำในภาษาไทย มีรูปเดียวกับค่านาม เช่น คน วัน ช้างหลวง แต่โครงสร้าง ลักษณนาม + แล้ว + ลักษณนาม + “เล่า” แตกต่างจาก นาม + แล้ว + นาม + “เล่า” คือ วลีตายตัวในโครงสร้างนี้จะมีนามวลีปรากฏหน้าเสมอ ดังตัวอย่าง

(11) นอกจากไส้เดือนตาบอด ตัวแล้วตัวเล่า ที่หลงทางอยู่กลางเขาวงกตที่มันซัดเอาไว้อเอง

(Nitiprapha, 2015)

ตัวอย่างที่ (11) ปรากฏวลีตายตัว “ตัวแล้วตัวเล่า” ทำหน้าที่ขยายนามวลี “ไส้เดือนตาบอด” มีความหมายแสดงการเกิดซ้ำหรือการมากจำนวน คือ ไส้เดือนตาบอดมีจำนวนหลายตัว

โครงสร้างที่ 3 ดชนีปริจเฉท “มิน่าเล่า” และ “มิน่าละ” : วลีตายตัวที่เป็นดัชนีปริจเฉท “มิน่าเล่า” เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็น “มิน่าละ” ในสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน วลีตายตัวดังกล่าว มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติแสดงการบอกสาเหตุ โดยบริบทหน้าดัชนีปริจเฉท คือ สาเหตุ และบริบทหลังดัชนีปริจเฉทเป็นผลลัพธ์ มักใช้กับเหตุการณ์ที่หน่วยประธานรู้เหตุการณ์ภายหลัง ดังตัวอย่าง

(12) เวลาชดแกลงเลี้ยง เล่นเอาเหวี่ยงได้เหมือนกัน ก็ร้อนทั้งกระชาย ทั้งพริกไทยปน มิน่าเล่า คนโบราณเขาถึงได้ชดแกลงเลี้ยงเรียกน้ำนม

(Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007)

(13) “แมกก็ไม่รู้จะทำยังไงดีกว่านี้ เพราะตัวเองต้องหากิน งานที่แม่ทำนี้ไม่ใช่เหนื่อยน้อย ๆ...” นิพนามองดูด้านหลังของมารดา “มิน่าละ แมย้งพริ้งกว่าใคร ๆ ที่วัยเดียวกัน”

(Asoksin (Alias), 1978)

ตัวอย่างที่ (12) มีบริบทอาการหลังรับประทานแกลงเลี้ยงเป็นสาเหตุ และบริบทการรับประทานแกลงเลี้ยงของคนโบราณเป็นผลลัพธ์ และตัวอย่างที่ (13) มีบริบทการดูแลตัวเองของแม่เป็นสาเหตุ และบริบทแม่มีรูปร่างที่ดีกว่าผู้หญิงในวัยเดียวกันเป็นผลลัพธ์

โครงสร้างที่ 4 ดชนีปริจเฉท “เออล่ะ” : ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน ดชนีปริจเฉท “เออล่ะ” มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ความหมายแสดงการยุดี เป็นความหมายที่แสดงการจบการสนทนาหรือการบรรยาย รวมถึงสรุปประเด็นของการสนทนาหรือการบรรยายที่เกิดขึ้นก่อนหน้าดัชนีปริจเฉท ดังตัวอย่าง

(14) ผมชักจะเอะใจขึ้นมาเมื่อเวลาผ่านไปพอสมควร แต่ไอ้แก่นไม่โผล่ขึ้นมาจากท้องน้ำเสียที่... หากมันไม่โผล่ขึ้นมา เราจะเคลื่อนตัวกลับบ้านโดยไม่สนใจไยดีมันอีกต่อไป เออล่ะสิ หรือว่า พรายน้ำได้จับตัวมันไปแล้ว หรือมันอาจอยู่ในท้องเจ้าเหลื่อมยักษ์ซะแล้ว

(Satchasarin, 2012)

ตัวอย่างที่ (14) เป็นการให้ข้อสรุปว่าสาเหตุที่ “ไอ้แก่น” ไม่ขึ้นมาจากน้ำอาจเกิดจากพรายน้ำจับตัวไปหรือตกเป็นอาหารของงูเหลื่อมยักษ์

ความหมายแสดงการเริ่มต้น แสดงการเริ่มต้นบทสนทนา มักปรากฏอยู่ช่วงต้นของการสนทนา หากมีประเด็นที่กล่าวถึงก่อนหน้า “เออล่ะ” จะแสดงความหมายยุดีร่วมด้วย แต่ไม่ปรากฏบริบทอื่นที่เกี่ยวข้องกับความหมายแสดงการยุดี เนื่องจากความหมายนี้ประกอบด้วยบริบทใหม่หรือเปลี่ยนประเด็นการสนทนาเพื่อนำเข้าสู่การสนทนาเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ต่อไป ดังตัวอย่าง

(15) “สวัสดีคุณผู้ฟังทุกท่านคะ ยินดีต้อนรับเข้าสู่คลื่นวิทยุแห่งความเหงากับเพลงเศร้าของเรา **เอาล่ะ** ค่ะ วันนี้เรามีบทเพลงใหม่ ๆ ที่จะมาบรรเลงไปพร้อมกับความเหงา...”

(Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2007)

ตัวอย่างที่ (15) เป็นการใช้ดัชนีปริจเฉทเพื่อนำเข้าสู่ประเด็นในการสื่อสาร คือ การเสนอบทเพลงใหม่ **กระสวนที่ 5** คำว่า “**เล่า**” และ “**ละ**” ทำหน้าที่เป็น**คำลงท้าย** คำลงท้าย “**เล่า**” สัญลักษณ์การเป็นคำเนื้อหา และพัฒนาเป็นคำไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์ ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัย เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นคำลงท้าย “**ละ**” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 ทำให้คำลงท้าย “**เล่า**” และ “**ละ**” สามารถปรากฏแทนที่กันได้เมื่อทดสอบโดยใช้วลีที่มีความหมายเกือบพ้อง มีโครงสร้างดังนี้

กลุ่มที่ 1 คำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ที่มีโครงสร้างตรงกัน

โครงสร้างที่ 1 ตัวบ่งชี้คำถาม + “**เล่า**” / “**ละ**” : คำลงท้าย “**เล่า**” ปรากฏร่วมกับตัวบ่งชี้คำถาม โดยเป็นตำแหน่งที่ประชิดกันหรือไม่ก็ได้ ความหมายของคำลงท้าย “**เล่า**” และ “**ละ**” เป็นความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ มี 3 ความหมาย ดังนี้

1. ความหมายแสดงการบอกเล่า มุ่งบอกเล่าหรือเสนอข้อมูลแก่ผู้รับสาร ความหมายดังกล่าวของคำลงท้าย “**เล่า**” ปรากฏทุกสมัยยกเว้นสมัยอยุธยา ขณะที่คำลงท้าย “**ละ**” ปรากฏความหมายนี้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - 5 เมื่อคำลงท้าย “**เล่า**” และ “**ละ**” ปรากฏร่วมกับตัวบ่งชี้คำถาม จะใช้เพื่อประกอบการบรรยายหรือการตั้งคำถามที่ผู้ถามเป็นผู้ตอบเองอาจมีจุดมุ่งหมายให้ผู้รับสารคิดตามหรือเพื่อทบทวนความคิดของผู้ถามเท่านั้น รวมถึงใช้ประกอบในคำตอบ ดังตัวอย่าง

(16) และถ้าไม่ใช่มาลาตี...ใครเล่าคือบุคคลในเสื้อผืนสีดำ...ใครเล่าปักดอกกราเพในกระเป๋

(Naya (Alias), 2004)

(17) “รู้เรื่องมหาวิทยาลัยบ้างไหม? เขาโจทย์กันว่ากำลังรวงโรย” “รวงโรยยังงัย?”

“อ้าว! เขาโจทย์กันออก หนังสือพิมพ์ก็ลง เขาว่า จะล้มคณะรัฐประศาสน์ยังงัยละ”

(Intrasut (Ed.), 1927)

2. ความหมายแสดงการชี้แนะ เป็นความหมายที่แสดงความต้องการของผู้ส่งสารที่ประสงค์ให้ผู้รับสารกระทำการบางอย่างผ่านการตั้งคำถามเพื่อให้ตอบและการสั่ง ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนผลัดการสื่อสารหรือผู้รับสารมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น คำลงท้าย “**เล่า**” ในความหมายนี้ปรากฏสม่ำเสมอตั้งแต่สมัยอยุธยา และคำลงท้าย “**ละ**” ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - 5 เป็นต้นไป

(18) เมื่อเป็นเหตุดังนี้ที่จะคิดประการใดเล่า พระมหาเทวีจึงทูลว่า จะให้ทหารพันหนึ่งไปตามจับ...

(Phraklang (Hon), 2020)

(19) “ว่าไงอิชาโกะ ลั่นของหนูหายไปไหนละ? ทำไมหนูไม่ขอบคุณคุณครูใหญ่เสียละจ๊ะ” อิชาโกะจึงรีบทำตาม

(Tsyboi, 1992)

ตัวอย่างที่ (18) มีความหมายแสดงการชี้แนะผ่านการตั้งคำถาม เกิดการเปลี่ยนผลัดการสื่อสารไปที่พระมหาเทวี และพระมหาเทวีให้คำตอบกลับมา และตัวอย่างที่ (19) มีความหมายแสดงการชี้แนะผ่านการสั่ง อิชาโกะมีพฤติกรรมตามมา คือ การขอบคุณครูใหญ่

3. ความหมายแสดงความรู้สึก เป็นความหมายที่บ่งบอกอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติ มีผู้ส่งสารไม่มีเจตนาให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดหรือแก้ไขการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วไม่ได้ ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 ในคำลงท้าย “**เล่า**” และสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบันในคำลงท้าย “**ละ**” ดังตัวอย่าง

(20) “ลูกถามทำไมไม่ตอบละจ๊ะ” ซ้อยว่า แล้วหล่อนก็ทำหน้าที่ตอบเสียเอง

(Dokmaisod (Alias), 1998)

โครงสร้างที่ 2 นามวลี + “เล่า” / “ละ” : โครงสร้างนี้ปรากฏทุกสมัยยกเว้นสมัยอยุธยา ขณะที่คำลงท้าย “ละ” ในโครงสร้างนี้ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 ความหมายที่พบมีดังนี้

1. ความหมายแสดงการบอกเล่า นามวลี + “เล่า” / “ละ” ปรากฏความหมายแสดงการบอกเล่า โดยเป็นการเปลี่ยนหรือนำเข้าสู่ประเด็นการสนทนาหรือการสื่อสาร ดังตัวอย่าง

(21) พระนางเจ้าแผ่นดินเล่า จะเสด็จไปอยู่ที่ไกลพระนคร ก็มีได้เสด็จโดยขบวนพยุหยาตรา

(Phraklang (Hon), 2020)

ตัวอย่างที่ (21) คำลงท้าย “เล่า” ปรากฏหลังนามวลี “พระนางเจ้าแผ่นดิน” เพื่อตั้งประเด็นสนทนาเกี่ยวกับ “พระนางเจ้าแผ่นดิน” โดยให้ข้อมูลส่วนอื่น ๆ ประกอบ คือ พระนางเจ้าแผ่นดินไม่ได้เสด็จทางขบวนพยุหยาตรา

2. ความหมายแสดงการชี้แจง คำลงท้าย “ละ” พัฒนาความหมายไปสู่ความหมายแสดงการชี้แจงผ่านการตั้งคำถาม โดยจะมีบริบทที่เกื้อหนุนก่อนการใช้คำลงท้าย “ละ” ดังนั้นคู่สนทนาจึงเข้าใจได้ว่า ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารในประเด็นใด ความหมายแสดงการชี้แจงในโครงสร้างนี้พบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน

(22) “เอาอย่างนี้ก็ได้ละ ว่านรักคะ ว่านรัก ศรีธธา เพิ่งย้ายมาที่นี่สามเดือน แล้วคุณละ”

“ผมก็เพิ่งย้ายมาเหมือนกัน จากเหนือมาอีสาน ก็ดีครับ สนุกดี ผมชอบที่นี่นะ จริงสิ วันนี้เราไปเที่ยวไหนกันดีครับ” เขาหันมาถามพร้อมกับส่งยิ้มให้

(Nichnita (Alias), 2011)

ตัวอย่างที่ 22 คำลงท้าย “ละ” ปรากฏหลังนามวลี “คุณ” เพื่อตั้งคำถามเกี่ยวกับการย้ายงาน ซึ่งมีบริบทเกี่ยวกับการย้ายงาน ดังนั้นคู่สนทนาจึงให้คำตอบเกี่ยวกับการย้ายงาน พร้อมกับให้ข้อมูลอื่นประกอบ

โครงสร้างที่ 3 อนุพากย์ + “เล่า” / “ละ” : คำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ปรากฏร่วมกับอนุพากย์นามและอนุพากย์วิเศษณ์ คำ “เล่า” ที่ปรากฏร่วมกับอนุพากย์ปรากฏในทุกสมัยยกเว้นสมัยรัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน โดยมีความหมายแสดงการบอกเล่า ขณะที่ “ละ” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 - 8 เป็นต้นไป ซึ่งมีความหมายแสดงการชี้แจงผ่านการตั้งคำถามและการสั่ง ดังตัวอย่าง

(23) ครั้นท้าวเธอจะพักท้วงห้ามปรามเล่า ก็ดูเป็นการไม่บังควร ในที่สุดท้าวเธอก็อนุญาตให้ตามคำขอร้องของห้าพี่น้อง

(Thakoonrachainsingha, 1977)

(24) “แล้วถ้าคุณพ่อของคุณถามถึงละคะ” เพกาขัดไม่สบายใจ เพราะไม่ยอมมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าเหวินเยี้ยอีก “ผมจะจัดการเรื่องนี้เองครับ” น้ำเสียงของเขาหนักแน่น

(Phongsakorn (Alias), 2011)

ตัวอย่างที่ (23) “เล่า” ปรากฏหลังอนุพากย์ “ครั้นท้าวเธอจะพักท้วงห้ามปราม” แสดงความหมายการบอกเล่า โดยให้ข้อมูลเพิ่มเติม คือ การพักท้วงห้ามปรามเป็นสิ่งที่ไม่สมควร และตัวอย่างที่ (24) “ละ” ปรากฏหลังอนุพากย์ “ถ้าคุณพ่อของคุณถามถึง” เพื่อตั้งคำถามเกี่ยวกับความเห็นของเจ้าเหวินเยี้ย อย่างไรก็ตามคู่สนทนาไม่ได้ตอบตรงประเด็น แต่เลี่ยงตอบไปว่าจะเป็นผู้จัดการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเอง บริบทคือ ความขัดแย้งระหว่างผู้ถามกับเจ้าเหวินเยี้ย

เมื่อคำว่า “ละ” ปรากฏร่วมกับอนุพากย์ ทำให้คำลงท้าย “ละ” ทำหน้าที่ใกล้เคียงกับตัวบ่งชี้คำถาม เนื่องจาก “ละ” สามารถใช้ตั้งคำถามแก่คู่สนทนา อย่างไรก็ตามการใช้คำลงท้าย “ละ” ในโครงสร้างนี้จะต้องอาศัยบริบทหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้าการใช้คำลงท้ายดังกล่าว ซึ่งจะทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเข้าใจตรงกันว่าต้องการสื่อสารประเด็นใด

กลุ่มที่ 2 คำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ที่มีโครงสร้างต่างกัน

โครงสร้างที่ 4 คำเชื่อมอนุพากย์ + “เล่า” : คำลงท้าย “ละ” ไม่ปรากฏในโครงสร้างนี้ คำเชื่อมอนุพากย์ที่พบ คือ “อนึ่ง” ซึ่งพบในสมัยรัชกาลที่ 1 - 3 เท่านั้น มีความหมายแสดงการบอกเล่า ดังตัวอย่าง

(25) อนึ่งเล่าแพทย์ผู้เฒ่าที่ชำนาญในลักษณะโรค แลสรรพคุณแห่งยานั้นก็มีอยู่น้อย...

(The Division of Protection of Wisdom of Thai Traditional Medicine and Thai Folk, 2007)

คำว่า “เล่า” มีพัฒนาการทางหน้าที่และความหมายอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สุโขทัยถึงปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการของคำว่า “ละ” ด้วย ทำให้คำว่า “ละ” ทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์เท่านั้น ดังนั้นคำว่า “ละ” จึงไม่มีความหมายประจำคำ และมีเพียงความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติเท่านั้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความสูงจึงจะสื่อความหมายได้ชัดเจน

อภิปรายผล

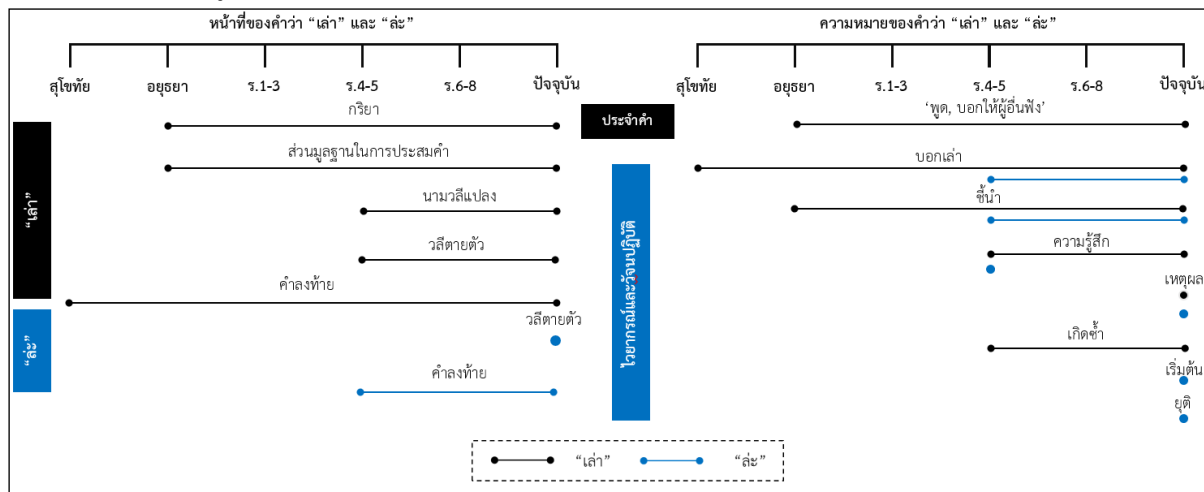
คำว่า “เล่า” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาไม่พบในสมัยสุโขทัย ไม่ได้ชี้ชัดว่าผู้ใช้ภาษาในสมัยดังกล่าวจะไม่ใช้คำกริยา “เล่า” เพียงแต่คำกริยาดังกล่าวไม่ได้รับการบันทึกในเอกสารที่ศึกษา Hopper & Traugott (2003) อธิบายว่า คำไวยากรณ์ พัฒนามาจากคำเนื้อหา จึงนำไปสู่ข้อสันนิษฐานว่า คำกริยา “เล่า” ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยและพัฒนาไปเป็นคำลงท้ายในสมัยเดียวกัน

วลิตายตัว ____ + แล้ว + ____ + “เล่า” สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sriprasit, (2003) พบโครงสร้างกริยา + แล้ว + กริยา + เล่า เป็นโครงสร้างแรก ในสมัยรัชกาลที่ 4 – 5 อย่างไรก็ตามการศึกษาของ Sriprasit, (2003) ไม่ปรากฏโครงสร้าง ลักษณะนาม + แล้ว + ลักษณะนาม + เล่า เป็นโครงสร้างที่แตกต่างจาก นาม + แล้ว + นาม + เล่า เนื่องจากโครงสร้างของคำลักษณะนามจะปรากฏนามวลีก่อนโครงสร้าง ดังนั้นคำลักษณะนามจึงทำหน้าที่บอกลักษณะของนามวลีด้านหน้า

เมื่อคำว่า “เล่า” พัฒนาไปเป็นคำว่า “ละ” เกิดการสูญเสียความหมายประจำคำ พัฒนาการของคำว่า “ละ” เป็นผลสืบเนื่องจากสถานะทางไวยากรณ์ของคำว่า “เล่า” เนื่องจากคำกริยาและคำลงท้าย “เล่า” ปรากฏพร้อมกันตามระยะเวลาที่ศึกษา จากนั้นคำกริยา “เล่า” ขยายหน้าที่ไปสู่ส่วนมูลฐานในการประสมคำ และวลิตายตัว “เล่าสู่กันฟัง” ซึ่งยังมีความหมายประจำคำ คำว่า “เล่า” มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ เมื่อถูกใช้เป็นคำลงท้ายตั้งแต่สมัยสุโขทัย รวมถึงวลิตายตัวในโครงสร้างอื่น ๆ ได้แก่ ____ + แล้ว + ____ + “เล่า” ดัชนีปริจเฉท “มิน่าเล่า” “มิน่าละ” และ “เฮาละ” แสดงให้เห็นการพัฒนาจากคำว่า “เล่า” ไปเป็น “ละ” เนื่องจากสามารถปรากฏในโครงสร้างใกล้เคียงกัน คำว่า “ละ” มีลักษณะพิเศษ คือ พบในโครงสร้างที่มีความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในคำอื่น ๆ อาทิ “ที่” (Kullavanijaya, 2008) “เป็น” (Jarattjarungkiat, 2012) “ตัว” (Yuttapongtada, 2012) และ “ใคร” (lamsa-ard, 2020) เป็นต้น

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ทั้งสองด้าน ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 พัฒนาการทางหน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ”

พัฒนาการด้านหน้าที่ พบว่า สมัยสุโขทัย คำว่า “เล่า” ปรากฏเพียงหน้าที่เดียว คือ คำลงท้าย สมัยอยุธยาและรัชกาลที่ 1 – 3 พบทั้งสิ้น 3 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา ส่วนมูลฐานในการประสมคำและคำลงท้าย สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 เป็นต้นไป พบทั้งสิ้น 5 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา ส่วนมูลฐานในการประสมคำ วลีตายตัว นามวลีแปลง และคำลงท้าย คำว่า “ละ” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 ทำหน้าที่เป็นคำลงท้าย และในสมัยรัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน มีหน้าที่เพิ่มขึ้น คือ วลีตายตัว

พัฒนาการด้านความหมาย พบว่า สมัยอยุธยาเป็นต้นไป ปรากฏความหมายประจำคำ ‘พูด, บอกให้ผู้อื่นฟัง’ ความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติประเภทความหมายแสดงการบอกเล่าและการชี้แจงของคำว่า “เล่า” พบตั้งแต่สมัยสุโขทัย และคำว่า “ละ” พบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4-5 ความหมายแสดงความรู้สึกของคำว่า “เล่า” พบตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 เป็นต้นไป ขณะที่คำว่า “ละ” พบในสมัยรัชกาลที่ 4 – 5 เท่านั้น ความหมายแสดงเหตุผลของคำว่า “เล่า” และ “ละ” ความหมายแสดงการเริ่มต้น และความหมายแสดงการยุติของคำว่า “ละ” ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 9 – ปัจจุบันเท่านั้น และความหมายแสดงการเกิดซ้ำพบในคำว่า “เล่า” ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 อย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ พัฒนาการด้านหน้าที่และความหมายของคำลงท้าย “เล่า” และ “ละ” ในภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย- ปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ในการจัดทำหรือชำระพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานหรือพจนานุกรมภาษาไทยเล่มอื่น ๆ ซึ่งมักจะบัญญัติให้คำว่า “เล่า” และ “ละ” เป็นคำวิเศษณ์ รวมถึงประยุกต์ในระบบการแปลภาษาของแอปพลิเคชันสำหรับการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอื่น ๆ และใช้ในการสอนและการจัดทำหนังสือเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เนื่องจากคำลงท้ายเป็นลักษณะเฉพาะของภาษาไทยเช่นเดียวกับคำว่า /lah/, /le/ และ /lor/ ของผู้ใช้ภาษาอังกฤษในประเทศสิงคโปร์ ดังนั้นการศึกษาคำนี้จึงจะเอื้อประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง เนื่องจาก “เล่า” และ “ละ” จะต้องพิจารณาจากบริบทอันเกี่ยวโยงไปยังความหมายทางไวยากรณ์และวัจนปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้พจนานุกรมไทยระบบการแปลภาษา และการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติเป็นระบบมากขึ้น สำหรับประเด็นในการวิจัย

ครั้งต่อไปควรวิจัยเกี่ยวกับคำลงท้ายอื่น ๆ ในภาษาไทย เนื่องจากคำลงท้ายแสดงความหมายบางประการแก่ประโยค เช่น บอกความอ่อนน้อมหรือขอร้อง บอกการสั่ง เป็นต้นและศึกษาเปรียบเทียบคำลงท้ายในภาษาไทยกับภาษาอื่น ๆ ในตระกูลไท-กะได เพื่อเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ในตระกูลภาษาเดียวกัน นำไปสู่การศึกษาแบบลักษณะภาษาและสากลลักษณะ

References

- Asoksin, K. (Alias). (1978). *Namdokmai*. Bangkok: Chokchaithawes.
- Aueaphatiphan, S. (Ed.). (2021). *Khaosod Online*. Retrieved from <https://www.khaosod.co.th>.
- Auppakitsinlapasan, Phya. (2003). *Thai Grammar*. Bangkok: Thaiwattanapanit.
- Caswell, J. and J.H. Chandler. (2001). *A dictionary of the Siamese language*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Damrong Rajanuphap, Prince. (1946). *Thiawmueangphama*. Bangkok: Fine Arts Department.
- _____. (2545). *Nithan Boranakadee*. Bangkok: Bannakit.
- Dokmaisod (Alias). (1998). *Nuengnairoi*. Bangkok: Bannakit.
- Faculty of Arts Chulalongkorn University. (2007). *TNC: THAI NATIONAL CORPUS*. Retrieved from <http://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc/>.
- Fine Arts Department. (2012). *Traibhumikatha*. Bangkok: Fine Arts Department.
- Hopper, P. J., & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization* (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hornby, A. S. (2015). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of current English*. (9th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Iamsa-ard, A. (2020). *A Diachronic Study of the Word /khrāj/*. (Master of Arts Thesis), Kasetsart University, Program in Thai.
- Intrasut, T (Ed.). (1927). *Mahawitthayalai*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Jaratjarungkiat, S. (2012). *The development of the Word /pen/ in Thai*. (Doctor of Philosophy Thesis), Chulalongkorn University, Program in Thai.
- Jarungkitanan, W. (2008). *Maebia*. Bangkok: Praew.
- Kullavanijaya, P. (2008). a Historical Study of /thii/ in Thai. In A. Diller, J. Edmonson, & Y. Luo (Eds.). *The Tai-Kadai Languages* (pp. 455-467). New York: Routledge.
- Maha Vajirunhis, Prince. (2007). *The letter of Prince Maha Vajirunhis*. Bangkok: Bannakit.
- Matichon. (2017). *Silpawattanatham Journal*. Retrieved from <https://www.silpa-mag.com/>.
- Naya (Alias). 2004. *Ramphoeidoksutthai*. Bangkok: Phueandee.
- Nichnita (Alias). (2011). *Longklinchan*. Bangkok: Fin book.
- Nitiprapha, V. (2015). *Saidueantabotnaikhaowongkot*. Matichon.
- Panthumetha, N. (2015). *Waiyakorn Thai*. Bangkok: Faculty of Arts Chulalongkorn University.
- Phanupong, W. (1995). *The Structure of Thai*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Phongsakorn (Alias). (2011). *Kiphao*. Bangkok: Groove Publishing.

- Phraklang (Hon), Duke. (1972). *Samkok*. Bangkok: Silpabannakan.
- _____. (2020). *Rajathiraj*. Nonthaburi: Sripanya.
- Prasitrattasinthu, A. (2010). *Part of Speech in Thai Language: Syntax Analysis*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Rangsit, V., H.S.H. (1969). *Go to USA B.E. 2503*. Bangkok: Phrachan.
- Satchasarin, W. (2012) *We forgot something*. (13 ed.). Bangkok: Nakorn.
- Sripasit, M. (2003). *A diachronic study of /laeaw/, /yuu/ and /yuulaeaw/*. (Master of Arts Thesis), Chulalongkorn University, Program in Thai.
- Thakoonrachainsingha. (1977). *Mahabharatayuth*. Bangkok: Klangwittaya.
- The Division of Protection of Wisdom of Thai Traditional Medicine and Thai Folk. (2007). *The Medicine Treatise of King Rama II*. Bangkok: Ministry of Health.
- Thepayasuwan, B., M.L. (1977). *Chaknuengnaicheewit*. Bangkok: Bannakit.
- The Royal Institute. (2013). *The Royal Institute Dictionary B.E. 2554*. Bangkok: Nanmeebooks.
- Thomson, L. C. (1965). *A Vietnamese Grammar*. Seattle: University of Washington Press.
- Tsyboi, S. (1992). *Yisibsiduangta* (K. Amorntat, Trans.). Bangkok: Pradulai.
- Varotsikkhadit, U. (1999). *Thai Grammar in Linguistics*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Yuttapongtada, M. (2012). *Function and Semantic Extension of the Word /tua/ from the Sukhothai Period to B.E. 2551*. (Doctor of Philosophy Thesis), Kasetsart University, Program in Thai.

รูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่รอยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย
THE POTENTIAL MODEL OF SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS (SAO)
FOR THE AGING SOCIETY IN ROIKEANSARN AREA

ยูวเรศ หลุดพา¹ และ มนตรี โสคติยานุรักษ์
Yuwares Ludpa and Montree Sokatiyanuruk
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Email : yuwares.l@kkumail.com¹

Received 12 April 2022; Revised 20 June 2022; Accepted 11 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารองค์การ สมรรถนะ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ เพื่อนำไปสู่การศึกษาศักยภาพองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในด้านการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ และเป็นกรอบการวิจัยในการศึกษา โดยมีพื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่นและ มหาสารคาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดตำบล ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและสังคม และบุคลากร ได้แก่ พัฒนาการ และเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่รอยแก่นสาร จำนวน 15 องค์การ โดยคัดเลือกจากองค์การที่เคยได้รับรางวัลด้านการบริหารองค์การและองค์การที่มีคะแนนการประเมินองค์การในระดับดีขึ้นไป ใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และนำสู่การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลสู่สังคมสูงวัยประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์การ ได้แก่ปัจจัยด้านโครงสร้างการบริหาร ทรัพยากร การเรียนรู้ขององค์การ และการสื่อสารถ่ายทอดการทำงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล และ ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมรรถนะ ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ภาวะผู้ตาม ทักษะการทำงาน และองค์ความรู้ด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนั้น จากผลการศึกษายังพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ขององค์การให้มีความแข็งแกร่งมากขึ้นคือ ปัจจัยด้านความร่วมมือที่เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการด้านผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้นโดยเฉพาะด้านการลดข้อจำกัดของทรัพยากรด้านต่างๆในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ศักยภาพองค์การ, สมรรถนะ, ความร่วมมือ, การบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ,

Abstract

This was a qualitative study that employed theoretical concepts about organizational management, competence, effectiveness, and achievement. A study, as well as a research framework, were conducted on the potential of local administrative organizations in the care of the elderly. The research area is the sub-district administrative organizations in the provinces of Roi Et, Khon Kaen, and Maha Sarakham, with administrators and personnel as the key information. The executives, specifically the president of the Sub-District Administrative Organization, the sub-district supervisor, the director of the Welfare and Social Affairs Division, and the personnel, specifically Pattanakon and the officers responsible for the management of the elderly, were the key information providers. 15 organizations were chosen from those that have received organizational management awards and those with higher organization assessment scores. The sample consisted of 15 organizations chosen as providers using the purposeful sampling method. An unstructured interview that covered organizational management, competence, effectiveness, and achievement topics served as the research instrument. Data were then analyzed using content analysis, and a descriptive description was written.

The results found that the potential model of the local subdistrict administrative organization for aging society management consists of factors related to organizational administration such as management structure, resources, and learning of the organization concept. Competency factors such as leadership, followership, attitude, work skills, and knowledge of the operation of the elderly in the Roi Kaen San Subdistrict Administrative Organization In addition, including factors related to the effectiveness and achievement of the elderly in the sub-district administration organization. Moreover, the factor that is important in promoting the sub-district administrative organization's ability to do better for the elderly is the concept of collaboration. Especially, reducing the limitation of resources in various aspects of the operation of the elderly by the sub-district administrative organization by reducing restrictions on the provision of housing for the elderly and budget constraints, etc., leads to the success of the elderly operation.

Keywords: Organizational Potential, Competence, Collaboration, Elderly management,

บทนำ

จากข้อมูลประชากรศาสตร์ ในการคาดการณ์และการประมาณการณ์จำนวนประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2573 ได้แสดงจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2556 ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มสูงขึ้น จากข้อมูลการคาดการณ์และการประมาณประชากรของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558-2573 จะเห็นว่าภาพรวมประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ “สังคมสูงวัย” (Aged society) และในอีก 10 ปี ข้างหน้า จะเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Completed Aged Society) โดยดัชนีผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 87.77 ในปี 2558 และ คาดการณ์ว่าแนวโน้มในปี 2573 ดัชนีผู้สูงอายุเพิ่มเป็น ร้อยละ 149.38 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายให้กับภาครัฐหรือหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมรับมือกับการเจ็บป่วยและโรคภัยไข้เจ็บของผู้สูงอายุ การจ่ายงบประมาณสำหรับสวัสดิการในการครองชีพของผู้สูงอายุ การแบกรับภาระของบุตรหลานซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้สูงอายุ ในสัดส่วนที่ไม่สมดุล (New Internationalist, 2010. ; Kelly, 2010) การถูกทอดทิ้งและ ถูกละเลยจากบุตรหลาน การถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจจากบุตรหลานหรือคนในครอบครัวโดย คำพูดและการไม่ให้เกียรติ (Thai Gerontology Research and Development Institute and the Office of the Health Promotion Fund, n.d) นอกจากนี้รูปแบบของครอบครัว ในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยาย ซึ่งมีปู่ ย่า ตา ยาย บุตร หลานอยู่ร่วมกันไป เป็น ครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตรเท่านั้น กล่าวคือมีสมาชิกในครอบครัวอยู่กัน ไม่เกินสองรุ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เคยมีบุตรหลานคอยดูแลหรือคอยดูแล บุตรหลานให้ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้ เกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เกิด เป็นปัญหาต่อเนื่องกับกลุ่ม ผู้สูงอายุในสังคมไทย (Sakun Changmai, 2010)

ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและสนับสนุนภารกิจของภาครัฐให้ประสบความสำเร็จตามแผนกลยุทธ์ของประเทศ เศรษฐกิจชุมชน สังคม การศึกษา สุขภาพ และสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านผู้สูงอายุที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีความจำเป็นต้องดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็ก สตรี ที่กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ ดูแลผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็ก สตรี ผู้ที่ไม่พร้อมหรือยังไม่สามารถจะปรับตัวได้ โดยการสงเคราะห์และจัดบริการสาธารณะที่จำเป็นอย่างทั่วถึง (Department of Local Administrative Promotion, 2009)

ถึงอย่างไรก็ตามการดำเนินการของภาครัฐมีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจการบริหารสู่ระดับท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการนำแผนและนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งถือได้ว่ามีความใกล้ชิดกับชุมชน และมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนภารกิจที่ถูกถ่ายโอนจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ชุมชนท้องถิ่นเองจะต้องมีแนวคิดโดยเฉพาะความเชื่อพื้นฐานในปรัชญาการพัฒนาชุมชนว่า มนุษย์มีความสามารถ และมีพลังอันซ่อนเร้น (Potential Ability) แฝงอยู่ทั้งพลังความคิด ทักษะ แรงงานที่มีความสามารถพัฒนาดตนเองได้ตามขีดความสามารถทางคุณภาพและคุณธรรม หากโอกาสอำนวยและผู้ให้การสนับสนุน

ซึ่งการอยู่ในชุมชน สังคมมนุษย์ต้องการอยู่ด้วยความสุขกาย สบายใจและมีความเป็นธรรมโดยชุมชนมีความสมดุลในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนควรเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลและภาครัฐเองสามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพในการให้บริการ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนจึงควรมีการบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล นั่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความพร้อม มีทักษะและทัศนคติที่ดีพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงการเข้าสู่สังคมสูงวัยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถือได้ว่ามีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกของชุมชนค่อนข้างมาก มีดัชนีผู้สูงอายุค่อนข้างสูง และมีประชากรจำนวนมากที่สุดในประเทศ รวมถึงมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานค่อนข้างสูง ทำให้เกิดผลกระทบทางปัญหาสังคมตามในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัด ร้อยแก่นสาร ได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคามและ ขอนแก่น ซึ่งมีดัชนีการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุค่อนข้างสูง ดังนี้ จังหวัดมหาสารคามมีดัชนีผู้สูงอายุร้อยละ 75.20 จังหวัดขอนแก่นร้อยละ 74.08 และจังหวัดร้อยเอ็ดร้อยละ 73.53 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) ซึ่งอาจจะมีปัญหาต่างๆ ของการเข้าสู่สังคมสูงวัย

ดังได้กล่าวข้างต้น ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการเข้าสู่สังคมสูงวัยของท้องถิ่นดังกล่าว ได้และการจัดสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านผู้สูงอายุในปัจจุบัน อาจยังไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือการสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น และเพื่อยกระดับสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (Patchayapa Kongkhon and Thanattha Rojanaratrakul, 2021)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ถ้าได้มีการเตรียมรับมือกับปัญหาเหล่านี้เสียแต่ล่วงหน้า หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี รวมถึงการเตรียมความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุเพื่อการขับเคลื่อนภารกิจของประเทศ ย่อมทำให้ภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่มีบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ให้สามารถขับเคลื่อนภารกิจด้านผู้สูงอายุไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย เพื่อค้นหาปัจจัย สภาพ ปรากฏการณ์ และบริบทที่มีผลต่อศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัยและนำไปสู่การสร้างรูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่การพัฒนาสังคมสูงวัยเพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมของผู้สูงอายุในพื้นที่ร้อยแก่นสาร ได้อย่างยั่งยืนต่อไป เพื่อเป็นการนาร่องของชุมชนในพื้นที่ร้อยแก่นสารสู่ชุมชนอื่นๆอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาปัจจัยบริบทที่มีผลต่อศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัยและนำไปสู่การสร้างรูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษารูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย ประกอบด้วยการบริหารองค์การ ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร ทรัพยากร การเรียนรู้ขององค์การ และการสื่อสารถ่ายทอดการทำงานด้านผู้สูงอายุ และสมรรถนะ ได้แก่ ภาวะผู้นำ ภาวะผู้ตาม ทักษะการทำงาน และองค์ความรู้ด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (Carew et al., 2009; Scott B. Parry, 2001) แนวคิดบรรยากาศในการทำงาน รวมถึงประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ ซึ่ง แนวคิดด้านโครงสร้างการบริหาร ภายใต้ข้อเท็จจริงที่โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลง มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทุกภาคส่วนในสังคมพึงร่วมกันสร้างค่านิยม โครงสร้างทางสังคม และความพร้อมในการเป็นสังคมผู้สูงอายุ อย่างมีคุณภาพ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ 2542 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน หนึ่งในจำนวนนั้น คือ “การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส” (Department of Local Administrative Promotion, 2009) ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลถือได้ว่าเป็นองค์การที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจด้านผู้สูงอายุจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลในการดำเนินการและรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติและระเบียบต่างๆในการบริหารจัดการผู้สูงอายุเพื่อสร้างประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลด้านผู้สูงอายุต่อไป ส่วนความเพียงพอของทรัพยากรเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจด้านผู้สูงอายุขององค์การ

บริหารส่วนตำบล ได้แก่ ความเพียงพอของบุคลากร ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์และความเพียงพอของงบประมาณ (Peter and Joseph, 2006) รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภายในองค์กรที่บุคลากรในหน่วยงานต่างแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จัดเก็บและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง (Wasan Atitsub, 2012) อันนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป และแนวคิดด้านการสื่อสารในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ การสื่อสารในองค์กรเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรและช่วยให้บุคลากรในองค์กรได้รับทราบกิจกรรมต่าง ๆ (Zaramba, 2003) ส่วนแนวคิดด้านสมรรถนะซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำ ภาวะผู้ตาม ทักษะคน ทักษะการทำงานและองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ต่างส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรซึ่งสมรรถนะของผู้นำและผู้ตามต่อความสำเร็จ ความพร้อมศักยภาพในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารและการขับเคลื่อนองค์การบริหารส่วนตำบล สมรรถนะมีผลต่อการบริหารจัดการมีหลายรูปแบบโดยไม่มีรูปแบบตายตัว ดังนั้นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จึงมักนำการบริหารสมรรถนะมาใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารองค์การ (Tadas Sudnickas and Aiste Krataviciute-Alisauskiene, 2011) และแนวคิดด้านบรรยากาศในการทำงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะ ของบุคลากรในการทำงาน การเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการทำงานสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และนำไปสู่การฝึกปฏิบัติ (Tait & Blinco, 2014) ดังนั้นบรรยากาศในการทำงานและการเรียนรู้จึงสำคัญต่อความพร้อมและศักยภาพในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล มากกว่านั้นยังมีแนวคิดด้านประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ขององค์กรที่สะท้อนการบรรลุเป้าหมายอันเป็นความมีประสิทธิภาพโดยทั่วไปแล้วอาจพิจารณาได้จากคุณภาพของผลผลิตหรือบริการพื้นฐานขององค์การหรือความสามารถในการบริการขององค์การ ความพร้อม หรือความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงาน (Chindalak Wattanasin, 1987) และประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง สมรรถนะ (Capacity) ขององค์การในการที่จะอยู่รอด (Survival) ปรับตัว (Adapt) รักษาสภาพ (Maintain) และเติบโต (Grow) ไม่ว่าองค์การนั้นจะมีหน้าที่ใดที่ต้องการให้ลุล่วง (Schein, 2010)

ดังนั้น เพื่อนำไปสู่การเสนอรูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย ผู้วิจัยจึงศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพขององค์การประกอบด้วย การบริหารองค์การ ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร ทรัพยากร การเรียนรู้ขององค์การ และการสื่อสารถ่ายทอดการทำงานด้านผู้สูงอายุ และสมรรถนะ ได้แก่ ภาวะผู้นำ ภาวะผู้ตาม ทักษะคน ทักษะการทำงาน และองค์ความรู้ด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ แนวคิดความร่วมมือ แนวคิดบรรยากาศในการทำงาน รวมถึงประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ (Carew et al., 2009;)

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพพื้นที่วิจัย คือ พื้นที่จังหวัด ร้อยเอ็ด ขอนแก่น และมหาสารคาม ประชากร คือ องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัด ร้อยเอ็ด ขอนแก่น และมหาสารคาม จำนวน 392 องค์การ (Bureau of Forecast Statistics National Statistical Office, 2017) กลุ่มตัวอย่าง คือ 15 องค์การ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น แบบเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์บุคลากรและผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัด ร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดละ 5 องค์การรวม 15 องค์การ โดยคัดเลือกจากองค์การที่เคยได้รับรางวัลด้านการบริหารองค์การและองค์การที่มีคะแนนการประเมินองค์การในระดับดีขึ้นไป โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดตำบล ผู้อำนวยการสวัสดิการและสังคม และบุคลากร ได้แก่ พัฒนาการ และเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ขององค์การ

บริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยแก่นสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ด้านศักยภาพองค์การ ประกอบด้วยส่วนของการบริหารองค์การ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพขององค์การ ประกอบด้วยการบริหารองค์การ ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร ทรัพยากร การเรียนรู้ขององค์การ และการสื่อสารถ่ายทอดการทำงานด้านผู้สูงอายุ และสมรรถนะ ได้แก่ ภาวะผู้นำ ภาวะผู้ตาม ทักษะคติ ทักษะการทำงาน และองค์ความรู้ด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (Carew et al., 2009; Scott B. Parry, 2001; Schein, 2010.) บรรยายการทำงาน ความร่วมมือ และประสิทธิผล โดยมีค่า ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Content Validity for Research Instrument: CVI) รวมทั้งปรับปรุงสำนวน ภาษาที่ใช้ให้มีความชัดเจน เข้าใจง่ายเหมาะสมและสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีค่าเท่ากับ 0.87 และรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วย ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถื่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัยตามวัตถุประสงค์การค้นหามีผลต่อศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถื่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย และนำไปสู่การสร้างรูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถื่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย สามารถแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ กลยุทธ์ แผนงานกลไกและกระบวนการในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยโครงสร้างการบริหารในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ความเพียงพอของทรัพยากรสำหรับการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ การเรียนรู้ในองค์การและการถ่ายทอดองค์ความรู้สำหรับการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ การสื่อสารในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีแผนงานที่จัดทำเป็นแผนปฏิบัติงาน โครงการ ที่เชื่อมโยงจากพันธกิจและนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการถ่ายทอดสู่การปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงานภายใต้โรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีผลการศึกษาในการดำเนินการแต่ละด้านดังนี้

1.1 ด้านโครงสร้างการบริหาร พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยใช้กลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุโดยการมอบหมายให้กองสวัสดิการสังคมเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ซึ่งในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยแก่นสาร พบว่าส่วนใหญ่แบ่งโครงสร้างการบริหารด้านผู้สูงอายุให้สังกัดสำนักงานปลัด โดยมีปลัดตำบล เป็นผู้บริหารในการกำกับดูแลด้านผู้สูงอายุ และมีผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม พัฒนาการ ผู้ช่วยพัฒนาการ และเจ้าหน้าที่ ทำหน้าที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยมีกลไกในการขับเคลื่อนการทำงานโดยกองสวัสดิการสังคม ร่วมกับกลุ่มอาสาสมัคร (ออส.) และชุมชน นอกจากนั้นยังมีกลไกในการเชื่อมโยงไปยังองค์การภาคีอื่นๆ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) พัฒนาชุมชนและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) และอื่นๆ เพื่อร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล

1.2 ด้านความเพียงพอของทรัพยากร เป็นการศึกษาในประเด็นความพอเพียงของทรัพยากร ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ความพอเพียงของทรัพยากร มักจะมีจำนวนบุคลากรในการรับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุประมาณ 3-4 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสวัสดิการสังคม พัฒนาการ ผู้ช่วยพัฒนา และเจ้าหน้าที่ ซึ่งถือได้ว่ามีจำนวนจำกัดเนื่องจาก กองสวัสดิการสังคมส่วนใหญ่มักมีหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลกลุ่มเปราะบาง และการดูแลด้านคุณภาพชีวิตของชุมชน จึงได้รับการมอบภารกิจให้ดำเนินงานด้านต่างๆ เข้ามาให้ดำเนินการมีทั้งแบบภาระหน้าที่หลักและภาระหน้าที่รองรวมถึงในลักษณะการ

มอบหมายงานเพิ่มเติม ดังนั้นหากเปรียบเทียบจำนวนบุคลากรกับภาระงานจึงถือได้ว่ามีจำนวนบุคลากรงบประมาณยังคงจำกัด ส่วนทรัพยากรถือได้ว่ายังมีความเพียงพอเหมาะสมในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุได้

1.3 บริบทด้านการเรียนรู้ในองค์กรและการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล การเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุเป็นลักษณะของการถ่ายทอดขั้นตอนการดำเนินงานและการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ แก่ผู้ที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายขององค์การ จากผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ผ่านการทำงานจริงโดยผู้ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจะเรียนรู้ร่วมกัน และช่วยกันถ่ายทอดองค์ความรู้ในสิ่งที่ตนเองเรียนรู้และเข้าใจสู่การเรียนรู้ร่วมกันในสายงานเพื่อช่วยกันดำเนินงานให้สำเร็จ และส่วนใหญ่ยังไม่ได้จัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงานและขั้นตอนอย่างชัดเจน แต่มักเป็นการสอบถาม เรียนรู้

1.4 บริบทด้านระบบการสื่อสารของหน่วยงานในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ พบว่า แนวทางช่องทางและวิธีการที่องค์การบริหารส่วนตำบลใช้เพื่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆไปยังบุคลากรและผู้สูงอายุ ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งแบบเอกสาร แบบประกาศในเวปไซต์ของหน่วยงาน การประชาสัมพันธ์ผ่าน ตัวแทน สอบต. ผ่าน อาสาสมัคร (อสม./อผส.) หรือประชาสัมพันธ์โดยการประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงการบอกกล่าวโดยบุคลากรในองค์การที่มีที่อยู่อาศัยในพื้นที่หรือหมู่บ้านเดียวกันกับผู้สูงอายุ แต่อย่างไรก็ตามองค์การบริหารส่วนตำบลยังคงไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ที่มั่นใจได้ว่าผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้รับข้อมูลข่าวสารทั่วถึง

2. ด้านสมรรถนะของบุคลากร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ภาวะผู้ตามในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ทักษะของผู้นำและผู้ตามต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ความรู้ของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ทักษะของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ สมรรถนะของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า ด้านสมรรถนะของบุคลากรต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ร้อยแก่นสารพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีทักษะ มีองค์ความรู้ มีทัศนคติ มีภาวะผู้นำ และภาวะผู้ตาม เกี่ยวกับการดำเนินการด้านผู้สูงอายุตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถใช้ทักษะในการดำเนินงาน แก้ไขปัญหา และพัฒนางานจนประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายการดำเนินการได้ ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของผู้นำที่จะชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยการ หรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นเพื่อให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ จากการศึกษา พบว่า ในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ผู้บริหารต่างให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ รวมถึงการให้คำแนะนำ และส่งเสริมการพัฒนาทักษะบุคลากรในการดำเนินงาน รวมถึงให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ นอกจากนั้นผู้บริหารยังรับรู้และเข้าใจการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ รวมถึงสนับสนุนการนำแผนการดำเนินการด้านผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2.2 ภาวะผู้ตาม หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้ตามที่มีความรับผิดชอบในงาน สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดเป็นของตนเอง กล้าแสดงออก เต็มใจและสนับสนุนการสร้างความสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกันขององค์การ ซึ่งในที่นี้หมายถึงเป้าหมายด้านการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยแก่นสาร จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่บุคลากรสามารถดำเนินการด้านผู้สูงอายุได้และการแก้ไขปัญหาต่างๆในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุได้ด้วยตนเอง รวมถึงการรับรู้ เข้าใจขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุเป็นอย่างดี จึงสามารถดำเนินการด้านผู้สูงอายุได้ครบถ้วน

2.3. ด้านทัศนคติของผู้นำและผู้ตามต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล จากการศึกษาศาสนาสามารถเสนอตามประเด็นผู้นำและผู้ตามได้ดังนี้

2.3.1 บริบทด้านทัศนคติของผู้นำต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ร้อยแก่นสาร จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ รับรู้และเข้าใจการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ จนนำไปสู่การส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการดำเนินการด้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

2.3.2 บริบทด้านทัศนคติของผู้ตามต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ร้อยแก่นสาร พบว่า ผู้ตามมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านผู้สูงอายุ ทำงานด้วยความเข้าใจ ทำงานด้วยความตั้งใจและให้ความสำคัญกับความสำเร็จในการดำเนินงานทั้งในด้านการส่งเสริม ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และการส่งเสริมด้านรายได้ของผู้สูงอายุ

2.4 ด้านความรู้ของบุคลากรต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ร้อยแก่นสาร พบว่า ส่วนใหญ่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการด้านผู้สูงอายุตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง แต่เนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุมีหลายมิติทั้งด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านการส่งเสริมรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การดูแลด้านสุขภาพ จะได้รับความร่วมมือกับรพ.สต. ส่วนการพัฒนาทักษะอาชีพอันนำไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุจะได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและกองทุนสวัสดิการชุมชน

2.5 ด้านทักษะของบุคลากรต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ร้อยแก่นสาร พบว่าทักษะบุคลากรในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ คือ ความรู้ และความสามารถของบุคคลในการดำเนินงานและทำกิจกรรมด้านต่างๆที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งจากผลการศึกษาบริบทด้านทักษะของบุคลากรต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ร้อยแก่นสารพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีทักษะเกี่ยวกับการดำเนินการด้านผู้สูงอายุตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถใช้ทักษะในการดำเนินงานแก้ไขปัญหา และพัฒนางานจนประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายการดำเนินการได้

3. ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน หมายถึง สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ ลักษณะสำนักงาน พื้นที่ในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ลักษณะของเพื่อนร่วมงาน และความตึงเครียดในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของผู้บริหารและบุคลากร พบว่า เป็นการทำงานร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยเหมือนพี่น้องมีความเป็นทางกันน้อย และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้บรรยากาศการทำงานมีความเป็นกันเองไม่ตึงเครียด จึงทำให้ส่วนใหญ่ทุ่มเทกับงานและบุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จึงถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือชุมชนของตนเอง

4. เครือข่ายความร่วมมือต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ร้อยแก่นสาร พบว่า บางส่วนมีการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงมูลนิธิต่างๆที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยเป็นการร่วมมือช่วยเหลือผู้สูงอายุกับหน่วยงานภายนอก ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการประกอบอาชีพและรายได้แก่ผู้สูงอายุและผู้ยากไร้ เช่น ด้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะมีศูนย์พึ่งพิงผู้ยากไร้ที่คอยสนับสนุนการสร้างบ้าน จัดหาที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุที่ไร้บ้าน รวมถึงการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้สูงอายุโดยความร่วมมือของ สำนักงานพัฒนาชุมชนและความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์การศึกษาคนออกโรงเรียน ซึ่งเป็นการลดข้อจำกัดของการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ร้อยแก่นสาร

5. ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า การดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการสังคมและการบริการสาธารณะแก่

ผู้สูงอายุ จากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักขึ้นกับขนาดและพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโดย องค์การขนาดเล็กและอยู่ในพื้นที่ชนบทมักจะเน้นด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าด้านการพัฒนาคนเนื่องจากยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยได้แบ่งเป็นประเภทมาตรฐานด้านต่าง ๆ รวม 6 ด้านดังนี้ 1) ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล 2) ด้านรายได้ 3) ด้านที่พักอาศัย 4) ด้านนันทนาการ 5) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และ 6) ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน ส่วนด้านความพึงพอใจของบุคลากรต่อการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุในพื้นที่ร้อยละ 80 พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการได้ทำหน้าที่และบทบาทในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ทั้งการจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ การช่วยเหลือเกื้อกูลด้านสุขภาพะ ด้านสังคมรวมทั้งความพึงพอใจต่อการสนับสนุนของผู้นำองค์การและการสนับสนุนของเครือข่ายในการนำไปสู่การลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร จึงทำให้บุคลากร ต่างตั้งใจดำเนินงานและมีความยินดีในการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ และชุมชนเป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องรูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยละ 80 สูงส่งสังคมสูงวัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยละ 80 สูงส่งสังคมสูงวัยและนำไปสู่การสร้างรูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยละ 80 สูงส่งสังคมสูงวัย จากการศึกษา พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยละ 80 สูงส่งสังคมสูงวัยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. ปัจจัยด้านสมรรถนะของบุคลากร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ภาวะผู้ตามในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ทักษะของผู้นำและผู้ตามต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ความรู้ของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ทักษะของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ส่งต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานองค์การด้านผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ André Grow • Andreas Flache (2011) ที่ค้นพบว่าความเชื่อมั่น ทักษะและกระบวนการทางสังคม นำไปสู่การบริหารจัดการขององค์การและการทำงานเป็นทีมของบุคลากร ดังนั้น สมรรถนะของผู้นำและบุคลากรส่งผลต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ย่อมทำให้ทราบถึงความพร้อมและศักยภาพในการบริหารและพัฒนาองค์การในด้านผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่ การสร้างรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพองค์การบริหารส่วนตำบลสูงส่งสังคมสูงวัยของท้องถิ่นร้อยละ 80 สูงส่งสังคมสูงวัย เพื่อการแข่งขันและเผชิญความท้าทายใหม่ๆ ในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

2. ปัจจัยการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ กลยุทธ์ แผนงานกลไกและกระบวนการในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยโครงสร้างองค์การในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ความเพียงพอของทรัพยากรสำหรับการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ การเรียนรู้ในองค์การและการถ่ายทอดองค์ความรู้สำหรับการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ การสื่อสารในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wimon Chatameena, Wachira Warasrai and Rungthip Jindapol (2008) เกี่ยวกับ ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการและดำเนินโครงการของอบจ.แพร่และของ อบจ.พิษณุโลก ซึ่งพบว่า มี ปัจจัยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ มีการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ให้กับภายในระหว่างบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกลไกในการส่งเสริมการทำงานร่วมกันที่เป็นระบบ และมีความคล่องตัว มีการแปลงวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ ขององค์กรมาสู่การปฏิบัติงานอย่างแท้จริง มีความเพียงพอของงบประมาณ รวมถึงงานวิจัยของ Thomas Schumachera and Martin Scherzinger ที่พบว่าระบบและกระบวนการภายในมีผลต่อศักยภาพขององค์การ (Schumacher & Scherzinger, 2016) ดังนั้น ทั้งงบประมาณ การเรียนรู้ การสื่อสารถ่ายทอดงาน โครงสร้างการดำเนินงาน กลยุทธ์ แผนงานกลไกและ

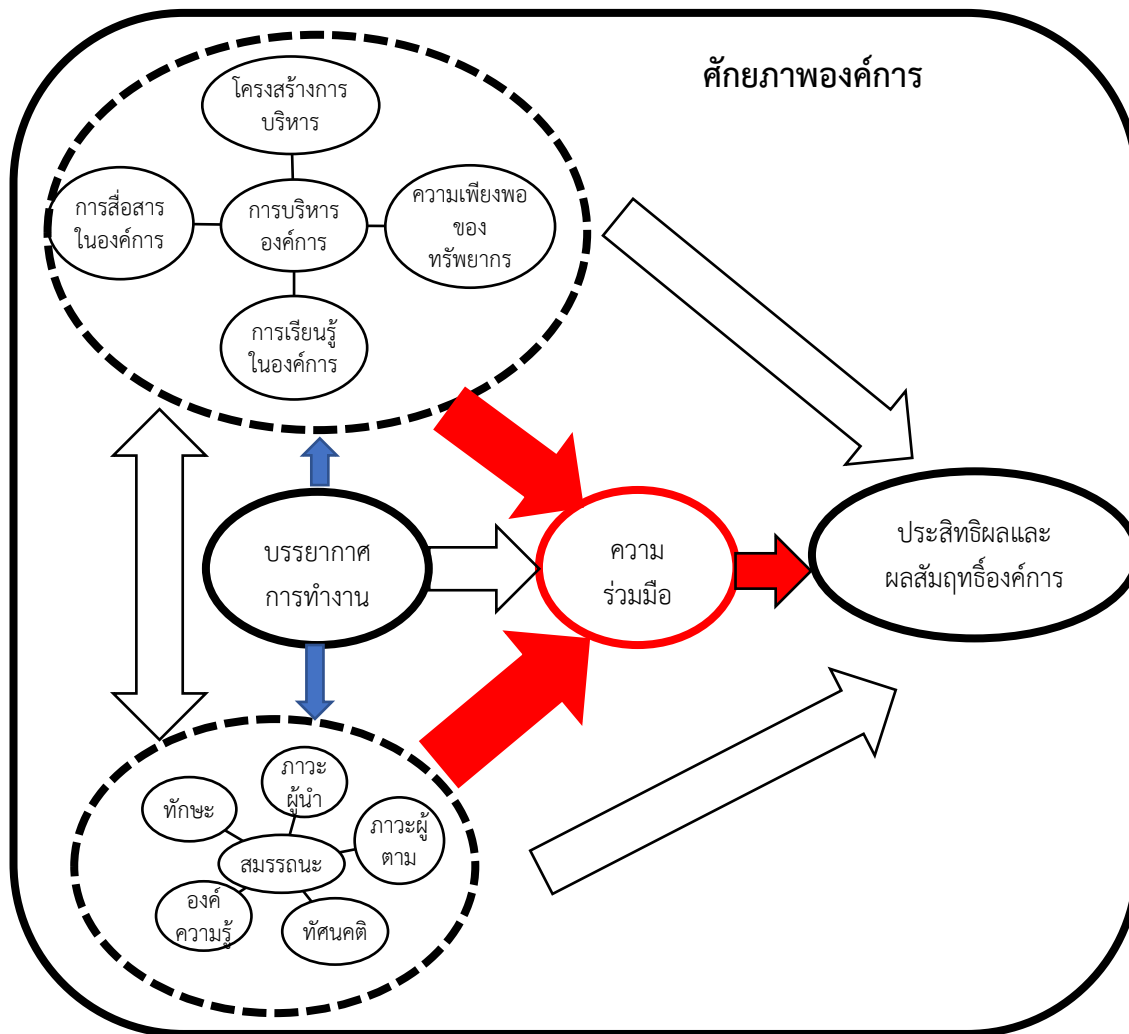
กระบวนการในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลต่างมีความสำคัญต่อความพร้อมในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. ปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุพบว่า ส่งผลต่อการเรียนรู้และกระตุ้นให้บุคลากรสามารถทำงานได้รวดเร็วขึ้น และมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pascal Paille, Chen, Oliver Borial and Jiafei Jin. (2014) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ผลของการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับ ผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลต่อศักยภาพของบุคลากรและองค์การ ดังนั้นบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในการทำงานจึงสำคัญต่อประสิทธิผลและศักยภาพในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล

4. ปัจจัยด้านความร่วมมือส่งผ่านไปยังประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ปัจจัยด้านความร่วมมือสามารถลดข้อจำกัดด้าน ทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณและด้านจำนวนบุคลากรในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุได้ เนื่องจากได้รับการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งด้านข้อมูลข่าวสารและด้านทรัพยากรต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Joanne Protheroe, Tom Blakeman, Peter Bower, Carolyn Chew-Graham and Anne Kennedy (2010) ที่พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพและผลลัพธ์ขององค์การเกี่ยวข้องกับความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น ความร่วมมือของผู้นำ บุคลากร และชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์การ จึงมีผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลอันนำไปสู่การสร้างศักยภาพขององค์การในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัย จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยแก่นสาร โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ปัจจัยการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ กลยุทธ์ แผนงานกลไกและกระบวนการในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วยปัจจัยโครงสร้างองค์การในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ความเพียงพอของทรัพยากรสำหรับการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ การเรียนรู้ในองค์การและการถ่ายทอดองค์ความรู้สำหรับการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ การสื่อสารในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ 2) ปัจจัยด้านสมรรถนะของบุคลากร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุภาวะผู้ตามในการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุ ทักษะของผู้นำและผู้ตามต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ความรู้ของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ทักษะของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ สมรรถนะของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ รวมถึง 3) ปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ และ 4) ปัจจัยด้านความร่วมมือ ดังนั้นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยแก่นสารควรคำนึงปัจจัยต่างๆดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกองค์การเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุการลดข้อจำกัดของทรัพยากรในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอันนำไปสู่การสร้างศักยภาพในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยแก่นสารต่อไป ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนผังด้านล่าง

รูปที่ 1 แสดงรูปแบบศักยภาพองค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์ การเสริมสร้างศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัยควรพิจารณาการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกเพื่อลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและศักยภาพในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยแก่นสารต่อไป

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ รูปแบบศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การเสริมสร้างศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นร้อยแก่นสารสู่สังคมสูงวัยโดยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเป็นการลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินการด้านผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ร้อยแก่นสาร โดยควรให้ความสำคัญกับ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเพื่อประสิทธิผลและการเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์การ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเป็นการพิจารณาสภาพบริบทในมุมมองกว้างและสะท้อนในภาพรวมของการศึกษาควรเพิ่มการศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มพื้นที่อื่นๆ เพื่อเพิ่มการพิจารณาในมุมมองกว้างของการพัฒนาศักยภาพขององค์กรด้านการบริหารจัดการผู้สูงอายุ และนำสู่การปรับปรุงการบริหารจัดการด้านผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพต่อไป

References

- André Grow; Andreas Flache.(2011). How attitude certainty tempers the effects of faultlines in demographically diverse teams; *Computational and mathematical organization theor.* *Springer Science and Business Media.* 17(2), 196-224.
- Bureau of Forecast Statistics National Statistical Office (2017). *Population statistics*. Retrieved on April, 25 2021 Form <http://www.nso.go.th>.
- Carew, P. and Guthrie, L. (2009) . *Creating a Motivating Work Environment*. Retrieved April 25, 2020 from <http://www.kenblanchard.Com>.
- Chindalak Wattanasin. (1987). *“Organizational Administration and Development”* . Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Department of Local Administrative Promotion. (2009). *Legal regulations*. Retrieved on April 12, 2018 from <http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet?ebookGroup=2>.
- Edgar H. Schein.(2010). *Organizational Culture and Leadership*. USA: Wiley, 2010
- Kelly, B. (2010). *Older and Wiser*. *U.S. News & World Report*. 147 (2), 4.
- New Internationalist. (2010). *Ageing – 7 myths*. New York: Holt Rinehart and Wiston.
- Peter, F. D. & Joseph, A. M. (2006). *The Effective Executive in Action*, New York: HarperCollins
- Phatchayapha Kongkhon and Thanattha Rojanatrakul.(2019). Welfare management of the elderly in Pa Daeng Subdistrict Municipality Chat Trakan District Phitsanulok Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*. 6(3), 112-121.
- Protheroe J, Blakeman T, Bower P, Chew-Graham C, Kennedy A. An intervention to promote patient participation and self-management in long term conditions: development and feasibility testing. *BMC Health Serv Res*. 14(10), 206.
- Sakun Changmai. (2010). “Stable life of the elderly in the age group of 60-69 years of Thai society”. *A collection of papers presenting research results at the National Conference on Aging and Aging: Happy Aging Society with Healthy Lifestyle and Environment*. February 9-12, 2010, organized by the Thai Red Cross Society in collaboration with Chulalongkorn University and the Faculty of Medicine. Chulalongkorn University.
- Scott B. Parry. (1998). *Evaluation the impact of Training Alexandria*. VA : American Society for training and Development.
- Tadas Sudnickas, Aistė Kratavičiūtė-Ališauskienė.(2011). Analysis of Applying Competency Models:Case of the Office of the Prime Minister of Lithuania *VIEŠOJI POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS PUBLIC POLICY AND ADMINISTRATION 2011, T.10(4)*, 522–533.

- Tait, A., & Blinco, K. (2014). Seeding a learning organisation. *The Australian Library Journal*, 63(2), 94-107.
- Thai Gerontology Research and Development Institute and the Office of the Health Promotion Foundation. (n.d.) *Report on the situation of the elderly in Thailand*. Retrieved on April 1, 2018 from <https://thaitgri.org/>.
- Thomas Schumacher & Martin Scherzinger (2016): Systemic in-house consulting: an answer to building change capacities in complex organizations, *Journal of Change Management*, Wasan Athitsub.(n.d.) “*The Learning Organization*”. Retrieved April 12, 2018, from <https://sites.google.com/site/winaik103263-611xngkhkr-haeng-kar-reiyn-ru-lo> .
- Wimon Chatameena, Wachira Warasrai and Rungthip Jindapol.(2008). *Factors of success in project management and implementation of Phrae Provincial PAO and Phitsanulok PAO Research Report No. RDG5040021.*, Fund Office research support
- Zaremba, A. J. (2003). *Organizational communication: Foundations for business & management*. Mason, OH: Thomson South-Western.
- Pascal Paillé & Yang Chen & Olivier Boiral & Jiafei Jin. (2014). "The Impact of Human Resource Management on Environmental Performance: An Employee-Level Study," *Journal of Business Ethics, Springer*, 121(3), 451-466.

การสังเคราะห์งานวิจัยโครงการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย
ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

THE SYNTHESIS RESEARCH OF LIFE-IMPROVEMENT AND HEALTH-PROMOTION PROJECT FOR
THE ELDERLY, PHRAYA PRASIT COMMUNITY, DUSIT DISTRICT, BANGKOK

วิจิตรา ศรีสอน¹, สันฐาน ชยอนนท์, และทิฆัมพร พันลึกเดช

Wijittra Srisorn, Sunthan Chayanon, and Tikhamporn Punluekdej

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th¹

Received 12 April 2022; Revised 20 June 2022; Accepted 11 February 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาการอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่น ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 3. ศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และ 4. ศึกษาแนวทางที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสังเคราะห์งานวิจัย จากโครงการวิจัย 4 โครงการ วิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา จัดกลุ่มข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า (1) โครงการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ด้วยการส่งเสริมตามหลัก 3 อ และควรมีการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการออกกำลังกาย เช่น การเดินในน้ำ เป็นต้น และควรมีเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (2) การอยู่ร่วมกันหลากหลายวัย บ้านอบอุ่น ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (3) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย ในภาพรวมอยู่ระดับน้อย และ (4) แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการความรู้ วิธีการหารายได้และส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงชีพนอกเหนือจากเงินรายได้จากภาครัฐ เงินบำเหน็จ บำนาญ และเงินที่ได้จากลูกหลาน หรือประกอบอาชีพที่มีรายได้ในชุมชน ควรมีการนำเทคโนโลยีถ่ายทอดองค์ความรู้จากภาครัฐสื่อสารสู่ประชาชน เช่น Line Application ต่างๆ ผู้สูงอายุควรได้รับอาหารที่เหมาะสม และควรออกกำลังกายที่ถูกต้องเพื่อการส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง

คำสำคัญ: การยกระดับชีวิต, การส่งเสริมสุขภาพ, ผู้สูงวัย, ชุมชนพระยาประสิทธิ์

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the health promotion and development of the elderly based on the 3-A principle at Phraya Prasit community, Dusit District, Bangkok, (2) to study the co-existence of various ages in Baan Oboon, Phraya Prasit Community, Dusit District, Bangkok, (3) to study the elderly welfare of Phraya Prasit Community, Dusit District, Bangkok, and (4) to study the approaches affecting the quality of life of the elderly in Phraya Prasit Community, Dusit District, Bangkok. This study is a qualitative research method with an attempt to synthesize the results obtained from 4 research projects. The data were analyzed using content analysis, grouped by categorization method, and examined a triangulation approach. The results showed that (1) the project to improve the life and health of the elderly at Phraya Prasit Community, Dusit District, Bangkok is under a program called Health Promotion and Development for the Elderly in Phraya Prasit Community Area, Dusit District, Bangkok, that promotes the 3-A principle and should be operated and developed on a continual basis, especially in terms of exercise such as walking in water. Besides, there should be an application of technology and consistent management. (2) The overall value of different ages coexisting at Baan Oboon was high. (3) The overall value of welfare for the elderly was at a moderate level, however, the health issue was at a low level. (4) The guidelines for health care and quality of life improvement for the elderly in the Phraya Prasit community, Dusit District, Bangkok, included the required knowledge of how to earn money and promote careers. Moreover, to live a decent life, the elderly still need income from the government, such as retirement pay and pensions, as well as from their children. Or else they could work in the community to earn a living. Technology should be used to transfer knowledge from the government sector to the public through various media, such as line applications. The senior people should have suitable food, and they should exercise appropriately to promote health.

Keywords: Life enhancement, health promotion, the elderly, Phraya Prasit community

บทนำ

รัฐมีหน้าที่ต้องดูแลประชากรของประเทศ ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุประกอบกับการที่ผู้สูงอายุในประเทศต่าง ๆ มีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มีการพัฒนาในด้านอาหารและยา ตลอดจนการพัฒนาในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้มนุษย์มีสุขภาพอนามัยแข็งแรงมากขึ้น และมีอายุยืนมากขึ้นด้วย ในขณะที่มีเด็กคลอดออกมาจำนวนน้อยลง จนไม่มีความสมดุลและทำให้สังคมกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุซึ่งเริ่มมีหลายประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ รวมทั้งประเทศไทย เป็นต้น จึงทำให้ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่รัฐพึงต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคม

สังคมไทยในปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยให้สิทธิและการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ในหมวดที่ 3 มาตรา 54 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540) มีสาระสำคัญคือ “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ” และในหมวดที่ 5 มาตรา 80 ระบุว่า รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ “นอกจากนี้องค์กรต่างๆ ยังได้สนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุตามปณิญาผู้สูงอายุไทย โดยให้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และให้ความรัก ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว สังคมชุมชน รวมทั้งให้โอกาสเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง หากมองย้อนถึงอดีต จะเห็นว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ได้นำนโยบายด้านผู้สูงอายุมาไว้รวมกับนโยบายการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) ได้นำการบริการทั้งด้านสวัสดิการและการบริการสุขภาพ เพื่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุมากขึ้นโดยสามารถมองเห็นเป็นรูปธรรม แต่เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลง การให้บริการไม่ทั่วถึง หน่วยงานได้บริการซ้ำซ้อนล่าช้าและที่สำคัญไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (ศิริวรรณ สิริบุญ, 2543) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยแท้จริง จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความผาสุกของชีวิตได้ โดยมีองค์กร หน่วยงาน เป็นปัจจัยสนับสนุน หรืออาจกล่าวได้ว่า ภาครัฐได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

การร่วมมือของทุกภาคส่วนเป็นสิ่งสะท้อนให้สังคมรู้ว่าผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรทางปัญญา(สมโภชน์ อเนกสุข และกชกร สังขชาติ, 2548) และทรงคุณค่าควรแก่การดูแลรักษาเพราะ “เขาคือที่พึ่งทางใจ” ของบุตรหลาน เป็นที่เคารพนับถือของบุคคลในวงศาตคณาญาติ และยังได้รับการยกย่องจากสังคมว่า เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความคิดอ่านสุขุมรอบคอบ และเคยทำประโยชน์กับสังคมมาแล้ว เพื่อเติมเต็มความผาสุกให้กับชีวิตในหัวงสุดท้ายที่คงเหลืออยู่ คุณภาพชีวิตนั้นมาจากคำสองคำประกอบด้วยคุณภาพ และชีวิต หมายถึงถึงลักษณะที่ดี หรือความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539) และในอีกลักษณะหนึ่ง คุณภาพชีวิตคือ การรับรู้สถานการณ์ในด้านต่างๆ ของชีวิตเป็นการรับรู้ของบุคคลที่ได้รับการสนองตอบต่อความต้องการด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ด้วยการมีสุขภาพดี มีรายได้พอเพียง ไม่มีภาวะกดดันด้านจิตใจ และการได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวและเพื่อน (Ferrel et al, 1995)

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 กำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งสังคมประเทศไทยเองก็กำลังเข้าสู่สังคมที่อัตราส่วนของประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี และผู้สูงอายุเหล่านี้ก็มีแนวโน้มที่จะมีชีวิตอยู่ได้ยาวนานมากขึ้น ดังนั้น การเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุมีการปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนวัยอื่นๆ ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมไปถึงคนวัยอื่นๆ ก็ต้องเข้าใจและดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุให้ถูกวิธีล้วนมีความสำคัญมาก มิฉะนั้นหากเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้สูงอายุและคนวัยอื่นๆ ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวและชุมชนอย่างรุนแรง ก็จะส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนเกิดความอ่อนแออันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (UNFPA, 2560 : 4)

ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานครจัดเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศโดยเฉพาะในแง่เป็นเมืองหลวงที่เป็นหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของไทย หากในพื้นที่กรุงเทพมหานครยังประสบกับปัญหาการอยู่ร่วมกันของผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ในครอบครัวและชุมชน ก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมองเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมกันหาแนวทาง/กลวิธีเพื่อจัดทำแผนงานและสร้างกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสมาชิกต่าง

วัยในครอบครัวและชุมชนได้อย่างสุขใจ อีกทั้งคนวัยอื่นที่มีไข้อย่างสูงอายุก็เข้าใจผู้สูงอายุและให้การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุได้อย่างถูกวิธีมากขึ้น

บทความวิจัยนี้นำเสนอชุดโครงการ เรื่อง การยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นการสังเคราะห์ข้อมูล จากโครงการย่อย 4 โครงการ ได้แก่ โครงการย่อย 1 การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โครงการย่อย 2 การอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่น ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โครงการย่อย 3 ศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และโครงการย่อย 4 ศึกษาแนวทางที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาการอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่น ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
3. ศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
4. ศึกษาแนวทางที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสังเคราะห์ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงระบบและนโยบายประเภทหนึ่ง ซึ่งกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัย (Research synthesis) หมายถึง การนำผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 ชิ้นขึ้นไปมาบูรณาการ พื้นที่การวิจัยคือชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยทั้งหมดมาหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่ศึกษา โดยเป็นการพัฒนาต่อยอดจากงานวิจัยเดิม การสังเคราะห์งานวิจัยบางครั้งจะถูกเรียกว่า ปรัชญางานวิจัย (Research review) เป็นกระบวนการวิจัยตามระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ (Research synthesis as a scientific process) เพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ หลายเรื่องมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ หรือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่ต้องการ ให้ได้คำตอบที่เป็นข้อยุติ (Valentine and Cooper, 2009)

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความวิชาการ บทความวิจัย เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการหารายได้และส่งเสริมอาชีพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมผู้สูงอายุ ดังนี้

(1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

(2) เพื่อศึกษาการอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่น ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

(3) เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

(4) เพื่อศึกษาแนวทางที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบความสัมพันธ์การยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นองค์กรที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับหัวหน้าโครงการวิจัย

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ การยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสูงวัย ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพและการพรรณนาความประกอบ การบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค การยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เพื่อให้เห็นการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กร และปัจเจกบุคคล

ผลการสังเคราะห์งานวิจัย

ผลการวิจัยชุดโครงการ เรื่อง การยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นการสังเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่ได้จากโครงการย่อย 4 โครงการ ได้แก่ โครงการย่อย 1 การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โครงการย่อย 2 การอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่น ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โครงการย่อย 3 ศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และโครงการย่อย 4 ศึกษาแนวทางที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 งานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (Wijittra Srisorn, 2021) พบว่า การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นตามหลัก 3 อ ต่อการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อนำเสนอการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร วิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) โดย t-test ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่มีตัวแปรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม และ F-test ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informants) จำนวน 12 ท่าน จัดกลุ่มสนทนา (Focus group) จำนวน 10 ท่าน และใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participative and Non-participative observation) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จัดกลุ่มของข้อมูล (Categorization) และตรวจสอบข้อมูลเชิงสามเส้า (Triangulation) ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ พบว่า การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.083$) หากพิจารณาเป็นรายข้อ มีระดับอยู่ในระดับมากทุกข้อ ลำดับแรก ได้แก่ ด้านออกกำลังกาย ($\bar{X} = 4.44$) ด้านอาหาร ($\bar{X} = 4.43$) และด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 4.05$) 2) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ไม่มีความแตกต่าง และ 3) การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ควรส่งเสริมตามหลัก 3 อ และควรมีการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการออกกำลังกาย เช่น การเดินในน้ำ เป็นต้น และควรมีเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 งานวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่น ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่นของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตหลากหลายวัยบ้านอบอุ่นของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภารกิจด้านที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) รองลงมา งานอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา ภารกิจด้านการส่งเสริมอาชีพ รายได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ภารกิจด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) ภารกิจด้านสวัสดิการสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) ภารกิจด้านการสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) และภารกิจด้านนันทนาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 งานวิจัยเรื่อง ศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการให้แก่

ผู้สูงอายุของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ จำนวน 114 คน การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุของชุมชนพระยาประสิทธิ์ มีระดับการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุของชุมชนพระยาประสิทธิ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแจกแจงเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.412) ด้านสุขภาพอนามัย ในภาพรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.332) ด้านนันทนาการในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.396) ด้านที่อยู่อาศัย ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.285) ด้านการทำงานและการมีรายได้ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.465)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 งานวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร พบว่า การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพทางกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบสำรวจ เครื่องมือใช้แบบสอบถามปลายปิด-เปิด กลุ่มตัวอย่าง 200 ตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบนิรนัย แบบย่อไปใหญ่และนำเสนอผลการสรุปแบบเชิงตรรกะ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพทางกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.083) หากพิจารณาเป็นรายข้อมีระดับอยู่ในระดับมากทุกข้อ 2) แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุความต้องการความรู้วิธีการหารายได้และส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงชีพจากเงินรายได้จากภาครัฐ เงินบำเหน็จ บำนาญ และได้จากลูกหลาน หรือประกอบอาชีพที่มีรายได้ในชุมชน มีการนำเทคโนโลยีถ่ายทอดองค์ความรู้จากภาครัฐสื่อสารสู่ประชาชน เช่น Line Application ต่างๆ และการได้รับอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ การออกกำลังกายที่ถูกต้องเพื่อการส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง

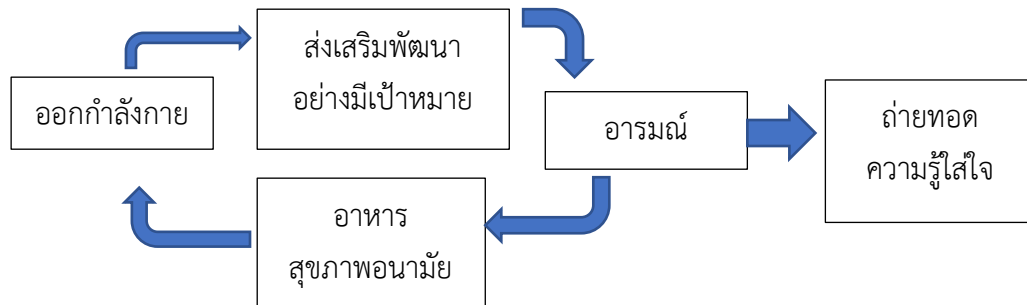
สรุป โครงการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ควรส่งเสริมตามหลัก 3 อ และควรมีการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องโดยเฉพาะด้านการออกกำลังกาย เช่น การเดินในน้ำ เป็นต้น และควรมีเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ การอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย ในภาพรวมอยู่ระดับน้อย และแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุความต้องการความรู้วิธีการหารายได้และส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงชีพจากเงินรายได้จากภาครัฐ เงินบำเหน็จบำนาญ และได้จากลูกหลาน หรือประกอบอาชีพที่มีรายได้ในชุมชน มีการนำเทคโนโลยีถ่ายทอดองค์ความรู้จากภาครัฐสื่อสารสู่ประชาชน เช่น Line Application ต่างๆ และการได้รับอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และการออกกำลังกายที่ถูกต้องเพื่อการส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง

อภิปรายผลการวิจัย

โครงการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ควรส่งเสริมตามหลัก 3 อ และควรมีการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องโดยเฉพาะด้านการออกกำลังกาย เช่น การเดินในน้ำ เป็นต้น และควรมีเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การอยู่ร่วมหลากหลายวัยบ้านอบอุ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย ในภาพรวมอยู่ระดับน้อย แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุความต้องการความรู้วิธีการหารายได้และส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงชีพจากเงินรายได้จากภาครัฐ เงินบำนาญ บำนาญ และได้จากลูกหลาน หรือประกอบอาชีพที่มีรายได้ในชุมชน และการนำเทคโนโลยีถ่ายทอดองค์ความรู้จากภาครัฐสื่อสารสู่ประชาชน เช่น Line Application ต่างๆ และการได้รับอาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การออกกำลังกายที่ถูกต้องเพื่อการส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง สามารถอธิบายสอดคล้องกับทฤษฎีการดูแลตนเอง (Theory of Self - Care) ของโอเรม Orem (1985) ที่กล่าวถึงการดูแลตนเองว่า เป็นพฤติกรรมที่ตั้งใจและมีเป้าหมาย เมื่อผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับโรคและการป้องกันโรค รวมทั้งวิธีการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคในด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพก็จะให้ความสำคัญในการดูแลตนเองเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี และจะมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Pender, Murgauth, & Parsons (2011) ที่มองภาพกว้างของการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การให้ความรู้ (Health Education) การป้องกัน (Health Prevention) และการให้ภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพ (Health Protection) การส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงวัยสูงอายุ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุที่สามารถสังเกตได้ชัดเจนและส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ คือ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและจิตใจ โดยการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของทุกระบบในร่างกายตามธรรมชาติ เป็นเกิดจากวัยมีใช้จากการเป็นโรค ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางด้านพันธุกรรม โภชนาการ การพักผ่อน การออกกำลังกาย และสิ่งแวดล้อม เป็นการเปลี่ยนแปลงในช่วงสุดท้ายของชีวิตที่มีลักษณะการพัฒนาการไปในทางตรงกันข้ามกับวัยเด็ก ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายไปในทางเสื่อมมากกว่าในด้านการเสริมสร้าง และงานวิจัยของคมกฤตย์ รวบรวม (2556) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ เพื่อกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคต่อกระบวนการนำนโยบายส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติ วิธีการแก้ไขปัญหากลุ่มการนำนโยบายส่งเสริมคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาพบว่า ความสำคัญและปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นไปตามระบบราชการส่วนท้องถิ่น มีความจำเป็นต้องขับเคลื่อนไปปฏิบัติให้ถูกต้อง แต่ทั้งนี้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ โดยได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองในระดับชาติ ซึ่งส่งผลถึงระดับท้องถิ่น และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับการบริหารงานภายในหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร และความสามารถในการร่วมมือประสานงานกับส่วนราชการอื่น รวมทั้งภาคเอกชนและกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ รวมทั้งระบบราชการมีความสำคัญที่สายการบังคับบัญชา อาจเป็นอุปสรรคต่อการนำ นโยบายสู่การปฏิบัติให้ได้ผลดีต่อผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจในการหาทางแก้ไขปัญหาเฉพาะกรณีภายใต้หลักของเหตุผล ความจำเป็นและไม่ละเมิดกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้ใหม่

โครงการยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร แสดงได้ดังในภาพ

ภาพที่ 1 การยกระดับชีวิตและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย ของชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

อธิบายได้ว่า การดูแลตนเองเป็นพฤติกรรมที่จริงจังและมีเป้าหมาย เมื่อผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับโรค และการป้องกันโรค รวมทั้งวิธีการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคในด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย ก็จะทำให้มีความสำคัญในการดูแลตนเองเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี และจะมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการนำแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีการเปิดเผยและเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้ทั่วกัน เพื่อส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการจัดซื้อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนำมาใช้ในการทำงานและให้บริการอย่างคุ้มค่า

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรจัดให้มีการสัมมนาอบรมเชิงวิชาการ หรืออบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆ รวมถึงการปรับสิ่งต่างๆ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ในการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

2) ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการบริหารจัดการให้กับผู้บริหารและบุคลากร เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขภายในองค์กรและแก่ประชาชน รวมทั้งเพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี

References

- Arunkamol Sukanek. (2011). *Giving meaning and a pattern of living a happy life in making merit together among the elderly*. Master of Business Administration Thesis Entrepreneurship Silpakorn University
- Cabinet Secretariat. (1997). *Constitution of the Kingdom of Thailand*. Bangkok: Welfare Secretariat of the Cabinet.
- Chomchai Lertamornrat. (2021). *Guidelines affecting the quality of life of the elderly in Phraya Prasit Community, Dusit District*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University Dance-Drama Costumes of the Elderly of Khian Niwat Community Enterprise,
- Ferrel, B. R. (1995). The quality of lives: 1,525 voices of cancer. *Oncology nursing Forum*. 23(6), 906-916.
- Foundation of the Thai Poor Elderly Research and Development Institute. (2016). *Situation of the Thai Elderly 2016*. Bangkok: Foundation of Thai Poor Elderly Research and Development Institute.
- Komkrit Compiled. (2013). *Problems and processes for implementing policies to promote the quality of life of the elderly in Bangkok*. Doctor of Philosophy Thesis (Political Science Department) Ramkhamhaeng University. *Management and Applied Science (IJMAS)*. 4(10), 43-47.
- National Committee on Older Persons. (2015). *Promotion and expansion of career opportunities and work for the elderly*. Bangkok: Office of the Permanent Secretary for Labor Ministry of Labor
- Patcharapong Chuanchom, Teerawat, Chantuk and Pitak Siri Wong. (2018). Job characteristics suitable for elderly workers. *Walaya Alongkorn Research and Development Journal under the royal patronage Humanities and Social Sciences*, 13(1), 57.
- Pongchai Sukhahut, Moron Chayanon and Wichitra Srisorn. (2019). Models of economic development based on the principles of sufficiency economy philosophy. in Kho Wang District Yasothon Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 8(4), 252-264.
- Rata Suwandara. (2011). *The potential of the elderly in community development of Tambon Administrative Organization, Yaring District, Pattani Province*. Master of Public Administration thesis Department of Local Administration Khon Kaen University
- Royal Academy. (1996). *The Honorable Dictionary*. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Siriwan Siriboon. (2000). *Response to problems and needs of the elderly: a case of setting up a social service center for the elderly*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing
- Sompoch Aneksuk and Kotchakorn Sangchat. (2005). Lifestyles of the elderly over 100 years old, Chonburi Province. *Journal of Education*, 17(1), 95-107. the Self-Reliant Occupation on the Embroidery of Pantomime and Thai

- Tikhamporn Punluekdej, Wijittra Srisorn, and Sunthan Chayanon. (2018). Maintaining Trok Kai Chae, Phranakorn District, Bangkok. *International Journal of Management and Applied Science (IJMAS)*. 4(10): 43-47.
- Tuwathida Suwannarat. (2021). *Promotion of social participation of the elderly*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University.
- UNFPA. (2017). *Aging in the 21st Decade: Celebrations and Challenges*. Bangkok: United Nations Population Fund. and the Help El International.
- Valentine, J.C and Cooper, H. (2009). *The Handbook of Research Synthesis and Meta-Analysis*. New York: Russell Sage Foundation.
- Wijittra Srisorn, Morphon Chayanon, Tikamporn Panluekdech and Ong-On Sanguanyat. (2021). Quality of Life Development for the Elderly in Kho Wang District, Yasothon Province. *Journal of Corporate Management and Local Innovation*. 7(2), 15-31.

การบริหารจัดการของผู้นำสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลของเทศบาลเมืองพัทยา

MANAGEMENT OF MODERN LEADERS IN THE DIGITAL ERA OF PATTAYA MUNICIPALITY

สุพรรณรัตน์ วงศ์ดุสิตบุรี

Supornrat Wongdusitburi

มหาวิทยาลัยรังสิต กรุงเทพมหานคร

Rangsit University, Bangkok

e-mail: wongdusitburi65@outlook.co.th

Received 26 April 2022; Revised 29 December 2022; Accepted 20 February 2023

บทคัดย่อ

การทำวิจัยครั้งนี้เล็งเห็นความสำคัญของเมืองพัทยาที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งยังตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่ได้รับการส่งเสริมจากทางรัฐบาลทั้งในด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ระดับของปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ และภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาลเมืองพัทยา 2) เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปของประชาชนต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาล และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลและปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยแบบอิสระ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับของปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลในภาพรวม เท่ากับ 3.425 อยู่ในระดับมาก 2) ระดับปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ในภาพรวม เท่ากับ 3.424 อยู่ในระดับมาก และ 3) ระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ในภาพรวม เท่ากับ 3.412 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ด้านอายุมีระดับเฉลี่ยของระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาลเมืองพัทยาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านบริการประชาชน และปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ และปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการตอบสนอง และปัจจัยด้านประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการองค์กร, ธรรมาภิบาล, ภาวะผู้นำสมัยใหม่, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research foresees the importance of Pattaya as a tourism and economic area. It is also located in the Eastern Special Economic Zone (ESEZ) that has been promoted by the government in terms of industrial economy and tourism. The purpose of this study was to 1) investigate the level of organizational management factors in the digital era, good governance factors for new government management, and modern leadership of Pattaya Municipality leaders. 2) To investigate the differences in general information factors of Pattaya Municipality Chonburi residents with the level of modern leadership of Pattaya Municipality leaders and 3) To investigate the factors of organizational management in the digital age, as well as the factors of good governance for new government management, which influence the level of modern leadership of Pattaya Municipality Chonburi leaders. The researcher used a quantitative research method and visited the site to collect 400 opinion questionnaires and used descriptive and inferential analyses with statistical one-way analysis of variance, multiple regression analysis, and independent sample t-test analysis.

The results showed that the levels of factors studied were summarized as follows: 1) The overall level of organizational management factors in the digital era was 3.425, which is considered high. 2) The overall level of good governance factors for new government management was 3.424, at a high level, and 3) the overall level of modern leadership was 3.412, at a high level. While the demographic factors for age had a statistically significant difference in the level of modern leadership in Pattaya Municipality of 0.05, Technology factors are among the organizational management factors influencing the level of modern leadership in Pattaya Municipality Chonburi in the digital era. Administrative factors such as public service factors and process management factors, as well as good governance factors for new government management, affect the level of modern leadership in Pattaya Municipality Chonburi. Response factors and effectiveness factors are examples of good governance factors.

Keywords: Organizational Management; Good Governance; Modern Leadership; Digital Era

บทนำ

ปัจจุบันการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐเพื่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นเมืองในประเทศไทย มีการยกฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับสุขาภิบาลเป็นเทศบาลทั้งหมด 2,441 แห่งทั่วประเทศ เพื่อให้รัฐสามารถตอบสนองความต้องการบริการสาธารณะได้รวดเร็วขึ้นแล้วก็ตาม แต่พบว่าประเทศไทยยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมืองหลายประการด้วยกัน ซึ่งการที่คนจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามารวมตัวกันในเมืองเพื่อประกอบอาชีพและทำกิจกรรมอื่นๆ อันส่งผลให้เกิดปัญหาประชากรล้นเมืองตามมา ประกอบกับเทคโนโลยีที่ส่งผลของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความทันสมัย ซึ่งส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนเมืองเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง (ปราโมทย์ ประสาทกุลและคณะ, 2564)

ปัจจัยที่สำคัญในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในยุคดิจิทัล คือ คุณลักษณะของการนำองค์กรที่ส่งเสริมนวัตกรรม ซึ่งในกรณีของเทศบาลเมือง ผู้นำมีลักษณะพิเศษเพราะมาจากการเลือกตั้งของ

ประชาชน ประกอบกับโดยระบบการออกแบบมีความตั้งใจให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง เพื่อให้สามารถนำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากผลการศึกษาของอรรถัย กักผล (2559) ผ่านสถาบันพระปกเกล้า ได้ระบุคุณลักษณะและความสามารถผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาลเมืองที่สามารถรองรับความท้าทายใหม่ ๆ ได้ ควรมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีวิสัยทัศน์แบบสร้างสรรค์ ไม่ยึดกับกรอบเดิม สร้างนวัตกรรมหรือความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน ของทั้งผู้บริหารและบุคลากร มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของเมืองพัทยาซึ่งพื้นที่เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งยังตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่ได้รับการส่งเสริมจากทางรัฐบาลทั้งในด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ดังนั้น พัทยาจึงควรที่จะต้องมีผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำสูง สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงเป็นที่มาของการศึกษาถึงแนวทางในการบริหารจัดการของผู้นำสมัยใหม่ในยุคดิจิทัล ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยาคือปัจจัยที่สำคัญที่จะนำพาองค์กรเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนได้

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล

Druker (2016) กล่าวว่า การบริหารจัดการองค์กรธุรกิจสมัยใหม่ จะมุ่งเน้นการบริหารการตลาด การวางแผนและบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ทิศทางการลงทุน คน ภาษี กฎหมายธุรกิจ และการบริหารการเงิน โดยจะต้องคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างมุ่งมั่นและด้วยความพยายาม เพื่อให้องค์กรมีบทบาทสำคัญ ส่งเสริมให้เกิดวิสัยทัศน์และสายตากว้างไกลและเจริญเติบโต มั่งคั่งในระดับชาติ มากกว่านั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการอำนวยความสะดวกมากกว่าการสั่งการ มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการตัดสินใจและสร้างภาวะผู้นำ รวมถึงการยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับองค์กร (Magretta, Birkinshaw and McCrimmon, 2010)

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำสมัยใหม่

Adecco group (2021) กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้นำที่รู้จักพลิกแพลง ปรับตัวตามสถานการณ์ สามารถแก้ไขวิกฤตหรือพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ คิดถึงส่วนรวม สร้างแรงบันดาลใจ เรียนรู้อยู่เสมอ สื่อสารเป็น มีความฉลาดทางอารมณ์ ควรอัปเดตเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่ดี รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นอย่างเปิดใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี เปิดโอกาสให้ลูกน้องได้แสดงศักยภาพ รู้จักหาความรู้มาอัปเดต สื่อสารได้หลากหลายภาษาและมีทักษะในการแก้ไขปัญหา รู้จักสร้างบรรยากาศและบทสนทนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทีม เน้นการใส่ใจและการทำความเข้าใจทีมงานเพื่อปรับสไตล์การนำให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนไป สร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว (Sevenman, 2021)

3. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555) ได้เสนอหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไว้ 10 ประการ คือ 1) ประสิทธิภาพ (Efficiency) 2) ประสิทธิผล (Effectiveness) 3) การตอบสนอง (Responsiveness) 4) ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) 5) เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) 6) หลักนิติธรรม (Rule of Law) 7) ความเสมอภาค (Equity) 8) การมีส่วนร่วม/การ

พยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/ Consensus Oriented) 9) การกระจายอำนาจ (Decentralization) และ 10) คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/ Ethic)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รุ่งรัตน์ พลชัย (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการบริหารในยุคดิจิทัลของผู้นำ คือ การกำหนดว่าสิ่งใดและที่ใดที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง การวางแผนในการเปลี่ยนแปลง และการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในองค์กร โดยผู้นำต้องรู้จักการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของเจษฎา ชวนะไพศาล (2563) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีควรมีสมรรถนะและเป็นผู้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้บุคลากรใช้เทคโนโลยี สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพด้วยการใช้เทคโนโลยี และผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัย ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยี เช่นเดียวกับข้อค้นพบของไชยา ภาวะบุตร, สุรัตน์ ดวงชาทม และสุมัทนา หาญสุริย์ (2563) ที่พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีคือ มุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ทั้งการวัดและประเมินผลที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ และภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาลเมืองพัทยา
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาลเมืองพัทยา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลและปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาลเมืองพัทยา

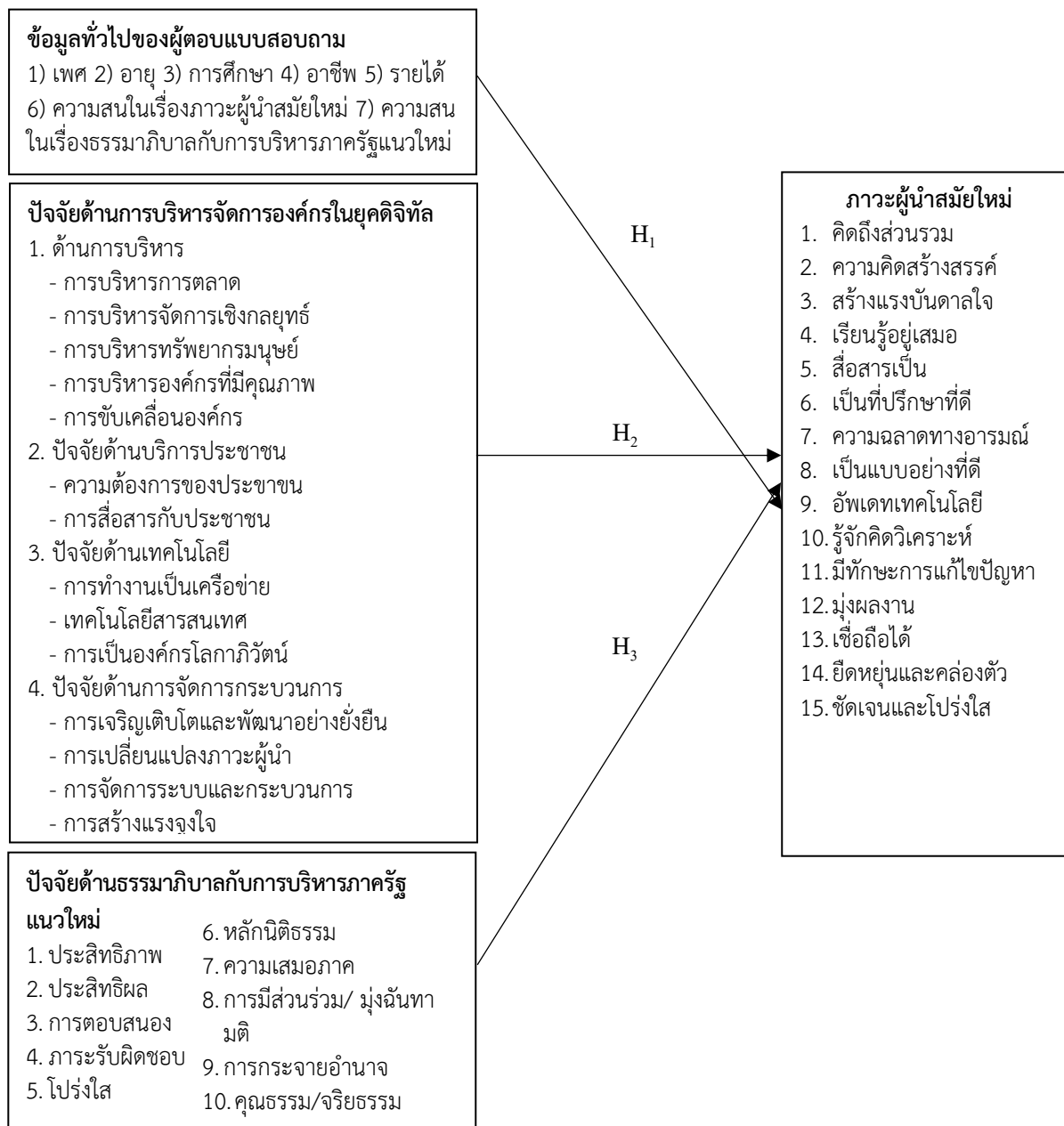
สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาลเมืองพัทยา แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลอย่างน้อย 1 ปัจจัย ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาลเมืองพัทยา

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่อย่างน้อย 1 ปัจจัย ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้นำเทศบาลเมืองพัทยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาคั้งนี้เป็นของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรี จากการสำรวจสำมะโนประชากรปีล่าสุด 2562 ทั้งหมด 119,532 คน (ระบบสถิติทางการทะเบียนกรมการปกครอง, 2564) โดยผู้วิจัยขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก Yamane (1967) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 หรือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จากผลการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 398.66 คน หรือ 399 คน (เก็บจริง 400 ชุด) และผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเทศบาลเมืองพญาเท่านั้น เพื่อทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด จากประชากรทั้งหมด 119,532 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร ได้แก่ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล ธรรมาภิบาลกับการ

บริหารภาครัฐแนวใหม่ และภาวะผู้นำสมัยใหม่ รวมถึงระบบการบริหารเทศบาลเมืองพัทยา 2. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 400 ราย โดยการขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ซึ่งผลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ตรวจสอบแล้วเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์ จึงนำมาวิเคราะห์ผลทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantity analysis) มีวิธีการดังนี้ 1. ข้อมูลปฐมภูมิ หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลในแบบสอบถามทั้ง 400 ชุด จะทำการบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS for windows 2. ข้อมูลทุติยภูมิ ทำการรวบรวมและจัดระบบข้อมูลให้เป็นรูปหมวดหมู่ พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องและถูกต้องของข้อมูล 3. ประมวลผลข้อมูลและผลการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ แล้วจึงทำการแปลผล สรุปผลและอธิบายความเชิงบรรยายที่สามารถเข้าใจได้อย่างง่าย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ และภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา

1. น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล

ตารางที่ 1 ภาพรวมของระดับปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ปัจจัยด้านการบริหาร	3.443	0.412	มาก
ปัจจัยด้านบริการ	3.379	0.642	ปานกลาง
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	3.426	0.572	มาก
ปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ	3.453	0.400	มาก
ภาพรวม	3.425	0.421	มาก

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลในภาพรวมเท่ากับ 3.425 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ ปัจจัยด้านการบริหารและปัจจัยด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก โดยมีค่าระดับเฉลี่ยเท่ากับ 3.453, 3.443 และ 3.426 ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านบริการ มีน้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 3.379 อยู่ในปานกลาง

2. น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่

ตารางที่ 2 ภาพรวมของระดับของปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่

ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ประสิทธิภาพ	3.441	0.438	มาก
2. ประสิทธิภาพ	3.398	0.548	ปานกลาง
3. การตอบสนอง	3.425	0.567	มาก
4. ความมีสำนึกรับผิดชอบ	3.388	0.452	ปานกลาง
5. ความโปร่งใส ตรวจสอบได้	3.428	0.541	มาก
6. หลักนิติธรรม	3.432	0.527	มาก
7. ความเสมอภาค เท่าเทียม	3.427	0.428	มาก

8. การมีส่วนร่วม/ มุ่งฉันทามติ	3.427	0.543	มาก
9. การกระจายอำนาจ	3.440	0.535	มาก
10. คุณธรรม/จริยธรรม	3.433	0.429	มาก
ภาพรวม	3.425	0.421	มาก

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่โดยรวม เท่ากับ 3.425 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ มีน้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.441 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการกระจายอำนาจ 3.440 อยู่ในระดับมาก อันดับต่อมา คือ ปัจจัยด้านคุณธรรม/จริยธรรม 3.433 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยด้านความมีสำนึกรับผิดชอบ มีน้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 3.388 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. น้ำหนักเฉลี่ยของระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา

ตารางที่ 3 ภาพรวมของระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา

ภาวะผู้นำสมัยใหม่	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การคิดถึงส่วนรวม	3.380	0.740	ปานกลาง
2. ความคิดสร้างสรรค์	3.405	0.719	ปานกลาง
3. การสร้างแรงบันดาลใจ	3.408	0.702	ปานกลาง
4. การเรียนรู้อยู่เสมอ	3.393	0.738	ปานกลาง
5. การสื่อสารที่ดี	3.433	0.733	มาก
6. การเป็นที่ปรึกษาที่ดี	3.430	0.729	มาก
7. ความฉลาดทางอารมณ์	3.400	0.739	มาก
8. การเป็นแบบอย่างที่ดี	3.515	0.739	มาก
9. การอัพเดทเทคโนโลยี	3.370	0.738	ปานกลาง
10. การรู้จักคิดวิเคราะห์	3.415	0.703	มาก
11. ทักษะการแก้ไขปัญหา	3.438	0.733	มาก
12. การมุ่งผลงาน	3.353	0.751	ปานกลาง
13. ความเชื่อถือได้	3.415	0.703	มาก
14. ความยืดหยุ่นและคล่องตัว	3.435	0.733	มาก
15. ความชัดเจนและโปร่งใส	3.385	0.734	ปานกลาง
ภาพรวม	3.412	0.341	มาก

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า น้ำหนักเฉลี่ยด้านภาวะผู้นำสมัยใหม่ในภาพรวม เท่ากับ 3.412 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่น้ำหนักเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.515 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านทักษะการแก้ไขปัญหา 3.438 อยู่ในระดับมาก อันดับต่อมา คือ ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัว 3.435 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านการมุ่งผลงาน มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 3.353 อยู่ในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยประชากรศาสตร์ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ไม่เกิน 20 ปี	96	24.00
20-30 ปี	108	27.00
31-40 ปี	171	42.75
41-50 ปี	17	4.25
มากกว่า 50 ปี	8	2.00
รวม	400	100.0

ปัจจัยด้านอายุของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

อายุไม่เกิน 20 ปี มีความเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา มากกว่าอายุ 31-40 ปี อยู่เฉลี่ย 0.127 หน่วย

อายุ 20-30 ปี มีความเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา มากกว่าอายุ 31-40 ปี อยู่เฉลี่ย 0.129 หน่วย

อายุ 31-40 ปี มีความเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา น้อยกว่าอายุ 45-50 ปี อยู่เฉลี่ย 0.195 หน่วย

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านอายุของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา เป็นปัจจัยด้านเดียวที่มีระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่คนที่อายุไม่เกิน 20 ปี มีความเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา มากกว่าอายุ 31-40 ปี ในขณะเดียวกัน คนที่อายุ 20-30 ปี มีความเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา มากกว่าอายุ 31-40 ปี และคนอายุ 31-40 ปี มีความเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา น้อยกว่าอายุ 45-50 ปี

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลและปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา

1. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error				Tolerance	VIF
(Constant)	1.343	0.118		11.355	0.000		
เทคโนโลยี	0.184	0.033	0.309	5.606*	0.000	0.392	2.553
การบริหาร	0.205	0.034	0.248	5.978*	0.000	0.696	1.438
การบริการประชาชน	0.098	0.026	0.185	3.718*	0.000	0.482	2.074

ก า ร จั ด ก า ร	0.116	0.042	0.136	2.786*	0.006	0.497	2.011
กระบวนการ							
Dependent Variable: ภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา							

P-value < 0.05, R = 0.727, R² = 0.529, F = 110.823, Sig. = 0.006

จากตารางที่ 4 พบว่า ความแปรปรวน (F) ระหว่างกลุ่มของข้อมูลมีค่าเป็น 110.823 เท่า ของความแปรปรวนภายในกลุ่ม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ระหว่างตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม มีค่าเท่ากับ 0.727 หรือร้อยละ 72.70 ในขณะที่สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.529 หมายความว่า ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระสามารถจัดความผิดพลาดที่เกิดจากการพยากรณ์ได้ร้อยละ 52.90 ค่า Sig. ของโมเดลเท่ากับ 0.006 แสดงว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลอย่างน้อย 1 ปัจจัย ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านบริการประชาชน และปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ

2. ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการพยากรณ์ สมมติฐานที่ 3

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1.738	0.077		22.662	0.000		
การตอบสนอง	0.276	0.028	0.460	9.767*	0.000	0.508	1.970
ประสิทธิผล	0.214	0.029	0.345	7.324*	0.000	0.508	1.970
Dependent Variable: ภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา							

P-value < 0.05, R = 0.744, R² = 0.553, F = 245.723, Sig. = 0.000

จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สมการพยากรณ์ในตารางข้างต้น พบว่า ความแปรปรวน (F) ระหว่างกลุ่มของข้อมูลมีค่าเป็น 245.723 เท่า ของความแปรปรวนภายในกลุ่ม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ระหว่างตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม มีค่าเท่ากับ 0.744 หรือร้อยละ 74.40 ในขณะที่สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.553 หมายความว่า ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระสามารถจัดความผิดพลาดที่เกิดจากการพยากรณ์ได้ร้อยละ 55.30 ค่า Sig. ของโมเดลเท่ากับ 0.000 แสดงว่า ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่อย่างน้อย 1 ปัจจัย ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยปัจจัยที่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการตอบสนองและปัจจัยด้านประสิทธิผล

บทสรุป

จากผลการศึกษา พบว่า น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลในภาพรวม อยู่ในระดับมาก น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และน้ำหนักเฉลี่ยด้านภาวะผู้นำสมัยใหม่อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงสุด แปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านอายุของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา เป็นปัจจัยด้านเดียวที่มีระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา แตกต่างกันในขณะที่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านบริการประชาชน และปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ และปัจจัยที่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการตอบสนองและปัจจัยด้านประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ และภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา

1. น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการ ปัจจัยด้านการบริหารและปัจจัยด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ทั้งหมดแปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมาก ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านบริการ มีน้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยต่ำที่สุด แปรผลได้ว่าอยู่ในปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิด Drueker (2016) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการองค์กรธุรกิจสมัยใหม่ จะมุ่งเน้นการบริหารการตลาด การวางแผนและบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ทิศทางการลงทุน คน ภาษี กฎหมายธุรกิจ และการบริหารการเงิน โดยจะต้องคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างมีมานะและด้วยความพยายาม เพื่อให้้องค์กรมีบทบาทสำคัญ ส่งเสริมให้เกิดวิสัยทัศน์และสายตากว้างไกลและเจริญเติบโต มั่งคั่งในระดับชาติ

2. น้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ มีน้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่ปัจจัยด้านความมีสำนึกรับผิดชอบ มีน้ำหนักปัจจัยเฉลี่ยต่ำที่สุด แปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ ก่อสกุล (2561) ที่กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จะประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ คือ 1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ประกอบด้วย หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล และหลักการตอบสนอง 2) ค่านิยมประชาธิปไตย ประกอบด้วย หลักการรับผิดชอบต่อสังคม หลักความเปิดเผย โปร่งใส หลักนิติธรรม และหลักความเสมอภาค 3) ประชาธิปไตย ประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจ และหลักการมีส่วนร่วม และ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย หลักคุณธรรม/จริยธรรม

3. น้ำหนักเฉลี่ยด้านภาวะผู้นำสมัยใหม่อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีน้ำหนักเฉลี่ยสูงสุด แปรผลได้ว่าอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ ด้านการมุ่งผลงาน มีน้ำหนักเฉลี่ยต่ำที่สุด แปรผลได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ Adecco group (2021) ที่กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้นำที่รู้จักพลิกแพลง ปรับตัวตามสถานการณ์ สามารถแก้ไขวิกฤตหรือพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ คิดถึงส่วนรวม สร้างแรงบันดาลใจ เรียนรู้อยู่เสมอ สื่อสารเป็น มีความฉลาดทางอารมณ์ ควรอัปเดตเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยประชากรศาสตร์ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านอายุของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

แนวคิดของ Sevenman (2021) ที่กล่าวว่า ผู้นำยุคโลกเปลี่ยนแปลงจะต้องรู้จักสร้างบรรยากาศและบทสนทนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทีม เน้นการใส่ใจและการทำความเข้าใจทีมงานเพื่อปรับสไตล์การนำให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนไป และสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ยืดหยุ่นและคล่องตัวผ่านการทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง โดยจะต้องเชื่อมโยงเป้าหมายภาพใหญ่กับคุณค่า ของสิ่งที่เป็นความสำคัญในระดับทีมงานและในระดับบุคคลเพื่อสร้างแรงขับเคลื่อน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลและปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่ส่งผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา

1. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านการบริหาร ด้านบริการประชาชน และด้านการจัดการกระบวนการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Rapeeporn (2002) ที่กล่าวว่า องค์กรในยุคดิจิทัลจะต้องยึดรูปแบบการบริหารองค์กรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อช่วยให้บริษัทมองเห็นภาพและแนวทางในการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับหน่วยงานของตนเอง มีวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งและก่อให้เกิดแรงกระตุ้นเพื่อผลักดันให้บริษัทในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะต้องมีการปรับตัว พร้อมรับสิ่งใหม่ อยู่เสมอ

2. ปัจจัยด้านธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการตอบสนอง และปัจจัยด้านประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ ก่อสกุล (2561) ที่กล่าวว่า การบริหารภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่แบ่งออกเป็น 10 หลักที่สำคัญ โดยการตอบสนองและประสิทธิภาพ เป็น 2 ใน 10 หลัก ที่มีความสำคัญมากสำหรับการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐ ซึ่งจะมุ่งเน้นว่า องค์กรต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวังของประชาชนผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่หลักของประสิทธิภาพนั้น จะมุ่งเน้นการมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวคิดในการบริหารองค์กรสมัยใหม่ ด้านแรกคือการพัฒนาของภาวะผู้นำตามหลักการของ Dubrin ที่จะมี 3 ประการ 1. การศึกษา การมีความรู้ความเข้าใจประสบการณ์ที่มีคุณภาพจะช่วยให้ความเป็นผู้นำสามารถบรรลุผลสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. ประสบการณ์ การทำงานในอดีตมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยในการตัดสินใจ สามารถป้องกันและขจัดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ในการบริหารองค์กร 3. การได้รับคำแนะนำจากบุคคลที่อาวุโส ได้รับการช่วยเหลือได้รับคำแนะนำจากบุคคลที่มีประสบการณ์มากกว่าจะช่วยให้สามารถมีแนวทางเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถได้ต่อไปได้

สิ่งสำคัญในการบริหารองค์กรมี 3 อย่าง 1. สร้างแรงจูงใจในการทำงาน (Motivation) การสร้างแรงจูงใจให้พนักงานในที่ทำงานโดยองค์กรจะตั้งศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของแต่ละคนออกมา และเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานที่สูงขึ้นเพื่อประสิทธิภาพของการทำงาน 2. ยึดรูปแบบการบริหารองค์กรที่ประสบความสำเร็จ (Models) จะช่วยให้บริษัทมองเห็นภาพและแนวทางในการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับหน่วยงาน ทำให้พนักงานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และมุ่งส่งเสริมวัฒนธรรมให้กับผู้ใช้งานอย่างภาคภูมิใจ 3. ปรับวิธีคิด ให้ออกจากรอบเดิมๆ (Mindsets) วิธีคิด ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการบริหารจัดการองค์กร และสิ่งนี้เองสะท้อนถึงภาพลักษณ์และสิ่งที่องค์กรกำลังเป็นอยู่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาพบว่า พบว่า ระดับปัจจัยด้านบริการมีระดับเฉลี่ยต่ำที่สุดในระดับปานกลาง แสดงว่าการให้บริการประชาชนของเทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรีในปัจจุบันยังทำได้ไม่ดีและประชาชนส่วนใหญ่ยังรู้สึกได้ว่ายังต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น เทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรีจึงควรมีนโยบายมุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการกับประชาชนให้ดีขึ้น

2. จากผลการศึกษาพบว่า พบว่า ปัจจัยธรรมาภิบาลด้านความมีสำนึกรับผิดชอบมีระดับเฉลี่ยต่ำที่สุดในระดับปานกลาง แสดงว่า ความมีสำนึกรับผิดชอบควรที่จะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้นำหรือผู้บริหารเทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรี ควรที่จะมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่อยู่ภายใต้ความมีสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชนและสังคม

3. จากผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ด้านการมุ่งผลงาน มีระดับน้ำหนักระดับต่ำที่สุดในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้นำเทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรี จะต้องให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นในการพัฒนาการทำงานแบบมุ่งเน้นไปที่การสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม สามารถจับต้องได้และเกิดประโยชน์กับประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง

4. จากผลการศึกษาพบว่า เทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพญา อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้นำเทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรี จึงควรพิจารณาในการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการองค์กรให้มากขึ้น มุ่งเน้นการปรับปรุงองค์กรให้มีความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมมากขึ้น เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างสะดวกสบาย มีความยืดหยุ่นในการทำงาน

5. จากผลการศึกษาพบว่า การตอบสนองต่อหน้าที่รับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับภาวะผู้นำสมัยใหม่ของผู้บริหารเทศบาลเมืองพญา อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้นำเทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรี จึงควรมุ่งเน้นให้สมาชิกในองค์กรทุกคน รวมถึงทีมผู้บริหารทุกคน จะต้องมีส่วนร่วมและสร้างวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน ในด้านการตอบสนองต่อหน้าที่รับผิดชอบของตนเองอย่างมืออาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษาในครั้งถัดไป ผู้วิจัยควรประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เข้ากับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มุ่งเน้นการศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการกับประชาชน และการรับข้อร้องเรียนต่าง ๆ ผ่านช่องทางที่มีความสะดวกสบายกับประชาชนมากขึ้น เพื่อให้สามารถที่จะขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริการอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ การมุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรด้านการให้บริการที่มีคุณภาพ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรศึกษาในโอกาสถัดไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงควรที่จะเก็บข้อมูลเชิงลึกที่จะสามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการของเทศบาลเมืองพญา จังหวัดชลบุรี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของการให้บริการได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

Reference

Jetsada Chavanapaisan. (2021). Technology Leadership Development Guidelines for School Administrators in the Dvaravati Interdisciplinary Group, Under the Office of Suphanburi Secondary Education Service Area. Master of Education Independent Study, Education Administration, Department of Educational Administration, Graduate school Silpakorn University.

- Chaiya Phaphabutra, Surat Duangchathom and Sumatana Hansuri. (2020). Technology Leadership Development Model of School Administrators in the Digital Era. *Journal of Educational Administration and Leadership Sakon Nakhon Rajabhat University*, 9(33), 1-11.
- Pramote Prasartkul, Sureeporn Punpueng and Pattama Vapattanawong. (2021). Urban bombing in thailand. Retrieved from <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr/annualconference/conferenceiii/Articles/Download/Article01.pdf>
- Office of the Public Sector Development Commission. (2012). Principles of good governance in business administration. Bangkok: Publishing House of the Cabinet and the Government Gazette.
- The official registration statistics system, Department of Provincial Administration. (2021). Population. Retrieved 23 December 2021. from https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByYear.php
- Rungrat Phonchai. (2020). Leadership and management in the digital age. *Humanities and Social Sciences Journal. Northeastern Campus*, 1(3), 53-62.
- Wirot Kosakul. (2018). Documents for lectures on strategic management process. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Orathai Kokphon. (2016). When the city becomes a challenge for modern local management. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Adecco group. (2021). 7 Qualities that modern leaders should have. (20 December 2021) Retrieved from <https://adecco.co.th/th/knowledge-center/detail/>
- Drueker, P. F. (2016). Importance of Management to a Modern Business. Retrieved October 1, 2016 from, <http://www.yourarticlelibrary.com/>
- Magretta, J. , Birkinshaw, J. and McCrimmon, M. (2010). Reinventing Management. What Management Is? *Ivey Business Journal*, 1(4), 23-34.
- Rapeeporn, S. (2002). The impact of technology-based service encounters on customer loyalty. Unpublished PhD dissertation, School of Management, Asian Institute of Technology.
- Sevenman. (2021). Leadership skills for management and people. (20 December 2021) Retrieved from <https://www.trueplookpanya.com/>
- Taro Yamane. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rdEd. New York. Harper and Row Publications.

บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานที่พยากรณ์การพัฒนาดตนเอง ของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์

EXTROVERT PERSONALITY AND PERCEIVED FEEDBACK AT WORK PREDICTING
SELF-DEVELOPMENT OF LOGISTICS COMPANIES' EMPLOYEES

ภรณ์ภักดิ์ ฤทธาวิเศกศักดิ์¹ และชนัดดา เพ็ชรประยูร
Phornphiphat Kritsawisakesuk and Chanadda Petchprayoon
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
King Mongkut's University of Technology North Bangkok
E-mail: Apichart_em21@hotmail.com¹

Received 27 April 2022; Revised 29 April 2022; Accepted 27 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาดตนเอง บุคลิกภาพแบบแสดงตัว และการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบแสดงตัว และการพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน และการพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ 4) เพื่อพยากรณ์การพัฒนาดตนเอง ด้วยบุคลิกภาพแบบแสดงตัว และการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ จำนวน 332 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลิกภาพแบบแสดงตัว การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน และการพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2) บุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับสามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ได้ร้อยละ 73.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: บุคลิกภาพแบบแสดงตัว, การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน, การพัฒนาดตนเอง

Abstract

This quantitative research aimed 1) To study the level of self-development, extrovert personality and perceived feedback at work of logistics companies' employees 2) To study relationship between extrovert personality and self-development of logistics companies' employees 3) To study relationship between perceived feedback at work and self-development of logistics companies' employees 4) To predict self-development with extrovert personality and perceived feedback at work of logistics companies' employees. The sample was 332 employees in the logistics company by proportional stratified random sampling. The instrument for collecting data was a questionnaire. The statistics used to analyze data were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson Product Moment Correlation and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The research results found that; 1) extrovert personality, perceived feedback at work and self-development of logistics companies' employees were at a highest level; 2) there was a positive relationship between extrovert personality and self-development of logistics companies' employees with a statistical significance at .01 3) there was a positive relationship between perceived feedback at work and self-development of logistics companies' employees with a statistical significance at .01 4) extrovert personality and the facet of perceived feedback at work; feedback accounted for 73.90% of variance in self-development of logistics companies' employees with a statistical significance at .01 level.

Keywords: Extrovert Personality, Perceived Feedback at Work, Self-Development

บทนำ

สังคมยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคม ทำให้เกิดอิทธิพลต่อการแข่งขันอย่างรวดเร็วของกลุ่มธุรกิจให้บริการโลจิสติกส์ ซึ่งกำลังได้รับความสนใจจากนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก ดูได้จากจำนวนผู้ให้บริการโลจิสติกส์ทั้งขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้ามาแข่งขันในตลาดมากขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ธุรกิจให้บริการโลจิสติกส์กลายเป็นธุรกิจดาวเด่นที่มีคู่แข่งทางการตลาดเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด เป้าหมายสำคัญสำหรับการพัฒนาระบบบริหารจัดการธุรกิจของธุรกิจให้บริการโลจิสติกส์ คือ ต้องการให้ธุรกิจพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการธุรกิจให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างผลประโยชน์ที่ดี ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องเร่งดำเนินการในปัจจุบันคือการปรับตัวและเปลี่ยนวิธีคิดใหม่เพื่อรองรับการแข่งขันในตลาดที่สูงเพิ่มขึ้นและเป็นที่ยอมรับในเชิงธุรกิจ รวมทั้ง เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้ธุรกิจในระยะยาว โดยปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องคำนึงถึงและปรับเปลี่ยน เช่น ความเชี่ยวชาญของบุคลากร โดยเฉพาะการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการรอบรู้และหลากหลาย (Development of Business Development, 2019) จึงมีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อต้องการที่จะทำให้องค์การก้าวสู่ระดับมืออาชีพ โดยเฉพาะธุรกิจที่ให้บริการเกี่ยวกับด้านโลจิสติกส์นั้น ทำให้ธุรกิจทางด้านโลจิสติกส์ต้องเกิดการปรับตัวทางด้านกลยุทธ์การบริการ และอีกด้านที่สำคัญอย่างยิ่งนั้นคือการพัฒนาตนเองของบุคลากรภายในองค์กร ที่ต้องให้เท่าทันต่อความคาดหวังขององค์กร มีทักษะที่จำเป็น

สำหรับอนาคตในงานยุคหลังโควิด 19 (Kalyanamitra, 2021) องค์การต่างก็ต้องพึ่งปรารถนาบุคลากรที่มีศักยภาพ และความสามารถในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความต้องการบุคลากรที่มีบุคลิกภาพที่เอื้อต่อการทำงาน จึงถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมการทำงานในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาตนเองจึงเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งบุคคลล้วนต้องการเป็นบุคคลที่สมบูรณ์หรืออย่างน้อยก็ต้องการมีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและความต้องการของตนเอง และพัฒนาตนเองได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลกมนุษย์จึงต้องพัฒนาตนเอง เรียนรู้และฝึกฝนเพื่อเป็นที่พึ่งแห่งตน (Udomthammanupap, 2008)

การพัฒนาตนเองของบุคลากรภายในองค์กรนั้นยังมีองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งนั่นก็คือ บุคลิกภาพของบุคลากรภายในองค์กร ซึ่งฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของแต่ละองค์กรต่างให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาบุคลากรในมิติต่าง ๆ เช่น กระบวนการสรรหาบุคลากร การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการบริหารสวัสดิการและแรงงานสัมพันธ์ เพื่อสามารถตอบสนองต่อธุรกิจที่มีการปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน บุคลิกภาพจึงมีความสำคัญในการทำงาน โดยความสำคัญของบุคลิกภาพแบ่งออกเป็นแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความเหมาะสมต่อลักษณะงาน บุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพเหมาะสมกับงานจะสามารถทำงานได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งภายในใจของตนเองและมีโอกาสทำงานนั้นได้ดี การทำงานร่วมกับผู้อื่น บุคลิกลักษณะต่างกันอาจมีผลต่อการทำงานร่วมกัน อีกทั้งคุณภาพงานและความอยู่รอดขององค์กร ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่ดีและมีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น บุคลิกภาพบางลักษณะมีผลต่อคุณภาพของงาน ซึ่งบุคลิกภาพที่องค์กรพึงปรารถนาอาจจะสอดคล้องกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัวตามที่ Suphaphon (1991) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีความสามารถในการเข้าสังคม ชอบงานสร้างสรรค์รื่นเริง มีเพื่อนมาก ช่างพูดช่างคุย ชอบเข้าสังคม ไม่ชอบการเรียนรู้หรือการทำงานโดยลำพัง ชอบความตื่นเต้น รับการกระตุ้นจากภายนอกได้มาก ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบความเป็นอิสระและความสนุก สนุก ตลก มองโลกในแง่ดี เป็นต้น

นอกจากนี้ องค์การที่มีการให้ข้อมูลและรับข้อมูลป้อนกลับในการทำงานก็จะช่วยส่งเสริมและผลักดันศักยภาพในการทำงานของบุคลากรให้มีการตระหนักถึงสถานะการทำงานของตนเอง ในยุคที่ทุกข้อมูลมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์และพัฒนาไม่ว่าจะเรื่องใดก็ตามนั้น การตอบกลับจึงเป็นเสมือนเสียงสะท้อนสำคัญที่จะทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง ได้รับรู้ข้อมูลหลากหลายมิติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดให้ดีขึ้น หรือพัฒนาจุดแข็งให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการพัฒนาองค์การ ข้อมูลที่ให้กับบุคคลเพื่อจุดประสงค์ในการรักษาและปรับปรุงการปฏิบัติงานสำหรับพนักงานข้อมูลป้อนกลับ ช่วยให้พนักงานได้พัฒนาตนเอง มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและเพิ่มการตระหนักในตนเอง ทั้งยังช่วยให้พนักงานได้ทำความเข้าใจในจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองด้วยในด้านผลการปฏิบัติงาน (Pansuwan, Thumthong, & Phramaha Weeratis Varinto, 2001) การให้ข้อมูลป้อนกลับมีความจำเป็นที่จะนำไปใช้เพื่อการแก้ไขและขัดเกลากิจกรรมการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นและมักนำมาใช้ในการประเมิน ความสำเร็จของการทำงานหรือโครงการ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อสังเกตเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมการทำงาน และเป็นขั้นแรกของการเปลี่ยนแปลงผลผลิตไปในทางที่ดีด้วย (Cardy & Leonard, 2011)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่ากลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคม ซึ่งอาจทำให้เกิดอิทธิพลต่อการแข่งขันอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึง บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานที่พยากรณ์การพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ จะได้เป็นแนวทางและข้อมูลให้กับองค์การในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับธุรกิจ เพื่อการสรรหาหรือคัดเลือกบุคคลที่มีบุคลิกภาพหรือคุณลักษณะที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์การ รวมถึงเป็นการพัฒนาและส่งเสริมการมีข้อมูลป้อนกลับในการทำงานของพนักงานให้เป็น

ส่วนหนึ่งที่ผลักดันศักยภาพและสะท้อนถึงผลของการปฏิบัติงานของพนักงาน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองของพนักงานตามท้องถื่นการคาดหวังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาตนเอง บุคลิกภาพแบบแสดงตัว และการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัท โลจิสติกส์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานและการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์
4. เพื่อพยากรณ์การพัฒนาตนเองด้วยบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์

การทบทวนวรรณกรรม

1. การพัฒนาตนเอง จากการเสนอรูปแบบการพัฒนาตนเองของ Kemp & Williams (1982) หรือที่เรียกว่า “การพัฒนาสมรรถภาพในวิชาชีพ” คือการพัฒนาตนเองด้วยการทำให้ตนเองเป็นผู้ที่มีสมรรถภาพในวิชาชีพของตนเอง ซึ่งผู้ที่จะเป็นผู้ที่มีสมรรถภาพในวิชาชีพนั้นต้องมีคุณสมบัติในด้านความรู้ที่จำเป็นและมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของงาน 3 ระดับ เช่นเดียวกับที่ Thienphut (2000) ซึ่งกล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ของบุคคลในการฝึกอบรมและพัฒนา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความรู้ บุคคลผู้ปฏิบัติงานควรมีความรู้ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในองค์การ เช่น วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ แผนงาน โครงการ กิจกรรมขององค์การ เป็นต้น และความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ เช่น ความรู้ความเข้าใจในงานที่ตนปฏิบัติ 2) ทักษะ ซึ่งก็คือความสามารถในการทำในสิ่งที่รู้ได้อย่างมีความชำนาญ เพียงพอทักษะที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงาน ได้แก่ ทักษะที่เกี่ยวกับบุคคล เช่น ทักษะในการเป็นผู้นำและผู้ตาม ทักษะในการกระตุ้น หรือจูงใจ เป็นต้น ทักษะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของ เช่น ทักษะในการใช้วัสดุอุปกรณ์ในสำนักงาน เป็นต้น และทักษะในการทำตนให้ทันสมัยต่อเหตุการณ์ เช่น การปรับตัวให้เป็นบุคคลที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ การนำความรู้และวิธีการใหม่ ๆ มาปรับปรุงพัฒนางาน เป็นต้น และ 3) เจตคติ เป็นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือแบบในการทำงาน โดยการปรับให้เป็นคนที่มีเหตุ เข้าใจถึงความคิดและความรู้สึกของตนเอง เช่น ความตั้งใจจริงเพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย มีการเตรียมการ คาดการณ์ล่วงหน้ามีความคิดสร้างสรรค์ สามารถควบคุมอารมณ์ เป็นต้น และของผู้อื่น เช่น ยอมรับฟังความเห็นของผู้อื่นไว้วางใจเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องมีคุณธรรมขั้นพื้นฐาน เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาการพัฒนาตนเองจึงประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) ความรู้ 2) ทักษะ และ 3) เจตคติ

2. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว บุคลิกภาพมีความสำคัญในการทำงาน โดย Wichawut (2010) ได้อธิบายถึงความสำคัญของบุคลิกภาพโดยแบ่งออกเป็น 3 แ่งมุมตามแนวคิดของ Jung คือ 1) ความเหมาะสมต่อลักษณะงาน บุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพเหมาะสมกับงานจะสามารถ ทำงานได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งภายในใจของตนเองและมีโอกาสทำงานนั้นได้ดี เช่น บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่ชอบสัมพันธ์กับบุคคล หากได้ทำงานประสาสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ พวกเขาจะมีโอกาสทำงานได้ดี แต่ถ้าต้องทำงานคนเดียวและไม่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับผู้อื่นเลย จะทำให้เขาเบื่อหน่ายการทำงานได้ง่าย เป็นต้น 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น บุคลิกลักษณะต่างกันอาจมีผลต่อการทำงานร่วมกัน บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัวอาจจะ

พบปัญหาในการประชุม ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในงานร่วมกัน และ 3) คุณภาพงานและความอยู่รอดขององค์กร ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่ดีและมีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น บุคลิกภาพบางลักษณะมีผลต่อคุณภาพของงาน เช่น บุคคลที่มีบุคลิกลักษณะมุ่งมั่น ขยัน รับผิดชอบและซื่อสัตย์ มักพยายามทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าและอยู่รอดขององค์กรมากกว่าบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะจับจด คดโกง และไม่จริงจัง ซึ่ง Kaeokangwan (2018) ได้กล่าวถึงเจตคติพื้นฐานของ Jung ไว้ว่าแบ่งกลุ่มบุคลิกภาพของบุคคลออกเป็น 2 ลักษณะกว้าง ๆ คือ 1) บุคลิกภาพแบบแสดงตัว เป็นผู้มีเจตคติที่หันออกจากตนเอง ซึ่งจะมีการแสดงออกที่เผชิญกับโลกภายนอก บุคคลประเภทนี้จะชอบแสดงตัว ชอบสังคม มักจะมีเพื่อนมากชอบพูดมากกว่าชอบฟัง ช่างพูด ร่าเริง แจ่มใส มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ชอบการเปลี่ยนแปลง มีนิสัยเปิดเผย มีความเชื่อมั่นบนพื้นฐานแห่งความจริง รู้จักผ่อนปรนและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น กล้า ต่อสู้ และเผชิญกับปัญหา สนใจกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ชอบมีประสบการณ์ด้วยตนเอง และไม่จริงจังกับความผิดหวังต่าง ๆ และ 2) บุคลิกภาพแบบเก็บตัว เป็นผู้มีเจตคติที่หันหาตนเอง บุคคลเหล่านี้มักจะไม่กล้าตัดสินใจ ไม่แน่ใจ จิตใจไม่มั่นคง สงบเสงี่ยม ไม่ชอบสมาคมกับผู้อื่น เก็บตัว ชอบอยู่ตามลำพัง ไม่ยืดหยุ่น มักมีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวแล้ว ยึดมั่นใน ความรู้สึกของตนเอง อารมณ์หดหู่และหวนไหวง่าย มักจะมีความรู้สึกเหงาและว่าเหว เมื่อเกิดปัญหาจะชอบแยกตัวออกไป จากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา ดังนั้นการศึกษา ดังนั้นการศึกษา บุคลิกภาพแบบแสดงตัวจึงนำแนวคิดของ Jung ที่ Kaeokangwan ได้กล่าวไว้มาใช้ในการศึกษา

3. การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน หลักการของข้อมูลป้อนกลับในการทำงานนั้นเมื่อทราบผลการประเมินผลการปฏิบัติงานแล้ว ก็ควรแจ้งให้ผู้รับการประเมินได้ทราบผล เพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้รับการประเมินได้รู้ถึงสถานภาพของตนเองที่แสดงถึงควมมีคุณค่าต่อองค์กร เพราะการปรึกษาหารืองานในโอกาสอื่น ๆ แม้จะมีข้อหาหรือข้อแนะนำเรื่องใดต่อผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีลักษณะเป็นการบอกกล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแต่ในการแจ้งและหารือผลการปฏิบัติงานไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้รับการประเมินได้รู้ถึงผลการปฏิบัติงานของตน แต่ยังเป็นโอกาสที่จะได้พิจารณาปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นอีกด้วย Meesuttha & Sachukorn (2011) ซึ่งข้อมูลป้อนกลับที่หัวหน้างานได้ให้กับพนักงานนั้นจะมีประโยชน์หรือตรงตามเป้าหมายที่ให้หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง การที่พนักงานมีการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับพนักงานก็จะนำข้อมูลป้อนกลับที่ได้เหล่านั้นไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือผลการปฏิบัติงานของตนเองนั้น Taraphot & Demrisuk (2001) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับของพนักงานไว้ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ข้อมูลป้อนกลับ ต้องมีความถูกต้องชัดเจน คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปกลับมา ข้อมูลป้อนกลับที่เข้มงวด และสร้างความกลัวไม่สามารถเปลี่ยนความเชื่อหรือพฤติกรรมได้ และบางครั้งอาจลดโอกาสที่จะทำให้ผู้รับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับซ้ำ ๆ จะทำให้ผู้รับข้อมูลป้อนกลับนั้นเกิดการจำข้อมูลที่ได้ 2) ผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ จะต้องให้ข้อมูลที่ไม่ขัดแย้งกันในตัวเอง ถ้าตลอดช่วงที่ให้ข้อมูลไม่คงที่ เปลี่ยนไปตลอดเวลา จะทำให้ผู้รับข้อมูลป้อนกลับขาดความรู้สึกมั่นใจในตัวผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ และขาดความน่าเชื่อถือในที่สุด รวมถึงผู้ให้ข้อมูลต้องมีทักษะในการสื่อความหมายสามารถอธิบายให้ผู้รับข้อมูลเข้าใจและเกิดความเชื่อถือ ในส่วนของปัจจัยของผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับนี้ Ilgen, Fisher, Cynthia and Taylor, (1979) ได้ศึกษาเรื่องการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลและสรุปว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับที่ส่งผลต่อการยอมรับและการสนองตอบต่อการให้ข้อมูลป้อนกลับว่าประกอบด้วยความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ คือ การที่หัวหน้างานนั้นเป็นผู้มีอำนาจตามหน้าที่ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน และจะมีความน่าเชื่อถือ เพิ่มขึ้นหากหัวหน้างานนั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญในงานของพนักงานและมีตำแหน่งที่จะประเมินผลการปฏิบัติงานนั้นด้วย สามารถแยกประเด็นได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ความรู้

ความชำนาญของผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ ประกอบด้วยความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องที่ให้ข้อมูลป้อนกลับ และมีความคุ้นเคยกับการปฏิบัติของผู้รับข้อมูลป้อนกลับในเรื่องที่ให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นอย่างดี และความน่าไว้วางใจของผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ ผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับที่น่าไว้วางใจย่อมทำให้ผู้รับเกิดการยอมรับ และมีการตอบสนองต่อการให้ข้อมูลป้อนกลับมากกว่าผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับที่ไม่น่าไว้วางใจ และประเด็นที่ 2 พลังอำนาจของผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ คือ ความสามารถของหัวหน้างานในการควบคุมการให้รางวัลและผลตอบแทน ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับที่มีความรู้ ความชำนาญและมีความน่าไว้วางใจเพียงใด ย่อมทำให้ผู้รับข้อมูลป้อนกลับยอมรับ และตอบสนองต่อการให้ข้อมูลป้อนกลับมากเท่านั้น การให้ข้อมูลป้อนกลับควรให้ด้วยความจริงใจในบรรยากาศที่อบอุ่น และให้การยอมรับในผู้รับข้อมูลป้อนกลับ และควรให้ผู้รับข้อมูลป้อนกลับ ตัดสินใจในการที่จะยอมรับหรือปฏิเสธที่จะตอบสนองต่อการให้ข้อมูลป้อนกลับนั้น และ 3) ผู้รับข้อมูลป้อนกลับ การให้ข้อมูลป้อนกลับจะมีความหมายมากเมื่อผู้รับข้อมูลป้อนกลับ มีความพร้อมและตั้งใจที่จะรับฟัง แต่ถ้าผู้รับอยู่ในสภาพอารมณ์ที่มีความเครียดทั้งร่างกายและจิตใจการรับข่าวสารจะดำเนินไปได้ไม่ดี อีกทั้งอายุและประสบการณ์เดิมของผู้รับข้อมูลอาจมีผลต่อการรับข้อมูลป้อนกลับ “ผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์นั้นมักมีลักษณะฝังแน่นกับความเคยชิน หรือประสบการณ์เดิมที่ผ่านมา จะทำให้เกิดการยอมรับข้อมูลป้อนกลับน้อย และผู้ใหญ่ มักจะเปลี่ยนแปลงอะไรได้ยาก ชอบทำตามความเคยชินที่ปฏิบัติมา” ดังนั้นการศึกษาการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานจึงประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ข้อมูลป้อนกลับ 2) ผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ และ 3) ผู้รับข้อมูลป้อนกลับ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) เรื่อง บุคลิกภาพแบบแสดงตัว และการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานที่พยากรณ์การพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล มีวิธีในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ที่เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการถึงผู้บริหารระดับต้น จำนวน 2 บริษัท ได้แก่ บริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) จำนวน 830 คน (อ้างอิงการสอบถามจากฝ่ายบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ณ วันที่ 6 ม.ค. 2565) และ บริษัท ฟู้ดแพนด้า (ไทยแลนด์) จำกัด จำนวน 1,115 คน (อ้างอิงจากการสอบถามจากฝ่ายทรัพยากรบุคคล ณ วันที่ 16 ม.ค. 2565) รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,945 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) จำนวน 332 คน จากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นตามสัดส่วนของพนักงานแต่ละบริษัท

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัว จำนวน 25 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .955 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน จำนวน 17 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .813 และ ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง จำนวน 39 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .974

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ทำแบบสอบถามเป็นแบบออนไลน์ด้วย Google Form กำหนดระยะเวลาในการเปิดแบบสอบถามออนไลน์เป็นระยะเวลา 1 เดือนก่อนทำการปิดการรับคำตอบ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และเมื่อได้รับการอนุมัติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยติดต่อประสานงานกับฝ่ายบุคคลเพื่อดำเนินการส่ง

แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ จากนั้นเมื่อได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบตามจำนวน 332 ฉบับแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละเพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อใช้วิเคราะห์อธิบายถึงระดับของตัวแปรที่ศึกษา การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเพื่อใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาตนเอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบุคลิกภาพแบบแสดงตัว การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานและการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ที่ได้จากแบบสอบถาม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาตนเอง ระดับของบุคลิกภาพ และระดับของการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ พบว่า ทุกแปรตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการพัฒนาตนเอง บุคลิกภาพแบบแสดงตัว และการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การพัฒนาตนเอง	4.73	0.34	มากที่สุด
ด้านความรู้	4.61	0.47	มากที่สุด
ด้านทักษะ	4.74	0.35	มากที่สุด
ด้านเจตคติ	4.79	0.30	มากที่สุด
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว	4.61	0.42	มากที่สุด
การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน	4.62	0.41	มากที่สุด
ด้านข้อมูลป้อนกลับ	4.50	0.47	มากที่สุด
ด้านผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ	4.61	0.42	มากที่สุด
ด้านผู้รับข้อมูลป้อนกลับ	4.74	0.43	มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัท โลจิสติกส์ พบว่า บุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูงที่สุด ($r = .857$) คิดเป็นร้อยละ 73.44 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 1 บุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานและการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ พบว่า การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูงที่สุด ($r = .742$) คิดเป็นร้อยละ 55.06 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 2 การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ และผลการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานรายด้านและการพัฒนาตนเอง พบว่า 1) การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูงสุด ($r = .702$) คิดเป็นร้อยละ 49.28 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 2.1 การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ 2) การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูงสุด ($r = .726$) คิดเป็นร้อยละ 52.70 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 2.2 การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ และ 3) การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านผู้รับข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูง ($r = .652$) คิดเป็นร้อยละ 42.51 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 2.3 การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านผู้รับข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์

4. ผลการวิเคราะห์การพยากรณ์การพัฒนาตนเองด้วยบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ พบว่า ตัวแปรที่มีอำนาจในการพยากรณ์การพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์มีทั้งหมด 2 ตัว คือ บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับ โดยตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัวเป็นตัวแปรพยากรณ์แรก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์เท่ากับ .857 สามารถพยากรณ์การพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ได้ร้อยละ 73.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ .173 เมื่อเพิ่มตัวแปรการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับ จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัท โลจิสติกส์มีค่าเท่ากับ .860 สามารถพยากรณ์การพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ได้ร้อยละ 73.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ .172 โดยอำนาจในการพยากรณ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.40 จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 3 บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานอย่างน้อยหนึ่งด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานที่พยากรณ์การพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจากผลการวิจัยพบว่าระดับบุคลิกภาพแบบแสดงตัวของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อยู่ในระดับสูงสุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์มีลักษณะบุคลิกภาพแบบแสดงตัว เนื่องจากในการคัดเลือกบุคลากรองค์กรได้นำแบบทดสอบทางบุคลิกภาพมาใช้ประกอบการพิจารณาคัดเลือกพนักงาน จึงเป็นไปได้ว่าพนักงานน่าจะมีบุคลิกภาพในลักษณะที่องค์กรพึงปรารถนา ทำให้ได้พนักงานที่มีแนวโน้มทางบุคลิกลักษณะที่ต้องการ จึงทำให้พนักงานส่วนใหญ่มีลักษณะที่ขอบเข้าสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น กล้าที่จะแสดงออก เชื้อมั่นในตนเอง มีความยืดหยุ่น และปรับตัวเองได้ค่อนข้างดี พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เป็นจริง โดยกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ทางด้านธุรกิจต่างมีการแข่งขันในปัจจุบันค่อนข้างสูง จึง

ทำให้พนักงานภายในองค์กรต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอทั้งทางด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ เพื่อให้เท่าทันกับสภาพการแข่งขันในเชิงธุรกิจขององค์กรดังกล่าว ดังนั้นการที่พนักงานมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมากขึ้นก็จะทำให้การพัฒนาตนเองของพนักงานเพิ่มมากยิ่งขึ้นไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ponbunparod & Samrong (2017) ที่พบว่า บุคลิกภาพเชิงรุก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และงาน วิจัยของ Buppan, Semheng, & Solkosoom (2008) ที่พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง การมองโลกในแง่ดี การเปิดรับประสบการณ์และความชัดเจนในเป้าหมายกับการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู 3 ด้าน

2. การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจากผลการวิจัยพบว่าระดับการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อยู่ในระดับสูงที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์มีการรับรู้ถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในปัจจุบันของตนเอง เนื่องจากองค์กรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานและมีข้อมูลป้อนกลับในการปฏิบัติงานของพนักงานประจำปี เพื่อให้ได้รู้ว่าผลจากการปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพมากหรือน้อย ทั้งยังช่วยให้พนักงานได้ทำความเข้าใจถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองในด้านผลการปฏิบัติงาน ข้อมูลที่ได้นั้นสามารถทำให้รับรู้ถึงคุณค่าที่ช่วยเพิ่มผลการปฏิบัติงาน และช่วยให้บุคคลนั้นมีความเชี่ยวชาญในการทำงานมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการที่พนักงานได้รับข้อมูลป้อนกลับในการทำงานมากก็ทำให้พนักงานเกิดการพัฒนาตนเองจากการได้รับข้อมูลป้อนกลับในการทำงานทั้งการพัฒนาตนเองทางด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ซึ่ง Taraphot & Demrisuk (2001) ได้กล่าวว่า ข้อมูลป้อนกลับที่หัวหน้างานได้ให้กับพนักงานนั้นจะมีประโยชน์หรือตรงตามเป้าหมายที่ให้หรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง การที่พนักงานมีการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับ พนักงานก็นำข้อมูลป้อนกลับที่ได้เหล่านั้นไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือผลการปฏิบัติงานของตนเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ Chanwichit & Chantuk (2018) ที่พบว่า แนวคิดการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในสายการผลิต มีประเด็นที่สำคัญเริ่มจากแนวคิดการให้ข้อมูลป้อนกลับที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้พนักงานทราบผลการปฏิบัติงานและช่วยให้พนักงานได้พัฒนาตนเองเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ข้อมูลป้อนกลับของพนักงานในกระบวนการผลิต ซึ่งจะต้องให้ข้อมูลป้อนกลับที่รวดเร็วเพื่อให้พนักงานได้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และเกิดการพัฒนาปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่อง

2.1 การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจากผลการวิจัยพบว่าระดับการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อยู่ในระดับสูงที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์สามารถเข้าใจว่าข้อมูลป้อนกลับมานั้นมีความถูกต้อง มีรายละเอียดของข้อมูลที่ชัดเจน และไม่เปลี่ยนกลับไปกลับมา รวมทั้งมีความเฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่ทำให้สับสน นอกจากนี้ยังไม่ทำให้พนักงานรู้สึกถูกรังแกหรือถูกคุกคามจนเกิดความหวาดระแวง เมื่อพนักงานได้ทราบข้อมูลแล้วก็สามารถปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นข้อมูลป้อนกลับที่มีความถูกต้อง ชัดเจน และครบถ้วนจะทำให้พนักงานสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่มากขึ้น ดังที่ Taraphot & Demrisuk (2001) ได้กล่าวไว้ว่า การที่พนักงานมีการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับพนักงานก็จะนำข้อมูลป้อนกลับที่ได้เหล่านั้นไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือผลการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งข้อมูลป้อนกลับต้องมีความถูกต้องชัดเจน คงที่ไม่เปลี่ยนกลับไปกลับมา ข้อมูล

ป้อนกลับที่เข้มข้ม และสร้างความกลัวไม่สามารถเปลี่ยนความเชื่อหรือพฤติกรรมได้ และบางครั้งอาจลดโอกาสที่จะทำให้ผู้รับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับซ้ำ ๆ จะทำให้ผู้รับข้อมูลป้อนกลับนั้นเกิดการจำข้อมูลที่ให้ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Piampratom (2010) ที่พบว่า หัวหน้างานและพนักงานได้ให้และรับข้อมูลป้อนกลับในช่วงการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ทั้งหัวหน้างานและพนักงานมีทัศนคติทางบวกต่อการให้และรับข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งประสิทธิภาพข้อมูลป้อนกลับของหัวหน้างานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ทั้งนี้ข้อมูลป้อนกลับต้องถูกต้อง เป็นความจริง มีเหตุผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ และข้อมูลป้อนกลับที่มีประสิทธิภาพต้องมีความเฉพาะเจาะจง มีตัวอย่างประกอบชัดเจน เน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและเป็นสิ่งที่พนักงานสามารถปฏิบัติตามได้

2.2 การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจากผลการวิจัยพบว่าระดับการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อยู่ในระดับสูงที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์เป็นผู้ให้ข้อมูลต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน ไม่มีอคติ แสดงถึงความจริงใจ และมีทักษะในการสื่อสาร สามารถอธิบายให้ผู้รับข้อมูลเข้าใจได้โดยง่ายและเกิดความน่าเชื่อถือ รวมทั้งมีความรู้ ความชำนาญ ในเรื่องที่ทำให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นอย่างดี ทำให้พนักงานรับรู้ได้ว่าผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานมีความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้ และทำให้พนักงานรู้สึกยอมรับ ดังนั้นหากพนักงานรับรู้ว่าผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับมีลักษณะดังกล่าวมาก ก็ทำให้พนักงานพร้อมที่จะพัฒนาตนเองเพิ่มมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanwichit & Chantuk (2018) ที่พบว่า แนวคิดการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในสายการผลิตนั้นจะต้องให้ข้อมูลป้อนกลับที่รวดเร็วเพื่อให้พนักงานได้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และเกิดการพัฒนาปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่อง และงานวิจัยของ Bureerum (2018) ที่พบว่า การพัฒนาศักยภาพในการทำงานด้านการสอน ด้านการฝึกอบรมใน ขณะปฏิบัติงาน ด้านการเพิ่มคุณค่าในงาน ด้านการหมุนเวียนงาน ด้านการทากิจกรรม และด้านการให้ข้อมูลป้อน กลับมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการทำงานของนักวิชาการการเงินและบัญชี ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหาสารคามควรมีการสอนงานถ่ายทอดประสบการณ์จากบุคคลอื่นหรือผู้มีประสบการณ์มีการฝึกอบรมในขณะที่ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาความรู้และความชำนาญในการทำงาน การเพิ่มคุณค่าในงาน มีการทำงานกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้สู่บุคลากรในหน่วยงานอื่น และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้ใช้บริการเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

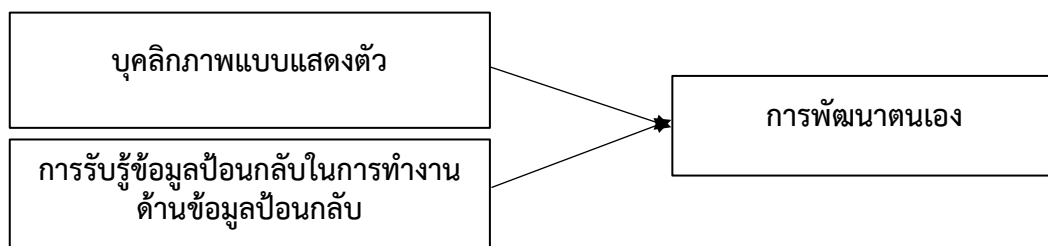
2.3 การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านผู้รับข้อมูลป้อนกลับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจากผลการวิจัยพบว่าระดับการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านผู้รับข้อมูลป้อนกลับของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์อยู่ในระดับสูงที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์เป็นผู้รับข้อมูลป้อนกลับที่มีความพร้อม ตั้งใจที่จะรับฟัง และเห็นความสำคัญ ทั้งนี้พนักงานส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีวุฒิภาวะในการทำงาน เข้าใจและรู้ถึงประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ จึงพร้อมที่จะรับข้อมูลป้อนกลับและยอมรับที่จะพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Piampratom (2010) ที่พบว่า หัวหน้างานและพนักงานได้ให้และรับข้อมูลป้อนกลับในช่วงการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ซึ่งทั้งหัวหน้างานและพนักงานมีทัศนคติทางบวกต่อการให้และรับข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงข้อมูลป้อนกลับและทัศนคติต่อการให้ข้อมูลป้อนกลับของหัวหน้า เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ในขณะที่พนักงานจะต้องเปิดใจ ไม่ป้องกันตนเอง เห็นความสำคัญของข้อมูลป้อนกลับและนำ

ข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติ และงานวิจัยของ Poonputta (2017) ที่พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อการรับคำปรึกษาการวิจัยของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลังใช้รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับ

3. บุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับ สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ได้ร้อยละ 73.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการที่องค์กรมีการคัดเลือกบุคลากรโดยพิจารณาจากการแบบทดสอบบุคลิกภาพมาใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการพิจารณานั้น จึงทำให้องค์กรได้บุคลากรที่มีคุณลักษณะที่จำเป็นในงาน นอกจากนี้ในการทำงานที่ต้องมีการประสานงานหรือสื่อสารการภายในองค์กรก็น่าจะมีส่วนทำให้พนักงานมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีลักษณะของการเข้าสังคม กล้าแสดงออก มีความยืดหยุ่น พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ซึ่งลักษณะเหล่านี้ย่อมทำให้พนักงานสามารถพัฒนาดตนเองในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาในการที่ทำให้พนักงานได้ทราบว่าตนเองมีผลการทำงานเป็นอย่างไร ต้องพัฒนาปรับปรุงอย่างไร ทั้งนี้การเน้นถึงการให้หัวหน้างานให้ข้อมูลป้อนกลับแก่พนักงานภายหลังการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทำให้พนักงานได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน และไม่เปลี่ยนแปลงไปกลับมา ทำให้พนักงานเข้าใจตรงกันกับหัวหน้าและนำไปสู่การพัฒนาดตนเองในทุก ๆ ด้านเพื่อให้มีผลงานที่ดีขึ้นและเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังที่ Daft (2008) ได้กล่าวว่าการให้ข้อมูลจะทำให้พนักงานองค์กรได้เรียนรู้ปรับปรุงให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย Ponbunparod & Samrong (2017) ที่พบว่า บุคลิกภาพเชิงรุกและบรรยากาศองค์กรสามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบุคลากรสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และงานวิจัยของ Piamsomboon (1999) ที่เชื่อว่าข้อมูลป้อนกลับในช่วงการประเมินผลการปฏิบัติงานนี้น่าจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาดตนเองของพนักงาน

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้จากการวิจัยการพยากรณ์การพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ด้วยบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน สามารถสร้างสมการพยากรณ์การพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ได้ ดังนี้ การพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ = $1.50 + .633$ (บุคลิกภาพแบบแสดงตัว) + $.069$ (การรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับ) จากสมการดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า หากบุคลิกภาพแบบแสดงตัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้การพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์เพิ่มขึ้น $.633$ คะแนน และหากการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้การพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์เพิ่มขึ้น $.069$ คะแนน ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพยากรณ์การพัฒนาดตนเอง ด้วยบุคลิกภาพแบบแสดงตัว และการรับรู้ข้อมูลป้อนกลับใน
การทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์

การถ่ายทอดและการนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อเสนอแนะสำหรับงานฝ่ายทรัพยากรบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสรรหาคัดเลือกบุคลากรและการออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับบุคลากรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและปฏิบัติในกลุ่มบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้จะขอให้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น คือข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์การสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรในองค์การ ซึ่งอาจมุ่งเน้นบุคลากรที่มีบุคลิกลักษณะแบบแสดงตัวเพราะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาดตนเองสูง ในการคัดเลือกสามารถพิจารณาข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการคัดเลือกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การทดสอบบุคลิกภาพ การสังเกตขณะสัมภาษณ์ การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของผู้สมัคร เป็นต้น หรือองค์การอาจพัฒนาพนักงานด้วยการจัดโครงการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ส่งเสริมการทำงาน และสนับสนุนให้พนักงานเข้าร่วมโครงการ

1.2 องค์การควรสนับสนุนการให้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานแก่พนักงานในองค์การทั้งในฐานะที่เป็นทั้งผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับและผู้รับข้อมูลป้อนกลับ และนำข้อมูลไปใช้ในการออกแบบเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานได้ฝึกฝนการให้ข้อมูลป้อนในการทำงานและส่งเสริมการพัฒนาดตนเองของพนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 องค์การควรให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพแสดงตัวและข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูลป้อนกลับ ด้วยการมุ่งเน้นให้พนักงานมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวโดยการจัดทำโครงการฝึกอบรมเฉพาะกลุ่มให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการพัฒนาดตนเองมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและทำงานร่วมกัน หรือจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการแสดงออกของพนักงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงพฤติกรรมที่นำไปสู่การมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจในการให้ข้อมูลป้อนกลับในการทำงานด้านข้อมูล ว่าข้อมูลที่ป้อนกลับให้พนักงานควรเป็นข้อมูลอย่างไร เพื่อที่ข้อมูลเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาดตนเองของพนักงานมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพนักงานที่ปฏิบัติงานในกลุ่มธุรกิจและอุตสาหกรรมประเภทอื่นเพิ่มเติม เช่น ธุรกิจขนส่งมวลชน ธุรกิจการเงินและธนาคาร ธุรกิจห้างสรรพสินค้า อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องดื่ม และอุตสาหกรรมสุขภาพ เป็นต้น

2.2 ควรพิจารณาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาดตนเองของพนักงาน หรือศึกษาต่อยอดเพิ่มเติมว่าตัวแปรการพัฒนาดตนเองจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอาชีพหรือความสำเร็จในอาชีพของพนักงาน

2.3 ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณด้านการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาดตนเองของพนักงานกลุ่มบริษัทโลจิสติกส์ ซึ่งจะได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้นหรือทำการวิจัยเชิงทดลอง

References

- Buppan, K., Semheng, S. and Solkosoom, S. (2008). A Study of Some Factors Affecting Self-Development According to Ethical Code of Professional Teacher Career on Professional, Vision, and Personality of Secondary Teachers Under the Office of Educational Area 1. *Academic Journal of Education*, 9(2), 181-188.
- Bureerum, T. (2018). The Effects of Expertise in Finance and Accounting on Job Quality of Staff of Finance and Accounting in Mahasarakham University. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 40(1), 79-89.
- Cardy, R. L. & Leonard, B. (2011). *Performance Management: Concepts, Skills and Exercises*. (2nd ed.). Amonk, New York: M.E. Sharpe.
- Chanwichit, C. & Chantuk, T. (2018). Feedbacks Giving That Affect the Performance of Employees in the Production Line. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 11(1), 290-302.
- Daft, R. L. (2008). *The Leadership Experience*. (4th ed.). Ohio: Thomson South-Western.
- Development of Business Development. (2019). Thai logistics business it's time to adjust – change the way of thinking Use technology to help manage turn competitors into partners. Retrieved October 16, 2021, from https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469414627
- Kalyanamitra, K (2021). Skill essential for the future work performance in the post covid-19 era. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 6(3), 163-176.
- Kemp, J. E. & Williams, G. L. (1982). *Improving Your Professional Effectiveness: Handbook For Managers in Education*. Sheffield Hallam University.
- Ilgen, D. R., Fisher, Cynthia D. and Taylor, S. M. 1979. Consequences of Individual Feedback on Behavior in Organizations. *Journal of Applied Psychology*, 64(4), 349-371.
- Kaeokangwan, S. (2018). *Personality Psychology Theory*. (17th ed.). Bangkok: Moh-Chao-Ban Publishing House
- Meesuttha, A. & Sachukorn, S. (2011). Performance Appraisal. (18th ed.). Bangkok: Technology Promotion Association (Thailand-Japan)
- Pansuwan, S., Thumthong, K. & Phramaha Weeratis Varinto. (2001). A Cultivation of habit for self-development to successfulness according to buddhis scriptural principles. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 6(3), 205-214.
- Piampratam, A. (2010). Feedback Giving and Receiving Impacting on Employees Performance: A Case Study of Siam Cement (Kaeng Khoi) Co., Ltd. *Chulalongkorn Business Review*, 32(126), 127-159.
- Piamsomboon, P. (1999). *Performance Appraisal*. Bangkok: School of Public Administration, National Institute of Development Administration.

- Ponbunparod, P. & Samrong, A. (2017). The Relationships Between Proactive Personality, Transformational Leadership And Organizational Climate Affecting Learning Organization Behaviors of Officers in the National Health Security Office. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 7(3), 98-108.
- Poonputta, A. (2017). A Model of Informative Feedback on Improving Classroom Research Competencies of Internship Students in Teaching Profession, Rajabhat Maha Sarakham University. *Social Sciences Research and Academic Journal*, 13(37), 61-74.
- Suphaphon, N. (1991). *Personality Theory*. Bangkok: Department of Psychology, Faculty of Humanities, Srinakhorinwirot University.
- Taraphot, T. & Demrisuk, S. (2001). *Human Behavior and Self Development*. Bangkok: Thipphawitsut.
- Thienphut, D. (2000). *Human Resource Management in the Next Decade*. Bangkok: Chulalongkorn Publishing
- Udomthammanupap, M. (2008). *Psychology for self development*. Bangkok: Suan Dusit Rajabhat University Publishing.
- Wichawut, S. (2010). *Introduction to Industrial and Organizational Psychology*. (3rd ed.). Bangkok: Thammasat Publishing
- Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้เป็นพลังเครือข่าย
ชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า

DEVELOPMENT OF THE SRI SUTTHAWAT TEMPLE MUSEUM AS A NETWORK POWER
WIANG PA PAO CREATIVE COMMUNITY

วัชรพงษ์ ชุมดวง

Watcharaphong Chumduang

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiangmai University, Thailand.

E-mail: Watcharaphong.c@cmu.ac.th

Received 7 June 2022; Revised 14 February 2023; Accepted 20 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง และหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน 2) สร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า โดยการเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน คือ 1. เวียงป่าเป้า 2. เวียงกาหลง 3. วัดม่อนจอมผ่อ 4. ดงเวียง 5. เวียงมน 6. เวียงฮ่อ และ 7. เวียงบงยอตตอยที่บ้านบวขอนแก่นเจดีย์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนในอนาคต การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานและแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบกระบวนการร่วมสร้างสรรค์ระหว่างคนกับสถาปัตยกรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสังเกตการณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เกณฑ์การแปลผลเชิงพรรณนาเป็นร้อยละแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชนเวียงป่าเป้ามีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะๆ โดยสาเหตุหลักเกิดจากการเข้ามาของคนนอกพื้นที่เพื่อมาลงทุนกับทรัพยากรทางทางเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ก่อให้เกิดการขาดความสมดุลทางแหล่งน้ำตามธรรมชาติในชุมชน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนทราบถึงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและมีความพยายามอยากปรับเปลี่ยนให้ชุมชนกลับมาเป็นชุมชนที่เกื้อกูลกันเหมือนในอดีต โดยมีวัดศรีสุทธาวาสเป็นแหล่งรวมใจหลักของคนในชุมชนในการเป็นจุดเริ่มต้นพัฒนา ปรับปรุงชุมชนให้สามารถอยู่ได้ตามสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลอีกครั้ง โดยแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา คือ 1. แนวทางการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการร่วมสร้างสรรค์ของคนในชุมชน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติแวดล้อมด้วยรูปแบบแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต 2. การสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์เป็นตัวขับเคลื่อนเวียงป่าเป้าเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน มีแนวคิดให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่เป็นกำลังขับเคลื่อนหลัก โดยรวบรวมนำเสนอออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะแผนผังการพัฒนาเพื่อให้คนในชุมชนได้เห็นภาพร่วมกันในทิศทางเดียวกัน ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศต่อไป

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์มีชีวิต, กระบวนการร่วมสร้างสรรค์, พลังเครือข่ายชุมชน, ชุมชนสร้างสรรค์, เวียงป่าเป้า

Abstract

The goals of this research article are as follows: 1) to analyze the situation in a changing social context. And finding appropriate ways to manage the development of the Wat Si Sutthawat Museum with community participation; by connecting the Wat Si Sutthawat Museum with the network of Wiang Pa Pao's ancient communities, another seven communities are: 1. Wiang Pa Pao 2. Wiang Ka Long; 3. Wat Mon Chom Pho; 4. Dong Wiang; 5. Wiang Mon; 6. Wiang Ho; and 7. Wiang On the top of the mountain at Ban Buak Khon Mae Chedi To achieve sustainability in education and learning for the community in the future This research is mixed and participatory and takes the form of a creative process between people and architecture. A semi-structured, in-depth interview was used. together with observation as a research tool The data were then analyzed using descriptive interpretation criteria.

The study found that Wiang Pa Pao experiences social changes from time to time. The main reason is mainly due to the arrival of people from outside the area to invest in agricultural resources. causing a lack of balance in natural resources, leading to changes in the way of life of people in the community. Which people in the community are aware of the changing situation and are trying to change the community back to being a supportive community like in the past with Wat Sri Sutthawat as the main source of the community's heart as a starting point for development? Improve the community to be able to live according to the current situation and be able to coexist again without being supportive. The following approaches to problem solving are appropriate: 1. guidelines for the development of the Wat Si Sutthawat Museum with community participation. In the form of a living museum learning center and a living museum, we rely on the creative process of people in the community, architecture, and the surrounding nature. 2. Restoring the power of a creative community network as a driver of Wiang Pa Pao by reconnecting the Wat Si Sutthawat Museum with the ancient Wiang Pa Pao community network. 7 communities with the concept of children and young people as the primary driving force. which is presented in a concrete form in the form of a development plan so that everyone in the community can see a common vision moving in the same direction. The findings of this study will be used to help develop other community museums throughout Thailand.

Keywords: Life Museum, Co-Creation, Network power, Creative community, Wiang Pa Pao

บทนำ

การพัฒนาชุมชนและเมืองเน้นไปที่การสนับสนุนความเป็นอยู่พื้นฐานของชุมชนเป็นหลัก ส่วนศิลปะและสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาชุมชนและเมืองไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ ความมีชีวิตวิญญาณ

ของชุมชนและเมือง คุณค่าทางสุนทรียภาพ (Scharmer, 2007). อีกทั้งยังมีผลต่อสภาพจิตใจของคนในชุมชน ช่วยแก้ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาความเจ็บป่วยและความพิการ และนอกจากคุณค่าในด้านต่าง ๆ ที่ศิลปะ วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรม (Duangsamran, 2019). ซึ่งมีต่อชุมชนและเมืองแล้วยังสามารถสร้างมูลค่าให้กับชุมชนและเมืองนั้น ๆ ได้อีกด้วย ทั้งในแง่การอยู่อาศัย การค้าขาย การท่องเที่ยว เป็นต้น (Gotiram, and Chanphensr, 2022)

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุทธาวาสปัจจุบันมีอยู่แล้ว แต่ขาดการเชื่อมโยงพื้นที่ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาให้เข้ากับพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชนและเมืองน่าอยู่ของเวียงป่าเป้า เพื่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตและสามารถขับเคลื่อนเชิงรุกสร้างสรรค์พลังเครือข่ายองค์ความรู้ใหม่ให้แก่เด็กและเยาวชน (Pahalad & Ramaswamy, 2000) จึงเกิดโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้เป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม บริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้า 7 ชุมชน การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนและการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของเวียงป่าเป้า วิเคราะห์สถานการณ์และบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดศรีสุทธาวาส หาแนวทางการดำเนินการและขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต (Pahalad & Ramaswamy, 2002) การนำผลของการวิเคราะห์ศักยภาพและความต้องการของชุมชน หาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสให้มีชีวิต เพราะการจะสร้างพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตให้เป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์สำเร็จได้นั้น ควรมีขั้นตอนสำคัญสำหรับชุมชนเวียงป่าเป้า คือ การสร้างแนวทางตัวอย่างในการทำงานร่วมกันระหว่างคนในและคนนอกชุมชน สำหรับสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งจนเป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ (Pahalad & Ramaswamy, 2004) จึงได้ลงมติดำเนินการร่วมกับชุมชนในการนำเสนอการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาส ผ่านกระบวนการจัดโครงการเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนวัดศรีสุทธาวาสทั้งเด็กและเยาวชนได้ทำงานร่วมกับฝ่ายวิชาการ รวมถึงการทดลองออกแบบแนวทางการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาส เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและแสดงคุณค่าของสิ่งของที่จัดแสดง โดยเชื่อมโยงประวัติศาสตร์และบริบทของชุมชน (Pharcharuen, Saengsupho, Tantar, Saithi, Techatanminasakul, and Charoenphon, 2020). แสดงให้เห็นความสำคัญของชุมชนย่านศรีสุทธาวาส เพื่อเชื่อมโยงถึงปัจจุบันและเพื่อให้เกิดความยั่งยืน อันเป็นนิยามของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของการศึกษาในครั้งนี้

บทความวิจัยนี้นำเสนอการวิเคราะห์สถานการณ์ของบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงและหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า โดยการเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน คือ 1. เวียงป่าเป้า 2. เวียงกาหลง 3. วัดม่อนจอมผ่อ 4. ดงเวียง 5. เวียงมน 6. เวียงฮ่อ และ 7. เวียงบนยอดดอยที่บ้านบวบกอนแม่เจดีย์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนในอนาคต (Rattanapong, Srisuksai, Intagoon, Pradipatnaruemol, and Kodkong, (2021) และข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะได้นำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง และหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

2) เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า โดยการเชื่อมโยงพิพิธภัณฑวัดศรีสุทธารวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเวียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน คือ 1. เวียงป่าเป้า 2. เวียงกาหลง 3. วัดม่อนจอมฝ่อ 4. ดงเวียง 5. เวียงมน 6. เวียงฮ่อ และ 7. เวียงบนยอดดอยที่บ้านบวกลอนแม่เจดีย์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการศึกษารเรียนรู้ของชุมชนในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดล้านนาสร้างสรรค์เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชนจากต้นทุนทางภูมิปัญญาของชุมชนเอง สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ ในประเทศไทย (Makapol, 2013) กล่าวว่าในการพัฒนาชุมชนนั้นควรมาจากทุนของชุมชนเองประกอบด้วยทุน 4 ด้าน คือ 1) ด้านทุนมนุษย์ ได้แก่ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ความสร้างสรรค์ นวัตกรรม ผู้นำชุมชน และการเรียนรู้ โดยควรส่งเสริมการสืบค้น สืบทอดและต่อยอดภูมิปัญญา ให้ชาวบ้านมีความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญา ค้นหาและบ่มเพาะผู้นำชุมชน ให้ชาวบ้านเรียนรู้จากการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกัน 2) ด้านทุนสังคม ได้แก่ การอดทนต่อความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง จิตสำนึกชุมชน ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วม และเครือข่ายชุมชน ด้วยวิธีการส่งเสริมการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ให้มีสำนึกรักบ้านเกิด 3) ด้านทุนวัฒนธรรม ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรม การสืบทอดวัฒนธรรม พื้นที่ทางวัฒนธรรม และการสร้างคุณค่าและมูลค่าทางวัฒนธรรม โดยการนำอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมาเพิ่มมูลค่าทั้งในด้านสินค้าและบริการ 4) ด้านทุนทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากร เทคโนโลยี และการบริหารจัดการทรัพยากร แนวทางการส่งเสริมชุมชนสร้างสรรค์ในประเทศไทย โดยการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมให้ชุมชนจัดการตนเอง จากแนวคิดการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องกับ แนวคิดการเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑท้องถิ่นที่มีเป้าหมายเป็นแหล่งรวบรวมทุนทรัพยากรที่มีของชุมชนให้เห็นได้อย่างมีรูปธรรมในรูปแบบแหล่งเรียนรู้สำหรับคนรุ่นต่อไปและสนับสนุนให้พวกเขารักษาเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในพื้นที่ศึกษาคือวัดศรีสุทธารวาส มีพิพิธภัณฑที่เป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราวในอดีตโดยทำให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง วัด พิพิธภัณฑ และชุมชน ต่างก็มีปัจจัยที่ส่งเสริมกันให้ชุมชนรู้จักรักษานุรักษ์วัฒนธรรมความเป็นดั้งเดิมโดยให้เข้ากับยุคสมัย ซึ่งวัดสามารถเป็นจุดศูนย์กลางของแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมในรูปแบบของพิพิธภัณฑได้ ซึ่งทั้ง 3 สิ่งนี้เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการอนุรักษ์อย่างสร้างสรรค์ และสามารถขยายเครือข่ายไปยังพื้นที่ใกล้เคียงได้อีกด้วย ซึ่งมีผู้ที่ศึกษาหลักการการพัฒนาพิพิธภัณฑไว้อย่างหลากหลาย โดยรวบรวมจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องดังนี้ (Sinprasert, W. (2012). ได้ศึกษาถึงคุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาจิปาละภัณฑสถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีได้เสนอแนวทางการดำเนินการพิพิธภัณฑท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนจากการศึกษาจิปาละภัณฑสถานบ้าน คูบัว ซึ่งมีแนวทางสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จคือ จะต้องมีความรู้ผู้ก่อตั้งหรือแกนนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติ สำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ สามารถติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกได้ดี และมีความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ

2) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยจัดตั้งหรือก่อสร้างในส่วนหลักหรือส่วนที่จำเป็นก่อน

3) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภัณฑท้องถิ่นจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑท้องถิ่นว่ามีข้อจำกัดในด้านใดเป็นสำคัญ

Boonyasurathana, W., Rittidej, S., and Teams (2016). โครงการพิพิธภัณฑวัดเหตุการณ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต พบว่า จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลในชุมชนวัดเหตุการณ์เพื่อจัดกิจกรรมเพื่อชุมชน อนุรักษ์ สืบสาน เล่าขาน ย่านวัดเกต ทำให้เห็นถึงปัญหาของพิพิธภัณฑ ความสำคัญของพิพิธภัณฑวัดเหตุการณ์ กับชุมชน ในการจัดกิจกรรมมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสามัคคีความร่วมมือคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไข เป็นการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพราะหากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งจะเกิดความอ่อนแอทางการสร้างสรรค์ และ นำความรู้มาสร้างความเข้าใจและลงมือปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ได้แก่ ผู้ประกอบการ ประชาชน ราษฎรชาวบ้าน วัด ชุมชน หน่วยภาครัฐ สถาบันการศึกษา

หลักการบวนการร่วมสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม Co-Creation ผู้ริเริ่มบุกเบิกแนวคิดของ Co-creation เมื่อประมาณช่วงปี ค.ศ. 2000 คือ C. K. Prahalad และ Venkat Ramaswamy ศาสตราจารย์ด้านธุรกิจการตลาดจากมหาวิทยาลัย University of Michigan Business School โดยเผยแพร่แนวคิดในบทความและในหนังสือ The Future of Competition: Co-Creating Unique Value with Customers ที่พวกเขาได้แต่งและตีพิมพ์เมื่อปี 2004 ด้วยแนวคิดที่ว่า เมื่อผู้บริโภคในปัจจุบันมีทางเลือกมากขึ้น ความหมายของคุณค่าและกระบวนการสร้างคุณค่านั้นเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จากมุมมองที่มีผลิตภัณฑ์และบริษัทเป็นศูนย์กลาง ไปเป็นการเน้นประสบการณ์ของผู้บริโภคส่วนบุคคล ผู้บริโภคที่ได้รับข้อมูล อำนาจ และมีส่วนร่วม จะสร้างความร่วมมือและรู้สึกผูกพันกับผลิตภัณฑ์หรือบริการมากขึ้น ดังนั้นการสร้างมูลค่าร่วมกันโดยบริษัทและลูกค้า หรือ การเปิดโอกาสให้ลูกค้าสร้างประสบการณ์การบริการให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ด้วยรูปแบบของการสร้างปฏิสัมพันธ์ การสนทนา แลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากร รวมทั้งเรียนรู้พัฒนาร่วมกัน จะมีส่วนช่วยสร้างมูลค่าที่สูงขึ้นให้แก่ทั้งสองฝ่าย (Wongchalee, 2007)

นอกจากแนวคิดการพัฒนาชุมชน ยังมีแนวคิดที่สามารถส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนได้ คือ แนวคิด Co-creation ได้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้และการจัดการซึ่งเรียกว่า Theory U ที่มุ่งเน้นเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เริ่มต้นจากการชี้ให้เห็นว่าเรากำลังอาศัยอยู่ในช่วงเวลาแห่งความล้มเหลวของเรื่องราวขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องในสังคม Theory U จะเน้นกระบวนการพัฒนาทักษะของตัวเองและกลุ่มคนในองค์กรผ่าน 5 ลำดับขั้น ดังนี้ 1.) Co-initiating การร่วมรับฟังผู้อื่นและความต้องการของตัวเอง 2.) Co-sensing การร่วมสังเกตและรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลง 3.) Presencing การตระหนักรู้ภายในถึงแรงบันดาลใจและเป้าหมาย 4.) Co-creating การร่วมทดลองค้นคว้าสร้างโอกาสใหม่ ๆ ผ่านการลงมือทำ และ 5. Co-evolving การร่วมพัฒนาสร้างวิวัฒนาการใหม่ ซึ่งจากกระบวนการดังกล่าว จะเน้นการทำงานที่ร่วมกันสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้มีการรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ดังนั้นนอกจาก Co-creation จะเป็นเครื่องมือการทำงานออกแบบเชิงพื้นที่หรือด้านการบริการ ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและพื้นที่ได้ ทำให้เกิดความผูกพันต่อสถานที่หรือโครงการมากขึ้นในระยะยาว อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ออกแบบและผู้ใช้หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่จำเป็นต้องหยุดลงเมื่อเสร็จสิ้นการออกแบบ แต่การสนทนาแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ การค้นคว้าทดลองร่วมกัน การปรับเปลี่ยนของพื้นที่ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่หลากหลายนั้นสามารถมีวิวัฒนาการและเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย (Thapatiwong, 2011) ดังนั้นการวิจัยเรื่องแผนการพัฒนาพิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาสให้เป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า จึงได้นำปัจจัยด้านองค์ประกอบ ปัจจัยที่ส่งเสริมการเป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ และปัจจัยด้านพื้นที่ปฎิภาเป็นกรอบในการศึกษาต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาใช้การศึกษาจากเอกสารชั้นต้น สํารวจพื้นที่ และใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูลพื้นที่ พิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาสก่อน แล้วจึงค่อยไปศึกษาประเมินเครือข่ายชุมชนสำคัญอีก 7 ชุมชนของอำเภอเวียงป่าเป้า คือ 1. เวียงป่าเป้า 2. เวียงกาหลง 3. วัดม่อนจอมฝ่อ 4. ดงเวียง 5. เวียงมน 6. เวียงฮ่อ และ 7. เวียงบน ยอดดอยที่บ้านบวกขอนแก่นเจดีย์ เพื่อสร้างเชื่อมโยงแกนการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนพิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาสที่ประสานเข้ากับการเป็นแนวแกนเครือข่าย โดยการลงศึกษาพื้นที่นอกเหนือจากการศึกษาผ่านข้อมูลชั้นต้นแล้วยังใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อค้นหาศักยภาพการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน (โดยการตัดสินใจร่วมกันของชุมชนกับตัวแทน สถาบันการศึกษาในที่นี้คือคณะผู้วิจัย) (Ash DB, Lombana, Alcala, 2012) แล้วจึงทำการระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างและปรับปรุงร่างแผนการจัดการเครือข่ายชุมชนเพื่อการศึกษาเรียนรู้ที่เชื่อมกับการเป็นแนวแกนเครือข่ายชุมชนเมืองสำคัญทั้ง 7 ชุมชน ซึ่งมีกรอบขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การรวบรวมข้อมูล โดยทบทวนเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจศักยภาพพฤติกรรมตนในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ให้ความรู้กับพิพิธภัณฑชุมชนวัดศรีสุทธาวาส ในฐานะการเป็นตัวกลางเครือข่ายการศึกษาเรียนรู้สร้างสรรค์ของเยาวชนในชุมชนและแบบสัมภาษณ์เครือข่ายเชื่อมโยงชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ชุมชนเมืองสำคัญอีก 7 ชุมชน เพื่อเชื่อมโยงขยายด้านการศึกษาเรียนรู้ และประเมินศักยภาพการเป็นชุมชนเครือข่ายศึกษาเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ขั้นที่ 2 การสำรวจพื้นที่ (กลุ่มเครือข่ายชุมชนเวียงสำคัญทั้ง 7 ชุมชน) โดยการ สํารวจศักยภาพพฤติกรรมตนในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ให้ความรู้กับพิพิธภัณฑชุมชนวัดศรีสุทธาวาสในฐานะการเป็นตัวกลางเครือข่ายการศึกษาเรียนรู้สร้างสรรค์ของเยาวชนในชุมชนและสัมภาษณ์เครือข่ายเชื่อมโยงชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ชุมชนเมืองสำคัญอีก 7 ชุมชน เพื่อเชื่อมโยงขยายด้านการศึกษาเรียนรู้ และประเมินศักยภาพการเป็นชุมชนเครือข่ายศึกษาเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป หลังจากการสำรวจพื้นที่จึงทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการสืบค้นและอ่านเอกสารต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพ โดยใช้เทคนิคทางภาพถ่ายทางอากาศในการวิเคราะห์พื้นที่และสร้างแผนที่พื้นที่ศึกษา ประกอบ เพื่อลงสำรวจการศึกษาองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ ได้แก่ ทุน 4 ด้าน (มนุษย์ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ) (Hooper-Greenhill, 1999) จากนั้นวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลศักยภาพของเครือข่ายชุมชนวัดศรีสุทธาวาสโดยพัฒนาพื้นที่พิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาสเป็นพื้นที่หลัก ใช้เทคนิคสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่สามารถให้ความรู้ได้ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์การเป็นเครือข่ายชุมชนด้วยการเปรียบเทียบและค้นหาความสัมพันธ์ของชุมชนต่อชุมชนด้วยตนเอง

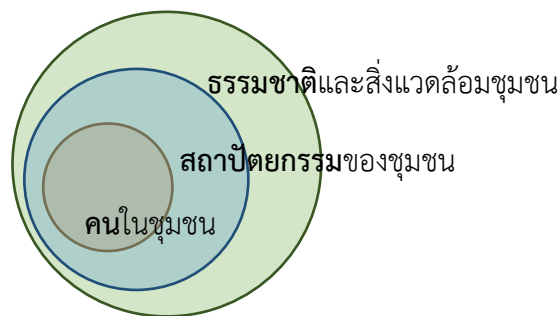
ขั้นที่ 3 การเสนอแผน นำเสนอแผนการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑวัดศรีสุทธาวาส ให้เป็นพลังเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเวียงป่าเป้า และวิเคราะห์สถานการณ์และบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง ที่มีผลต่อพิพิธภัณฑชุมชนวัดศรีสุทธาวาสและแผนการพัฒนาศูนย์กลางของเครือข่ายการศึกษาเรียนรู้ชุมชนเวียงสำคัญทั้ง 7 ชุมชน โดยนำเสนอพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นศูนย์ประสานงานพื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงขยายด้านการศึกษาในการเชื่อมต่อการศึกษาเรียนรู้ตามชุมชนเวียงสำคัญอีก 7 ชุมชน (National Science and Technology Development Agency, 2005)

ขั้นที่ 4 สํารวจเชิงลึกและประชุมสัมมนาแบบมีส่วนร่วมกับ ศูนย์กลางของแต่ละเครือข่ายการศึกษาเรียนรู้ชุมชนเวียงสำคัญทั้ง 7 ชุมชนจากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจัดทำและนำเสนอแผนการพัฒนาเรื่องการการศึกษาเรียนรู้ชุมชนเวียงสำคัญทั้ง 7 ชุมชน โดยเป็นการประชุมสัมมนาแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (King, 2009) และ**ขั้นที่ 5** สรุปโครงการและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

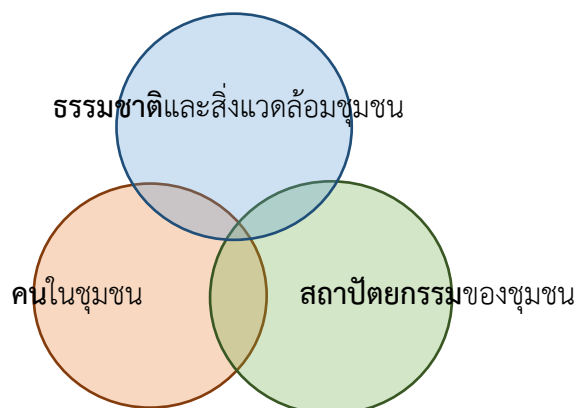
ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลง คือ การลงทุนจากภายนอกที่เข้ามาหาผลประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ มีการเสนอให้ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อค้าขายและทำให้ชาวบ้านวิตกกังวลแต่ราคาผลผลิต การเข้ามาของธุรกิจใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นชาวบ้านไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมหนุ่มสาวออกไปทำงานนอกชุมชนเนื่องจากทุนการผลิตไม่แน่นอนและด้วยตัวชุมชนเอง ไม่สามารถแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาได้อย่างไรก็ตามชาวบ้านในระยะหลังเริ่มตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น หลายกลุ่มจึงเริ่มหันมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง เกิดการรวมกลุ่มกันพลิกฟื้นวัฒนธรรมดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการผลักดันของคนรุ่นใหม่และกลุ่มพระสงฆ์ในวัดศรีสุทธาวาส มีการร่วมทำการวิจัยกับกลุ่มภายนอกทั้งกับนักวิชาการ เพื่อสร้างฐานข้อมูลชุมชนให้ได้รับรู้ถึงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชุมชนอีกทางหนึ่ง เพื่อเป็นรากฐานการต่อรองจากทุนภายนอกที่เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตทำให้ทรัพยากรในพื้นที่หมดไป และในอีกแง่หนึ่งทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาและให้เกิดความรู้สึกหวงแหนบ้านเกิด การวิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ได้แก่

ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ได้แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการร่วมสร้างสรรค์ของคนในชุมชน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติแวดล้อม

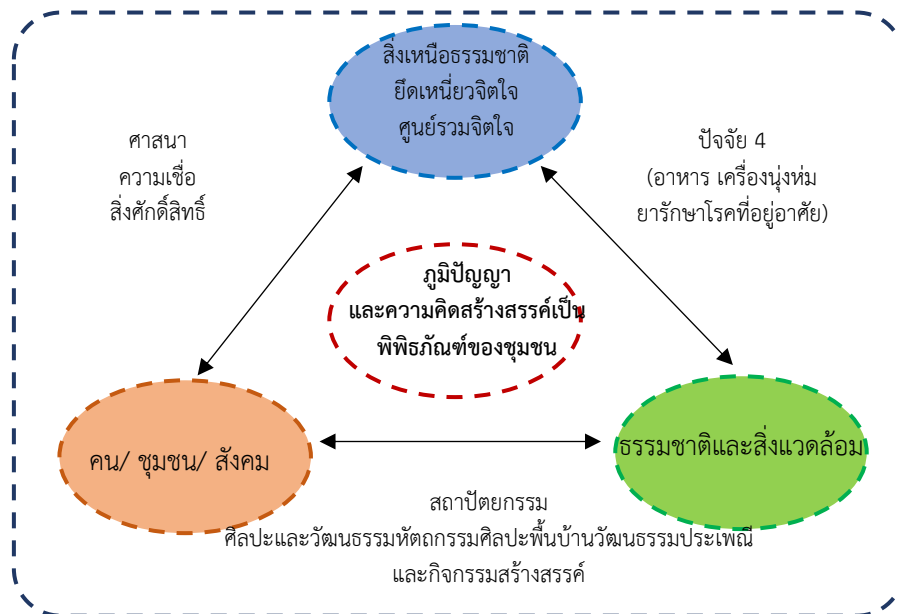
ภาพที่ 1 กระบวนการร่วมสร้างสรรค์ของคนในชุมชน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติแวดล้อม

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์เกื้อกูลกันของคนในชุมชน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติแวดล้อมในอดีต

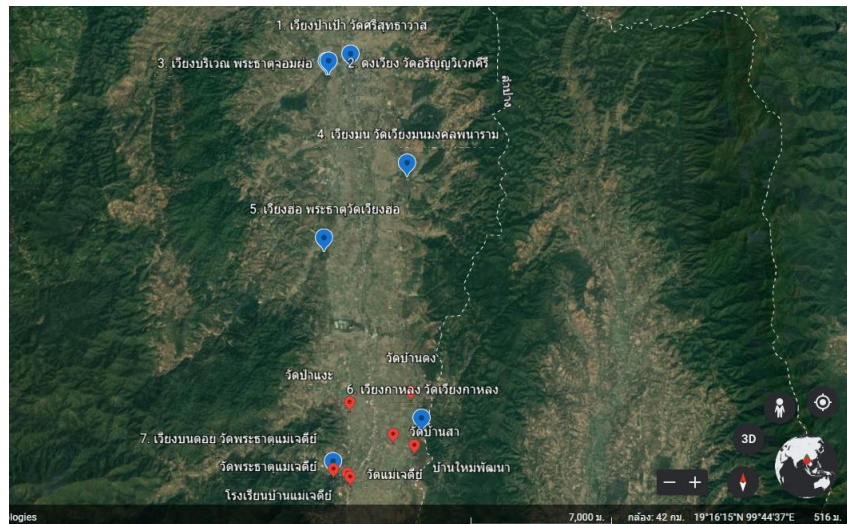
จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาส คือ ชาวชุมชนเวียงป่าเป้ามีความผูกพันกับกลุ่มน้ำแม่ลาว เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตทำให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น แม่น้ำแห้งขอดและเกิดน้ำท่วมหนัก ปัจจุบันชาวบ้านเริ่มมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นชัดมากขึ้น ทั้งทางสังคมเศรษฐกิจของ

ชุมชนและมีความพยายามอยากปรับเปลี่ยนให้ชุมชนกลับมาเป็นชุมชนที่เกื้อกูลกันเหมือนในอดีต โดยวัดศรีสุทธาวาสและคนในชุมชนจึงพยายามหาวิธีให้คนในพื้นที่เกิดจิตสำนึกรักชุมชน โดยใช้พิธีกรรมวัดศรีสุทธาวาสเป็นที่รวบรวมความรู้เรื่องราวในอดีต ทั้งในเรื่องของสิ่งของและให้ความรู้ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิมจากปราชญ์ชุมชนเพื่อให้พิธีกรรมเป็นจุดหลักและจุดเริ่มต้นของการสะกิดใจให้ทั้งคนในชุมชนและคนภายนอกได้เรียนรู้และพัฒนาให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์เกื้อกูลของคนเพื่อตระหนักถึงปัญหาและให้เกิดความรู้สึกหวงแหนบ้านเกิดในปัจจุบัน

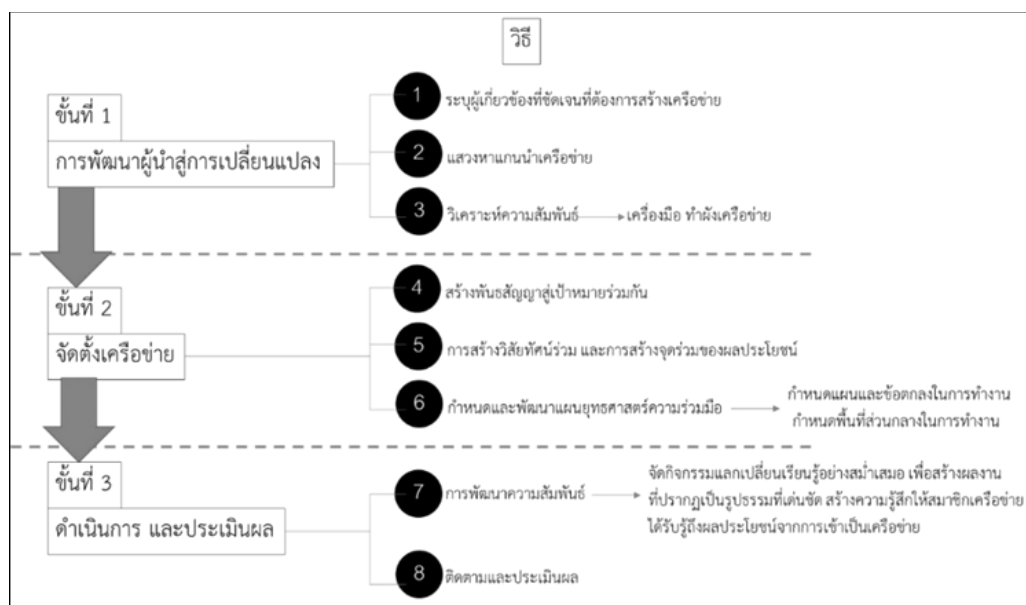
จากการวิเคราะห์พื้นที่ชุมชนวัดศรีสุทธาวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย และ เครือข่ายชุมชนสำคัญอีก 7 ชุมชนของอำเภอเวียงป่าเป้า คือ 1. เวียงป่าเป้า ตั้งอยู่บนที่ราบบริเวณตัวอำเภอเวียงป่าเป้า เวียงนี้อาจจะมีการขุดคูสร้างกำแพงใหม่ปรับจากของเดิม เมื่อสมัยเจ้าอินทวิชยานนท์ ซึ่งมีการอพยพผู้คนจากเชียงใหม่มาตั้งบ้านเรือนในเขตเวียงเก่าที่รกร้าง ภายในเวียงและนอกเวียงในรัศมีกว่า 10 ตารางกิโลเมตร สำนวณพบวัดร้างมากกว่า 50 แห่ง ยังไม่นับวัดภายในเวียงที่มีการบูรณะแล้วและเป็นที่ตั้งของวัดศรีสุทธาวาส ที่ภายในมีพิธีกรรมวัดศรีสุทธาวาส 2. เวียงกาหลง ห่างจากเวียงป่าเป้าไปทางเหนือราว 10 กิโลเมตร เป็นเวียงที่อยู่บนดอยดงซึ่งเป็นเนินเขาสูงชันในแนวยาว และมีการขุดคูน้ำกำแพงดินล้อมรอบ 2 ชั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน ในเมืองไม่ปรากฏว่ามีสิ่งก่อสร้างหรือศาสนสถานหรือร่องรอยการอยู่อาศัยแต่อย่างใด แต่นอกเมืองทางด้านตะวันออกริมฝั่งแม่ลาวและลำห้วยสาขา จึงจะพบเตาเผาภาชนะแบบเวียงกาหลงปรากฏอยู่อย่างหนาแน่นและเป็นที่ตั้งของวัดเวียงกาหลง 3. .เวียงพระธาตุ เป็นที่ตั้งของ วัดพระธาตุจอมผ่อ เป็นเวียงจากการขุดคูน้ำคันดินล้อมรอบยอดเขา ซึ่งมีพระธาตุจอมผ่อประดิษฐานอยู่ ตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลของเวียงป่าเป้า น่าจะเป็นเวียงที่เรียกว่าเวียงพระธาตุ 4. ดงเวียง อยู่ไม่ไกลจากเวียงป่าเป้า ไกล ๆ กับวัดม่อนจอมผ่อ ขุดคูคันดิน 3 ชั้น รัศมีไม่เกิน 100 เมตร ล้อมรอบยอดเนิน แต่ละชั้นมีการตัดร่องน้ำให้เชื่อมคูแต่ละชั้นเข้าด้วยและเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุดอยกู่เบี้ย 5. เวียงมน มีการขุดคูน้ำคันดินล้อมรอบยอดดอยและเป็นที่ตั้งของ วัดเวียงมนมงคลพนาราม 6. เวียงฮ่อ เป็นเวียงที่มีคูน้ำคันดินชั้นเดียวแต่ขุดล้อมรอบเนินเขาสองลูก ตั้งอยู่ที่บ้านป่าจั่ว ไม่ไกลจาก เวียงป่าเป้านักและเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุเวียงฮ่อ 7. เวียงบนยอดดอยที่บ้านบวกขอนแก่นเจดีย์ มีการขุดคูคันดินล้อมรอบเนิน เป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุแม่เจดีย์

ภาพที่ 4 ตำแหน่งเจียงโบราณทั้ง 7 (Google Earth, 2022)

ซึ่งด้วยสภาพแวดล้อมของการเป็นเจียงโบราณที่มีความเชื่อมโยงกัน จึงทำให้มองเห็นถึงศักยภาพของการเป็นเครือข่าย โดยจาก 7 เจียง พบวัดที่สามารถเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันได้ ซึ่งพบว่า มี 3 วัดที่มีพิพิธภัณฑสถานรวบรวมสิ่งของโบราณ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานวัดศรีสุทธารวาส พิพิธภัณฑสถานเมืองโบราณเวียงกาหลง และพิพิธภัณฑสถานพระและของโบราณวัดพระธาตุดอยแม่เจดีย์ นอกจากนี้วัดพระธาตุดอยกู่เบ๊ ยังเป็นพื้นที่อนุรักษ์ผืนป่าชุมชนเพื่อการศึกษาอีกด้วย ซึ่งจากคุณสมบัติวัดที่มีแหล่งเรียนรู้สามารถเป็นจุดเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองโบราณในพื้นที่เจียงป่าเป้า

ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ในการสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเจียงป่าเป้า เชื่อมโยงพิพิธภัณฑสถานวัดศรีสุทธารวาสกับเครือข่ายชุมชนโบราณของเจียงป่าเป้าอีก 7 ชุมชน โดยมีแนวคิดและแนวทางของเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่เป็นกำลังขับเคลื่อนหลัก ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะได้นำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ ทั่วประเทศต่อไป

ภาพที่ 5 การสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ของเจียงป่าเป้ากับเครือข่ายชุมชนโบราณทั้ง 7

ลักษณะของพื้นที่ชุมชนเวียงป่าเป้าตั้งอยู่ในเขตที่มีชุมชนโดยรอบ มีการเปลี่ยนแปลงและการปรับโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ การออกแบบจึงมีแนวความคิดหลักที่ยอมรับคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต โดยการประยุกต์ใช้กลไกของแนวทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างภูมิทัศน์และวิถีของชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมการออกแบบในชนบทช่วยให้คนในท้องถิ่นจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต 1) ออกแบบข้อมูลแนวคิดสำหรับผู้กำหนดนโยบายท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบเชิงพื้นที่คนในท้องถิ่นสร้างขึ้น 2) กระบวนการออกแบบโดยชุมชน เพื่อให้ผู้คนสามารถกำหนดอนาคตได้ 3) ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ เพื่อสร้างการทำงานร่วมกันและการเป็นผู้ประกอบการ ผ่านการเชื่อมโยงและการเชื่อมต่อที่เป็นระบบ ควบคู่ไปกับแนวทางการมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ โดยการสร้างเครือข่ายชุมชนกับภาคีเครือข่ายในภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมรวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชนในส่วนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับการวางแผนแบบมีส่วนร่วมสำหรับการสร้างร่วมกับองค์กรที่ควบคู่กันไปในนั้นสามารถกำหนดได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและทีมงานวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันประกอบด้วย การกำหนดแผนพัฒนาและการเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการใช้งาน เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนากลไกขับเคลื่อนชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่าแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุทธาวาสอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับกับแนวคิดกระบวนการร่วมสร้างสรรค์คนกับสถาปัตยกรรมหรือ Co-Creation (Prahalad, C. K., & Ramaswamy, 2004) และ Theory U (Scharmer, 2007) จากการศึกษาชุมชนวัดศรีสุทธาวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย และ เครือข่ายชุมชนสำคัญอีก 7 ชุมชนของอำเภอเวียงป่าเป้า ประเด็นในเรื่องการออกแบบพัฒนาหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ควรจะมีการออกแบบในรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ และในสถานการณ์ที่มีโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งทำให้ภาวะการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ที่ถดถอยลงไปเยอะมาก จึงต้องอาศัยแนวคิดใหม่ ๆ ของนักสร้างสรรค์ นักคิดของคนในชุมชนเอง และประกอบการนักวิจัยที่เล็งเห็นถึงศักยภาพ และแนวทางการในพัฒนาของหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการรายเก่าและรายใหม่ต่าง ๆ ช่วยเหลือกันเป็นอย่างมาก จนกว่าจะเกิดความพร้อมในเปิดประเทศ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จะเข้ามาในพื้นที่

ในหลักการพัฒนาชุมชนวัดศรีสุทธาวาสใช้กลไกการพัฒนาชุมชนและขับเคลื่อนด้วยกลยุทธ์ความร่วมมือ ในการประสานงาน ความร่วมมือและการร่วมใจ เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานเป็นทีมกับประชาชนในท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการอื่น ๆ ในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้องสร้างเครือข่ายผู้มีความรู้ แบบจำลองกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เสนอขึ้นอยู่กับแนวคิดด้านการประสานงาน ความร่วมมือ และการร่วมใจ ดึงจากการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มจากการศึกษาทางสังคมศาสตร์ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ Sinprasert, W. (2012) ได้พบปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนจากการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์คือ จะต้องมีความรู้ที่ถูกต้องหรือแก่นนำ ผู้นำที่มีความมั่นคงและเสียสละทำงานอย่างสม่ำเสมอและสามารถเป็นผู้สร้างแรงจูงใจในการมาร่วมมือกันพัฒนาได้ แล้วร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ มีการดำเนินการตามขั้นตอนตามความสำคัญและต้องวางแผนทางการพัฒนาและแก้ไขที่จะสามารถนำชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยการปรับใช้วิธีสร้างสรรค์ต่างๆเข้ามาช่วย และในการพัฒนาชุมชนเวียงป่าเปายังใช้แนวทางการมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์โดยการสร้างเครือข่ายชุมชนกับภาคีเครือข่ายในภาครัฐ ภาควิชาการ

ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมรวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับการวางแผนแบบมีส่วนร่วมสำหรับการสร้างร่วมกับองค์กรที่ควบคู่กันไปในนั้นสามารถกำหนดได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและทีมงานวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันประกอบด้วย การกำหนดแผนพัฒนาและการเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการใช้งาน เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาแลกเปลี่ยนชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายในการพัฒนากับพิพิธภัณฑ์ของ Boonyasurathana, W., Rittidej, S., and Teams (2016). โครงการพิพิธภัณฑ์วัดเกตการามให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต ที่มีแนวคิดเพื่อนำไปสู่เป้าหมายเพื่อสร้างความสามัคคีความร่วมมือคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไข เป็นการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน และ นำความรู้มาสร้างความเข้าใจและลงมือปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ได้แก่ ผู้ประกอบการ ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน วัด ชุมชน หน่วยภาครัฐ สถาบันการศึกษา

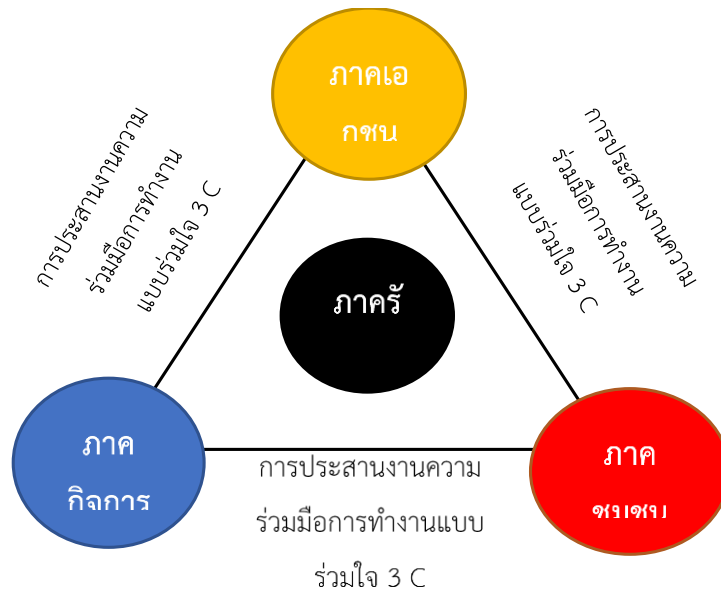
สรุปองค์ความรู้

1) การออกแบบและกลไกการพัฒนาชุมชน ที่มีการทำงานแบบร่วมใจ ความร่วมมือ และการประสานงาน เพื่อการพัฒนาหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน เพื่อหาอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงมีความเกี่ยวข้อง ผูกพัน หรือมีรากมาจากมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่

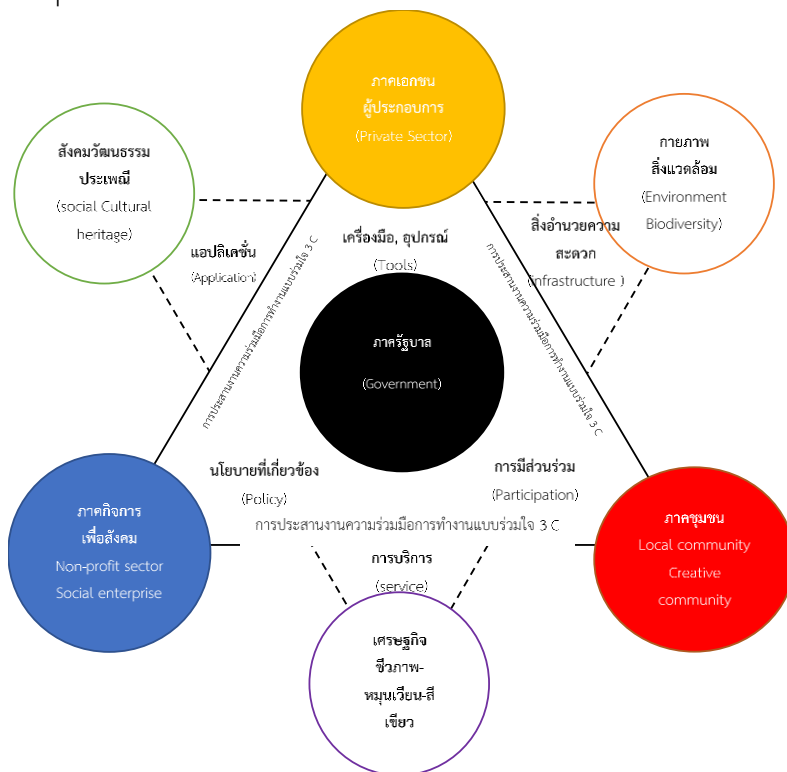

ภาพที่ 6 การออกแบบและกลไกการพัฒนาชุมชน

2) รูปแบบกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผ่านหลักการทำงานแบบร่วมใจ ความร่วมมือ และการประสานงาน เพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนย่อยของหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมศักยภาพซึ่งกันและกันของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3) ความร่วมมือกันในพื้นที่เวียงป่าเป้าและชุมชนเครือข่ายทั้ง 7 ชุมชน เพื่อวางแผนการจัดการเครือข่ายหัตถกรรมศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรมสร้างสรรค์ ชุมชน ที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกันทั้งแนวแกนเมืองมรดกวัฒนธรรมของกลไกสนับสนุนการเติบโตของผลิตภัณฑ์เป็นการเชื่อมโยงทั้งในแนวนอน คือ ชุมชนเครือข่ายในพื้นที่และในแนวตั้ง คือ ภาครัฐและภาคเอกชน ผู้ประกอบการต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเรื่องของทรัพยากรอื่นๆในพื้นที่เวียงป่าเป้าและชุมชนเครือข่ายทั้ง 7 ชุมชน ควรจะมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการสร้างนักรสร้างสรรค์ในทรัพยากรที่โดดเด่นของชุมชน เช่น งานหัตถกรรม ศิลปะพื้นบ้านในชุมชนที่สามารถส่งต่อให้คนรุ่นใหม่โดยการเรียนรู้และพัฒนาจากคนรุ่นเก่าในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ชุมชนอื่น ๆ สามารถนำแนวทางการพัฒนาหรือกระบวนการวิจัยในโครงการนี้ไปใช้ประโยชน์ หรือต่อยอดได้ โดยการพัฒนาเครื่องมือ หรือผลิตผลให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การบูรณาการจากผลการวิจัยในการพัฒนาชุมชนกับพิพิธภัณฑ์ไปสู่ทรัพยากรชุมชนในด้านอื่นๆ เช่น งานหัตถกรรม งานศิลปะพื้นบ้าน สามารถดำเนินการต่อได้เองในลักษณะวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ควรมีหน่วยงานการศึกษาและภาครัฐทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง หรือที่ปรึกษาในการวางแผน จัดการทรัพยากรและกำลังคน งบประมาณ

References

- Ash, DB., Lombana, J., Alcala, L. (2012) Changing practices, changing identities as museum educators: From didactic telling to scaffolding in the zpd. In: Davidsson E, Jakobsson A. (eds) Understanding Interactions at Science Centers and Museums: Approaching Sociocultural Perspectives. Rotterdam: Sense Publishers, pp. 23–44.
- Boonyasurathana, W., Rittidej, S., and Teams (2016). Wat Ket Karam Museum Project to be part of the living museum in Wat Ket area. BANGKOK: TRF AND CMU RDG58N0038.
- Duangsamran, K. (2019). Creative space design A case study of Rajamangala University of Technology Tawan-Ok Uthenthawai Campus. *Journal of MCU Buddhapanya Review Vol. 4 No. 2 (May - August 2019)*.
- Gotiram, C. and Chanphensr, S. (2022). Study of the tourism community based on culture: Koakkeak community Bankba-in district Ayutthaya province. *Journal of MCU Buddhapanya Review Vol. 7 No. 1 (January - March 2022)*.
- Hooper-Greenhill, E. (1999) Museum learner as active postmodernists: Contextualising constructivism. In: Hooper-Greenhill E. (ed.) *The Educational Role of the Museum*, 2nd edn. London: Routledge, pp. 67–72.
- King, H. (2009) Supportive natural history enquiry in an informal setting: A study of museum explainer practice. Unpublished PhD Thesis, King's College London, London.
- National Science and Technology Development Agency (2005) Research Report: Development of National Policy to Promote Public Awareness and Interest in Science and Technology. Bangkok, Thailand: National Science and Technology Development Agency.
- Makapol, J. (2013). Approach to promote creative community in Thailand (Ph.D). Bangkok: Silpakorn University.

- Pharcharuen, W., Saengsupho, S., Tantar, T., Saithi, S., Techatanminasakul, S., and Charoenphon, K. (2020). Public Participation in Local Development: A Case Study of Mae Pong Municipality, Doi Saket, Chiangmai Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review Vol. 5 No. 1 (January - April 2020)*.
- Prahalad, C. K., & Ramaswamy, V. (2000). Co-opting Customer Competence. *Harvard Business Review*, 78(1), 79 - 90.
- _____. (2002). The Co-creation Connection. *Strategy and Business*, 27(2), 50 - 61.
- _____. (2004). Co-creation Experiences: The Next Practice in Value Creation. *Journal of Interactive Marketing*, 18(3), 5 - 14.
- Rattanapong, S., Srisuksai, N., Intagoon, K., Pradipatnaruemol, C. and Kodkong, N. (2021). Community based tourism management in Wang Thong subdistrict, Wang Thong district, Phitsanulok province. *Journal of MCU Buddhapanya Review Vol. 6 No. 1 (January - April 2021)*.
- Scharmer, C. Otto (2007). *Theory U: Leading from the Future as it Emerges*. Cambridge, MA.: The Society for Organizational Learning Press.
- Sinprasert, W. (2012). A study of value and establishing process of local museum as a community's learning center: a case study of the Ban Khubua Miscellaneous Museum at Muang district of Ratchaburi province. Master's Thesis. Silpakorn University: Faculty of Education, Department of Elementary Education.
- Thapatiwong, A. (2011) An empirical analysis of national culture and performance-related pay in multinational and local companies in Thailand. Unpublished PhD Thesis, Cardiff University, Cardiff.
- Wongchalee, S. (2007) Shifting paradigm regarding illness and medical practices in Thai society. *Asian Biomedicine* 1(4): 429–433.

การสร้างความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

BUILDING RECONCILIATION BETWEEN TEMPLES AND COMMUNITIES IN DON TUM DISTRICT
NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูวิชัยธรรมานุกุล

Phrakru Vichaidhamanugoon

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University

E-mail : cio.pravit@gmail.com

Received 7 June 2022; Revised 14 February 2023; Accepted 20 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสานวิธี ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำนวน 401 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

ความปลอดภัยในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ในขณะที่หลักความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

การพัฒนาความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ในขณะที่การด้านการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

การสร้างความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ในขณะที่ระดับเครือข่ายทางความสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99

คำสำคัญ: การสร้างความปลอดภัย, วัดกับชุมชน

Abstract

This is a mixed-methods study that combines qualitative and quantitative research. As a research framework, use the concept of reconciliation between the temple and the community, as well as the concept of the relationship model between temples and communities. Don Tum District in Nakhon Pathom Province served as the research site. Don Tum District residents comprised the sample group. A stratified selection method was used to select 401 people for Nakhon Pathom Province. (Stratified Proportional Random Sampling). A simple random sampling method was used to collect data, which was then randomized using a systematic random sampling method. In this study, two types of research tools were used to analyze the data: 1) an interview form and 2) a questionnaire. The statistics used to analyze the data in the quantitative research section were percentage values. The qualitative research methods of mean and standard deviation, as well as multiple regression analysis, were used to analyze content and write a descriptive description. The findings of the research were as follows:

Reconciliation in Don Tum District, Nakhon Pathom Province, discovered that overall opinion was favorable. The average was 4.10. When each aspect was considered, it was discovered that the correctness principle has the highest average mean (4.15), while the suitability principle has the lowest average (4.06).

The development of reconciliation between temples and communities in Don Tum District, Nakhon Pathom Province, discovered that overall opinion was high, with an average of 4.11 out of 5. When each aspect was considered, it was discovered that decision-making has the highest average with a mean of 4.15, while operational has the lowest average with a mean of 4.04.

In Don Tum District, Nakhon Pathom Province, it was discovered that the respondents had a general attitude on the temple and the community. The mean reached a maximum of 4.04. The correlation network had the lowest average, while the structural relationship had the highest average when each factor was taken into account (the mean was 4.12). (an average of 3.99).

Keywords: Building Reconciliation, Temples and Communities.

บทนำ

ประเทศไทยเป็นดินแดนพระพุทธศาสนา ประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ เพราะต่างมุ่งสร้างกุศลคุณงามความดี โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต เว้นจากการเบียดเบียนกัน ประกอบสัมมาอาชีพ ซื่อสัตย์ สุจริต แต่เมื่อเวลาแปรเปลี่ยนไปกลับพบว่า ประชาชนเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรากฏการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ.2549-2553 นำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตไม่ต่ำกว่า 100 คน บาดเจ็บอีกจำนวนมาก รวมถึงผู้สูญหายอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ปรากฏข้อมูล อีกทั้งความสูญเสียทางวัตถุ อาคาร สถานที่ต่างๆ อีกหลายแห่ง สังคมไทยในช่วงที่ผ่านมาเป็นยุค

แห่งความหวาดกลัวและหวาดระแวง ที่ประชาชนไม่สามารถพูดคุยเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองเป็นการทั่วไป แม้กระทั่งการพูดคุยกับญาติ หรือเพื่อสนิท ในหลายชุมชนมีกลุ่มคนที่มีความคิดแตกต่างทางการเมืองกันอย่างชัดเจน เกิดการบ่มเพาะความเกลียดชังกัน จากการเลือกรับสื่อที่นำเสนอความคิดเห็นทางการเมืองที่สอดคล้องกับมุมมองของตนและแบ่งขั้วแยกกันอย่างเห็นได้ชัด ในบางพื้นที่เกิดการปะทะกันระหว่างสองกลุ่มที่เห็นต่างทางการเมือง มีการใช้อาวุธต่างๆ รวมถึงอาวุธปืนทำร้ายร่างกายกันทำให้มีผู้เสียชีวิต ยิ่งไปกว่านั้นความรุนแรงได้ขยายตัวไปถึงในระดับครอบครัว จนกระทั่งเกิดการเสียชีวิตและความสัมพันธ์ที่แตกร้าง จากความรุนแรงที่กล่าวมาอันนำมาซึ่งการสูญเสียอย่างประเมินค่ามิได้ และเกิดสภาพสังคมแห่งความหวาดระแวง คำถามที่ตามมาคือรากเหง้าของปัญหาของสังคมไทยคืออะไร ซึ่งมีหลายฝ่ายพยายามให้คำอธิบายต่อปัญหาดังกล่าวว่าเป็นการแข่งขันชิงอำนาจ การทุจริตประพฤติดมิชอบของผู้มีอำนาจ ความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม การถูกเลือกปฏิบัติ ช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างคนจนกับคนรวย ตลอดจนโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกัน

การส่งเสริมความปรองดองและสันติสุขในสังคมนับได้ว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสม มีคุณค่าและคุณประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สังคมและประเทศชาติ ประเทศไทยที่ได้ชื่อว่า สยามเมืองแห่งรอยยิ้ม เป็นประเทศที่มีประชาชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงหลายปีที่ผ่านมามีปัญหาความขัดแย้งและสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องซึ่งมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ทั้งนี้มีข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ประเมินผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ว่าการบริการสาธารณะของรัฐเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและการสูญเสียรายได้ประมาณ 330 ล้านบาท นั้นถือได้ว่าเป็นภาพสะท้อนความขัดแย้งของคนในสังคมไทยที่เลวร้ายและสร้างความสูญเสียทั้งแก่ประชาชน ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจกับไทยมากที่สุดในรอบ 20 ปี ในช่วงดังกล่าวได้มีการนำเสนอแผนปรองดองเพื่อปฏิรูปประเทศไทย สร้างความเป็นธรรมความเสมอภาคในสังคมกระทั้งการสร้างรัฐ สวัสดิการ เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างยั่งยืน ทว่าแผนปรองดองดังกล่าวที่ออกมาไม่ได้รับการยอมรับ และไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด สถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงดังกล่าว ดำเนินมาอย่างยาวนาน มีการชุมนุมทางการเมืองจัดตั้งเวทีการแสดงออกทางการเมืองของผู้ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันแต่ละฝ่าย มีการนำเสนอข่าวโจมตีกันให้เห็นอยู่โดยตลอด บางครั้งเกิดการกระทำผิดกฎหมายของกลุ่มต่างๆ มีการกระทบกระทั่งกันอย่างรุนแรงถึงขั้นสูญเสียทรัพย์สินมูลค่ามหาศาล ตลอดจนสูญเสียชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมาก ความขัดแย้งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทุกพื้นที่ ทำให้ประชาชนแตกความสามัคคีจนไม่อาจปรองดองกันได้ เป็นช่วงเวลาที่ไม่มีความสันติสุขในสังคมไทย เหตุการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน เกิดการเสียหายต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนใน สังคมอย่างที่เราทราบดีซึ่งส่งผลกระทบในด้านลบต่อระบอบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระดับความเชื่อมั่นของต่างประเทศ อันเป็นส่วนหนึ่งของวิกฤตสังคมโลก ในปัจจุบัน (Masrungson, 2016)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาความแตกแยก ความขัดแย้งและความรุนแรง ดังนั้น ความสามัคคีจึงเป็นรากฐานในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความแตกแยก ความขัดแย้ง และความรุนแรงในสังคมได้อย่างดีเยี่ยม (Boranmoon, 2013) นักวิชาการและนักคิดส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องกันว่า สาเหตุส่วนหนึ่งน่าจะมาจากยังมีประชาชนอีกจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ขาดแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อทำให้เกิดความสุขสงบ ความสามัคคี ความปรองดองและสันติสุขในสังคม อันจะทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (National Office of Buddhism,

2014) ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งจากการใช้อำนาจ เพื่อดำเนินการตามความเชื่อ หรือให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตนเองในลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกว่าเป็นธรรม (King Prajadhipok's Institute, 2012) แต่หากสามารถสร้างความไว้วางใจ หรือการเข้าใจต่อกันเพื่อขัดเกลาดนเองในด้านความประพฤติ หรือการมีศีลตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะผลดีต่อสังคม เพราะความสำนึกในการรักษาศีล หรือปฏิบัติตามศีล ได้แก่การฝึกหัดขัดเกลาดนเอง เพื่อความก้าวหน้าในคุณธรรมที่ยิ่งๆ ขึ้นไป และการคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นหรือของสังคม เพื่อประโยชน์อันจะทำให้เกิดความดำรงอยู่ด้วยดีของชุมชนของประชาชนในสังคม (Phra Brahmagunabhorn P. A. Payutta, 2009) นอกจากนี้การมีศีลจะส่งผลดีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญที่เพิ่มการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ และสร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (Phramaha Kritsada Sobhanasilo, 2016)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เพื่อให้ได้การสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนโดยเฉพาะในจังหวัดนครปฐม อันจะนำมาใช้ในการแก้ไขและขจัดปัญหาความขัดแย้งในสังคมที่ปรากฏให้เห็นในทุกวันนี้ จึงเห็นเป็นการสมควรที่จะทำการวิจัยเรื่อง การสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและเพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองและสันติสุขดังกล่าว โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมความปรองดองและสันติสุขมาเป็นแนวทางเพื่อให้เกิดประโยชน์และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและกำหนดนโยบายต่อไป คำตอบที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้ คือ จะได้รูปแบบวิธีการหรือแนวทางในการส่งเสริมความปรองดองและสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

ความปรองดอง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) หลักความถูกต้อง 2) หลักความเหมาะสม 3) หลักความบริสุทธิ์ 4) หลักความยุติธรรม 5) หลักความเสียสละ มีอิทธิพลต่อการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองสมานฉันท์

ความปรองดอง หมายถึง การกำหนดข้อตกลงร่วมกันปฏิบัติเพื่อให้เกิดความ สามัคคีในหมู่คณะหรือในชุมชน เพื่อในคนในชุมชนเกิดความรัก ความสมัครสมานสามัคคี ความ ประณีประนอม การยึดหยุ่น การปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ความสมานฉันท์ หมายถึง การสร้างความพึงพอใจร่วมกัน การสร้างความเห็น พ้องกันในการ

ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน ทำเหมือนกัน พร้อมใจกัน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม หลักการสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์นั้น ควรเริ่มจากการสร้างความ ปลอดภัยในจิตใจของเรา ก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก นอกจากนี้หลักการสร้างความ ปลอดภัยของสมานฉันท์นั้น ควรเน้นหลักเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ของการปลอดภัยนั้น ควรยึดหลักนิติธรรม หลักยุติธรรม และหลักเมตตาธรรม รวมถึงการตกลงที่จะอยู่ร่วมกันโดยไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อหยุดยั้ง การมีชีวิตรอยู่ภายใต้ความกลัว เมื่อความกลัวหมดไป ให้ทำการสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อใจ และ การสร้างสังคมที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เครื่องมือในการสร้างความปลอดภัยเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เกิด ความไว้วางใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการมีวัฒนธรรมประชาธิปไตย (A Culture of Democracy) ประกอบไปด้วยการเยียวยาทางจิตใจ (Healing) กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) และการเล่าความจริง (Truth-telling) และการชดเชย (Reparation)

2. แนวคิดเครือข่ายสังคม

เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือ แนวความคิดที่มีความสอดคล้องกันซึ่งพิชาย รัตนดิกล ญ ฎเกศ (2552: 304-305) ได้อธิบายความ สัมพันธ์ของเครือข่ายไว้ 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติทิศทางความสัมพันธ์ (2) มิติการดำรงอยู่ของสัมพันธ์ (3) มิติคุณค่าของความสัมพันธ์ จากแนวคิดเครือข่ายทางสังคมสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ ระหว่างวัดกับชุมชน ดังนี้ วัดกับชุมชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะผูกขาดกับวัฒนธรรม ประเพณี และเศรษฐกิจชุมชนรอบวัด มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการสั่ง สมประสบการณ์และความสัมพันธ์มายาวนานนับตั้งแต่อดีตจนกลายเป็นจิตสำนึกไปจนถึงจิตใจได้ สำนึกร่วมในชุมชนหรือสังคม เครือข่ายสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภทหลัก คือ 1) เครือข่ายในโครงสร้างที่เป็นทางการ เป็นเครือข่ายที่ถูกวางโครงสร้างทางความสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจน 2) ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ เป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างค่อนข้างหลวมเป็น ความสัมพันธ์ที่ไม่ผ่านกฎระเบียบแบบแผน

3. แนวคิดและทฤษฎีของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทุกระดับที่มีส่วน เกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้น ๆ ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล การดำเนินงาน แสวงหาทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลการตัดสินใจและร่วมปฏิบัติและร่วมทำงานร่วมกันตลอดจนร่วมรับผิดชอบในผลที่จะเกิดขึ้นทั้งประโยชน์และผลกระทบ ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

โคเฮนและ อัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วม ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่ เกี่ยวข้องการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้าน ทรัพยากรการบริหารและการประสานความร่วมมือ ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนิน โครงการนั้นจะได้คำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่นการช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์โครงการนี้รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของ โครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีประโยชน์ คือมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ลด ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพิ่มกำลังใจของพนักงานหรือสมาชิก อันจะเป็นผลให้เกิดการยอมรับและมี ความผูกพันระหว่างบุคลากรด้วยกันและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นจากแนวคิดของนักวิชาการที่ กล่าวข้างต้น สรุปประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ประโยชน์ที่เกิด กับหน่วยงาน โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้บรรยากาศและการสื่อสารในหน่วยงานดีขึ้น ความ ขัดแย้งลดลง ต้นทุนลดลงในขณะที่ผลผลิตเพิ่มขึ้นและหน่วยงานพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น 2) ประโยชน์ที่เกิดกับผู้บริหาร โดยฝ่ายบริหารสามารถบริหารพนักงานได้ง่ายขึ้น การตัดสินใจของ ฝ่ายบริหารมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเนื่องจากได้ข้อมูลและความคิดจากทุกฝ่ายและ แสดงถึงความสามารถในการบริหารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และ 3) ประโยชน์ที่เกิดกับพนักงานโดย ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับ ฝ่ายบริหารและระหว่างพนักงานด้วยกันเองดีขึ้น พนักงานมีความ ไว้วางใจกันสูง สามารถพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพได้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบและผูกพันกับ หน่วยงานมากขึ้น รวมทั้งมีความเข้าใจกฎระเบียบและข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และทุกคนให้ ความสำคัญกับการให้อำนาจในการตัดสินใจ พฤติกรรมภาวะผู้นำ ของผู้บริหารและการเข้ามามีส่วน ร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการ โดยอยู่บนพื้นฐานของการไว้วางใจกันความผูกพันต่อองค์กรและ ความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำนวน 33,616 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 401 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับความปรองดอง การพัฒนาความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .91 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษาการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ในประเด็นเกี่ยวกับความปรองดองระหว่างวัดและชุมชน และทางการพัฒนาความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชน ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 - พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 73.6 อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.9 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา-อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 33.9 33.9 และมีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 29.2

2. ความปรองดองในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ในขณะที่หลักความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

3. การพัฒนาความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ในขณะที่การด้านการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

4. การสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ในขณะที่ระดับเครือข่ายทางความสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99

การทดสอบสมมติฐานสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.842 จึงสามารถทำนายการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 84.20 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .31 + .31 (X_1) + .48 (X_2) + .15 (X_3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{tot} = .32 (Z_1) + .56 (Z_2) + .19 (Z_3)$$

ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างจึงขาดการทำงานร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม พื้นที่หลักในการพัฒนาหรือทำกิจกรรมยังคงเป็นพื้นที่ในชุมชนของประชาชน และยังขาดความเสียสละในการหวงแหนและรักษาสถานที่ที่ไม่ใช่ของตนเอง ข้อเสนอแนะในการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า มีการใช้พื้นที่วัดเป็นพื้นที่หลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักและหวงแหนสิ่งของที่เป็นสาธารณะ และสร้างเครือข่ายกับภายนอกในการร่วมมือกัน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ความปรองดองในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ในขณะที่หลักความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ซึ่งวัดและชุมชนกำหนดแนวทางการปฏิบัติตามหลักธรรม ส่งเสริมกิจกรรมในการปฏิบัติตนดี ยึดหลักความเป็นธรรม ความเสมอภาคเป็นจุดยืน จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า (2555) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างความปรองดองแห่งชาติ ผลการศึกษาแบ่ง ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งคือ รากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองไทย และส่วนที่สองคือ ข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองในชาติ โดยข้อเสนอกระบวนการสร้างความปรองดองในชาติ ความแตกแยกทางความคิดอย่างกว้างขวางในสังคมไทยที่ยืดเยื้อยาวนาน สะท้อนให้เห็น ความจริงที่ว่าไม่มีความคิดเห็นของฝ่ายใดที่ถูกหรือผิดไปเสียทั้งหมด ท่ามกลางสภาวะความขัดแย้ง ในปัจจุบันที่แต่ละฝ่ายยังคงยึดมั่นอยู่ในจุดยืน (Position) ของตนเอง สิ่งที่ต้องริเริ่มดำเนินการโดยเร็วคือการสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดองด้วยการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสถกเถียง แลกเปลี่ยนในวงกว้าง ต่อข้อเสนอ ทางเลือก และความเป็นไปได้ต่างๆ ในการสร้างความปรองดองใน ชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้แต่ละฝ่ายสามารถก้าวออกจาก จุดยืนที่แตกต่างกันมาสู่จุดร่วมที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ ด้วยเหตุนี้ ข้อเสนอที่ได้จาก การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องซึ่งยังคงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่นั้น จึงมีลักษณะเป็น ทางเลือกที่ยังมีใช้คำตอบสุดท้าย โดยขอให้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการสร้างความปรองดองบน พื้นฐานของความจริงใจและจริงใจด้วยกระบวนการพูดคุย (Dialogue) ใน 2 ระดับ คือ 1) ระดับ ตัวแทนทางการเมืองและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ 2) ระดับประชาชนในพื้นที่ในลักษณะของ“เวทีประเทศไทย” ซึ่งจะทำให้สังคมได้ร่วมกันแสวงหาทางออกต่อความขัดแย้งทางการเมืองปัจจุบัน และออกแบบภาพอนาคตของประชาธิปไตยไทย ตลอดจนกติกาทางการเมืองที่ยอมรับได้ร่วมกันมา

2. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

การพัฒนาความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ในขณะที่การด้านการปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ซึ่งวัดและชุมชนมีการปรึกษาหารือ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น มีการประชุมวางแผนคัดเลือกรากเหง้า และกำหนดขั้นตอนในการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจำเริญน้อย สิ่งหะรักษ์ (2555) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า 1) คำสอนเรื่องสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ความพร้อม เปรียงกันปฏิบัติกิจการงานต่างๆ ด้วยความสมานฉันท์ เริ่มตั้งแต่ระดับปฏิบัติต่อตนเองและคนอื่น ชุมชน สังคม ประเทศ ให้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติสามัคคีธรรมเท่าที่จะสามารถปฏิบัติตามได้ กล่าวคือ ในระดับโลกียะก็ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมการดำเนินชีวิตร่วมกัน ส่วนระดับโลกุตระก็สามารถ ส่งผลให้เป็นบรมมรรคผลสิ้นความทุกข์ได้ในที่สุด 2) หลักการปฏิบัติสามัคคี มีลักษณะ 3 ประการ คือการกระทำร่วมกันทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยยึดหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ ซึ่งสรุปลง ในสุจริต 3 ประการ วิธีการปฏิบัติ คือ ปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล และ ภาวนา เป็นการปฏิบัติธรรมขั้นสูงเพื่อส่งผลสูงสุด 3) ผลของการปฏิบัติสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น มีอยู่ 3 ประการ คือ ประโยชน์เพื่อตน คนอื่นและทั้งสองฝ่าย ความสงบ สุขของสังคมนั้นเอง ประโยชน์ของสามัคคีธรรมมีหลายประการด้วยกัน เริ่มจากชีวิตปัจจุบันการเข้าถึง สுகติ โลก สวรรค์ และหลุดพ้นจากความทุกข์ได้สิ้นเชิง ดังนั้น การศึกษาและปฏิบัติตามหลักสามัคคี ธรรม โดยการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ปรึกษาและให้อภัยกัน สามารถ นำทางชีวิตของคนไทยให้อยู่

ร่วมกันด้วยความสุขและสันติในการสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ตนและ สังคมได้อย่างสมดุล หากผู้คนในสังคมให้ความสำคัญในการศึกษาและประพฤติปฏิบัติตามหลักสามัคคี ธรรมแล้ว ผลที่เกิดขึ้นก็สามารถเป็นประโยชน์ในชีวิตของตนและส่วนรวมได้จริง

3. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

การสร้างความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ในขณะที่ระดับเครือข่ายทางความสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทนต์ชัย บุณพิสุทธิ์ (2545) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแบ่งออกได้ 3 ประการ คือ 1) บทบาทของวัดต่อชุมชนตามหลักการแห่งธรรมวินัย 2) บทบาทวัดต่อชุมชนเมืองที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน 3) บทบาทที่เหมาะสมวัดกับชุมชนเมือง 4) ความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนเมือง จากการสรุปข้อมูลของศึกษาพบว่า 1) บทบาทของวัดต่อชุมชนตามหลักการแห่งธรรมวินัย หมายถึงการใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นตัวขับเคลื่อนในการจัดสภาพแวดล้อมและระเบียบของชุมชน และใช้วัดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนและบำเพ็ญบุญกุศลแก่ประชาชน 2) บทบาทวัดต่อชุมชนเมือง ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันพบว่า มี 7 ด้านใหญ่ๆ คือ (1) บทบาทด้านการศึกษา (2) บทบาทด้านการท่องเที่ยว (3) บทบาทด้านพิธีการทางศาสนา (4) บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ชุมชน (5) บทบาท ด้านเป็นสถานที่พักผ่อน (6) บทบาทด้านเป็นที่พึ่งพิงทางจิต ใจ (7) บทบาทด้านเป็นแหล่งอนุรักษ์ มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย 3) บทบาทที่เหมาะสมวัดกับชุมชนเมือง ได้แก่ บทบาทที่สอดคล้อง กับหลักพระธรรมวินัยและสภาพปัญหาบริบทของชุมชนเมืองตามลักษณะทางกายภาพของวัด นั้นๆ 4) ความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนเมือง มี 3 ด้านใหญ่ๆ คือ มีความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ซึ่งอยู่ใน เขตที่ตั้งเดียวกัน ความสัมพันธ์เชิงภาระหน้าที่ที่มีต่อกัน และความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีรากฐานมาจากหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของสังคม

สรุปองค์ความรู้

ความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชน

ส่งเสริมกิจกรรม
ยึดหลักความเป็นธรรม ความเสมอภาค
ร่วมกันปรับเปลี่ยน
พิจารณาเหตุ สังเกตผล
วางแผนอย่างเหมาะสม
การมีส่วนร่วม
เปิดเผยข้อมูล
มีการติดตาม และประเมินผล
ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ
มีบริการสาธารณะ
ใช้ฉันทามติ
รับฟังและปรับความคิดเห็น
การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน
รักษาสาธารณสมบัติ

การพัฒนาความปรองดองระหว่างวัดกับชุมชน

ปรึกษาหารือ
วิเคราะห์สาเหตุ
ประชุมวางแผน
กำหนดขั้นตอนกิจกรรม
สนับสนุนทรัพยากร
ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
เชิญชวนคนในชุมชน
การถ่ายทอดความรู้
มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
การให้บริการสาธารณะ
รายงานปัญหาหรืออุปสรรค
แสดงความคิดเห็นร่วมกัน
ขอความร่วมมือจากองค์กรภายนอก

การสร้างความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

สร้างเครือข่ายระดับปัจเจกบุคคล ระดับสถาบัน และนอกชุมชน
จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ร่วมกันรักษาวัดธรรมและค่านิยม
พระสงฆ์และผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการแสดงความคิดเห็น
มีจิตอาสา และเสียสละ
พัฒนาวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ และตลาดชุมชน
สร้างช่องทางการติดต่อสื่อสาร

ภาพประกอบที่ 1 การสร้างความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ ดังนี้

การสร้างความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติตามหลักธรรม ส่งเสริมกิจกรรมการปฏิบัติตนดีโดยยึดหลักความเป็นธรรม ความเสมอภาค และร่วมกันปรับเปลี่ยน ผ่อนหนัก ผ่อนเบาจากการพิจารณาเหตุ สังเกตผล เมื่อเกิดปัญหา มีการวางตนในชุมชนอย่างเหมาะสม มีส่วนร่วมในการออกความเห็น เปิดเผยข้อมูลด้านงบประมาณให้ชุมชนได้รับทราบ พร้อมทั้งมีการติดตาม และประเมินผล ทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เสมอภาค มีการบริการสาธารณะแก่ชุมชนอย่างเป็นธรรม ใช้ฉันทามติที่ไม่ขัดต่อกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน รับฟังและปรับความคิดเห็นด้วยสันติวิธี มีการจัดกิจกรรมในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน และร่วมกันรักษาสาธารณสมบัติของชุมชนและวัด

การพัฒนาความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยการปรึกษาหารือ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ร่วมประชุมวางแผนคัดเลือกกิจกรรม กำหนดขั้นตอนในการจัดกิจกรรม สนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและกัน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ เชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์จากการถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดความสะดวกในการให้บริการสาธารณะ มีการนำปัญหาหรืออุปสรรครายงานต่อชุมชนเพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และขอความร่วมมือจากองค์กรภายนอก

การสร้างความปลอดภัยระหว่างวัดกับชุมชนในพื้นที่อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สร้างเครือข่ายระดับปัจเจกบุคคล ระดับสถาบัน และเครือข่ายนอกชุมชน ร่วมกันจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยการพึ่งพาอาศัยร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน ร่วมกันรักษาวัดธรรมและค่านิยมของชุมชน พระสงฆ์และผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันระดมความคิดเห็น มีจิตอาสาและเสียสละ เพื่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นตลาดชุมชน

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการสร้างความปรองดองระหว่างวัดและชุมชนบนหลักความถูกต้อง มีความเหมาะสมและยุติธรรม
- 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วมกันทั้งในการตัดสินใจ การดำเนินงาน และร่วมกันรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น รวมถึงร่วมกันในการประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น
- 3) วัดและชุมชนควรสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันในการจัดสร้างเครือข่ายจากภายนอกเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมให้เกิดความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ควรประสานงานและร่วมกันดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาต่อไป
 - 2) ควรส่งเสริมการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างต่อเนื่องและทั่วทุกพื้นที่ เพื่อการต่อยอดทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
 - 3) สร้างความเข้มแข็งในเรื่องคุณธรรมและความสามัคคีเพื่อให้เกิดความปรองดองอย่างยั่งยืน
- #### 3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเรื่องการสร้างเครือข่ายในการสร้างความปรองดองระหว่างวัดและชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
- 2) ควรศึกษาเรื่องการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองระหว่างวัดและชุมชน
- 3) ควรศึกษาเรื่องการส่งเสริมการสร้างความปลอดภัยตามหลักบวร

References

- Jumniannoi Singharak. (2012). "Study the unity in Theravada Buddhism". Research report. Faculty of Humanities and Social Sciences: Kamphaeng Phet Rajabhat University.
- Phra Maha Thanongchai Buranasutthi. (2002). The role of temples and urban communities in Bang Rak District Bangkok. Master's thesis Mahidol University
- Pichai Rattanadilok Na Phuket. (2009). Organization and Management. Nonthaburi: Think Beyin.
- Boranmoon, P. (2013). *A Model of Northeastern Thais' unity Reinforcement through Sanghavatthu (Fourfold Principle of Kindly Treatmen)* 4. The Research report of the Research Institute in the rich. Study and develop National Research University Office of the Higher Education Commission. The Institute of Wisdom: Mahamakut Buddhist University.
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. (1977). *Rural Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. In Rural Development Monograph No.2 The Rural Development Committee Center for International Studies. Cornell University, January.

Masrungson, P. (2015). Family Violence Management in Integrative Buddhist Perspective. *Journal of MCU Peace Studies*, 4(1), 221-242.

Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2009). *Buddhadhamma*. (15th ed). Bangkok: Sahadhammika.

Phramaha Kraitsada Sobhanasilo. (2016). Reconciliation Building By Five Precepts Observing Village Project In Ayutthaya Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(3), 45-62.

การพัฒนาแบบแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

DEVELOPMENT OF A PARTICIPATORY ENVIRONMENTAL MANAGEMENT MODEL OF LOCAL
GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN DANCHANG DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

พระครูสุวรรณจันทนิวิฐ

Phrakru Suwanchanthanivit

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University

E-mail : cio.pravit@gmail.com

Received 30 October 2022; Revised 20 November 2022; Accepted 28 January 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ใช้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปัจจัยการเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.65$) ในขณะที่ปัจจัยการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.48$)

กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน กิจกรรมการควบคุมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.41$) ในขณะที่กิจกรรมการจัดของเสีย/มลพิษมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.32$)

รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.37$) ในขณะที่ด้านการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.24$)

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม, แบบมีส่วนร่วม

Abstract

This is a mixed-methods study that combines qualitative and quantitative research. Apply the concept of factors that affect participation. Engagement process and the concept of participation in environmental management as a research framework. The research area was Suphanburi Province. The sample group consisted of residents of the Dan Chang District served by the local government organization. Suphan Buri Province, a total of 398 people, using a proportional stratified selection method. (Proportional Stratified Random Sampling). by sampling with a simple random method. There are two types of research instruments, which are: 1) interviews and 2) questionnaires.. Data were analyzed by the quantitative research section. The statistics used to analyze the data consisted of percentage values. Mean and standard deviation Methods of deviation and multiple regression analysis qualitative investigation It can be used to analyze content and write a descriptive description.

The findings of the research were as follows: Factors Affecting Participation in Environmental Management of Local Administrative Organizations in Dan Chang District, Suphan Buri Province discovered that when each aspect was considered, the overall opinion was at a high level ($\bar{X} = 3.55$). The environmental activities group membership factor had the highest mean ($\bar{X} = 3.65$) and the environmental information exposure factor had the lowest mean ($\bar{X} = 3.48$).

When considering each aspect of the process of participating in environmental management of local administrative organizations in Dan Chang District, Suphan Buri Province, the overall opinion was at a moderate level ($\bar{X} = 3.37$). , while the mean for removal and pollution activities was ($\bar{X} = 3.32$).

According to a model of participatory environmental management developed by local administrative organizations in Dan Chang District, Suphan Buri Province, the overall opinion was moderate (= 3.32) when each aspect was considered. The mean for the evaluation aspect was 3.37, while the mean for the decision side was 3.24.

Keywords: Environmental management, participatory.

บทนำ

นับแต่อดีตสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างยิ่งเพราะสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่ง ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยที่มนุษย์รับเอาธาตุและพลังงานต่าง ๆ เข้าสู่ร่างกายและ ได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมจากหลากหลายกิจกรรม สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา มนุษย์จึงจำเป็นต้องทราบว่าการกระทำอยู่ทุกวันนี้ มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร (Bunlab Sakmanee. 2003: 3) การพัฒนาสังคมต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ในด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากทางเศรษฐกิจ เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมสถาบันทางสังคม และปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยส่วนรวม การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมนุษย์สามารถเข้าไปจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ และความยุติธรรมทางสังคม ได้แก่

สิทธิในการเข้าถึงและยังชีพจาก ทรัพยากรของคนยากจนเป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการพิจารณาควบคู่ไปกับ ประเด็นการอนุรักษ์ ทรัพยากรจึงจะสามารถก่อให้เกิดความยั่งยืนภายในสังคมอย่างแท้จริง

การจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืนมากขึ้น ให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างดูแล รักษา และสงวนทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อผลกระทบ การปรับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรให้ทันสมัยและเป็นระเบียบ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อชุมชนและประเทศ (Jamari, Chiang Thong, 2006: 115) การบริหารการพัฒนาเป็นการจัดการ ความเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับคำสั่งนโยบายทิศทาง ทั้งนี้ การบริหารเพื่อการพัฒนาจะสำเร็จได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพัฒนาการบริหาร การบริหารโครงการ การพัฒนาเป็นองค์ประกอบรองของการบริหาร เพื่อการพัฒนา และการบริหารเพื่อการพัฒนา เป็นองค์ประกอบหลักของการบริหารการพัฒนา ทั้งนี้การ บริหารโครงการพัฒนาเป็นการจัดการเกี่ยวกับภารกิจเพิ่มมากขึ้นทั้งขนาดความซับซ้อน และความจำเป็นในรูป ของโครงการที่ขนานไปกับการ บริหารกิจการประจำ มีการกำหนดโครงการพัฒนา การทำโครงการพัฒนาไป ปฏิบัติ และมีการติดตาม ประเมินผลโดยกิจกรรมที่กำหนดโครงการพัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการ ปรับปรุงคุณภาพ ชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง พร้อมกับการกำหนด ระยะเวลาไว้ อย่างแน่นอน (จามะรี เชียงทอง, 2549 : 101-103)

ปัจจุบัน ประชาชนส่วนมากยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจาก ขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม การที่จะทำให้ประชาชนใน ท้องถิ่นเกิดความสนใจเข้าใจและมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้นั้น จะต้อง มี ผู้นำหรือผู้ชักจูงให้เข้ามามี ส่วนร่วม ผู้นำในท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะทำให้บุคคลในท้องถิ่น คล้อยตามหรือปฏิบัติตาม ทั้งผู้นำยังเป็นผู้ ที่มีอิทธิพลสามารถ ชักจูงหรือบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตาม หรือทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้นำชุมชน เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานของ องค์กรต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน หันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญรวมทั้งชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี รับผิดชอบประชาชนในเขตพื้นที่บริการ ที่ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมหลากหลายกิจกรรม ทั้งด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม ทั้งยัง เป็นแหล่งชุมชนที่พักอาศัย ดังนั้น จึงเกิดปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพและ กายภาพ มลพิษทางน้ำ มลพิษ ทางอากาศ ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำท่วมขัง รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ อีก ซึ่งมี ผลทำให้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมขยายวง กว้างออกไป และเป็นสาเหตุของผลกระทบโดยตรงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชน และส่งผลกระทบต่อ สังคมส่วนรวม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อนำผลการศึกษานำไปเผยแพร่อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานการวิจัย

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการใช้ อย่างยั่งยืน 2) กิจกรรมการจัดของเสีย/มลพิษ 3) กิจกรรมการควบคุม มีอิทธิพลต่อการพัฒนารูปแบบการ จัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก เอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การวางแผน การจัดสรร การใช้ทรัพยากรและ การกระทำหรือการ ดำเนินการใด ๆ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อมในชุมชน ทำให้ คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น และเกิด ประโยชน์ต่อชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมทุกประเภทเพราะ การ บริหารการจัดการที่ดีจะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ลงได้ โดยอาศัยแนวทางหลัก เพื่อคืนสมดุลทางธรรมชาติ จึง จำเป็นต้องใช้กลวิธีทางรุกเพื่อป้องกันมากกว่าแก้ไขและควรมีการปฏิรูปโครงสร้างใหญ่และโครงสร้างย่อย โดย คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทุกด้านควบคู่กันไปรวมถึงปัญหาของชุมชนแต่ละพื้นที่และแต่ละท้องถิ่นเพื่อการ แก้ไข อย่างเป็นระบบ และเพื่อมิใช้ในอนาคตตลอดไป และการดำเนินการในเรื่องนี้จะต้องกระจายอำนาจ ไปสู่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างจริงจัง

2. แนวคิดและทฤษฎีของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความ ต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่ม องค์กรชุมชนให้สามารถระดม ขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการ ควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่ จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วย ตนเอง ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมี ศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของ ประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และ การจัดการและรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ อย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจาก พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

3. บทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน และท้องถิ่นเป็นงานที่เหมาะสมจะดำเนินการ ในเชิงพื้นที่เป็น อย่างมาก เนื่องจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพื้นที่และใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด แต่ทั้งนี้องค์ความรู้ ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้อย่างยั่งยืน ซึ่งนอกจากประชาชนในพื้นที่แล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยัง ต้องแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ส่วนราชการ

1.1 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เดิมเป็น กระทรวงวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การ จัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นเจ้าภาพหลักของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและขยะมูลฝอย ระดับชาติ เนื่องจากมีบทบาทสำคัญหลายประการ

1.2 กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การรักษา ความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของสังคม การส่งเสริมและพัฒนา การเมืองการปกครอง การพัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาค การปกครองท้องถิ่น การส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน การทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายใน กิจการสาธารณภัย และการ พัฒนาเมือง ซึ่งเป็นการรับผิดชอบต่อหน่วยราชการในระดับส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น มีส่วนใน การจัดสรรงบประมาณให้แก่ อำเภอ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง คือ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นหน่วยที่รับผิดชอบโดยตรง ต่อ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำงานใกล้ชิดกับทุก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถผลักดันเกี่ยวกับการกิจ หน้าที่และนโยบายของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นออกมาได้

1.3 กระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพอนามัย การป้องกัน ควบคุม และรักษาโรคภัย การฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน ซึ่งมีทำงานทั้งในระดับ จังหวัด อำเภอ ภูมิภาค และโรงพยาบาล ซึ่งคอยสนับสนุนด้านเทคนิคที่จะติดตามประเมินผลจากการ กำจัดขยะมูลฝอยที่มีผลกระทบในด้านสุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาของการชะล้างขยะมูลฝอยที่ปนเปื้อนสู่ระบบใต้ดิน นอกจากนั้นกระทรวงสาธารณสุขยังมีบทบาทในการกำหนดระเบียบ และมาตรฐานเกี่ยวกับการบำบัดขยะมูลฝอย เช่น การกำจัดขยะติดเชื้อ เป็นต้น นับตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา บทบาทของกระทรวงสาธารณสุขมีท่าทีเอาใจจริงเอาใจ และให้ความสำคัญงานด้าน สิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบถึงสุขภาพพลานามัยของประชาชน ดังจะเห็นได้จากในกิจกรรมรณรงค์ อาหารปลอดภัย การไม่ใช้สารกระตุ้นต่างๆ (สำนักงานเทศบาลนคร พิษณุโลก, 2554 : 100) อย่างไรก็ตาม กระทรวงสาธารณสุขก็ยังคงมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ รวมทั้งข้อจำกัดด้านบุคลากรต่อการบำบัดขยะมูลฝอยของโรงพยาบาล ซึ่งเคยเกิดปัญหาในเรื่อง มาตรฐานการแพร่กระจายของควันจากการเผาขยะติดเชื้อ เป็นต้น

1.4 กระทรวงพลังงาน แม้จะรับผิดชอบโดยตรงด้านพลังงาน แต่การใช้พลังงาน ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสาเหตุหนึ่งของการเสื่อมสภาพ เช่นการ เผาไหม้พลังงานเชื้อเพลิง ที่มาจากซากฟอสซิลก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ สร้างปัญหาโลกร้อน จึงมีส่วนร่วมในการรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้เกิดกระบวนการรีไซเคิล และคัดค้านแหล่งพลังงาน สะอาดใหม่ๆ และขยายองค์ความรู้ไปยัง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1.5 กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญที่จะต้องเรียนรู้และ คิดค้นสร้าง เทคโนโลยีที่สะอาด แสวงหาคำตอบและความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม คิดค้นประดิษฐ์ที่มีต้นทุนต่ำแต่มีประสิทธิภาพสูงในการกำจัดขยะมูลฝอย

1.6 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทสำคัญในการควบคุม กำกับในเรื่อง ของสารเคมีต่างๆ ความพยายามผลักดันระบบเกษตรอินทรีย์ ขึ้นส่วนบรรจุภัณฑ์อันตรายจากการใช้ สารเคมีทางด้านเกษตรกรรม เป็นต้น

1.7 กระทรวงศึกษาธิการ นับว่าเป็นกระทรวงที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในเรื่อง ของปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชน โดยการ พิจารณาหลักสูตร การศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

2. ธุรกิจเอกชน

ในอดีตนั้นการมีส่วนร่วมของเอกชนมีบทบาทค่อนข้างจำกัด เนื่องจากมีความคิดว่างาน คำนวณสาธารณะ ควรอยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วภาคธุรกิจเอกชนก็ถือว่า มีส่วนในการทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมด้วยเช่นกัน ต่อมาจึงเริ่มเกิดแนวคิดที่ว่าเอกชนควรมีส่วน ร่วมในการรักษา

สภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อความคงอยู่ของภาคเอกชนเองด้วย ดังเห็นได้จากภาค ธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ที่ให้ความสำคัญกับงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ ธุรกิจเอกชน นอกจากนี้แล้วภาคเอกชนยังมียุทธศาสตร์ความรู้ในเรื่องการบำบัดขยะ ของเสีย งานวิศวกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ภาครัฐควรศึกษาและนำมาปรับใช้ในการบริหาร จัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. องค์กรพัฒนาเอกชน

นับตั้งแต่ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาด้านต่างๆ ก็เริ่มปรากฏ ความร่วมมือในการทำงานที่เกิดจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีหลายกลุ่มที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการตาวิเศษ ซึ่งในอดีตมี ส่วนในจัดทำโครงการคืนความสะอาดให้แก่แม่น้ำเจ้าพระยา หรือสำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อม พระมหากษัตริย์ได้จัดตั้งสถาบันพัฒนาเอกชน ผลักดันกิจกรรมธนาคารวัสดุหมุนเวียนเพื่อให้เกิดขึ้น ในหลายชุมชนในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดเป้าหมายต่างๆ บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนจึงมีความสำคัญในการหยิบยกประเด็นความตระหนักของประชาชนให้เข้าร่วมกิจกรรม และเลี้ยงการสร้างขยะมูลฝอย การรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างกว้างขวางมากขึ้น

4. สถาบันวิจัย

งานด้านสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขยะ น้ำเสีย การรีไซเคิล จำเป็นต้องอิงหลัก บริหารและการจัดการในลักษณะของมืออาชีพ การวิจัยหรือเตรียมการศึกษาต่อระบบการบริหาร จัดการถือว่ามีความสำคัญอย่างมากในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปต่อยอดกับคาร์ ทำงานในพื้นที่ ซึ่งสถาบันวิจัยในประเทศไทยปัจจุบันมีหลายแห่งที่สามารถให้คำปรึกษาแก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ เช่น สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมพลังงานแสงอาทิตย์ (SERT) มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

5. องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ

บทบาทขององค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาแนวคิด ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมพอสมควร โดยผ่านกระบวนการของโครงการความร่วมมือ เช่น โครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-เยอรมัน ซึ่งให้ความช่วยเหลือด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง ซึ่งนับเป็นช่องทางของการสร้างความร่วมมือและรับการสนับสนุน ทางด้านวิชาการ องค์ความรู้จากภายนอกเข้ามา ซึ่งหลายๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ประสบความสำเร็จในการบริหาร จัดการขยะมูลฝอยมักจะได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาจาก ต่างประเทศนั้นๆ เข้ามาร่วมปฏิบัติงานด้วย (Office of Phitsanulok Municipality, 2011: 108)

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดสุพรรณบุรี ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 68,352 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี 398 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี

2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .959 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 - พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.30 มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.40 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 57.80 ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนระยะเวลา 5 ปี – 9 ปี คิดเป็นร้อยละ 86.20

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยการเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ในขณะที่ปัจจัยการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48

3. กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กิจกรรมการควบคุม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 ในขณะที่กิจกรรมการขอจัดของเสีย/มลพิษ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32

4. รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 ในขณะที่ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานสามารถพยากรณ์รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า

ในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.646 จึงสามารถทำนายกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ร้อยละ 64.60 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.59 + 0.49 (X_1) + -0.02 (X_2) + 0.21 (X_3) + 0.16 (X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{tot} = 0.53 (Z_1) + -0.02 (Z_2) + 0.21 (Z_3) + 0.17 (Z_4)$$

6. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าเกิดปัญหา อุปสรรค ในการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพ เป็นลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ขาดการแสดงความคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจจากคนในชุมชน และลำดับที่ 3 คือ มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการปฏิบัติการทำงานให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมีข้อเสนอแนะ คือ สนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นลำดับที่ 1 รองลงมา คือ จัดกิจกรรมหรือการอบรมเพื่อให้ชุมชนได้ความรู้และกล้าแสดงออก และลำดับที่ 3 คือ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่ชุมชนรับทราบ

7. แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือการพัฒนาต่างๆ ให้ชุมชนรับทราบ แจ้งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน การจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน จัดกิจกรรมการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียให้สะอาดสามารถใช้ประโยชน์ได้และมีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ให้สวยงาม และการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผลในกรณีที่มีการตัดสินใจเลือกโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ร่วมปฏิบัติการในการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชน ร่วมรับผลประโยชน์จากการนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 สอดคล้องกับนายกิตติศักดิ์ แก้ววารี (2553) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ อายุ การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 สอดคล้องกับ นายธวัช สิทธิกิจโยธิน (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ ความรู้ ความเข้าใจ และการคาดหวังประโยชน์มีผลต่อการตัดสินใจ ทำให้เกิดความแตกต่างในการ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน

2. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

(1) กิจกรรมการใช้อย่างยั่งยืน การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกิจกรรมการใช้อย่างยั่งยืน พบว่า กิจกรรมการใช้อย่างยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 (2) กิจกรรมการจัดของเสีย/มลพิษ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกิจกรรมการจัดของเสีย/มลพิษ พบว่า กิจกรรมการจัดของเสีย/มลพิษ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 และ (3) กิจกรรมการควบคุม การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกิจกรรมการควบคุม พบว่า กิจกรรมการควบคุม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 สอดคล้องกับการศึกษาของ กานดา จินตมาตย์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอมะนัง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า ด้านการควบคุมกิจกรรมการจัดการ อยู่ในระดับมาก

3. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

(1) ด้านการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการตัดสินใจ พบว่า การตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 (2) ด้านการปฏิบัติการ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการปฏิบัติการ พบว่า การปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 (3) ด้านการรับผลประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า การรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และ (4) ด้านการประเมินผล การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการประเมินผล พบว่า การประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 สอดคล้องกับการศึกษาของ Bunyad Yotaka. (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลเมืองท่าใหม่ อำเภوتاใหม่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนใน เขตเทศบาลเมืองท่าใหม่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 การพัฒนาแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากภาพประกอบที่ 1 การพัฒนาแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม คือมีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือการพัฒนาต่างๆให้ชุมชนรับทราบ ทั้งจากสื่อโทรทัศน์ หอกระจายข่าว หรือกลุ่มไลน์ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมทางสังคมจากวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ส่งกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน มีการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียให้สะอาดสามารถใช้ประโยชน์ได้และมีประสิทธิภาพ มีการฟื้นฟูและพัฒนาชุดลอกแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งการพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอบรมให้ความรู้กับชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์จากการนำความรู้ที่ได้รับ จากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดนโยบายที่ชัดเจนต่อการส่งเสริมและพัฒนาร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้แก่สมาชิกชุมชนทุกคน เพื่อให้การพัฒนาครอบคลุมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
2. นโยบายที่มุ่งเน้นความสำคัญต่อการยกย่องสมาชิกชุมชนที่มีส่วน ร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมใน ชุมชนพร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ
3. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่าย ความร่วมมือในการส่งเสริมและพัฒนาร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อม และร่วมกันผลักดัน ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมในระดับองค์กร และระดับประเทศต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร อินเทอร์เน็ตระดับชุมชน เพื่อบริการข้อมูลข่าวสาร ตลอดจน เอกสารต่าง ๆ ที่ประชาชนสนใจ และสามารถตรวจสอบและรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์
2. บริหารจัดการพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน เพื่อให้มีความรู้ทักษะในการ ปฏิบัติงาน เพื่อสามารถปฏิบัติงานสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมกำหนด วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ จัดทำแผนงานโครงการในการพัฒนาตำบลเหมืองง่า ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ของประชาชน

References

- Kanda Jindamongkol. (2015). Environmental management of Muang Nga Subdistrict Municipality Mueang Lamphun District, Lamphun Province, with the public participation process. Master's thesis Program in Public Administration. Graduate School: Nation University.
- Jamari, Chiang Thong. (2006). Sociology Phatthanakan. Bangkok: Odean Store.
- Kittisak Kaewwaree. (2010). The participation of the people in the conservation of the community of the golden jeans Chainat Province Master of Science Thesis Forest Resources Management Program. Graduate School: Kasetsart University.

- Thawat Sittikit Yothin. (2000). The participation of the people in the conservation and the natural resources of mangrove: study only in the case of Khlong Khon Subdistrict. Mueang District, Samut Songkhram Province Master of Arts Social Development Branch. Graduate School: Kasetsart University
- Bunyard Yotaka. (2013). Participation in environmental management of community members in Tha Mai Municipality, Tha Mai District, Chanthaburi Province. Master of Science Thesis Environmental Management Development Institute of Development Administration.
- Bunlab Sakmanee. (2003). Enhancing the mind to develop government behavior. Display of Education Graduate School: Srinakharinwirot University Prasarnmit.

การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
ในจังหวัดนครปฐม

ENHANCING THE POTENTIAL FOR SELF-SUFFICIENT OCCUPATION OF COMMUNITY
ENTERPRISE ENTREPRENEURS IN NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูปลัดพงศ์พันธ์ ขนติโสภโณ (สีลาโคตร)

PhrakrupaladPongpan Khantisopano (Seelakote)

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University

E-mail : cio.pravit@gmail.com

Received 30 October 2022; Revised 20 November 2022; Accepted 28 January 2023

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม ให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรในการวิจัย คือ การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม จากสถิติจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 256 คน และเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์จำนวน 15 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 1) ด้านจิตใจ มีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ 2) ด้านสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน 4) ด้านเทคโนโลยี มีการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจของได้อย่างเหมาะสม 5) ด้านเศรษฐกิจ ดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพ รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐมมี 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยชุมชนสร้างขึ้น และรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยภาคีเครือข่าย

คำสำคัญ: เสริมสร้าง, ศักยภาพ, การประกอบอาชีพ, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research study aspires to be even better by employing an integrated research methodology in both quantitative and qualitative research. The purpose of the study was to improve the self-sufficiency occupational potential of community enterprise entrepreneurs in Nakhon Pathom Province. The statistics for the total sample of 256 people were gathered by conducting 15 interviews per person. Frequency, percentage, mean, and standard deviation were the statistics used in the analysis. Multiple regression analysis and Pearson's correlation coefficient

The findings revealed that: 1) psychological aspects, occupational pride, and self-sufficiency occupational potential of community enterprise entrepreneurs in Nakhon Pathom province 2) the social aspect, in which people help one another; and 3) the natural resources and environment. can use natural resources and the environment for maximum benefits to the community. 4) Science and technology. Knowledge technology has been created to benefit the community. Technology can be used to properly develop businesses. 5) Economic aspects: live well enough to maintain the status quo. In Nakhon Pathom Province, there are two types of self-sufficiency occupational capacity building for community enterprise entrepreneurs. a model for increasing the self-sufficiency occupational potential of community enterprise entrepreneurs through network partners.

Keywords: Enhancing, Potential, Occupation, Community Enterprise

บทนำ

ในปัจจุบันโลกของเราต้องเผชิญกับวิกฤตต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือแม้กระทั่ง ชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่อาจจะปฏิเสธความวุ่นวายของสังคมโลกได้ทุกประเทศต่าง ต้องการที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการพัฒนาประเทศมีทั้งผลดีและผลเสีย ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังก้าวไปสู่ประเทศพัฒนา ทำให้คนในประเทศเริ่มที่จะทิ้งความเป็นอยู่ที่เป็นไทยของเราไป หันไปเน้นภาคอุตสาหกรรม ดิจิทัลนิยม ชอบความฟุ้งเฟ้อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแทบจะทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวกทำให้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภค เป็นต้น แต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้นยัง ได้ส่งผลทางด้านลบตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ส่งผลให้ชนบทเกิดความ อ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาด ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา ความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมกันมาถูกปรับเปลี่ยน ถูกลืมเลือนหายไป ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้ อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์ได้เป็นอย่างดี (Chaipattana Foundation, 2017)

การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมีความเห็นว่า ระบบเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น ขั้นที่ 1 การผลิตเป็นการผลิตให้พึ่งตนเองได้ด้วยวิธีง่าย ๆ ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังให้พอมีพอกินไม่อดอยาก ขั้นที่ 2 รวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมแรงในการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา เพื่อให้พอมีพอกิน มีใช้ช่วยให้ชุมชนและสังคมดีขึ้นไปด้วยกัน ขั้นที่ 3 รวมมือกับแหล่งพลังงานตั้งและบริการโรงสี ตั้งและบริการร้านสหกรณ์ช่วยกันลงทุนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ไม่ใช่ทำอาชีพเกษตรอย่างเดียว และระบบเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะนำมาใช้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาประเทศไทย (Sumet Tanvejkul, 2008: 2-3)

ในอดีตที่ผ่านมาวิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งเกิดจากการที่ชุมชนมีการรวมตัวกันประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้า ไม่มีรูปแบบและไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นการสนับสนุนจึงไม่ เป็นระบบ และไม่มีเอกภาพ ทำให้มีปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือเอกชน เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ บางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ไม่ตรงความต้องการที่แท้จริง ต่อมาวิสาหกิจชุมชนได้กลายมาเป็นนโยบายรัฐบาล ในการแก้ปัญหาภาพรวมของประเทศ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชน โดยคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สร้างรากฐานที่มั่นคงให้ประเทศ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหลักการนำไปสู่การเป็นรากฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง และรัฐบาลยังเห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนซึ่งรวมถึงวิสาหกิจชุมชนด้วยนั้น เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง แต่มีเศรษฐกิจชุมชนจำนวนหนึ่ง ที่ยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะแข่งขันทางการค้า ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนา ระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่ผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม พร้อมกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ อย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าและพัฒนาก้าวหน้าต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะนำวิสาหกิจชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเอง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร รายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้านำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (Community strengthening office, 2011 : 7)

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy, 2011) คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เจื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เจื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และไม่ตกเป็นเหยื่อของโลกาภิวัตน์

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ

ซูเปอร์ (Super, 1957 อ้างถึงใน วาริ ถาวรรุ่งกิจ, 2548) เสนอทฤษฎีพัฒนาการ ด้านอาชีพ (Super's Theory of Vocational Development) โดยการเสนอหลักการว่า

1. พัฒนาการด้านอาชีพ เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว แต่ความสนใจ ในอาชีพ ความสามารถ สภาพการณ์ที่บุคคลดำรงชีวิต และทำงาน ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา และประสบการณ์

2. คุณสมบัติของแต่ละคน จะมีความเหมาะสมกับอาชีพหลายอย่างบุคคลที่มี ความแตกต่างกันในด้าน ความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และบุคลิกภาพ ย่อมจะเลือกงานที่ แตกต่างกัน

3. ลักษณะอาชีพ ความมั่นคงในการประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว ความสามารถทางสติปัญญา บุคลิกภาพ และโอกาสที่แต่ละบุคคลได้รับตลอดจน การปรับตัวในอาชีพที่มีไม่เท่ากัน

4. การส่งเสริมให้มีการพัฒนาการด้านอาชีพ ทำได้โดยส่งเสริมให้พัฒนาความสามารถ ให้เต็มที่ ให้รู้จักสภาพข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับลักษณะของตนเองและสิ่งแวดล้อม

5. กระบวนการพัฒนาทางด้านอาชีพเกี่ยวกับการพิจารณาตนเองของบุคคล

6. การพิจารณาตนเองด้านการเลือกอาชีพ ได้ก่อตัว และชัดเจนขึ้นในช่วงวัยรุ่น และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณาเลือกอาชีพมากขึ้น เมื่อมีอายุมากขึ้น

7. องค์ประกอบเกี่ยวกับความจริงทั้งหลาย ทั้งลักษณะของตนเอง และลักษณะของ สังคม มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพมากขึ้น เมื่อมีอายุมากขึ้น

8. การเลือกอาชีพ และระดับของอาชีพ มีความสัมพันธ์กับสติปัญญา สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของ ครอบครัว ความต้องการ ค่านิยม ความสนใจ ทักษะเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่าง บุคคล ระดับการศึกษา และความต้องการของตลาดแรงงาน

9. ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เป็นการเพิ่มพูนความรู้สึกนึกคิดในทางที่ดีต่อ ตนเอง

10. การประกอบอาชีพของบุคคลเป็นการกำหนดวิถีชีวิต

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับ การส่งเสริมอาชีพ หรือการพัฒนาการทางอาชีพนั้น เป็นกระบวนการตัดสินใจที่สลับซับซ้อน เกิดในช่วงเวลายาวนานตลอดชีวิตของบุคคลและเป็นการตัดสินใจแต่ละครั้งก็มีผลต่อเนื่องไปถึง การตัดสินใจอื่น ๆ ที่ตามมาในบางครั้งการตัดสินใจก็อาจจะไม่ได้เกิดตามขั้นตอน ลงมาทีละเรื่อง

ในชีวิตจริงของเราบ่อยครั้งจะ พบว่ามีหลายสิ่งที่เราจำเป็นต้องเลือกตัดสินใจในเวลาเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้ยากสำหรับบุคคลหลายคนที่จะต้องเลือกตัดสินใจในตัวเลือกที่ดีที่สุดสำหรับเขา เพราะ การเลือกแต่ละครั้งนั้น ผลที่ตามมาจะมีอิทธิพลต่ออนาคตของบุคคลเสมอ หน้าที่ของผู้ให้บริการ แนะนำจึงควรตระหนักในความสำคัญของการตัดสินใจโดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวกับอาชีพที่เด็ก ต้องการประกอบในอนาคต และพยายามช่วยบุคคลให้มีอิสรภาพในการตัดสินใจให้มากที่สุด เพื่อผลประโยชน์และความพึงพอใจและเพื่อชีวิตในอนาคตที่สมบูรณ์ของบุคคลผู้นั้นเอง

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม” โดยมีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถาม และกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก ดังต่อไปนี้

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้แก่ กลุ่มจรรยาบรรณหัตถศิลป์ตึกตาแม่ไม้มวยไทย ผลิตภัณฑ์ตึกตาแม่ไม้มวยไทย อำเภอเมือง กลุ่มจักสานเส้นพลาสติกบ้านลาดหญ้าแพรก ผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก อำเภอกำแพงแสน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลดอนตูม ผลิตภัณฑ์จากมะเขือเทศราชินี อำเภอดอนตูม กลุ่มสตรีทำดอกไม้ ผลิตภัณฑ์การบูร อำเภอนครชัยศรี กลุ่มแม่บ้านสายใยรักบ้านคลองบางไทร ผลิตภัณฑ์จากผักตบ อำเภอบางเลน กลุ่มจักสานบ้านหนองแค ผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก อำเภอพุทธมณฑล กลุ่มมัตถ์ยมกระทุ้มลัม ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อม อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม จำนวน 265 คน (Department of Community Enterprise Promotion, 2018 : 56-64)

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มประชากร ได้มาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกำหนดเกณฑ์ตามคุณสมบัติ ได้แก่ ได้รับการคัดเลือกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผ่านการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ระดับ 4 ถึง 5 ดาว และจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร โดยการเลือกแบบเจาะจง ในจังหวัดนครปฐม

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิจัยครั้งนี้ การเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนโดยตรง และ คณะกรรมการกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการบันทึก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามโดยการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุมการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้อาวุโสหรือผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เมื่อได้รายชื่อแล้วผู้วิจัยก็จะนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูล หรือไม่ก็เชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหล่านั้นด้วยตนเองเพื่อมารวมพูดคุยกันรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลได้วิเคราะห์ไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบข้อมูลแล้ว มาจัดทำให้เป็นระบบหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ ทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ และรูปแบบความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อนำเสนอรายงานผลภาพรวม

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแบบสอบถาม และทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

2. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัส เพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

(1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้อธิบาย ความถี่และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(2) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนของข้อมูล ที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2, 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม

1) ด้านจิตใจ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจมีความสำคัญเป็นลำดับแรกในแง่ของการกระตุ้นให้ บุคคลคิดแสวงหาหลักการและแนวทาง เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ยึดมั่นในแนวทางคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพ มีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน ร่วมกันกระตุ้นให้กลุ่มดำเนินการตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดซึ่งล้วนแล้วส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ

2) ด้านสังคม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตระหนักถึงความรู้สึกสามัคคีในการดำเนินกิจการมีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีอันดีงามของชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง ส่งผลให้ชุมชนแข็งแรง และสามารถพัฒนาและพึ่งตนเองได้ สร้างความเชื่อมโยงภายในกลุ่ม เกิดการช่วยเหลือและเกื้อกูลกันในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมกับทั้งภายใน และ ภายนอกชุมชน มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มอื่นเข้าร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนมีการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตระหนักถึงการฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืน กลุ่มจะมีแนวคิดในการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความสมดุลไม่ตัดหรือเก็บเกี่ยวโดยไม่จำเป็นและทำให้มีใช้อย่างต่อเนื่อง การเน้นส่งเสริมให้มีการปลูกเอง กลุ่มจะระมัดระวังไม่ให้ใช้สารเคมีในการผลิต เพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับผลิตภัณฑ์ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

4) ด้านเทคโนโลยี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจของท่านได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมในชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนหมู่มาก กลุ่มวิสาหกิจมีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งตนเองอย่างสมดุล โดยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ในการได้รับการสนับสนุนให้ความรู้จากหน่วยงานภายนอก การดำเนินการของกลุ่ม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษภายในชุมชน ส่วนเทคโนโลยีสมัยใหม่จะใช้ในกระบวนการผลิตและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและตรง ตามความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น

5) ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตนมีส่วนช่วยเหลือให้ชุมชนเกิดการเกื้อกูลกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง มีการวางแผนอย่างรอบคอบในการประกอบกิจการและมีการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตสามารถสร้างรายได้ และลดรายจ่าย การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชน และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

2. การวิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม โดยชุมชนสร้างขึ้น

1) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านความคิด มีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองให้สามารถประกอบธุรกิจได้ คิดสร้างสรรค์ ขยายผลไปสู่สมาชิกชุมชน ให้ชุมชนหรือเครือข่ายได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ประกอบการภายใต้ชื่อวิสาหกิจชุมชน มีรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการที่ที่เป็นระบบ มาสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วม แบ่งบทบาทหน้าที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสมาชิกที่สร้างภูมิคุ้มกันให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพของตนเองการกลุ่มและชุมชนมีเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น หรือชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็น เน้นการพัฒนาความสามารถของสมาชิกกลุ่มก่อให้เกิดความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อหล่อเลี้ยงสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนนั้น ๆ อยู่ได้อย่างยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีอิสระ และมีความภาคภูมิใจ

3) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านสังคม ส่งผลให้ผู้ประกอบวิสาหกิจชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงและเป็นอิสระ การพึ่งตนเองทางสังคมผ่านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน มุ่งเสียสละเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ดีที่สุดบนพื้นฐานของความรักและความสามัคคีของคนในกลุ่มและชุมชนเดียวกัน

4) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์อย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันและเป็นการให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมของกลุ่มที่เอื้ออำนวยต่อประโยชน์ในการทรัพยากรธรรมชาติ

อย่างอย่างยั่งยืน อีกทั้งผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนยังมีการจัดกระบวนการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการเสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่สมาชิก ส่งเสริมให้มีกระบวนการผลิตและบริการของกลุ่มไม่ทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการรักษา หรือมีความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม

5) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านเทคโนโลยี มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมในชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนหมู่มาก กลุ่มวิสาหกิจมีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งตนเองอย่างสมดุล โดยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการดำเนินการของกลุ่ม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษภายในชุมชน อาทิ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ อาทิ การสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

6) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตนมีส่วนช่วยเหลือให้ชุมชนเกิดการเกื้อกูลกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง มีการวางแผนอย่างรอบคอบในการประกอบกิจการและมีการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตสามารถสร้างรายได้ และลดรายจ่ายก่อให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพทางด้านเศรษฐกิจ

3. วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชน จึงได้ดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกัน นอกจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นแกนกลางแล้ว ยังมีผู้ที่เกี่ยวข้องอีกมากมายซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย เช่น สถาบันการศึกษา รวมไปถึงหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรมจังหวัด เกษตรจังหวัด และหน่วยงานองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้นเช่นเดียวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ผลการสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยภาคีเครือข่าย พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ความรู้ในเรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ประโยชน์และความสำคัญของการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเน้นถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง ความรู้เรื่องความปลอดภัยในการผลิตและข้อกำหนดเกี่ยวกับสารเคมีและสีที่เป็นอันตราย พัฒนาการทอผ้าไหมให้มีคุณภาพ อีกทั้งมีการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต หลักพอประมาณ ลงทุนในการทอผ้าตามฐานะของตน รู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนเองมี รู้จักแบ่งปันให้กับผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ประหยัด มีการออมในหมู่สมาชิก ดำเนินชีวิตเรียบง่าย หลีกเลี่ยงผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย อยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ ลดภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ไม่หวังกำไรที่มากเกินไป ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า รู้จักแยกแยะความถูกต้อง หลักภูมิคุ้มกันสร้างสรรค์สิ่งไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ ใช้้อย่างรู้คุณค่าและคุ้มค่า สร้างความรักความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือและสร้างพลังสามัคคีในกลุ่มและในชุมชน สร้างความคุ้นเคยกับลูกค้า พัฒนาดตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ยึดหลักทางสายกลาง มีความขยัน สื่อสัตย์ ประหยัด อดทน อดกลั้น มีสติ ดำเนินชีวิตอย่างสมดุลมีเหตุมีผลส่งผลให้กลุ่มเกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม

1. ด้านจิตใจ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจมีความสำคัญเป็นลำดับแรกในแง่ของการกระตุ้นให้ บุคคลคิด แสวงหาหลักการและแนวทาง เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ยึดมั่นในแนวทางคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพ มีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน ร่วมกันกระตุ้นให้กลุ่มดำเนินการตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดซึ่งล้วนแล้ว ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ สอดคล้องกับ พิรมาลย์ บุญธรรม (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้มแข็งวิสาหกิจชุมชนทอผ้าพื้นเมืองไทยครั้งบ้านนาตาโพ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ช่างทอผ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการสืบสานภูมิปัญญาสิ่งทอแห่งตน ประสิทธิภาพผลิตภัณฑ์เกิดจากช่างมีวินัยอดทน ช่างสังเกต ละเอียดย มีจิตใฝ่เรียนรู้ การส่งเสริมเยาวชนเป็นกลุ่มสำคัญที่เป็นผู้สืบสานภูมิปัญญาในปัจจุบันและในอนาคตได้

2. ด้านสังคม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตระหนักถึงความรู้สึกสามัคคีในการดำเนินกิจการมีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีอันดีงามของชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง ส่งผลให้ชุมชนแข็งแรง และสามารถพัฒนาและพึ่งตนเองได้ สร้างความเชื่อมโยงภายในกลุ่ม เกิดการช่วยเหลือและเกื้อกูลกันในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมทั้งภายใน และ ภายนอกชุมชน มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มอื่น เข้าร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับ ธนาวุฒิ พิมพ์กิ และจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พบว่า การประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือ การใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เน้นการจ้างงาน ความประหยัด ซื่อสัตย์ และความสามัคคีปรองดองช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนมีการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตระหนักถึงการฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืน กลุ่มจะมีแนวคิดในการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความสมดุลไม่ตัดหรือเก็บเกี่ยวโดยไม่จำเป็นและทำให้มีใช้อย่างต่อเนื่อง การเน้นส่งเสริมให้มีการปลูกเอง กลุ่มจะระมัดระวังไม่ให้ใช้สารเคมีในการผลิต เพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับผลิตภัณฑ์ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน สอดคล้องกับ ปิยะวัน เพชรหมี (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ประสพผลสัมฤทธิ์ระดับมาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประสพผลสัมฤทธิ์ปานกลาง และพฤติกรรมด้านสังคม ประสพผลสัมฤทธิ์ระดับมาก

4. ด้านเทคโนโลยี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจของท่านได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมในชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนหมู่มาก กลุ่มวิสาหกิจมีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งตนเองอย่างสมดุล โดยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการได้รับการสนับสนุนให้ความรู้จากหน่วยงานภายนอก การดำเนินการของกลุ่ม การใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษภายในชุมชน ส่วนเทคโนโลยีสมัยใหม่จะใช้ในกระบวนการผลิต และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและตรง ตามความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น สอดคล้องกับ Park (1997) ได้ศึกษากลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง และการพัฒนาชนบทของชาวเกาหลี พบว่า กลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อพึ่งพาตนเองนั้น การทำอุตสาหกรรมควรพัฒนาเทคโนโลยี และการเพิ่มผลผลิต ควรเน้นไปที่การบริหารงานบุคคลและผลการดำเนินงานทำให้การพัฒนาของเกาหลีประสบผลสำเร็จพอสมควร แม้จะได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจภายนอกประเทศก็ตาม

5. ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน มีส่วนช่วยเหลือให้ชุมชนเกิดการเกื้อกูลกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง มีการวางแผนอย่างรอบคอบในการประกอบกิจการและมีการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตสามารถสร้างรายได้ และลดรายจ่าย การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชน และทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น สอดคล้องกับ สมใจ ศรีเนตร (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การพัฒนาความเข้มแข็ง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความยั่งยืนนั้น พบว่า ต้องส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและเพิ่มรายได้กับชุมชน ช่วยส่งเสริมการลดรายจ่ายของครอบครัว และใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ มีการการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เช่น ไม่มีการกู้หรือสร้างหนี้สิน ยึดหลักความเป็นธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ตลอดจนสร้างความสมดุลของธรรมชาติให้ได้ และเมื่อมีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้คู่กับหลักความเพียรก็จะสามารถสร้างตนสร้างครอบครัวได้เป็นอย่างดี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เข้าใจด้านการพัฒนาและการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของการพึ่งพาตนเองได้

รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครปฐม โดยชุมชนสร้างขึ้น

1) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านความคิด มีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองให้สามารถประกอบธุรกิจได้ คิดสร้างสรรค์ ขยายผลไปสู่สมาชิกชุมชน ให้ชุมชนหรือเครือข่ายได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ประกอบการภายใต้ชื่อวิสาหกิจชุมชน มีรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการที่ดีเป็นระบบ มาสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วม แบ่งบทบาทหน้าที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสมาชิกที่สร้างภูมิคุ้มกันให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพของตนเองการกลุ่มและชุมชนมีเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น หรือชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็น เน้นการพัฒนาความสามารถของสมาชิกกลุ่มก่อให้เกิดความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อหล่อเลี้ยงสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และชุมชนนั้น ๆ อยู่ได้อย่างยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีอิสระ และมีความภาคภูมิใจ 3) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านสังคม ส่งผลให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งและเป็นอิสระ การพึ่งตนเองทางสังคมผ่านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน มุ่งเสียสละเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ดีที่สุดบนพื้นฐานของความรักและความสามัคคีของคนในกลุ่มและชุมชนเดียวกัน 4) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์อย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกัน และเป็นการให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรม

ของกลุ่มที่เอื้ออำนวยต่อประโยชน์ในการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อีกทั้งผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนยังมีการจัดกระบวนการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการเสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่สมาชิก ส่งเสริมให้มีกระบวนการผลิตและบริการของกลุ่มไม่ทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการรักษา หรือมีความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม 5) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านเทคโนโลยี มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีภูมิปัญญาให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมในชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนหมู่มาก กลุ่มวิสาหกิจมีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งตนเองอย่างสมดุล โดยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการดำเนินการของกลุ่ม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษภายในชุมชน อาทิ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอาทิการสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) รูปแบบภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตนมีส่วนช่วยเหลือให้ชุมชนเกิดการเกื้อกูลกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง มีการวางแผนอย่างรอบคอบในการประกอบกิจการและมีการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตสามารถสร้างรายได้ และลดรายจ่ายก่อให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพทางด้านเศรษฐกิจ

2. วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชน จึงได้ดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกัน นอกจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นแกนกลางแล้ว ยังมีผู้ที่เกี่ยวข้องอีกมากมายซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย เช่น สถาบันการศึกษา รวมไปถึงหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรมจังหวัด เกษตรจังหวัด และหน่วยงานองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้นเช่นเดียวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ผลการสร้างภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยภาคีเครือข่าย พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ความรู้ในเรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ประโยชน์และความสำคัญของการได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเน้นถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง ความรู้เรื่องความปลอดภัยในการผลิตและข้อกำหนดเกี่ยวกับสารเคมีและสีที่เป็นอันตราย พัฒนาการทอผ้าไหมให้มีคุณภาพ อีกทั้งมีการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต หลักพอประมาณ ลงทุนในการทอผ้าตามฐานะของตน รู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนเองมี รู้จักแบ่งปันให้กับผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ประหยัด มีการออมในหมู่สมาชิก ดำเนินชีวิตเรียบง่าย หลักเหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัย อยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ ลดภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ไม่หวังกำไรที่มากเกินไป ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า รู้จักแยกแยะความถูกต้องหลักภูมิคุ้มกัน สร้างสรรค์สิ่งไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ ใช้อย่างรู้คุณค่าและคุ้มค่า สร้างความรักความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือและสร้างพลังสามัคคีในกลุ่มและในชุมชน สร้างความคุ้นเคยกับลูกค้า พัฒนาดตนเองปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ยึดหลักทางสายกลาง มีความขยัน สื่อสัตย์ ประหยัด อดทน อดกลั้น มีสติ ดำเนินชีวิตอย่างสมดุลมีเหตุมีผลส่งผลให้กลุ่มเกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพสอดคล้องกับ วิทยา จันทรแดง (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง

ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่า การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคี สนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการการรณรงค์การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการจัดกิจกรรม ที่หลากหลาย เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติ แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินการตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านภูมิคุ้มกัน ด้านความรู้และด้านคุณธรรม

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาความรู้ความเข้าใจและการนำแนวทางภูมิคุ้มกันทางอาชีพแบบ พอเพียงไปใช้ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำผลของการศึกษามา เปรียบเทียบและนำข้อมูลไปใช้เป็นกรณีศึกษาต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเรื่องการดำเนินวิถีชีวิตของผู้ประกอบการวิสาหกิจอย่างสมดุลและยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

References

- Chaipattana Foundation. Sufficiency economy, new theory. (2017). [Online] Source: <http://www.chaipat.or.th>.
- Sumet Tanvejkul. (2008). His Majesty the King with the concept of the sufficiency economy system. Promote the conservation of nature and environmental protection. Bangkok: Dan Sutthakarn Printing.
- Community strengthening office. (2011). Model of the Sufficiency Economy Village Development. Bangkok: Community Strengthening Office.
- Department of Community Development. (2006). Sufficiency Economy Operation Guide in the community to upgrade household income. Bangkok: Department of Community Development.
- Waree thawornrungrkit. (2005). The learning network of farmers in an extra career in the rural community. Master of Education Thesis Non -Formal Education. Graduate School. Chiang Mai University.
- Department of Community Enterprise Promotion. (2017). Community enterprise database. Bangkok: Department of Community Enterprise Promotion.

**กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาด
ในธุรกิจรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี**

MARKET DRIVEN STRATEGY FOR MILITARY SERVANTS' HOME BUILDING BUSINESS
IN LOPBURI PROVINCE

วิมลศิริ กุลบดีจิระโชติ¹ และนพดล พันธุ์พานิช

Wimonsiri Kulbadeejirachote and Noppadol Punpanich

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

E-mail : drmontriceo@gmail.com

Received 27 March 2022; Revised 7 April 2022; Accepted 20 November 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ประการแรกเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี และประการที่สอง เพื่อพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี เนื่องจากโครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารในประเทศไทยมีความสำคัญต่อขวัญและกำลังใจของข้าราชการทหารที่เป็นดั่งรั้วของชาติ ซึ่งเขาเหล่านั้นมีอัตราเงินเดือนที่ไม่สูงนักโครงการนี้เป็นการสร้างหลักประกันในชีวิตเมื่อยามเกษียณอายุราชการและไม่มีบ้านประจำตำแหน่ง แต่ผู้ประกอบการภาคเอกชนในโครงการนี้ก็ต้องพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการมุ่งเน้นลูกค้าสำหรับที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารในประเทศไทย ประกอบไปด้วยปัจจัย 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง ภาพลักษณ์ตราสินค้า สิ่งอำนวยความสะดวก และเครือข่ายสังคมออนไลน์ งานวิจัยนี้ได้ใช้เครื่องมือวิจัยในเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี ได้แก่ การอนุมัติของหน่วยงานต้นสังกัดและกองทัพ ปัจจัยด้านราคาและการผ่อนจ่าย ปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า ทำเลที่ตั้งของโครงการ ภาพลักษณ์ของโครงการ สิ่งอำนวยความสะดวกในโครงการ และการสื่อสารแบบบูรณาการ ส่วน กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี ที่วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้คือ กลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาและทหาร กลยุทธ์การตั้งราคาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับโครงการสวัสดิการทหารบกและการช่วยประสานกับแหล่งเงินทุน กลยุทธ์การมุ่งเน้นลูกค้าทหาร กลยุทธ์ทำเลที่ตั้งของโครงการใกล้ค่ายทหาร กลยุทธ์ภาพลักษณ์ของโครงการ อาทิ เพื่อการเคหะสังเคราะห์ กลยุทธ์สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยภายในโครงการ และกลยุทธ์การสื่อสารแบบบูรณาการ ซึ่งบริษัทผู้ร่วมพัฒนาโครงการ และกองบัญชาการกองทัพต่าง ๆ รวมถึงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

คำสำคัญ : กลยุทธ์, การตลาด, ข้าราชการทหารบก

ABSTRACT

This research has two objectives: the first is to find the factors affecting a market-driven strategy for military servants' home building businesses, and the second is to find a market-driven strategy for military servants' home building businesses in Lopburi Province. Military servants' housing projects in Thailand are important to the morale and encouragement of military services because their salaries are not high. These projects create collateral when they are retired and have no home. But the private entrepreneurs of these projects may consider the factors affecting customer focus for military servants' homes in Thailand to be five factors, including personal factors, location, brand, facility, and social media, that are effective in influencing the purchasing decision of military services. Therefore, the entrepreneurs of military servants' housing projects may be concerned with five factors. This research used qualitative methods as a methodology, e.g., in-depth interviews, documents, and data analysis.

The findings revealed that the factors influencing a market-driven strategy for military servants' home building businesses are approval from the agency and the army, price and home installment, customer personal factor, project location, project image, village facilities, and integrated communication. The other is a market-driven strategy for military servants' home building business, which includes a relationship management strategy with supervisors and the army force, a pricing and service strategy, the army's customer focus strategy, a location strategy as around the barracks, a strategy for the image of the army force's home welfare benefit project, a strategy for village facilities and security, and an integrated communication strategy. That could be an adaptation for businesses, armies, and policies.

Keyword: Strategy, Market, Military Servants

บทนำ

ที่อยู่อาศัยมีความสำคัญต่อมนุษยชาติมาช้านานยุคประวัติศาสตร์และด้วยการหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมตั้งแต่ยุคหินเช่นอาศัยในถ้ำต่างๆ ทำให้มนุษย์มีความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ เช่น พายุฝน ฟ้าผ่า น้ำท่วม สัตว์ร้าย หรือแม้กระทั่งมนุษย์ด้วยกัน ทำให้มนุษยชาติประสบความสำเร็จกว่าสัตว์อื่นๆ และเริ่มขยายเผ่าพันธุ์ จนมีการสร้างกระท่อมจนพัฒนากลายเป็นบ้านและหมู่บ้านจากวัฏธรรมาชาติที่หาได้จากภายในท้องถิ่น เช่น ใบตอง ใบจาก ไม้ไผ่ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าที่อยู่อาศัยมีความสำคัญต่อมนุษย์ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ จนถึงในยุคปัจจุบันที่อยู่อาศัยก็ยังทวีความสำคัญต่อมนุษย์ที่เป็นที่พักผ่อน ที่ออกกำลังกาย เป็นที่อยู่ของครอบครัว การมีบุตรหลาน หรือเป็นที่พักของผู้สูงอายุ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมในปัจจุบันทำให้ที่อยู่อาศัยมีความมั่นคงและสะดวกสบายมากขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น บ้านเดี่ยว ทาวน์โฮม อพาร์ทเมนต์ หรือคอนโดมิเนียม อีกทั้งเป็นธุรกิจที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลกคือธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ทำให้ประชากรของโลกมีที่อยู่อาศัยและสร้างงานสร้างอาชีพให้ประชากรในโลกหลายร้อยล้านคน และเนื่องด้วยการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือที่เรียกว่าโควิด-19 (COVID-19) ทั่วโลก ยิ่งทำให้ที่พักอาศัยมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการที่มนุษย์อยู่กันอย่างแออัดจะยิ่งทำให้มีการระบาดของโควิด-19 เกิดขึ้นได้ง่ายและรวดเร็ว มนุษย์จึงต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคมมากขึ้นและใช้ชีวิตอยู่ในที่อยู่อาศัยมากขึ้นแม้กระทั่งการทำงานที่บ้าน (Work from

Home) หรือการจับจ่ายซื้อของออนไลน์ ซึ่งทำให้ธุรกิจต่างๆ เปลี่ยนแปลงรูปแบบทั้งการทำงานและการตลาด ที่เจาะลูกค้าที่อยู่ที่บ้านมากขึ้น

ผู้ประกอบการที่อยู่อาศัยข้าราชการทหารในประเทศไทยได้นำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาปรับใช้ในธุรกิจที่อยู่อาศัยข้าราชการเพื่อสร้างความประทับใจในภาพลักษณ์ความพึงพอใจและความจงรักภักดีต่อตราสินค้าและบริการของบริษัทและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าต่อไปโดยมุ่งศึกษาในเรื่องของปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง ภาพลักษณ์ตราสินค้า สิ่งอำนวยความสะดวก เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคและยังเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจที่ทำธุรกิจที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารในประเทศไทยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจดำเนินธุรกิจได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค

ข้าราชการทหารในประเทศไทยโดยเฉพาะชั้นประทวนนั้นมีอัตราเงินเดือนที่ค่อนข้างต่ำแต่ต้องปฏิบัติหน้าที่รักษาอธิปไตยของชาติไว้ โดยจะไม่มีเวลาที่จะไปประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ จึงมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายต่างๆ ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีที่พักสวัสดิการของทหารให้ แต่เมื่อเกษียณอายุราชการก็ต้องออกจากที่พักสวัสดิการของทหารไปหาที่พักของตนเอง ข้าราชการทหารในประเทศไทยจึงมีความต้องการที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสวัสดิการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นรัฐของชาติให้มีที่อยู่เป็นของตนเองแม้กระทั่งเมื่อเกษียณอายุราชการไปแล้วก็ยังมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง อีกทั้งเป็นมรดกตกทอดให้ลูกหลานต่อไปได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยด้านปัจจัยที่มีผลต่อการคิดเชิงออกแบบและผลด้านการมุ่งเน้นลูกค้า ในด้านที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารในประเทศไทย

ผู้ประกอบการที่อยู่อาศัยข้าราชการทหารในประเทศไทยได้นำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาปรับใช้ในธุรกิจที่อยู่อาศัยข้าราชการเพื่อสร้างความประทับใจในภาพลักษณ์ความพึงพอใจและความจงรักภักดีต่อตราสินค้าและบริการของบริษัทและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าต่อไปโดยมุ่งศึกษาในเรื่องของปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง ภาพลักษณ์ตราสินค้า สิ่งอำนวยความสะดวก เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคและยังเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจที่ทำธุรกิจที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารในประเทศไทยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจดำเนินธุรกิจได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค

ข้าราชการทหารในประเทศไทยโดยเฉพาะชั้นประทวนนั้นมีอัตราเงินเดือนที่ค่อนข้างต่ำแต่ต้องปฏิบัติหน้าที่รักษาอธิปไตยของชาติไว้ โดยจะไม่มีเวลาที่จะไปประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ จึงมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายต่างๆ ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีที่พักสวัสดิการของทหารให้ แต่เมื่อเกษียณอายุราชการก็ต้องออกจากที่พักสวัสดิการของทหารไปหาที่พักของตนเอง ข้าราชการทหารในประเทศไทยจึงมีความต้องการที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง แต่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสวัสดิการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นรัฐของชาติให้มีที่อยู่เป็นของตนเองแม้กระทั่งเมื่อเกษียณอายุราชการไปแล้วก็ยังมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง อีกทั้งเป็นมรดกตกทอดให้ลูกหลานต่อไปได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยด้านปัจจัยที่มีผลต่อการคิดเชิงออกแบบและผลด้านการมุ่งเน้นลูกค้า ในด้านที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

โครงการสวัสดิการเพื่อซื้อที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรด้านแพทย์ทหารเรือในภาพรวม ได้แก่ ด้านร่างกายและจิตใจ ภาวะผู้นำและนโยบายการบริหาร ความมั่นคงในงาน ผลตอบแทนที่ได้จากการทำงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน การสื่อสารภายในองค์กรงานที่ทำหยาความก้าวหน้าในงาน การได้รับการยอมรับนับถือและภาพลักษณ์องค์กร โดยความสุขในชีวิตสุขภาพทางกายและจิตภาวะผู้นำ ความสัมพันธ์กับหัวหน้าความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผลตอบแทน สิ่งแวดล้อมในการทำงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน ความชัดเจนของหน้าที่การสื่อสาร งานที่ทำหยา โอกาสพัฒนา เส้นทางความก้าวหน้าการได้รับการยอมรับนับถือ ภาพลักษณ์องค์กร สวัสดิการ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร (Ajpru, Limniyomtham, & Vongvanich, 2020) จะเห็นได้ว่าเรื่องสวัสดิการของทหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร ดังนั้นกองทัพบกจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสวัสดิการของทหารดังกล่าว ได้มีการจัดตั้งกรมสวัสดิการทหารบกให้เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ “ไม่มีใครอยากอยู่บ้านหลวงไปตลอด หากพอจะมีหนทางให้ซื้อบ้านเป็นของตัวเองได้ เขาก็จะซื้อกัน แต่ด้วยเงินเดือนของทหาร ทำให้กู้เงินซื้อบ้านจากธนาคารได้ค่อนข้างยาก” ข้าราชการทหารชั้นผู้น้อยท่านหนึ่งให้ข้อมูล ด้วยเหตุนี้กองทัพจึงจัดสวัสดิการให้ อย่างเช่นกองทัพบกมีให้กู้เงินจากกองทุนสวัสดิการทหารบก ที่เรียกว่า “กองทุนออมทรัพย์ข้าราชการกองทัพบก (อทบ.) เพื่อการเคหะเคราะห์” เพื่อที่อยู่อาศัย หรือปลูกสร้างอาคารที่พักอาศัย (อรอุษา พรหมออด, 2563) โดยมีหลักเกณฑ์ว่า ข้าราชการกองทัพบกประจำการ มีเวลารับราชการมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และมี อายุไม่เกิน 55 ปี โดยมีวงเงินกู้ตามขั้นยศ ดังนี้

1. พลอาสาสมัคร ถึง จ.ส.อ. กู้ได้ไม่เกิน 1.5 ล้านบาท
2. ยศ ร.ต. – ร.อ. กู้ได้ไม่เกิน 2 ล้านบาท
3. ยศ พ.ต. – พ.ท. กู้ได้ไม่เกิน 3 ล้านบาท
4. ยศ พ.อ. ขึ้นไป กู้ได้ไม่เกิน 5 ล้านบาท

โดยมีอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 5.5 ต่อปี เมื่อตรวจสอบหลักเกณฑ์ และขั้นตอนการอนุมัติเงินกู้ตามคู่มือการสวัสดิการและสิทธิของกำลังพลกองทัพบก พ.ศ. 2562 โดยเอกสารที่ใช้ นอกจากหนังสือรับรองเงินเดือน สัญญาเงินกู้ต่าง ๆ ต้องมีโฉนดที่ดินที่จะสร้างบ้าน เป็นต้น

สวัสดิการให้กู้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของกรมสวัสดิการทหารบก ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อันเนื่องมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในขณะนั้นประสบปัญหาอยู่ยาก บรรดาทหารและประชาชนต้องประสบกับความยากแค้นเกี่ยวกับการครองชีพ โดยเฉพาะในด้านเครื่องอุปโภค บริโภค ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในฐานะผู้บัญชาทหารบกในขณะนั้น ได้พิจารณาเห็นว่าหากปล่อยให้ภาวะการครองชีพทหารหาญเป็นเช่นนี้ต่อไป จะทำให้รั้วของชาติตกอยู่ในฐานะลำบากอันจะเป็นภัยของชาติอย่างใหญ่หลวง จึงได้เห็นทางแก้ไขโดยวางวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาดำเนินการสงเคราะห์ ช่วยเหลือ เกื้อกูล แก่ข้าราชการประจำการในกองทัพบก และได้เสนอต่อรัฐบาลออกเป็น พระราชกฤษฎีกาให้จัดตั้ง "กรมสวัสดิการทหารบก" เมื่อ วันที่ 14 กันยายน พุทธศักราช 2491 ตามคำสั่งกองทัพบก ที่ 135/12004 ลงวันที่ 29 กันยายน พุทธศักราช 2491 โดยอาศัยเค้าโครงจากกองทัพบกสหรัษฎาจัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น หลังจากการก่อตั้งกรมสวัสดิการทหารบกแล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ปัจจุบันกรมสวัสดิการทหารบกมีการจัดตามอัตราเฉพาะกิจ หมายเลข 2500 (กรมสวัสดิการทหารบก, 2563) ซึ่งพื้นที่จังหวัดลพบุรีที่จะศึกษานี้อยู่ในจังหวัดทหารบกลพบุรี สังกัดมณฑลทหารบกที่ 13 มณฑลทหารบกนั้นเป็นการจัดแบ่งเขตการปกครองทางทหารบก เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติกิจการทางทหาร เช่น

การเรียกพล การระดมพล การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น แต่เดิมมีการจัดแบ่งเขตการปกครองออกเป็นจังหวัด ทหารบก ใบปัจจุบันได้กำหนดให้จังหวัดทหารบกขึ้นตรงต่อมณฑลทหารบก ส่วนจังหวัดทหารบกธนบุรีนั้น ตั้งอยู่ที่ ค่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เลขที่ 400 หมู่ที่ 5 ถนนนารายณ์มหาราช ตำบลทะเลชุบศร อำเภอ เมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี มีหน้าที่ดูแลพื้นที่ 5 จังหวัด คือ จังหวัดลพบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และ จังหวัดอ่างทอง (Ministerial Regulations set the duties and areas of the Army County, 2015)

ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการทหารบก

ปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้ำเป็นตัวสะท้อนถึงพฤติกรรมของลูกค้ำ เนื่องจากปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็น กลุ่มเดียวกันก็จะมีพฤติกรรม การบริโภคที่คล้ายคลึงกัน ตัวอย่างเช่นมีการวิจัยพบว่าลักษณะทาง ประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าเพศ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อ คอนโดมิเนียมในด้านลักษณะการพิจารณาวัตถุประสงค์และระยะเวลา เปรียบเทียบ ส่วนอายุขนาดครอบครัวและอาชีพมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในด้าน ลักษณะการพิจารณา วัตถุประสงค์แหล่งข้อมูลและระยะเวลาเปรียบเทียบ ส่วนสถานภาพสมรสและรายได้มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในเรื่องลักษณะการพิจารณา วัตถุประสงค์ และแหล่งข้อมูล (Phuomcharoen, R., & Charnwasununth, P., 2021) ลูกค้ำที่เป็นข้าราชการทหารบกก็เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาและแบ่งปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญของข้าราชการทหารบกได้ดังต่อไปนี้ ระดับอายุและวัย, เพศ, ชั้นยศ, ระดับการศึกษา, รายได้ (Pakkrak, A., Khiao, N. S. P., & Worapongpat, N., 2021) และขนาดของ ครอบครัว มีความสำคัญต่อการเลือกซื้อที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม การมีที่อยู่อาศัยใหญ่ หรือกว้าง เกินไปก็เป็น ภาระและเกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น การมีที่อยู่เล็กกว่าขนาดครอบครัวก็ทำให้ที่อยู่อาศัยไม่สบาย ไม่เป็นส่วนตัว อีกทั้งความแออัดก็มีโอกาสที่จะแพร่เชื้อโรคต่างๆ เช่นเชื้อโควิด-19 เป็นต้น เช่น ครอบครัวขยายที่ ประกอบด้วย พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ลูกหลาน จำนวนมาก ส่วนใหญ่ก็จะเลือกเป็นบ้านเดี่ยว ปลุกหลายๆ หรือ เป็นทาวน์โฮมหลายหลังติดกัน หรือคนโสดก็สามารถจะอยู่คอนโดมิเนียมได้ แต่เมื่อแต่งงานและมีบุตรก็อาจจะ เปลี่ยนไปซื้อทาวน์โฮม หรือบ้านเดี่ยว เป็นต้น

ภาพลักษณ์ของโครงการ

ภาพลักษณ์ (Image) ภาพในใจของตราแห่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ อาจจะเป็นภาพที่ให้ความรู้สึกนึก คิดต่อประชาชนว่า เป็นสินค้าที่ทันสมัยหรือล้าสมัย เป็นสินค้าสำหรับผู้ที่มีรสนิยมสูง หรือธรรมดา สำหรับ วัยรุ่นหรือผู้สูงอายุ สำหรับสุขภาพสตรีหรือสุขภาพบุรุษ สินค้าที่มีความคงทนต่อ การใช้งานหรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ คุ่มค่ากับราคาของสินค้านั้น เป็นต้น (Pongprasert, P. 2021)

นอกจากนั้นภาพลักษณ์ (Image) ยังหมายถึง การสร้างภาพลักษณ์สำหรับ ในจิตใจของคนเราว่าดี ไม่ดี ชอบ ไม่ชอบ เชื่อถือ ไม่เชื่อถือ เห็นด้วยไม่เห็นด้วย หรือเฉย ๆ ถ้าความเห็นของคนส่วนมากเป็นเช่นไร ภาพลักษณ์ของหน่วยงานก็จะเป็นเช่นนั้น (Laksriram.S, & Pornthirawiriyakul U., 2021)

สิ่งอำนวยความสะดวกในโครงการ

สิ่งอำนวยความสะดวก (Recreation Facilities) หมายถึง สิ่งปลูกสร้าง สถานที่ บริเวณ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งงานบริการที่เกิดขึ้นภายในสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารนั้น ๆ (Pawarisa, & Kunchorn T., 2021)

สิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยอื่น ๆ หมายถึง สิ่งที่สร้าง ความสะดวกหรือทำให้ การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ กระทำได้ง่ายขึ้น ตามหลักการจัดการอุทยาน พื้นที่นันทนาการ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริเวณพื้นที่และโครงสร้างหรือ สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมของผู้อยู่อาศัย ผู้มาเยือน และกิจกรรมในการบริหารจัดการ พื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกยังมีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวอีกด้วย (Srisungrueang J., 2552) ดังนี้ 1) สนองความต้องการของผู้อยู่อาศัย และผู้มาเยือนในการประกอบ

กิจกรรมนันทนาการในแง่ของประโยชน์ใช้สอยและอำนวยความสะดวก 2) ช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของผู้อยู่อาศัยรวมทั้งอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะประกอบกิจกรรมนันทนาการ 3) เครื่องมือและสื่อในการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และเพิ่มโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยสัมผัสและชื่นชมธรรมชาติมากขึ้น 4) ความสะดวกให้กับการบริหารจัดการที่อยู่อาศัย และ 5) ทางอ้อมในการสร้างภาพลักษณ์ของที่อยู่อาศัย

สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่นในกรุงเทพฯ 25 พื้นที่ พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาของภาครัฐได้คะแนนและมีอิทธิพลต่อการเลือกที่อยู่อาศัยสูงที่สุด ส่วนที่คะแนนต่ำที่สุดคือสนามกีฬาสาธารณะเมื่อเทียบกับสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะอื่นๆ การเลือกพื้นที่ในกรุงเทพฯ เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยจึงจะต้องพิจารณาถึงสถาบันการศึกษา สาธารณสุข วัฒนธรรม และการพักผ่อนหย่อนใจ (Yuqi, 2021)

การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย

การตลาดในปัจจุบันจะเป็นการตลาด 4.0 คือมีการสื่อสารตราสินค้าผ่านระบบดิจิทัล โดยเฉพาะในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์นั้นการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์มีความสำคัญมากโดยมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) การตั้งใจซื้อของลูกค้า (Purchase Intentions) ตัวแปรที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลงานทางการตลาดดังกล่าวคือ 1.ความแตกต่างของตราสินค้า (Brand Identity) และ 2.ภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand Image) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ซื้อที่อยู่อาศัยในครั้งแรกในรุ่น Z และมิลเลนเนียล (Generation-Z & Millennial) (Dash, Kiefer, & Paul, 2021)

การตัดสินใจซื้อบ้านตามนโยบายภาครัฐ มีตัวอย่างของการวิจัยโครงการบ้านประชารัฐของประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรสาคร (Sintao, 2020) โดยผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรสาครใช้หลักการและเหตุผลที่เหมาะสมที่สุดในการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านตามนโยบายโครงการบ้านประชารัฐสอดคล้องกับแนวคิดของ ชิฟแมนและคานุก (Schiffman & Kanuk, 1994) กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจไว้ว่าเป็นขั้นตอนในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากสองทางเลือกเป็นต้นไป ซึ่งจะพิจารณาในด้านจิตใจและพฤติกรรมทางกายภาพ

กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาด

การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเลือกทำธุรกิจตามความชอบของตนเอง โดยอาจจะไม่ได้ประเมินความต้องการของผู้บริโภคจึงทำให้ธุรกิจประสบความล้มเหลวหรือไม่ยั่งยืน ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อการตลาดหรือใช้หลักการทางการตลาดมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนธุรกิจจึงเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนประการหนึ่ง

ปัจจัยทางการตลาดเช่น ส่วนประสมการตลาด (7Ps) ก็ยังเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จในธุรกิจหลากหลายประเภทไม่เว้นแม้กระทั่งธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ดังเช่นผลการวิจัยด้านปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7Ps) ในการซื้อบ้านประชารัฐของประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาดเป็นเครื่องมือทางการตลาดของนโยบายบ้านประชารัฐที่นำมาใช้ในการนำเสนอต่อประชาชนที่ต้องการซื้อที่อยู่อาศัยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการตลาด เป็นหลักเกี่ยวกับตลาดบริการโดยการบริการมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์และจำเป็นต้องมีการทำการตลาดที่แตกต่างกันโดยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps (Sintao, 2020)

ถึงแม้การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดจะเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่ก็มีปัจจัยที่ควรระมัดระวังในการขับเคลื่อนธุรกิจ ได้แก่ ความเสี่ยงทางธุรกิจ หรือผู้มีส่วนได้หรือส่วนเสียในธุรกิจ (Dumas, J., & et al, 2021) โดยเฉพาะโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเช่น โครงการสวัสดิการเพื่อที่อยู่อาศัยของกรมสวัสดิการทหารบกนี้จะมีผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ระดับรัฐบาลและกระทรวงกลาโหม เป็นผู้กำกับดูแลโดยตรง นอกจากนั้นก็

จะเกี่ยวข้องกับกรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้กำกับดูแลเรื่องผังเมืองโดยเฉพาะพื้นที่สำหรับสร้างที่อยู่อาศัย องค์การไม่แสวงหากำไร สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะอยู่รอบข้างโครงการ หรือประชาชนผู้เสียภาษี และประชาชนทั่วไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า กยศ. นั้นเป็นองค์การที่มีความสำคัญโดยมีบทบาทในการสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษาให้กับผู้มีฐานะยากจน

แผนภาพที่ 1 กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาด

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีเครื่องมือคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และใช้การเก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ประเภทหนึ่ง ที่นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ให้ความสำคัญในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมากขึ้นเรื่อยๆ โดยพิจารณาปรากฏการณ์ของสังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง ในมิติต่างๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี ที่มีสิทธิ์สามารถกู้ในโครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัย จำนวน 280 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาในกองการออมทรัพย์ กรมสวัสดิการทหารบก กองทัพบก 1 นาย และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการที่สวัสดิการอยู่อาศัยของทหารบกและข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี เป็นชั้นสัญญาบัตร 6 นาย และชั้นประทวน 3 นาย โดยทั้งหมดเป็นผู้ที่มีสิทธิ์สามารถกู้ในโครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยการวิจัย เมื่อนำมาวิเคราะห์แล้วจึงสามารถสรุปผลการวิจัยในด้านของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบก ได้เป็น 7 ปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การอนุมัติของหน่วยงานต้นสังกัดและกองทัพ ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยใหม่ที่งานวิจัยนี้นำเสนอ เนื่องจากการค้นคว้าวรรณกรรมต่าง ๆ ยังไม่พบเรื่องกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารโดยตรง แต่ด้วยประสบการณ์และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของผู้วิจัยจึงทำให้ทราบว่า ปัจจัยด้านการอนุมัติของหน่วยงานต้นสังกัดและกองทัพบกนี้เป็นกุญแจสู่ความสำเร็จที่สำคัญที่สุดในเรื่องนี้

2. ปัจจัยด้านราคาและการผ่อนจ่าย เนื่องจากกำลังพลของกองทัพบกเป็นข้าราชการจะมีอัตราเงินเดือนไม่สูงมากเมื่อเทียบกับบริษัทเอกชน ดังนั้นปัจจัยด้านราคาและการผ่อนจ่ายจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณา และส่วนใหญ่จะขอเข้าโครงการสวัสดิการของกองทัพบกซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณา และส่วนใหญ่จะขอเข้าโครงการสวัสดิการของกองทัพบกซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณา และส่วนใหญ่จะขอเข้าโครงการสวัสดิการของกองทัพบกซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณา

3. ปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า ทหารสามารถแบ่งออกได้ตามชั้นยศ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับใหญ่ ๆ คือระดับชั้นประทวน คือ ตั้งแต่พลทหารจนถึงจ่าสิบเอก และระดับชั้นสัญญาบัตร ตั้งแต่ ร้อยเอก จนถึง พลเอก และเงินเดือนส่วนใหญ่ก็จะขึ้นกับระดับชั้นยศ ระดับชั้นสัญญาบัตรเองก็มีที่มา 3 แบบ คือ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า หรือสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปจากสถาบันต่าง ๆ หรือได้เลื่อนยศมาจากระดับชั้นประทวน ซึ่งแต่ละแบบก็จะมีพฤติกรรมในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันออกไป

4. ทำเลที่ตั้งของโครงการ สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกควรมีทำเลที่ตั้งใกล้ ๆ ค่ายทหาร ใกล้ที่ชุมชนและถนน แต่ก็ขึ้นกับระดับราคาที่ดินบริเวณนั้นด้วย เพราะถ้าระดับราคาที่ดินสูงมากก็จะนำมาทำโครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกที่ราคาขายไม่สูงไม่ได้เพราะจะขาดทุน นอกจากนั้นจะต้องพิจารณาเรื่องผังเมือง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อีกด้วย

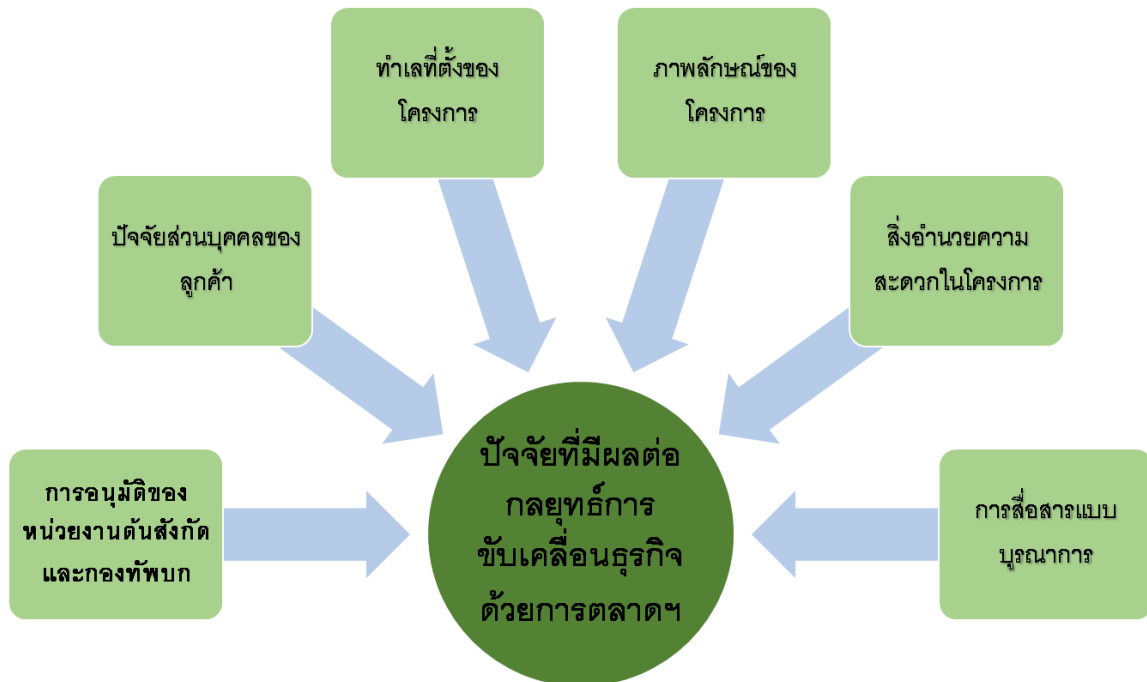
5. ภาพลักษณ์ของโครงการ ถึงแม้จะเป็นโครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกก็ไม่ได้ผูกขาดว่ากำลังพลจะซื้อที่อยู่อาศัยได้แค่โครงการนี้เท่านั้น และปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของโครงการก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้บังคับบัญชาจะอนุมัติโครงการและลูกค้าจะเลือกซื้อบ้าน ดังนั้นผู้ประกอบการเองจะต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของโครงการแบบเสมอต้นเสมอปลาย ให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับของผู้บังคับบัญชาและกำลังพลที่ต้องการที่อยู่อาศัยของตนเอง

6. สิ่งอำนวยความสะดวกในโครงการ นอกจากจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในโครงการตามกฎหมายกำหนดแล้ว โครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกก็ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเทียบได้กับหมู่บ้านเอกชนในระดับกลาง ๆ จะเป็นตัวดึงดูดลูกค้าที่เป็นทหารและลูกค้าทั่วไปให้มาซื้อบ้านในโครงการนี้ ยิ่งในสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 ทำให้จะต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคมและลดการสัมผัสก็ควรใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า เช่น ระบบผ่านเข้าออกด้วย Radio Frequency Identification (RFID) หรือระบบกล้องวงจรปิดร่วมกับ AI ในการแยกแยะบุคคลเข้าออก เป็นต้น

7. การสื่อสารแบบบูรณาการ การสื่อสารของทหารนั้นเป็นระบบราชการแบบบนลงล่างเป็นหลัก ดังนั้นจะต้องมีหนังสือต้นเรื่องที่กรมสวัสดิการทหารบก และผู้บัญชาการกองทัพบกได้อนุมัติโครงการแล้ว และ

กรมสวัสดิการทหารบกจะมีหนังสือราชการแจ้งไปยังหน่วยงานของกองทัพที่เกี่ยวข้อง หรือทางบริษัทจะใช้สำเนาหนังสือต้นเรื่องประกอบกับทำหนังสือและโปสเตอร์ของบริษัทในการขอความอนุเคราะห์จากหน่วยทหารในพื้นที่ประชาสัมพันธ์โครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบก นอกจากนั้นก็ควรจะใช้สื่อต่าง ๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ที่ค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนักในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านให้ทหารและลูกค้ายที่ไม่ใช่ทหารได้รับทราบและมาจองบ้านในโครงการ

ดังที่ได้สรุปมาทั้งหมดนี้จึงสามารถสรุปเป็นแผนภาพปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี ได้ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 2 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี

จากผลการวิจัยในบทที่ 4 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกนั้นว่าเป็นกลยุทธ์แบบเน้นน้ำเงิน คือ มีคู่แข่งทางธุรกิจน้อยราย ไม่ต้องแข่งขันด้านราคาสูงเหมือนกับหมู่บ้านจัดสรรของเอกชนทั่วไป และประกอบด้วยกลยุทธ์ย่อย ๆ 7 กลยุทธ์ด้วยกัน ได้แก่

1. กลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาและทหาร เป็นกุญแจสู่ความสำเร็จประการแรกและสำคัญที่สุดของกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบก ด้วยเป็นตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ที่ไม่ใช่บริษัทใด ๆ ก็ทำได้ เป็นเรื่องที่ยากและต้องใช้เวลานานนับจากที่เริ่มต้นจนผู้บังคับบัญชาในทุกระดับเชื่อมั่นและไว้วางใจ แต่ถ้าสามารถเริ่มได้ด้วยดี รักษาชื่อเสียงของโครงการและบริษัท และสืบสานความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาในรุ่นต่อ ๆ ไปด้วย ก็จะทำให้ธุรกิจนี้สามารถขยายออกไปได้ทั่วประเทศและมีความยั่งยืนพอสมควร

2.กลยุทธ์การตั้งราคาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับโครงการสวัสดิการทหารบกและการช่วยประสานกับแหล่งเงินทุน ราคาเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับโครงการสวัสดิการที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบก เพราะกรมสวัสดิการทหารบกได้กำหนดอัตราการสนับสนุนที่แน่นอนสำหรับแต่ละชั้นยศไว้แล้ว ผู้ประกอบการจึงควรใช้ข้อมูลเหล่านี้มาประกอบในการกำหนดราคา และราคานี้ก็มีแนวโน้มที่จะถูกกว่าราคาในตลาดโดยทั่วไป จึงเป็นแรงดึงดูดลูกค้าทั่วไปได้ด้วย แต่ควรให้สิทธิการจองสำหรับกำลังพลในกองทัพบกก่อน เนื่องจากเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการช่วยเหลือกำลังพลให้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง หากมีเหลือจึงให้บุคคลภายนอกได้มาจองซื้อ นอกจากนั้นควรจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าในการประสานกับกรมสวัสดิการทหารบก หรือธนาคารที่จะให้กู้ซื้อบ้าน เพื่อเพิ่มยอดขายและสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าด้วย

3.กลยุทธ์การมุ่งเน้นลูกค้าทหาร ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการช่วยเหลือกำลังพลให้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และการมุ่งเน้นลูกค้าทหารจะทำให้ไม่ต้องแข่งขันกันดุเดือดเหมือนกลยุทธ์ทะเลสีแดง และสามารถขยายออกไปได้ทั่วประเทศรวมถึงกองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีลักษณะการบังคับบัญชาและความต้องการของกำลังที่คล้าย ๆ กันได้

4.กลยุทธ์ทำเลที่ตั้งของโครงการใกล้ค่ายทหาร การมีที่ตั้งของโครงการใกล้ค่ายทหารถือว่าเป็นจุดแข็ง คือ จะมีต้นทุนราคาที่ดินจะไม่สูงมากเมื่อเทียบกับในเมือง และการเจรจาและขออนุมัติกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็จะง่ายกว่าในเมืองใหญ่ ๆ ที่มีปัญหาเรื่องความแออัดและกฎระเบียบที่มากกว่าและสามารถขอความอนุเคราะห์จากหน่วยทหารขอความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการดูแลถนนและไฟส่องสว่างบริเวณนอกโครงการ และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้ เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และการประสานส่วนภูมิภาค เป็นต้น และโอกาส คือ จะได้ลูกค้าทหารที่ทำงานอยู่ในค่ายหรือหน่วยทหารที่ใกล้เคียงพร้อมครอบครัวอีกด้วย รวมถึงลูกค้าที่ทำงานหรือเช่าพักอาศัยอยู่บริเวณนั้นด้วย

5.กลยุทธ์ภาพลักษณ์ของโครงการ อทบ.เพื่อการเคหะสงเคราะห์ การสร้างภาพลักษณ์ของโครงการอทบ.เพื่อการเคหะสงเคราะห์ที่บริษัทบริหารอยู่เป็นเรื่องสำคัญ เพราะลูกค้าอาจจะติดในภาพเดิมที่โครงการสวัสดิการของรัฐโดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการพัฒนา ยิ่งเก่ายิ่งเสื่อมโทรม ถ้าบริษัทสามารถบริหารและบริการก่อนและหลังการขายให้ได้มาตรฐานเหมือนโครงการบ้านดี ๆ ในระดับกลางได้ก็จะเป็นภาพลักษณ์ของบริษัท และโครงการใหม่ ๆ ที่จะขยายออกไปจะได้รับการตอบรับที่ดีเพราะผู้บังคับบัญชาและลูกค้าจะเล้าสุ่กันแบบปากต่อปาก

6.กลยุทธ์สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยภายในโครงการ สรุปกลยุทธ์นี้ให้เข้าใจได้ง่าย ๆ คือ ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยภายในโครงการไม่น้อยไปกว่าหมู่บ้านจัดสรรในระดับกลาง โดยทั่วไปก็จะเกินความคาดหวังของกำลังพลที่ต้องการจะซื้อที่อยู่อาศัยภายใต้โครงการ อทบ.เพื่อการเคหะสงเคราะห์ เช่น มีถนนและที่จอดรถกว้างขวาง มีสวนสวย สนามเด็กเล่น สโมสร ฟิตเนส และสระว่ายน้ำ อีกทั้งถ้าเพิ่มนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาจะทำให้หมู่บ้านน่าอยู่ยิ่งขึ้น และมีต้นทุนในการจ้างคนงานและพนักงานรักษาความปลอดภัยลดลง

7.กลยุทธ์การสื่อสารแบบบูรณาการ เมื่อมีความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานในกองทัพแล้ว การสื่อสารกับลูกค้ากลุ่มนี้ก็จะง่ายโดยอาศัยระบบราชการ อีกทั้งการสื่อสารทางช่องทางออนไลน์แบบสองทาง คือนอกจากจะให้ข้อมูลความสำเร็จในอดีตและปัจจุบันแล้ว ลูกค้ายังสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมตามความต้องการของลูกค้าได้ โดยเลือกการสื่อสารที่ต้นทุนไม่สูงมากรวมถึงการสื่อสารทางช่องทางออฟไลน์ที่จำเป็น การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชา ลูกค้า และผู้เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เป็นต้น ก็จะสมบูรณ์

จากกลยุทธ์ย่อย ๆ 7 กลยุทธ์ของกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่

อาศัยของข้าราชการทหารบกในจังหวัดลพบุรี จึงสามารถสรุปเป็นแผนภาพให้เห็นได้ชัดเจนได้ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 3 สรุปกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบก

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบกซึ่งเป็นตลาดเฉพาะกลุ่มนั้น ประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การอนุมัติของหน่วยงานต้นสังกัดและกองทัพ ปัจจัยด้านราคาและการผ่อนจ่าย ปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า ทำเลที่ตั้งของโครงการ ภาพลักษณ์ของโครงการ สิ่งอำนวยความสะดวกในโครงการ และการสื่อสารแบบบูรณาการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของธุรกิจด้วยการตลาดในกิจการรับสร้างที่อยู่อาศัยของข้าราชการทหารบก โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

การอนุมัติของหน่วยงานต้นสังกัดและกองทัพและกลยุทธ์การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาและทหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุษา พรหมออด (2563) เรื่องกองทุนออมทรัพย์ข้าราชการกองทัพบก (อทบ.) เพื่อการเคหะสงเคราะห์ เพื่อที่อยู่อาศัย หรือปลูกสร้างอาคารที่พักอาศัย ที่ระบุ

ความสำคัญของการอนุมัติของหน่วยงานต้นสังกัดและกองทัพ

ปัจจัยด้านราคาและการผ่อนจ่ายและกลยุทธ์การตั้งราคาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับโครงการสวัสดิการทหารบกและการช่วยประสานกับแหล่งเงินทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2021) ที่สรุปเป็นข้อมูลที่สำคัญคือ

1. การแข่งขันและต้นทุนไม่สูง เมื่อสินค้าหรือบริการของเรามีความเฉพาะเจาะจง ทำให้มีจำนวนคู่แข่งที่เสนอผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันไม่มาก เมื่อคู่แข่งไม่มากต้นทุนในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ก็น้อยลงตามไปด้วย ขณะเดียวกันเมื่อเป็นสินค้าหรือบริการที่เฉพาะเจาะจงแสดงว่ามีคนจำนวนไม่มากที่ต้องการ ดังนั้นอย่าลืมที่จะประเมินจำนวนลูกค้า การแข่งขัน และความต้องการของลูกค้าให้ดี

2. ลูกค้าพร้อมจ่าย เมื่อเข้ามาเจาะตลาดเฉพาะกลุ่มแล้ว กลุ่มเป้าหมายของธุรกิจจะชัดเจนมาก ลูกค้ามีความต้องการสินค้าหรือบริการของเรา รวมถึงยอมจ่ายเงินเพื่อแลกกับสินค้าที่แตกต่างจากตลาดทั่วไป ที่สามารถตอบสนองความต้องการได้มากกว่า

และการศึกษาของ Nisahoh & Povatong (2021) ที่พบว่า

1) การที่เศรษฐกิจชะลอตัวทำให้บริษัทมีการปรับกลยุทธ์ในช่วงเวลาต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันตามมา

2) โดยทุกบริษัทมีการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่สำคัญ คือการขยายฐานกลุ่มลูกค้าครอบคลุมทุกระดับราคา และการพัฒนาโครงการแนวราบเพิ่มขึ้น ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง และการใช้เน้นใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น โดยค่าใช้จ่ายการตลาดมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าและกลยุทธ์การมุ่งเน้นลูกค้าทหาร มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phuhomcharoen, R., & Charnwasununth, P. (2021) ที่พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อ คอนโดมิเนียมในด้านลักษณะการพิจารณาวัตถุประสงค์และระยะเวลาเปรียบเทียบ ส่วนอายุขนาดครอบครัวและอาชีพมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในด้านลักษณะการพิจารณา วัตถุประสงค์แหล่งข้อมูลและระยะเวลาเปรียบเทียบ ส่วนสถานภาพสมรสและรายได้มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในเรื่องลักษณะการพิจารณา วัตถุประสงค์ และแหล่งข้อมูล และงานวิจัยของ Pakkrak, A., Khiao, N. S. P., & Worapongpat, N. (2021) รายได้ กลุ่มผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่มีรายได้ต่างกันมีการตัดสินใจซื้อบ้านแตกต่างกัน เนื่องจากระดับรายได้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้บริโภคผู้ที่มีรายได้มากสามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนได้มากจนเป็นที่พอใจมีความสุขสบายในขณะที่ผู้ที่มีรายได้น้อยก็สามารถซื้อสินค้าและบริการได้เฉพาะที่จำเป็น

ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของโครงการและกลยุทธ์ทำเลที่ตั้งของโครงการใกล้ค่ายทหาร ได้ผลการวิจัยตรงกับงานวิจัยของ Osennyaya, Khakhuk, Gura, & Petel (2021) ที่สรุปว่าทำเลที่ตั้งในการก่อสร้างโครงการอสังหาริมทรัพย์มีความสำคัญ ในทางปฏิบัติสามารถแบ่งออกเป็นเขตพื้นที่ต่างๆ ซึ่งจะมีความเหมาะสมในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นโครงการสวัสดิการไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองที่ราคาที่ดินสูงมาก

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของโครงการและกลยุทธ์ภาพลักษณ์ของโครงการ อทบ.เพื่อการค้าสงเคราะห์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ajpru, Limniyomtham, & Vongvanich (2020) ที่สรุปว่าภาพลักษณ์องค์กร สวัสดิการ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร ดังนั้นปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของโครงการสวัสดิการจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในโครงการและกลยุทธ์สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยภายในโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรัชยา ศรีรุ่งเรือง (2564) ที่ได้สรุปว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยอื่น ๆ คือ สิ่งที่สร้าง ความสะดวกหรือทำให้การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ กระทำได้ง่ายขึ้น ตามหลักการจัดการอุทยาน พื้นที่นันทนาการ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริเวณพื้นที่และโครงสร้างหรือ สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมของผู้อยู่อาศัย ผู้มาเยือน และกิจกรรมในการบริหารจัดการ พื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกยังมีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวอีกด้วย และการศึกษาของ สกฤต กาญจน์ชัย จริยาเวทย์ และคณะ (2021) ที่สรุปว่า ความสำคัญของการบริการสิ่งแวดล้อม คือ การสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการแก่ประชาชน โดยมีหลักและแนวทาง คือ

1) การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) คือ การบริการที่มีความยุติธรรมทุกคนเท่าเทียมกันได้รับการปฏิบัติเหมือนกัน ไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการ และใช้มาตรฐานในบริการเดียวกัน ดังนั้น ประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในแง่ของ กฎหมายไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการประชาชนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจก บุคคลที่ใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน

2) การให้บริการที่ทันเวลา (Timely Service) คือ การให้บริการที่ตรงต่อความต้องการ

3) การให้บริการอย่างพอเพียง (Ample Service) คือ การให้บริการด้านสถานที่บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม

4) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) คือ การให้บริการและดูแลอย่าง

5) การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) คือ การให้บริการที่มีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพให้มีคุณภาพให้มีความก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ

นอกจากนี้ยังตรงกับงานวิจัยของ Yuqi (2021) ที่พบว่า การอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาของภาครัฐได้คะแนนและมีอิทธิพลต่อการเลือกที่อยู่อาศัยสูงสุด ส่วนที่คะแนนต่ำที่สุดคือสนามกีฬาสาธารณะเมื่อเทียบกับสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะอื่นๆ การเลือกพื้นที่เช่นในกรุงปักกิ่งเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยจึงจะต้องพิจารณาถึงสถาบันการศึกษา สาธารณสุข วัฒนธรรม และการพักผ่อนหย่อนใจ

ปัจจัยด้านการสื่อสารแบบบูรณาการและกลยุทธ์การสื่อสารแบบบูรณาการ ผลการวิจัยนี้เป็นไปในแนวเดียวกันกับงานวิจัยของ Modesto (2021) ที่พบว่าผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในอดีตจะใช้เครื่องมือในการสื่อสารเหมือน ๆ กัน ทำให้ผู้บริโภคมีความสนใจน้อยโดยเฉพาะในโครงการที่ไม่มีจุดเด่นอะไร เพื่อให้บริษัทมีความได้เปรียบในการแข่งขันผู้ประกอบการจะต้องสามารถสื่อสารกับลูกค้าเฉพาะกลุ่มได้ และงานวิจัยของ MIQDAD, & OKTAVIANI (2021) ที่สรุปว่าการบริหารสังคมออนไลน์ส่งผลต่อผลงานทางการเงินของบริษัทด้านอสังหาริมทรัพย์โดยตรง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Shi, Ma, Chong, & He (2021) ที่ได้ผลการวิจัยว่าการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) โดยการกดไลค์ (Like) หรือกดแชร์ (Share) มีผลดีต่อยอดขายของอสังหาริมทรัพย์

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะโครงการ อทบ. เพื่อเคหะสงเคราะห์ของกองทัพในเขตจังหวัดลพบุรี จึงมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ที่ศึกษา แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยของทหารเหล่าอื่น ๆ และพลเรือนหน่วยต่าง ๆ ได้

2. การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารแบบบูรณาการจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นและความเข้าใจระหว่างผู้ประกอบการ ผู้บังคับบัญชา กำลังพล และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

3. ควรร่วมกันจัดทำกลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาและทหาร เป็นเรื่องของศาสตร์และศิลป์ของผู้ประกอบการที่จะประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม กลยุทธ์ภาพลักษณ์ของโครงการจะต้องให้อยู่ในด้านบวกสำหรับลูกค้าและผู้เกี่ยวข้อง กลยุทธ์การมุ่งเน้นลูกค้าทหารนี้สามารถนำไปประยุกต์กับตลาดเฉพาะกลุ่มอื่น ๆ ได้

References

- Department of the Army Welfare. (2020). *History*. [Online]. Accessed 1 September 2021. From <http://awd-rta.com/aboutus.aspx>
- Ministerial Regulations prescribing duties and territories of the Royal Thai Army Territory. (2015). *Government Gazette*, Accessed 1 September 2021. <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/>
- Chirataya Srirungruang. (2564). Digital Marketing Communication Affecting Condominium Purchase Decision: Case Study: My Resort Huahin Project, Prachuap Khiri Khan Province. *Master of Communication Arts Program Digital Marketing Communication Program Bangkok University*.
- Pawarisa Thongkunchorn. (2021). Views of real estate developers on Smart & Hygiene products after the COVID-19 pandemic crisis. *Doctoral dissertation, Mahidol University*.
- Sakulkan Chaijarivavet, Rungroj Songsabun, Butsara Niyomwet, Sanya Kanaphum, & Chitrawee Thongtao. (2021). Factors affecting the purchase decision of City Home Condo Thapra Bangkok. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(7), 356-364.
- Somluck Sriram, Udom Pontheeraviriyakul. (2021). The role of China in the transformation of the image of Sihanoukville Cambodia. *Journal of Peace Studies Perspective*, 9(5), 2111-2124.
- Ornusa Phrom-od. (2020). Explain the criteria for borrowing for the Army Welfare the gaps gobble up the change. *Workpoint Today*, Accessed 19 February 2020. From <https://workpointtoday.com/land-korat/>
- Ajpru, H., Limniyomtham, S., & Vongvanich, P. (2020). Factors related to organizational commitment of personnel under the Royal Thai Navy Medical Department. *RTNA Journal of Social Sciences, Humanities and Education*, 7(1), 79-96.
- Dash, G., Kiefer, K., & Paul, J. (2021). Marketing-to-Millennials: Marketing 4.0, customer satisfaction and purchase intention. *Journal of Business Research*, 122, 608-620.
- Dumas, J., Cointe, C., Wehenkel, A., Sutura, A., Fettweis, X., & Cornélusse, B. (2021). A Probabilistic Forecast-Driven Strategy for a Risk-Aware Participation in the Capacity Firming Market. *arXiv preprint arXiv:2105.13801*.
- MIQDAD, M., & OKTAVIANI, S. A. (2021). The contribution of social media value to company's financial performance: Empirical evidence from Indonesia. *The Journal of Asian Finance, Economics, and Business*, 8(1), 305-315.
- Modesto, J. C. P. (2021). Marketing communication plan: TREE Real Estate Experience *Doctoral dissertation of University Institute of Lisbon*. Online, access from <https://repositorio.iscte-iul.pt/handle/10071/21940>

- Osenyaya, A. V., Khakhuk, B. A., Gura, D. A., & Petel, N. I. (2021). Conceptual Approach to Studying Real Estate Market (as Illustrated by Krasnodar's Real Estate Market). In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 666(6), 062131.
- Pakkruk, A., Khiao, N. S. P., & Worapongpat, N. (2021). Factors affecting the decision to buy a house of a group of consumers in Muang District, Phetchabun Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 5(1), 65-78.
- Phuomcharoen, R., & Charnwasununth, P. (2021). Factors affecting the decision to buy condominiums for long-term rentals: a case study of the Triple Y Residence project. *Sarasatr*, 4(1), 139-151.
- Pongprasert, P. (2021). Factors affecting the purchase intention of condominium buyers along the Purple Line. *Journal of Accountancy and Management*, 13(3), 154-169.
- Schiffman, L. G. and Kanuk, L. L. (1994). *Consumer behavior*. 5th ed. Englewood Clifles, NJ: Prentice-Hall.
- Shi, H., Ma, Z., Chong, D., & He, W. (2021). The impact of Facebook on real estate sales. *Journal of Management Analytics*, 8(1), 101-112.
- Sintao, N. (2020). Factors affecting the decision to buy a house in accordance with the policy of the Civil State House Project of the people in Samut Sakhon Province. *Journal of Educational Administration, Silpakorn University*, 11(1), 189-205.
- Wang, B. (2021). The Evolving Real Estate Market Structure in China. In *Understanding China's Real Estate Markets*. Springer, Cham.
- Yuqi, W. A. N. G. (2021). Impact of Urban Public Service Facilities on Distribution Pattern of Housing Price. *Journal of Landscape Research*, 13(1), 81-88.

การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา

STUDENTS' PARTICIPATION IN SMALL GROUP IN PROBLEM SOLVING CLASSROOM

ขวัญสิริ นิสัยนต์¹ และ สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง

Khawnsiri Nissayan and Sampan Thinwiangthong

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

Email: Khawnsiri@kkumail.com¹

Received 11 April 2022; Revised 20 August 2022; Accepted 28 January 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 8 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่นท่าหิน จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยที่ 6 การหารทศนิยม จำนวน 5 แผน 2) แบบบันทึกภาคสนาม 3) ใบกิจกรรม 4) แอปพลิเคชัน Messenger 5) กล้องถ่ายภาพ นำเสนอการวิเคราะห์ด้วยการบรรยายเชิงวิเคราะห์ที่แสดงแนวคิดการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อย ตามกรอบแนวคิดกลุ่มย่อยของ Kagan (1994) และตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Webb et al. (2014)

ผลการวิจัยพบว่า ในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานกลุ่มย่อยและเข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อนเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหการหารทศนิยม ซึ่งเป็นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยตนเอง นักเรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยระดับสูง นั่นคือ นักเรียนเกิดเป้าหมายร่วมกันเกี่ยวกับการหารทศนิยม เนื่องจากนักเรียนได้รับโอกาสในการลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง เมื่อมีโอกาสคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองนักเรียนจึงกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหการหารทศนิยม ซึ่งเป้าหมายเกี่ยวกับการหารทศนิยมของนักเรียนที่กำหนดขึ้นสอดคล้องกับเป้าหมายของเพื่อน จึงก่อให้เกิดลักษณะของกลุ่มย่อย นอกจากนี้นักเรียนยังมีแนวคิดเป็นของตนเองแล้วนักเรียนนำเอาแนวคิดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกัน นักเรียนรับฟังแนวคิดของเพื่อนและนักเรียนเพิ่มเติมแนวคิดของเพื่อนหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเหมาะสมขึ้นเกี่ยวกับการหารทศนิยมขณะที่มีการแก้ปัญหา จนสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของนักเรียน, กลุ่มย่อย, ชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา

Abstract

The purpose of this study was to examine student participation in small group problem solving in the classroom. The sample consisted of eight P-5 students from Ban Bueng Niam Bueng Krai Nun Tha Hin School during the first semester of the academic year 2021. The following research instruments were used to collect data: 1) five lesson plans for Unit 6;

dividing decimals 2) Fieldnotes 3) Worksheets for activities 4) The Messenger app; 5) The camera. According to Kagan's subgroup framework (1994) and Webb et al Student's Participation Framework, the analysis data was presented by analysis description to demonstrate the concept of student participation in small groups (2014).

According to the findings of this study, in a problem-solving classroom, students are given the opportunity to work in small groups and engage in discussions with their peers about how to solve the decimal division problem. which is self-study math. Most students work in high-level small groups, which have the common goal of learning decimal division. This is due to the fact that students are given the opportunity to work on problem solving on their own. Students set goals for solving the decimal division problem when given the opportunity to think and solve problems on their own. which the student's decimal division goal is set in line with the friend's goal, thus causing the characteristics of small groups. Furthermore, students have their own ideas, which they bring to the table to discuss and exchange. Students pay attention to their peers' ideas. And students add to or create better ideas about dividing decimals while solving problems from their peers until they achieve common goals. As a result, participation in high-level small group problem solving

Keywords: Student participation, Small group, Problem solving classroom

บทนำ

การเรียนการสอนคณิตศาสตร์แบบเดิมยังเน้นให้นักเรียนได้รับความรู้จากการสอนการถ่ายทอด จากครูหรือตำราเรียน และเริ่มต้นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยโลกทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยมีความหมายกับนักเรียน (Inprasitha, 2018) การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนยังคงเป็นปัญหาหลักที่นักการศึกษาเห็นคล้ายกันคือ วิธีการสอนหรือแนวทางการสอนยังคงเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาสาระไปสู่ผู้เรียนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Phanit, 2012) นักเรียนขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันหรือนักเรียนไม่แลกเปลี่ยนวิธีการในการแก้ปัญหา และนักเรียนหลายคนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนน้อยหรือไม่สนใจคำแนะนำของผู้อื่น (Webb, 2014) วัฒนธรรมชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของไทยนั้นมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมในชั้นเรียนที่ Sekiguchi (1997 อ้างถึงใน Inprasitha, 2014) กล่าวไว้คือ วัฒนธรรมที่มองว่าครูมีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในห้องเรียน ซึ่งครูจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในชั้นเรียน ให้เป็นชั้นเรียนที่สร้างโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในชั้นเรียนจะต้องไม่ใช้การถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเป็นหลัก แต่จะต้องเน้นให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อสร้างความรู้ใส่ตัว เพราะหลักการเรียนรู้สมัยใหม่ สมอมนุชย์เรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านประสบการณ์ คิดใคร่ครวญสะท้อนคิด (Reflection) (Phanit, 2018) ชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งด้านเนื้อหา ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ควบคู่ไปพร้อมกัน ๆ (Inprasitha, 2014) หัวใจสำคัญของชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาคือ การนำแนวคิดของนักเรียนเป็นพื้นฐาน (Rapke, Hall, & Marynowski, 2018) โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเสนอปัญหาปลายเปิด ขั้นนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ขั้นอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน และขั้นสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของ

นักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (Inprasitha, 2014) นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดกับนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน และการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นหากนักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน (Abdullah, Bakar & Mahbob, 2012) นอกจากนี้ นักเรียนยังมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย

การทำงานในกลุ่มย่อยอาจจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน นักเรียนจึงควรที่จะทำงานในกลุ่มย่อย ๆ เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งพวกเขาสามารถที่จะอภิปรายถึงกลยุทธ์และผลลัพธ์ ตั้งคำถาม พิจารณาถึงผลที่ตามมา และทางเลือกอื่น ๆ (National Council of Teachers of Mathematics, 1989) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในลักษณะที่เป็นการร่วมมือกันแก้ปัญหาในกลุ่มย่อยสามารถส่งเสริมให้เกิดการอภิปรายถึงวิธีการแก้ปัญหาในระดับที่สูงขึ้นและส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ปัญหา (Silver, 1987) นอกจากนี้ การจัดให้นักเรียนทำงานในกลุ่มย่อยยังส่งผลให้นักเรียนพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) (Good, Mulryan & McCaslin, 2008) การมีส่วนร่วมแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในกลุ่มย่อยส่งเสริมให้นักเรียนอภิปรายถึงวิธีการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพื่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม (Kagan, 1994) กลุ่มย่อยจึงเป็นพื้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

การมีส่วนร่วมของนักเรียนในฐานะผู้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการอภิปรายในชั้นเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทักษะและความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ (National Governors Association Center for Best Practices & Council of Chief State School Officers, 2010) องค์ประกอบหลักของการมีส่วนร่วมของนักเรียนคือการมีส่วนร่วมในการอภิปรายคณิตศาสตร์ในชั้นเรียน การอธิบายแนวคิดของตนเองและมีส่วนร่วมกับแนวคิดของผู้อื่นในระดับสูงนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการอภิปรายในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ ตัวอย่างเช่น การให้เหตุผลกับแนวคิดของตนเอง และการให้เหตุผลอย่างสร้างสรรค์กับแนวคิดของผู้อื่น (Mercer, 1996) การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ชั้นเรียนแบบเดิมที่เน้นการบรรยายและเน้นการอธิบายให้นักเรียนทำตามครู ไม่ได้เน้นให้นักเรียนนั้นมีโอกาสในการเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงชั้นเรียนให้เป็นชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา การทำชั้นเรียนให้เป็นชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาโดยใช้วัตรกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด น่าจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานกลุ่มย่อยและเข้าร่วมในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยตนเอง งานวิจัยครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับชั้นเรียนคณิตศาสตร์แบบเดิม

การจัดการศึกษาของไทยยังขาดการแข่งขันและยังใช้งานไม่ได้จริงเท่าที่ควร ขณะที่ประเทศอื่นส่งเสริมสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ แต่นักเรียนไทยส่วนใหญ่เรียนแบบท่องจำเพื่อสอบเอาคะแนน แต่คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ไม่เป็น (Chiangkul, 2020) ด้วยโครงสร้าง ด้วยระบบและด้วยการเมือง ชั้นเรียนแบบเดิมยังเป็น

ห้องสอนความรู้ที่มีครูเป็นศูนย์กลาง ครูทำงานอย่างหนักเพื่อหาทางตามหลักสูตรให้ครบถ้วน ตามนโยบายรายวันรายเดือนรายปี โดยการ “บังคับบัญชา” ห้องเรียน ให้สงบเรียบร้อย แล้วถ่ายทอดความรู้ (Phanit, 2018) ชั้นเรียนคณิตศาสตร์ยังคงมีแนวทางในการเน้นเรื่อง ผลลัพธ์ มากกว่าที่จะสนใจทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ ครูยังคงมีแนวทางหรือวิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นผลลัพธ์ ทิศทางของการสอนเป็นการสื่อสาร ทางเดียวที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหา (ผลลัพธ์) ที่มีอยู่แล้วไปสู่ผู้เรียนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดดังกล่าว (Inprasitha, 2014) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชั้นเรียนคณิตศาสตร์แบบเดิม จะเห็นได้ว่าการสอนแบบเดิมเป็นการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอด ความรู้ได้มาจากครูผู้สอนโดยตรงผ่านการบรรยายเนื้อหา อธิบายหรือบอกวิธีการในการแก้ปัญหาให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้คำตอบ ไม่ได้เน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

2. แนวคิดเกี่ยวกับชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา

การสอนที่เน้นการแก้ปัญหาคือกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์ของบทเรียนคือเพื่อใช้ความรู้ ผ่านการแก้ปัญหาจากปัญหาใหม่ที่ได้รับจากครูผู้สอน และเด็กสามารถแก้ปัญหาได้โดยกระบวนการที่รู้แล้ว จากนั้นวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายก็จะถูกอธิบาย เปรียบเทียบ และสรุปรวบรวมโดยเด็กและครูในทั้งชั้นเรียน เพื่อแบ่งปันแนวคิด และวัตถุประสงค์ ซึ่งวัตถุประสงค์ด้านการเรียนรู้ร่วมกันในช่วงอภิปราย สรุปท้ายบทเรียนจะประสบความสำเร็จได้ (Isoda & Nakamura, 2010) หัวใจสำคัญของชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาคือ การนำแนวคิดของนักเรียนเป็นพื้นฐาน หมายถึงแนวคิดที่ว่าการสอนนั้นแยกออกจากกันไม่ได้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (1) เกี่ยวข้องกับนักเรียนในการพัฒนาตนเองเพื่อช่วยเตรียมความพร้อมในการแก้ปัญหาและ (2) ทบทวนเนื้อหาโดยให้นักเรียนเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และวิจารณ์คำตอบของเพื่อนร่วมชั้นและแก้งานของตนเองในภายหลัง (Rapke, Hall & Marynowski, 2018) ชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาคือชั้นเรียนที่เน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ครูในชั้นเรียนนี้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละบุคคลโดยการค้นหาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียน (Inprasitha, 2014) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหมายและลักษณะของชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาคือ จะเห็นได้ว่าชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาคือชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือแก้ปัญหอย่างเต็มที่ และให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าผลลัพธ์

3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มย่อย

การสอนโดยกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงกระบวนการของการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ตั้งแต่การเลือกเป้าหมาย การเสนอวิธีการแก้ปัญหา การวางแผนการแก้ปัญหาของกลุ่ม ตลอดจนการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ (Abdullah, Bakar & Mahbob, 2012) การเกิดกลุ่มย่อยขึ้นมีวิธีการ 3 วิธี และสามารถจำแนกกลุ่มย่อยตามวิธีการเกิดได้ 3 แบบ คือ กลุ่มย่อยเชิงสังคม (Social Group) กลุ่มที่ตั้งขึ้นเอง (Self-orientations Group) และกลุ่มแก้ปัญหา (Problem Solving Group) (Samova, Heman & King, 1996) การมีส่วนร่วมแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในกลุ่มย่อย สามารถส่งเสริมให้นักเรียนอภิปรายถึงวิธีการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีเหตุผล ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจร่วมกัน สร้างความเชื่อมั่นและอดทนในการแก้ปัญหา ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คณิตศาสตร์และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อยต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่มให้เรียนรู้ด้วย (Kagan, 1994) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มย่อย จะเห็นว่า การทำงานในกลุ่มเป็นสิ่งที่ดีที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางคณิตศาสตร์ สมาชิกกลุ่มอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันและรักษาความสัมพันธ์ในการทำงาน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักเรียน

การมีส่วนร่วมของนักเรียนเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการแบ่งปันแนวคิดกับนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน และการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นหากนักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน (Mohd. Yusof, Abu Bakar & Maizatul, 2012) องค์ประกอบหลักของการมีส่วนร่วมของนักเรียนคือการมีส่วนร่วมในการอภิปรายคณิตศาสตร์ในชั้นเรียน ซึ่งการอธิบายแนวคิดของตนเองและมีส่วนร่วมกับแนวคิดของผู้อื่นในระดับสูงนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการอภิปรายในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ (Mercer, 1996) นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการทำงานร่วมกัน ซึ่งการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งเน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน วรรณกรรมทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์สนับสนุนการมีส่วนร่วมของการอธิบายแก่ผู้อื่นมากกว่าการมีส่วนร่วมประเภทอื่น ๆ เช่น การตอบคำถาม ทฤษฎีว่าด้วยการให้คำอธิบายแก่ผู้อื่นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ โดยจะกระตุ้นให้ผู้อธิบายจัดระเบียบและชี้แจงเนื้อหาใหม่เพื่อรับรู้ความเข้าใจผิด เพื่อเติมเต็มช่องว่างในความเข้าใจ และได้รับกลยุทธ์หรือวิธีการใหม่ ๆ (Webb, 2014) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของนักเรียน จะเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการอธิบายแนวคิดของตนเองและมีส่วนร่วมกับแนวคิดของคนอื่นจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดของตนเองและเข้าใจแนวคิดของนักเรียนคนอื่น ๆ เพื่อนำไปพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาของตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรม แสดงให้เห็นว่า การสอนแบบเดิมทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญคือ นักเรียนไม่มีโอกาสในการเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงชั้นเรียนให้เป็นชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา การทำชั้นเรียนให้เป็นชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา ใช้วัตรกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานกลุ่มย่อยและเข้าร่วมในการแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยตนเอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 8 คน ประจำปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านบึงเนียมบึงไคร่นุ่นท่าหิน อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา โดยครูผู้สอนนำเอาสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด เป็นจำนวน 3 ปี ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และกำลังจะศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการเรียนรู้เรื่องการหารทศนิยม จำนวน 5 แผน แบบบันทึกภาคสนาม ใบกิจกรรม แอปพลิเคชัน Messenger กล้องถ่ายภาพ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อย ตามกรอบแนวคิดกลุ่มย่อยของ Kagan (1994) และตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Webb et al. (2014) จากไฟล์วิดีโอ และภาพถ่ายใบกิจกรรมของนักเรียน จากนั้นนำผลการสะท้อนผลจากผู้ช่วยวิจัย และผลงานของนักเรียน มาวิเคราะห์ร่วมกับโปรโตคอลที่ได้จากไฟล์วิดีโอ

4. สรุปผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา โดยการบรรยายเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน การสังเกตการสอนร่วมกัน และการสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยขอแสดงรายละเอียดตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อย ดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้วิเคราะห์การอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาของนักเรียน เพื่อใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการออกแบบสถานการณ์ปัญหา และคำสั่ง เมื่อออกแบบสถานการณ์ปัญหา และคำสั่งเสร็จสิ้น จึงได้ร่วมกันคาดการณ์แนวคิดที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในชั้นเรียน รวมไปถึงตั้งเป้าหมายของบทเรียนที่นักเรียนจะได้รับเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันสร้าง ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สถานการณ์ปัญหา และคำสั่ง

จากสถานการณ์ปัญหา และคำสั่งดังกล่าวได้มีคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนไว้ 2 แนวคิด คือ 1. ได้คาดการณ์ไว้ว่านักเรียนจะใช้วิธีการแบ่งน้ำส้มโดยการเทน้ำส้มลงในขวดทีละเท่า ๆ กัน โดยเททีละ 1 ลิตรลงจนครบ 3 ขวด แล้วจึงเทที่เหลืออีกทีละ 0.8 ลิตรจนน้ำส้มหมดจะได้ว่าแต่ละขวดมีน้ำส้ม 1.8 ลิตร 2. นักเรียนจะใช้วิธีการตวง และนักเรียนจะได้ว่าแต่ละขวดมีน้ำส้ม 1.8 ลิตร และเป้าหมายของบทเรียนคือ นักเรียนมีวิธีการแบ่งน้ำส้มใส่ขวด 3 ขวดเท่า ๆ กัน

2. การสังเกตการสอนร่วมกัน ครูผู้สอนได้ดำเนินการเรียนการสอนตามขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด 4 ขั้นตอน ในขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน

ในขั้นนี้ จะแบ่งขั้นตอนย่อย 3 ขั้นคือ 1) นักเรียนแก้ปัญหาคนเดียว พร้อมทำใบกิจกรรมเดียว 2) นักเรียนแก้ปัญหาเป็นคู่ นำใบกิจกรรมเดี่ยวมาอภิปรายกันเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด และ 3) นักเรียนแต่ละคู่มารวมกันเป็นกลุ่มแล้วแลกเปลี่ยนแนวคิด จากนั้นผู้สอนสังเกตแนวคิดที่นักเรียนอภิปรายกัน นักเรียนได้มีการให้เหตุผลกับแนวคิดของตนเองและแสดงความคิดเห็นกับแนวคิดของเพื่อน ๆ ในการแก้ปัญหา โดยช่วยกันตรวจสอบคำตอบ มีรายละเอียดที่สังเกตเห็นได้ดังนี้

1) นักเรียนแก้ปัญหาคนเดียว ครูผู้สอนได้แจกใบกิจกรรมให้กับนักเรียน และให้ลงมือทำ นักเรียนได้มีการนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย คือ วิธีการหาร วิธีการแบ่งเท่า ๆ กัน วิธีการหารสั้น และวิธีการหารตัดทอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงวิธีการแก้ปัญหาคนเดียวของนักเรียน

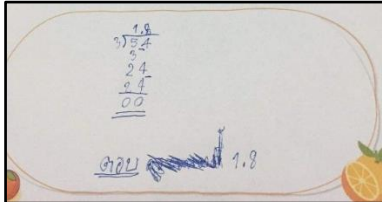
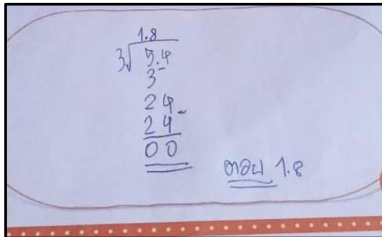
นักเรียนคนที่	ใบกิจกรรมของนักเรียน	
1	1.8 3 54 24 30 00 ตอบ 1.8 วิธีการหาร นำ 54 หารด้วย 3 ได้ 1.8	
2	1.8 3 5.4 24 00 ตอบ 1.8 วิธีการหาร นำ 5.4 หารด้วย 3 ได้ 1.8	
3	1.8 3 5.4 24 00 ตอบ 1.8 L 1.8 3 5.4 24 00 ตอบ 1.8 L 1.8 3 5.4 24 00 ตอบ 1.8 L วิธีการหารสั้น นำ 5.4 หารด้วย 3 ได้ 1.8 L วิธีการตัดทอน ได้ 1.8 L วิธีการหาร นำ 5.4 หารด้วย 3 ได้ 1.8 L	
4	1.8 3 5.4 24 00 ตอบ 1.8 1.8 3 5.4 24 00 ตอบ 1.8 1.8 3 5.4 24 00 ตอบ 1.8 วิธีการหาร นำ 5.4 หารด้วย 3 ได้ 1.8	วิธีการแบ่งได้ขวดละ 1.8 ลิตร ขวด ① 1 8 = 1.8 ขวด ② 1 8 = 1.8 ขวด ③ 1 8 = 1.8

จากภาพใบงานกิจกรรมของนักเรียน นักเรียนมีเป้าหมายเหมือนกันคือแบ่งน้ำส้มใส่ขวดเท่า ๆ กัน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยใช้วิธีการหาร วิธีการแบ่ง วิธีการหารสั้น และวิธีการตัดทอน ได้คำตอบที่ไม่แตกต่างกัน คือ แบ่งน้ำส้มแต่ละขวดมี 1.8 ลิตร แสดงให้เห็นว่า “นักเรียนมีแนวคิดของตนเอง”

2) นักเรียนแก้ปัญหาเป็นคู่ ครูผู้สอนให้นักเรียนอภิปรายกันเป็นคู่ถึงวิธีการแก้ปัญหของตนเอง นักเรียนแต่ละคู่ได้มีการนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

คู่ที่ 1 (นักเรียนคนที่ 1 และ 2) นักเรียนมีเป้าหมายร่วมกันคือ แบ่งน้ำส้มใส่ขวดเท่า ๆ กัน นำเสนอแนวคิด ใช้วิธีการตั้งหาร และวิธีใหม่นอกจากนักเรียนแก้ปัญหาค้นเดียวคือ วิธีการแบ่งเท่า ๆ กัน

ตารางที่ 2 แสดงขั้นตอนการการแก้ปัญหาของนักเรียน คู่ที่ 1

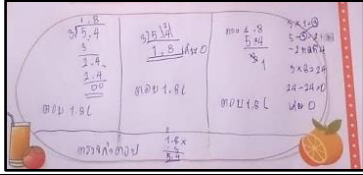
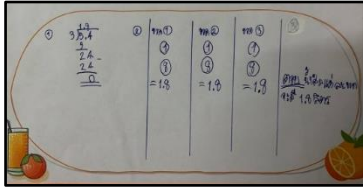
Item ที่	ผู้พูด	คำพูด/พฤติกรรม/ภาพประกอบ
48	ครู	คำสั่งเขาต้องการให้นักเรียนหาอะไรคะ
49	นักเรียนคนที่ 1	แบ่งน้ำส้มใส่ขวดให้เท่า ๆ กัน
50	นักเรียนคนที่ 2	หาวิธีแบ่งน้ำส้ม
51	นักเรียนคนที่ 1	เอาปริมาณน้ำส้มหารด้วยจำนวนขวดที่จะแบ่งใส่ ก็คือ 54 หารด้วย 3 จะได้ว่าแต่ละขวดจะมีน้ำ 1.8 ลิตร
52	นักเรียนคนที่ 2	ของหนูเอา 3 มาหาร 5.4 แต่ละขวดจะมีน้ำส้ม 1.8 ลิตร ของเป๊ยนโถมใส่จุดที่ตัวตั้ง เพราะเขาให้แบ่งน้ำส้ม 5.4 ลิตร ไม่ใช่ 54 ลิตร ถ้า 54 หาร 3 จะได้ 18 ลิตร ไม่ใช่ 1.8 ลิตร
53	นักเรียนคนที่ 1	อ้อ ลืมใส่
54	ครู	แล้วคุณหนูมีวิธีอื่นอีกไหมคะ
55	นักเรียนคนที่ 1	วิธีอื่นที่ไม่ได้คำนวณคะ ก็เอาที่ตวงมาใส่น้ำส้มให้มันเท่า ๆ กัน
56	ครู	ตวงยังไงให้เท่า ๆ กัน
57	นักเรียนคนที่ 1	ตวงใส่น้ำส้มลงไปทีละ 1.8 ลิตรคะ
58	นักเรียนคนที่ 2	ถ้ายตวงมัน 1 ลิตรนะ เราต้องตวงทีละ 1 ลิตรก่อน แล้วค่อยตวงอีก 0.8 ลิตรคะ

จากการวิเคราะห์โพโทคอลข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีเป้าหมายร่วมกันและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีการนำเสนอแนวคิดของตนเองโดยใช้วิธีการหาร ได้คำตอบที่ไม่แตกต่างกัน คือ แบ่งน้ำส้มได้ 1.8 ลิตร นักเรียนรับฟังแนวคิดของเพื่อน และนักเรียนเพิ่มเติมแนวคิดของเพื่อนหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเหมาะสมขึ้น ดังนั้น “นักเรียนมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยระดับสูง”

คู่ที่ 2 (นักเรียนคนที่ 3 และ 4) นักเรียนมีเป้าหมายร่วมกันคือ แบ่งน้ำส้มใส่ขวดเท่า ๆ กัน นำเสนอแนวคิด ใช้วิธีการตวง วิธีการหาร วิธีการตัดทอน และวิธีการแบ่งเท่า ๆ กัน

ตารางที่ 3 แสดงขั้นตอนการการแก้ปัญหาของนักเรียน คู่ที่ 2

Item ที่	ผู้พูด	คำพูด/พฤติกรรม/ภาพประกอบ
59	ครู	คำสั่งเขาต้องการให้นักเรียนหาอะไรคะ
60	นักเรียนคนที่ 3	แบ่งน้ำส้ม 5.4 ลิตรใส่ขวดคะ

Item ที่	ผู้พูด	คำพูด/พฤติกรรม/ภาพประกอบ
61	นักเรียนคนที่ 4	เทแบ่งน้ำส้มคะ
62	ครู	คุณมีแนวคิดอะไรบ้างคะ
63	นักเรียนคนที่ 3	ของหนูมี 3 วิธีคือ หารยาว หารสั้น แล้วก็หารตัดทอน
64	ครู	ลองอธิบายแนวคิดของตัวเองสิคะ
65	นักเรียนคนที่ 3	นำ 3 ไปหาร 5.4 จะได้ผลลัพธ์ 1.8 แล้วใส่จุดทศนิยมที่หลัง หารสั้นกับหารยาวได้ผลลัพธ์ 1.8 ลิตร การหารตัดทอนทำคล้าย ๆ เศษส่วนจะได้ผลลัพธ์ 1.8 ลิตรเหมือนกันคะ
66	นักเรียนคนที่ 4	ใช้วิธีการหารยาวและการแบ่งให้เท่า ๆ กันคะ หารยาว 5.4 เป็นตัวตั้ง 3 เป็นตัวหาร พอหารเสร็จจะได้ 1.8 ลิตร ใส่ทศนิยมที่หลังเหมือนแก้ว วิธีการแบ่งให้เท่า ๆ กัน แบ่งทีละ 1 ใส่ใน 3 ขวดก่อน น้ำส้มในเหยือกใหญ่จะเหลือ 1.4 ลิตร
67	นักเรียนคนที่ 3	ไม่ใช่ มันต้องเหลือ 2.4 เพราะเอา 5.4 ลบออก 3 จะเหลือ 2.4
68	นักเรียนคนที่ 4	พอเหลือ 2.4 ก็แบ่งออกอีกคนละ 8 ซีด
69	นักเรียนคนที่ 3	แบ่งออกอีกคนละ 0.8 ไม่ใช่เหรวิว
70	นักเรียนคนที่ 4	ใช่ แบ่งออกคนละ 0.8 ลิตร แล้วก็เอา 0.8 ลิตรเทลงในขวด เลยได้นำ 1 ลิตรที่ใส่ก่อนหน้านี้รวมกับ 0.8 ลิตร น้ำส้มในขวดเลยมี 1.8 ลิตร
71	ครู	วิธีไหนง่ายกว่ากัน
72	นักเรียนคนที่ 3	วิธีตั้งหารง่ายกว่าแบ่งน้ำส้มได้เท่ากัน วิธีเทกว่าจะเททีละขวดใช้เวลานานกว่า

จากโปรโตคอลข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีเป้าหมายร่วมกันและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีการนำเสนอแนวคิดของตนเองโดยใช้วิธีการหาร วิธีการหารสั้น วิธีการแบ่งเท่า ๆ กัน และวิธีการตัดทอน ได้คำตอบที่ไม่แตกต่างกัน คือ แบ่งน้ำส้มได้ 1.8 ลิตร นักเรียนรับฟังแนวคิดของเพื่อน และนักเรียนเพิ่มเติมแนวคิดของเพื่อนหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเหมาะสมขึ้น ดังนั้น “นักเรียนมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยระดับสูง”

2) นักเรียนแต่ละคู่มารวมกันเป็นกลุ่มแล้วแลกเปลี่ยนแนวคิด ครูผู้สอนให้นักเรียนอภิปรายกันเป็นกลุ่มถึงวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง นักเรียนแต่ละกลุ่มได้มีการนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

นักเรียนมีเป้าหมายร่วมกันคือ แบ่งน้ำส้มใส่ขวดเท่า ๆ กัน นำเสนอแนวคิด ใช้วิธีการตั้งหาร วิธีการหารสั้น วิธีการตัดทอน และวิธีการแบ่งเท่า ๆ กัน

ตารางที่ 4 แสดงขั้นตอนการการแก้ปัญหาของนักเรียนเป็นกลุ่ม

Item ที่	ผู้พูด	คำพูด/พฤติกรรม/ภาพประกอบ
82	ครู	จากที่แต่ละคนไปคุยเป็นคู่เมื่อก็ ลองพูดกับเพื่อนในกลุ่มสิคะว่าคู่มามีแนวคิดยังไงบ้าง
83	เปียนโน	ของคู่นี้กับขุ่นแบ่งน้ำส้มใส่แต่ละขวดให้เท่า ๆ กัน ใช้วิธีการหารยาว เอา 5.4 หารด้วย 3 โดยเริ่มจากเอา 3 ไปหาร 5 ก่อน แล้วเอา 3 ไปหาร 24 ได้ว่าแต่ละขวดจะมีน้ำส้ม 1.8 ลิตร พวกเค้าหารเสร็จแล้วค่อยใส่จุดที่หลัง
84	แก้ม	ของเค้ากับวิวก็แบ่งน้ำส้มแต่ของเค้าใช้หลายวิธีมีการหารยาว หารสั้น หารตัดทอน และการแบ่งทีละเท่า ๆ กัน แต่ว่าได้ผลลัพธ์เท่ากันคือ 1.8 ลิตร
85	วิว	ทำไมเปียนโนเขียนเอา 54 หาร 3
86	เปียนโน	เค้าใส่จุดทศนิยมที่ตัวตั้ง
87	ขุ่น	เค้าว่าวิธีการสั้นของแก้มง่าย เพราะไม่ต้องเขียนยาวแต่ต้องคิดในใจ
88	แก้ม	วิธีการหารสั้นก็เหมือนการหารยาวนั่นแหละ แต่เราไม่ต้องเขียนลบกัน

จากการวิเคราะห์โพโตคอลข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีเป้าหมายร่วมกันและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีการนำเสนอแนวคิดของตนเองโดยใช้วิธีการหาร วิธีการหารสั้น วิธีการแบ่งเท่า ๆ กัน และวิธีการตัดทอน ได้คำตอบที่ไม่แตกต่างกัน คือ แบ่งน้ำส้มได้ 1.8 ลิตร นักเรียนรับฟังแนวคิดของเพื่อน และนักเรียนเพิ่มเติมแนวคิดของเพื่อนหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเหมาะสมขึ้น ดังนั้น “นักเรียนมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยระดับสูง”

3. การสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันสะท้อนผลในประเด็นกลุ่มย่อยและการมีส่วนร่วมของนักเรียนว่า นักเรียนมีแนวคิดเป็นของตนเองและนักเรียนมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยซึ่งเป้าหมายร่วมกันของนักเรียน คือ การหาวิธีการแบ่งน้ำส้มใส่ขวด 3 ขวด ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ และนักเรียนบรรลุเป้าหมายร่วมกันคือ สามารถแบ่งน้ำส้มใส่ 3 ขวดเท่า ๆ กัน คือ แบ่งได้ 1.8 ลิตร แสดงให้เห็นว่านักเรียนมี “กลุ่มย่อย” และนักเรียนนำเสนอแนวคิดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกัน นักเรียนรับฟังแนวคิดของเพื่อน และนักเรียนเพิ่มเติมแนวคิดของเพื่อนหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเหมาะสมขึ้น

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหาได้ดำเนินการสอนตามระยะของวิธีการแบบเปิด ทำให้สังเกตเห็นการมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยของนักเรียนจากนักเรียนทั้งหมด 4 คน ชั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน นักเรียนแก้ปัญหาเป็นคู่ 2 คู่และนักเรียนแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม 1 กลุ่ม พบว่านักเรียนมีการมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยระดับสูง 2 คู่ และ 1 กลุ่ม นักเรียนนำเสนอแนวคิดในการแบ่งน้ำส้มมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกัน นักเรียนรับฟังแนวคิดในการแบ่งน้ำส้มของเพื่อน และนักเรียนเพิ่มเติมแนวคิดของเพื่อนหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเหมาะสมขึ้น จากการวิเคราะห์กิจกรรมที่ 1 พบว่า นักเรียนมีเป้าหมายเหมือนกัน คือ แบ่งน้ำส้มใส่ขวดเท่า ๆ กัน โดยวิธีการแบ่งน้ำส้มใส่ขวดเท่า ๆ กันของนักเรียนมี ดังนี้ 1) ใช้วิธีการแบ่งใส่ขวดทีละเท่า ๆ กันจนครบทั้ง 3 ขวด 2) ใช้วิธีการตั้งหาร ประโยคสัญลักษณ์ $5.4 \div 3 = \square$ และ 3) ใช้วิธีการตัดทอน ได้คำตอบที่ไม่แตกต่างกัน คือ แบ่งน้ำส้มแต่ละขวดมี 1.8 ลิตร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

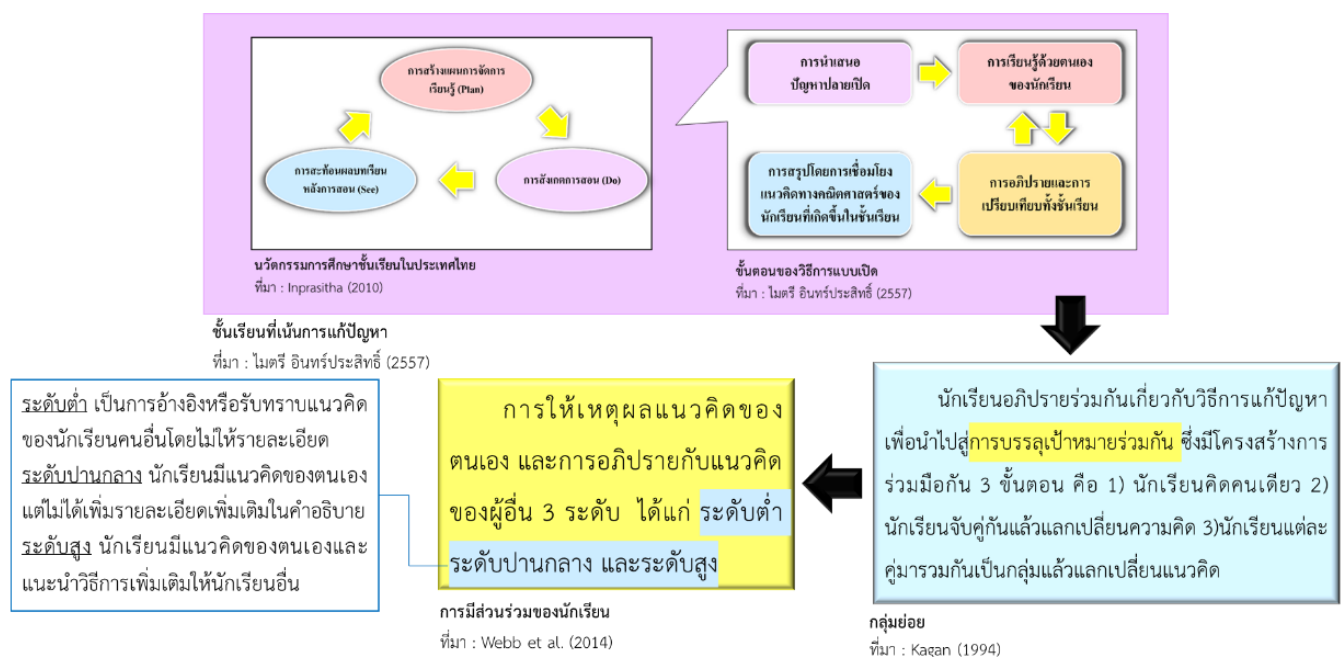
การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การหารทศนิยม โดยคาดการณ์การเกิดกลุ่มย่อยของนักเรียน นั่นคือ มีการคาดการณ์เรื่อง เป้าหมายในการแก้ปัญหา ซึ่งคาดการณ์ไว้ว่า นักเรียนจะเกิดเป้าหมายร่วมกันและบรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาร่วมกัน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการแบบเปิดซึ่งเน้นให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทีมการศึกษาชั้นเรียนใช้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของบทเรียนร่วมกันและเป็นเป้าหมายที่คาดหวังว่านักเรียนจะสามารถบรรลุเป้าหมายของบทเรียน และออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่เปิดพื้นที่ให้นักเรียนเกิดการอภิปรายจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับ Inprasitha (2014) กล่าวว่า การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ต้องกำหนดเป้าหมายของบทเรียน สถานการณ์ปัญหา คำสั่ง รวมถึงวิเคราะห์และคาดการณ์พฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานประสบการณ์และวิธีการของนักเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Lewis (2002) ที่กล่าวว่า การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ต้องตั้งเป้าหมายและวางแผนสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ Isoda (2010) ที่เสนอว่า การจัดการเรียนการสอนแบบด้วยวิธีการแบบเปิดครูจะใช้เวลาจำนวนมากนอกห้องเรียน เวลาในชั้นเรียนจะเป็นเวลาของเด็ก ไม่ใช่เวลาของครู และยังสอดคล้องกับ Mohd. Yusof, Abu Bakar & Maizatul (2012) ที่กล่าวว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดกับนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน และการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นหากนักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน

การสังเกตการสอนร่วมกัน ครูผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ร่วมมือกันออกแบบไปใช้ในชั้นเรียน ที่มีจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยระดับสูง นั่นคือ นักเรียนมีเป้าหมายร่วมกันและสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันเกี่ยวกับการหารทศนิยม เนื่องจากนักเรียนได้รับโอกาสในการลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง เมื่อมีโอกาสคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองนักเรียนจึงกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาคือการหารทศนิยม ซึ่งเป้าหมายของนักเรียนที่กำหนดขึ้นสอดคล้องกับเป้าหมายของเพื่อน จึงก่อให้เกิดลักษณะของกลุ่มย่อย นอกจากนี้นักเรียนยังมีการนำเสนอแนวคิดของตนเอง อภิปรายถึงแนวคิดที่เกิดขึ้น และแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อนเกี่ยวกับการหารทศนิยมขณะที่มีการแก้ปัญหา จนสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหาอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kagan (1994) ที่กล่าวว่า สมาชิกกลุ่มอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน อีกทั้ง นอกจากนี้สอดคล้องกับ Silver (1987) กล่าวว่า การร่วมมือกันแก้ปัญหาในกลุ่มย่อยสามารถส่งเสริมให้เกิดการอภิปรายถึงวิธีการแก้ปัญหาในระดับที่สูงขึ้นและส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้ง Cobb (1991) กล่าวว่า การร่วมมือกันแก้ปัญหาในกลุ่มย่อยเป็นสิ่งจำเป็นที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดการเข้าร่วมแก้ปัญหา การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การพิจารณาข้อผิดพลาดในฐานะที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นและมีความอดทนในการแก้ปัญหา อีกทั้ง Cooper (1999) ได้กล่าวว่า เมื่อนักเรียนอธิบายกระบวนการแก้ปัญหาของตนเองแก่นักเรียนคนอื่น ๆ จะทำให้นักเรียนนำไปพัฒนากลยุทธ์ในการแก้ปัญหาของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Webb et al. (2014) ที่กล่าวว่า การให้คำอธิบายแก่ผู้อื่นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้โดยการกระตุ้นให้ผู้อธิบายจัดระเบียบและชี้แจงเนื้อหาใหม่

การสะท้อนผลบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันสะท้อนผลโดยให้ความสำคัญกับการบรรลุเป้าหมายของบทเรียนเรื่องการหารทศนิยม ระดับการมีส่วนร่วมของนักเรียน และ

แนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยระดับสูง ซึ่งจะเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เด็กทุกกลุ่มเกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยระดับสูง เนื่องจากกระบวนการของการศึกษาชั้นเรียนทำให้ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อย โดยทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ปรับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Stigler & Hiebert (1999) ที่กล่าวว่า การสะท้อนผลจะไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ครูผู้สอน แต่มุ่งเน้นไปที่การวิพากษ์บทเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกันวางแผน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นหรือมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Inprasitha (2014) ที่กล่าวว่า การสะท้อนผลทำให้เข้าใจถึงกระบวนการคิดของนักเรียน รวมถึงแนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และเป็นการร่วมกันสะท้อนผล เพื่อปรับปรุงบทเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาในครั้งต่อไป

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 2 การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยในชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยให้มีความต่อเนื่องกันทุกแผน โดยวิเคราะห์การทำงานกลุ่มย่อยและเข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อนเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาคาราคาซัง นักเรียนมีการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาคาราคาซัง ซึ่งเป้าหมายเกี่ยวกับการหารทศนิยมของนักเรียนที่กำหนดขึ้นสอดคล้องกับเป้าหมายของเพื่อน จึงก่อให้เกิดลักษณะของกลุ่มย่อย นอกจากนี้ นักเรียนยังมีแนวคิดเป็นของตนเองแล้วนักเรียนนำเอาแนวคิดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกัน นักเรียนรับฟังแนวคิดของเพื่อน และนักเรียนเพิ่มเติมแนวคิดของเพื่อนหรือปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเหมาะสมขึ้นเกี่ยวกับการหารทศนิยมขณะที่มีการแก้ปัญหา จนสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหาย่อยในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

โรงเรียนที่นำการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดมาปรับใช้ในโรงเรียน สามารถนำการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อยที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนให้เหตุผลเกี่ยวกับแนวคิดของตนเอง และการอภิปรายกับแนวคิดของผู้อื่น เพื่อแก้ปัญหาและหาคำตอบ ไปใช้ในการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกลุ่มย่อย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อย เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบแผนที่สามารถเอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มย่อยและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน

References

- Abdullah MY, Bakar NR & Mahbob MH. (2012). The Dynamics of Student Participation in Classroom: Observation on Level and Forms of Participation. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 59, 61–70.
- Chiangkul, W. (2020). Will I Choose The Educational Revolution or Will I Choose Destruction?. Samut Sakhon: Plan Printing Co., Ltd. 11-35. [in Thai]
- Cooper, M. (1999). *The School to Find out How to Best Practices of Teachers*. New York :McGraw-Hill.
- Inprasithaha, M. (2011). One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand: Designing a Learning Unit. *Journal of Science and Mathematics Education in Southeast Asia*, 34(1), 47–66
- _____, (2014). *Processes of Problem Solving in School Mathematics*. Khonkaen: Penprinting. [in Thai]
- _____, (2018). *Seminar About the Curriculum for Developing Teachers and Educational Staff [Recording]*. Chiang Mai: Program in Mathematics Education, Faculty of Education, Khon Kaen University. [in Thai]
- Isoda, M. (2010). Lesson Study: Problem Solving Approaches in Mathematics Education as a Japanese Experience. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 8, 17–27.
- Isoda, M. & Nakamura, T. (2010). The Theory of Problem-Solving Approach. *Journal of Japan Society of Mathematical Education*, 92(Special Issue), 11-12.
- Kagan, S. (1994). *Cooperative Learning*. San Clemente, CA: Kagan Publishing.
- Lewis, C. (2002). Does Lesson Study Have a Future in the United States. *Nagoya Journal of education and Human Development*, 1, 1-23.
- National Council of Teachers of Mathematics [NCTM]. (1989). *Curriculum and Evaluation Standards for School Mathematics*. Virginia: NCTM, Inc.
- Phanit, W. (2012). *The Way to Build Learning for Discoples in the 21st Century*. Bangkok: Sodsri-Saritwong Foundation. [in Thai]

- _____, (2018). *University Role: Public Engagement in UK*. Bangkok: Knowledge Network Institute of Thailand. [in Thai]
- Rapke, T., Hall, J., & Marynowski, R. (2018). Re-framing testing to better fit within problem-solving classrooms: ways to create and review tests. In A. Kajander, J. Holm, & E. J. Chernoff (Eds.), *Teaching and Learning Secondary School Mathematics: Canadian Perspectives in an International Context* (1st ed., pp. 465-471). Cham Switzerland: Springer.
- Samovar, L., Henman, L. & King, S. (1996). Small group Process. In R. S. Cathcart. L. A. Samova & L. D. Henman (Eds.). *Small group in small group communication: Theory and practice*. (pp.7-11). Dubuque: A Times Mirror.
- Stigler, J. & Hiebert, J. (1999). *The Teaching Gap: Best Ideas from The World's Teachers for Improving Education in The Classroom*. New York: The Free Press.
- Webb, N. M., Franke, M. L., Ing, M., Wong, J., Hernandez, C. H., Shin, N., et al. (2014). Engaging with Others' Mathematical Ideas: Interrelationships among Student Participation, Teachers' Instructional Practices and Learning. *International Journal of Educational Research*, 63, 79–93.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการจัดการ
เรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program)
ในระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF SELECTED FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF
THE INSTRUCTIONAL ENGLISH PROGRAM ADMINISTRATION BASED ON THE MINISTRY OF
EDUCATION CURRICULUM IN SECONDARY SCHOOLS UNDER OFFICE
OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

คนาวุฒิ ขอดอน¹, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์, สวัสดิ์ โพธิวัฒน์ และ วัฒนา สุวรรณไตรย์
Kanawut Khod A Nu, Sikarn Peantanyakorn, Sawat Phothiwat, Watana Suwannatnai
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Sakon Nakhon Rajabhat University
E-mail: kanawut.p@gmail.com

Received 11 April 2022; Revised 20 August 2022; Accepted 28 January 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโครงการฯ 2) ตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโครงการฯ ที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโครงการฯ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ โดยผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนละ 6 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 468 คน จากโรงเรียน 78 แห่ง การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงเส้น โดยใช้สถิติค่าไค-สแควร์ (chi-square statistics: χ^2) ค่า รากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมบูรณ์ (GFI และ AGFI) และค่า CN (Critical N) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม LISREL และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ในการยืนยันโมเดลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ ที่สร้างขึ้นประกอบด้วยตัวแปรสาเหตุ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บรรยากาศโรงเรียน สมรรถนะครู และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 และค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 จำนวน 9 คน ยืนยัน พบว่าผู้เชี่ยวชาญทุกคนยืนยันโมเดลตามผลการวิเคราะห์ 3) แนวทางการพัฒนาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ โดยปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลทางตรง 4 ตัว คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บรรยากาศโรงเรียน สมรรถนะครู และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์

คำสำคัญ: โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ประสิทธิภาพ, การบริหารโครงการ, การเรียนการสอน

Abstract

The purposes of this research were 1) to look into selected factors affecting the effectiveness of the Instructional English Program Administration (IEPA) based on the Ministry of Education Curriculum (MEC) in secondary schools under the OBEC, 2) to examine whether the casual relationship model is consistent with empirical data, and 3) to find suggestions for developing the selected factors that directly influenced the effectiveness of the IEPA based on the MEC in Secondary Schools under the OBEC. The research sample consisted totally of 468 educational personnel from 78 secondary schools were asked to participate. Analyzing the structural equation model (SEM) and linear model analysis use chi-square statistics: χ^2 , RMSEA, GFI, and AGFI by LISREL statistical software.

In the confirmation stage, we confirm that the developed model of the selected factors influencing the IEPA is true by interviewing nine experts in the educational field. The findings were as follows: 1) The causal relationship model was created from the cause variables, which are the academic leadership of the administration, the school climate, the teacher's competency, and the participation of stakeholders. 2) The causal relationship model was consistent with the empirical data, as demonstrated by the following fit measures: RMSEA = 0.034, GFI = 0.98, and AGFI = 0.95. With the confirmation of nine experts, the results of the model analysis were valid. 3) This research provided the guidelines for developing the selected factors that directly influenced the effectiveness of IEPA based on the MEC in secondary schools under the OBEC. In addition, the research showed that the academic leadership of the administration, the school climate, the teacher competency, and the participation of stakeholders were the selected factors that directly influenced the IEPA.

Keywords: Causal Relationship Model, Effectiveness, Project Management, Education

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และมาตรา 23(4) กล่าวว่า ให้เน้นทักษะด้านภาษาซึ่งภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นภาษากลางที่ใช้สื่อความหมายไปเกือบทั่วโลกทั้งในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่จะเข้าถึงแหล่งวิทยาการต่าง ๆ และค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งปัจจุบัน มีคนทั่วโลกใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในการสื่อสารถึงจำนวน 2,000 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของประชากรของโลก ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้ประชากรไทยได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับที่จะสื่อสารได้ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการเจรจาต่อรองสำหรับการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและสังคมในเวทีสากล (สถาบันภาษาอังกฤษ, 2559) ความสำเร็จของนักเรียนนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของโครงการจัดการเรียนการสอนสองภาษาด้วย รวมไปถึงหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ทรัพยากรต่าง ๆ แนวทางการประเมิน และการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ปัจจัยจากบริบทที่แตกต่างกันที่นอกเหนือจากการควบคุมของโครงการจัดการเรียน

การสอนสองภาษาจะเป็นตัวกำหนดความท้าทายในการให้ความรู้แก่นักเรียน และปัจจัยเหล่านี้เกี่ยวข้องกับนักเรียนแต่ละคน เพื่อน ครอบครัว โรงเรียนที่จัดโครงการจัดการเรียนการสอนสองภาษา บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์รวมถึงปัจจัยด้านภาษา วัฒนธรรม วัฒนธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (Brisk, 1998) จากจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโมเดลที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) เป็นการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ แล้วทดสอบความสอดคล้องของโมเดล เป็นเทคนิคทางสถิติเทคนิคหนึ่งที่ใช้ทดสอบ (Testing) และประมาณค่า (Estimate) ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationships) ในการสร้างโมเดลสมการโครงสร้างนั้น มีได้ทั้งเพื่อยืนยันและเพื่อการสำรวจ หรืออาจกล่าวได้ว่าการสร้างโมเดลมีวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันหรือทดสอบทฤษฎี หรือการพัฒนาทฤษฎี และยังมีความเหมาะสมกับการวิจัยยุคสังคมความรู้ (knowledge society) เป็นประโยชน์ทั้งการเสริมสร้างและขยายองค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Viroj Sararatana, 2013) และสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อโมเดลตามสมมติฐานนี้ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องแล้ว จะได้นำโมเดลดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโครงการฯ
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโครงการฯ ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาปัจจัยคัดสรรที่มีส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโครงการฯ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุและตัวแปรผล (Cause-effect Relationship) เพื่อสร้างสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับองค์ความรู้ด้านทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ และสอดคล้องกับข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ ปีการศึกษา 2561 ซึ่งแต่ละแห่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูชาวต่างประเทศ และครูไทย จำนวน 1,456 คน จากโรงเรียน 104 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในโครงการฯ ของแต่ละโรงเรียน 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครูผู้รับผิดชอบโครงการ 1 คน ครูชาวต่างประเทศ 2 คน และครูชาวไทย 2 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 468 คน จากโรงเรียน 78 แห่ง

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเส้นทางอิทธิพลของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ
2. แบบสอบถามปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ
3. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการหาแนวทางพัฒนาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง
2. นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาบันทึกในตารางบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

เชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อความของแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการจากผู้เชี่ยวชาญ (rating scale) มาวิเคราะห์คะแนนความสอดคล้องโดยกำหนดเกณฑ์สำหรับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายข้อ จากแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ

เชิงคุณภาพใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (n = 468)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน			
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	4.25	0.86	มาก
1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการใช้และพัฒนาหลักสูตร	4.22	0.83	มาก
1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำให้คำปรึกษาข้อมูลทางวิชาการได้อย่างถูกต้องชัดเจน	4.15	0.83	มาก
1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.14	0.85	มาก

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการพัฒนาความสามารถและคุณภาพในการสอนของครู	4.28	0.84	มาก
รวม	4.21	0.84	มาก
2. การนิเทศการเรียนการสอน			
2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาเตรียมการนิเทศอย่างเป็นระบบ	4.30	0.87	มาก
2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการวางแผนการนิเทศอย่างชัดเจน	4.26	0.86	มาก
2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามแผนการนิเทศอย่างเคร่งครัด	4.25	0.85	มาก
2.4 ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินผลการนิเทศอย่างเป็นรูปธรรมและเที่ยงตรง	4.22	0.88	มาก
2.5 ผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง	4.24	0.86	มาก
2.6 ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมผลการนิเทศและนำผลไปปรับปรุงแก้ไข	4.23	0.91	มาก
รวม	4.25	0.87	มาก
รวมทั้งหมด	4.23	0.85	มาก

จากตารางที่ 1 ปัจจัยคัตสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณารายตัวแปรสังเกตได้ พบว่า การนิเทศการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.25$) และการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.23$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของปัจจัยคัตสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านบรรยากาศโรงเรียนประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยคัตสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านบรรยากาศโรงเรียนประกอบ (n = 468)

ด้านบรรยากาศโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. โครงสร้างโรงเรียน			
1.1 สถานศึกษาได้กำหนดโครงสร้างการบริหารโครงการฯ อย่างชัดเจน	4.52	0.65	มากที่สุด
1.2 สถานศึกษาได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องกับโครงการฯ อย่างชัดเจน	4.44	0.65	มาก
1.3 สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเด่นชัด	4.29	0.79	มาก
1.4 สถานศึกษามีเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ	4.23	0.80	มาก
รวม	4.37	0.72	มาก
2. การสร้างขวัญและกำลังใจ			
2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาทำให้บุคลากรในองค์กรรู้สึกว่าการเป็นสถานที่เหมาะสมในการทำงาน	4.27	0.83	มาก
2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม	4.13	0.85	มาก

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความช่วยเหลือตามความต้องการของบุคลากรอย่างแท้จริง	4.19	0.78	มาก
2.4 ผู้บริหารสถานศึกษาทำให้บุคลากรรู้สึกว่าได้ความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน	4.11	0.84	มาก
2.5 ผู้บริหารสถานศึกษาล่าวยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน	4.20	0.81	มาก
รวม	4.18	0.82	มาก
3. ความชัดเจนของเป้าหมายและนโยบาย			
3.1 สถานศึกษามีนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมสนับสนุนโครงการฯ	4.33	0.80	มาก
3.2 สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพโครงการฯ ให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.33	0.75	มาก
3.3 บุคลากรในโครงการฯ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและนโยบายของโครงการฯ อย่างแท้จริง	4.31	0.75	มาก
3.4 สถานศึกษากำหนดเป้าหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดโครงการฯ ไว้อย่างชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย	4.30	0.74	มาก
3.5 เป้าหมายและนโยบายที่วางไว้สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม	4.40	0.71	มาก
รวม	4.33	0.75	มาก
รวมทั้งหมด	4.29	0.76	มาก

จากตารางที่ 2 ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านบรรยากาศโรงเรียน ประกอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณารายตัวแปรสังเกตได้พบว่า โครงสร้างโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมา คือ ความชัดเจนของเป้าหมายและนโยบาย ($\bar{X} = 4.33$) และการสร้างขวัญและกำลังใจ ($\bar{X} = 4.18$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านสมรรถนะครู ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านสมรรถนะครู (n = 468)

ด้านสมรรถนะครู	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. จิตวิญญาณความเป็นครู			
1.1 ครูมีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นครู ปฏิบัติหน้าที่การสอนอย่างเต็มที่	4.72	0.58	มากที่สุด
1.2 ครูเป็นกัลยาณมิตรให้กับศิษย์	4.68	0.61	มากที่สุด
1.3 ครูเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์	4.68	0.60	มากที่สุด
1.4 ครูมีใจรักการสอน	4.67	0.63	มากที่สุด
1.5 ครูเข้าใจและสนับสนุนการเรียนรู้ให้เต็มศักยภาพ	4.70	0.61	มากที่สุด

รวม	4.69	0.60	มากที่สุด
2. ความรอบรู้ด้านเนื้อหาวิชา			
2.1 ครูสามารถใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาไทย และภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อความหมายอย่างถูกต้อง	4.47	0.71	มาก
2.2 ครูมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและตรงสาขาในวิชาที่สอน	4.54	0.66	มากที่สุด
2.3 ครูสามารถวางแผนการสอนตามธรรมชาติของวิชาได้อย่างแท้จริง	4.53	0.62	มากที่สุด
2.4 ครูสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	4.64	0.56	มากที่สุด
2.5 ครูสามารถพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและกลยุทธ์การสอนในเนื้อหาวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ	4.63	0.57	มากที่สุด
รวม	4.56	0.62	มากที่สุด
3. การจัดการเรียนการสอน			
3.1 ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้รู้เหมาะสมกับความแตกต่างของสมิทธิผล (สัมฤทธิ์ผล) ทักษะภาษาอังกฤษ	4.44	0.68	มาก
3.2 ครูสามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ ผลิตรายการในการเรียนการสอนและนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้	4.46	0.66	มาก
3.3 ครูสามารถจัดการเรียนรู้โดยเน้นทักษะการคิดระดับสูง	4.26	0.70	มาก
3.4 ครูสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ	4.36	0.68	มาก
3.5 ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะและเจตคติต่อภาษาอังกฤษ	4.43	0.65	มาก
รวม	4.39	0.67	มาก
รวมทั้งสิ้น	4.55	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านสมรรถนะครู ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณารายตัวแปรสังเกตได้ พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69$) รองลงมา ความรอบรู้ด้านเนื้อหาวิชา คือ ($\bar{X} = 4.56$) และการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.39$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ (n = 468)

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์			

1.1 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์มีส่วนร่วมในการใช้บริการและรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของโครงการฯ	4.22	0.66	มาก
1.2 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์มีส่วนร่วมในการร่วมสนับสนุนเกี่ยวกับกิจกรรมของโครงการฯ	4.22	0.67	มาก
1.3 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์มีส่วนร่วมในการร่วมวางแผน ดำเนินการ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมของโครงการฯ	4.10	0.73	มาก
1.4 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์มีส่วนร่วมในการร่วมให้บริการเกี่ยวกับกิจกรรมของโครงการฯ	4.03	0.74	มาก
1.5 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์มีส่วนร่วมในการร่วมประเมินผลเกี่ยวกับของกิจกรรมโครงการฯ	4.00	0.78	มาก
รวม	4.11	0.72	มาก
2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์			
2.1 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบส่วนบุคคล	4.07	0.91	มาก
2.2 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบอาสาสมัคร	4.05	0.90	มาก
2.3 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบวิทยากร	4.01	0.90	มาก
2.4 ผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบคณะกรรมการ	4.05	0.92	มาก
รวม	4.04	0.91	มาก
3. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์			
3.1 การประชาสัมพันธ์ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ของโครงการฯ	4.28	0.75	มาก
3.2 การประชาสัมพันธ์ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ของโครงการฯ	4.24	0.71	มาก
3.3 วิสัยทัศน์ของชุมชนต่อการศึกษาส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ของโครงการฯ	4.20	0.73	มาก
3.4 นโยบายการจัดการศึกษาของโครงการฯ ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ของโครงการฯ	4.22	0.74	มาก
3.5 ค่านิยมในชุมชนส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ของโครงการฯ	4.21	0.77	มาก
รวม	4.23	0.74	มาก
รวมทั้งหมด	4.13	0.79	มาก

จากตารางที่ 4 ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลการบริหารโครงการฯ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายตัวแปรสังเกตได้พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.23$) รองลงมา คือ ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ของกิจกรรมโครงการฯ ($\bar{x} = 4.11$) และรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ของกิจกรรมโครงการฯ ($\bar{x} = 4.04$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายของประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ (n = 468)

ประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ทักษะความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักเรียน			
1.1 นักเรียนในโครงการฯ มีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ	4.28	0.68	มาก
1.2 นักเรียนในโครงการฯ สามารถแสวงหาความรู้เป็นภาษาอังกฤษจากแหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเอง	4.31	0.67	มาก
1.3 นักเรียนในโครงการฯ มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา	4.01	0.83	มาก
1.4 นักเรียนในโครงการฯ มีศักยภาพในการเข้าร่วมแข่งขันทักษะวิชาการและภาษาอังกฤษในทุกระดับในประเทศ และต่างประเทศ	4.02	0.75	มาก
1.5 นักเรียนในโครงการฯ มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมทดสอบความสามารถด้านภาษาอังกฤษ และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากสถาบันที่เป็นที่ยอมรับ	3.97	0.76	มาก
1.6 นักเรียนในโครงการฯ มีความตระหนักรู้ถึงความหลากหลายของภาษาอังกฤษ และให้เกียรติผู้ใช้ภาษาอังกฤษไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดในโลก	4.08	0.77	มาก
รวม	4.11	0.74	มาก
2. ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อโครงการฯ			
2.1 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักเรียน	4.26	0.75	มาก
2.2 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียน	4.13	0.69	มาก
2.3 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อความรู้ความสามารถเข้าร่วมทดสอบความสามารถด้านภาษาอังกฤษ และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากสถาบันที่เป็นที่ยอมรับของนักเรียน	4.12	0.67	มาก
2.4 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อความครอบคลุมด้านข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของโครงการฯ	4.06	0.72	มาก
2.5 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อความรวดเร็วของข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของโครงการฯ	4.11	0.82	มาก
3. นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมต่อตนเองและผู้อื่น			
3.1 นักเรียนในโครงการฯ มีความเมตตา กรุณา ให้อภัยเพื่อแผ้ว และเสียสละเพื่อส่วนรวม	4.26	0.81	มาก
3.2 นักเรียนในโครงการฯ รู้รักสามัคคี	4.20	0.81	มาก
3.3 นักเรียนในโครงการฯ มีความซื่อสัตย์ สุจริต	4.21	0.79	มาก
3.4 นักเรียนในโครงการฯ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้น	4.06	0.85	มาก

3.5 นักเรียนในโครงการฯ ปฏิบัติตามขนบ ธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม
ไทย และค่านิยมที่พึงประสงค์

4.17 0.82 มาก

รวม

4.18 0.81 มาก

รวมทั้งหมด

4.14 0.76 มาก

จากตารางที่ 5 ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) เมื่อพิจารณา
รายตัวแปรสังเกตได้ พบว่า นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมต่อตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.18$)
รองลงมา คือ ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อโครงการฯ ($\bar{x} = 4.13$) และทักษะความสามารถด้านภาษาอังกฤษ
ของนักเรียน ($\bar{x} = 4.11$) ตามลำดับ

2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และการ
วิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
(K1) จากตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน (CIMN) และการนิเทศการจัดการ
เรียนการสอน (INSV) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้วยข้อมูลเชิง
ประจักษ์

ตัวแปรสังเกตได้	ตัวแปรแฝงด้านภาวะทางวิชาการของผู้บริหาร		
	ค่าน้ำหนักตัวแปรสังเกตได้	S.E.	t
CIMN	0.37	0.02	15.28**
INSV	0.74	0.04	20.02**

ผลการทดสอบความกลมกลืน Chi-square = 0.00 df = 0 p-value = 1.000

$\chi^2/df = 0.00$ GFI = - AGFI = - RMSEA = 0.000

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายนอกภาวะ
ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารชี้ให้เห็นว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากดัชนี
วัดความกลมกลืนของโมเดลทุกตัว เช่น ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 0.00 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 0 และ
มีความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 1.00 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน และมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ
0.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.00 แสดงว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายนอก
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบโมเดลการวัดตัวแปรแฝงบรรยากาศโรงเรียน (K2) จากตัวแปรสังเกตได้
ดังนี้ โครงสร้างโรงเรียน (STRU) การการสร้างขวัญและกำลังใจ (EPMR) และความชัดเจนของเป้าหมายและ
นโยบาย (CLGP) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันบรรยากาศโรงเรียน ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรสังเกตได้	ตัวแปรแฝงด้านบรรยากาศโรงเรียน		
	ค่าน้ำหนักตัวแปรสังเกตได้	S.E.	t
STRU	0.39	0.02	17.17**
EPMR	0.46	0.03	17.78**
CLGP	0.49	0.02	22.12**

ผลการทดสอบความกลมกลืน Chi-square = 0.00 df = 0 p-value = 0.000
 $\chi^2/df = 0.000$ GFI = - AGFI = - RMSEA = 0.000

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายนอกบรรยากาศโรงเรียน ซึ่งให้เห็นว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากดัชนีวัดความกลมกลืนของโมเดลทุกตัว เช่น ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 0.00 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 0 และมีความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.00 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน และมีค่าดัชนีวัดระดับ แสดงว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายนอกบรรยากาศโรงเรียนมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสมรรถนะครู (E1) จากตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้ จิตวิญญาณความเป็นครู (SPIR) ความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา (CONT) และการจัดการเรียนการสอน (INST) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสมรรถนะครูด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรสังเกตได้	ตัวแปรแฝงด้านสมรรถนะครู		
	ค่าน้ำหนักตัวแปรสังเกตได้	S.E.	t
'SPIR	0.38	0.10	10.39**
CONT	0.43	0.02	22.13**
INST	0.40	0.02	20.94**

ผลการทดสอบความกลมกลืน Chi-square = 0.00 df = 0 p-value = 1.00
 $\chi^2/df = 0.00$ GFI = - AGFI = - RMSEA = 0.000

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายในสมรรถนะครู ซึ่งให้เห็นว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากดัชนีวัดความกลมกลืนของโมเดลทุกตัว เช่น ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 0.00 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 0 และมีความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 1.00 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน แสดงว่า โมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายในสมรรถนะครูมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ (E2) จากตัวแปรสังเกตได้ ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ (LEVE) รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ (FORM) และ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ (FACT) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรสังเกตได้	ตัวแปรแฝงด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์		
	ค่าน้ำหนักตัวแปรสังเกตได้	S.E.	t
LEVE	0.51	0.09	10.97**
FORM	0.55	0.03	17.94**
FACT	0.44	0.03	17.76**

ผลการทดสอบความกลมกลืน Chi-square = 0.00 df = 0 p-value = 1.00

$\chi^2/df = 0.00$ GFI = - AGFI = - RMSEA = 1.000

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ซึ่งให้เห็นว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากดัชนีวัดความกลมกลืนของโมเดลทุกตัว เช่น ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 0.00 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 0 และมีความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 1.00 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน แสดงว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ (E3) จากตัวแปรสังเกตได้ทักษะความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักเรียน (ENGs) ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อโครงการฯ (SATI) และนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมต่อตนเองและผู้อื่น (MORA) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวแปรสังเกตได้	ตัวแปรแฝงด้านประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ		
	ค่าน้ำหนักตัวแปรสังเกตได้	S.E.	t
ENGs	0.28	0.12	13.36**
SATI	0.44	0.03	12.64**
MORA	0.22	0.02	9.38**

ผลการทดสอบความกลมกลืน Chi-square = 0.00 df = 0 p-value = 1.00

$\chi^2/df = 1.17$ GFI = - AGFI = - RMSEA = 0.000

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายในประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ซึ่งให้เห็นว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากดัชนีวัดความกลมกลืนของโมเดลทุกตัว เช่น ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 0.00 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 0 และมีความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 1.00 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน แสดงว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงภายในประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

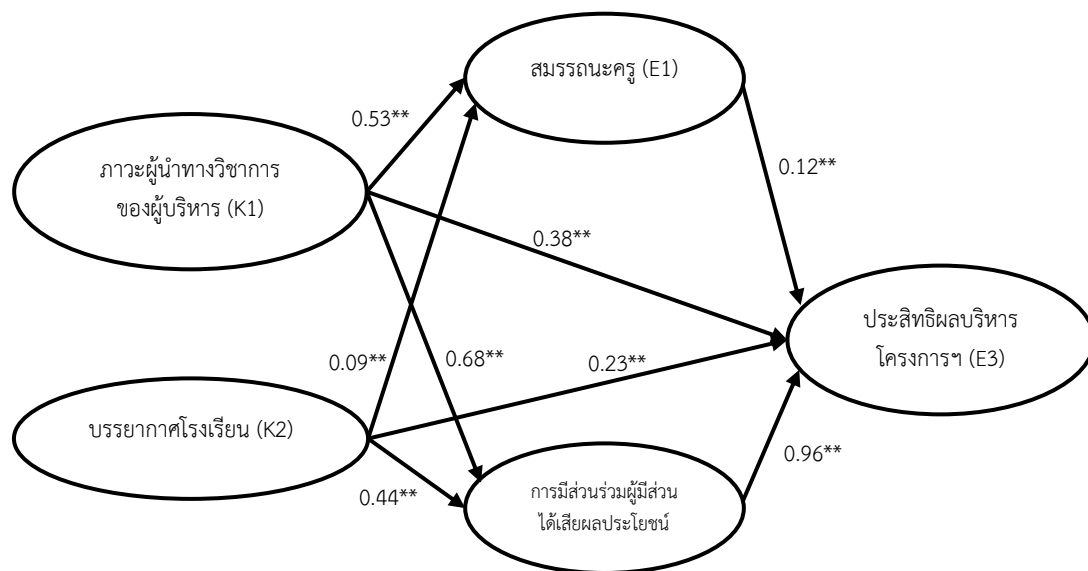
การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าสถิติวัดความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนี	ระดับการยอมรับ	ค่าสถิติที่ได้	ผลการพิจารณา
1. ค่าไค-สแควร์ (Chi-square)	p-value > .05	$\chi^2 = 70.72$ p = 0.011	ไม่ผ่านเกณฑ์
2. ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ χ^2/df	2.00 – 5.00	1.53	ผ่านเกณฑ์
3. ค่า GFI	> 0.90	0.98	ผ่านเกณฑ์
4. ค่า AGFI	> 0.90	0.95	ผ่านเกณฑ์
5. ค่า RMSEA	< 0.08	0.034	ผ่านเกณฑ์
6. ค่า CN	> 200	448.33	ผ่านเกณฑ์
7. ค่า CFI	> 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
8. ค่า RMR	< 0.08	0.0076	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ พบว่า รูปแบบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าสถิติวัดความกลมกลืนของรูปแบบ ดังนี้ ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 70.72 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 46 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.011 ซึ่งน้อยกว่า .05 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.53 มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่า RMSEA = 0.034 ค่า GFI = 0.98 ค่า AGFI = 0.95 ค่า CN = 448.33 ค่า CFI = 1.00 และค่า RMR = 0.0026

จากผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ สามารถกำหนดเส้นอิทธิพล แผนภาพที่ 1

ค่าสถิติ Chi-square = 70.72, df = 46 p-value = 0.01106 $\chi^2/df = 1.53$,
 RMSEA = 0.034, GFI = 0.98 AGFI = 0.95 CN = 448.33, CFI = 1.00,
 RMR = 0.0076

หมายเหตุ: ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p < 0.01) ,

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$)

แผนภาพที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของสมการโครงสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโครงการฯ มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1.1 ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจในตัวหลักสูตรและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ในขณะที่การนิเทศการจัดการเรียนการสอน เป็นการแสดงออกถึงความสามารถในการให้คำแนะนำของผู้บริหารในการช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดการสอนของครู ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารของโรงเรียนที่อยู่ในโครงการฯเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำอยู่ในระดับเป็นที่พึงพอใจ และแสดงออกถึงศักยภาพที่ดีในการบริหารโครงการฯ ซึ่งสอดคล้องกับ Kaiser (2000) กล่าวว่า ผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการควรมีความรู้ความเข้าใจทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่าง ๆ ของสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนแบบต่าง ๆ สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งนิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

1.2 ตัวแปรแฝงภายนอกบรรยากาศโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ โครงสร้างโรงเรียน ซึ่งเป็นการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างสายงานต่าง ๆ และบุคคลในโรงเรียนตามภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ในขณะที่ความชัดเจนของเป้าหมายและนโยบาย คือการที่โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการฯ และปฏิบัติตามทำให้บุคคลที่อยู่ในโครงการสามารถดำเนินตามนโยบายได้ และการสร้างขวัญและกำลังใจ คือการที่บุคคลที่เกี่ยวข้องในโครงการฯ ได้รับการพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน บุคคลที่เกี่ยวข้องทำงานเต็มความสามารถ สอดคล้องกับ Pashardis (2008) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การ กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของบรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย 1) เป้าหมาย (Goal) เมื่อองค์การมีเป้าหมายร่วมกัน ย่อมจะมีลักษณะของบรรยากาศองค์การไปในทิศทางเดียวกัน 2) โครงสร้าง (Structure) ยังมีโครงสร้างที่เป็นแบบแผนมากเท่าใด ก็ยังมีบรรยากาศองค์การเป็นแบบแผนมากเท่านั้น ในโครงสร้างองค์การที่เป็นบรรยากาศจะมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนและไม่คลุมเครือ 3) การให้รางวัล (Rewards) หากบุคลากรในองค์การมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานในองค์การ จะส่งผลให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

1.3 ตัวแปรแฝงภายในสมรรถนะครู ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ คือ จิตวิญญาณความเป็นครู คือการที่ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู ปฏิบัติหน้าที่การสอนอย่างเต็มความสามารถ เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อศิษย์ และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ ความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา คือความสามารถของครูผู้สอนในการใช้ภาษาอังกฤษทุกทักษะ มีความสามารถในการวางแผนการสอนและถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว และการจัดการเรียนการสอน เป็นการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของตัวนักเรียน และทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีและมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในด้านต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าเดิม ปัจจัยดังกล่าวจะทำให้เกิดผลดีกับการดำเนินโครงการฯ สอดคล้องกับ พินสุตา สิริรังษศรี (2557) ได้เสนอคุณลักษณะ ของครูสอนดีของประเทศไทยสหรัฐอเมริกาไว้ว่า ครูควรใส่ใจในการสอนและการดูแลนักเรียน มีการวางแผนเป้าหมายและจุดประสงค์การสอนในแต่ละครั้งอย่างชัดเจนและดำเนินการให้บรรลุผลตามที่ไดวางไว้ มีทักษะการจัดการห้องเรียนที่ดี การสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครอง มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง มีความรู้ด้านหลักสูตรและมาตรฐาน มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน รักเด็กและรักการสอนและมีความเป็นมิตรและความไว้วางใจต่อนักเรียนสูง

1.4 ตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ คือ ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ซึ่งกลุ่มดังกล่าว จะต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันสนับสนุน ร่วมกันให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการฯ และร่วมกันใช้บริการและประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาเป็นอาสาสมัคร การเข้าเป็นวิทยากรให้ความรู้ การเข้ามาเป็นคณะกรรมการในส่วนต่าง ๆ ของกิจกรรมในโครงการฯ และและปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์เห็นถึงผลดีของการเข้ามามีส่วนร่วม แต่จะต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าเป็นผลดีต่อโครงการฯ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 8 (2) กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 9 (5) (6) กำหนดให้ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษา และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (English Institute, 2016)

2. ตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำทางวิชาการ อิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อตัวแปรประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ผ่านตัวแปรแฝงภายในสมรรถนะครูและตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ตัวแปรแฝงภายในสมรรถนะครูและตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ มีอิทธิพลทางตรง ต่อตัวแปรประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ตัวแปรแฝงภายนอกบรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ผ่านตัวแปรแฝงภายในสมรรถนะครูและตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ ในการพิจารณาอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อตัวแปรประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ พบว่าตัวแปรแฝงภายนอกบรรยากาศโรงเรียนมีค่าอิทธิพลรวมสูงสุด รองลงมา คือ ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และตัวแปรแฝงภายในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ และตัวแปรแฝงภายในสมรรถนะครู (Davis and John, 1989; Minneapolis Public Schools, 2009; Haynes, Emmons, & Ben-Avie, 1997; Gold, 2006; Kaiser, 2000; สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2553; Australia Capital Territory/ ACT Department of Education and Training, 2007; Warakorn Samkoset, Paitoon Sinlarat, Nagram Setthapanich and Ritporn Yamnil, 2010; Criticism, Panich, 2010)

3. แนวทางพัฒนาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฯ ผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอดังนี้

3.1 การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ผู้บริหารควรนำรูปแบบทางดิจิทัลมาสนับสนุนหลักสูตรและการเรียนการสอนของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21

3.2 การพัฒนาบรรยากาศโรงเรียน บรรยากาศโรงเรียนควรมีการยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามแนวโน้มการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งเพื่อความคล่องตัวของการดำเนินของโครงการฯ ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร

3.3 การพัฒนาสมรรถนะครู ครูควรมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อการพัฒนาตนเองทุกครั้งที่มีโอกาส ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สอดคล้องกับแนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.4 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ โครงการฯ ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ อย่างเช่น เป้าหมาย หรือความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียผลประโยชน์ในฐานะเครือข่ายที่ช่วยยกระดับการพัฒนาโครงการฯ
2. ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 3 ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาประกอบการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยในเรื่องลักษณะนี้ โดยทำกับกลุ่มของขนาดของโรงเรียนเฉพาะกลุ่ม เช่นทำกับกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ และกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในแต่ละภูมิภาค
2. ควรทำวิจัยในเรื่องลักษณะนี้ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

References

- Australia Capital Territory/ ACT Department of Education and Training. (2007). *Conceptual Framework for School Excellence*. Australia. Greenway ACT2009.
- Brisk, M.E. (1998). *Bilingual Education: From compensatory to quality schooling*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Davis, Keith and John W. Newstrom. (1989). *Human Behavior at Work: Organizational Behavior*. 7th. ed. New York: McGraw – Hill Book Company.
- Georgia Pashiardis, (2008). Toward a knowledge base for school climate in Cyprus's schools, *International Journal of Educational Management*, 22(5),
- Gold, N. (2006) *Successful Bilingual Schools: Six Effective Programs in California*. San Diego, CA: San Diego County Office of Education.
- Haynes, N. M., Emmons, C. & Ben-Avie, M. (1997). School climate as a factor in student adjustment and achievement. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 8(3).
- Kaiser, S.M. (2000). *Mapping the learning organization: Exploring a model of learning organization*. Dissertation, Louisiana State University, U.S.A..
- Minneapolis Public Schools. (2009). *Creating a positive school climate for learning: A tool kit for building leaders, teachers and staff of Minneapolis Public Schools*. Minnesota: USA..

- Roger Daley, Raymond. (1978). A study of Relationships between Environment and Student Achievement. Dissertation Abstracts International 43.
- Salite, Ilga & Anita Pipere. (2006) "Aspect of sustainable development from the perspective of teachers." Journal of Teacher Education and Training.
- Selvi, Kiymet. (2006). "Phenomenology of Lifelong Learning", *Analecta Husserliana: The Yearbook of Phenomenological Research*. Ed. Anna-Teresa Tymieniecka. Dordrecht: Springer. Vol. XC.
- Sizer, T.R. (1992). *Horace's school: Redesigning the American high school*. Boston: Houghton Mifflin.
- Tableman, B. (2004). Best practice briefs: parents involvement in schools. East Lansing.
- Tableman, B. (2004). School climate and learning. *Best Practice Briefs*, No. 31, pp. 1 - 10.

**การวิเคราะห์พหุระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล
ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11**

MULTI-LEVEL ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SMALL
ELEMENTARY SCHOOLS IN THE OFFICE OF EDUCATION REGION 11

เทพทวรรณ วงษาเนา¹, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และเพลินพิศ ธรรมรัตน์
Theptawan Wongsanao, Sikarn Peantunyakorn and Ploenpit Thummarat
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Sakon Nakhon Rajabhat University
E-mail: tchy052710@gmail.com

Received 11 April 2022; Revised 20 January 2023; Accepted 28 January 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน 2) ศึกษาปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และ 3) หาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 จำนวน 1,620 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.22-0.95 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ เท่ากับ 0.80, 0.89, 0.94 และ 0.95 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยใช้โปรแกรม HLM 8.00

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีปัจจัย 3 ระดับคือ 1) ปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก คือเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน พฤติกรรมการเรียน แรงจูงใจในการเรียน และความรู้พื้นฐานเดิม 2) ปัจจัยระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก คือคุณภาพการสอนของครู สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ภายในห้องเรียน และประสบการณ์การเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน และ 3) ปัจจัยระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก คือภาวะผู้นำของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และองค์กรแห่งการเรียนรู้

3. การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอแนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง 3 ตัวคือ 1) ด้านคุณภาพของนักเรียน 2) ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และ 3) ด้านคุณภาพการบริหารโรงเรียน

คำสำคัญ: พหุระดับ, ประสิทธิภาพโรงเรียน, ประถมศึกษาขนาดเล็ก

ABSTRACT

The goals of this study were to 1) investigate school effectiveness, 2) investigate multilevel factors influencing school effectiveness, and 3) discover ways to develop factors influencing the effectiveness of small primary schools. This study's sample group included administrators, teachers, and sixth-grade students from small primary schools. There are 1,620 people who have completed the 5-level estimation scale questionnaire at Regional Education Office No. 11. The power to discriminate between 0.22-0.95 was 0.80, 0.89, 0.94, and 0.95 for the four questionnaires, respectively. The percentage, mean, and standard deviation statistics were used in the data analysis. Analysis of Multilevel Factors Affecting the Effectiveness of Small Elementary Schools Using the HLM 8.00 Program and School Effectiveness Factor Correlation Test Using Pearson's Product Moment Correlation Coefficients

1. Small primary schools in the Regional Education Office No. 11 area performed well, as did the overall average.

2. In the Regional Education Office No. 11, multi-level factors influenced the effectiveness of small primary schools. There were three types of factors: 1) The student's attitude toward learning, study behavior, and study motivation were all student-level factors influencing the effectiveness of small primary schools. 2) At the classroom level, the factors influencing the effectiveness of small primary schools were teacher teaching quality, media and learning innovations, learning experiences within the classroom, and learning experiences outside the classroom. 3) School-level factors influencing the effectiveness of small primary schools included the leadership of school executives, as well as relationships between the school and the community and learning organizations.

3. This study presented a method for identifying factors that influence the effectiveness of small primary schools in Regional Education Office No. 11. The three factors that directly influenced effectiveness were: 1) student quality, 2) learning management quality, and 3) school administration quality.

Keywords : Multi-legation, School Effectiveness , Small Elementary School

บทนำ

โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมถือว่าเป็นประสิทธิผลของโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา แต่เนื่องจากประสิทธิผลมีตัวบ่งชี้หลายประการเป็นพหุเกณฑ์ และมีรูปแบบการประเมิน ประสิทธิภาพในรูปแบบบูรณาการ (Hoy and Miskel, 2005) ตลอดจนลักษณะข้อมูลทางการศึกษาของโรงเรียน มีข้อมูลเป็นระดับชั้นเป็นพหุระดับ คือระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียน และระดับนักเรียน ซึ่งประสิทธิผลของ โรงเรียนจะมีมากน้อยเพียงใดจะต้องมีปัจจัยเกี่ยวข้อง ส่งเสริม สนับสนุนให้ประสิทธิผลอยู่ในระดับที่สามารถ ตอบสนองต่อจุดประสงค์หรือความต้องการ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้ ดังนั้นปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนก็ต้องเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับสภาพลักษณะ ของโรงเรียนของบุคคล จุดมุ่งหมาย นโยบายการบริหารและการปฏิบัติและลักษณะของสภาพแวดล้อมและสิ่ง อื่นๆ เพราะความสำเร็จ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดเพียงอย่างเดียว จะต้องมาจากหลากหลายปัจจัย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กนั้น พบว่า ปัจจัยผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทักษะใหม่ๆ ของครู องค์กรแห่ง การเรียนรู้ ความผูกพันต่อองค์กร คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ความสามารถปรับเปลี่ยนโรงเรียนเข้าสู่ สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในโรงเรียน ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กทั้งทางตรงและทางอ้อมและยังเป็นปัจจัยที่ใช้พยากรณ์ประสิทธิผลได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (Thavorn Sengdaeng, 2007), (Samlate kangping, 2008), (Pimphon Chaica, 2009), (Charoon Jabbang 2011), (Thaksin Sittisak, 2012), (Sunthorn Kunchorn and Faculty, 2015), (Sunthorn Kunchorn, 2015), (Thanawit Kaen Thao, 2017), (Wichian Wapatthai, 2017), (Seksan and Pornthep, 2017), (Chanitachai Supawat, 2018), (Winai Khamwiset, 2018) จึง ค ว ร ที่ จ ะ ทำการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11
2. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่ สำนักงานศึกษาธิการภาค 11

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาด เล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 534 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 135 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวนกลุ่มละ 135 คน รวม 270 คน และนักเรียนจำนวน 1,350 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 1,620 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ชุด ชุดสำหรับนักเรียน ชุดสำหรับครูผู้สอน ชุดสำหรับผู้บริหาร ชุดประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ ข้อคำถามมีดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปทั้ง 4 ชุด มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.25-0.78, 0.22-0.75, 0.36-0.90 และ 0.33-0.78 ตามลำดับ และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80, 0.89, 0.94 และ 0.95 ตามลำดับ

วิธีรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ในการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูล โดยนำส่งแบบสอบถามให้โรงเรียนทางไปรษณีย์ แล้วขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลให้ ด้วยการติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ ส่วนจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจนได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบทุกโรงเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับประสิทธิผลของโรงเรียน วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
3. การศึกษาปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม HLM 8.00

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สรุปผลได้ดังนี้คือ

1. ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งประสิทธิผลของโรงเรียนดังกล่าว ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทักษะใหม่ๆของครู ความผูกพันต่อองค์กร คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และความสามารถปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน
2. ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงาน

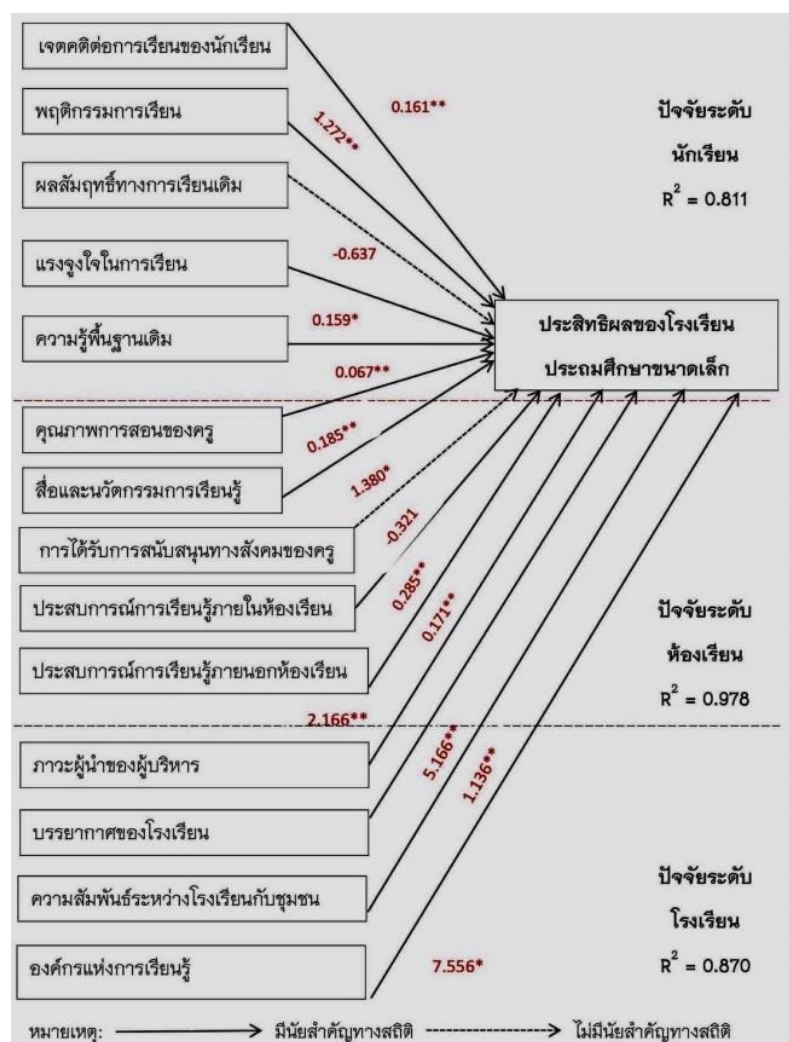
ศึกษาธิการภาค 11 มีปัจจัย 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ปัจจัยระดับนักเรียน 5 ปัจจัย โดยมี 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เจตคติต่อการเรียนของนักเรียน พฤติกรรมการเรียน แรงจูงใจในการเรียน และความรู้พื้นฐานเดิม ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิม ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

2.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน 5 ปัจจัย โดยมี 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ คุณภาพการสอนของครู สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ภายในห้องเรียน และประสบการณ์การเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ส่วนการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

2.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน 4 ปัจจัย โดยทั้ง 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และองค์กรแห่งการเรียนรู้

ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยพระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผู้เชี่ยวชาญนำเสนอแนวทางพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 โดยปัจจัยที่ส่งผลทางตรง 3 ตัวคือ 1) ด้านคุณภาพของนักเรียน ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คิดเป็น ทำเป็น และมีจิตสาธารณะ 2) ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้อย่างเข้าใจ การสร้างองค์ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ และ 3) ด้านคุณภาพการบริหารโรงเรียน ได้แก่ บรรยากาศและสภาพแวดล้อม การบริหารจัดการ การบริหารแบบมีส่วนร่วมและความยั่งยืนและต่อเนื่อง

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยปัจจัยพระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผู้วิจัยนำปัจจัยที่สำคัญมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551: 187) ได้ทำการศึกษาระดับตัวแปรทางการบริหารระดับประสิทธิผลของโรงเรียน และเปรียบเทียบระดับตัวแปรทางการบริหารกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า ระดับตัวแปรทางการบริหาร และระดับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับในการศึกษาของวิเชียร วาพัดไทย (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.533 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับสูง ตามลำดับดังนี้ ด้านความสามารถในการพัฒนาปรับเปลี่ยนโรงเรียนเข้ากับสภาพแวดล้อม ด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และด้านความพึงพอใจในงานของครู

2. ปัจจัยพระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีปัจจัย 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ปัจจัยระดับนักเรียน โดยเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน พฤติกรรมการเรียน แรงจูงใจในการเรียน และความรู้พื้นฐานเดิม ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 กล่าวคือเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าเจตคติต่อการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จทางวิชาการ (Kierstead, 1994) และในการศึกษาของ Mzumara (1996) ที่ทำการศึกษาคำคาดหวังที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ซึ่งพบว่า พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนและทัศนคติต่อความคาดหวังในการเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาของ คัมภีร์ ธีราวิทย์ (2555), อารง ฤาชา (2557) และวิเชียร วาพัดไทย (2560) อีกด้วย สำหรับพฤติกรรมการเรียน พบว่า ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยอธิบายได้ในการศึกษาของกรรณิกา เพชรนุ้ย (2561) ที่ทำการศึกษพบว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียนรู้นักเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย ความสนใจใฝ่รู้ (Seek know) และความรับผิดชอบในการเรียน (Response) เป็นองค์ประกอบที่ส่งอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากว่าในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน มีคุณภาพซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดและถือได้ว่าเกิดประสิทธิผลนั้นมีผลการวิจัยอย่างหลากหลายที่ยืนยันได้ว่า ปัจจัยหลักสำคัญที่จะทำให้เกิดขึ้นได้ก็คือ ผู้เรียน นั่นเอง ส่วนแรงจูงใจในการเรียน พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งในการศึกษาของจรรวรณ เขียวน้ำชุม (2560) ที่แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่

ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับการศึกษาของ Kim and Kim (2009 อ้างถึงใน ฉลวย ม่วงพรรณ, 2553) ที่ว่ายิ่งมีแรงจูงใจสูงก็ยิ่งมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองสูงและสอดคล้องกับผลการวิจัยอีกหลายเรื่อง เช่น Francis and Flanigan (2012), Kim (2005 อ้างถึงใน ฉลวย ม่วงพรรณ, 2553), Lai (2013), Shen et al. (2014) และ Painter (2011) เป็นต้น และความรู้พื้นฐานเดิมพบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ในการศึกษาของวิเชียร วาพัทธ์ไทย (2560: 147) ที่พบว่า ความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียน ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนที่เข้ามาศึกษาในแต่ละสถานศึกษาหากมีความรู้เดิมที่ดี จะทำให้ง่ายต่อการสอน การพัฒนาความรู้ทักษะต่างๆ ได้ในเวลาที่กำหนด และปรากฏให้เห็นในประสิทธิผลของโรงเรียน ความรู้พื้นฐานเดิมเป็นลักษณะสำคัญที่มีอิทธิพลต่อคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนเพราะความรู้พื้นฐานเดิมเป็นความรู้ ทักษะและความสามารถที่ผู้เรียนมีอยู่ก่อนเรียนบทเรียนใหม่ เมื่อเรียนบทเรียนใหม่ที่มีเนื้อหาซับซ้อนกว่าเดิมจะเรียนได้ดีขึ้น การมีความรู้พื้นฐานเดิมมากจะเป็นรากฐานสำคัญช่วยให้เรียนรู้ได้มากขึ้นและเร็วขึ้น ทำให้ตั้งใจเรียน ไม่วิตกกังวล ผู้เรียนที่มีความรู้พื้นฐานเดิมดี จึงส่งผลให้มีผลการเรียนดี และสอดคล้องกับการศึกษาของนันทิดา รัตนพิทักษ์ (2556: 26-27) ที่พบว่า ความสามารถที่สะสมจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของนักเรียนและยังเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการเรียนเรื่องต่อไป ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ซึ่งเป็นระดับผลการเรียนเฉลี่ยรวมทุกรายวิชาที่ผ่านมาของนักเรียน จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนในปัจจุบัน และส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียน ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนในระดับประถมศึกษานักเรียนอาจยังไม่มีความคาดหวังหรือมีเป้าหมายในการเรียนมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกอบชัย โพธิ์นาแค (2558) ที่มีผลการศึกษาพบว่าถ้าเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนพัฒนาการ จากการทดสอบทั้ง 3 ครั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 กล่าวคือ การที่นักเรียนหรือโรงเรียนมีเป้าหมายที่ชัดเจน เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำให้เกิดการพัฒนาการ การเรียนรู้หรือจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั่นเอง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของนริศ สวัสดิ์ (2550) ที่ศึกษาพบว่าเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยภาพรวมของโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์หรือประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่าจากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กทั้งในจังหวัดสกลนคร นครพนมและมุกดาหาร ยังพบอีกว่า ปัจจัยในระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กคือคุณภาพการสอนของครูอีกด้วย โดยผู้บริหารโรงเรียน วิทยฐานะเชี่ยวชาญท่านหนึ่งกล่าวยืนยันว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน ไม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปัจจุบันของนักเรียน แต่คุณภาพการสอนของครู ความเอาใจใส่นักเรียนของครูต่างหากที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปัจจุบันของนักเรียน

2.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน โดยมีคุณภาพการสอนของครู สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ภายในห้องเรียน และประสบการณ์การเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 กล่าวคือคุณภาพการสอนของครู พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ในการศึกษาของสัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน: การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของตัวแบบ พบว่า ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลทางตรง โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมากไปหาน้อย 4 ปัจจัยคือ ปัจจัยสมรรถนะขององค์กร ปัจจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยบรรยากาศของโรงเรียนและปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ เช่นเดียวกับการศึกษาของรัชพล จอมไตรคุป (2563) ที่พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การประเมินทักษะการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรและวิธีการสอน ตลอดจนการพัฒนางานอาชีพ และแหล่งเรียนรู้ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สำหรับสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ในการศึกษาของและ วุฒิชัย หนูยอด (2556) ที่ทำวิจัยเรื่องประสิทธิผลของรูปแบบการสอนโดยใช้สื่อการสอนแบบออนไลน์ วิชาการเขียนโปรแกรมเว็บแบบพลวัต (The Effectiveness about E-Learning: Dynamic Web Programming.) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาที่เรียนแบบ E-learning โดยผ่านระบบสร้างสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่เรียนในห้องเรียนปกติ และ 2) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนแบบ E-learning โดยผ่านระบบสร้างสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมากที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเรียนแบบ E-learning โดยผ่านระบบสร้างสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนประสบการณ์การเรียนรู้ภายในห้องเรียน พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ในงานวิจัยของกอบชัย โพธิ์นาแค (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทุกระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคะแนนพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนพัฒนาการจากการทดสอบทั้ง 3 ครั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และประสบการณ์การเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ในการศึกษาของเพ็ญภากร พันผา (2554: 251) พบว่าตัวแปรโอกาสในการเรียนรู้นอกห้องเรียน (Opportunity to study outside school) เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับนักเรียน โดยเฉพาะในประเทศไทยนักเรียนในโรงเรียนในเมืองส่วนใหญ่ นักเรียนได้มีโอกาสเรียนพิเศษนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ หลากๆ วิชา จึงทำให้โรงเรียนดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น นั่นคือ ประสิทธิภาพของโรงเรียนเพิ่มขึ้นนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kyriakides et al. (2008), และ Maslowski et al. (2008) ที่ศึกษาพบไปในทางเดียวกันว่าประสบการณ์การเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กนั่นเอง ส่วนการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจากนิยามที่ผู้วิจัยได้นิยามไว้ในนิยามศัพท์เฉพาะว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู เกิดจากการที่ครูได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับโอกาสและการสร้างขวัญกำลังใจจากผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจากแนวคิดของ Pilisuk (1982) กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคน ไม่เฉพาะแต่ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุ ความมั่นคง ทางอารมณ์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการที่บุคคลรู้สึกว่าเขาได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของผู้อื่นด้วย โดยแหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคม โดยปกติกลุ่มสังคมจัดแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท คือ กลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิ กลุ่มปฐมภูมิเป็นกลุ่มที่มีความสนิทสนมและมีสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเป็นการส่วนตัวสูง กลุ่มนี้ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ส่วนกลุ่มทุติยภูมิ เป็นกลุ่มสังคมที่มีความสัมพันธ์ตามแผนและกฎเกณฑ์ที่วางไว้ มีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานของบุคคลในสังคมกลุ่มนี้ได้แก่ เพื่อร่วมงาน กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มสังคมอื่นๆ ซึ่งในระบบแรงสนับสนุนทางสังคมถือว่ามีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าถ้าครูได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากกลุ่มปฐมภูมิที่ตีมากพอ ในการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครูจากกลุ่มทุติยภูมิหรือจากผู้บริหารสถานศึกษาตามนิยามจึงอาจไม่จำเป็นมากนัก

2.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน โดยภาวะผู้นำของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และองค์กรแห่งการเรียนรู้ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่

สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สำหรับภาวะผู้นำของผู้บริหาร พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ในการศึกษาของเนาวรัตน์ ศิริเมธางกูร (2562) ที่ทำการศึกษารื่องโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ตัวแปรแฝงภายนอกภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลโดยตรงทางบวกและโดยอ้อมทางบวกต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การที่มีอิทธิพลโดยตรงทางบวกต่อประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก แสดงว่า หากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีวิสัยทัศน์ มีทักษะ มีการเสริมสร้างแรงจูงใจ มีคุณธรรมจริยธรรม และมุ่งเน้นผลสำเร็จของงานจะส่งผลให้ประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพัฒนาขึ้น และในงานวิจัยของ ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2558) ได้นำเสนอไว้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางบวกต่อสมรรถนะโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และในการศึกษาของ ณัฏฐกรและเพียงแข, (2564) ที่พบว่าปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กทั้งในจังหวัดสกลนคร นครพนมและมุกดาหาร ยังพบอีกว่า ปัจจัยในระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กคือภาวะผู้นำของผู้บริหารอีกด้วย ส่วนบรรยากาศของโรงเรียน พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ในงานวิจัยของ ธนัช มหาสินทรัพย์ (2560) ที่ได้ทำการวิจัยและได้นำเสนอไว้ว่าสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและการวิจัยนี้ยังพบว่าตัวแปรแฝงสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีอิทธิพลโดยอ้อมทางบวกต่อตัวแปรประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยผ่านตัวแปรภายในการบริหารแบบมีส่วนร่วมและตัวแปรภายในวัฒนธรรมองค์กร และในการศึกษาของ มณัญญา บุษยะมา (2560) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กคือการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความตระหนักถึงข้อนี้ โดยจัดให้มีการจัดลักษณะทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียนขนาดเล็กให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย วัสดุอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยี อาคารสถานที่ และแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กสูงสุดอีกด้วย สำหรับปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ในงานวิจัยของศุภรัตน์ ปึงข้อ (2558) ที่ทำการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนได้แก่ ด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน ด้านการให้บริการชุมชน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งการได้รับความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอารียา ฤกษ์กำลัง (2558) ที่ทำวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งด้านที่มีระดับปัญหาสูงสุด คือ ด้านการให้และรับบริการของชุมชน ด้านที่มีระดับปัญหาลดต่ำสุด คือ ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา โดยบุคลากรในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากกว่าบุคลากรในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สำหรับแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนคือ โรงเรียนควรมีการวางแผนดำเนินงานความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน และควรมีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมและมูลนิธิโรงเรียนควรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากชุมชน และโรงเรียนควรมีการติดตามผลและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และปัจจัยองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Reece (2004) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยในออสเตรเลีย ได้แก่ ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ วัฒนธรรมองค์การ การบริหารทรัพยากรบุคคล บทบาทในสังคม การเข้าถึงข้อมูลความรู้ แหล่งข้อมูลความรู้ นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศและการเข้าถึงได้ทั่วโลก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร ปัญญา (2553) พบว่า องค์การที่มีการเรียนรู้ตลอดเวลานั้นเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเคลื่อนไหว และบุคลากรในองค์กรต้องแสวงหาความรู้มาแบ่งปันและเผยแพร่ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. นโยบายในระดับเขตพื้นที่การศึกษาหรือระดับที่สูงกว่า ควรนำประเด็นจากตัวแปรมาพิจารณา กำหนดหลักสูตรหรือนโยบายในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และนักเรียน เช่น การพัฒนาภาวะผู้นำยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพการสอนของครู วิธีการตั้งเป้าหมายหรือสร้างแรงบันดาลใจในสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

2. ระดับโรงเรียน ควรดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ 1) พัฒนาเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน 2) พัฒนาพฤติกรรมการเรียน 3) พัฒนาแรงจูงใจในการเรียน และ 4) ส่งเสริมความรู้พื้นฐาน เพื่อพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียน

2.2 ครูผู้สอน ควรนำข้อเสนอแนะทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในครั้งนี้ไปใช้สอดแทรกและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นกลยุทธ์ 5 ด้าน คือ กลยุทธ์ที่ 1 การตั้งเป้าหมายและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียน กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมความรู้พื้นฐานของนักเรียน กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ และกลยุทธ์ที่ 5 การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ภายในและนอกห้องเรียน

2.3 โรงเรียนสามารถพัฒนาข้อเสนอแนะทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นหลักสูตรในการพัฒนาผู้เรียนได้

3. ผู้ปกครองนักเรียน ควรนำข้อเสนอแนะทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในครั้งนี้ไปใช้ในการเลี้ยงดูนักเรียน โดยเน้นกลยุทธ์ 2 ด้าน คือ กลยุทธ์ที่ 1 การตั้งเป้าหมายและพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน และกลยุทธ์ที่ 2 การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและทักษะอาชีพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ในพื้นที่ศึกษาธิการภาค 11 เพื่อหาข้อค้นพบที่สามารถเปรียบเทียบหรือนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ควรทำวิจัยในเรื่องลักษณะนี้ โดยทำวิจัยกับกลุ่มขนาดของโรงเรียนเฉพาะกลุ่ม เช่น ทำวิจัยกับกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มโรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ และกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในพื้นที่หรือภูมิภาคอื่น

3. ควรทำวิจัยการพัฒนาโมเดลมูลค่าเพิ่มพหุระดับ เพื่อการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนให้เหมาะสมกับบริบท/ตัวแปรของประเทศไทย รวมถึงผลการวิเคราะห์จะใช้เป็นข้อมูลบอกระดับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างไร น่าเชื่อถือและไม่ลำเอียง และชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลได้ดี

References

- Francis, A., & Flanigan, A. (2012). Self-Directed Learning and Higher Education Practices: Implications for Student Performance and Engagement. *MountainRise*, 7(3).
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2008). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. 6th ed. New York : McGraw-Hill.
- Kierstead, F. D. (1994). Character Education, Values Education, Equity Education and Politics: A Challenge to American Educators. *of Philosophy and History Education (44th, September 23-25, 1993, New Orleans, Louisiana)*. *INSTITUTION Society of Philosophy and History of Education.*, 44(21), 26.
- Kim, J., & Mueller, C. W. (1978). *Factor analysis: Statistical methods and practical issues*. Beverley Hills: Sage.
- Korkolis, Y. P., & Kyriakides, S. (2008). Inflation and burst of aluminum tubes. Part II: an advanced yield function including deformation-induced anisotropy. *International journal of plasticity*, 24(9), 1625-1637.
- Lai, C. (2013). A framework for developing self-directed technology use for language learning. *Language Learning & Technology*, 17(2), 100-122.
- Maslowski, R., Doolaard, S., & Bosker, R. J. (2008). Much more than the effective classroom: a lifetime of research, evaluation, improvement, and dissemination. *School Effectiveness and School Improvement*, 19(4), 353-363.
- Mzumara, H. R. (1996). The relation between test expectancy and students' study behaviors.
- Pilisuk, M. (1982). Delivery of social support: The social inoculation. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(1), 20.
- Painter, S., Fournier, J., Grape, C., Grummon, P., Morelli, J., Whitmer, S., & Cevetello, J. (2013). Research on learning space design: Present state, future directions. *Society of College and University Planning*.
- Reece, R. J. (2004). *Analysis of genes and genomes* (pp. 88-95). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Shen, W. G, Chen, H. L., & Hu, Y. (2014). *The validity and reliability of the self- directed learning instrument (SDLI) in mainland Chinese nursing students*. *BMC Medical Education*, 14, 108.
- Yang, M., Dai, D., Shen, L., & Van Gool, L. (2014). Latent dictionary learning for sparse representation based classification. *In Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition* (pp. 4138-4145).

**การพัฒนาระบบบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา:
กรณีการให้บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์**

DEVELOPING PUBLIC SERVICES SYSTEM BY COMMUNITY PARTICIPATION OF HIGHER EDUCATION
INSTITUTION : A CASE OF ACADEMIC SERVICE, RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
RATTANAKOSIN

เนตรชนก สุนาสวน¹ , อำนวย บุญรัตน์ไมตรี, อนันต์ เตียวต้อย, และชัยยงค์ พรหมวงศ์
Nedchanok Sunasuan, Amnuay Boonratmaitree, Anan Tiewtoy and Chaiyong Brahmawong
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
College of Management Innovation Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Email: ne.ned.rcim3@gmail.com¹

Received 8 December 2022; Revised 28 January 2023; Accepted 25 February 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ (1) เพื่อศึกษาระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ และ (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลรัตนโกสินทร์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน ได้แก่ ผู้รับบริการที่เป็นผู้ประกอบการที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคกลาง เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

(1) ด้านการศึกษาระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พบว่า ประกอบด้วย (ก) ความสอดคล้องกับความต้องการ (ข) ความสม่ำเสมอ (ค) ความเสมอภาค (ง) ความประหยัด และ (จ) ความสะดวก (2) ด้านการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พบว่า ประกอบด้วย (ก) การมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น (ข) การมีส่วนร่วมวางแผน (ค) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (ง) การมีส่วนร่วมดำเนินการ (จ) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และ (ฉ) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ (3) ด้านแนวทางการพัฒนาระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พบว่า ควรพัฒนาระบบสารสนเทศ จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมมือระหว่างสถาบันกับชุมชน พัฒนาหลักสูตรระยะสั้น และสื่อองค์ความรู้ดิจิทัล

คำสำคัญ: บริการวิชาการ, บริการสาธารณะ, การมีส่วนร่วม,

Abstract

This study's three goals were to: (1) examine the public service system at Rajamangala University of Technology Rattanakosin; (2) examine community involvement in receiving public services for academic service by community participation at Rajamangala University of Technology Rattanakosin; and (3) offer recommendations for strengthening the public service system for academic service by community involvement. 24 key informants, who were service-receiving business owners in Bangkok and the Central Region, made up the samples. In-depth interviews were used to gather data, which was then thematically analyzed.

The findings revealed that: (1) Rajamangala University of Technology Rattanakosin's academic service system is composed of: (a) meeting customer needs; (b) consistency; (c) equality; (d) economy; and (e) convenience; (2) Community participation in receiving public services for academic service through Rajamangala University of Technology's participation Rattanakosin included (a) public hearings, (b) planning, (c) decision making, (d) implementation, (e) accountability, and (f) benefits; and (3) guidelines for improving public services system for academic service by community participation of Rajamangala University of Technology Rattanakosin discovered that the university should: develop the IT system, organize MOUs between the university and the community, develop short course training, and digital media.

Keywords: Academic Service, Public Services, Participation,

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงกระแสการพัฒนาของโลกหรือกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกลไกการตลาดที่ก่อให้เกิดการเติบโตขนาดใหญ่ การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและการบริโภคที่เกินความจำเป็น จนกระทั่งเป็นผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืชพรรณธรรมชาติ โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดด้านกายภาพ ศักยภาพในการผลิตความสามารถที่จะรองรับการบริโภคและการใช้ประโยชน์จากทุนดั้งเดิม

ในปัจจุบันสภาพการณ์ของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงวิถีชีวิตของประชาชนไม่ว่าจะเป็นสังคม ชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้สังคมไทยและคนไทยพัฒนาไปสู่สังคมแห่งประชาธิปไตยยุคใหม่ การกระจายอำนาจ การจัดทำบริการสาธารณะไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว มีพื้นฐานมาจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการโอนถ่ายภารกิจงบประมาณและอัตรากำลังของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขที่ชัดเจน เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ หลักการสำคัญส่วนหนึ่งที่ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย การจัดการบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคลท้องถิ่นภายใต้กรอบของกฎหมายและการจัดแบ่งภารกิจในการบริการสาธารณะระหว่างรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ หลักความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความอิสระภายใต้กรอบของกฎหมาย หลักการจัดความสัมพันธ์ระหว่างงานรัฐในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะระดับชุมชนท้องถิ่นและสุดท้ายหลัก

ประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้มีทิศทางและการบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีคุณภาพมาตรฐาน บริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Tanchai W., 2003 : 5)

มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษามีหน้าที่และพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิตออกสู่สังคม เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนองค์กรและประเทศ เพื่อให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของชุมชนใดชุมชนหนึ่งย่อมที่จะต้องการได้รับความร่วมมือกันของคนในชุมชน เพื่อจะได้ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน องค์กร มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องดำเนินการร่วมกันกับชุมชน โดยหนึ่งในพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย คือ การให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เพื่อเป็นการนำองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยถ่ายทอดสู่ชุมชนและประชาชนให้ได้รับการบริการวิชาการเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตามศักยภาพของมหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติ ว่าด้วยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 (หน้า 2) มาตรา 7 “ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก” ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษา จึงมีวัตถุประสงค์เดียวกันที่มุ่งจะนำเอาความเชี่ยวชาญของแต่ละองค์กรมาถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนในรูปแบบของการให้บริการทางวิชาการ ไปตามแต่ความถนัดและความเชี่ยวชาญ โดยการให้บริการทางวิชาการอาจจะทำได้ในสองรูปแบบคือการให้บริการทางวิชาการแบบให้เปล่า คือ ไม่คิดค่าใช้จ่ายเป็นการนำเอาองค์ความรู้ที่มี เช่น งานการค้นคว้าวิจัยไปถ่ายทอดให้กับชุมชนหรือองค์กรส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ หรือการให้บริการทางวิชาการแบบคิดค่าใช้จ่าย คือ การจัดอบรมสัมมนาแบบเขียนโครงการ เพื่อถ่ายทอดความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาจให้บริการกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อาจคิดราคาเป็นเหมาจ่ายซึ่งตกลงกันในรูปของสัญญาว่าจ้าง หรือการจัดโครงการของสถาบันการศึกษาเองที่คิดค่าบริการเป็นรายหัวตามความเหมาะสม เป็นต้น การให้บริการทางวิชาการ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนแล้ว สถาบันการศึกษายังจะได้รับประโยชน์ในด้านอื่น ๆ อาทิ เป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอันจะนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตร มีการบูรณาการเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย พัฒนาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ อีกทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ อันจะเป็นแหล่งสร้างงานให้กับนักศึกษาในอนาคต และยังเป็นการสร้างรายได้จากการให้บริการทางวิชาการของสถาบันการศึกษานั้น ๆ อีกด้วย ฉะนั้นองค์กรทางการศึกษาอย่างมหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกันในรูปแบบสามท่วง นั่นก็คือ ชุมชน สถานศึกษา และประชาชน เพื่อสร้างความร่วมมือกันในทุกมิติให้เกิดการพัฒนาจนชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด

ภารกิจหน้าที่ของรัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นกิจกรรมในกลุ่มเดียวกัน เรียกว่า “บริการสาธารณะ” ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่อยู่ในอำนาจของรัฐหรือเป็นบริการที่รัฐมีอำนาจจัดทำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชน แม้ว่าการจัดทำบริการสาธารณะจะเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐ แต่ในการจัดทำบริการสาธารณะหนึ่งๆ ไม่จำเป็นที่รัฐจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด แต่โดยทั่วไปจะแบ่งอำนาจหน้าที่ไปยังองค์กรอื่นๆ เพื่อร่วมจัดทำบริการสาธารณะ (King Prajadhipok's Institute, 2004 : 3-4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นที่จัดทำบริการสาธารณะในระดับรองจากรัฐ การจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเกิดจากการกระจาย

อำนาจของรัฐ โดยการบริการสาธารณะที่จัดทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยเป็นการกิจที่เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น ที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น เช่น กำจัดขยะมูลฝอย การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกทางน้ำ และทางระบายน้ำ การกำจัดน้ำเสียในชุมชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และเป็นการกิจที่ใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่น อันได้แก่ การให้บริการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในท้องถิ่น เช่น การฉาปนกิจ การจัดให้มีน้ำสะอาด ไฟฟ้า การดูแลที่สาธารณะในเขตท้องถิ่น เป็นต้น (Boramanan N., 2004 : 11) ซึ่งการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหาความต้องการและบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการจัดบริการสาธารณะ

การบริการสาธารณะเป็นการกิจที่สำคัญประการหนึ่งของหน่วยงานของรัฐสมัยใหม่ที่ต้องจัดทำให้ประชาชน ซึ่งการบริการสาธารณะมีการกิจหลักและภารกิจรองที่ให้ความสำคัญต่อประชาชนและการพัฒนาประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการประชาชน โดยรัฐต้องการให้ประชาชนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ที่ดีตามหลักพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน (Boramanon N., 2009 : 141-142) การบริการสาธารณะทางการศึกษาระดับพื้นฐานเป็นการกิจหนึ่ง ที่รัฐต้องจัดทำให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษา มีความรู้เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รัฐจึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นมาตรฐานการศึกษาของคนในประเทศ ขณะเดียวกันการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชน โดยรัฐอาจร่วมกันจัดทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Boramanon N. , 2009 : 145-146)

จากการศึกษาข้อมูลทำให้ผู้วิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์มีการดำเนินงานตามภารกิจจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1) วางแผนการให้บริการทางวิชาการแบบจัดหารายได้ของมหาวิทยาลัย 2) จัดหารายได้จากการให้บริการวิชาการแก่บุคคลหรือองค์กรภายนอก 3) ให้บริการวิชาการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่สังคม 4) พัฒนางานบริการวิชาการ ทั้งด้านวิชาการและด้านบริหารจัดการ และ 5) บ่มเพาะผู้ประกอบการรายใหม่ให้เกิดวิสาหกิจในชุมชน โดยมหาวิทยาลัยฯ มีความมุ่งหวังที่จะใช้การดำเนินงานให้บริการสาธารณะ ด้านบริการวิชาการเป็นตัวเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชุมชนและประชาชน เพื่อให้ชุมชนและประชาชนได้รับความรู้ อีกทั้งเป็น การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและเป็นการนำเอาศักยภาพของมหาวิทยาลัยที่อยู่ในรูปของงานวิจัยเผยแพร่สู่ชุมชน และผู้วิจัยเห็นว่าประโยชน์จากการให้บริการวิชาการนั้น จะส่งผลให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ดำเนินไปตามพันธกิจที่จะเป็นศูนย์กลางบริการวิชาการแก่สังคมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่ที่วางไว้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากระบวนการบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา กรณีการให้บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยฯเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยฯเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
3. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ

การให้บริการสาธารณะนั้น ต้องมีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์และเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการโครงการด้วย (Suchao Mee-Nongwa, Amnuay Boonratanamaitri, Huan Chupen and Patan Suwanmongkol, 2020 : 290-291) โดยมีนักวิชาการได้ให้ทัศนะการบริการสาธารณะว่า การให้บริการประกอบด้วย 5 หลัก คือ 1.หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ประโยชน์และบริการที่องค์กรจัดให้นั้น จะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะมีฉะนั้นแล้วนอกจากจะไม่เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้อำนาจประโยชน์และบริการแล้วยังไม่คุ้มค่ากับการดำเนินการงานนั้น ๆ (Thanaphongsathorn K. , 1994 : 21) 2. หลักความสม่ำเสมอ กล่าวคือ หลักความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การจัดทำบริการต้องเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเนื่องจากบริการสาธารณะเป็นกิจการที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน ประชาชนมีความต้องการใช้บริการตลอดเวลา การจัดทำบริการสาธารณะจึงต้องมีความต่อเนื่อง จะเลือกดำเนินการเป็นเฉพาะช่วงเวลาไม่ได้เพราะจะสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ใช้บริการ ซึ่งในวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์เรียกว่า “การคงอยู่ของบริการสาธารณะ” (Susukon K. , 1990 : 43) 3. หลักความเสมอภาค เนื่องจากการจัดทำบริการสาธารณะไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อผู้ใดผู้หนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชนโดยส่วนรวม ประชาชนจึงย่อมได้รับสิทธิหรือได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะนั้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม เป็นบริการที่รัฐจัดทำขึ้นแล้วจะต้องให้บริการแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน จะเลือกปฏิบัติไม่ได้รวมทั้งความเสมอภาคในด้านราคาค่าบริการ และการบริการและองค์กรที่จัดทำบริการต้องทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้ หลายช่องทางและง่ายต่อการรับบริการไม่มีความสลับซับซ้อน (Raadschelders, 2003 : 7-9) 4. หลักความประหยัด ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ไปในการบริการ จะต้องไม่มากเกินไปกว่า ที่จะได้รับ 5. หลักความสะดวก บริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ปฏิบัติได้ง่าย สะดวกสบาย สั้นเบื่อง่ายทรัพยากรไม่มากนัก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาระยุ่งยากให้แก่ผู้ให้บริการหรือผู้ใช้บริการมากเกินไป (Thanaphongsathorn K. , 1994 : 21)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน

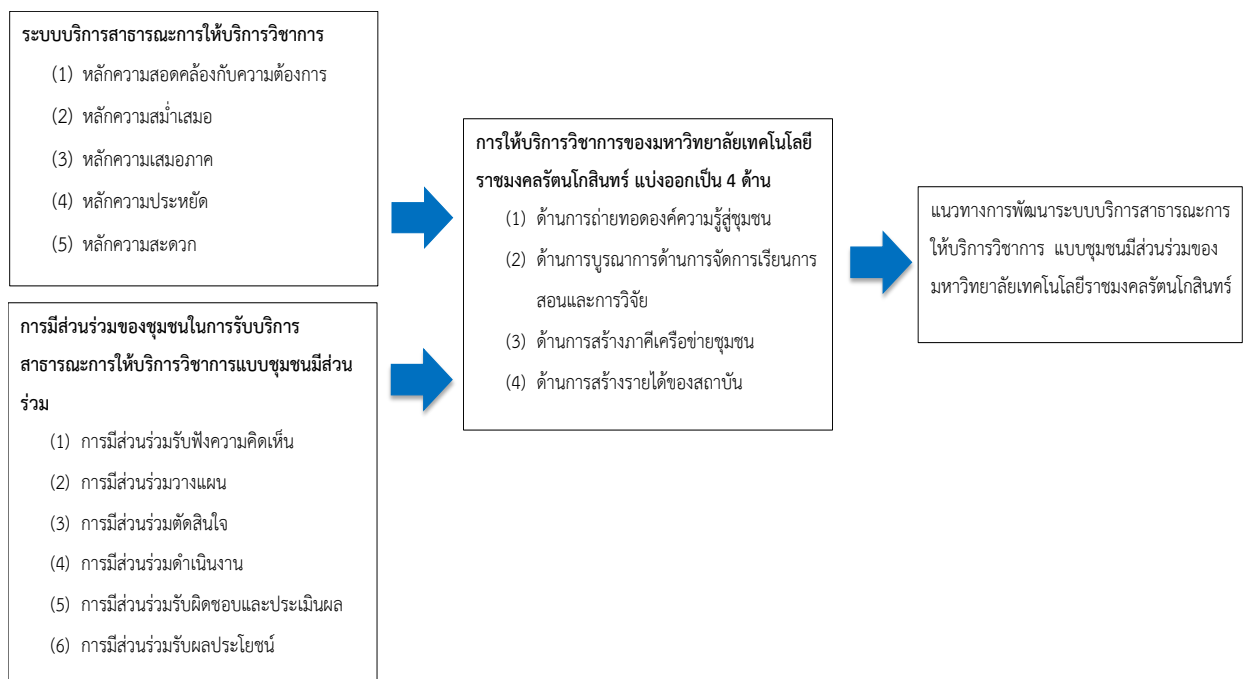
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการที่ถูกต้องในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาจากภาครัฐหรือภาคเอกชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ถูกต้อง โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องอาศัย “หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน” ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้การติดต่อสื่อสาร หรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นไปอย่างสะดวกยิ่งขึ้น หากสมาชิกในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ก็จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนของตนเอง (Kasemsuk J. , 2014 : 3) ดังนั้น ในการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน สิ่งสำคัญคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการรับรู้และร่วมตัดสินใจ รวมถึงมีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงได้แสดงความคิดเห็น แสดงทัศนะ และเข้าร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ (Amnuay Boonrattanamaitri Suphattra Yodsurang, Krai Boonbandan and Wattana Nontachit, 2021 : 34)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการวิชาการ

จากการกำหนดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ระยะยาวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์เข้มข้นขึ้นมาก เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ดำเนินนโยบาย เศรษฐกิจการค้า การลงทุนเสรีกันอย่างกว้างขวางท่ามกลางความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี หลากหลายสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งได้ทำให้โลกเชื่อมต่อกันได้ง่ายขึ้น ภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นสินค้า บริการ เงินทุน ผู้คน และข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ รวมถึงเทคโนโลยีมีการ เคลื่อนย้ายถึงกันและข้ามพรมแดนกันได้ง่ายและกระจายทั่วถึง โลกไร้พรมแดนได้ส่งผลให้ภูมิทัศน์ทางด้าน เศรษฐกิจสังคมและภูมิรัฐศาสตร์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ มีความ เชื่อมโยงใกล้ชิดและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน โอกาสที่เปิดกว้างขึ้นและผลกระทบถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ผูกพัน ต่อเนื่องและรุนแรงมากขึ้น กอปรกับการพัฒนาเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในกลุ่มของ เทคโนโลยีชีวภาพ นาโนเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับวิทยาการปัญญา ได้ส่งผลให้รูปแบบ การดำเนินชีวิต คุณภาพชีวิตและรูปแบบธุรกิจพัฒนาไปมาก และในอนาคตข้างหน้าการเปลี่ยนแปลงจะยิ่งรวดเร็ว ขึ้นจะเป็น เงื่อนไขสำคัญที่พลิกโฉมอนาคตของโลกรวมทั้งประเทศไทยเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นอัจฉริยะ รวมทั้งเกิดการเชื่อมต่อและการบรรจบกันของเทคโนโลยีก้าวหน้าทั้ง เทคโนโลยีฐานชีวภาพ เทคโนโลยีฐานฟิสิกส์ และฐานดิจิทัลที่จะเป็นความท้าทายต่อโลกของการแข่งขันอย่างมาก ประเทศไทยจึงจะต้อง ลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและพัฒนาให้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่และ เกิดนวัตกรรมที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าสูงและแข่งขันได้ (Draft National Strategy 20 years 2017 – 2036 : 16)

กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย

ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกแบบเจาะจง ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเป็นรายบุคคลจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคล 5 ประเภท ได้แก่

1. อธิการบดีหรือรองอธิการบดีที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน
2. ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน
3. คณบดีหรือรองคณบดีที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน
4. เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน
5. ผู้ประกอบการที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์หาคำตอบให้กับปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) ในการเก็บข้อมูล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ผ่านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นที่เรียบร้อยแล้ว รวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่ภาคสนามปี พ.ศ. 2563 - 2564 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการค้นหาความรู้ที่เป็นความจริง จากผู้รู้ที่รู้จริง ในประเด็นที่ค้นหาคำตอบ ข้อมูลที่ได้จึงเป็นเนื้อหา ที่เรียบเรียงเป็นร้อยแก้ว ซึ่งเขียนในลักษณะของเรียงความ เรื่องเล่า ถอดเทปบทสนทนา เนื้อความจากเอกสาร ฯลฯ ผู้ศึกษาวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยรวบรวมข้อมูลและอธิบายขยายความพรรณนาตามข้อเท็จจริง ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการตีความเชิงตรรกะ และจากการสังเกต เพื่อให้สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และครอบคลุมพื้นที่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้รับบริการที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนาระบบบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา: กรณีการให้บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี สามารถสรุปผลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีผลการศึกษาต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษาระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า

1) หลักความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ในการดำเนินงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยฯ ได้ดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชน เนื่องจากมหาวิทยาลัยฯ มีการเรียนการสอนหลากหลายสาขาวิชา มีบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งก่อนที่จะมีการจัดโครงการมหาวิทยาลัยฯ ได้ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสอบถามความต้องการของชุมชน หรือต้องการพัฒนาด้านไหนเป็นพิเศษ และนำมาหาแนวทางร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยฯ และชุมชน เพื่อจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน

2) หลักความสม่ำเสมอ มหาวิทยาลัยฯ มีการดำเนินงานด้านการให้บริการวิชาการอย่างสม่ำเสมอและค่อนข้างดี มีความสม่ำเสมอทุกปี แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) จึงทำให้เปลี่ยนรูปแบบการให้บริการวิชาการจากเดิมที่จัดในสถานที่ต่าง ๆ มาเป็นการสร้างองค์

ความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แต่ในส่วนของผู้เข้าร่วมโครงการอาจจะไม่ค่อยตอบสนองมากนักเนื่องจากความแปลกใหม่และความไม่พร้อมทางด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ รวมถึงรูปแบบที่ถือได้ว่าเข้าถึงยาก จึงมีเพียงประชาชนบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงบริการในรูปแบบนี้ได้ (สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร)

3) หลักความเสมอภาค การให้บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยฯ มุ่งเน้นให้บริการชุมชนทุกกลุ่ม ไม่เลือกปฏิบัติ ให้บริการกับทุกคนที่ต้องการเข้ามาใช้บริการ โดยมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของโครงการไว้แบบสังเขป และให้บริการตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับประโยชน์สูงสุดบุคลากรและตรงตามความต้องการของประชาชนและชุมชน ด้วยความเสมอภาค (สัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการ)

4) หลักความประหยัด ในการจัดโครงการบริการวิชาการแต่ละโครงการ ค่าดำเนินงานที่เกิดขึ้นหน่วยงานจะใช้มาตรการการประหยัดและความคุ้มค่ามากที่สุดทุกๆ โครงการ ไม่ว่าจะเป็นโครงการบริการวิชาการแบบให้เปล่า หรือโครงการบริการวิชาการที่สร้างรายได้ (สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยฯ)

5) หลักความสะอาด มหาวิทยาลัยฯ มีนโยบายในการให้บริการสาธารณะด้วยการมุ่งเน้นพัฒนาชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยฯ โดยแบ่งเป็น การให้บริการทางวิชาการ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การบริการวิชาการแบบให้เปล่า และการให้บริการวิชาการแบบมีค่าบริการ โดยการให้บริการวิชาการนี้เป็นภารกิจหลัก 1 ใน 4 ภารกิจของมหาวิทยาลัยฯ ที่มุ่งเน้นการสร้างพันธกิจให้ครอบคลุม เป็นต้น มีการจัดโครงการโดยการลงพื้นที่ให้บริการ และทดสอบต้นแบบในพื้นที่โดยตรง อำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่สำหรับโครงการที่ต้องใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี โดยมหาวิทยาลัยฯ ได้จัดให้มีศูนย์บริการวิชาการประจำคณะ ที่จะนำเอาองค์ความรู้ของบุคลากรแต่ละคณะมากำหนดจัดเป็นโครงการให้บริการวิชาการ เป็นต้น (สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยฯ)

2. สรุปผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

1) การมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น มหาวิทยาลัยฯ มีการส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องติดต่อประสานงานในพื้นที่เข้าร่วมพูดคุยกับประชาชนหรือผู้รับบริการวิชาการ โดยใช้วิธีการสอบถามความคิดเห็น แบบสอบถามต่างๆ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัญหา หรือความต้องการของพื้นที่และความเชี่ยวชาญของอาจารย์ที่จะสามารถจัดโครงการบริการวิชาการให้ตอบสนองต่อชุมชนได้ โดยได้เข้ามาพูดคุย สอบถามทั้งผู้นำในชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากหลาย ๆ คน ทางมหาวิทยาลัยฯ จะเก็บข้อมูลประเด็นความต้องการจากชุมชนเพื่อนำไปสรุปและจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และศักยภาพของบุคลากรในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนต่อไป

2) การมีส่วนร่วมวางแผน มหาวิทยาลัยฯ ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดโครงการบริการวิชาการ ซึ่งหลังจากทางหน่วยงานได้เข้าพื้นที่เพื่อสอบถามถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนแล้ว ทางหน่วยงานได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และร่วมวางแผนกับชุมชน ในเบื้องต้น หน่วยงานได้มีการนำประเด็นความต้องการของชุมชน ชุมชนต้องการให้สนับสนุนในด้านใด รูปแบบการจัดโครงการที่เหมาะสมกับธุรกิจ หรือวิถีชีวิตของชุมชน โดยจะมีแบบสอบถามความต้องการว่าชุมชนต้องการให้หน่วยงานจัดโครงการในรูปแบบไหน หรือต้องการพัฒนาความรู้ด้านใดเป็นพิเศษ โดยที่หน่วยงานได้มีการนำประเด็นความต้องการจากการสำรวจมาร่วมวางแผนกับชุมชนในการจัดทำหัวข้อการอบรมเพื่อรวมบรรจุในหลักสูตรการอบรม

3) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ในการจัดโครงการบริการวิชาการนั้น ทางหน่วยงานของมหาวิทยาลัยฯ ได้เชิญตัวแทนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจของแผนแม่บท (Master Plan) โดยที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนว่าชุมชนต้องการจะพัฒนาชุมชน หรือพัฒนาความรู้ด้านใดบ้าง มีการระบุเป้าหมายที่ต้องการจะทำให้บรรลุในแผนแบ่งออกเป็น แผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งจะมีการปรึกษาและทำการปรับปรุงร่วมกันระหว่างบุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ และตัวแทนของชุมชน

4) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการโครงการบริการวิชาการ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการประสานงานด้านการประชาสัมพันธ์ของโครงการบริการวิชาการ เพื่อแจ้งข่าวสารให้ประชาชนในพื้นที่ ชุมชนใกล้เคียง หรือบุคคลอื่น ๆ ที่รู้จัก สนใจโครงการให้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง การประสานงานด้านสถานที่การจัดกิจกรรม ซึ่งชุมชนได้ใช้พื้นที่ส่วนกลางของชุมชนในการอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม เพื่อให้สะดวกทั้งประชาชนในชุมชน หรือประชาชนในชุมชนที่อยู่ละแวกใกล้เคียง รวมถึงบุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ การประสานงานเรื่องอาหารและอาหารว่าง รวมถึงการประสานงานผู้เข้าร่วมกิจกรรม

5) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและประเมินผล หน่วยงานของมหาวิทยาลัยฯ มีการประเมินผลผู้เข้าร่วมโครงการ การจัดทำแบบทดสอบความรู้ก่อน-หลังการพัฒนาเพื่อประเมินความรู้พื้นฐานของผู้เข้าร่วมโครงการ และการทำแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบประเมินที่ผู้เข้าร่วมโครงการประเมินความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดโครงการ รวมทั้งให้เสนอแนะข้อคิดเห็นในการจัดโครงการครั้งต่อไปเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมโครงการมากที่สุด

6) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ในการจัดโครงการบริการวิชาการ หน่วยงานของมหาวิทยาลัยฯ ได้เข้าไปมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนหลากหลายด้านทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้และการพัฒนาต่าง ๆ มีทั้งผู้เชี่ยวชาญภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยฯ ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งผู้เชี่ยวชาญภายในผู้เชี่ยวชาญภายนอกมหาวิทยาลัย และชุมชนเอง ซึ่งแต่ละฝ่ายก็ได้แลกเปลี่ยนและรับความรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้องโครงการ ทำให้ชุมชนมีเครือข่ายเพิ่มขึ้น พัฒนาการความรู้และระบบการเรียนรู้ในชุมชน ส่วนหน่วยงานสามารถนำมาบูรณาการการจัดการเรียนการสอน อาจารย์สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดในการพัฒนาหลักสูตร และนักศึกษาที่เข้าไปมีส่วนร่วมสามารถนำไปต่อยอดในงานวิจัยของตนได้

3. แนวทางการพัฒนาระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

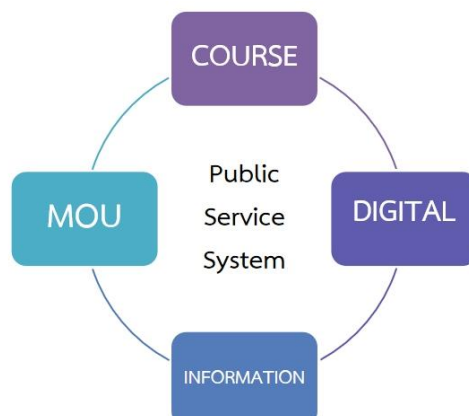
1) ระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการ ควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการจัดทำบริการสาธารณะและรณรงค์ให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของกิจกรรม/โครงการบริการทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสังคมอีกทั้งควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การจัดทำบริการสาธารณะที่เป็นกิจกรรมที่ประหยัด ประชาชนสะดวกสบายในการเข้าร่วมใช้บริการ

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1. การมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น พบว่า มหาวิทยาลัยควรออกแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน โดยการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของประชาชนและชุมชน เพื่อกำหนดกิจกรรมหรือโครงการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน 2. การมีส่วนร่วมวางแผน พบว่า มหาวิทยาลัยควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมหรือโครงการบริการทางวิชาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนในการพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจากการเสนอแนะของคนในพื้นที่นั้น 3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ พบว่า มหาวิทยาลัยควรเชิญตัวแทนชุมชนหรือประชาชนที่ให้ความสนใจเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจ เปิดโอกาสร่วมเสนอแนะในการจัดทำกิจกรรมหรือโครงการบริการทางวิชาการมากขึ้น 4. การมีส่วนร่วมดำเนินงาน พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนหรือตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและช่วยประสานงานเกี่ยวกับการจัดทำบริการทางวิชาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ 5. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและประเมินผล พบว่า มหาวิทยาลัยควรกำหนด

บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำบริการวิชาการให้ชัดเจน เพื่อเปิดโอกาสให้วางแผนหรือกำหนดกิจกรรม/โครงการบริการทางวิชาการต่าง ๆ ทำให้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบจากการประเมินผลในการจัดทำบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและสังคมนั้น ๆ 6. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า กิจกรรมหรือโครงการบริการทางวิชาการที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นโดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายนั้น มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้มีการพัฒนา ถ่ายทอดความรู้ และเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเพื่อร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดทำบริการทางวิชาการนั้นสำเร็จลุล่วงด้วยดี และสามารถนำมาต่อยอดเป็นงานวิจัย เพิ่มช่องทางด้านอาชีพ เพื่อช่องทางการตลาดให้แก่ประชาชนและชุมชนได้

3) การให้บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประกอบด้วย 1. ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน พบว่า มหาวิทยาลัยควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ สร้างองค์ความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน บริการทางด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ รวมถึงรูปแบบการเข้าถึงที่สะดวกสบาย ไม่เลือกประชาชนหรือชุมชนบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย 2. ด้านการบูรณาการด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย พบว่า มหาวิทยาลัยควรมีการจัดส่งบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการบริการทางวิชาการสู่ชุมชนเข้าไปศึกษาหาข้อมูลภายในชุมชน เพื่อทำการสำรวจภาพรวมของชุมชน และหาแนวทางร่วมกับชุมชนในหลากหลายรูปแบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำหลักสูตรการบริการทางวิชาการที่สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน และนำองค์ความรู้ที่มีมาถ่ายทอดให้กับประชาชนและชุมชนเพื่อสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน อันเป็นการพัฒนาชุมชนโดยรวมมหาวิทยาลัย 3. ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายชุมชน พบว่า มหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสหรือมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้นำชุมชน ตัวแทนหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ประกอบการในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของการบริการทางวิชาการ เพื่อสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดพลังที่เข้มแข็งต่อมหาวิทยาลัยและจะช่วยสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งในอนาคตด้วย 4. ด้านการสร้างรายได้ของสถาบัน พบว่า มหาวิทยาลัยจะต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาศักยภาพทั้งในแง่ของคนและเครื่องมือที่ใช้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งรูปแบบของกิจกรรมบริการทางวิชาการที่เข้ากับยุคสมัย จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมให้แก่ชุมชนและสังคมที่ตอบสนองความต้องการ เพื่อขยายช่องทางการตลาดสร้างรายได้ให้แก่มหาวิทยาลัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา: กรณีการให้บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้มีการเขียนรายงานในลักษณะของข้อเท็จจริงและสรุปโดยการตีความของคำให้สัมภาษณ์ พบปัจจัยที่ทำให้ระบบบริการสาธารณะมีความยั่งยืน สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในการเข้าสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐได้ มีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบมีข้อสนับสนุนจากผู้ให้สัมภาษณ์แตกต่างกัน สามารถสรุปนำมาสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาระบบบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา กรณีการให้บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ตามลำดับความสำคัญ ได้ดังภาพ

ภาพที่ 2 โมเดลการพัฒนาระบบบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา
(ที่มา: เนตรชนก สุนาสวน, 2564)

(1) การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น (COURSE)

ปีงบประมาณ 2565 กลยุทธ์ในการสร้างรายได้จากโครงการบริการวิชาการ มีการมุ่งเน้นการต่อยอดและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานผู้ว่าจ้างเดิมและขยายฐานเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการวิชาการไปยังหน่วยงานใหม่ ดำเนินงานเชิงรุกโดยการจัดทำแนวทางและแผนงานในการพัฒนาทักษะให้แก่ผู้ประกอบการในด้านที่วิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง อาทิเช่น การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อขยายช่องทางการตลาด การพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอาหารเพื่อเพิ่มมูลค่าและมีมาตรฐานความปลอดภัย การสนับสนุนและให้ความรู้การใช้แพลตฟอร์มและเครื่องมือทางการตลาดออนไลน์รูปแบบใหม่ การสร้างแพลตฟอร์มการตลาดดิจิทัล การเชื่อมต่อในการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับ SME

นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์การสร้างรายได้ด้วยการจัดโครงการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น (Short Course) เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญ โดยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาแนวโน้มความนิยมการเข้าอบรมในหลักสูตรระยะสั้นและคอร์สเรียนออนไลน์เพื่อเรียนรู้และพัฒนาทักษะความสามารถ (Reskill / Upskill) เติบโตขึ้นอย่างมาก ควบคู่กับการเติบโตของยุคดิจิทัลที่ทำให้การเรียนรู้สามารถเข้าถึงได้ง่าย หลากหลาย และสามารถเลือกเรียนรู้ในหลักสูตรที่ตอบสนองกับความต้องการการเรียนรู้ของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ (Research and Development Institute, 2018 : 6-7) ที่กล่าวว่า งานบริการวิชาการนั้นมีหลายประเภท หนึ่งในนั้นคือการให้บริการวิชาการเชิงธุรกิจซึ่งเป็นการให้บริการเพื่อหารายได้ให้กับมหาวิทยาลัย หรือ คณะ/สำนัก/สถาบัน หรือเพื่อพัฒนาหน่วยงานในรูปแบบของการอบรม ให้ความรู้ การทำรายงาน การออกแบบและประเมินผล เป็นต้น มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น ให้มีความสอดคล้องของตลาดและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยให้เน้นหลักสูตรที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนหรือประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

(2) สื่อองค์ความรู้ดิจิทัล (DIGITAL)

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต และมีบทบาทในการสนับสนุน การทำงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยฯ มีการอบรมให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอมีการอบรมทุกปี มีการสำรวจความต้องการพัฒนาประชาชนทุกปี โดยให้เหตุผลว่ามหาวิทยาลัยฯ มีการจัดอบรมโดยมีหลักสูตรที่หลากหลาย ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและประชาชน มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่การจัดโครงการ เช่น ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อออนไลน์ แจ้งข่าวสารไปยังผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ส่วนราชการภายในท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล อำเภอ พัฒนาชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้านตลอดจนมีการติดต่อประสานงานไปตามเครือข่ายผู้ประกอบการที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับส่วนราชการ

มหาวิทยาลัยฯ มีนโยบายในการให้บริการสาธารณะด้วยการมุ่งเน้นพัฒนาชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยฯ โดยแบ่งเป็น การให้บริการทางวิชาการ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การบริการวิชาการแบบให้เปล่า และ

การให้บริการวิชาการแบบมีค่าบริการ โดยการให้บริการวิชาการนี้เป็นภารกิจหลัก 1 ใน 4 ภารกิจของมหาวิทยาลัยฯ ที่มุ่งเน้นการสร้างพันธกิจให้ครอบคลุม เป็นต้น มีการจัดโครงการโดยการลงพื้นที่ให้บริการ และทดสอบต้นแบบในพื้นที่โดยตรง อำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่สำหรับโครงการที่ต้องใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี โดยมหาวิทยาลัยฯ ได้จัดให้มีศูนย์บริการวิชาการประจำคณะ ที่จะนำเอาองค์ความรู้ของบุคลากรแต่ละคณะมากำหนดจัดเป็นโครงการให้บริการวิชาการ แต่ยังไม่มีการจัดเก็บองค์ความรู้ในรูปแบบสื่อดิจิทัลหรือรูปแบบออนไลน์ ซึ่งในบริบทของประเทศไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยควรมีการนำองค์ความรู้จากการให้บริการสาธารณะมาจัดทำเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบคลิปวิดีโอและเผยแพร่บนสื่อออนไลน์ หรือจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูลออนไลน์ของมหาวิทยาลัยที่สามารถเผยแพร่ได้

(3) การพัฒนาระบบสารสนเทศ (INFORMATION SYSTEM)

ระบบสารสนเทศ คือ ขบวนการประมวลผลข่าวสารที่มีอยู่ ให้อยู่ในรูปของข่าวสารที่เป็นประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นข้อสรุปที่ใช้สนับสนุนการตัดสินใจของบุคคลระดับบริหาร ขบวนการที่ทำให้เกิดข่าวสารสารสนเทศนี้ เรียกว่า การประมวลผลสารสนเทศ และเรียกวิธีการประมวลผลสารสนเทศด้วยเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง เทคโนโลยีที่ประกอบขึ้นด้วยระบบจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล ระบบสื่อสารโทรคมนาคม และอุปกรณ์สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านสารสนเทศที่มีการวางแผนจัดการ และใช้งานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบสารสนเทศมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) บุคลากรผู้ใช้/ผู้ดูแลและรักษาระบบ 2) ขั้นตอนการปฏิบัติการ 3) ระบบฮาร์ดแวร์ ได้แก่ เครื่องจัดเก็บข้อมูล เครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย เป็นต้น 4) ระบบซอฟต์แวร์ ได้แก่ โปรแกรมบันทึกข้อมูล โปรแกรมประมวลผล โปรแกรมรายงานข้อมูล เป็นต้น และ 5) ข้อมูลซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์พบว่า มหาวิทยาลัยมีการดำเนินงานบริการวิชาการที่เป็นศูนย์บริการวิชาการที่เป็นส่วนกลาง และมีสาขาของแต่ละคณะ ซึ่งปัจจุบันทำให้ข้อมูลกระจัดกระจาย มหาวิทยาลัยจึงควรมีการพัฒนาพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยจัดการข้อมูลโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย และเชื่อมโยงข้อมูลให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อสะดวกและง่ายต่อการนำไปใช้งาน ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า Noppharat Paiwimuti, Srisuda, Soranunsri, Sarawut, Klangphukhiew, and Yutthana Niam-um (2017) ได้ศึกษาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานบริการวิชาการ พบว่า ระบบสารสนเทศ สำหรับการจัดการงานบริการวิชาการ สามารถจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ สามารถติดตามโครงการบริการวิชาการ และประชาสัมพันธ์โครงการบริการวิชาการอย่างทั่วถึง

(4) บันทึกข้อตกลงร่วมระหว่างสถาบันกับชุมชน (Memorandum of Understanding)

บันทึกความเข้าใจ (MOU) หมายถึง เอกสารที่บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ หรือความเข้าใจระหว่างองค์กร หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งเมื่อทั้งสองฝ่ายมีความเห็นตรงกัน รับทราบถึงรายละเอียดในบันทึกข้อตกลง และยอมรับข้อตกลงที่ทำร่วมกันแล้ว ตัวแทนผู้มีอำนาจของทั้งสองฝ่ายจะลงนามในบันทึกข้อตกลงนั้น เพื่อรับรองว่า ทั้งสองฝ่ายพึงพอใจกับข้อตกลงที่ทำร่วมกัน และ MOU ฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในเอกสารนั้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในด้านสหกิจศึกษา วิชาการ แต่น้อยมากที่จะเป็นเรื่องของการให้บริการวิชาการ จึงทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ซึ่งมหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างชุมชน สถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และมหาวิทยาลัย เพื่อความสม่ำเสมอและความต่อเนื่องในการให้บริการสาธารณะ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบบริการสาธารณะแบบชุมชนมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีประเด็นที่ น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายด้านระบบบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ในประเด็นหลักความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน พบว่า ในการดำเนินงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยฯ ได้ดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชน เนื่องจากมหาวิทยาลัยฯ มีการเรียนการสอนหลากหลายสาขาวิชา มีบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งก่อนที่จะมีการจัดโครงการ มหาวิทยาลัยฯ ได้ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสอบถามความต้องการของชุมชน หรือต้องการพัฒนาด้านไหนเป็นพิเศษ และนำมาหาแนวทางร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยฯ และชุมชน เพื่อจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ (Boramanan N. , 2000 : 28) ที่กล่าวว่า บริการสาธารณะต้องเป็นกิจกรรมที่รัฐจัดทำขึ้น จึงต้องมีลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน กิจกรรมใดที่รัฐเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการอยู่อย่างปลอดภัยหรือการอยู่อย่างสุขสบายของประชาชน รัฐก็ต้องเข้าไปจัดทำกิจกรรมนั้น และสอดคล้องกับ (Thanaphongsathorn K. , 1994 : 21) ที่กล่าวว่า การให้บริการต้องยึดหลักความสอดคล้อง โดยการบริการต้องคำนึงกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ประโยชน์และบริการที่องค์กรจัดให้นั้น จะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ มิฉะนั้นแล้วนอกจากจะไม่เกิดประโยชน์สูงสุดในการเอื้ออำนวยประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับบริการสาธารณะการให้บริการวิชาการแบบชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ในประเด็นมหาวิทยาลัยฯ มีการส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องติดต่อประสานงานในพื้นที่เข้าร่วมพูดคุยกับประชาชนหรือผู้รับบริการวิชาการ โดยใช้วิธีการสอบถามความคิดเห็นแบบสอบถามต่างๆ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัญหา หรือความต้องการของพื้นที่และความเชี่ยวชาญของอาจารย์ที่สามารถจัดโครงการบริการวิชาการให้ตอบสนองต่อชุมชนได้ โดยได้เข้ามาพูดคุย สอบถามทั้งผู้นำในชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากหลายๆ คน ทางมหาวิทยาลัยจะเก็บข้อมูลประเด็นความต้องการจากชุมชนเพื่อนำไปสรุปและจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และศักยภาพของบุคลากรในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนต่อไป สอดคล้องกับ (William W.Reeder, 2007 : 13) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจก บุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม หนึ่งในกรมีส่วนร่วมนั้นคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น และสอดคล้องกับ (Worawong J., 2007 : 25) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมตั้งแต่ขั้นตอนแรก ในการค้นหาปัญหา ตระหนักถึงปัญหา เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน รวมถึงสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Thanasil Siewthong (2010) ที่กล่าวว่า ในการจัดโครงการหรือกิจกรรม ควรจะมีการรับฟังความคิดเห็น (Consult) จากผู้เข้าร่วม ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นเป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการพัฒนากระบวนวิธีบริการวิชาการกับการทำผลงานวิชาการ และบูรณาการกับการเรียนการสอนและการวิจัย โดยปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน การเขียนตำรา หรือการวิจัยที่ต่อยอดจากการดำเนินโครงการบริการวิชาการ

2) ควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างชุมชน สถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และมหาวิทยาลัย เพื่อความสม่ำเสมอและความต่อเนื่องในการให้บริการสาธารณะ และร่วมพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น ให้มีความสอดคล้องของตลาดและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยให้เน้นหลักสูตรที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนหรือประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน และเผยแพร่บนสื่อออนไลน์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำโครงการบริการวิชาการไปบูรณาการกับงานวิจัย งานสร้างสรรค์ การเรียนการสอน หรือศิลปวัฒนธรรมที่เห็นเป็นเชิงประจักษ์ และควรมีการประเมินคุณค่าและการบรรลุเป้าหมายของการดำเนินโครงการร่วมกับการบูรณาการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งสังคมการประกอบการ

2) ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางในการบริหารจัดการการบริการทางวิชาการแบบหารายได้ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาการแบบหารายได้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในด้านการหารายได้ของมหาวิทยาลัย

3) ควรศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานของบริการสาธารณะไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่น ในกรณีการบริการวิชาการแบบหารายได้ที่ยังมีผลประโยชน์ที่ผิดกฎหมาย

Reference

- Kittidet Susukon. (1990). Basic principles and concepts of public service delivery in England. Congressional Message, 10, pp. 39-54.
- Kulthon Thanaphongsathorn. (1994). General concepts in public policy. Public Policy and Planning. (9th edition). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat.
- Jintawee Kasemsuk. (2014). Principles of Participation in Sustainable Community Development. Bangkok: Active Print Co., Ltd.
- Nantawat Boramanont. (2009). Local government in Thailand. Bangkok: Winyuchon,
- Nantawat Boramanon. (2004). Administrative law principles concerning public services. (3rd edition). Bangkok: Winyuchon Publishing House.
- Nuttawat Boramanon (2000): Administrative principles of public service. Bangkok: Winyuchon.
- Wuthisarn Tanchai. (2003). Decentralization of power to local government organizations. Bangkok : King Prajadhipok's Institute.
- Siripong Ladawan Na Ayutthaya. (2009). Concepts and Theories of Public Administration. Chiang Mai: Thanuch Printing.
- King Prajadhipok's Institute (2004). Thai Local Government Encyclopedia, Chapter 4, Components of Local Administrative Organizations, No. 2, Tasks and Duties of Local Administrative Organizations. Nonthaburi, 2004.

- Office of the Council of State (2005). Act Regarding Rajamangala University of Technology, 2005 (page 2) Section 7. Government Gazette, Volume 122/Part 6 A/Page 2/18 January 2015
- Office of the Prime Minister (2017). Draft national strategy for 20 years 2017 - 2036. (2017) Office of the Prime Minister.
- Suchao Mee-nongwa, Amnuay Boonrattanamaitri, Havan Chupen and Patan Suwanmongkol. (2020). Public services in education management of local government organizations under the context of decentralization in the past two decades. Journal of Politics and Governance College of Politics and Governance Mahasarakham University, Year 10, Issue 3, September-December 2020, pages 288-303.
- Amnuay Boonrattanamaitri, Supattra Yodsurang, Krai Boonbandan and Wattana Nontachit. (2021). The concept of shared responsibility in public and local management of the people. Academic Journal of Eastern Asia University. Eastern Asia University, Year 11, No. 3, September-December 2021, pages 33-41 .
- Raadschelders, L. C. N. (2003). Government: A public administration perspective. New York: M. E. Sharpe.
- National Information, 1999, Amendment (2nd Edition), 2002 (8 December 2012). Royal Gazette. Volume 115, Chapter 123.
- Research and development institute Academic Service Manual. (2018) Research and Development Institute, Eastern University, accessed from: <http://www.busit.cpc.ac.th/>
- William W. Reeder. (2007 : 13). Reeder, Some Aspects of the Information Social Participation of Farm.
- Jirawan Worawong. (2007 : 25). Promoting People's Participation in Local Development of Muang Suang Subdistrict Municipality Mueang Suang District Roi Et Province Independent study. Mahasarakham University.
- Thanasil Siewthong. (2010) : People's Participation in Local Government at Village Level: A Case Study of Tak Bai District, Narathiwat Province. Master of Public Administration Thesis Department of Public Administration Department of Management Science. Sukhothai Thammathirat Open University
- Noppharat Paiwimuti, Srisuda, Soranunsri, Sarawut, Klangphukhiew, and Yutthana Niam-um (2017) Information system for academic service management. International and national academic conference on computer technology and applied information systems. and the 11th Business Administration Academic Conference. 25 January, pp. 209-214. Bangkok: South East Bangkok College, Bangna.

การรอบรู้ดิจิทัลและความสามารถในการเรียนรู้ออนไลน์

DIGITAL LITERACY AND ONLINE LEARNING CAPABILITIES

อาทิตยา พิพัฒน์พงศ์อำไพ¹, ถนอมศักดิ์ สุวรรณน้อย, มรรษภร เชื้อทองฮัว

กอบกุล จันทรโคติกา และ ธาตรี จันทรโคติกา

Arthitiya Pipatpongumpai, Thanomsuk Suwannoi, Massaporn Cheuathonghua,

Korbkul Jantarakolica, and Tatre Jantarakolica

Email: Sarinya.pip@rmutr.ac.th¹,

Received 15 March 2022; Revised 25 January 2023; Accepted 25 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยการรอบรู้ดิจิทัล ทักษะคิดต่อการเรียนรู้ออนไลน์ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา (2) ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองทำให้การเรียนรู้ออนไลน์ของนักศึกษามีประสิทธิภาพ (3) ประเมินระดับการมีส่วนร่วมด้านวิชาการ การมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับสังคมโดยรวม การมีส่วนร่วมกับผู้สอนและการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มในการเรียนรู้ออนไลน์ โดยมีกรอบแนวคิดของงานวิจัยประยุกต์จากแนวคิดการรอบรู้ดิจิทัล ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรม การมีส่วนร่วมและการรับรู้ความสามารถตนเอง งานวิจัยนี้ใช้การสำรวจโดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 552 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า (1) การรอบรู้ดิจิทัลเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีความรอบรู้และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในการใช้งานเทคโนโลยีได้ดียิ่งขึ้น ทักษะคิดเชิงบวกส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับการเรียนรู้ออนไลน์ (2) การรับรู้ความสามารถของตนเองเชิงบวกเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความมั่นใจและตอบสนองต่อการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (3) ระดับการมีส่วนร่วมด้านวิชาการในการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนเป็นไปในทิศทางตรงข้าม การเรียนออนไลน์ทำให้ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมด้านวิชาการอย่างมากในช่วงที่เรียนในห้องเรียนแต่เมื่อต้องปรับเป็นการเรียนออนไลน์ทำให้คนกลุ่มนี้มีการตอบสนองเชิงวิชาการในการทำงานกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายน้อยลง ระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับสังคมโดยรวม การมีส่วนร่วมกับผู้สอนและการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับมาก

คำสำคัญ: การศึกษาปัจจัยการรอบรู้ดิจิทัล, ทักษะคิด, การรับรู้ความสามารถของตนเอง

Abstract

The goals of this study were to (1) investigate digital literacy factors and attitudes toward online learning in higher education students. (2) to investigate self-efficacy factors that contribute to the effectiveness of online learning for learners. (3) to determine the level of

academic interaction. Learners' social interaction with their surroundings. Online learning makes use of both teacher and platform interaction. The Digital Literacy Concept, the Theory of Knowledge, Attitudes, and Behavior (KAP), the Participation Concept, and the Self-Efficacy Theory served as the foundation for the conceptual framework. Data was collected using online questionnaires and a random sampling method from 552 students enrolled in higher education, and the data was analyzed using a structural equation model.

The results found that: (1) digital literacy is a factor that enhances learners' ability to learn online effectively. Informational skill is a key factor for learners to be well-rounded digitally and develop their learning skills in the use of technology better. Positive attitudes result in learners' acceptance of online learning. (2) Positive self-efficacy is a factor that encourages learners to build confidence and respond to online learning more effectively. (3) The level of academic interaction in peer engagement group work is going in the opposite direction. Online learning makes highly academic learners while classroom sessions but when adjusting to online learning, these learners are less academically responsive in group work as assigned. The level of social interaction of learners with the surrounding society The level of teacher interaction and platform interaction between learners in online learning is high.

Keywords: Studying digital literacy factor, Attitude, Self-Efficacy

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ การศึกษาหาความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่าย เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตช่วยให้การเข้าถึง แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น การศึกษาเรียนรู้ผ่านโปรแกรมหรือ แพลตฟอร์มบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด - 19 รูปแบบการเรียนรู้จากเดิมที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ห้องสมุด หรือ ปรึกษาพูดคุยกับผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน แต่ต้องปรับเป็นการเรียนรู้ผ่านโปรแกรมหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ กลายเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ใหม่ (New Normal) และจากความต้องการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้ธุรกิจและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์เติบโตและเกิดคอร์สเรียนออนไลน์เพื่อพัฒนาความรู้และ ทักษะมากมายทั้งในและต่างประเทศ โดยจากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่พบว่าทักษะความรู้ที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมมากที่สุด คือ ความรู้ที่ช่วยในการทำงานและการประกอบ อาชีพ อาทิเช่น ภาษาที่สอง คอมพิวเตอร์ ฯลฯ และวิธีการเรียนรู้ในอนาคต คือ อินเทอร์เน็ต (Office of Knowledge Administration and Development, 2018) การเรียนรู้ออนไลน์ผ่านโปรแกรมหรือ แพลตฟอร์มทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้และศึกษาหาความรู้ได้อย่างเสรี ทั้งที่ไม่มีค่าใช้จ่ายหรือถ้ามีก็เป็น ต้นทุนการเรียนรู้ในราคาที่ต่ำ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นปัจจัยเร่งทำให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องเรียนออนไลน์รวมทั้งศึกษาค้นคว้าข้อมูลออนไลน์ ต้องปรับตัวในการใช้เทคโนโลยีและใช้ทักษะในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับรายงานสถิติการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศในครัวเรือนของประเทศไทยที่พบว่าในระดับอุดมศึกษามีการใช้งานคอมพิวเตอร์และ อินเทอร์เน็ตในการเรียนรู้อย่างมาก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่าจากบริบทสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงสู่การเรียนรู้ผ่านเครือข่าย การเรียนออนไลน์ การเรียนผ่านโปรแกรมหรือแพลตฟอร์มและการค้นคว้าข้อมูลออนไลน์มากยิ่งขึ้น ในขณะที่ทักษะความรู้ความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีหรือการรอบรู้ดิจิทัลของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน ดังนั้นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต้องเรียนรู้ออนไลน์ ทักษะการรอบรู้ดิจิทัลในการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มีความจำเป็นหรือไม่ในการเรียนออนไลน์ ทักษะคิด มุมมอง แนวคิดของผู้เรียนต่อการเรียนออนไลน์ ทักษะความสามารถของตนเองช่วยให้การเรียนออนไลน์มีประสิทธิภาพหรือไม่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการแสดงออกทางด้านวิชาการ การมีส่วนร่วมกับสังคม การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเรียนรู้ออนไลน์เป็นอย่างไร เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษาในระดับชั้นอุดมศึกษา ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้การเรียนออนไลน์รวมไปถึงการเรียนรู้ออนไลน์มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับแนวทางการรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยการรอบรู้ดิจิทัล ทักษะคิดต่อการเรียนรู้ออนไลน์ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา
2. ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองทำให้การเรียนรู้ออนไลน์ของนักศึกษามีประสิทธิภาพ
3. ประเมินระดับการมีส่วนร่วมด้านวิชาการ การมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับสังคมโดยรอบ การมีส่วนร่วมกับผู้สอนและการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มในการเรียนรู้ออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

การรอบรู้ดิจิทัล (Digital Literacy)

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้เกิดความไม่สมดุลทางดิจิทัลซึ่งเป็นหนึ่งปัญหาสำคัญในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ข้อจำกัดของเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม สังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการรับเทคโนโลยีและมีปฏิสัมพันธ์กับทักษะการรอบรู้ดิจิทัล (Tai-Kuei Yu a., et.al, 2017) ในขณะที่ทักษะการรอบรู้ดิจิทัล เป็นทักษะที่สำคัญของศตวรรษที่ 21 ที่สร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับบุคคลเพื่อสร้างความสามารถเชิงนวัตกรรม ทั้งนี้ทักษะการรอบรู้ดิจิทัลของแต่ละบุคคลในการใช้งานเทคโนโลยีไม่เท่ากัน (Ester van Laar a, et.al., 2017) โดยทักษะการค้นหาข้อมูล (Informational Skill) เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ในยุคของข้อมูลข่าวสารที่มีความซับซ้อนและต้องทำความเข้าใจเนื้อหาข้อมูลความสามารถในการค้นหาและใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยให้ผู้บุคคลเกิดการพัฒนาทักษะความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและทางอาชีพด้วย (Association of College and Research Libraries., 2000) ดังนั้นการรอบรู้ดิจิทัล จึงครอบคลุมถึง ความฉลาดรู้เรื่องดิจิทัล ความรู้ความสามารถในการใช้ดิจิทัลเทคโนโลยี (Committee for the Dictionary of Computer and Information Technology, 28 June 2019) การรอบรู้ดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการเรียนรู้ได้ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นการเรียนรู้ด้วยการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น แล็ปท็อป แท็บเล็ต โทรศัพท์เคลื่อนที่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ มีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปทำให้ความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องรวมไปถึงทักษะการรอบรู้ในด้านการค้นคว้าข้อมูลและการสื่อสาร การคิดและการแก้ไขปัญหา การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการรู้จักใช้ประโยชน์จากเครื่องมือสมัยใหม่ จึงกล่าวได้ว่าการรอบรู้ดิจิทัลจะช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิด ค้นคว้า เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหาและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต

(Wongkitrungruang W. , & Chitton A., 2011: 40 - 43) และเมื่อผู้เรียนมีความฉลาดรู้เรื่องดิจิทัล มีความรอบรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์และแก้ไขปัญหา รู้จักใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและเครื่องมือสมัยใหม่ เพื่อเรียนรู้ สื่อสารร่วมกันระหว่างผู้สอน แพลตฟอร์ม สังคม เพื่อร่วมชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP)

จากการรอบรู้ดิจิทัลอันเป็นสิ่งบ่งชี้ประสิทธิภาพในการใช้งานเทคโนโลยีซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้และประสบการณ์อันเป็นปัจจัยในการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Cassidy, S., & Eachus, P., 2002) โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบ่อยครั้ง จะช่วยให้นักศึกษามีทักษะและความสามารถจากการลงมือปฏิบัติอันจะช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อนักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาจากการใช้งานเทคโนโลยีด้วยการใช้ความรู้และความเข้าใจเดิมก็จะทำให้นักศึกษาสามารถเอาชนะความล้มเหลวได้ และด้วยประสบการณ์ที่ได้รับจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถของตนเอง (Usher, E. L., & Pajares, F., 2008) สำหรับแนวคิด KAP เกี่ยวข้องกับความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ซึ่งส่งผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (Office of the Royal Institute, 2011) ให้คำจำกัดความของคำว่า “ความรู้” คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ รวมไปถึงสิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิดหรือการปฏิบัติ ความรู้คือความสามารถของผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ โดยแบ่งเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ และความรู้ต่อเรื่องราวทั่วไปในระดับกว้าง ความรู้نب่เป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง ความคิด ความหยั่งรู้ ตลอดจนความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้เข้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ (Juthawichit K. , 1999 : 76) เมื่อผู้เรียนได้ใช้ความรู้และฝึกปฏิบัติในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้บ่อยครั้งก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในการเรียนรู้และรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ออนไลน์ได้ ทักษะเป็นความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่สนับสนุน หรือต่อต้านสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทักษะเป็นสิ่งที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ในอดีตที่จัดเรียงเป็นระบบและสะท้อนออกมาเมื่อปัจเจกบุคคลเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ (Siriritanon J. , 2000: 35) ทักษะเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก ทักษะเป็นความรู้สึกและความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ ฯลฯ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมตามแนวคิดนั้น ทักษะเป็นความรู้สึกในด้านบวกหรือลบของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมโดยตรง (Netaree o. , 2000 : 35) ดังนั้นเมื่อผู้เรียนมีความรู้ ทักษะที่แตกต่างกันอันเกิดจากการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากในอดีตที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อการกระทำ พฤติกรรมหรือการแสดงออกต่อการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถตนเอง (Self - Efficacy Theory)

พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Learning Theory: SCT) โดยนักจิตวิทยาชาวแคนาดา Bandura A. (1986) ศึกษาความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความสามารถตนเอง (Self - efficacy) ซึ่งมีอิทธิพลที่จะช่วยให้บุคคลปฏิบัติตนเฉพาะอย่างได้ Bandura A. (2010) เชื่อว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ขององค์ประกอบหลายอย่างโดยมีพันธุกรรม สภาพแวดล้อม สังคม ประสบการณ์ ความสามารถเฉพาะตัวของบุคคลผสมผสานกันซึ่งยากแก่การตัดสินว่าพฤติกรรมนั้น ๆ เกิดจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งถ้าหากบุคคลมีการรับรู้ความสามารถตนเอง (perceived self-efficacy) และคาดหวังในผลลัพธ์ของการปฏิบัติ (outcome expectations) ก็จะสามารถแสดงซึ่ง

พฤติกรรมนั้นให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยที่การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นกลไกเชื่อมโยงสู่ทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและยังเป็นหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจในการยอมรับ การใช้ และการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักเรียน นักศึกษา (Anubha Rohatgi a, et.al., 2016)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมากำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H_{1a}: ทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูล (IS) ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการรอบรู้ดิจิทัล (DL)

H_{1b}: ทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (TS) ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการรอบรู้ดิจิทัล (DL)

H_{2a}: การรอบรู้ดิจิทัล (DL) ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ในการเรียนรู้ออนไลน์

H_{2b}: ทศนคติ (ATT) เชิงบวกส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ในการเรียนรู้ออนไลน์

H_{3a}: การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ส่งผลให้เกิดการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน (PE) ในเชิงบวก

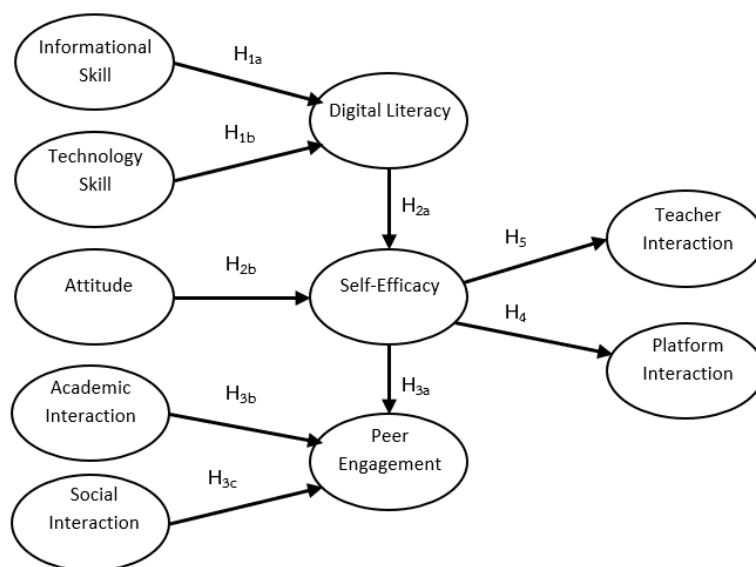
H_{3b}: การมีส่วนร่วมด้านวิชาการหรือการมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียน (AI) ส่งผลให้เกิดการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน (PE) ในเชิงบวก

H_{3c}: การมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับสังคมโดยรอบ (SI) ส่งผลให้เกิดการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน (PE) ในเชิงบวก

H₄: การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์ม (PI) ในการเรียนรู้ออนไลน์

H₅: การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับผู้สอน (TI) ในการเรียนรู้ออนไลน์

กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากแหล่งข้อมูลผลงานวิจัย บทความวิชาการ วารสาร อินเทอร์เน็ต หนังสือ ข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลอย่างรอบด้านและครอบคลุมตามกรอบแนวคิดมากที่สุด

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจด้วยการแจกแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยจัดทำลิงก์แบบสอบถามและกระจายไปยังกลุ่มเป้าหมายตามสัดส่วนที่ได้กำหนดไว้พร้อมกับควบคุมสัดส่วนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างตามเป้าหมาย จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยชุดคำถามได้ออกแบบเพื่อให้สอดคล้องตามทฤษฎีและกรอบแนวคิดของงานวิจัยและใช้โปรแกรมทางสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับชุดคำถาม เพื่อยืนยันความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งผลการทดสอบทุกปัจจัยของข้อคำถามอยู่ในระดับเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ประชากรในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีองค์ประกอบของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 552 คน จำแนกตามระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบของกลุ่มตัวอย่าง

	คณะบริหารธุรกิจ	คณะอื่น ๆ	จำนวนทั้งหมด
ชั้นปีที่ 1	50	78	128
	39.06%	60.94%	100.00%
ชั้นปีที่ 2	62	117	179
	34.64%	65.36%	100.00%
ชั้นปีที่ 3	79	27	106
	74.53%	25.47%	100.00%
ชั้นปีที่ 4 ขึ้นไป	59	80	139
	42.45%	57.55%	100.00%
จำนวนทั้งหมด	250	302	552
	45.29%	54.71%	100.00%

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สำรวจด้วยการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง ซึ่งแบบสอบถามในงานวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบคำถามเพื่อให้สอดคล้องตามทฤษฎีและกรอบแนวคิดและใช้โปรแกรมทางสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับข้อคำถามเพื่อยืนยันความเที่ยงตรง (Validity) รวมทั้งทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ผลการทดสอบแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของแบบสอบถามมีความเหมาะสมทั้งในด้านความสอดคล้องของข้อคำถามกับปัจจัยที่ศึกษา (Factor Analysis) และค่าความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามทำการตอบดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม

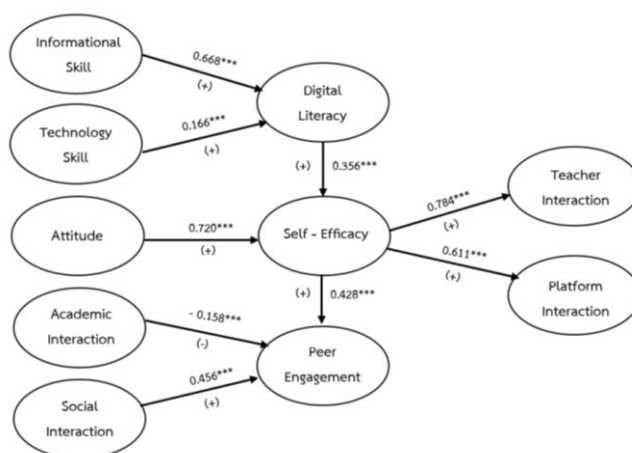
	Factor Loading	%Total Variance	Cronbach Alpha
<u>Attitude</u>		0.6831	0.8813
เกิดวิธีการและแนวทางการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น	0.8263		
สามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลาย	0.8525		
สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	0.8473		
มีแรงจูงใจในการค้นคว้า ศึกษาความรู้	0.7899		
มีทักษะการใช้เครื่องมือสื่อสารได้ดีขึ้น	0.8149		
<u>Digital Literacy</u>		0.6576	0.8693
แก้ปัญหาการใช้งาน โดยใช้เทคนิคส่วนตัว	0.7908		
สืบค้นข้อมูลจากโปรแกรมค้นหาหรือวิกิพีเดีย	0.7740		
ประมวลผล ประยุกต์ใช้ข้อมูล	0.8434		
นำเสนองานออนไลน์	0.8334		
สื่อสารโต้ตอบ	0.8110		
<u>Informational Skill</u>		0.7624	0.9218
หาคำศัพท์เวิร์ด (Keywords) ในการค้นหาข้อมูลที่ดีได้	0.8575		
หาข้อมูลจากเว็บไซต์ที่มีการออกแบบที่แตกต่างกันได้	0.8528		
หาข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ	0.8897		
หาข้อมูลทุกอย่างจากโลกออนไลน์ได้อย่างง่าย	0.8830		
หาข้อมูลต่อ ๆ ไปได้อย่างเรื่อย ๆ	0.8821		
<u>Technology Skill</u>		0.7476	0.8823
บันทึกเว็บไซต์ที่ใช้บ่อย ๆ ใน Bookmark	0.7786		
ดาวน์โหลดหรือบันทึกรูปภาพที่ค้นหาได้	0.8949		
ดาวน์โหลดข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตได้	0.9150		
เชื่อมต่อเครือข่าย WiFi จากสมาร์ทโฟนหรืออุปกรณ์ใดก็ได้	0.8638		
<u>Self-Efficacy</u>		0.6940	0.9104
มีผลคะแนนการเรียนที่ดี	0.8017		
สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ	0.8592		
สามารถปรับตัวได้เร็วในการเรียนรู้สิ่งใหม่	0.8643		
ทำกิจกรรมออนไลน์ที่ยุ่งยากและซับซ้อนได้	0.7962		
สามารถติดตามตารางเรียน คาบเรียนออนไลน์ได้อย่าง สม่ำเสมอ	0.8158		
เข้าใจข้อคำถามหรือคำแนะนำจากผู้สอนออนไลน์ได้อย่าง ถูกต้อง	0.8583		
<u>Peer Engagement</u>		0.6844	0.9213
ปรึกษาพูดคุยกับเพื่อนอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีปัญหาในการเรียน	0.7838		
เรียนร่วมกับเพื่อนคนอื่น ๆ ได้	0.8372		
เรียนรู้จากเพื่อนและนำมาใช้ประโยชน์ได้	0.8706		

	Factor Loading	%Total Variance	Cronbach Alpha
ทำงานกลุ่มกับเพื่อน นอกเวลาได้	0.8423		
ทำงานร่วมกับเพื่อนคนอื่น ในขณะที่เรียนได้	0.8384		
มีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม	0.8583		
มีทัศนคติเชิงบวกในการเรียนออนไลน์	0.7539		
<u>Social Interaction</u>		0.7804	0.9271
เกิดการโต้ตอบสื่อสารกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น	0.8701		
สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้อย่างดี	0.8719		
มีทักษะการโต้ตอบสื่อสาร ด้วยความสุภาพ	0.9060		
ใช้ทักษะการโต้ตอบสื่อสาร อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์	0.8912		
มีความใส่ใจต่อความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่นในสังคม	0.8774		
<u>Academic Interaction</u>		0.7999	0.9579
มีความกระตือรือร้นในการเรียน	0.9056		
อยากมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น	0.8965		
สามารถเรียนออนไลน์ได้อย่างสำเร็จและมีประสิทธิภาพ	0.9011		
กล้าแสดงออกและโต้ตอบในการถามคำถาม ด้วยความสุภาพ	0.9064		
กล้าแสดงความคิดเห็นต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน ด้วยความสุภาพ	0.9093		
สามารถช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้เมื่อจำเป็น	0.8629		
มีวินัยในการเรียน	0.8777		
<u>Platform Interaction</u>		0.7442	0.9416
ดาวน์โหลดไฟล์ สื่อการเรียน คลิปวิดีโอ	0.8605		
ส่งการบ้านออนไลน์หรืองานที่ได้รับมอบหมายได้	0.8685		
ใช้โปรแกรมออนไลน์ เช่น Google Docs, Google Slides, Zoom หรือ Google Sheet	0.8625		
สนทนาหรือโต้ตอบออนไลน์	0.8719		
นำเสนอข้อมูล รายงานข้อมูล ผ่านโปรแกรมออนไลน์	0.8832		
โพสต์หรือแสดงความคิดเห็นในกระดานโต้ตอบออนไลน์	0.8900		
กลับมาทบทวนเนื้อหาย้อนหลังได้	0.7988		
<u>Teacher Interaction</u>		0.7509	0.9445
มีการเตรียมสื่อการสอนที่เหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย	0.8811		
มีเทคนิคในการสอนที่ดึงดูดความสนใจ	0.8597		
มีเทคนิคในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน	0.8654		
เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น	0.8402		
ตอบข้อซักถาม ให้คำแนะนำในการเรียนได้อย่างชัดเจน	0.8836		
มีความพร้อมสำหรับอุปกรณ์การสอนออนไลน์	0.8649		
แก้ไขปัญหาที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม	0.8703		

งานวิจัยนี้ใช้การประมาณค่าผ่านแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structure Equations Model: SEM) โดยพิจารณาตัวแปรพร้อมกันทั้ง 10 ตัวแปร เพื่อดูความสอดคล้อง (Fit) และความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในภาพรวม ค่าดัชนีจำนวน 7 ค่า ได้แก่ Log-likelihood, Chi-squared MS, Chi-squared BS, RMSEA, SRMR, CFI และ TLI ทดสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดล พบว่า ค่าความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (CFI) อยู่ในระดับร้อยละ 85.4 ค่าดัชนีการยอมรับโมเดล (TLI) อยู่ที่ระดับร้อยละ 84.4 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.257 และค่าดัชนีรากของกำลังที่สองเฉลี่ยเฉพาะของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.073 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือได้

ผลการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์และผลการทดสอบตัวแปรตามแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM)

ปัจจัยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ยกเว้นปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านวิชาการหรือการมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียนที่ไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ 3 โดยปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านวิชาการหรือการมีส่วนร่วมในการเรียนในสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ออนไลน์ส่งผลต่อการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนในทิศทางตรงข้าม ทั้งนี้เมื่อลำดับถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ดิจิทัลมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูล
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ออนไลน์มากที่สุด คือ ทักษะคิด
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมกับสังคมโดยรอบ
4. ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มในเชิงบวก
5. ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับผู้สอนในเชิงบวก

ทั้งนี้ผลการทดสอบสมมติฐานตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยพบว่า (1) ทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูล (Informational Skill) เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ดิจิทัลซึ่งจากการที่ผู้เรียนค้นหาข้อมูลซ้ำ ๆ บ่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจะเกิดการคิดวิเคราะห์เพื่อค้นหาช่องทางหรือวิธีการในการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการจากแหล่งต่าง ๆ บนออนไลน์จนสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในการเรียนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทัศนคติเชิงบวกของผู้เรียนส่งผลต่อความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองซึ่งจะช่วยเสริมให้ผู้เรียนมีการตอบสนองต่อการเรียนรู้ออนไลน์และสามารถปรับตัวเพื่อการเรียนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) การรับรู้ความสามารถของตนเองเชิงบวกเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความมั่นใจและตอบสนองต่อการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยเสริมให้ระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนออนไลน์กับผู้สอนและระดับการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเรียนรู้ออนไลน์ได้ดี (3)

ระดับการมีส่วนร่วมด้านวิชาการในการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ การเรียนออนไลน์ทำให้ผู้เรียนที่มีการโต้ตอบเชิงวิชาการในขณะที่เรียนในชั้นเรียน แต่เมื่อต้องเรียนออนไลน์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้มีการโต้ตอบเชิงวิชาการในการทำงานกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้สอนน้อยลง ด้านระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับสังคมโดยรวมและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเรียนรู้ออนไลน์อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 552 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.29 อยู่ในช่วงอายุน้อยกว่า 25 ปี (gen. Z) ร้อยละ 65.58 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปริญญาตรี ร้อยละ 70.29 และศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของรัฐ ร้อยละ 64.13 เมื่อพิจารณาตามลักษณะประชากรศาสตร์พบว่าช่วงอายุระหว่าง 25 – 39 ปี (gen. Y) มีระดับค่าเฉลี่ยความสามารถในการเรียนรู้ออนไลน์มากที่สุด ด้านสถานศึกษาพบว่าสถานศึกษาของรัฐมีระดับค่าเฉลี่ยทักษะความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีได้ดีกว่า อาจเป็นเพราะสถาบันการศึกษาของรัฐมักได้รับการสนับสนุนงบประมาณหรือเครื่องมือด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านโครงการต่าง ๆ ในด้านระดับชั้นที่กำลังศึกษาพบว่าระดับชั้นปริญญาเอกมีระดับค่าเฉลี่ยความสามารถในการเรียนรู้ออนไลน์มากที่สุด ในด้านคณะหรือสาขาวิชาพบว่าคณะสังคมศาสตร์มีระดับค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับเพื่อน การมีส่วนร่วมกับสังคมและการมีส่วนร่วมทางวิชาการมากที่สุด

เมื่อพิจารณาตามลักษณะพฤติกรรมศาสตร์พบว่า จำนวนวิชาที่เคยเรียนออนไลน์ส่งผลต่อระดับความสามารถในการเรียนรู้ออนไลน์ โดยผู้เรียนที่เคยเรียนออนไลน์มาแล้วอย่างน้อย 1 วิชาจะทำให้มีทัศนคติและระดับการมีส่วนร่วมทั้งในด้านวิชาการ การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนและการมีส่วนร่วมกับสังคมโดยรวมในระดับสูง เนื่องจากผู้เรียนที่มีประสบการณ์ในการเรียนออนไลน์มาก่อนมักคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการเรียนออนไลน์ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในทุกด้านอยู่ในระดับสูงและยังรวมถึงการมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนออนไลน์ส่งผลให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีในการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับสูง ด้านการสืบค้นข้อมูลออนไลน์พบว่าผู้เรียนที่ได้สืบค้นข้อมูลออนไลน์ทุกวันหรือมากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการใช้งานเทคโนโลยีอันส่งผลให้เกิดการรอบรู้ดิจิทัลในระดับสูง ด้านระยะเวลาที่เรียนรู้ออนไลน์พบว่าการเรียนออนไลน์ประมาณ 5 - 6 ชั่วโมงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยและสามารถใช้ทักษะความสามารถของตนเองในการเรียนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านสถานที่ในการเรียนรู้ออนไลน์พบว่าบ้านเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงพฤติกรรมและสามารถโต้ตอบกับผู้สอนและแสดงออกในการมีส่วนร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ได้ดีที่สุด

อภิปรายผล

จากสมมติฐานงานวิจัยพบว่า H1: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรอบรู้ดิจิทัลมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูล โดยความสามารถในการค้นหาข้อมูลเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่จะช่วยให้เกิดความรอบรู้ด้านดิจิทัลอันเกิดจากการใช้งานเทคโนโลยีบ่อยครั้งเป็นประจำ อาทิ เช่น การใช้โปรแกรมการค้นคว้า การสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ การดาวน์โหลด การเชื่อมต่อเครือข่าย การสื่อสารโต้ตอบ ฯลฯ ล้วนสร้างให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะด้านการใช้งานเทคโนโลยีและคิดวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการรอบรู้ดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yingqi Tang and Hung Wei Tseng, 2013 ที่พบว่าผู้เรียนทางไกล (Distance Learners) ที่มีความสามารถในการตนเองสูงจะสามารถแสวงหาข้อมูลและเชี่ยวชาญในการจัดการข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเรียนรู้ออนไลน์ของตนเอง

H2: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ออนไลน์มากที่สุด คือทัศนคติ โดยทัศนคติเชิงบวกเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนออนไลน์รวมถึงการเรียนรู้ออนไลน์ ทัศนคติเป็นความรู้สึกความคิดที่ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการเรียนออนไลน์ การเรียนรู้สิ่งใหม่และสามารถปรับตัวเพื่อเข้ากับประสบการณ์ใหม่ ๆ เมื่อมีทัศนคติเชิงบวกส่งผลให้เกิดแนวโน้มที่จะกระทำหรือพฤติกรรมซึ่งส่งผลให้เกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนออนไลน์ โดยการรับรู้ความสามารถของตนเองเชิงบวกจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและเกิดการมีส่วนร่วมกับผู้สอนเมื่อต้องเรียนออนไลน์ ในขณะที่เมื่อมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองแล้วจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ได้ดีด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ ธรรมโศภน, 2559, น. 123 - 145 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ส่งผลให้ผู้เรียนมีความคิดในเชิงบวกและตอบรับกับการเรียนรู้สมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้เรียนได้ใช้ทักษะในการคิดและกระบวนการคิดเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Justine Ferrer, 2020 ที่พบว่าทัศนคติต่อการเรียนรู้ออนไลน์มีความสัมพันธ์กับ 2 ปัจจัยคือ แรงจูงใจภายในที่ต้องการเรียนรู้และแรงจูงใจภายนอกที่ต้องการมีส่วนร่วม การออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์มีบทบาทในการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้

H3: ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนในเชิงบวก การเรียนออนไลน์ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกับสังคมโดยรอบที่เรียนออนไลน์ในระดับมาก ทั้งนี้ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเป็นส่วนช่วยเสริมให้ผู้เรียนใช้ความสามารถในการช่วยเหลือแนะนำแก่เพื่อนที่เรียนออนไลน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Enas Said Abulibdeh, 2011 ระบุว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภายใต้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ (E-learning) ในขณะที่การมีส่วนร่วมด้านวิชาการหรือการมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียนที่มีการโต้ตอบเชิงวิชาการอย่างมากในขณะที่เรียนในห้องเรียนปกติ แต่เมื่อต้องเรียนออนไลน์ส่งผลให้ผู้เรียนกลุ่มนี้มีการโต้ตอบเชิงวิชาการในการทำงานกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอนร่วมกับเพื่อนลดน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Insung Jung, 2002 ที่ศึกษาความสัมพันธ์ 3 ด้านคือ การมีส่วนร่วมเชิงวิชาการ การทำงานร่วมกันและการมีส่วนร่วมทางสังคมในการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ (Web-based instruction: WBI) พบว่าการมีส่วนร่วมทางสังคมมีประสิทธิภาพดีกว่าด้านอื่น

H4: ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มในการเรียนรู้ออนไลน์ในเชิงบวก H5: ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมกับผู้สอนในเชิงบวก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบข้อมูลตามช่วงอายุ ระดับการศึกษา คณะ/สาขาวิชา พบว่า 1) ช่วงอายุน้อยกว่า 25 ปี (gen Z) มีทัศนคติต่อการยอมรับเทคโนโลยีได้ดีกว่าช่วงอายุกลุ่มอื่น อาจเนื่องจากเติบโตมาพร้อมกับสภาพแวดล้อมที่มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้มีความคุ้นเคย แต่ในขณะที่กลุ่มช่วงอายุมากกว่า 25 ปีขึ้นไป (gen Y, X, BB) จะมีทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูลในการเรียนรู้ออนไลน์ที่ดีกว่า ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ออนไลน์และส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมกับผู้สอนและการมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มได้ดี 2) ระดับการศึกษา พบว่าระดับปริญญาโทขึ้นไปมีทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูลได้ดีกว่าซึ่งส่งผลต่อทักษะการรอบรู้ดิจิทัลและรับรู้ความสามารถของตนเองในการมีส่วนร่วมด้วยเพื่อน ในขณะที่ระดับปริญญาตรีมีส่วนร่วมทางสังคมหรือมีความสัมพันธ์กับเพื่อนในระดับที่มากกว่า อาจเป็นเพราะความใกล้ชิดหรือมีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันมากกว่า 3) คณะหรือสาขาวิชา พบว่าคณะในสายสังคมศาสตร์มีทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูลได้ดีและมีความสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมทางสังคมกับเพื่อนมากกว่า ในขณะที่คณะในสายวิทยาศาสตร์มีทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่มากกว่าทำให้สามารถเรียนรู้โดยใช้แพลตฟอร์มและมีส่วนร่วมกับผู้สอนได้ดี

ทั้งนี้งานวิจัยในอดีตมีการศึกษาเกี่ยวกับการรอบรู้ดิจิทัลและองค์ประกอบของการรอบรู้ดิจิทัลในมุมมองที่หลากหลายโดยมีผู้ให้คำนิยามในบริบทที่แตกต่างกันไป แต่ยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับทักษะการรอบรู้ดิจิทัลที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ อีกทั้งงานวิจัยส่วนมากมักมุ่งเน้นศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนออนไลน์ การมีส่วนร่วมในการเรียนออนไลน์ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้เพิ่มมิติและให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการรอบรู้ดิจิทัลที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้ออนไลน์มีประสิทธิภาพ และพบว่าปัจจัยด้านการรอบรู้ดิจิทัลมีความสำคัญอย่างมากและเป็นทักษะที่สำคัญของนักศึกษาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ออนไลน์อย่างชาญฉลาด อันจะส่งเสริมให้การเรียนรู้ออนไลน์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากงานวิจัย

ทักษะความสามารถในการค้นหาข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดการรอบรู้ดิจิทัลจากการทำซ้ำบ่อยครั้งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์เพื่อค้นหาวิธีการในการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการใช้งานเทคโนโลยีได้ดียิ่งขึ้นประกอบกับการมีมุมมองแนวคิดเชิงบวกต่อการเรียนออนไลน์และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการที่จะเรียนรู้ออนไลน์เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนตอบสนองต่อการเรียนออนไลน์และการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีและสังคมแห่งการเรียนรู้จึงต้องเริ่มพัฒนาจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งถัดไปควรศึกษาเชิงลึกพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยเนื่องจากในแต่ละเจนเนอเรชันพฤติกรรมและวิธีการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมาก ซึ่งอาจมีตัวแปรที่มีความสำคัญในประเด็นที่นอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้ที่จะใช้วัดระดับความสามารถของแต่ละเจนเนอเรชัน เพื่อจะได้เข้าใจบริบทและความแตกต่างของพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ของคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเดิมกับสภาพแวดล้อมที่กำลังเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21

2. ศึกษาสาเหตุที่ผู้เรียนยินยอมชำระเงินซื้อคอร์สเรียนรู้ออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ในขณะที่มีแพลตฟอร์มออนไลน์จำนวนมากที่สามารถเรียนรู้ได้ฟรี ปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอร์สเรียนรู้ออนไลน์ที่ต้องชำระเงิน

References

- Kesinee Juthawichit. (1999). Communication for local development. 2. Nakhon Pathom: Nakhon Pathom Rajabhat Institute.
- Jitthiporn Siritanon. (2000). Comparison of confidence and structural accuracy of Adjacent to computer subjects. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Woraphot Wongkitrungruang and Atip Jit Rerk. (2011). New skills of the future: Education for the 21st century. Bangkok: Open World.
- Suraphong Sothon Sathien. (1990). Communication with society. Bangkok: Chulalongkorn University.

- Saengdaw Thinharwong, (2015). Participatory learning: from theory to the practice of literature for children. Phetchaburi: Phetchaburi Rajabhat University.
- Onjira Netaree. (2000). Attitude towards the training of the Government Savings Bank employee. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Aree Thammachang. (2016). The attitude and behavior of learners to proactive learning management by integrating content through modern teaching media. Songkhla: Academic Journal Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University
- Anubha Rohatgi a, et.al. (2016). *The role of ICT self-efficacy for students' ICT use and their achievement in a computer and information literacy test*. Journal of Computers & Education. 102, 103-116.
- Bandura A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura A. (2010). *Perceived Self-Efficacy in Cognitive Development and Functioning*. Educational Psychologist. 28(2), 117-148.
- Cassidy, S., & Eachus, P. (2002). *Developing the computer user self-efficacy (CUSE) Scale: Investigating the relationship between computer self-efficacy, gender and experience with computers*. Journal of Educational Computing Research, 26(2), 133-153.
- Enas Said Abulibdeh. (2011). *E-learning interactions, information technology self-efficacy and student achievement at the University of Sharjah, UAE*. Journal of Australasian Journal of Educational Technology. 27(6), 1014-1025.
- Ester van Laar a, et.al. (2017). *The relation between 21st-century skills and digital skills: A systematic literature review*. Journal of Computers in Human Behavior. 72, 577-588.
- Insung Jung, Seonghee Choi, Cheolil Lim & Junghoon Leem. (2002). *Effects of Different Types of Interaction on Learning Achievement, Satisfaction and Participation in Web-Based Instruction*. Journal of Innovations in Education and Teaching International. 39(2), 153-162.
- Justine Ferrer, Allison Ringer, Kerrie Saville, Melissa A Parris, Kia Kashi. (2020). *Students' motivation and engagement in higher education: the importance of attitude to online learning*. Journal of Higher Education. 2020.
- Tai-Kuei Yu a. et.al. (2017). *Understanding factors influencing information communication technology adoption behavior: The moderators of information literacy and digital skills*. Journal of Computers in Human Behavior. 71, 196-208.
- Usher, E. L., & Pajares, F. (2008). *Sources of self-efficacy in school: Critical review of the literature and future directions*. Review of Educational Research, 78(4),
- Yingqi Tang & HungWei Tseng. (2013). *Distance Learners' Self-efficacy and Information Literacy Skills*. Journal of Academic Librarianship. 39(6), 517-521.

โหราศาสตร์ปัจจุบันในมิติแห่งพุทธศาสตร์

ASTROLOGY ON THE BUDDHIST DIMENSIONS IN MODERN

อริย์รัช เลิศรวมโชค¹, พระครูสุธีคัมภีรญาณ, และ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,

Arithat Loesruamchok, Phrakhru Sudhikhambhirayan and Pharmaha Daosayam Vajjrapakio,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

E-mail : k9keng@gmail.com¹

Received 15 March 2022; Revised 25 January 2023; Accepted 25 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโหราศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาโหราศาสตร์ปัจจุบันในมิติแห่งพุทธศาสตร์ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า

โหราศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ ทรงสอนให้เชื่อในอิทธิพลของดวงดาว แต่ทรงสอนให้เชื่อในเรื่องของกรรม พระพุทธเจ้าทรงมีพุทธานุญาตให้พระภิกษุที่อยู่ป่า หรืออยู่ในเขตใกล้ชิดกับชาวบ้านศึกษาในเรื่องของดาวนักษัตรได้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการลงอุโบสถ มิใช่拿來ใช้ในการทำนายทายทักเพื่อลดความทุกข์กับผู้คน ส่วนโหราศาสตร์เชิงพุทธนั้น ให้ความสำคัญที่ตัวบุคคล ตามกระบวนการอริยสัจ 4 โดยสนับสนุนให้ผู้รับบริการ เปิดรับประสบการณ์ (ทุกข์) ประเมินตนเองอย่างถ่องแท้ ค้นหาสาเหตุทุกข์ตามความเป็นจริง (สมุทัย) เชื่อมั่น และเต็มใจที่จะพัฒนาตัวเอง (นิโรธ) เพื่อที่จะสามารถเผชิญปัญหาปัจจุบันและอนาคต (มรรค) เพื่อที่จะเข้าใจทุกข์ที่แท้จริงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

โหราศาสตร์ปัจจุบันในมิติแห่งพุทธศาสตร์ เป็นการเน้นที่ตัวบุคคล ตามกระบวนการ อริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีความสามารถ ยอมรับ ตรวจสอบ วินิจฉัย ปัญหาตนเองได้ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของตนเองและ ผู้อื่น และสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบันตาม ความเป็นจริง โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกัลยาณมิตรของโหราจารย์ และผู้รับคำปรึกษา ด้วยคุณสมบัติด้านปัญญา ศีล หลักธรรม สังคม และด้านจิตใจที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่ปรึกษา เพราะสร้างความสุขในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

คำสำคัญ : โหราศาสตร์, โหราศาสตร์ปัจจุบัน, พุทธศาสตร์,

Abstract

The purpose of this research was to study the concept of astrology in Theravada Buddhist scriptures and modern astrology in the Theravada Buddhist dimension. The research utilizes a qualitative method and collects data through documentary review and in-depth interviews.

The finding revealed that Buddhism emphasizes the truth that arises from karma and action. According to Buddhist perspectives on astrology, it is a matter of foreseeing events by relying on the stars—things outside of one's control—to avoid negative consequences, as well as

an unreasonable act and reflecting that human beings seek liberation from suffering in order to be happy. However, from a Buddhist perspective, achieving ultimate happiness necessitates a learning process involving self-development and practice following the Four Noble Truths and the Eightfold Path. In addition, Buddhist astrology emphasizes the significance of the individual in the Four Noble Truths process by encouraging service recipients to engage in the truth of suffering (Dukkha) in self-assessment, find the real cause of suffering (Samudaya), believe in and work to develop oneself (Nirodha) to overcome current and future challenges through the path that leads to liberation from suffering (Magga), as well as comprehend the truth of suffering according to the Buddha's teachings.

Modern Buddhist astrology focuses on the individual following the Four Noble Truths approach to developing the person's potential to accept, investigate, diagnose, and accept changes in themselves and others, including the current societal context, based on the astrologer's and counselor's friendliness (Kalayanamitta) with intellectual, moral, social, ethical, and mental qualities appropriate for the problem of counseling to achieve happiness in living in the present.

Keywords: Astrology, Modern Astrology, Theravāda Buddhism

บทนำ

วิชาโหราศาสตร์เป็นวิชาที่มีมาตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล (Phirabkhao S., 2019) เพราะมนุษย์ มีความพิเศษในความสงสัยใคร่รู้มากกว่าสัตว์โลกประเภทอื่น โดยเฉพาะความใคร่รู้อันเกี่ยวข้องกับการมีชีวิตรอด อย่างมีความสุขสบาย ความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวัน และจากเรื่องราว ๆ ที่มีมากมายในสังคม ออนไลน์ในปัจจุบัน จากอันตรายรอบข้าง เช่น ภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ดิน ฟ้า อากาศ โรคระบาด มนุษย์จึงมีการบอกเล่า และจดบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจากรุ่นสู่รุ่น กลายมาเป็น ตำนาน หรือเรื่องที่เล่าขานสืบกันมา มนุษย์ในสมัยก่อนจะมีความใกล้ชิดธรรมชาติมาก และยังหาเหตุผล หรือ ความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของธรรมชาติไม่ได้ จึงยกทุกอย่างให้เป็นเรื่องของเทพเจ้าที่ดลบันดาลให้ ทุกอย่างเกิดขึ้นในห้วงเวลาต่างกัน การคาดการณ์ หรือการทำนาย ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจึงมีอยู่คู่กับ การ ดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพื่อที่มนุษย์จะได้ใช้เป็นข้อมูล พร้อมกับการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น เป็นหนทางที่จะแก้ไขและ ป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง และทรัพย์สิน สุข ความสบายใจของมนุษย์เรานั้นจึงจำเป็นที่ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เข้ามาตอบสนองความต้องการ เพื่อที่จะเป็นการการันตีถึงความมั่นคงในการดำเนินชีวิตใน สภาพาสังคมปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านข้อมูลข่าวสาร สังคมออนไลน์ และออนไลน์อย่างรวดเร็ว ที่ทำให้ การดำเนินชีวิตนั้น จำเป็นที่จะต้องการความการันตีความสุข และความมั่นคงของชีวิตที่มากขึ้น มนุษย์จึงที่มี ความเชื่อในความหลากหลายนั้น ก็มีความเชื่อในเรื่องของการพยากรณ์ เพื่อที่จะเป็นการวางแผนของการ ดำเนินชีวิตให้เกิดความมั่นคงในการใช้ชีวิตในอนาคตได้ ก็จะเข้าสู่ความเชื่อในเรื่องของการพยากรณ์ของนัก พยากรณ์ในสังคมไทยที่มีความหลากหลายในปัจจุบัน แน่แน่นอนว่าก็มีทั้งนักพยากรณ์ที่มีความรู้จริง และความรู้ ไม่จริงหรือนักพยากรณ์ที่ขาดจริยบรรณไม่จริยธรรมทางสังคม เป็นต้น ก็จะเป็นปัญหาที่ไม่สนองความ ต้องการ หรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ที่มารับบริการ และจะเป็นการสร้างความเสี่ยงให้กับวิชาชีพของ นักพยากรณ์ในประเทศไทยได้

ในสมัยพุทธกาลได้มีการพยากรณ์ (Phra Brahmakunaphorn, 2010) ปรากฏให้เห็นในพระไตรปิฎก และอรรถกถาไว้หลายตอน เช่น การที่พระพุทธเจ้าทรงได้รับการพยากรณ์ ตั้งแต่ในสมัยที่เป็นสุเมธดาบสจากพระที่ปึงกรพุทธเจ้าว่า จะได้มาเป็นพระพุทธเจ้าในภพนี้ และการที่พระพุทธเจ้าได้รับ การพยากรณ์จากเหล่าพราหมณ์ 8 คน ภายหลังพระประสูติกาลเพียง 5 วัน นอกจากนั้นการที่พระพุทธเจ้าทรงพยากรณ์พระสุบินของพระองค์เองก่อนที่จะทรงตรัสรู้ และการที่พระองค์ทรงพยากรณ์พระสุบิน (อง.ปญจก. (ไทย) 22/196/214) ของพระเจ้าปเสนทิโกศล 16 ประการ ซึ่งพระสุบินเหล่านี้ ทำให้พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงตระหนักมาก ถึงว่าน่าจะมีเหตุร้ายเกิดขึ้น พราหมณ์บุโรหิต ได้ทำนายว่า นิमितแบบนี้จะนำเหตุร้ายมา จึงแนะนำให้ทำพิธีบูชาโยนิเพื่อสะเดาะเคราะห์ พระมเหสี คือ พระนางมัลลิกาเทวีทรงแนะนำให้ พระเจ้าปเสนทิโกศลไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าก่อนที่จะทำตามคำแนะนำของบุโรหิตเหล่านั้น พระพุทธเจ้าทรงทำนายว่าความฝันนี้ไม่มีอันตรายใดๆ แก่พระองค์ พระมเหสี และราชบัลลังก์ แต่ผลในทางร้ายจะเกิดขึ้นในอนาคตอันยาวไกล ถ้าผู้ปกครองบ้านเมือง ไม่ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม ประชาชนในปกครองขาดศีลธรรม ดำเนินชีวิตเบียดเบียนกัน ไม่ประกอบ กุศลกรรม ก็เกิดความวิปริตผิดธรรมดาขึ้นมา บ้านเมืองและประชาชนทั้งหลายจะเดือดร้อนตามนัยแห่งพระสุบินนั้น

ทางพระพุทธศาสนาในวินัยปิฎก จุลลวัคค์ ขุททกวัตถุขันธกะ ว่าด้วยเรื่องเรียน และสอนไตร่จณานวิชา ทรงห้ามภิกษุเรียน และสอนไตร่จณานวิชา หากผู้ใดเรียน ถือเป็นอาบัติทุกกฏ และทรงห้ามการเลี้ยงชีพผิดทางด้วยไตร่จณานวิชา (ขุ.ชา. (ไทย) 27/77/32.)

ในวินัยปิฎก มหาวรรค ทรงอนุญาตให้ภิกษุเรียนปักษณณา (ปฏิทินปักษณณา) คือการเรียนปฏิทินทางจันทรคติ เพื่อประโยชน์ในการนับวันลงอุโบสถสวดปาฏิโมกข์ เพราะวันข้างขึ้น ข้างแรม สามารถกำหนดได้จากตำแหน่งดวงจันทร์บนท้องฟ้าได้ (ที.สี. (ไทย) 9/22/9.)

ในวินัยปิฎก จุลวรรค ทุติยภาค อารัญญกวรรค (วิ.จ. (ไทย) 9/428-429/350.) ทรงอนุญาตให้ภิกษุที่อยู่ในป่า ฟังเรียนทางนักษัตร์ทั้งหมด หรือบางส่วนไว้ และพึงเป็นผู้ฉลาดในทิศ เพื่อที่จะได้มีความรู้ทางดาราศาสตร์ และปฏิทินบ้าง รวมถึงทิศต่างๆ พอจะตอบปัญหาของชาวบ้านได้เท่านั้น ไม่ได้มุ่งหวังให้เรียน เพื่อการทำนายทายทัก หรือหาฤกษ์ยาม จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าไม่ทรงสนับสนุนให้เชื่อถือในคำทำนายทายทัก ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น ยึดถือหลักของอริยมรรค มีองค์แปด ที่เป็นความจริงอันประเสริฐอันเป็นหนทางพ้นทุกข์อย่างแท้จริง

ปัจจุบันนี้ การพยากรณ์มีบทบาทในสังคม และความเป็นอยู่ของมนุษย์ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในสังคมไทย ความเชื่อที่ได้รับการเชื่อถือมากในลำดับต้น คือความเชื่อทางศาสนา และความเชื่อทางโหราศาสตร์ เพราะหลักการของโหราศาสตร์อย่างแท้จริง จะเป็นผลให้บุคคลมีความเชื่อที่ผิดเพี้ยน หรือเข้าข้างนงาย (Punyanupap S., 2015) เพราะสัตว์ทั้งหลายเกิดมาแต่กรรมตราบใดที่มีกิเลสอยู่ ก็จะทำกรรมอยู่ตลอดเวลา มีทั้งกรรมดี (กุศลกรรม) และกรรมชั่ว (อกุศลกรรม) อันจะยังผลให้เกิดวิบากมีการเวียนว่ายตายเกิดตามที่ปรากฏ (Prasitratasin S., 2016)

ผู้ศึกษาจึง ต้องการที่จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของการพยากรณ์ตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท และโหราศาสตร์ไทย เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นหลักการที่ใช้ในศาสตร์แขนงนี้ อันจะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการพยากรณ์ เพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้ที่จะโยงให้เห็นถึงการบูรณาการเป็นพุทธศาสตร์ของการพยากรณ์ที่จะชักนำชักพาให้การดำเนินชีวิตให้อยู่บนความไม่ประมาท คือการมีสติในอีกรูปแบบ นอกจากนั้น จะเป็นการสร้างปฏิบัติตัวในกรอบของศีลธรรม คือการรักษาศีล ที่จะเป็นการสร้างศีลธรรม และจริยธรรมในทางสังคม ที่ปรากฏออกมาเป็นการปฏิบัติเหมือนในสมัยพุทธกาลคือ การให้ทาน การ

รักษาศีล การมีสติมีสมาธิ คือการภาวนา ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในสมัยพุทธกาล และในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโหราศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. เพื่อศึกษาโหราศาสตร์ปัจจุบันในมิติแห่งพุทธศาสตร์

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี จากข้อมูลหลักคือ พระไตรปิฎกในส่วนที่เป็น พระวินัย และเอกสารทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย

การปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการปรึกษาทางโหราศาสตร์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลดความทุกข์ ให้ความสำคัญที่ตัวบุคคล โดยสนับสนุนให้ผู้รับบริการ เปิดรับประสบการณ์ (ทุกข์) ประเมินตนเองอย่างถ่องแท้ ค้นหาสาเหตุทุกข์ตามความเป็นจริง (สมุทัย) เชื่อมมั่นและเต็มใจที่จะพัฒนาตัวเอง (นิโรธ) เพื่อที่จะสามารถเผชิญปัญหาปัจจุบันและอนาคต (มรรค) โดยผู้ให้บริการจะต้องเป็นบุคคลที่มีกัลยาณมิตร ใส่ใจ เข้าใจเรื่องราว ความรู้สึกนึกคิดของผู้รับบริการ การยอมรับความแตกต่างของผู้รับคำปรึกษา สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการโดยสัมมาทิฐิของผู้ให้บริการปรึกษามีความสำคัญมากกว่าเทคนิคใด ๆ 2) การปรึกษาทางโหราศาสตร์ พบว่า โหราจารย์ให้การช่วยเหลือเป็นรายบุคคล ทั้งด้านปัญหาส่วนตัว การศึกษา อาชีพ และครอบครัว เป็นต้น โดยการหยิบยื่นสัมพันธภาพอันดี ระหว่างโหราจารย์และผู้ขอคำปรึกษา เพื่อที่จะได้เปิดเผยตนเอง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตนเอง กระบวนการปรึกษาต้องใช้เวลา กำลังความสามารถและประสบการณ์อย่างต่อเนื่องทั้งสองฝ่าย ถ้าพบว่าผู้รับคำปรึกษามีเคราะห์ประสบทุกข์ ก็แนะนำให้ใช้สติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท ด้วยการเสริมกำลังใจ เมื่อผู้รับคำปรึกษามีโชค ก็เตือนสติไม่ให้ประมาท และหลงระเหิรในโชค หลักธรรมของโหราจารย์ ที่สำคัญคือ พรหมวิหาร 4 การเสนอสมมาปัญญา หลักสัจจะ โดยทั่วไปส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษา รักษาศีล 5 ทำบุญให้ทาน เพื่อเสริมกำลังใจ ตามลำดับ (Kaewkhom N., 2019)

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า เทพเจ้าในพระพุทธศาสนามีกำเนิดแบบโอปปาติกะคือ แบบผุดเกิดด้วยอำนาจของกรรมดีที่ได้กระทำมาแล้วในอดีตชาติ มี 3 ประเภทหลักคือ 1) อุปัตติเทพ 2) สมมติเทพ และ 3) วิสุทธิตเทพ ร่างทรงเป็นสมมติเทพ เพราะได้รับการยกย่องเคารพนับถือจากชาวบ้าน ผู้อยู่ภายใต้การช่วยเหลือคำจูนขจัดทุกข์บำรุงสุขประชาชนอย่างกว้างขวางเหมือนเป็นเทพในหมู่บ้าน ผู้ปกป้องหมู่บ้านอื่น ๆ ได้ด้วยกำลังแห่งอำนาจและคุณความดีทั้งยังเป็นผู้ที่ให้การอบรมสั่งสอนหรือการดำเนินวิธีการที่จะก่อให้เกิดความสุขกับคนหมู่มากได้ ผลการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว พบว่า ชาวพุทธในเขตเทศบาลเทศบาลตำบลหนองบัว มีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงว่า ร่างทรง คือ ตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์สามารถดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ตามที่ร้องขอ บันดาลโชคกลาง และเชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ให้หายได้ คุณค่าของการเข้าทรงมีคุณค่าด้วยกัน 4 ด้านคือ ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง (Phrakhru Sophit Siritham, 2521)

พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาชาวพลอมในสังคมไทย ผลวิจัยพบว่า ชาวพลอมที่เผยแพร่ออกไปสร้างความบิดเบือน ความเข้าใจผิดแก่คนทั่วไปทำให้เกิดความคิดและความเชื่อที่ผิดจนเกิดความสูญเสียทั้งด้านการเงิน สุขภาพ อารมณ์ความรู้สึก หน้าที่การงาน เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ในการแก้ปัญหาชาวปลอมในสังคมไทยนั้นประกอบด้วยหลักกาลามสูตร 10 หลักโอวาทปาฏิโมกข์ หลักโยนิโสมนสิการ และหลักมธุรสวาท เป็นต้น ผู้เสพข่าวควรรู้เท่าทันสื่อก่อนจะช่วยให้ผู้รับมีความเข้าใจในชีวิตและความต้องการของตนที่มีต่อสื่อ ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่จะเกิดสัมฤทธิ์ผลที่ประกอบด้วยสิ่งเร้า เกิดความคิดรวบยอด เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการในการแก้ปัญหาชาวปลอม โดยสรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1) สร้างเครื่องมือตรวจสอบชาวปลอมตามหลักพุทธธรรม และ 2) จัดกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันชาวปลอมในชุมชน จึงเกิดศูนย์ประสานงานพระสงฆ์นักสร้างสื่อสร้างสรรค์เพื่อสันติสุขขึ้น วิธีการของศูนย์ประสานงานเพื่อผลิตสื่อธรรมะที่ชาวบ้านอ่านง่าย เข้าใจง่ายเผยแพร่ให้แก่ชาวบ้านได้ทราบจนเป็นอาวุธที่สำคัญที่พระสงฆ์สามารถนำไปเผยแพร่ให้แก่ชาวบ้านให้ความรู้เกี่ยวกับชาวปลอมได้เป็นอย่างดี (Phra Maha Sathorn Bunchuya, 2021)

การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอริยปฏิบัติในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ผลการวิจัย พบว่า อริยปฏิบัติ ได้แก่ หลักการปฏิบัติของพระอริยเจ้า มีที่มาจากพุทธดำรัสยกย่องปฏิบัติที่ดีของพระอริยเจ้าทั้งหลาย มี 9 ประการ คือ 1) อริยวิงสปฏิบัติ 2) รตวินิตปฏิบัติ 3) มหาโคสคปฏิบัติ 4) มหาสุญญตาปฏิบัติ 5) อนังคนปฏิบัติ 6) อัมมทายาทปฏิบัติ 7) โมนะยปฏิบัติ 8) ตวากปฏิบัติ และ 9) จันทุมปฏิบัติ อริยปฏิบัติมีความสำคัญเพราะเกิดจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นหลักการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานชีวิตของพระอริยเจ้าทั้งปวง ผู้ซึ่งจะเป็นบุญเขตของอุบาสก-อุบาสิกา หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในอริยปฏิบัติ 9 ประการ เรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ 1) สันโดษด้วยปัจจัย 4 2) วิสุทธิติ 3) สัมมปธาน 4) สุนยตาผลสมาบัติ 5) ละระคะโทสะและโมหะ 6) ศึกษาพุทธพจน์และสันโดษด้วยปัจจัย 4 7) ผีกตเพื่อเป็นนอเสขมณี 8) พัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา และ 9) ไม่คลุกคลีกับภคทัสส์และสันโดษในปัจจัย 4 แนวทางการบำเพ็ญอริยปฏิบัติ มีดังต่อไปนี้ 1) ผู้บำเพ็ญอริยวิงสปฏิบัติจะบริโภคนปัจจัย 4 ด้วยความสันโดษ 2) ผู้บำเพ็ญรตวินิตปฏิบัติจะปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์จากกิเลส 3) ผู้บำเพ็ญมหาโคสคปฏิบัติจะทำความเพียรเพื่อป้องกันและละกิเลส 4) ผู้บำเพ็ญมหาสุญญตาปฏิบัติจะไม่คลุกคลีอยู่กับหมู่คณะและอยู่ด้วยความว่าง 5) ผู้บำเพ็ญอนังคนปฏิบัติจะหมั่นทำความเพียรจนกว่าจะละกิเลส 6) ผู้บำเพ็ญอัมมทายาทปฏิบัติจะเพียรศึกษาพระธรรมวินัยและเลี้ยงชีพด้วยความสันโดษ 7) ผู้บำเพ็ญโมนะยปฏิบัติจะฝึกตนเพื่อเป็นผู้รู้แจ้งโลกและชีวิต 8) ผู้บำเพ็ญตวากปฏิบัติจะพัฒนาตนทั้งด้านกาย จิต และปัญญา และ 9) ผู้บำเพ็ญจันทุมปฏิบัติจะไม่คลุกคลีกับภคทัสส์และดำรงชีพอย่างเรียบง่าย ผู้บำเพ็ญอริยปฏิบัติได้ชื่อว่าพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (Phra Mahakhamasingh Kongkerd, 2020)

จริยธรรมในอาชีพโหราจารย์ ในงานวิจัยนี้กล่าวถึงบทบาทของโหราจารย์ไว้ 5 ประการ คือ 1) ส่งเสริมสุขภาพจิต ทำให้ผู้รับบริการคลายกังวลได้ 2) แนะนำอาชีพ ตามศักยภาพของบุคคล 3) เป็นครู หรือผู้นำทาง ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง 4) ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ และ 5) เป็นผู้เผยแพร่ศาสนา ในกรณีที่ผู้ทำนายเป็นพระก็สามารถแทรกหลักธรรมเข้าไปได้ด้วยบทบาทที่มีผลต่อคนในสังคม ดังนี้ ทำให้โหราจารย์ได้รับการยอมรับ สามารถแนะนำผู้ใช้บริการในการปฏิบัติตัว และการดำเนินชีวิต นอกจากหลักโหราศาสตร์แล้ว โหราจารย์จะต้องมีหลักธรรมมาใช้ประกอบกับการทำนายด้วย โดยเฉพาะหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ได้แก่ อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อคติ 4 เหล่านี้ คือคุณธรรมพื้นฐานของโหราจารย์ นอกจากนี้ พระมหาสมคิดยังได้กล่าวว่า การปกปิดความลับของผู้ใช้บริการ และการบอกความจริงเป็นจริยธรรมของโหราจารย์ แต่ก็มีข้อห้ามที่ไม่ควรทำนายคือ ห้ามทำนายว่าคู่สามีภรรยาจะไม่สมพงศ์กัน ห้ามทำนายเรื่องความตาย และห้ามทำนายว่า บุตรธิดาพึงได้ หรือไม่ได้ สามข้อนี้ จะเป็นจรรยาบรรณโหรมาตั้งแต่โบราณ ที่ท่านห้ามไว้ เนื่องจากคำทำนายนั้น บางครั้งก็ถูกต้อง บางครั้ง ก็ผิดพลาด (Phra Maha Somkid Sueka, 2017)

จากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัย ส่วนมากจะมีแนวคิดในวิชาโหราศาสตร์ที่เป็นการคาดคะเนถึงผลที่จะเกิด ต่อสังคม ต่อบุคคล ทำให้ได้ทราบถึงบทบาทของวิชานี้ ในหลายแง่มุม ความเชื่อ ความศรัทธา ของบุคคลที่มีต่อวิชานี้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การพยากรณ์ กับผู้มารับบริการเพื่อสร้างความสุขให้เกิดขึ้นของผู้มารับบริการ ที่จะเป็นการเชื่อมโยงไปสู่การกระทำ ซึ่งบุญ และความดีในทางสังคม ตามทางพระพุทธศาสนา จริยธรรมที่ดีของผู้ที่เป็นนักพยากรณ์ ควรจะมีมาตรฐานของความรู้ที่ถูกต้อง จึงจะสามารถช่วยผู้ที่ตกอยู่ในห้วงเวลาของความทุกข์ ให้มีสติในการดำเนินชีวิตต่อไป เพราะถ้าเรานึกถึงการให้เพราะสร้างความจริงใจระหว่างนักพยากรณ์กับผู้มารับบริการ ก็จะเป็นการช่วยที่ทำให้ผู้มารับบริการให้มีการบอกต่อ เพื่อที่จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของนักพยากรณ์ที่มีจริยธรรมที่ดีต่ออาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Research Q.) ทำการศึกษาใน ๒ วิธีคือ อาศัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นต้นแบบ ในการสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เป็นฐานในการนำเสนอ และการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 3 ส่วน 1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิชาโหราศาสตร์ในสังคมปัจจุบัน 2. ศึกษาทฤษฎีที่ใช้ในการพยากรณ์ในครั้งสมัยพุทธกาล สมัยอดีตของไทย และสมัยปัจจุบันและ 3. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัย การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์

2. ด้านเอกสาร จะใช้เอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วยเอกสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารที่เกี่ยวกับโหราศาสตร์ ได้แก่ หนังสือพุทธธรรม ตำราพรหมชาติ ฉบับหลวง ตำราโหราศาสตร์ต่างๆ เช่น โหราศาสตร์ปริทรรศน์ รวมทั้งงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์

3. ด้านบุคคล ผู้วิจัยได้จัดแบ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ออกเป็นฝ่ายดังนี้ คือ ฝ่ายผู้พยากรณ์คือ “โหร” หรือ “หมอดู” กับฝ่ายผู้มารับการพยากรณ์ และบุคคลทั่วไปในสังคมที่มีโหราศาสตร์เป็นบริบทในการดำเนินชีวิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วศึกษาแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

โหราศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท การพยากรณ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และคัมภีร์พระพุทธศาสนา นั้น ผู้ที่พยากรณ์ คือ องค์สมเด็จพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการพยากรณ์ด้วยพุทธญาณ อันประกอบด้วย อดีตังส ญาณ (ญาณหยั่งรู้ส่วนอดีต) อนาคตังสญาณ (ญาณหยั่งรู้ส่วนอนาคต) ปัจจุบันังสญาณ (ญาณหยั่งรู้ส่วนปัจจุบัน) ซึ่งเป็นพระปรีชาสามารถอย่างยิ่งยวดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังที่ ได้ตอบปัญหา และชี้แจงเหตุการณ์ต่าง ๆ คือ

ก. เหตุแห่งการบำเพ็ญพระสมมติสภารมี ครบถ้วนทั้ง 30 ทศ ของพระพุทธเจ้า ในการ ได้มาซึ่งมหาปรีสลักษณะ อันเป็นลักษณะเฉพาะสำหรับผู้ที่จะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ข. มีนิมิตมาปรากฏก่อนที่เหตุการณ์นั้นจะเกิด เช่น การเกิดบุพนิมิต 32 ประการ พร้อม กับการเสด็จปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระมารดา

ค. มีการถามถึงเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิด เช่น การที่พระเจ้าปเสนทิโกศล ตรัสถามถึง พระสุบินของพระองค์เอง

ง. มีการชี้แจง ถึงเหตุและผลของการพยากรณ์ ที่จะบังเกิดขึ้น เช่น การที่พระพุทธเจ้า ทรงพยากรณ์พระสุบินของพระองค์เอง ตามบุพนิมิตก่อนวันตรัสรู้

พระพุทธเจ้าทรงมีพุทธานุญาตให้ภิกษุ ศึกษาเกี่ยวกับดาวนักษัตร ในการนับ ปักข์ เพื่อประโยชน์ ในการกำหนดวันอุโบสถถูกต้อง เพื่อการแสดงปาฏิโมกข์ของสงฆ์ นอกจากนั้น กำหนดให้พระภิกษุผู้อยู่ป่ามีความรู้ในเรื่องดาวนักษัตร และทิศ เพื่อจะได้เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน และ ป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้ เพราะถ้าไม่มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้เสียเลย คนอาจไม่เชื่อว่าเป็น พระภิกษุจริง อาจถูกทำร้ายได้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระพุทธเจ้า ทรงมีพระวิจารณ์ญาณ ในการเลือก ให้พระภิกษุมีจริยาวัตรที่ถูกต้องเหมาะสมกับการเป็นภิกษุ เพื่อจะได้ไม่เป็นที่ครหาได้ว่าภิกษุมุ่งหา ลาภยศ เครื่องสักการะเพราะการเป็นหมอดู ผู้ทำนายทายทัก

โหราศาสตร์ปัจจุบันในมิติแห่งพุทธศาสตร์ หลักการ โหราจารย์ หรือหมอดู ได้ใช้วิชาโหราศาสตร์หลายสาขา ทั้งของไทย และต่างประเทศเพื่อบูรณาการ ทำความเข้าใจ สร้างความเข้าใจ กับผู้มารับบริการส่วนมากเกี่ยวกับ เรื่องโชคลาภ การงาน ความรัก สุขภาพ การเงิน และเคราะห์กรรม แล้วอธิบาย ให้เข้าใจสภาพปัญหาความจริง ตามข้อมูลหลาย ๆ ทางขึ้นอยู่กับการบริบทของแต่ละท่าน เป้าหมาย เพื่อพัฒนาสติสัมปชัญญะ เพื่อหาทางออกให้แก่ความทุกข์ ขณะเดียวกันไม่ ประมาทขณะมีความสุข ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ใช้สติสัมปชัญญะ เพื่อพิจารณาไตร่ตรอง ปัญหาและหาทาง แก้ปัญหาอย่างพุทธวิธี โดยผ่านวิธีการวิชาโหราศาสตร์ไทย การพยากรณ์ทั้งศาสตร์ไทยและศาสตร์ต่างประเทศ เพื่อที่จะให้เข้าถึงการปฏิบัติตามหลักคำสอน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจากการสังเคราะห์ในการวิจัยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ สังเกตการณ์ ผู้วิจัยสรุปเป็นหลักธรรมได้ดังนี้ หลักพรหมวิหาร 7 หลักกัลยาณมิตร 7 หลักสัจจะ อริยมรรคมีองค์ 8 อคติ 4 หลักศรัทธา สติสัมปชัญญะ หลักการให้ทาน หลักการรักษาศีล การสวดมนต์ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อริยสัจ 4 กระบวนการ โยนิโสมนสิการ เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถบูรณาการ ให้การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

การนำประโยชน์จากการศึกษาความสัมพันธ์ของการพยากรณ์ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีความสอดคล้องกับกฎแห่งกรรม ในพระพุทธศาสนาเถรวาท สรุปได้ว่าการพยากรณ์ ทางโหราศาสตร์มาจากความเชื่อของบุคคลที่อาศัย เหตุ ปัจจัย จากองค์ประกอบตามหลักวิชาโหราศาสตร์ มาประมวลเป็นคำพยากรณ์ถึงเรื่องราวที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์ ในบางครั้ง จะขาดความมั่นคงทางจิตใจ เนื่องจากมีความหวั่นเกรง ความกลัว ในสถานการณ์ข้างหน้า ในอนาคตที่ไม่สามารถมองเห็นได้ นอกจากการคาดเดา ดังนั้น มนุษย์จึงหาทางลดทอนความหวาดหวั่นนั้นให้น้อยลง เติมความเข้มแข็ง และมั่นคงทางจิตใจให้มากขึ้น เพื่อจะได้มีความกล้าในการเผชิญ กับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจขึ้น โดยอาศัยหลักการทางวิชา โหราศาสตร์ ต่าง ๆ ในสังคมไทยปัจจุบัน ทั้งออนไลน์ และออฟไลน์ โหราศาสตร์ของไทยในปัจจุบันที่มีประวัติความเป็นมาคู่กับอารยธรรมมาช้านาน

อภิปรายผล

โหราศาสตร์ในมิติแห่งพุทธศาสนา เป็นหลักการพื้นฐานตาม หลักพระพุทธศาสนา ใช้หลักอริยสัจ 4 (ส.ม. (ไทย) 19/1665/1528.) เป็นหลักความจริงขั้น สุดยอด โดยแก้ปัญหา และพัฒนาตามขั้นตอน กระบวนการหลักอริยสัจ 4 (Phra Brahmakunaphorn, 2008) คือ 1) ปริยญา การกำหนดรู้ เป็นกิจในทุกข์ เพื่อเข้าใจทุกข์ตามสภาพความเป็นจริง เข้าใจขอบเขตของปัญหา 2) ปหานะ การละ เป็นกิจในสมุทัย คือมี เป้าหมายเพื่อขจัด แก้อันตอของปัญหา 3) สัจฉิกิริยา เป็นกิจในนิโรธ คือการ แก้อถึง เพื่อบรรลุสภาพที่ ปราศจากปัญหา และ 4) ภาวนา กิจในมรรค คือการเจริญ ลงมือปฏิบัติ ทำตามวิธีที่จะนำไปสู่จุดหมาย หลัก พระพุทธศาสนา ก็มีโครงสร้างการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับ หลักอริยสัจ 4 ที่มีขั้นตอน เป็นขั้นตอนที่เริ่มจาก (Pongphan Wilailuck, 1993), การกำหนดวัตถุประสงค์/ เป้าหมาย (ขั้นนิโรธ) การรวบรวมข้อมูล (ขั้นกำหนด รู้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุปัญหา (ขั้นปหานะ) การให้คำปรึกษาและการ ประเมินผล (ขั้นสัจฉิกิริยา)

วิชาโหราศาสตร์เป็นหลักจิตวิทยาก็มีขั้นตอนพื้นฐานในการให้คำปรึกษา เช่นเดียวกับ หลักพุทธ จิตวิทยา เพียงแต่ ประยุกต์ระหว่างหลักจิตวิทยากับ วิชาโหราศาสตร์ที่เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่าง บุคคล ซึ่งโหราจารย์ต้องเลือกให้เหมาะสม เพื่อผสมผสานระหว่างการให้คำปรึกษาแบบนำทาง และแบบไม่นำ ทาง เพื่อเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีความสามารถ ยอมรับ ตรวจสอบวินิจฉัย ปัญหาตนเองได้ ยอมรับความ เปลี่ยนแปลงของตนเอง ผู้อื่น และสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง การกำหนดปัญหา ใช้ข้อมูลโดยอาศัยการ โครจของดวงดาวเป็นหลัก ประกอบกับหลักพระพุทธศาสนา หลักโหราศาสตร์ และสถิติจากการมี ประสบการณ์ในการปรึกษามาใช้ประโยชน์ ที่สอดคล้องกับ (Pilairat Rujivanichkul, 2016), การกำหนดปัญหา ใช้ข้อมูลโดยอาศัยการโครจของดวงดาวเป็นหลัก ในปัจจุบันโหราศาสตร์ได้ใช้ประโยชน์จากวิชาสถิติด้วย โดย ประยุกต์ใช้ตามขั้นตอน ตั้งแต่ การตั้งสมมติฐาน วางแผนรวบรวม ข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การรายงาน และ การทวนสอบ ข้อมูลทางสถิติ ใช้อำนาจดวงดาว ดูลักษณะ คน เส้นลายมือ ลายมือเขียน ทำนายไฟ ทำนายฝัน การจับสัมผัส พืชยักษุ ต่างต่าง ๆ และการเสี่ยง ทาย และ (Luang Wichitwathakan, 1998), เป้าหมายของ การปรึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา มีเป้าหมายให้บุคคลเจริญงอก งาม ในองค์ประกอบ 4 ประการ ซึ่งจะ นำไปสู่การพ้นทุกข์ ได้แก่ ภาวิตกาย การพัฒนากาย ภาวิตศีล การพัฒนาพฤติกรรม ภาวิตจิต การฝึกอบรม ศักยภาพและคุณภาพจิต และภาวิตปัญญา การฝึกอบรมเพื่อให้เข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง และ (Watcharee Submee, 2015) ที่กล่าวว่า ในทางจิตวิทยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้รับบริการเป็นบุคคลที่มี ประสิทธิภาพ มีศักยภาพ ในการรับรู้ คิดแก้ปัญหา มีแรงจูงใจซึ่งจะทำให้สามารถ ยอมรับความจริง เปิดรับ ประสบการณ์ เชื่อมั่นในตนเอง ดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นคุณค่าของตนเอง ใคร่ครวญ และ เลือกการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม

สรุปองค์ความรู้

โหราศาสตร์เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีความเชื่อถือเท่านั้น เพราะวิชานี้ยังไม่ สามารถพิสูจน์ได้ตามหลัก ของวิทยาศาสตร์ ถึงแม้ว่าจะมีโหราจารย์บางท่านพยายามทำให้ โหราศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ก็ตาม แต่หลัก โหราศาสตร์นั้นยังคงเป็นศาสตร์ลึกลับอยู่ดี แต่อย่างไรก็ตามวิชาโหราศาสตร์นี้ก็ยังมีประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน ได้สรุปความรู้ของ โหราศาสตร์ไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ คือ

1) ใช้สำหรับพยากรณ์เหตุการณ์อนาคต วิชาโหราศาสตร์มีความโน้มเอียงไปทางด้านการ พยากรณ์ เหตุการณ์ในอนาคต เพื่อต้องการทราบว่า จะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นหรือไม่ ดีหรือร้าย เพื่อการดำเนินชีวิต อย่างมีสติไม่ประมาท

2) ใช้ในกิจการฤกษ์พามาที่ อันเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของวิชาโหราศาสตร์ซึ่งถือว่าเป็นโหราศาสตร์ประยุกต์ ใช้ในการให้ฤกษ์และห้ามฤกษ์ เพื่อเลือกหรือกำหนดวันเวลามงคลสำหรับ ประกอบกิจกรรม หรือเริ่มกิจกรรมงานต่าง ๆ ทั้งนี้รวมทั้งวันเวลาสิ้นสุดกิจการงานเหล่านั้นในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีทั้งงานราช และงานหลวงที่มีการกำหนดฤกษ์ อยู่เป็นประจำ

3) ใช้เป็นความรู้ขั้นพื้นฐานสำหรับศาสตร์ลึกลับต่าง ๆ เช่น โสยศาสตร์ ลางสังหรณ์ การ แก่เคล็ดต่าง ๆ ฯลฯ เพื่อสร้างทางออก สร้างความสบายใจสำหรับคนที่มีความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ไทยในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งเครื่องมือหลักที่จะนำไปสู่ความรู้แจ้งในศาสตร์นี้ คือวิชาโหราศาสตร์

4) ใช้เป็นความรู้ขั้นพื้นฐานของวิชาพยากรณ์ศาสตร์อื่น ๆ เช่น หัตถศาสตร์ เลขเจ็ดตัวกราฟ เบอร์โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ในการสร้างความเป็นมา ความน่าเชื่อถือไม่ได้เกิดขึ้นมาลอย ๆ แต่เป็นศาสตร์ที่มีครูบาอาจารย์ มีตำนาน เป็นแนวคิด ทฤษฎีที่มีความน่าเชื่อถือ

5) ใช้สำหรับการบุกเบิกจักรวาลเพื่อสำรวจสิ่งหรือส่วนที่มนุษย์ยังไม่ทราบ ได้มีนักพยากรณ์ หรือโหราจารย์ในอดีตได้ค้นพบดาวพระเคราะห์ซึ่งยังไม่มีใครค้นพบมาก่อน คือ Alfred Witte ซึ่งได้ค้นพบดาวพระเคราะห์ 8 ดวงในจักรวาล นอกจากนี้ยังสามารถ นำไปใช้กับทุกสิ่งทุกอย่างทั้งมีชีวิต และไม่มีชีวิตประโยชน์ทางด้านสังคม และจิตวิทยา ในสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ ยังไม่มีความเชื่อมั่นเรื่อง การพยากรณ์อย่างเต็มที่นัก เพราะในสภาพของสังคมไทย ยังมีการผสมผสาน ระหว่างความรู้ กับความเชื่อ ปนกันอยู่ โหราจารย์ หรือ หมอดู มีบริบทที่สำคัญ ดังนั้นผู้ที่เป็่นนักพยากรณ์ ควรมีทั้งความรู้ และ จรรยาบรรณ ในการให้คำพยากรณ์ เพื่อเป็นแนวทางให้การดำเนินชีวิต ในอนาคตควรศึกษา

1. การศึกษาถึงความสัมพันธ์ในหลักการทางวิชาโหราศาสตร์ และการทำบุญในทางพระศาสนา เช่น การทำบุญสืบชะตา เพื่อเสริมบารมี
2. การศึกษาความสัมพันธ์ของโหราศาสตร์ กับชนบประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวัน
3. ศึกษาถึงทฤษฎีคติที่ชาวพุทธมีความเชื่อต่อโหราศาสตร์ในบริบททางสังคม
4. การเปรียบเทียบอิทธิพลของโหราศาสตร์ไทย กับโหราศาสตร์ต่างประเทศ ในบริบทของการดำเนินชีวิตของสภาพสังคมปัจจุบัน
5. รูปแบบคุณค่าของโหราศาสตร์ไทย เพื่อสร้างชมรมในการอนุรักษ์โหราศาสตร์ไทย

References

- Nathanat Kaewklew. (2019). Astrology counseling according to Buddhist psychology to reduce suffering. Doctorate of Science. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suchart Prasitratasin. (2016). Religious beliefs and practices that affect change.Economics. Bangkok : Mahidol University.
- Suchep Punyanupap. (2015). The People's Tipitaka. Bangkok : Mahamakut Wittayalai.
- Songsak Phirabkhao. (2019). what is astrology. Bangkok: Astrology Society of Thailand.

- Phra Brahmakunaphorn (P.A. Payutto). (2010). Buddhist Dictionary Vocabulary edition. reprint14. Bangkok : Thanat Print.
- Phra Maha Sathorn Bunchuya, (2010). Buddhism and the solution to the problem of fake news in Thai society, Journal Buddhapanya Year 6, No. 2 (2021). TCI Base 1. Buddhapanyasri Dvaravati Sangha College Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Mahakhamsingh Kongkerd. (2020). An analytical study of the noble practice in Buddhist scriptures. Journal of Buddhist Panya Paritsa, Vol. 5, No. 2 (2020). TCI Base 1. Buddhist Monastic College Panya Sri Dvaravati Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Brahmakunaphorn. (2008). Dictionaries, Compiled Dharma Edition. Bangkok: Maha Chulalongkorn university.
- Phra Maha Somkid Suaka. (2017). Ethics in the profession of an astrologer. Doctor of Philosophy of Arts. Graduate School : Mahidol University
- Phrakhru Sophit Siritham (Samruay Siritharo). (2001). Belief in the accession of communities in the municipality. Nong Bua Subdistrict, Mueang District, Udon Thani Province. Doctorate of Science. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Pilairat Ruchivanichkul. (2016). A Study of Mental Health Problems of Practitioners: Study Only in the case of a person who receives services from a fortune teller of the Astrologer Association of Thailand. Research report. Faculty of Social Work Thammasat University
- Phongphan-Wilailuck Pongsopha. (1993) Theory and counseling techniques. First printing. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Luang Wichitwathakan. (1998). Thought power. Bangkok: Creative Book.
- Watcharee Submee. (2015). Theory of consulting services. 2 nd printing. Bangkok: Chulalongkorn Printing House. university.

พัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นภายใต้รัฐราชการไทย¹

Development of Local Government Under Thai Bureaucratic Polity

ธาลัสมา จุลเพชร

Thalasama Jullapech

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail : thalasama@hotmail.com

Received 15 March 2022; Revised 25 January 2023; Accepted 25 February

2023

บทคัดย่อ

การปกครองท้องถิ่นไทยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2440 โดยการจัดตั้งสุขาภิบาล และกรุงเทพมหานคร การปกครองท้องถิ่นไทยในระยะแรกมีลักษณะเป็นการปกครองท้องถิ่นโดยข้าราชการประจำซึ่งมุ่งเน้นการสั่งงานและการควบคุมการบริหารงานโดยรัฐบาลกลาง ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ส่งผลให้แนวคิดการปกครองตนเองได้รับความสำคัญมากขึ้น และมีการแก้ไขกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำหนดให้ฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเกิดการแบ่งแยกอำนาจการปกครองท้องถิ่นอย่างชัดเจน และทำให้เกิดเสถียรภาพในการดำเนินงานของฝ่ายบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง จนกระทั่งปี พ.ศ.2554 เกิดข้อเสนอกเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่จังหวัดและชุมชนภายใต้แนวคิด “จังหวัดจัดการตนเอง” เช่น การเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรง และจัดทำร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่มหานคร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดเหตุรัฐประหาร พ.ศ. 2557 รัฐบาลที่มาจากพรรคประชาธิปัตย์ได้เพิ่มอำนาจการบริหารให้ราชการส่วนภูมิภาคมากขึ้นในการเข้าไปแทรกแซงการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลื่อนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นออกไป บทความนี้เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นภายใต้รัฐราชการไทย โดยมีประเด็นสำคัญได้แก่ ความเป็นไปได้ที่จะกำหนดทิศทางในอนาคตของการกระจายอำนาจนั้น ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองของประเทศไทย จะเห็นได้ชัดเจนว่า หากประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง จะเปิดโอกาสให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคม ซึ่งเอื้อต่อการสนับสนุนร่างกฎหมายในเรื่องจังหวัดจัดการตนเองตามที่ภาคประชาสังคมเคยเสนอมา

คำสำคัญ : การปกครองท้องถิ่น, การกระจายอำนาจ, รัฐราชการ

Abstract

The local governance of Thailand began in 1897 by establishing the Local Sanitation Administration and the Bangkok Metropolitan Administration. At an early stage of

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนาการของแนวคิดการปกครองตนเองของท้องถิ่น : โอกาสและความท้าทายภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง” ได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

development in local governance, the authority for making decisions and determining policy came from the central power. After the promulgation of the Constitution of the Kingdom of Thailand in 1997, the concept of local self-government has been widely recognized and enabled further improvement in local governance. For example, in 2003, there were amendments to the law that established the Local Administration Organization. The amendments also granted the right to directly elect local officials to the people. Subsequently, the power to give orders and make decisions in local governance has been firmly realized. In 2011, there were political campaigns for more decentralization. There were diverse proposals related to the concept of provincial self-management, including the direct election of the provincial governor and the drafting of the Chiang Mai Metropolitan Government Administration Act. When there was political unrest in 2014, the Royal Thai Military staged a coup and took control of the country. The military government made more efforts to uphold the power of the regional government by stipulating guidelines for their agencies and bureaucrats to control and intervene in local governance. Furthermore, all levels of local government elections have been banned since the military governed the country. This article therefore aims to examine the development of local governance under Thai bureaucratic politics and depict the future of decentralization in Thailand. According to this study, in a political situation where the country is governed by a civilian government, this would increase the possibilities for political and social movements to promote better local governance, including a brighter prospect for the proposed Provincial Self-Management Bill.

Keywords : Local Government, Decentralization, Bureaucratic Polity

บทนำ

รัฐราชการไทยใช้การปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในเชิงโครงสร้างและการตัดสินใจจากข้าราชการและผู้เชี่ยวชาญ (Technocrat) เป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบายและแนวปฏิบัติการบริหารราชการแผ่นดินแบบอมตยาธิปไตย (Bureaucratic Polity) (Tanchai, 2014, p. 231) มาหลายทศวรรษ แต่กลับกลายเป็นว่าไม่สามารถดูแลและตอบสนองข้อเรียกร้องตามความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งเพิกเฉยต่อการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะนโยบายหรือร่วมบริหารปกครองตนเองกับฝ่ายรัฐ ทำให้แนวคิดการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นได้รับกระแสความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นมิติและรูปแบบของการบริหารและการพัฒนาประเทศที่เปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนหรือภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทในการนำเสนอแนะนโยบาย ตรวจสอบ และบริหารพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งการกระจายอำนาจดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในสังคมไทยตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

พัฒนาการที่เห็นได้เด่นชัดในการกระจายอำนาจ คือ ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในรูปแบบและโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การกำหนดให้มี 2 ส่วน ได้แก่ **สภาท้องถิ่น**ต้องมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด และ**ฝ่ายบริหารท้องถิ่น**อาจมาได้จาก

การลงมติเลือกตั้งภายในสภาท้องถิ่นหรือการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และให้มี การตราพระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่อส่งเสริมการกระจาย อำนาจในเชิงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ สืบเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติ ให้มีการจัดทำ “ประมวลกฎหมายท้องถิ่น” ให้เป็นเอกภาพในระบบกฎหมายท้องถิ่นยิ่งขึ้น และให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นสามารถจัดตั้งหรือร่วมกันจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นร่วมกันอย่างเป็นทางการ รวมทั้งให้มีการจัดระบบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีความคล่องตัวในการโยกย้ายระหว่างองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นรูปแบบต่างๆและข้ามพื้นที่ (Mektrirat, 2009, p. 46) ถึงแม้จะมีกฎหมายกำหนดอย่างชัดเจน แต่การ กระจายอำนาจในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นยังคงมีปัญหาและอุปสรรค เนื่องมาจากการบริหารงานของรัฐ ราชการไทยยังมีโครงสร้างที่ซับซ้อนทำให้การบริหารมีอำนาจทับซ้อนไม่มีอิสระอย่างแท้จริง บทความนี้จึงมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นภายใต้รัฐธรรมนูญไทย ช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการลง หลักปฏิธานแนวคิดการปกครองตนเองในบริบททางการเมืองที่มีความระมัดระวังเรื่องการปฏิรูปไปสู่ระบอบเสรี ประชาธิปไตย และการขยายตัวของ การปกครองที่ครอบงำโดยรัฐราชการ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นทิศทางใน อนาคตของการกระจายอำนาจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การกำเนิดและวิวัฒนาการระบบราชการไทย

ระบบราชการไทยได้กำเนิดและวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย (Teerawakin, 2007, p. 17) เป็นการ บริหารการปกครองภายในครอบครัวแบบพ่อปกครองลูก และใช้แบบรวมอำนาจในราชธานีหรือ หัวเมืองชั้นใน โดยมีการกระจายอำนาจให้หัวเมืองและประเทศราชบริหารกิจการภายในกันเอง ข้าราชการมีฐานะเป็นลูกขุน ส่วนประชาชนถือว่าเป็นลูกของบ้านเมือง ดังนั้นข้าราชการจึงดำรงตนอยู่ในฐานะพี่เลี้ยงของประชาชน ต่อมา ในสมัยอยุธยาโครงสร้างการบริหารราชการได้จัดการปกครองรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางเป็นแบบจตุสดมภ์อันมี พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงอำนาจเด็ดขาดในการปกครอง มีเสนาบดี 4 คน เรียกว่า “จตุสดมภ์” ประกอบด้วย ขุนเวียงหรือขุนเมือง ขุนวัง ขุนคลัง และขุนนา เป็นผู้ช่วย (Sukkasem, 2013, p. 368) บรรดาข้าราชการ คือ เจ้าขุนมูลนายที่ได้รับความคุ้มครองและควบคุมบรรดาไพร่และทาสที่อยู่ในสังกัดของตน หากขุนนางคนใดมีไพร่ อยู่ในสังกัดมากย่อมมีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจสูงตามไปด้วย เพราะฉะนั้นลักษณะและพฤติกรรมของ ระบบราชการไทยจึงมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับขุนนางตั้งอยู่ บนระบบอุปถัมภ์เช่นกัน เมื่อกษัตริย์พิสูจนได้ว่าคนใดที่เข้ามาถวายตัวมีความสามารถจะทรงแต่งตั้งให้เป็นขุน นางใน “ระบบราชการ” พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ภักของขุนนาง คือ พระราชทานกำลังคนและ รับรองการถือครองกำลังคนของขุนนาง และพระราชทานเครื่องยศเพื่อแสดงฐานะแก่ขุนนาง ขุนนางจะเก็บ รายได้ไว้ส่วนหนึ่งแล้วส่งให้รัฐเก็บส่วนตามหลักที่เรียกว่า “สิบลด” (Kesboonchoo Mead, 2019, p. 26) และในยามศึกสงครามก็ส่งกำลังไพร่พลในสังกัดให้พระมหากษัตริย์

จนมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการปฏิรูปการปกครอง ในปีพ.ศ. 2435 โดยได้ปฏิรูปโครงสร้างระบบราชการและจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นใหม่ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ 1) การปฏิรูปการบริหารราชการส่วนกลาง เช่น การยกเลิกจตุสดมภ์ และจัดตั้งกระทรวงขึ้นมา 12 กระทรวง 2) การปฏิรูปการบริหารราชการส่วนภูมิภาค เช่น การจัดการปกครองแบบมณฑล 3) การปฏิรูป ระบบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดการปกครองแบบเทศาภิบาล (เทศบาล) (Office of the Civil Service Commission, 2015, p. 50) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่มีความสำคัญต่อรัฐและสังคมไทย ในแง่ การจัดระบบความสัมพันธ์ภายในโลกอำนาจรัฐ เพื่อเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงและการท้าทายที่เกิดขึ้น

จากเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมในสมัยนั้น ผลที่ตามมาในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ประชาชนได้เข้าสู่กระบวนการของความเป็นราษฎรที่มีภาระหน้าที่และความผูกพันกับรัฐมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งระบบบริหารราชการไทยหลังการปฏิรูปการปกครองนั้น งานส่วนใหญ่เป็นการเน้นหนักไปที่กิจการของกระทรวงมหาดไทย ทั้งที่การปฏิรูปการปกครองมีลักษณะ 2 ด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นการปรับปรุงตัวองค์กรของรัฐในรูปของการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม แต่อีกด้านหนึ่ง คือ ความพยายามที่จะนำระบบการทำงานแบบคณะรัฐมนตรีมาใช้ (Samudavanija, 2011, p. 10-11)

สำหรับการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นใน พ.ศ. 2437 ได้เปลี่ยนผ่านอำนาจการบริหารท้องถิ่นไปอยู่ที่กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงดังกล่าวได้ปลูกฝังอำนาจสูงสุดของรัฐสมัยใหม่ไปทั่วประเทศไม่เพียงควบคุมอาณาบริเวณชายขอบให้เรียบร้อยเพื่อแสดงให้เห็นการมีอธิปไตยที่มีประสิทธิภาพเหนือดินแดนเหล่านั้น แต่ยังควบคุมทรัพยากรและแบ่งให้ผู้ใหญ่บ้านที่ถูกเลือกโดยประชาชนในท้องถิ่น (Nethipo, 2019: 231) การสร้างรัฐจึงเป็นเป้าหมายหลักของรัฐในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และกลไก หลักของการสร้างรัฐจึงอยู่ที่กระทรวงมหาดไทยโดยได้รับงบประมาณในสัดส่วนที่สูงกว่ากระทรวงอื่นๆอย่างต่อเนื่อง และมีขอบเขตของงานที่มีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่นขึ้น เพื่อรองรับอำนาจการควบคุมท้องถิ่นที่ทุกส่วนของประเทศให้กระทรวงมหาดไทย (Samudavanija, 2011, p. 60) และมีค่านิยมเกี่ยวกับความมั่นคงเกียรติยศและฐานะทางสังคมยังคงสืบทอดมาจากระบบเก่า ดังนั้นข้าราชการสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นมาจากการปฏิรูปการปกครองจึงมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างขุนนางเก่าและข้าราชการสมัยใหม่ยังคงรักษาค่านิยมแบบ “เจ้าขุนมูลนาย” จนเป็นมรดกตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบัน

เมื่อเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เรียกความต่อเนื่องนี้ว่า “กลไกรัฐเก่าในระบอบการเมืองแบบใหม่” ระบอบใหม่ไม่ได้สร้างระบบกลไกของอำนาจจริง เพียงแต่เปลี่ยนอำนาจจากกษัตริย์ไปสู่คณะรัฐมนตรี เปลี่ยนสภาองคมนตรีไปเป็นสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ระบบราชการแข็งแกร่งขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจส่วนกลางฝังรากในระบอบเก่า สอดคล้องกับที่นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ กล่าวว่า คณะราษฎรดำเนินการแค่ 3 ประการ คือ 1.เปลี่ยนกษัตริย์ให้เป็นเพียงประมุข 2.ปลุกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและปลดปล่อยสยามจากอำนาจตะวันตกโดยเพิ่มกฎหมายสมัยใหม่ 3.สนับสนุนการเมืองชาตินิยมเพื่อรวมประชาชนของประเทศ (Nethipo, 2019, p. 231-232)

ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ปฏิรูประบบราชการในปี พ.ศ. 2495 โดยการเปลี่ยนโครงสร้างการบริหาร ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขถูกตั้งขึ้นและโครงสร้างของกระทรวงเปลี่ยนไปเพื่อสนับสนุนประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาติ การปฏิรูปในครั้งนี้ทำให้ระบบราชการมีความรับผิดชอบต่ออำนาจการเมืองส่วนกลางมากขึ้น เรียกว่า “รัฐราชการ” และในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีนโยบายขัดขวางการมีส่วนร่วมของพรรคการเมือง นักการเมือง และกลุ่มที่ไม่ใช่ข้าราชการ ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในการรวมศูนย์อำนาจรัฐและนโยบายราชการมากยิ่งขึ้น (Nethipo, 2019, p. 232-233)

การปฏิรูประบบราชการไทยที่มีความชัดเจนมาก ปรากฏเป็นรูปธรรมเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 ซึ่งทำให้มีการปรับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการใหม่ จาก 14 กระทรวง 1 ทบวง มาเป็น 20 กระทรวง และได้กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยให้เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูประบบราชการในยุคนี้ จึงเรียกว่า “การพัฒนาระบบราชการ” (Office of the Civil Service Commission, 2015, p. 53-55) โดยมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างส่วนราชการใหม่ที่ยึดหลัก Agenda Based ให้เกิดการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ สร้างระบบการประเมินผลโดยใช้คำรับรองการปฏิบัติงาน ปรับการบริหารงานในภูมิภาคให้เป็นระบบการ

บริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ และการออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน นอกจากนี้ มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารงานภาครัฐไปสู่ e-Government และใช้ระบบ GFMIS มาช่วยพัฒนาระบบการเงินการคลังของรัฐ และการปรับปรุงคุณภาพการบริการด้วยการจัดศูนย์บริการร่วมเพื่อให้บริการประชาชนอย่างรวดเร็วเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ ส่งผลให้การปฏิรูประบบราชการในช่วงนั้น ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

พัฒนาการการกระจายอำนาจของการปกครองท้องถิ่นไทย

การกระจายอำนาจในยุคการเมืองหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรัฐ กล่าวคือ การกระจายอำนาจในครั้งนี้ได้ลดอำนาจรัฐบาลในเมือง และลดความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอิทธิพลในต่างจังหวัดกับอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐจากกรุงเทพมหานคร การเปลี่ยนแปลงนี้ทำลายความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ระหว่างรัฐและผู้มีอิทธิพล ปัจจุบันผู้นำท้องถิ่นเลือกวิธีการเข้าถึงอำนาจรัฐในรูปแบบของตำแหน่งการปกครองท้องถิ่น ซึ่งอีกไม่นานจะมีความคงที่ และโครงสร้างความเสี่ยงของระบบอุปถัมภ์ถูกทำให้แตกต่างไปจากเจ้าพ่อ (Nethipo, 2019, p. 235) เมื่อศึกษาถึงช่วงเวลาของพัฒนาการการกระจายอำนาจสามารถเปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการบางท่านได้ ดังนี้ (King Prajadhipok's Institute, 2018, p. 3-4)

ธเนศวร์ เจริญเมือง	บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	นครินทร์ เมฆไตรรัตน์
แบ่งพัฒนาการการกระจายอำนาจเป็น 4 ชั้น	แบ่งพัฒนาการการกระจายอำนาจเป็น 4 ก้าว	แบ่งพัฒนาการการกระจายอำนาจเป็น 5 ช่วง
ชั้นที่ 1 : ความพยายามในการจัดตั้งการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น (พ.ศ. 2476)	ก้าวที่ 1 : พ.ศ. 2475-2500	1.การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475
ชั้นที่ 2 : การสถาปนาการปกครองท้องถิ่นโดยข้าราชการประจำ (พ.ศ. 2495-2499)	ก้าวที่ 2 : พ.ศ. 2501-2532	2.การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2501
ชั้นที่ 3 : นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีและภาวะชะงักงันของการปกครองท้องถิ่น (พ.ศ. 2504-2535)	ก้าวที่ 3 : พ.ศ. 2540-2553	3.การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2535
ชั้นที่ 4 : ระยะแห่งการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่น (พ.ศ. 2535-2539)	ก้าวที่ 4 : ก้าวต่อไปของการกระจายอำนาจไทย	4.การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540
		5.ทิศทางการปกครองท้องถิ่นภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

ตารางที่ 1 ช่วงเวลาของพัฒนาการการกระจายอำนาจ

จากการศึกษาในข้างต้นจะเห็นได้ว่าพัฒนาการที่สำคัญมากที่สุดของการกระจายอำนาจ คือ การกระจายอำนาจที่เกิดขึ้นภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กล่าวคือ ในหมวด 9 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น รัฐธรรมนูญได้ออกแบบให้รัฐต้องกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมีสาระสำคัญ 5 ประการ (King Prajadhipok's Institute, 2018, p. 5-6) ดังนี้

1) ให้อิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องคำนึงถึงการกระจายอำนาจที่เพิ่มขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ (มาตรา 282-284)

2) ระบุอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารจัดการตนเองมากขึ้น

3) กำหนดให้มีคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น และให้อำนาจให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการแต่งตั้งหรือการสั่งให้ออกจากราชการของพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้คำนึงถึงความต้องการและความเหมาะสมของท้องถิ่น ส่งผลให้รัฐบาลจัดทำพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 288

4) กำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง ส่วนผู้บริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากการเห็นชอบของสภาท้องถิ่น โดยทั้งสองตำแหน่งมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ส่งผลให้เวลาต่อมารัฐบาลออกพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าว

5) กำหนดให้ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของตนได้ อีกทั้งยังกำหนดให้ประชาชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเสนอข้อบัญญัติต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อพิจารณาข้อบัญญัติ เป็นผลให้เวลาต่อมารัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่อกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

เมื่อศึกษาถึงรูปแบบของการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า ยุคที่ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากมติของสภาหรือมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม พ.ศ. 2540-2546 ทำให้ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายสภามีการแบ่งปันอำนาจ (Power-Sharing) โดยฝ่ายบริหารต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสภา (Accountable) ต่อฝ่ายสภา จุดอ่อน คือ ทำให้ฝ่ายบริหารอ่อนแอและขาดเสถียรภาพ เนื่องจากต้องพึ่งพาเสียงข้างมากของสภาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร จึงมีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นยุคที่ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งทางตรง พ.ศ. 2546-2557 มีการแก้ไขกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำหนดให้ฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 ทำให้เกิดการแบ่งแยกอำนาจโดยเด็ดขาดและทำให้ฝ่ายบริหารไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อสภาท้องถิ่น เพราะมีที่มาของความชอบธรรมจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน โครงสร้างใหม่ของการบริหารท้องถิ่นดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงการเมืองไทยหลายทาง คือ 1) การเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นแบบประชาธิปไตยทั่วประเทศช่วยขยายการเมืองระบบเลือกตั้งในเมืองและชนบท ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าการไปเลือกตั้ง 2) อำนาจของรัฐบาลกลางในท้องถิ่นถูกเปลี่ยนไปเป็นอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาเป็นผู้เล่นในฐานะคู่แข่งกับอำนาจรัฐ ทำให้อำนาจของระบบราชการส่วนกลางที่กุมอำนาจมานานับร้อยปี ถึงแม้ว่านักธุรกิจคนสำคัญของจังหวัดจะผูกขาดตำแหน่งการเมืองเป็นส่วนมาก แต่ผู้นำท้องถิ่นข้างน้อยและมีธุรกิจทั่วไปก็ได้อำนาจนี้ด้วย

3) การกระจายงบประมาณในพื้นที่การเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่เมืองที่มีการแข่งขันเพื่อดำเนินการบริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Nethipo, 2019, p. 228) นับเป็นครั้งแรกตั้งแต่ไทยเป็นรัฐสมัยใหม่ที่มีการก่อตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลในการสร้างการเมืองระบบใหม่ที่เป็นปฏิวัติการเมืองไทยและโครงสร้างอำนาจในพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งเป็นการขยายลักษณะของรัฐไทยที่มีมาในอดีต

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 281-290 โดยมีสาระสำคัญ 5 ประการ (King Prajadhipok's Institute, 2018, p. 13-15) ดังนี้

1) เพิ่มอิสระและบทบาทแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีหน้าที่ชัดเจนมากขึ้น และได้ยกเลิกการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นให้มีหลักมาตรฐานในการกำกับดูแลที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยการกำกับดูแลนั้นต้องไม่ให้เกิดการขัดแย้งในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดให้มีการกำกับดูแลจากภาคประชาชนเพิ่มเข้ามาด้วย ตามมาตรา 282 วรรค 2 “...รวมทั้งจัดให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานโดยประชาชนเป็นหลัก...”

2) ขยายอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น กำหนดให้ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาประเทศด้วย และยังได้ระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้อย่างอิสระสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดไม่สามารถจัดบริการสาธารณะด้วยตนเองได้ สามารถร่วมมือกันจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดบริการสาธารณะที่เป็นอำนาจหน้าที่ของตนได้ และยังให้จัดทำกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อให้ราชการส่วนกลางแบ่งอำนาจหน้าที่ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการเอง และยังกำหนดให้มีกฎหมายรายได้ท้องถิ่นเพื่อให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดเก็บภาษีและรายได้อื่นๆได้ด้วยตนเอง

3) กำหนดให้มืองค์กรพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีระบบการคุ้มครองคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นมา ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการตนเองมากยิ่งขึ้นเหมือนกับราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

4) ท้องถิ่นใดที่มีความจำเป็นเฉพาะที่จะจัดให้มีการบริหารงานแบบพิเศษ ด้วยบริบทเฉพาะพื้นที่สามารถจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นมาได้ ดังนั้นการที่ท้องถิ่นหลายแห่งต้องการยกฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในช่วงปี พ.ศ. 2554 เป็นสิ่งที่เริ่มแนวความคิดการปกครองตนเองอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และในอนาคตจะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่หลายประเภทมากยิ่งขึ้น แม้จะอยู่ท่ามกลางภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ตาม

5) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ และกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งรายละเอียดให้ประชาชนทราบหากโครงการหรือกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการนั้นกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจใช้กระบวนการทำประชาคมรับฟังความคิดเห็นหรือการทำประชาคมติดก่อนดำเนินโครงการหรือกิจกรรม

ในยุคนี้อย่างนี้ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวดที่ 14 การปกครองท้องถิ่น มาตรา 249-253 โดยมีสาระสำคัญ 5 ประการ (King Prajadhipok's Institute, 2018, p. 23-25) ดังนี้

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบริการสาธารณะต่างๆได้ ครอบคลุมทั้งการบริการสาธารณะนั้นเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และตามหลักพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สามารถดำเนินการร่วมกับเอกชนหรือหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ ให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการจัดบริการสาธารณะตามความเหมาะสม ตามมาตรา 250 วรรค 3

2) ในกรณีที่ต้องครุปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริหารงานในพื้นที่ ยังคงให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป ตามมาตรา 250 วรรค 4

3) การออกกฎหมายบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำให้มีความเหมาะสมกับความจำเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องมีการกำหนดมาตรฐานให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศเพื่อให้สามารถโยกย้ายบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้ ตามมาตรา 251

4) การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และให้มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามมาตรา 253

5) สิทธิของประชาชนในการเข้าซื้อถอดถอนหรือเสนอข้อบัญญัติต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยขั้นตอนหรือกระบวนการในการเข้าซื้อถอดถอนและการเสนอข้อบัญญัติให้เป็นไป ตามมาตรา 254

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐไม่ปรากฏคำว่ากระจายอำนาจหรือการปกครองตนเองของท้องถิ่นแต่อย่างใด (Suvanamongkol, 2021, p.129) ซึ่งต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ที่มีบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ แผนการปฏิรูปมีการบรรจุเรื่องการกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรมไว้แล้ว พร้อมกำหนดเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศด้านการกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ให้มีการกระจายอำนาจและการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่น 2) ให้มีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในท้องถิ่น 3) ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น และ 4) ให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่น หากแต่ละท้องถิ่นให้ความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางความต้องการของชุมชนจะส่งผลให้เกิดพลังในการพัฒนาและเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาลที่แท้จริง (Varasunant, and Bodeerat, 2021)

ภาวะถดถอยในการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น

หลังการรัฐประหารเลขาธิการคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ยกเรื่องกระจายอำนาจจะทำให้บ้านเมืองไม่มีเสถียรภาพ และเป็นภัยบ่อนทำลายความสามัคคีในการบริหารต้องหยุดกระบวนการกระจายอำนาจ คสช.ได้ออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 85/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว (Nethipo, 2019, p. 245-246) ดังนี้

1) ในกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งครบวาระหรือพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นใดนอกจากครบวาระ ให้จัดการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นไปก่อนจนกว่าจะมีประกาศเปลี่ยนแปลง โดยในระหว่างนี้ให้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่มีสมาชิกสภาเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาทั้งหมด ให้ถือว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาที่เหลืออยู่นั้นเป็นอันสิ้นสุดลงนับแต่วันที่จำนวนสมาชิกสภาเหลือไม่ถึงกึ่งหนึ่ง

2) การแต่งตั้งสมาชิกสภาใหม่หลังจากสภาสิ้นสุดลง ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อใช้วิธีการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้และความสามารถด้านการบริหารงานท้องถิ่น โดยสมาชิกใหม่จะประกอบด้วยอย่างน้อยสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นทั้งหมดต้องเป็นข้าราชการหรือเคยเป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับชำนาญการพิเศษ หรือระดับ 8 หรือเทียบเท่าขึ้นไป

3) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทประกอบด้วยจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่น ดังต่อไปนี้
องค์กรการบริหารส่วนตำบลมีสมาชิกสภาจำนวนสิบคน เทศบาลทุกประเภทมีสมาชิกสภาจำนวนสิบสองคน และ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่ละแห่งมีจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดทั้งหมดที่มีอยู่ก่อนวันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ

4) สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมีคุณสมบัติเป็นข้าราชการหรือเคยเป็นข้าราชการในเขตจังหวัดในระดับ
ตำแหน่งตั้งแต่ระดับชำนาญการพิเศษ หรือระดับ 8 หรือเทียบเท่าขึ้นไป และต้องพ้นหรือออกจากราชการแล้ว

5) คณะกรรมการสรรหาคณะหนึ่งทำหน้าที่คัดเลือกบุคคลตามข้อ 2) ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการ
จังหวัดเป็นประธานกรรมการ อัยการจังหวัดคนหนึ่งซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ
จังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด
รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด (ฝ่ายทหาร) และประธานสภาหอการค้าจังหวัดหรือ
ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดหรือประธานสภานายความประจำจังหวัดซึ่งคัดเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน
เป็นกรรมการ

6) เมื่อได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นแล้ว ให้ประธานคณะกรรมการสรรหาประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภา
ท้องถิ่นภายในสามวัน และให้ถือว่าผู้ที่ได้รับการประกาศแต่งตั้งนั้นเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วย
การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับแต่วันประกาศแต่งตั้ง

จะเห็นได้ว่าเป็นการเพิ่มอำนาจการบริหารราชการให้ส่วนภูมิภาคมากขึ้นในการเข้าไปแทรกแซง
การกระจายอำนาจของการปกครองท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติอีกจำนวนมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร) ได้แก่ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ
ที่ 86/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและสมาชิกสภาเขตเป็นการชั่วคราว, คำสั่งหัวหน้า
คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 1/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็น
การชั่วคราว, คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 22/2559 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็น
การชั่วคราวในกรณีที่มีการยุบสภาท้องถิ่น, คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 64/2559
เรื่อง การให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่ง และการแต่งตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร, คำสั่ง
หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 6/2560 เรื่อง การแต่งตั้งนายกเมืองพัทยา เป็นต้น

หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ใช้อำนาจเผด็จการด้วยมาตรา 44 ในรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ทั้งหมด 176 คำสั่ง รวมถึงคำสั่งที่มีผลต่อการบริหารท้องถิ่น
มี 10 คำสั่ง ซึ่งระงับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งถูกสอบสวนคดีทุจริตหลายร้อยคน
ผลคือทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นต้องระมัดระวังอย่างมากเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกสอบสวนเรื่องทุจริต จึงมีงบประมาณ
สะสมในบัญชีท้องถิ่นประมาณ 1.7 พันล้านบาท และในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560 รัฐบาลเผด็จการทหาร
เปลี่ยนกฎระเบียบเพื่อนำเงินเหล่านี้มาใช้ในการอื่น (Nethipo, 2019, p. 246) เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า
คำสั่งเหล่านี้ของ คสช.ได้ต่อต้านการกระจายอำนาจ และมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบอำนาจใหม่อย่างถึงที่สุด
กล่าวโดยสรุปรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องการกระจายอำนาจได้
เพราะกระบวนการผ่านกฎหมายในเรื่องการบริหารท้องถิ่นนั้น ผู้เล็งถูกจำกัดในองค์กรสูงสุด คือ คสช.
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูป คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมส่งเสริม
การปกครองท้องถิ่น ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของ คสช.

การก้าวต่อไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นของกระทรวงมหาดไทย ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยมี
วัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การกระจายอำนาจและสนับสนุนการปกครองท้องถิ่น ส่วนวัตถุประสงค์อื่นๆ คือ

บัญญัติและแก้ไขกฎระเบียบ รวมทั้งสร้างมาตรฐานดูแลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้อำนาจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีเหนือกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีการตั้งสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดขึ้นในปี พ.ศ. 2551 ทุกจังหวัด เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานจังหวัด (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2552) จะเห็นได้ว่ากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นไม่มีอำนาจสั่งการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง แต่ใช้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดและสายงานบังคับบัญชาที่ทำให้เชื่อว่าองค์กรเหล่านี้จะปฏิบัติตามนโยบายตามนโยบายของชาติ (Nethipo, 2019, p. 241-242)

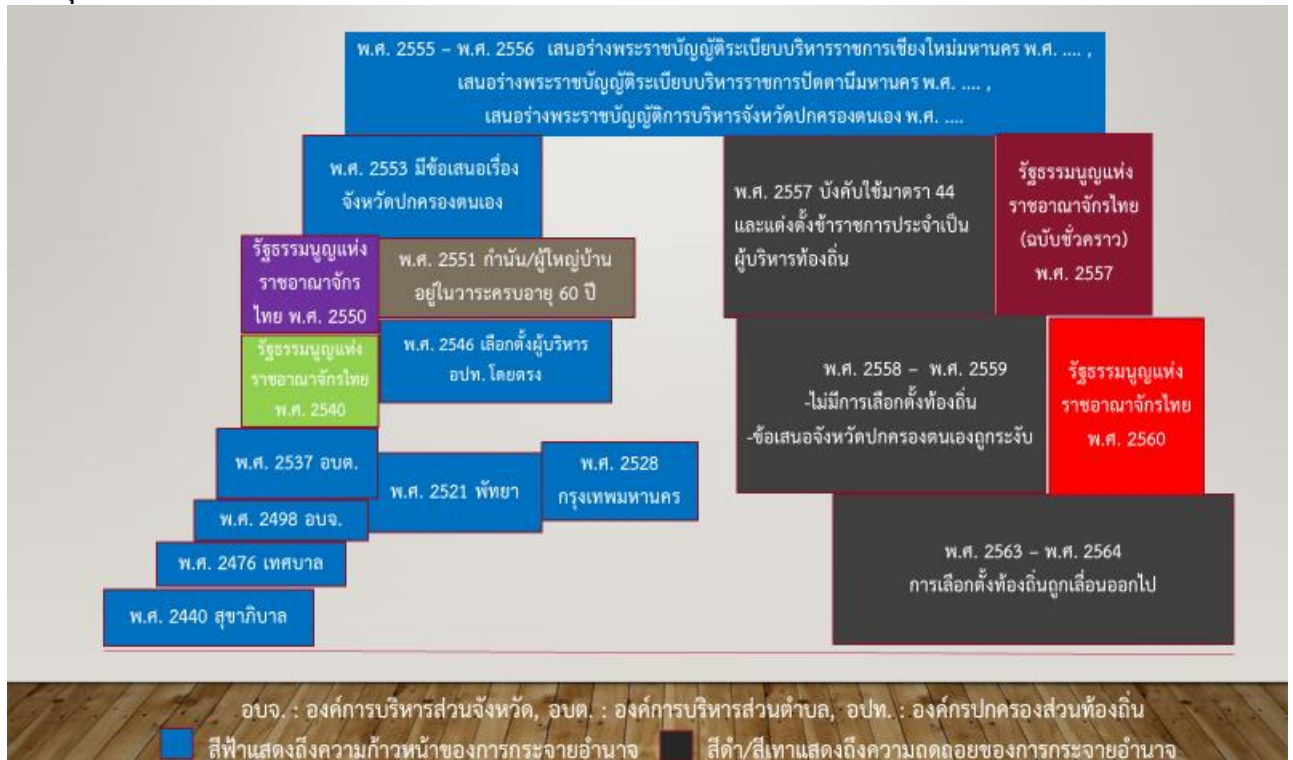
สำหรับเรื่องการถ่ายโอนอำนาจนั้น หน่วยงานของส่วนกลางเป็นส่วนหนึ่งที่ขัดขวางการเปลี่ยนอำนาจจากราชการส่วนกลางไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น กรณีของกระทรวงสาธารณสุขถ่ายโอนอำนาจสาธารณสุขให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตกลงกับกระทรวงสาธารณสุขว่า งานสาธารณสุขเบื้องต้นทั้งหมดจะให้เป็นบริการสุขภาพชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ. 2553 โดยปี พ.ศ. 2550 กระทรวงสาธารณสุขตั้งคณะกรรมการเตรียมการแนะนำเรื่องการถ่ายโอนอำนาจ แต่หลักเกณฑ์ที่กำหนดจะถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลที่มีความพร้อมเท่านั้น โดยจะต้องได้รับรางวัลธรรมาภิบาล และมีเงินสนับสนุนกองทุนสาธารณสุข นอกจากนี้เจ้าหน้าที่หรือหัวหน้าด้านสาธารณสุขจะต้องเต็มใจที่จะโอนย้ายไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่ากระทรวงสาธารณสุข ส่งผลให้ปี พ.ศ. 2553 มีเพียงหน่วยสาธารณสุขในชนบท 28 แห่ง จาก 9,787 แห่ง โอนย้ายมาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จนถึงปี พ.ศ. 2559 มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพียง 51 แห่งเท่านั้นที่ถูกถ่ายโอน (Nethipo, 2019, p. 242-245) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาอุปสรรคในการถ่ายโอน **ประการแรก** ถึงแม้ว่ากระบวนการกระจายอำนาจจะเป็นไปตามกฎหมายและมีโครงสร้างไว้พร้อมแล้ว แต่หน่วยงานรัฐดำเนินการล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมาย **ประการที่สอง** อำนาจอธิปไตยในการบริหารส่วนกลางของผู้เชี่ยวชาญและมีอาชีพถูกแอบซ่อนไว้ในการกระจายอำนาจ ดังนั้นยังคงยึดติดกับชื่อเสียงของกระทรวงมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระจายอำนาจ **ประการสุดท้าย** ข้าราชการส่วนใหญ่ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงหรือเผชิญกับความท้าทายในการปฏิบัติงานที่มีภารกิจแปลกใหม่และหลากหลาย

ในด้านการกระจายงบประมาณของท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าความสามารถในการจัดเก็บรายได้ภาษีอากรของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นอิสระของท้องถิ่น (Local Autonomy) ในด้านการเงินการคลัง ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ งบประมาณของท้องถิ่นมีแหล่งที่มาของรายได้ 2 แหล่ง คือ 1) รายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้เอง ได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาษีบำรุงกรุงเทพมหานคร อากรฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมประเภทต่างๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรียกเก็บจากประชาชนผู้มาขอใช้บริการ 2) รายได้ที่รัฐบาล ส่วนกลาง หรือหน่วยงานราชการอื่นจัดเก็บแล้วจัดสรรเป็นงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน ค่าภาคหลวงแร่และปิโตรเลียม อากรรังนกอีแอ่น ภาษีเพื่อการศึกษา และภาษีการพนัน ซึ่งสัดส่วนจำนวนรายได้หรืองบประมาณดังกล่าวจะเป็นตัวบ่งชี้ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการตัดสินใจและบริหารการคลังและงบประมาณด้วยตนเองได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ. 2544 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ. 2549 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลในอัตราไม่น้อย

กว่าร้อยละ 35 แต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 พบว่าสัดส่วนของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้ของรัฐบาลมีเพียงร้อยละ 24.05 ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ จึงมีการแก้ไขตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ซึ่งตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 – 2557 สัดส่วนรายได้ของท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลนั้นเกินกว่าร้อยละ 25 ทุกปี แต่ปรากฏว่าการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลหรือส่วนกลางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการจัดสรรดังกล่าวจะจัดสรรเป็นเงินอุดหนุน (เงินอุดหนุนทั่วไป/เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ) ซึ่งเป็นเงินที่รัฐบาลตั้งขึ้นในงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยรับงบประมาณ (Sriram, Metasuttirat, and Limmethree, 2017) เพราะฉะนั้นถ้าจะเพิ่มความเป็นอิสระทางการคลัง (Local Financial Autonomy) ของท้องถิ่น ควรให้รัฐบาลกระจายอำนาจให้หน่วยระดับจังหวัด โดยปรับเปลี่ยนนโยบายการกระจายอำนาจให้จังหวัดจัดการตนเอง และต้องพึ่งตัวเองทางการคลังให้มีรายได้หลักจากสรรพากรในจังหวัด เพื่อให้จังหวัดเริ่มพัฒนาฐานเศรษฐกิจและฐานรายได้ของตน แทนการพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลาง เพื่อไม่ให้เกิดปรากฏการณ์ “Hamilton Paradox” คือ นักการเมืองและข้าราชการในจังหวัดต่างๆ วังเต้นของงบประมาณจากระดับชาติลงจังหวัด ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือว่าเป็นอันตรายต่อระบบการคลังและระบอบประชาธิปไตย ทำให้จังหวัดต้องพึ่งพาการคลังรัฐบาลในระดับชาติมากขึ้น โอกาสที่จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จะเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ทางการคลังก็จะค่อยๆ หดไป (Suwanmala, 2013, p. 12-20)

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ได้ถูกกำหนดด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นตัวการสำคัญแล้ว ยังมีแผนงานยุทธศาสตร์และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579), เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (พ.ศ. 2558-2573), พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562, พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2562, พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562, พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562, พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ซึ่งเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 5 ฉบับ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มเติมในเรื่องจัดการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และการฝึกอบรมให้แก่ประชาชน รวมทั้งการจัดการหรือสนับสนุนการดูแลกองทุนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาในท้องถิ่น นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) มีการเพิ่มอำนาจหน้าที่เรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนสถานีดารวจ และหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามการรักษาความสงบเรียบร้อย และการจัดการจราจร เพื่อรองรับการถ่ายโอนที่ต้องการให้ท้องถิ่นมีอำนาจบริหารจัดการในด้านความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยด้วยตนเองมากขึ้น แต่สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการเมืองระดับท้องถิ่น คือ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยท้องถิ่น (Purimart, 2021) ถ้าประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น จะส่งผลให้การเติบโตของการกระจายอำนาจท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

บทสรุป

แผนภาพที่ 1 พัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นไทย

จากแผนภาพข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า นับตั้งแต่เริ่มต้นจัดตั้งสุขาภิบาลในปี พ.ศ. 2440 ได้ใช้เวลาหลายร้อยปีกว่าจะมี “ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจังหวัดปกครองตนเอง พ.ศ.” ที่เสนอโดยเครือข่ายในพื้นที่ท้องถิ่นให้แต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดคนใหม่ในรัฐบาลท้องถิ่นพิเศษและอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารได้ แต่เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปล่าสุดในปี พ.ศ. 2562 ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ประกอบขึ้นโดยกองทัพซึ่งมีผู้นำรัฐประหารกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง การกลับมาของข้าราชการประจำกลายเป็นรัฐราชการอย่างเป็นทางการ ทำให้พัฒนาการของการปกครองตนเองในท้องถิ่นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองไทย ซึ่งกลไกของประชาธิปไตยท้องถิ่นถูกขัดขวางนำไปสู่การหยุดชะงักครั้งใหญ่ในการกระจายอำนาจระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการขัดจังหวะประชาธิปไตยท้องถิ่นด้วยคำสั่งเลื่อนการเลือกตั้งท้องถิ่นทั้งหมดออกไป ดังนั้นความท้าทายต่อการปกครองตนเองของท้องถิ่นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมือง อาจจะดีขึ้นถ้าอยู่ในสถานการณ์ภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยพลเรือน ซึ่งเปิดโอกาสในการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคม ทำให้สามารถสนับสนุนร่างกฎหมายว่าด้วยจังหวัดจัดการตนเองต่อไปได้ ซึ่งแนวทางการกำหนดทิศทางการกระจายอำนาจในอนาคตนั้น รัฐไทยต้องมีความมุ่งมั่นอย่างจริงจัง เพื่อวางแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีต่อนโยบายการกระจายอำนาจ เช่น แต่งตั้งคณะทำงานบูรณาการนโยบายด้านการกระจายอำนาจที่ชัดเจน เพราะปัจจุบันมีคณะทำงานหลายชุดทำให้ขาดเสถียรภาพในการดำเนินการนโยบายกระจายอำนาจ และการถ่ายโอนภารกิจของส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพิจารณาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสามารถในการดำเนินการภารกิจที่ถ่ายโอนลง เพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนโดยตรง ไม่ควรใช้วิธีการถ่ายโอนภารกิจและทรัพยากรจากส่วนกลางไปยังองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นตามความสมัครใจ เพราะทำให้ขาดอำนาจดำเนินการและมีได้รับการถ่ายโอนอย่างเพียงพอตามกฎหมาย รวมทั้งควรยกเลิกมาตรการควบคุมท้องถิ่นที่ไม่จำเป็นและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และในระยะยาวควรบูรณาการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของท้องถิ่น รวมทั้งจัดบริการสาธารณะร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียงกัน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกระจายอำนาจและเพิ่มพื้นที่การปกครองตนเองได้มากขึ้น โดยการก้าวย่างดังต่อไปนี้

- 1) สร้างความเข้าใจในความหมายของการปกครองตนเองให้ชัดเจน ทุกฝ่ายต้องเข้าใจตรงกันว่า การกระจายอำนาจโดยใช้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกต้องนั้น คือ การกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน ไม่ใช่การใช้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งเพิ่มขึ้นให้แก่ระบบราชการส่วนกลางอย่างที่ผ่านมา
- 2) ผู้เล่นในสนามการเมืองท้องถิ่นที่จับมือกันเป็นสมาคมท้องถิ่นในระดับประเทศจะต้องจับมือกับนักการเมืองระดับชาติ เพื่อต่อรองกับรัฐบาลให้ออกกฎหมายและแก้ไขกฎหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและเป็นอิสระ ตามหลักการกระจายอำนาจที่แท้จริง รัฐบาลกลางควรเป็นผู้ดูแลมากกว่าเป็นผู้ควบคุมบังคับ
- 3) งานด้านสาธารณูปโภค การศึกษา อนามัย และสวัสดิการอื่นๆ รัฐบาลต้องมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ทำหน้าที่แทนพร้อมจัดสรรงบประมาณให้ตามภารกิจงานที่มอบหมาย
- 4) การกระจายงบประมาณของรัฐบาลไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น จะต้องใช้ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก
- 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้สร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นให้ก้าวหน้าและเข้มแข็ง พร้อมสร้างนวัตกรรมประชาธิปไตยท้องถิ่นใหม่ๆ ขึ้น เช่น ภาคประชาสังคมที่หลากหลายในพื้นที่ เป็นต้น
- 6) การปรับใช้นโยบายภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนลงสู่ภาคชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Localizing SDGs) และการสร้างหุ้นส่วนการพัฒนาที่เข้มแข็งกับชุมชนท้องถิ่นจะเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อน SGD's ในระดับพื้นที่ โดยท้องถิ่นสามารถนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปบริหารจัดการอำนาจเพื่อต่อรองกับส่วนกลางได้มากขึ้น มีทั้งโอกาสที่สามารถดำเนินการได้เองและข้อจำกัดจากการพึ่งพาความช่วยเหลือด้านเทคนิคจากภายนอก ซึ่งคาดว่าเป้าหมายอาจค่อยๆ เปลี่ยนความสัมพันธ์แบบลำดับชั้นไปสู่การเป็นหุ้นส่วนอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งการใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองตนเองเป็นความหวังในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ระดับหนึ่ง ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการต่อรองกับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในอนาคต

References

- Kesboonchoo Mead, K. (2019). *The rise and decline of Thai absolutism*. Nonthaburi : Sameskybooks.
- King Prajadhipok's Institute. (2018). *Decentralization Report 2017*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.

- Mektrirat, N. (2009). *Report on the Progress of Decentralization Process in Thailand and Recommendations, under Local Government Units' Capacity Building for Supporting Decentralization and Local Good Governance Project*. Bangkok : UNDP.
- Nethipo, V. (2019). Thailand's Politics of Decentralization : Reform and Resistance before and after the May 2014 Coup. In *After the Coup : The National Council for peace and Order Era and the Future of Thailand*. (pp. 224-253). Singapore: ISEAS Publishing.
- Office of the Civil Service Commission. (2015). *Administrative system of the Kingdom of Thailand*. Nonthaburi : OCSC.
- Purimart, P. (2021). Political Dynamic and Political Culture Reinforcement in Democratic System of Local Politicians. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 6(1), 120-130.
- Samudavanija, C. (2011). *100 years of bureaucratic reform: the evolution of state power and political power*. Bangkok : P.Press.
- Secretariat of the House of Representatives. *National Council for Peace and Order*. Retrieved <http://library2.parliament.go.th/giventake/ncpo.html>.
- Sriram, N., Metasuttirat, J., & Limmethree, A. (2017). Budget Allocation to Local Government : Increase or Decrease of Local Financial Autonomy, *Journal of Liberal Arts. Ubon Ratchathani University*, 13(2), 191-216.
- Sukkasem, T. (2013). *Teaching Documents on Thai Politics and Governance*. Phetchabun : Phetchabun : Phetchabun Rajabhat University.
- Suvanamongkol, P. (2021). Turning Back, Looking Forward at Decentralization of the Thai State: A Dim Light at the End of the Tunnel. *King Prajadhipok's Institute Journal* (September 2021 - December 2021) Vol. 19 No. 3 (2021), 119-136.
- Suwanmala, C. (2013). *Go Beyond Hamilton Paradox Trap: To Self-governing Province*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Tanchai, W. (2014). *Decentralization and Democracy in Thailand*. Bangkok : King Prajadhipok's Institute.
- Teerawakin, L. (2007). *Evolution of Politics in Thailand*. Bangkok : Thammasat Press.
- Varasunant, T., Bodeerat, C. (2021). The People's Participation in Making Local Development Plans of Bangrakammuangmai Sub-District Municipality in Bangrakam District, Phitsanulok Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 6(2), 52-62.

วิวัฒนาการ รัฐประศาสนศาสตร์ จากอดีตสู่ปัจจุบัน

EVOLUTION OF PUBLIC ADMINISTRATION FROM THE PAST TO PRESENT

พระสุเทพ กิตติปัญญา (เฮงจินดา)

Phra Suthep Kittipanyo (Hengjinda),

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Email : suthepkiti@hotmail.com

Received 15 March 2022; Revised 25 January 2023; Accepted 25 February 2023

บทคัดย่อ

รัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาเก่าที่มีมาแต่โบราณกาล ตั้งแต่สมัยโบราณของ อียิปต์ อินเดีย จีน อาณาจักรโรมัน ดังจะเห็นได้จากปรัชญาการเมืองของขงจื๊อ เล่าจื๊อ เกาฏิลยะ เพลโตหรืออริสโตเติล มีสาระของรัฐประศาสนศาสตร์อยู่น้อย แต่ในสมัยนั้นยังไม่มีกรรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบจึงไม่อาจเรียกว่าความรู้เหล่านั้นคือรัฐประศาสนศาสตร์โดยเหตุนี้องค์ความรู้ของรัฐประศาสนศาสตร์ที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นก็คือ เมื่อกูดวิน วิลสัน ได้เขียนบทความที่ชื่อ The Study of Administration ในปี ค.ศ.1887 ก็คือ ยุคของแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม

ถือเป็นจุดเริ่มต้นและได้มีวิวัฒนาการจากแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม สู่แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ และพัฒนามาถึง แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ และ แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ โดยในแต่ละยุคก็จะมีวิวัฒนาการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการเสนอตัวแบบและทฤษฎี เพื่อใช้แก้ไขปัญหาในการบริหารงานภาครัฐ ให้ตอบโจทย์ที่สุุดในขณะนั้น

คำสำคัญ : วิวัฒนาการ,รัฐประศาสนศาสตร์, จากอดีตสู่ปัจจุบัน

Abstract

Public administration is an ancient subject that dates back to Egypt, India, China, and the Roman Empire. This can be seen in Confucius', Lao Tzu's, Kautilya's, Plato's, or Aristotle's political philosophy, which contains a lot of public administration content. However, because there was no systematic collection of knowledge at the time, such knowledge could not be referred to as public administration. In this regard, the beginning point of knowledge about public administration was when Woodrow Wilson published The Study of Administration in 1887, during the era of traditional public administration.

It is regarded as the starting point, having evolved from the concept of Original Public Administration (OPA) to the concept of New Public Administration (NPA), and then to the concepts of New Public Management (NPM) and New Public Service (NPS). There would be an evolution in each era to solve problems that occurred by proposing models and theories to

solve problems in government administration to provide the best response to the issue at the time.

Keywords : Evolution , Public Administration, from the Past to Present

บทนำ

เนื่องจากบริบทการพัฒนาในปัจจุบันตามกระแสโลกนั้นดำเนินก้าวไปอย่างเป็นพลวัต ส่งผลให้แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทการพัฒนา ที่นำไปสู่การสร้างเงื่อนไขในการพัฒนา ให้ตอบโจทย์ในการแก้ไข ในยุคปัจจุบันให้มากที่สุด อันดับแรก ผู้ศึกษา จะได้อธิบายถึงความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานของนิยามหรือความหมายที่สอดคล้องกัน โดยได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจ

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2535 :1) ให้ความหมายของคำว่า Public Administration ไว้ว่า หมายถึง รัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจ วิชา ศาสตร์หรือองค์ความรู้ที่มุ่งจะจัดการดูแลกิจการสาธารณะและปฏิบัติ การกิจที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายของนักการเมือง องค์ประกอบของวิชานี้ได้แก่การจัดองค์การ การ บริหารงานบุคคล และการบริหารงานคลัง ในภาษาอังกฤษนั้น ถ้าใช้พยางค์ ชนะตัวเล็ก คือ public administration หมายถึงการบริหารรัฐกิจที่มุ่งจะเน้นกิจกรรมหรือกระบวนการบริหารมากกว่า องค์ความรู้ ส่วน ดไวท์ วอลโด (Dwight Waldo, 1955 : 2) ได้ให้ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ไว้ 2 นัย คือ หนึ่ง รัฐประศาสนศาสตร์ คือ องค์การและการจัดการคน (Man) และวัสดุ (Materials) เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ ของรัฐ และอีกความหมายหนึ่งคือ รัฐประศาสนศาสตร์ คือ การนำเอาศาสตร์ (Science) และศิลป์ (Art) ของการบริหารการจัดการไป ประยุกต์ใช้ในกิจการภาครัฐ

สรุปได้ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง วิชาที่รวมเอาไว้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหาร โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการดูแลกิจการสาธารณะ ให้บรรลุตามเป้าหมาย ตามนโยบายที่ตั้งไว้ของภาครัฐ

บทความนี้ จะกล่าวถึง (1) แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม (Old Public Administration : OPA) (2) แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration : NPA) (3) แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) (4) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS)

แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม (Old Public Administration : OPA)

แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจ ตั้งแต่ ค.ศ. 1887-1950 ซึ่งเป็นยุคของแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม (Old Public Administration) โดยในยุคนี้ได้มีทฤษฎีและแนวคิดที่สำคัญที่เกิดขึ้นหลากหลาย คือ

1. **แนวคิดการบริหารแยกจากการเมือง (Political-Administration Dichotomy)** โดยผู้ที่เสนอแนวคิดนี้ก็คือ วูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ในปี ค.ศ. 1887 ได้เขียนบทความที่ชื่อ The Study of Administration ลงตีพิมพ์ในวารสาร Political Science Quarterly ซึ่งถือว่าเป็นจุดกำเนิดของวิชารัฐประศาสนศาสตร์โดยบทความดังกล่าวมีเนื้อหาสาระสำคัญ คือ ควรแยกการบริหารออกจากความสับสนวุ่นวายทาง การเมือง และต่อมาในปี แฟรงค์ เจ กูดนาว (Frank J. Goodnow) ได้เขียนหนังสือชื่อ Politic and Administration ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ในกิจการภาครัฐและการปกครองนั้น จำเป็นที่จะต้องแบ่งออกเป็น 2

ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการเมือง (Politics) และส่วนที่เป็นการบริหาร (Administration) (Bowonwattana P. 2012:9-18) โดยกลุ่มนี้ได้ยืนยันแนวคิด ว่าการบริหารที่ดีจะต้องแยกออกจากการเมืองอย่างชัดเจนและการเมืองไม่ควรเข้ามาแทรกแซงการบริหาร โดยได้ให้เหตุผลว่า การบริหาร นั้น เป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายไปปฏิบัติ ให้เกิดผลของข้าราชการที่ทำงานด้วยความตั้งใจด้วยความเที่ยงธรรม และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด จึงไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

2. ทฤษฎีระบบราชการ (The Bureaucracy Theory) ของ แมกซ์เวเบอร์ (Max Weber .1947)หรือองค์การแบบระบบราชการตามแนวคิดของเขา โดยอธิบายว่าจะต้องประกอบด้วยโครงสร้างที่สำคัญ 7 ประการดังนี้ คือ (1) หลักลำดับชั้น (hierachy) (2) หลักความรับผิดชอบ (responsibility) (3) หลักแห่งความสมเหตุสมผล (rationality) (4) การมุ่งสู่ผลสำเร็จ (achievement orientation) (5) หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือความชำนาญเฉพาะด้าน (differentiation, specialization) (6) หลักระเบียบวินัย (discipline) (7) ความเป็นวิชาชีพ (professionalization) โดยทฤษฎีนี้พยายามอธิบายว่าเมื่อจัดองค์การตามทฤษฎีระบบราชการ ของเขาแล้วนั้น จะส่งผลดีคือ มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน สามารถป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ เพราะการทำงานต้องเป็นไปตามขั้นตอน กฎเกณฑ์ และมีหลักฐานเสมอ มีหลักฐานอย่างสมเหตุสมผล ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างบุคคล และหน่วยงาน ต่าง ๆ ได้

3.แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Principle of Scientific Management) ของ เฟรดเดอริก ดับเบิลยู เทย์เลอร์ (Frederick W. Taylor) โดย Taylor ได้เสนอแนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์และอ้างว่าหลักวิทยาศาสตร์การจัดการมีประสิทธิภาพกว่าการจัดการแบบเดิม และจากผลการศึกษาเองเขาได้เสนอถึงหลักการ “The One Best Way” ซึ่งหมายถึงในการปฏิบัติงานนั้นจะมีหนทางที่ดีที่สุดอยู่หนทางหนึ่งที่จะทำให้งานบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด เพราะฉะนั้นแล้วในการปฏิบัติงานจะต้องแสวงหาหนทางนั้น ให้พบ นอกจากนี้แล้ว ในการปฏิบัติงานจะต้องมีการแบ่งงานกัน ทำ ตามความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization & Division of Work) การจ่ายค่าตอบแทนแบบรายชิ้น (Price Rate System) (Atthamana S. 1997:163) และจะต้องใช้คนให้ตรงกับ งาน (Put the Right Man on the Right job)

4.หลักการบริหาร (Administrative Principles) นักวิชาการที่นำ เสนอหลักการบริหารมีอยู่หลายท่าน จึงขอนำ เสนอเฉพาะในทัศนะของเฮนรี ฟาโยล์ (Henri Fayol)และลูเธอร์ เอช กุลลิค และ ลินดอลล์ เออวิค (Luther H.Gulick and Lyndall Urwick) ดังนี้

เฮนรี ฟาโยล์ (Henri Fayol) ได้เขียนเป็น หนังสือที่ชื่อ Administration Industrielle et Generale ขึ้นเมื่อปีค.ศ. 1916 (ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษชื่อ Industrial and General Management (1930) ซึ่งหลักการบริหารตามแนวคิดของ Fayol มีอยู่ 5 ประการ คือ POCCC โดยสามารถแบ่งได้ เป็น P = Plan (การวางแผน) O = Organize (การจัดองค์การ) C = Command (การสั่งการ) C = Coordinate (การประสานงาน) C = Control (การควบคุม) Fayol มองว่าหลักการบริหารทั้ง 5 ประการนี้เป็นกระบวนการที่สามารถเรียนรู้กันได้และ องค์การทุกแห่งต่างก็ต้องใช้หลักการดังกล่าวในการบริหารเหมือนกัน Fayol จึงได้คิดสร้างหลักการ บริหารที่เรียกว่า หลักการทั่วไป ของการบริหาร ขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์การ อันประกอบด้วยหลัก 14 ข้อ คือ (1) การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) (2) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority & Responsibility) (3) เอกภาพในการสั่งการ (Unity of Command) (4) เอกภาพในการอำนวยการ (Unity of Direction) (5) การรวมอำนาจ (Centralization of Authority) (6) สายการบังคับ

บัญชา (Scalar Chain or Hierarchy) (7) วินัย (Discipline) (8) ระเบียบข้อบังคับ (Order) (9) เน้นผลประโยชน์องค์กร (Organization Advantage) (10) เน้นความเสมอภาค (Equity of Tenure) (11) ความมั่นคง (Security of Tenure) (12) องค์กร ต้องสนับสนุนการสร้างสรรค์ของบุคคล (Organization must Support Personnel Creation) (13) ความร่วมแรง ร่วมใจ(Esprit de corps) และ (14) การจ่ายค่าตอบแทนที่พึงพอใจ (Compensation Satisfaction) จากหลักการบริหารทั้ง 14 ข้อ นั้น Fayol ได้ให้ความสำคัญ มากที่สุดก็คือเรื่องของเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) เพื่อที่จะสามารถสั่งการและควบคุม การปฏิบัติงานให้เกิดผลที่ดีซึ่ง จากหลักการบริหารดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเน้นให้ความสำคัญ กับ หน้าที่ของ ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงในองค์กร (Top Administrator) และยังคงให้ความสำคัญกับองค์การที่มีลักษณะเป็นทางการ

ในส่วนของหลักการบริหารของลูเธอร์ กุลิก และลินดอลล์ เออร์วิก (Luther Gulick and Lyndall Urwick) ได้ร่วมกัน เป็นบรรณาธิการหนังสือชื่อ Papers on the Science of Administration (บทความว่าด้วยศาสตร์ การบริหาร) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1937 อันเป็นเอกสารสำคัญที่รวบรวมเอาแนวความคิดของนักรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งสนับสนุนในหลักการบริหาร ซึ่งผลงานของ Gulick และ Urwick ได้รับความสนใจอย่างมากและได้รับการยอมรับยกย่องให้เกียรติอย่างสูงสุดของวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ โดยได้รับ การขนานนามว่าเป็น “จุดสูงสุดของหลักการ (the high noon of orthodox)” (วิเชียร วิทย์อุดม: 2551: 18) โดย ทั้ง 2 คนได้นำเสนอหลักการบริหารงาน ของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายจัดการ ที่เรียกว่า POSDCoRB ที่ประกอบด้วยหลักการ สำคัญ 7 ประการ ไว้ดังนี้ (1) Planning หมายถึง การวางแผน (2) Organizing หมายถึง การจัดองค์การ (3) Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล (4) Directing หมายถึง การอำนวยการ (5) Coordinating หมายถึง การประสานงาน (6) Reporting หมายถึง การรายงาน (7) Budgeting หมายถึง การงบประมาณ

5. แนวคิดการจัดการเชิงมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งจำแนกกลุ่มหรือสำนักที่ศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ สำนักมนุษยนิยม (Humanism) เน้นให้ความสำคัญ ในเรื่องที่ว่าคนต้องการบรรลุความพึงพอใจที่จะได้ ปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ สำหรับแนวคิดทฤษฎีในกลุ่มนี้ อาทิ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (The Hierarchy of Needs) ของ อับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ซึ่งจำแนกถึงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้น นอกจากนี้แล้วยังมีเฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) ซึ่งนำเสนอถึงทฤษฎีสองปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน (Motivation-Hygiene Theory) และยังมีแนวคิดทฤษฎี X และ Y ของดักลาส เอ็ม แม็กเกรเกอร์ (Douglas M. McGregor) และในส่วน of สำนักมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) ที่ เน้นให้ความสำคัญ ในเรื่องที่ว่าคนในองค์กรต้องการความยอมรับจาก ผู้อื่น สำหรับแนวคิดทฤษฎีในกลุ่มนี้ อาทิ Hawthorne Experiment ของ เอลตัน เมโย (Elton Mayo)

สรุปได้ว่า ในยุครัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม นั้นได้ เกิดแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญขึ้น 5 กลุ่ม คือ แนวคิด การบริหารแยกจากการเมือง (Political-Administration Dichotomy) ทฤษฎีระบบราชการ (The Bureaucracy Theory) แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Principle of Scientific Management) หลักการบริหาร (Administrative Principles) แนวคิดการจัดการเชิงมนุษยสัมพันธ์ และยังเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ ให้ความสำคัญกับค่านิยมทางการบริหารตามหลัก ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) และประหยัด

แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration : NPA)

รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่หรือการบริหารรัฐกิจใหม่ (New Public Administration : NPA) เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1968 เมื่อนักรัฐประศาสนศาสตร์รุ่นใหม่ที่น่าโดย Dwight Waldo ได้จัดการประชุมสัมมนาในหัวข้อ รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ ขึ้น ณ ศูนย์ประชุมมินนาร์ดบรูค มหาวิทยาลัยชิราคิวส์ สหรัฐอเมริกา เพื่อแสวงหาและนำเสนอแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์และแก้ปัญหาสังคมสหรัฐอเมริกาซึ่งกำลังตกอยู่ในห้วงเวลาทำ สงครามในเวียดนาม เกิดปัญหาการจลาจลทางเชื้อชาติปัญหาชุมชนเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อม การประท้วง ของคนหนุ่มสาว ปัญหาสิ่งแวดล้อม เกิดความผันผวนปรวนแปรไปทั่ว ทั้งสังคมอเมริกัน และจากการที่สภาพ ปัญหาสังคมอเมริกามีความสลับซับซ้อนและผันผวนปรวนแปรมากขึ้นนี้เอง ทำให้แนวคิดการบริหารรัฐกิจ แบบเดิมที่เน้นความเป็นวิทยาศาสตร์กล่าวคือ เห็นว่าการศึกษาค้นคว้าจะต้องมีลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์ (scientific method) ไม่มีการสอดแทรกค่านิยมใดๆเข้าไปในการศึกษา มีความเห็นว่า การเมืองต้องแยกออกจาก การบริหาร (politics-administration dichotomy) เน้นค่านิยมความเป็นกลาง (neutrality) การมีประสิทธิภาพ (efficiency) และการไม่ยึดติดตัวบุคคล (impersonality) เป็นต้น ไม่สามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาสังคมในช่วงเวลานั้นได้ การประชุมดังกล่าวข้างต้น จึงได้นำ เสนอแนวคิดที่ต่างจากการบริหารรัฐกิจแบบเดิม โดยได้วิพากษ์ แนวคิดการบริหารรัฐกิจในยุคก่อนหน้านี้ที่เชื่อในลัทธิปฏิบัตินิยม (positivism) และลัทธิเหตุผลนิยม (rationalism) มุ่งศึกษาความจริงทางสังคมด้วยวิธีการเชิงประจักษ์เพียงอย่างเดียว ว่าเป็นแนวคิดที่คับแคบ ไม่สอดคล้องกับ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม อีกทั้งความคิดที่จะแยกคุณค่าหรือค่านิยม (value) ต่างๆออก จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมนั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ (Kesuwan R. 2010: 42)

โดย อุทัย เลาหิเชียร (2546 : 33-34) ได้อธิบายถึงรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration : New P.A.) ไว้ว่า มีสาระที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การสนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความต้องการทางสังคม (Relevance) หมายความว่า รัฐประศาสนศาสตร์ควรสนใจปัญหาของสังคมโดยเฉพาะเป้าหมายสาธารณะที่สำคัญ ๆ นักวิชาการในกลุ่มนี้เห็นว่านักบริหาร ควรนึกถึงปัจจัยของค่านิยม และการเมือง ในการพิจารณาปัญหาการบริหาร วิชาความรู้ควรนำมาใช้ในการ ปฏิบัติงานให้ได้ นักบริหารและนักวิชาการจะต้องถามตัวเองเสมอว่า “ความรู้เพื่อประโยชน์อันใด” ความรู้มีไว้เพื่อความรู้หรือเพื่อความสมบูรณ์ของการเป็นทฤษฎีบริสุทธิ์ตรงกันข้ามความรู้จะต้องนำไปใช้ในการบริหารงานได้

2. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับค่านิยม (Value) นักรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมนิยมหรือปฏิบัตินิยมทางตรรกวิทยา (Logical Positivism) ซึ่งเป็นปรัชญาที่ไม่ให้ความสนใจกับค่านิยม นักวิชาการกลุ่มนี้อธิบายว่ารัฐประศาสนศาสตร์จะหลีกเลี่ยงเรื่องของส่วนรวมและการเมืองไม่ได้ซึ่งเท่ากับ หลีกเลี่ยงค่านิยมไม่ได้นักบริหารควรยื่นมือเข้าช่วยเหลือบุคคลที่เสียเปรียบทางสังคม ซึ่งก็คือการใช้ค่านิยมอย่างหนึ่งกล่าวโดยสรุปก็คือ นักบริหารจะวางตัวเป็นกลาง (Neutral) ได้ยากเพราะถ้าวางตัวเป็นกลางคน ที่ได้เปรียบทางสังคมก็จะได้เปรียบยิ่งขึ้น คนที่เสียเปรียบก็จะเสียเปรียบตลอดไป สังคมก็จะเกิดช่องว่างไม่แน่นอน

3. เน้นเรื่องความเสมอภาคทางสังคม (Social Equity) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในประการที่สอง เมื่อนักบริหารวางตัวเป็นกลางไม่ได้นักบริหารจะต้องใช้ค่านิยมเข้าไปช่วยคนจนหรือผู้ที่มีโอกาสน้อย หรือผู้ที่เสียเปรียบทางสังคมอื่นๆ เช่น สตรีคนพิการ ชนส่วนน้อยในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รัฐประศาสนศาสตร์ใน

ความหมายใหม่ให้ความสำคัญ เกี่ยวกับเรื่องของการกระจายบริการให้กับคนในสังคมให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน

4. สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง (Change) การเปลี่ยนแปลงในที่นี้หมายความว่านักบริหารจะต้องเป็นฝ่ายริเริ่มการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ความเสมอภาคทางสังคมประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ยังเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงเป็น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงตลอดเวลา เพราะสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นักบริหารหรือหัวหน้างานจึงต้องคำนึงถึง การเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

สรุปได้ว่า รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration : NPA) นั้นได้เสนอให้ใช้ค่านิยมเชิงบรรทัดฐาน ความคิดแนวนุชนิยมมาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆตามที่เกิดขึ้น อันเป็นหลักการของลัทธิปรากฏการณ์นิยม (phenomenology) รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ จึงมีแนวคิดที่มีลักษณะเชิงมนุษยนิยม และต้องการให้ระบบราชการมีความตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นและยังมีจุดเน้นคือเรื่องความเสมอภาคทางสังคม

แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM)

การจัดการภาครัฐแนวใหม่หรือ New Public Management กล่าวได้ว่าเป็นแนวคิด ที่สำคัญที่นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ให้การยอมรับในปัจจุบันว่าเป็นกรอบแนวคิดที่ถูกนำ มาใช้ในการบริหารภาครัฐในปัจจุบัน โดยได้มีผู้เสนอแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ไว้หลายท่าน อย่างเช่น โจนาธาน บอสตัน (Jonathan Boston) คริสโตเฟอร์ ฮูด (Christopher Hood) เดวิด ออสบอร์น และเทด แกเบร์ (David Osborne and Ted Gaebler) โดยในที่นี้จะได้ยกแนวคิดของ คริสโตเฟอร์ ฮูด (Christopher Hood) (1991:3-19) มาอธิบาย โดยฮูดได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้ (1) เน้นการบริหารจัดการแบบมืออาชีพ ที่ผู้บริหารหรือผู้จัดการมีอำนาจอิสระและมีความคล่องตัว ในการบริหารงาน (2) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดอย่างชัดเจน โดยมุ่งวัดผลงานจากตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานจึงต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของงานตามตัวชี้วัด (3) รับผิดชอบต่อผลงานมากกว่า กระบวนการ โดยการดำเนินงานมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน มากกว่าการยึดติดในกระบวนการทำงานหรือกฎระเบียบ (4) ให้ความสำคัญ ต่อการควบคุมผลสัมฤทธิ์ของงานมากกว่า การควบคุมขั้นตอนหรือกระบวนการ ทำงาน (5) เน้นการปรับโครงสร้างให้เล็กลง โดยมีขนาดที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ตลอดจนต้องมีการปล่อยงานบางส่วนออกไปในรูปของการจ้างเหมางานจากภายนอก (6) เปิดให้มีการแข่งขัน ในการให้บริการสาธารณะ เพื่อลดการผูกขาดและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานให้ดียิ่ง ขึ้น (7) มีการปรับวิธีการของภาครัฐกิจเอกชนมาใช้ในภาครัฐ โดยนำเข้าวิธีการและเทคนิคการบริหาร จากภาครัฐกิจมาใช้ในการบริหารภาครัฐ (8) มุ่งเน้นการเสริมสร้างวินัยทางการใช้จ่ายงบประมาณ เน้นความประหยัดและความคุ้มค่าในการ ใช้ทรัพยากร

ในส่วนของนักวิชาการไทยอย่าง ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2553 : 222-233)ได้อธิบายแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ว่า ได้เกิดขึ้นจากแนวคิด หลัก 4 กระแสที่ผสมผสานกันขึ้นเป็นแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ซึ่งประกอบไปด้วย (1) แนวคิดเศรษฐศาสตร์ นีโอคลาสสิก (Neo-classic Economic) แนวคิดสำนักนี้เป็นแนวคิดที่ สนับสนุนการดำเนินภารกิจของรัฐโดยใช้กลไกตลาดเพิ่มขึ้น ซึ่งเรียกว่า Marketization โดยเน้นการปรับลด งบประมาณรายจ่าย (cutback) ซึ่งจะทำให้ระบบราชการมีขนาดเล็กลง ลดอัตรากำลังลง ซึ่งเป็นแนวทางที่ ประธานาธิบดี Ronald Reagan ของสหรัฐอเมริกาใช้ในอดีต (2) แนวคิดการจัดการนิยม (Managerialism) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญ กับการนำ วิธีการบริหารงาน แบบเอกชนและเทคนิคบริหารจัดการสมัยใหม่มาปรับใช้กับการบริหารในภาคราชการแนวคิดนี้มีคำขวัญ ใน การปฏิรูประบบราชการที่ว่า “Let the manager manage” นั่น คือการให้อำนาจหัวหน้างานได้บริหารงานได้เต็มที่ ในอดีตที่ผ่านมาผู้บริหารของ

ส่วนราชการถูกควบคุมโดยหน่วยงานกลาง มีการสร้างกฎระเบียบต่างๆอยู่มาก ทำให้ผู้บริหารของส่วนราชการไม่สามารถบริหารจัดการหน่วยงานตนเองได้อย่างเต็มที่ (3) แนวคิดประชาธิปไตย (Participatory state) แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีรัฐศาสตร์เชิงสังคม วิทยาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองแบบมีส่วนร่วมหรือประชาธิปไตยผสมผสานเข้ากับวิถีประชาธิปไตยแบบรากหญ้า โดยพยายามให้ประชาชนและองค์กรประชาสังคมได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารปกครอง บ้านเมืองโดยตรงมากขึ้น ไม่ใช่เป็นแค่เพียงการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนทางการเมืองโดยอ้อมเท่านั้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการรวมตัวกัน เป็นกลุ่มเพื่อดูแลพัฒนาตนเอง บนพื้นฐานของจิตสำนึกสาธารณะหรือ ผลประโยชน์ส่วนรวม (4) แนวคิดทางกฎหมายปกครองและหลักนิติธรรม (Rule of Law) สาระสำคัญของแนวคิดทาง กฎหมายปกครองได้รับอิทธิพลมาจากนักกฎหมายมหาชน (Public Law) ที่เน้นในเรื่องหลักนิติธรรม ความเป็นธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ และให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและเที่ยงธรรม

สรุปได้ว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่หรือ New Public Management ได้รับแนวคิดการจัดการนิยม (Managerialism) คือตั้งอยู่บนสมมติฐานของความเป็นสากลของทฤษฎีการบริหารและเทคนิควิธีการจัดการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการนำวิธีการบริหารงาน แบบเอกชนและเทคนิคบริหารจัดการสมัยใหม่มาปรับใช้กับการบริหารในภาคราชการ เช่น การวางแผนเชิงกลยุทธ์การวัดและประเมินผลงาน การบริหารคุณภาพ เน้นการปรับโครงสร้างให้เล็กลง โดยมีขนาดที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ตลอดจนต้องมีการปล่อยงานบางส่วนออกไปในรูปของการจ้างเหมางานจากภายนอกและยังเน้นในเรื่องหลักนิติธรรม การไม่เลือกปฏิบัติ และให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและเที่ยงธรรม

แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS)

แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) เป็นแนวคิดเชิงวิพากษ์โดยการนำเสนอคุณค่าทางการบริหารที่แข่งขันและท้าทายคุณค่าหลักของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) โดยพื้นฐานแนวคิดหรือที่มาของการบริการสาธารณะแนวใหม่ นั้น โรเบิร์ต บี เดนฮาร์ดท์ และ เจเน็ต วินเซนต์ เดนฮาร์ดท์ (Robert B. Denhardt and Janet Vinzant Denhardt 2007 : 25-39) ได้อธิบายไว้ว่า NPS เกิดขึ้นจากการผสมผสานแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ทฤษฎีประชาธิปไตยพลเมือง (Theories of Democratic Citizenship) เป็นเรื่องของความสามารถของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อระบบการเมืองโดยมีความตื่นตัวที่จะรวมตัวกัน เพื่อขับเคลื่อนระบบการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองอยู่บนพื้นฐานของการที่รัฐมีหลักประกันว่าพลเมืองต้องสามารถกำหนดทางเลือกให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ ของตนเองได้โดยผ่านวิธีการต่างๆ และสามารถเข้าร่วมในการบริหารปกครอง (governance) ประเทศได้ พลเมืองต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ (public interest) มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน (individual interest) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจการของรัฐ (public affairs) และมีจิตวิญญาณสาธารณะ (public spirit)

2. ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม (Models of Community and Civil Society) ชุมชนเป็นสิ่งที่มีความอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของพลเมือง โดยชุมชนอยู่บน พื้นฐานของการดูแลซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจ เชื่อใจ ทำ งานร่วมกันเป็นทีม การบริหารรัฐกิจต้องเข้ามาช่วย สร้างและสนับสนุนชุมชน โดยส่งเสริมการเกิดและสร้างความเข้มแข็งของสถาบันในชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็น ตัวเชื่อมระหว่างรัฐกับพลเมือง และเมื่อพลเมืองและสถาบันต่างๆ ในชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งย่อมนำมาซึ่งสิ่งที่เรียกว่า “ประชาสังคม” (civil society) โดยประชาสังคมเป็นที่ซึ่งพลเมืองมีความผูกพันกัน เข้า มาร่วมสนทนาและถกเถียงเพื่อการดำเนินงานและพัฒนาชุมชน ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่แค่การสร้างความเป็น ชุมชนเท่านั้นแต่มันคือการสร้างความเป็นประชาธิปไตยการที่

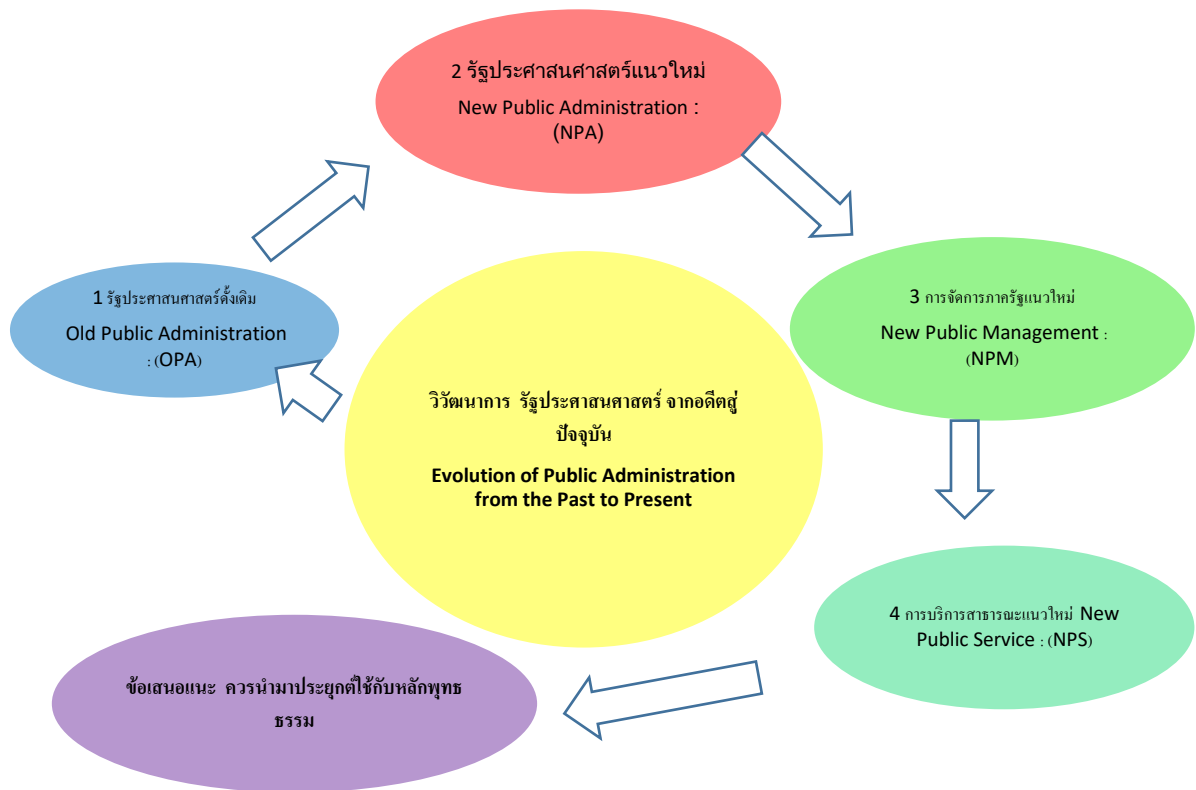
พลเมืองได้รวมตัวในจนเกิดเป็นประชาสังคมและได้ทำประโยชน์เพื่อชุมชนและสาธารณะย่อนำ มาซึ่งความภาคภูมิใจของตนเองในอันที่ได้ช่วยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อชุมชนและประเทศชาติการดำเนินการต่างๆ ของภาคประชาสังคมจึงเปรียบเสมือน การเป็นขบวนการหรือการเคลื่อนไหวของพลเมืองรากหญ้า (grass-roots citizen-based movement)

3. มนุษย์นิยมองค์การและรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (Organizational Humanism and the New Public Administration) มนุษย์นิยมองค์การไม่เห็นด้วยกับตัวแบบ เหตุผลและทางเลือกสาธารณะ เพราะมนุษย์มีข้อจำกัด ในการใช้เหตุผล เนื่องจากแต่ละคนมีทักษะในการตระหนักรู้ (skill in self-awareness) ที่แตกต่างกันมนุษย์ต้องการความอิสระ ต้องการเปลี่ยนแปลงจาก ผู้ถูกกระทำ ไปเป็นผู้กระทำ และไม่เสมอไปที่มนุษย์จะตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ตนเองได้ประโยชน์สูงสุด ในการปฏิบัติงานตามแนวคิดมนุษยนิยมจึงต้องไม่เน้นอำนาจหน้าที่และการควบคุม แต่จะเน้น การขยายพื้นที่ความเป็นอิสระให้แก่บุคคลเพิ่มมากขึ้น การดำเนินงานต่างๆ ส่วนรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (NPA) เน้นการบริหารรัฐ ที่มุ่งก่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม (social equity) โดยข้าราชการต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาและปกป้องความเป็นธรรมตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่พลเมือง (well-being of citizen) การบริหารรัฐกิจต้องไม่เป็นกลางและไม่ตัดสินหรือให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับความเสมอภาคเป็นธรรม และความรับผิดชอบ

4. รัฐประศาสนศาสตร์หลังสมัยใหม่ (Postmodern Public Administration) ในทางสังคมศาสตร์ ค่านิยมกับข้อเท็จจริงไม่อาจแยกจากกันได้ และในการหลายกรณีได้พิสูจน์แล้วว่าค่านิยมสำคัญ กว่าข้อเท็จจริง ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมและการกระทำของมนุษย์ แนวทางการตีความ (interpretive approach) การวิพากษ์เชิงคุณค่า (value critical) และ วิเคราะห์วาทกรรม (discourse) จึงสอดคล้องกับแนวคิดและอุดมการณ์หลังยุคสมัยใหม่ (postmodern) ที่มุ่งเน้น การวิเคราะห์วาทกรรมมากกว่า การให้ความสำคัญ ในเรื่องวัตถุประสงค์มาตรฐานวัดหรือการวิเคราะห์เหตุผล รัฐประศาสนศาสตร์หลังสมัยใหม่เห็นว่าในการบริหารปกครอง (governance) ต้องมีการตีความและวิเคราะห์วาทกรรมที่เปิดเผยและจริงใจระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะระหว่างพลเมืองกับนักบริหารภาครัฐในลักษณะของการสนทนาและถกเถียงสาธารณะ (public dialogue and deliberation) เพื่อทำให้การบริหารรัฐกิจเกิดความเข้มแข็งและชอบธรรม

สรุปว่า แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) มีการเสนอตัวแบบ ทฤษฎีประชาธิปไตยพลเมือง ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม มนุษย์นิยมองค์การและรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ รัฐประศาสนศาสตร์หลังสมัยใหม่ โดยมีจุดเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองอยู่บนพื้นฐานของการที่รัฐมีหลักประกันว่าพลเมืองต้องสามารถกำหนดทางเลือกให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ ของตนเองได้ และสามารถเข้าร่วมในการบริหารปกครองประเทศ การบริหารรัฐกิจต้องเข้ามาช่วย สร้างและสนับสนุนชุมชน โดยส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งของสถาบันในชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็น ตัวเชื่อมระหว่างรัฐกับพลเมือง เพื่อช่วยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อชุมชนและประเทศชาติ ต้องมีการสนทนาและถกเถียงสาธารณะ เพื่อทำให้การบริหารรัฐกิจเกิดความเข้มแข็งและชอบธรรม ต้องไม่เน้นอำนาจหน้าที่ และการควบคุม แต่จะเน้น การขยายพื้นที่ความเป็นอิสระให้แก่บุคคลเพิ่มมากขึ้น ที่มุ่งก่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม โดยข้าราชการต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาและปกป้องความเป็นธรรม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่พลเมือง

สรุปองค์ความรู้

• แผนภาพ สรุปองค์ความรู้ วิวัฒนาการ รัฐประศาสนศาสตร์ จากอดีตสู่ปัจจุบัน

แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) นั้นได้เกิดขึ้นและมีวิวัฒนาการมานานและได้เริ่มต้นจาก แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม (Old Public Administration : OPA) สู่ แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration : NPA) และพัฒนามาเป็น แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสะสมองค์ความรู้ แล้วเสนอเป็นตัวแบบ เป็นทฤษฎี เพื่อเป็นเทคนิคในการบริหารเพื่อให้ตอบสนองต่อปัญหาในการบริหารงานในภาครัฐ และให้สอดคล้องกับความต้องการในแต่ละยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของค่านิยม หรืออุดมการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ของโลกและสังคม วิวัฒนาการ รัฐประศาสนศาสตร์ ได้เกิด ขึ้นมาแล้ว 4 แนวคิด ซึ่งในการเสนอแนวคิดในแต่ละยุคก็เพื่อแก้ไขปัญหาในการบริหารงานในยุคในสมัยนั้นๆ แต่เมื่อโลกมีวิวัฒนาการ และมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบขององค์การอาจจะเกิดจากปัจจัยในหลายๆสาเหตุเช่น เทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันในการศึกษา การบริหารงานภาครัฐหรือวิชารัฐประศาสนศาสตร์นั้น จึงควรมีการศึกษาที่ต้องขยาย ขอบเขตที่กว้างขึ้นและร่วมสมัยมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับองค์การที่มีความเป็นพลวัตสูง ทั้งนี้ในอนาคตเราปฏิเสธไม่ได้เลยว่าในการศึกษาวิวัฒนาการของการบริหารงานภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามกระแสการพัฒนาในยุคของโลกไร้พรมแดน ทั้งด้านการสื่อสารการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างนวัตกรรมในการบริหารงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการ แบบเครือข่าย การบริหารจัดการองค์การร่วมสมัย ปัญหาใหม่ๆในการบริหารงาน ย่อมสร้างความท้าทายให้นักรัฐประศาสนศาสตร์ ในอนาคตอาจต้องมีการเสนอ แนวคิดที่ 5

ข้อเสนอแนะ

ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันแม้โลกมีวิวัฒนาการ ในด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการรับรู้ข้อมูลและการสื่อสารที่รวดเร็ว ในการทำงาน และการตรวจสอบการทำงานของสมาชิกขององค์กร แต่ในด้านการบริหารงานในภายในรัฐในสังคมไทยก็ยังมีปัญหาที่ปรากฏเป็นข้อให้เห็นอยู่ตลอดในเรื่องของ ผู้นำ ผู้ปกครอง หรือผู้บริหารที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้ก่อนเกิดเป็นปัญหาตามมา แม้แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับประเทศไทยนั้น มีประชากรของประเทศร้อยละ 93.5 เป็นผู้ที่นับถือพุทธศาสนา (National Statistical Office, 2018) และได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธ ดังนั้น ผู้นำ ผู้ปกครอง หรือผู้บริหาร จึงควรมีการนำหลักพุทธธรรม เช่น หลักทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร สังคหวัตถุ ราชสวัสดิธรรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร และปกครองเพื่อช่วยให้ตอบสนองในการแก้ไขปัญหา(Phra Suthep Hengjinda. 2020:171-177) การนำมาใช้ร่วมกันกับแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แบบตะวันตก ก็จะทำให้สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาในระบบการบริหารงานภาครัฐ และสามารถพัฒนาการบริหารงานในภาครัฐให้ดีขึ้นได้ในทุกระดับ

Reference

- Tin Prachayaprut.(1992:1). Comparative Public Administration: Tools for Country Management. 2nd Edition. Bangkok: Chulalongkorn University
- Pittaya Bawonwattana.(2012). Theory and Study Guideline of Public Administration (1887 - 1970). 17th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University
- Soitrakul (Tiwayanon) Atamana.(1997). Public Administration Science. 3rd Edition. Bangkok: Thammasat University
- Wichian Wittayaudom. (2008). The Concept of Public Administration and The Theory of Bureaucracy. Bangkok: Theera Film & Scitex
- Ruangwit Ketsuwan. (2010). Introduction to Public Administration. Bangkok: Borpit Printing
- Uthai Laohawichian. (2003). Public Administration: Characteristics and Dimensions.12th Edition. ก Bangkok: Sema Dharma
- Thosaporn Sirisamphan. (2010). Performance Management – Collection of Academic Articles for 100 years anniversary of Thai Public Administration. Department of Public Administration, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
- National Statistical Office. (2018). *Annual Statistics*. retrieved from <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N21-09-61-1.aspx>.2561
- Phra Suthep Hengjinda. (2020). Buddhist strategies adopted by country leaders in the country administrationA case study of M.R. Kukrit Pramoj and Mr. Anand Panyarachun. Dissertation, Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University
- Dwight Waldo. (1955). The Study of Public Administration. New York.
- Max Weber. (1947). The Theory of Social and Economic Organizations. Translated by A.M. Handerson and T. Parsons. New York : Free Press

Hood Christopher. (1991). "A Public Management for All Season". Public Administration, Vol. 69. Blackwell Publishing : 3-19.

Robert B. Denhardt and Janet Vinzant Denhardt. (2007). The New Public Service : Serving, Not Steering. M.E. Sharpe, Inc., New York.

